

Den bibel int corte ghetranslateert

<https://hdl.handle.net/1874/359251>

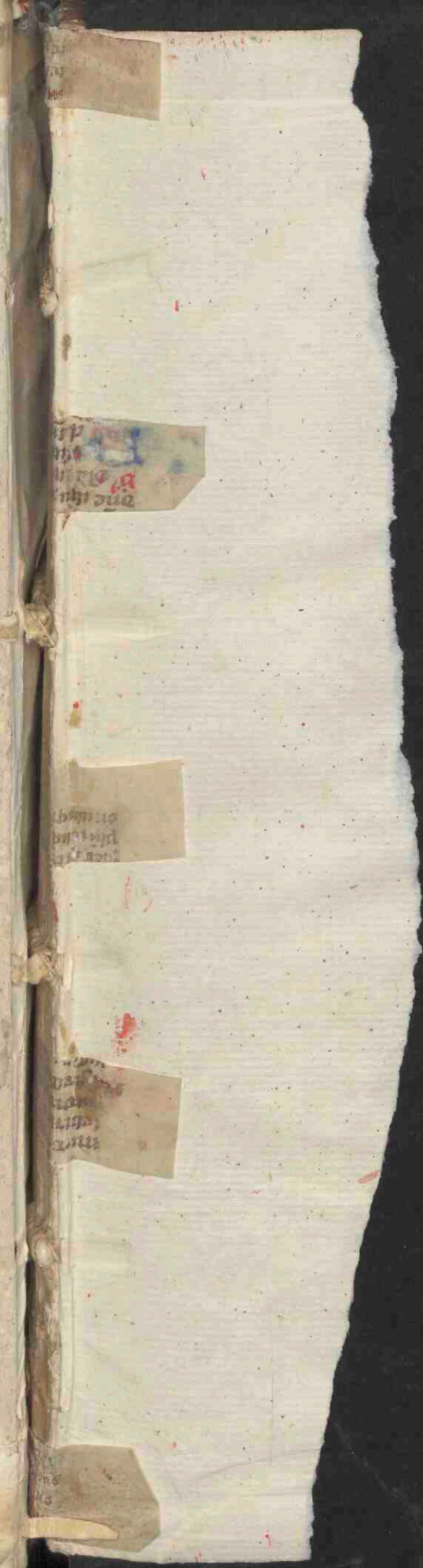
PL.
te
lect

MA

106
No. 4

Reyhoffleonenberg 366

2e druk van 1513.

Small rectangular label at the top left corner with faint, illegible text.

Small rectangular label with some red and blue ink markings and faint text.

Small rectangular label with faint, illegible text.

Small rectangular label with faint, illegible text.

Small rectangular label at the bottom left corner with faint, illegible text.

Niet uitteeken!

Zeer zelsaam!

alleen in Haag NB.
(incomplete)

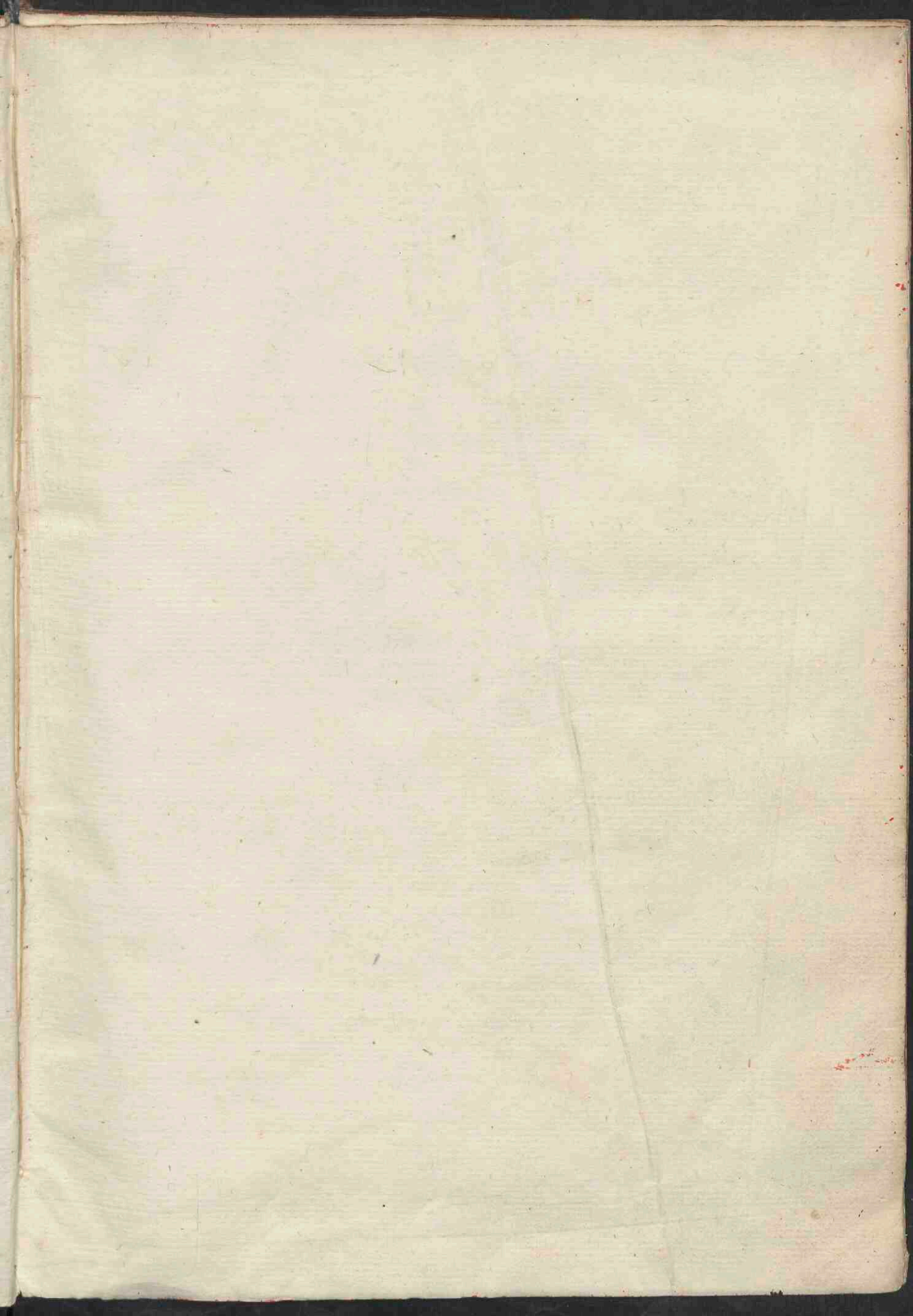
" " Meermanns-kerst.

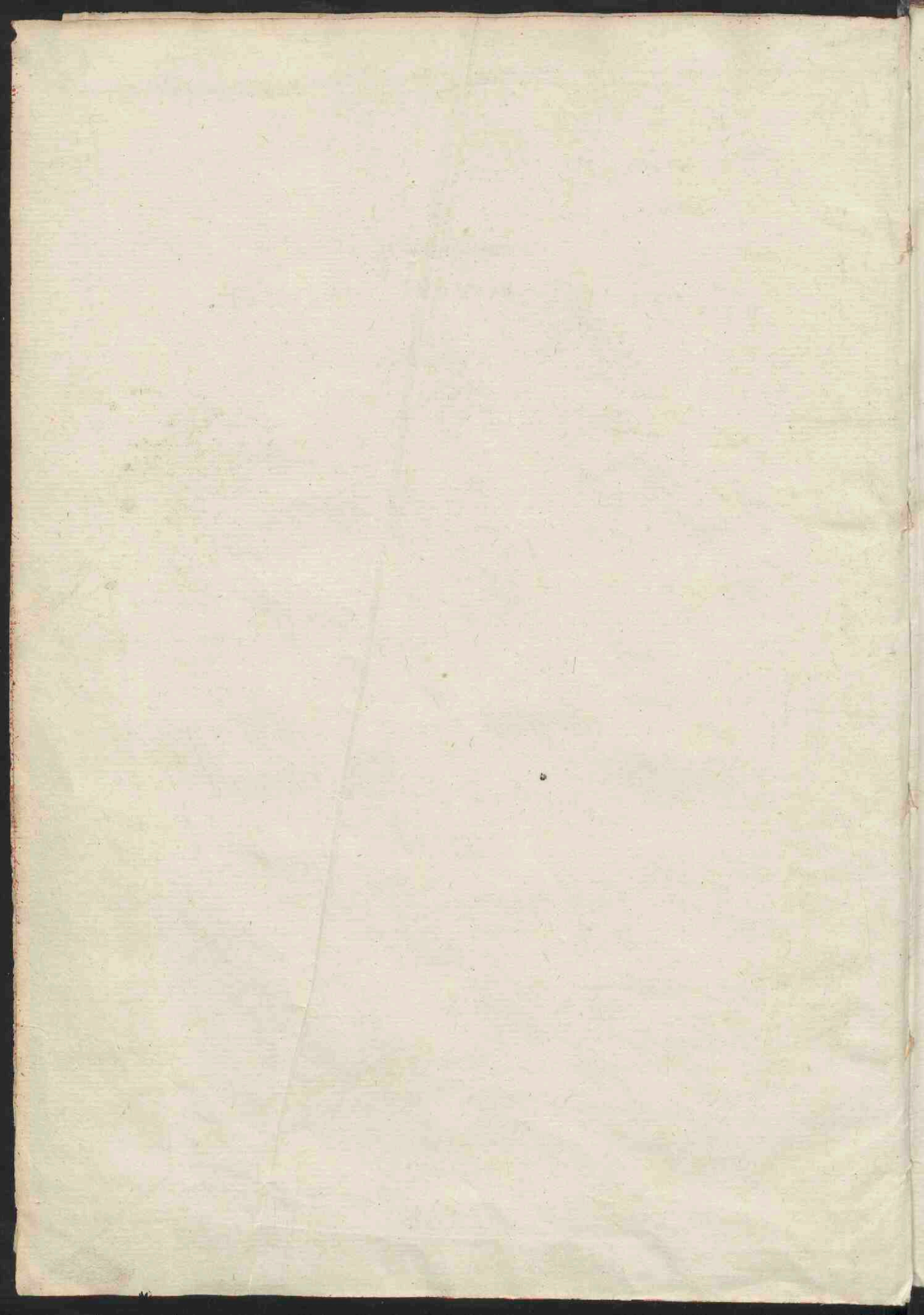
" " London Brit. Mus.

Biblia et interpretes

Folio n°. 18.

Kast 106
Pl. Gn: 4

Handwritten text in a cursive script, possibly a signature or name, located in the upper middle section of the page.

Handwritten text in a cursive script, possibly a signature or name, located in the middle section of the page.

A horizontal line with a small decorative flourish or mark at its center, located below the second line of handwriting.

№ 268. k.

№ 6. 8.

De bitel int coete ghetranslateert.

Wten latine ende walsche Metten figueren.

Dit boeck hoert toe die eerbedeghe matro adriaen van dichteren woende tot
 eylenborch in sinte maarten croun en nau hars doot den gewynne coninc
 en bit doch heerehe do sustor jacop nu trans paratice in facons

Heere

Die Kunst der Baukunst

von Johann Baptist von...

Die Kunst der Baukunst ist die Wissenschaft, die sich mit der Erbauung von Gebäuden beschäftigt. Sie umfasst die Planung, den Entwurf und die Ausführung von Bauwerken, die sowohl funktionell als auch ästhetisch sein müssen. Die Baukunst ist eine der ältesten Künste und hat sich im Laufe der Jahrhunderte ständig weiterentwickelt. Sie ist eng mit der Architektur verbunden und bildet die Grundlage für die Schaffung von dauerhaften und schönen Bauwerken.

Dat eerste capittel hoe
God hemele ende eerde sciep
met al datter in es

¶ At beghin sel schiep god he
mel ende eerde. dpe werelt
en was niet dan groote y-
delheyt groote dupsternes-
sen warēder om beuangē

Soe dat niet en was dan eene diepheyt
m; duisternissen het welcke een materie
es sonder forme God maecte dlicht op dē
eersten dach Op den tweestē dach maic-
te god die rontheit vanden firmamente
Op den derden dach maecte god watre
de/see rgras opter eerde/ die boomen die
vruchten draghen/ ende alle andere der
ghelijcke dinghen. Opten vierden dach
sciep god die sonne die mane ende alle de
ander sterren. hi deelde die sonne vander
manen ende verdreef dpe dupsternissen
metter claerheyt Die claerheyt hiet god
den dach/ ende die dupsternisse hiet hi dē
nacht Opten vijfsten dach schiep god de
voghelen inder locht ende die visschen in
den watere Opten seften dach was Adā
ghemaect Ende god droechē vander eer-
den van damas dair hien gemaect had-
de van den sijn der eerden int eertiche
paradijs dien god inblies den geest des
leuens ende hi hadde een manlycke leuē
de siele Hier na sepe god ten is niet goit
dat die man es alleene/ laet ons daer om
me maken een hulpe vandē seluen voer
hem Doen gaf god onse here Adam wil-
le dat hi slapē soude en hi sliep So haesc
als hi sliep nam god een van sinen reb-
ben wt sijn der siden ende vulde die plaic-
te daer hi die rebbe wt ghenomen hadde
met vleesch van dier seluer rebben die
hi van den manne nam maecte hi ende
formeerde die vrouwe Als hise gemaect
hadde so sepe hise voer Adam om te be-

siene hoe hise heeten soude Also saen alle
Adam sach so sepe hi Diet hier been vā
minen beene ende vleesch van minē vle-
sche Dese sal worden gheheeten (virago)
dats also vele te seggē een manlijck wijf
Want si es van den manne ghemaect.
Als god onse heere alle dese dinghen ghe-
dai hadde so ruste hi optē seuensten dach
van allen wercken die hi ghedain hadde
Ende god dpe heere ouersach alle dynck
dwelck hi ghemaect hadde ende her was
seer goet Adam ende sijn wijf die hē god
ghegheuen hadde die gheheeten worde
Eua waren naect ende si en hadden geē
schjaemte

Hoe ons heere alle die gedierten voer
Adam dede coemen Ende hoe Adam die
selue ghedierten eenen naem gaf Ca. ij.
Doen riep onse heere alle de beestē
die hi gheschapen hadde ende alle
creatueren die gheschapen ende gemaect
waren. voer Adā om te aen hoorene hoe
dat hi elck roepende heren soude ende ha-
ren naem gheuen. Doen Adam alle dre
beesten sach die hem god daer ghebracht
hadde so ghaf hi hem eicke sinen naem.
Ende alsulcken naem als hem. Adā doe
gaf alsulcken naem hebben se noch optē
dach van heden Ende ged sepe tot Adā
ende tot Eua Van alle die vruchten dpe
ghi hier op de boomen siet staen of die de
boomen draghen suldy eten ende uwen
noordoest nemē na uwen wille maer vā
den vruchtē des booms die daer staet in
midden vanden eersten paradise en sul-
di niet eten of dair eenich nutsel af nemē
Want dit vbiēde ic v En onse here wees-
hen den boom segghende. So wanneer

ghe van desen vruchte eede van dien da
ghe voets suldi sterffelijck sijn aldus be
uaelt hen god onse heere ende settet al tot
huerlieden gheboden wtgenomen van
den vruchten vanden boome die hi hem

verboden hadde Ende Adam hadde dyc
heerlijck; bouen alle creatueren die god
ghelchepen ende ghemaec hadde Naer
dat hi hem hueden soude te etene vande
frupte des boos die hi hē verbodē hadde

Hoe Adam en Eua tgebodt
gods braken doer ingheuen des
serpens Ca. iij.

Der serpent dwelcke es die ald quaet
ste beeste van allen dien god oñe he
reghescapen hadde pepde in hem seluē
dat soude doen den mensche sulchen din
gen op dat in sijnder macht ware dat hi
wt so grooter heerlijcheyt gheworpē sou
de worden daer hem god ine gestelt had
de Naer tvoercreuen serpent en dorste
niet spreken tegen Adam. want het wil
te wel dat die man wijs was vol sins see
re vroem ende sterck. Want Adam had
de drie principaelste crachten hi had

de meer sterchepden dan noit eenich mā
hadde God onse heere gaf hem grooten
sin ende wetenheyt doen hi hem inblies
die siele hi was oock scoonder dan noyt
sterfelijck man wesen mochte want god
formeerden ghelijck een peghelijck wel
weet na sijn eygen soeme of beelde. dats
na sijn ghelijcke Doen hem God ghege
uen hadde alle drie dese voerscreuē crach
ten of virtuten/te weten Cracht Sin en
Schoonheyt. So gaf hi hem sinen vriē
wille den welken es ghegeuē om tgoet
te doē en tquait te latē Alle dit hadde Adā
Doen tvoerseyde serpent sach dat Adā
dam was van alsoe grooten sinnē ende

werendeheyt die hem god ghegeue had
 de/so en dorstet hem niet eerst acn comē
 maer pepnde dat eerst het wijf proeue
 soude midts dat god haer so vele virtu
 ten noch perfectheyt niet ghegheuen en
 hadde als hy adam dede. Doer quaenit
 aen Eua en seyde. Waerom ofte bi wat
 redenen heft u god verboden dat ghi n
 eten en sout vanden vruchten die daer
 staen op den boom int midden vanden
 eerschen paradise Eue antwoerde den
 serpente god heeft ons ghelept nadē sel
 uen dach of nad seluer vren dat wi daer
 af eten oft nutten dat wi sterckelijck sijn
 sullen ende daer omme heeft hijt os ver
 boden. Het serpent seyde doen tot haer
 ten es alsoe niet. want god weet wel soe
 wanneer dat ghi van dien fruyte van
 den boome gheten hebt dat hi u verbo
 den heeft terene dat van dier tijt uwe oog
 ghen daerder sullen sijn ende seit sijn ge
 lych god die weet het goet en het quaer.
 ¶ Doen Eua aenhoort hadde tghene dz
 huer het serpent dede verstaen behaech
 det haer seer wel meynende dat alsoe ge
 weest hadde. ende ainsende het fruyt se
 re schoone heeft daer af geten ende gact
 adam Adam naemt wt der hant van si
 nen wiue Eua ende aedt Als haest als
 Eua ende Adam gheten hadden vande
 fruyte des booms dwelcke hen god ver
 boden hadde terene/so worden haer oog
 ghen gheopent ende wisten doen wel dz
 si naect waren dyes si hem schaemden
 deen vanden anderen. Doen namen se
 die bladren van eenen vijchboom ende
 daer mede deckten si elcke dpe plaetse die
 hen dochte scaemlijck sijnde omtrent hē
 Daerna borghense hen onder eenen ge
 bladerden boom want si en dorsten hen
 niet verthoonen ghelijck dat si plaghen
 te voren/om dat si nu saghen dat si naict

waren
 ¶ Hoe Adam ende Eua wt dat eertsche
 paradys verdreuen worden Ca. iij
 ¶ Den onse heere na middach ginc
 Dint paradys soe riep hi seggende
 Adam waer sidi Ende Adam heft hem
 gheantwoert. Heere ick heb v stemme
 ghehoort int paradys maer ick vreesde
 my van v om dat ick naect ben. Doen
 vraechde hem god wie heft v ghewesen
 dat ghi naect waert anders dan om dz
 ghi hebt geten vander vrucht des boogs
 die ick v verboden hadde Adā antwoer
 de hem weder Heere het wijf die ghi mi
 ghegheuen hebt heeft se mi ghegheuen
 ende si heuet mi beuolen Ende onse hee
 re seyde hem. Om dat ghi gheobediert
 hebt die stemme van uwen wiue meer
 dan mijn beuel so sal de eerde die ghi la
 borere sult vermalendijc sijn. Ende als
 ghi v labuer ghedain hebt ten besten dz
 v moghelijck es om doen so en salt v n
 draghen oft gheuen nootdorftige vruch
 ten/maer het sal draghen scherpe dyste
 len ende doornen Shi seit dijn broot eten
 met sweet dijns aensichs ende dijns lie
 haems totter tijt toe dat ghi comen sult
 totter plaetsen daer ghi gemaect waert
 Als onse heere aldus ghelproken hadde
 tot Adam So riep hi Eua Adams wijf
 haer vraghende Waerom hebdi ghetē
 vanden fruyte des booms die ick v ver
 boden hadde Si antwoerde het serpent
 heuet mi beuolen ende ick hebt gheten.
 Ende onse heere andtwoerde huer ghy
 sult met droefheyden uwe kinderen ter
 werelt brenghen ende ghi sult onderda
 nich sijn den mā so lange ghi leeft Daer
 na seyde hi tottē serpente om dat ghi die
 ghedaen hebt so suldi op v vel crupē en
 de sult eerde eten alle die daghen dijns
 leuens/ende ick sette een oerloghe tusse
 a iij

v ende dat wijf

¶ Hierna maecte onse here Adam ende Eua twee rocken nan hare hem lyden daer mede deedende ende hy dedese wtē paradise ende hi sette een ingel cherubi int innecomen van den paradise met eenen vierighen sweerde ende hi ghebooc hem te bewaren dat paradys daer den boō in is die de vrucht des leuēs draicht

¶ Als Adam ende Eua ween eertschen paradise waren om dat si hadden ouer ghetreden tghēbodt gods dat hi hen beuolen hadde te houden so waren si in so grooten misdroofstichept ende in so grooter droefheit dat niemant moghelich en ware om vertellen wāt huer heere was so sere vergramt op hen lieden dat si gē confoert of vertroostinghe en verwachtē. Die beesten ende die creaturē ouer de welke god Adam hadde ghegeuen heerschappie en kenden nu Adam nyet mits dat hi ghedeet was want doen hē die heerschappie ghegeuen was so was hi naect. So lange als Adam ende Eua naect waren ende sonder deedinghe int eertsche paradys hielē hem de creaturē ouer haren heere. Ende doen si die heerscapie verloren hadden met haren misdoene int breken vanden ghebode gods so en kenden se hem nade tijt voert niet meer ouer hueren heere. Maer alle creatueren die adam ende eua hielden eer hi tghēbodt gods brack ouer goede ghe vrienden waren na die ouertredpnghe des ghebodts groote gheuanden. Dyt hadden si al verdient voer hē ende voer hare nacomelngghen voer huere misdaet dat si misdaen hadden tegen onsen heere

¶ In grooter droefheit was adam ende eua zjn wijf om dat si alsoe misdaē hadden teghen god ende si en vonden gheen

confoert aen gheen creatueren diese vertroost hadden. Doen maecte adam enē tabernakel vanden tachtē van dpuersē boomen om hem daer inne te bewaren met sinen wijue teghen die hitte der sonnen ende om hē lieden te salueren teghē die wilde beesten.

¶ Hoe chapm ende abel ghebooren worden. Ca. v

Doen adam ende eua sijn wijf aldus langen tijt te samen geweest hadden in dese werelt so bekende adam eua natuerlijck ende vleeschelijck soe de natuere dat ghebooc ende eua ontfinkt eenen sone en droech kint soe lange haer god dien tijt ghegheset hadde Doen dpe vre daer was so gelach si van eenen soe ne die gheheeten wert chapm. Sijn vader ende zjn moedere en hadde hem niets wens mede te decken dan met boomen oft bladeren Maer dese voersēde sone die gheheeten worde chapm sohaest als hi geboren was nam hi die borst vā sijn der moeder soe hem de natuere bewees en nam die substancie des voetsels Seere beminden adam ende eua haer kint chapm ende twas hem lieden een grote vertroostinghe Noch bekende adam sijn wijf eua so hem die natuere bewees en si droech wederom eenen sone Als die vre ende tijt daer was so baerde eua van eenen scoonen sone die si doen hi geboerē was hieten abel Seere beminde adam ende eua huere kinderen ende si brochtē se op ten besten dat si mochten tot dat si groot waren hem seluen te helpene

¶ Hoe chapm sinen broeder Abel doot. Noech Ca. vi

Den chajm ende abel groot wa-
 ren ende wten kinderdom comē
 so gheneerde chajm hem met labuere-
 ren inder eerden. ende abel die hoede en-
 de wachte de schaepkens. Ende als ope
 scaepkens lammeren hadden so nara
 abel een vanden schoonsten lammeren
 ende dede; sijn sacrificie aen god onsen he-
 re Chajm die verbrande coeren vter eer-
 den ende dede ooch also sacrificie aen on-
 sen heere Den rooch vanden sacrificien
 die abel dede ginck recht oppe naden he-
 mele. ende den rooch vander sacrificien
 die chajm dede die ginck ende keerde we-
 der nader eerden maer en clam niet op-
 werts Chajm die dit wel mercte dochte
 dat god onse here de sacrificie die abel de-
 de in meerder weerden nam dan die ge-
 ne die hi dede. Daerom was hi seere to-
 nich ende begonste abel sinen broeder se-
 re te haten wt grooter nidich; pepsende

hoe hy dat noch op abel wreke soude op
 dat in sijnder macht ware

Chajm was seer grā op sinen broede-
 re abel om dat hem ghedocht hadde dat
 abels sacrificie die hi dede metten lam-
 me god meer beliefde dan die hi selue de-
 de. ende worde seer wter maten tornich
 dat hi hem nauwe en coste ghewachten
 En als hi wat tijts verby hadde soe quā
 hi tot sinen broeder abel ende seyde laet
 ons gaē spaceren laer den veldē Abel die
 niet en wist dan goet ginck met hē wre-
 en doen si verre warē vander plaetsen
 daer adam ende eua meestendeel wādel-
 dē so liep chajm op abel sinen broedere
 en sloech hem so seere dat hi doot viel ter
 eerden Doen chajm sach ds; abel n; we-
 d op en stōt so lpet hi hē daer liggē opt r-
 eerdē en ginck wech. Maer hi en dorste
 niet weder keere tot sinē vader oft moe-
 der wāt hi wist wel dat hi grootelijc mis-

daen hadde Daerna quam onse heere tot chaim voerscreuē en vraechde waer zijn broeder abel was. Waer op hē chaim antwoerde segghende Heere ick en weet van hem niet oft hi segghen woude. ben ick een verwaerdere van minen broeder Ende onse heere seide hem. wat hebdi ghedaen. siet hier die stemme des bloets van uwen broeder roept wreake inden hemel ende inder eerden daerom seldi vermaledijt zijn opter eerden ende en sulchebben crachte noch machte

Doen chaim ghehoort hadde tghene dat hē onse heere sepde so antwoerde hi onsen heere **M**ijn misdait en mijn quade werck is so groot dat ick nēmermeer gracie ghecrighen en mach noch afkiet mer ick bidde den genen dpe mi eerst siē dat si mi doden Ende onse heere sepde hē ten sal also niet gheschpen want ic sal al sulcken teeken an v doen dat alle de gheue die v sien sullen v bekennen Doe gaf hē god onse heere een quaet teeken dat was dat hi althijt scudde en beefde met sinen lichaem en met alle zijn leden. Doe schiet chaim van dper plaetsen daer onse here tegen hem ghesproken hadde en ghinck al omme als een desperaet mensce en dorste niet weder keren tot sinē vader noch tot zijnder moeder om tghene dat hi misdaen hadde

Hoe Adam en Eua beweendē haren sone Abel hondert iare lanck Ca. vij.

Doch en wisten adā noch eua niet waer dat haer kinderen warē geuaren oft ooc waer si gegaen waren en doen sise langhe tijt verwacht haddē en si niet en quamen so ghingense lanck de veldē daer sise hadden siē gaen Doen si langeghegaē hadden so vondense abel haren sone doot liggende teghen die eerde al bebloepet maer si en vondē chaim

niet Waer bidat si dachten dz chaim de se moort ghedaen hadde wt quaethept. Si namen abel tusschen hen bepden en droegenden ten besten dat si mochten in haer tabernacle daer si in scrupden en si lepdenen op de eerde om te besciēne of hi niet becomen of op scaen en soude want si waendē dz hi maer ontslapen en hadde gheweest. ende si en wisten niet wed dat hi doot was oft niet Ende doen si hē daer lange tijt haddē late liggē vreesch vanden lichame van abel begost te stincken so seere dat adam noch eua niet en consten ghedueren ende si verbeypden al tijt oft hi yet op scaen soude. Doen si sagghen dat hi niet op en stont so namen si hem ende droeghen hem wech om den scanck die si niet langhere geliden en cōsten Doen openden si die eerde ten beste dat si mochten ende daer lepdense Abel inne eude dectense weder toe op dat dpe wilde beesten hem niet verschueren en souden

Opten derden dach daerna ghinck Adam ende Eua ter plaetsen daer si Abel ghelept hadden. ende si deden die eerde vanden lichame. Ende doen si hem ontdect hadden Doe vondense dat lichaem al ghebroken ende verrot m; grote stucken Doen sagghense wel dat men also in der eerden moeste rotten om dat si misdaen hadden tegē den wille gods Doen leefde si in grooter droefenissen hondert iaren lanck dat niemant moghelijck en waer om vertellen. Daerna bekende Adam sijn wijf Eua ende si droech weder eenen sone Ende doene god tijt dochte so baerdese eenen schoonen sone die ghehete worde Seth. Ende Eua sepde god heuet mi weder verleent saet inde stat vā Abel dpe Chaim doot sloech in grampschapen

5
Hoe volck wies ende vermenichfuldichde van grade te grade. Ende hoe Enoch ghedraghen was int eertsche paradys biden wille gods Ca. viij.

In grooter armoeden ende in groo-
ter droefheit was Adam ende Eva
sijn wijf leuende vanden vruchtē der bo-
men ende van dat die eerde droech bi na-
tuere sonder and pine oft labuer. Si had-
den groote menichte van kinderen sonē
ende dochteren. Ende god geboort dat vā
haren sate de werelt ver vult soude wor-
den. Doen nam die sone die dochtre ende
brochten so vele kinderē ter werelt. Sedt
hadde eenen sone die gheheeten was E-
noch. Dit was deerste die dē naem gods
begonste te eeren ende te aenroepen. Als
hem Enoch aldus langhen tijt ghedient
hadde god beminden seere ende sprac soe
minnelijck teghen hem ghelijck rwe mē-
schen deen teghen den anderen staen en
spreken. Op een tijt nam hem god ende
droech hem van deser werelt in een secre-
te plaetse daer hien liet so datter noyt mē-
sche en wiste af te sprekenne ofte doch en
sal weten te spreken voer der tijt. D; onse
heere hem sendē sal met Elias om hier
inder eerden te prekenne om volck te cō-
forteren ende te instrueren teghen die toe-
coemst van Antcherst. **V**ele pinē ende
droefheiden hadde Cham ende alle da-
ge badt hi onsen here dat hi vīdē moch-
te eenen man die hē dooden woude wāt
hem verdroot dat hi so langhe leefde. En-
de god seyde hem dat en sal soe niet gesciē
want wie Cham doden sal die sal gept-
nicht werden seuen dobbel. Dat es te seg-
gen dat Lamech die bi auontueren hem
dooden sal was van der seuenster linagi
en dien doode langē tijt daerna behinde
Adam sijn wijf Eva. ende si hadde eenē
sone die gheheeten worde Enoch.

Hoe Adam ende Eva strouen ende be-
grauen worden int dal vā Ebroē Ca. ix.

Ner na so vmenichfuldichde volc
en het hadde seer quait opset ende
de veel quaits dwelck god n; en behaech-
de. Langhen tijt leefde Adam ende Eva
in grooter droefenissen. Ende doin si dus
langhen tijt gheleest hadden so gauen si
haren gheest ende ouerleden dese werelt
so god d; gheoordineert had. ende si wor-
den begrauen so d; historie seyt int dal vā
Ebron. Cham leefde in seer grote droef-
heyt in sinen ouden tiden ende hi en wā-
delde onder volck niet want een iegelijc
wilt wel dien sacht schudden ende beuen
metten hoofde ende met alle die leden. D;
Cham was die sinen broeder doot ghe-
smeten hadde maer hi hielt hē int foreest
ende in plaetsen van deserē. **L**amech
was so out dat hi niet en sacht ende was
blint van outheyden maer het was een
goet scuttre. Want als hi schoot met sinē
boghe na eenighe wilde beeste int foreest
hi geraectese met sinē pile so datser bleef.
Ende bi hem was alrijt een man diē be-
wechde ende leydde. Dese die leydde alrijt
den pjl recht na die wilde beesten als hy
eenighe sacht ofte wiste waer datter een
ghe waren. En Lamech die schoot so rech-
te ende so sterck dat hise doode.

Hoe Lamech Cham doot scoot Ca. x

O eenen dach soe ghinch Lamech
ende die ghene dien leydde doer eē
foreest om te besiene oft si iewers gheuir-
den mochtē eenighe wilde beestē die si had-
dē mogē dodē. Doē quamense in eē plait-
se daer Chai was ondenen boō die al be-
bladert was totter eerden toe. en hi scud-

de ende beefde soe seere dat dye bladeren daer af beefden die ontrent hem waren. Doen die ghene quam die Lamech leyde de biden boome dair Chapm ondre lach meynde hi dat gheweest hadde een beeste om die bladeren die also beefden Ende hi leyde tot Lamech dat hi sach eene beeste/ende Lamech seyde hem so seelt minen boghe metten pile rechts na de beeste so dede hijc Lamech scoot so sterck als hi en mermeer mochte na de plaetse daer die ghene dien leydde sinen boghe mettē pile ghekeert hadde Ende hi scoot Cham so seer in sinen hals dat hijen doode Als hijen ghedoor hadde so meinde hi wel ge door hebben een wilde beeste ghelyck hy plach, ende hi ghinck metten ghenen die leyde ter plaetsen daer hi geschoten hadde Doen si daer quamē so vondense dat se ghedoor hadden eenen man van seere leelijcken fautsone ende verueerlyc caesene Als die ghene sach die Lamech leyde dat een man was van so leelijckē fautsone die ghedoor was so seyde hi tot Lamech Heere ghi hebt ghedoor een dat al der leelijckste fautsone dat mē vindē mach Ende doent Lamech hoorde, soe wiste hi wel dat Cham was die hi ghedoor hadde Hi was so seere gestoor dat hi wel gewilt hadde dat hi door geweest hadde ende hi en wiste wat seggen Want hi wilst wel dat God gheleyt hadde die Cham doordat hi gepinicht soude worden dobbel meer dan Cham was Doen werp hi sinen boghe m; sinen pilen teghen de eerde ende hi seyde dat hi nemmermeer boghe draghen en soude ende hi dede hē leyden biden ghenen dien verwaerde in syn herberghe. Ende hi sterf seer coort na dat hi Cham ghedoor hadde.

Alle daghe so meerderde ende vermēnichfuldichde volck in meer die quaithz

dan goetheyt Want in dien tidē en was gheen wer die si hielden ofte gheen bewisenisse. maer elck dede dat hem goet dochte ende dair en was niemant die eens gesept hadde quaet doep Tjeren behaechde onsen heere niet dat soe groten partie vā hem lieden deden so vele quaets want si namen sonder caensene eenighe differēcie die vrouwen dye hen behaechden tot haren wille sonder iemans weder seggē Ende si leefden gelijck beesten sonder redene of sonder mate. Si wisten nochtās wel dat dese werelt eynde nemen soude twee weruen deene repse met den wate re ended ander repse mettē viere Maer si en wisten niet wanneer dat dit geschies soude, oft wanneer dat eenighe van beyden desen distructien aencomen souden/ dwelck si deen den anderen seiden Som mighe ontslaghen onsen heere als hen te voren quam van selcker wrakē als god ghenomen hadde van Adam haren eersten vader en van sinē wvne Eva d; hile gheworpen hadde wten eertshen paradise om so cleppen mildaet

Van Tubal ende van Jubal ghebroederen ende van haren consten Ca. xi.

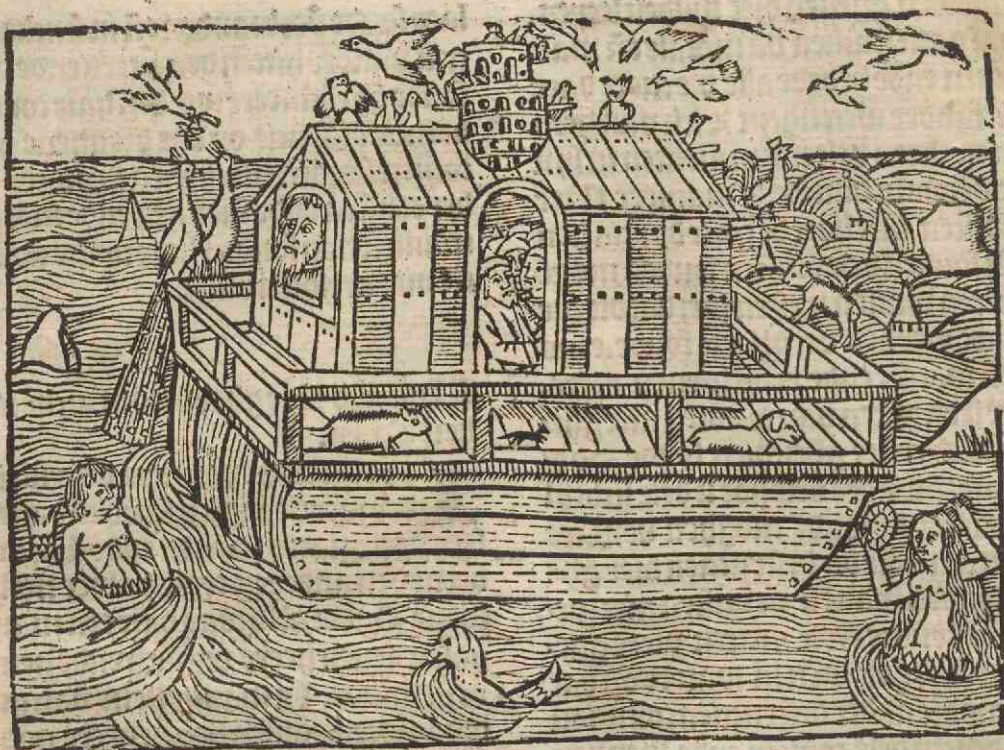
In dien tiden waren twee ghebrueders die van grooter sciencien waren daer af dat deen gheheeten was Tubal ende dandere Jubal. Dese twee ghebroederen sochten ende vondē alle instrumenten der musiken Tubal die vout de sciencie vander clocken ende vanden motale Jubal die vant die sciencie vand melodie te weten vander velen vander musiken en van alle instrumentē. En in al dusdanighen dingē was al haer labuer ende nietwerinc anders mede so en becōmerden si hen. Sy thoondent ende leer-

dent alle den ghenen diet wilden leeren.
 Tubal nam scucken vā motale en maic
 te clocken ende hi dede alle die cuere daer
 toe na syn der wetenheyt Elck van hem
 lieden maic ten vele instrumenten in syn
 sciencie ende in diuersche maniere Maer
 si en wisten niet hoet de gene dpe na hen
 comen souden dese consten souden mogē
 gheweten want si wisten wel dat die we
 relt twee weruen verghaen soude. eens
 metten watere ende eens metten viere.
 Maer si en costen van te voren niet ghe
 weten wanneert gheschien soude. Do
 uerpepsden se leere vele hoe si dese subtyl
 heyt ende conste souden moghen bewarē
 en salueren voir die destructien dier ghe
 schien souden want si en wisten niet we
 der die destructie eerst metten viere ghe
 schieden soude oft metten watere op dat
 die ghene die nader destructien comē sou
 den mochten dese consten ende sciencien
 weten ende hen dair mede behelpen
 Als dese voerscreuen broeders Tubal
 en Zubal. langhen tyt gheweest hadden
 in ghepeisen hoe ende in wat manieren
 si hadden mogen salueren haer consten
 ende sciencien op dat die ghene die na hē
 comen souden dese sciencie mochten wete
 Do maecten si twee groote pilarē in ma
 nieren vā grooten torren dair af dat deē
 was ghemaect van steene en den andrē
 van eerde In elck van desen torrenen soe
 lepden si alle manieren van desen instru
 mentē En hair intencie was dese wairt
 dat sake dat de werelt ghedestueert wor
 de metten watre/ so soude den eerdenē pi
 laer bederuen en te niute gaen metten
 watere en den scypnen soude onghescaet
 bliuen Ende waert d; die destructie qua
 me metten viere soe soude den eerdenen
 pilaer ghesaluzert bliuen en hertter wor
 den dan hi was maer den scypnenen pp

laer soude verbranden en in scucken spi
 gen vander hitten des viers ende aldus
 soude ghesalueert worden hair conste en
 de huere sciencie op dat die ghene die na
 comen souden mochten gebruyckē huet
 der consten ende sciencien ende met deser
 manieren en souden hair conste noch scie
 tie niet verloren bliuen

**Hoe god sroe gheboot een arche te ma
 ken Ca. xij.**

In dien tiden voer dpe destructie vā
 der werelt was dat volck dagelijck
 leer veel quaets doende ende si en hieldē
 deene den anderen trouwte wet noch ge
 looue Onder al so was dair een man die
 onsen lieuen heere ontsach ende hem see
 re beminde. Hi wachtte hem van quaet
 te doene ende onsen lieuen heere god te v
 toernē dien hi beminde ende diende nā
 syn der verstandenessen ende wetenheyt
 Dese man was gheheeten noe Doen on
 se heere god sach dat hem dese man noe
 met so goeden wille diende ende bemide
 ende dat hi allulcken leuen nyet en lepde
 als de ander lieden deden die doen op die
 tyt leefden so beminde hem onselieue he
 re oock ende sepde sroe ick sie wel dat alle
 creatueren die nu leuē opter eerden heb
 ben gebroken haer goede seden ende ha
 re wet ende die eerde is ghecorrumpeert
 metten quaden/ ic wille pugneren ende
 destrueren van den menschen tottē clepne
 beesten die in der eerden leuē ende die vo
 ghelen die daer vliegghen inder locht. En
 de ick wil nemen het gene dat ic gemaect
 hebbe Shi selt makē een arche den grōe
 wel scherp ende ghecant ende wel geuoe
 ghet aen eē ende ghy sult dese voerscreuē
 arche maken vier hondert voeten landt
 ende dertpch voeten hooghe. Shp sult

In deser arcken maken diuerse plaetsen ende camerē. Shi sulst oock soe bewaren van buiten ende van binnen soe dat daer gheen warre in en come ofte en can ghecomen

Hoe Noe die arcke maecte biden beuele van onsen lieuen heere waer inne dat hi hem salueerde ende alle sine volck

Capittel. xij

Doen noe gehoort hadde ende verstaen het gene dat hem onse lieue heere beuolen hadde so begōste hi te maken die arcke so hem onse here god die had beuolen te maken Ende doen die arcke volmaect was so seyde hem onse here Shi sult nemen van allen manieren vā beesten ende vogelen die opter eerden leuen ende besocht voer elcher creatueren die daer inne sijn sal bijleuen so vele alst noot es Shi ende v wif met uwe drie so

nen ende hair wiuen sult v houden inde middel van der arcken ende besocht ooc uwen nootdoft na uwer liede behoefte. Want ic sal dat watere doin comen ouer alle die werelt so hoge dat alle creatuerē die leuende sijn opter eerden sullen gepicht worden metter doot wtghenomen die ghene die ind arcken sijn sullen in v
Doen nam noe vanden beesten en vā den voghelen van elcher natueren so hē god dat geboden ende beuolen hadde en doen hiser al in gheset hadde so ghynck hi daer in met sinen wiue ende alle dipe sine sonen met haren wiuen Ende doen si daer al in waren soe quam onse heere god aen die arcke ende sloot dat gat daer noe ende die ander ingegaen waren vā buyten Ende dwatre begonst seer ouerfloedelhck te comen ende de arcke begonst te heffen midts der sterchept des waters so hoge dat se nieuwers deerde en raecte

Veertich daghen ende veertich nachten waren die venstre ende dueren des hemels open ende het regende een groot deel waters Die fonteynen der diepheit worden alle ghebroken ende dat water ginck bouen der eerden ende bouen alle berghen die inder werelt waren wel cubitus hooge Hier worden verslone alle die creatueren vander werelt die doe opter eerden waren/ wt ghenomen noe ende sine hupsghesin die inde voersyde arcke noch ware maer si waren in groter vreesen om dz si niet dan watre ende wolcken en saghen/ ende die baren vanden watere stieten de arcke hier en daer mer uoe hadde alle den dach goet betrouwen op onsen here en syn intenne was altyt op gode Die vogelen ende die beesten ende oock de lichamen van den menschen die gestouen ende verdronckē waren vander diluuien; wommen alle te samen bouen op dat watre soe hem die sterchept des waters dreuen.

Noch was noe met sinen ghesinne in die arcke die al te samen waren in groter vreesen om dat si gheen lant of eerde en saghen noch en wisten niet waer dat si waren dan opt water alleene Noe bat alle daghe onsen heere dachi hem besceemen wilde ende alle sine volck/ ende dat hi hem ende syn volck ontlasten woude alst sinen lieuen wille ware vander vreesen daer si langen tijt inne geweest hadden sonder eenich confoert van iemenden dan van god alleen/ seer veel tijts so was noe ende sine volck indpe arcke het welck hem allen seer verdroot dz si daer soe langhe in moesten bliuen. Want; ih sochden dat god hem speden vergheten hadde/ mair hi en vergatle; alsoot wel sceen want hi bewaerde se wel van alle perijckel also lange alst sinen wille was

Tien maenden lanch duerde dese grote diluuiē ende dat bedwanck daer af ende ten epnoe vanden thien maenden begonste dat voersyde watere te nederen ende te vallen Noe wert dit geware doe dachre hi datti soude laten vlyegen eenē voghel wter voerseider arcken om te besien oft die eerde ontdeckt hadde moghen sijn in eenigher plaetsen. Ende hi nam eenen raue dien stach hi wt eender vensteren wter arcken Die voerscreuē raue vloech solange tot dat hi vant; wēmen de opt watre een vleeftelijch dier daer si op vlooch ende si en keerde n; weder ter arcken. Des anderē daechs daerna doe noe sach dat den rauē niet weder gecomen en was ter arcken so nā hi een dupue ende die diuue stach hi oock wter arcken want hi mercte wel dat het watere vander diluuiē geuallen was Doende voerscreuen dupue wt der arcken geset was soe vlooch si soe lange ende so vele tot dacti vant enen olijboom staende op eē seer hooch geberchte welcken wat ontdeckt was vanden watre die selue diuue nam in haren beck een rijfelen vanden voersyde boome enden vlooch daer mede in die arcke des achternuens Doe noe dat siende wert so was hi wter maten blide en oock sijn kinderen want doe sagen se wel dattet watre geuallen was ende genedert Daerna soe nam noe wederomme die selue diuue ende sette wter arcken so hi te voren ghedaen hadde omte besien ofter niet meer ontdeckt en was vander eerden Die voersy dupue vloech vander arcken ende si vant haren noot doeft daeromme en keerde si niet weder ter arcken

Hoe noe ende sijn ghesel. cap wter arcken ghinghen Ca. xiiij.

De liede dat de dupue niet weder en keerde ter arcken so pepsele hi wel dat si vonden hadde genoegh bileuighen ende nootdorsten om hair te onderhouden opter eerden ende dat si eerdē genoegh ghevonden hadde om haer te generen. Doen loefde hi ende aenbede god ende hi bedreef groote blischap want hi hadde gheweest langhenrijt in die genākenessen geweest vāder diluuiē. Dwaer leyde die arche op die hooghe bergen van ermenien ende daer bleefse gearreleert. Cortz daerna ontsloot noe die arche ende sach die eerde al ontdeert vanden watere doen ghinch hi wter arcken mit sijn huysghesin ende alle die ander creatueren die seer moede waren en mager want si soberlijc moesten leuen so langhet. Alse al wt was te weten menscē beesten ende vogelen so nā noe vanden beesten ende hi maecte eenen outaer ende hi dede sacrificie aen onsen heere van den beesten die vter arcken ghecomen warē. Ende god ontfinde die sacrificie comende tot noe ende tot sinen huysghesinne ende hi seyde tot hemlieden. Doet den oerbois vermenichfuldicht en vervullet die werelt ick sal mijn saet in v vestighen ende v saet in v nacomelingen. Ende ick sweere bi mi seluen dat ick niet meer dese werelt destrueren en sal bi eniger diluuiē.

Seere was noe ende sijn plegers ghepincht ende ghetrauepbeurt langentijt maer si waren oock seer blide vander aliancien die hem god ghedaen hadde en haren nacomelingen so dat hi die werlt niet meer destrueren en soude bi eniger diluuiē ende de beesten die waren inde wep die seer quaet ende droeupch warē om dat het watere hen benomen hadde

ende bedoruen die goede soeticheyt van der eerden. noe ende sijn kinderen maecten haer tabernaculen om daer inne te rustene. ende ghingen lanc den velden ende vonden veel diuersse crupden. Binnen corten tīdē hier na begōsten die cruiden te vermenichfuldighen ende seer te wassen in diuersche plaatsen inder eerdē ende de kinderen van noe de namen vā desen crupden na haren wille ende droeghent in haer tabernacle tot noe haren vader

Hoe noe vanden wijn droncken wert ende hoe Cham sijn sone m; hem spotte Ca. xv

Dat noe met sinen kinderen wter arcken ghecomen was so begonste noe te wercken inder erden ende hi worde een laboruer inder eerdē. ende hi was die eerste die den wijngaert plāte ende die de maniere daer toe vanc. Hi maecte ooc den wijn ende so haest als hi ghemaect was dranch hijs en wert daer af also droncken dat hi in Naue viel in sinen tabernacle ende sach al ontdeert sodz sijn scamelike leden al otdert warē wāt in dien tīde en walt noch gheen manier datmen bestoten oft ghenestelde coufen droech. Doen hi dus schamelijcken lach quam cham daer lidende een van sinen sonen ende sach sinen vader soe schandelijcken ontdeert ligghen nochtans en dectē hijs niet mer hi begheete hē ende ginc wte al lachēde tot sinen anderen broedren legghende. coemt besien hoe dat onse vādere naect leyt in sinen tabernacle. Doē bepde die andre gebroeds sem ende iaphet hoorde tegene dat haer broedre geleyt hadde ghinghen si binnen dē taber

nacule van haren vader ende vondē ha
 ren vader coek so schandelijcken liggen
 de so dat sijn hem schaemden ende keer
 den haer aensichinen omme ende deden
 haren vader ten besten dat si mochten.
 Maer nopt en hieldense hare ghesichte
 opt schamelijcke liede van haren vadere
 omde grote duecht die in hemliedē was
Doen noe wacker geworden was en
 de wt sinen slape ontsprōgen hoorde hy
 hoe sijn een sone cham mit hem ghegeet

hadde bouen die ander twee sonen die hē
 vertrocken hadde waer wt hi wterma
 ten seer ghesoorit was op hem wt welc
 ker ghesoortheit hy dese navolghende
 woorden sprach ende seide teghen hem
 seluen. vermaledijt si cham v sone so dz
 hi si dienende ende indē dienste van sinē
 broeders. **G**hebenedijt sijn voer onsen
 heere sem ende iaphet ende cham si on
 der hē subiectie ende in hare dienste **S**od
 make groot ende machtich iaphet

Hoe noe sterf ende sijn kinderen den
 torre van Sabilonien deden maken.
 Capittel. xvi.

Hous waren noe ende sijn kinde
 ren te samen. Ende die kinderen
 laboreerden blant ende si hielden groot
 beslach van beeskē **H**oe die leefde na die
 diluue drie hōdert ende vijftich iaer. en
 deses hondert iaer leefde hi voir die dilu

uie dit was te samen. ix. hondert ende. l.
 iaer. daerna sterf hi **S**o saē als noe doec
 was so scepden die beuers van malcan
 deren ende ghinghen in diuersche plaec
 sen **E**lck hadde groote menichte van kin
 deren ende leefden elck seer langhen tijt
 in haren plaetsen daer si residerēde wa
 ren. **D**ve broeders namen haer susters
 te wiue want si en vonden gheen ander
 si wiessen ende si vermenichfuldichden

In die werelt ende en hadden gheen wet
noch gheen bemijssnisse. daerom en de
de niemant dan dat hem goet dochte le
uende anders niet dan so si wouden son
der iemants weder segghen Aldus wa
rense eenen grooten langhen tijt. Ende
daer wiestē ende vermenichdē veel bees
ten. oock so pepden si dat si deplen wou
den in diuersce plaetsen ende landen en
de fonderen daer haer steden makende
haer wesen elc in sijn plaetse dair hem
docht dat hi ald vredelijcste leuen moch
te. maer eer si aldus depden ende partē
so ouerdroeghen si scamen met eenen ad
we dat si maken wouden enen staet en
de dien onderhouden so lange als de we
relt dueren soude Dat was dat ieghelijc
houden soude sijn linaigie. te wete al de
kinderen die gheboen worden van noe
ende alsoe alrijt afcomende dattet een li
naigie ofte generacie bliuen soude ende
also voert van anderē Ende om dat mē
aldus danighen ordinancie onderhoude
soude so werdet den nacomelingen alrijt
vertrocken inder seluer maniere om dz
si onderhielden. Ten desen raet hielden
hem die kinderen van noe en si droeghē
ouer een ende sepden dat si wouden ma
ken eenen torre so groot ende soe hooghe
dat noyt niemant dies ghelijcke ghesie
en hadde oft sien en soude. So verlaem
den si hem al scamen in babilonien dair
souden si al scamen desen hooghen torre
gaen beghinnen te fonderen. ende si had
den tieghelen ende plaetsen dair iteenen
laghē ende seer stercke eerde die bat hiet
dan tiras ofte calch oft lym die si oerboie
den inde stadt van calche oft tiras Ende
si sondeerdent op alsulcker manieren dz
sijn hoocheyt raken soude den hemel op
dattet moghelijck ware want het was
haer intencie dat sien so wter maten hoo

ghe groot hebben wouden
Maer doen onse heere sach ende ver
stont haerlieder intencie so heeft hijt soe
ghedelstrueert dat deen den anderen niet
en verstont oft deen den anderen niet ge
antwoerden en costen want daer warē
die diuersche talen in ghestelt van onsen
heere ende worden daer gedeplē. Si wa
ren seer verwondert van desen dinghen
die hem dus toe quamen. want om dese
aentuerē die hē toecomen was so moef
ten si haer werck laten staen tghene dat
si voer ghenomen hadden te makē ende
si scepden deen vanden anderen want si
deen den anderen tael noch antwoorde
ghegheuen en costen noch dat si deen den
anderen niet en costen verstaen. Deen
ghinck hier ende dander dair achter lan
de Desen voerscreuen torre wert ghehe
ten den torre van babilonien dwelck soe
veel te segghen es als confus dat was
om die diuersche talen die daer gheschie
den Aldus ghinghen die diuersche ta
len alle die werelt doer soe dat si noeyt en
vergaderden deene aenden anderen
Doen scepden die gene die comē warē
wter linagien vande kinderen van noe
na die diluue en een iegelijck ginc daert
hē best dochte dair stichten si steden ende
hupsen. Wat dlant was seer ouer grooe
en breed Maer daer en warē geen woni
gen Waer af deē partie trac en quam in
eē lant dwelck geheē was arā En dair
vondē si goit lant en plapsant so hē liebē
beliefde Daer maectē si wonigen en cre
gen daer kindē beesten en rijcheden Si
wiestē en vermenichfuldichdē seer daer
om stichtē si stedē en huisen voer haer lie
dē Ende de gene die daer comē warē en
woningē haddē in die lāt dwelc geheerē
was arā die sprakē hebreuus en dande
gingē in diuersce and landen elc maken

9
woningen int sine daer hi die beste plaet
se vant Ende in elck lant daer si wonen
de waren daer hielt een ieghelijck syn ta
le alsoe si een ieghelijck ghegheuen was
aenden toure van babilonien so hielden
sise ende houden sullen totten einde van
der werelt.

Van Abraham ende loth Ca. xvij.

DE gene die int lant van aram gi
gen wiesden ende vermenichtul
dichden seer. oock beminde god dat lant
metten woningen en bus wies deen oer
in dander soe dattet een man ghebooren
worde van haer lieden die gheuoer wor
de nachor. Dit was een man van ripen
wesen hi beminde god onsen here wter
maten seere hi hadde veel beesten ende
rijcheyden ende sijn intencie was beeste
te verwaren ende die op te brengen # 13
desen dinghen so genereoe hi hem hi lef
de eenen seer langhen tijt hi hadde eenē
sone die gheheeten worde thare die ghe
ne die leefde gelijk ende in der seluer ma
nieren dat sijn vader dede ende hi bemī
de onsen heere Onse here vermenichtul
dichde hem sijn goet ende sijn beeste god
toonde hem dat hi hem beminde thare
leefde seer langhen tijt ende hi hadde enē
sone seer vaplant sterck wijs die god see
re beminde daerom ghat hem god veel
rijcheden. Dese was gheheeten abrahā
Doen hi tot synder ouden come was nā
hi een wijf die geheeten was sarra Dert
langen tijt waren si te samen abraham
ende sarra dat si gheen kinderen en ghe
creghen want onse heere die wout noch
niet hebben Waer wt si so grooten druc
maecten dat si hem nauwelijck en coltē
geconfoerteren Si hadde eenen dienaar
die was geheetē eleazar die welke was
vā damas De e selue eleazar hi was ge
heel gouerneur ende bewaerder van

alle den beesten met oock alle den goede
dat abraham hadde Sarra abrahams
wijf hadde een ssoon ioncfrouwe die ge
heeten was agar

In grooter droefheit van herten was
sarra so wanneer si sach dat die kindere
lant den weghe gaen die haer ghebue
ren toe behoorden en dat si gheen en sach
gaen die haer toe behoorden Hier o dreef
si so grooten druck dat si lieuer doot ghe
weest hadde dan te leuen Grote menich
te van huylghesinne so hielt abraham
mer groote menichte van dienaren die
hem bewaerden sijn beesten opten velde
inden bergen ende opter eerden. De sulc
ke deden haer winninghe met haren la
buere so hi hem lieden geboot Abraham
hadde eenen gebuere den welchen hi be
mīde also seere als sijnen broeder want
hi was sijn vaders sone Dese selue mā
was gheheeten loth. Dese hadde dies ge
lijcke seer veel huylghesins die de beeste
bewaerden ende dreuente inder wepden
Si ghinghen onderwils in abrahams
wepde ende in loths wepde te samen soe
langhe ende totter tijt toe so dattet op ee
nen dach quam dagē een van abrahams
dienaers ouer die dienaers van loth aē
gaēde der wepden dat de beesten somwi
len also te gader ghinghen wepde Doen
abraham hoorde dattet discoert was tus
schen bepde dese dienaers dat en docht hē
niet goet sijn. en hi dachte dat hi dat wel
depden soude bi hem seluen. Want hi en
woude teghen hem geen discoert hebbē
Doen quam hi eens tot hem ende seide
wi sijn broeders het en waer niet goet dat
wi onderlinghe eenich discoert oft gēschil
hadden onder ons ofte onder ons huyl
ghesin. Dpet hyperdpt lant groot ende
breet gaet ende leydet v beesten waer dz
ghi wilt want gadi ter rechter side ic sal

gaen ter sincker side. Ende gaet ghi ter
eender siden ich sal gaen ter ander siden
Want aldus so sullen wi met vreden zij
wi ende ons hupsghefin

Hoe loth ende abraham van malcan
deren ghinghen wonen Ca. xvij.

Din loth abraham aldus hoorde
spreken was hi daer af seere ver-
blijt want hi en begeerde gheen discoert
oft gheschil te hebben teghen hem oft te
ghen sijn hupsghefin. Ende hi aen sacht
diant omgaens de fluuie iordane dwelc
seer schoon ende playlant was ende ooc
vol goeder vruchten Doen dachte hi dat
hy in dier plaetsen en in contrepen gaen
woude Daer dede hi leyden sijn beesten
ende alle sijn ander. Doen seyde loth ich
sal gaen int region vander fluuie iorda-
nen ende sal daer doen leyden mijn beest

ten met alle minen goede ende ghy sult
bliuen hier ic lant daer ghi sijt met uwe
hupsghefin met uwen beesten ende mit
allen uwen dingē want ich en wil gheē
discoert teghen v noch teghen v hupsghe
fin hebben Abraham ghat hem te doen
hier af sinen wille so ghinck loth ter een-
der siden ende abraham die bleef dair hi
was ter ander siden alsoe schepden loth
ende abraham die langen tijt te samen
ghewoent hadden in papse ende in vre-
de. Seer blide was loth in sijn regioē aē
die fluuie iordane en die woonsteden die
behaechden hem seer wel van dien lan-
de want twas daer vol goets oock was
loth seer loyael. Langhen tijt was hi in
grooter blischap ende onse heere die ver-
menichfuldichde seer sijn goet ende socht
sijn beesten

Hoe die coninc Cordolamor en alle zij volck ghe destrueert werden van Abraham Ca. xix

Amaphael de coninck vā semāā Nioth die coninc van ponti Cordolamor die coninck helamitans en thas de coninck vanden heydenen maecten een oerloghe teghen den coninc van gomorre tegen sennaam den coninc vā dame teghen semebel den conynck van thebon ende teghen den coninc balee die segor es ende si quamen him opgelopenē want dese coningen die waren schuldich subiect te sijn aenden coninc cordolamor .xij. geheel iaren lanck ende oērdanich mair in dat dertienste iaer en wouden e niet meer subiect sijn noch harē tribuyt betalen so si gewoenlijck waren. en dair om ginck cordolamor met alle sinen gheselcpe tegen hemlieden en destrueerde alle haer lant. si mineerden daer alle die vine conincrycken ende oock loch met alle sijn goet want hi woende daer int lāt. Doen abraham hoorde dese tidinghe de de hi wapenen sijn volck van sinen huil ghesinne ende ghinck na die coninghen die loch den sone van sinen vader al ghemineert ende ghe destrueert hadden En hi hadde onder sijn gheselcscap goeder lieden vergadert. cc. en .xvij. mannē Doē ginck hise beuechten ende doodese al tsa men na sinen wille ende hi bekeerde weder loch alle sijn goet. ende alle tgene dat si wech ghelept hadden te weten mans vrouwen ende ander goeden die welcke loch toebehoorden ende die sine

Hoe Melchizedech Abraham broot en wijn offerde Ca. xx.

Doen abraham wedre comē was vander victorien die hy ghehadde hadde inde welck hi verwonnen hadde den coninck cordolamor ende alle de and

coninghen die m; hem waren en hadde loch weder geheert alle sijn goedē die hē toebehoordē. Abraham quam int gemoet gaende van melchizedech den coninc vā salem die priester aenden hoochsten god ende hi offerde broot ende wijn segghen de gebenedijt si abrahā den welcken god ghegeuē heft so sconen victorie van sinē vianden Doen seide hem de coninc van zodoma geeft mi alle die personen te weten vrouwē ende mans die ghi wech gelept hebt mer neemt alle dandre goit vri ende vranck wech. Doen antwoerde hē abraham seggende sijn dies seker dat icht vanden dinghen die v toe behooren niet houdē en sal noch nemē op dat ghi hier namaels niet en sulc connen ghesleggen dat ic iet hebbe vanden uwen

Hoe god sprac tegen Abraham; en hem een vrucht beloefde Ca. xxi.

Dat dese dinghen gedaen warē quam onse here tot abraham en seide hem. Hebt in mi goet betrouwen ende en vrees v niet want ick sal v grootelijcken auancerē ende in uwer hulpe sijn want ick ben m; v ende v ghelouue es groot bi mi Doen antwoerde hem abraham segghende heere wat goet suldi mi doen want ick sal geraken te steruen op eenen tijt sonder oot oft erfghenaem van minē liue En die vrende man m; gouuerneur sal moeten gebruyckē m; goet achter mi bliuende Doen seide onse heere tot hem aldus ten sal so niet sijn so ghi daer segt ghi sulc hebben oot ende erfghenaem van uwen liue die al v goet besitten sal dat ghi hebt Doen toonde hē onse heere alle die sterren die aenden hemel stonden segghende dat hise tellē soude op dat hem moghelic ware Wāt ghehlyc men tgetal der sterren niet en can ge

noemen oft oock tghetal des sans in der zee so en soude oock niemant connen geuoemen tsaet dat van v comen sal so sal ict vermenichfuldighen. Doen abrahā ainhoozt hadde dese gheloefte die hē god onse heere dede ghelooftde hy sterckelijck dat hijt also doen soude so hi hem beloeft hadde. Maer hi wist wel dat sarra sijn wijf o vruchtbaer was dies dreef si groten druc. Mer om hare scaemte te bedecken nam si agar hare ioncfrouwe ende dedese slapen bi haren man abrahā op dat van haer mochten comen eenige kinderen die si hadde moghen opuoeden gelijck oft si haer gheweest hadden.

Hoe Abraham sijn wijfs dienstma-ghet met kinde bevruchte Ca. xxiij.

En desen raet hielcs hem abrahā ende wan aen agar eenen soonē sone die gheheeten worde ismael. Doen agar sach dat si bevrucht was van hare

heere so begonste si tegen haer vrouwe spirich te worden en specialijck om dat si sach dat haer vrouwe nemmermeer eenighe vrucht ter werlt en soude moghē brenghen. Ende doen thint geborē was naemt sarra ende hielt voer hair ende abrahā hadde seere groote bliscap so dede oock sarra. Doent quam aenden achtste dach dit kindt worde besneden en gheheeten ismael. Doen seyde abraham dit sal wesen een hoochmoedich man ende sijn hant sal sijn teghen alle de handen die tegen hem sijn sullen en hi sal sinen taber nakel stellen teghen sijn broeders.

Hoe tot Abraham drie ingelen quamē die hi sine hupse lepde Ca. xxiij
En scoon kint was ismael seer wel op ghehouden ende die moed voeder seer wel Abraham die bemindet seere. Na desen was abraham int dal van membre en opt hoochste vanden daghe so was hi omtrent synder dueren. Dair sach hi die gaende en die comende. Ende onder al so sach hi comen drie mans soe hem dochte mer het warē drie inghelen dese ghinck hi te ghemoete om dat hise groeten woude ende al walt d; hjer di sach nochtans en heft hi maer eenen aē bedet alleene. Dairna bat hi hem lieden dat si met hem coemen wouden te sinen hupse daer hise seer blidelyken lepde en ouer graceliken ontfinch hise. Sy aten ende droncken met hem. Daerna seiden si tot abraham waer es sarra v. wijf. Abraham heeft hem gheantwoert dat si schups was. Doen septe dingel binnen eenen iare oft eer diaer wt; hi sal soe sal ick tot hier weder comen ende sarra sal hebben eenen scoonen sone. Doen sarra dit hoorde begolt si te lachen legghende hoe soude dat moghen geschien want ic ben out ende bedoruen en ooc so is mijn heere out. Doen seide die inghel tot hair dat waerachteliken also gheschien soude ghelijck hi ghesep hadde dat si eer diaer wt gaen soude hebben soude eenen schonen sone. Doen gingen de inghelen lāc der stadt van zodoma en abraham dede hem wt gelep. Doen septe onse heere tot den inghel hoe mocht ick abrahā minen vrient laten weten tghene dat ick pepse te doen. ick weet wel voerwaer dachi beuelen sal sinen kynderen na hem dat si houden sullen mijn wetende mijn geboden ende dat si iusticie doē sellen en recht op dat hem aduenterē tghene dat ick a

braham gheloeft hebbe.

Hoe onse lieue heere tot Abraham seide dat hi die stadt van zodoma bederne en te niueute doen soude Ca. xxiiij.

Ner na septe onse here d; gheroep ende dat gecrijt der quaeth; vanden volcke van zodoma die es ghecomē tot mi ick wille gaen visenteren en proeuen om haer quaetheden die si doē wāt ick en cause niet langher verdraghen ic salse destrueren en oock alle die plaetsen. Doen abraham dit hoorden hadde hi grote sorge voer loth die daer oock woē. achtich was bynnen dier seluere steden daer die quade lieden in woenden doen verstroute hem abraham ende septe tot onsen heere. Nieuue heere wildi verliesen die rechtuerdighe ende dpe onnosele destrueren metten sondaren. Waert bialso dat inder voerseps stadt waren vijftich rechtuerdige personen en soudet ghi die ander niet sparen om haren wille. Onse heere god septe iae ick maer die en conste men daer niet ghevinden. Ende het quam van vijftich op veertich van. xl. op. xxx van dertich op. xx. van twintich op. x. Doen septe onse heere eest datter tien es ick sal die ander alle salueren ter liefden vanden thienen. Doen ghinghē die inghelen ende quamē des achēnoēs in die stadt van zodoma in die ghemeinste plaetsen daer een peghelijck ghewoēlijck was te coemen ende daer bleuen si staende om te bestiēne oft daer niemant en sou comen om hēlieden te herbergen. **H**oe twee inghelen spraken tegē loth ende met hem aten Ca. xxv.

Doen loth dese pnyghelen ghesien hadde liep hi na hemliedē en hy noodese tshndere herberghen en hi badet hem seere met goeder herten soe dat sht hem toe septen ende ghyngghen met

hem. doen ontfinck hise seer blidelijc en
lieftijck Doen si gheten hadden eer si sla
pen ginghen quamen de quade mensche
vander stat vanden ouders m; den ion
ghers ten hupse van loth al tsamen roe
pende met huyder stemmen Doet wt u
wen hupse die mans dpe ghi herbercht
in uwen hupse wac wi willen daer ofen
wille mede doen. Toth die ghinck wt en
sloot zyn duere na hem toe seggende tot
hem lieden Ghi heerē gaet henē ws we
ghes en en wilt sulchen quaetheyt niet
doen Ich hebbe twee schoone dochteren
die noch maecht; z; neemt dpe ende doet
daer mede v belicte Naair laet met vre
den dese goede lieden die ic gheherbercht
hebbe Si antdwoerden dat si hier niet
na en vracden si woude haer vilepnie
heyt doen en woude met foertsen in ga
Doen namen die twee inglen gods loth
met der hant ende si trocke hē met foert
sen in zyn hups en sloten die duere Die
quade lieden die loths hups aldus had
den belegghen ende bestramen woude die
werden al blind Doen sepden die ingelē
tot loth hebdi hier niet dat uwer linaigē
toe behoort oft eenich ander dinc neept
dat met v ende gaet wt desere plaetsen.
Want onse here wilt destruerē dese qua
de lieden ende haer lant. Doen ghynt
loth spreken teghen die lieden dpe bepde
zyn dochteren tehouwelijcke hebbē sou
den ende hi sepde hē dese tidingē Naer
si en maectendender geen werck af. ooc
maectense haer gecken ende spotten m;
hem Doen loth dic sacht vertoefde hi tot
des anderen dages des moigēs vroech
doen stonden die engelen op ende namē
loth met sinen dochteren en si deden hē
wtghelep tot buyten der stad ende si be
ualen hem dat si souden gaen in een ge
berchte niet verre van daer om hem te

salueren ende te bewaren Enmer so be
ual hi hem dat si niet omlien en souden.

Hoe die vijf conincryken metten hel
scen viere verbranden en hoe lots wijf
in eenen soutsteen veranderde Ca. xxvi

Doen badt loth den ingel dat si de
stadt van segor sparen worden
sonder perijckel laten ghespeden want
in die stad mepnde hi hem te salueren
ende die te verheffen voer sine woninge
ende doer sijn bede behoede god die stad
ende worde bewaert van alle perikelen
doen schepden die inghelen van loth en
ghingen wech Ende god dede af comen
vier ende solfer vanden hemel soe dicke
als regen op die vijf conincrike die daer
laghen in die vallepe ofte dal ende wor
den gededstrueert ende verbrant. Doen
loth aenhoorde dat groote wonder dat
gheschiede hadde hi so grooten sorghe dz
hi niet en dorste gaen in die stad van se
gor om welke stad hi ghebeden hadde
maer si ghinghen aen een geberchte hē
en bepde zyn dochteren. Naer sijn wijf
kerde haer omme om achter haer te siē
wat dat daer gheschiede ende god pung
neer dese daerom haer stellēde in manie
ren vā eenē soutsteen

Hoe loth zyn twee dochterē bevrucht
maecte Ca. xxvij

Het verwōderde hem wter ma
ten seere doen hi wist dese tidyn
ghe ende sacht so grooten wonder van si
nen wiue Doen bleef hi met sinen twee
dochteren int gheberchete ende si liepē
in een gracht. Doen bepde loths dochte
ren saghen dat dpe steden alsoe waren
ghededstrueert mepnden si dat alle dpe
menschen vander werelt verloren ghe
weest hadden ende ghedestrueert wtge
nomen si lieden ende haer vader. Doen
worden si pepfende een seer wonderlijck

dinck want si maecten haren vad droe-
ken op enen nacht dat hi n; en wilt wat
dat hi dede ende hi wert slapende Doen
hi aldus ontslapen was ghiuck bi hem
slapen deene van sinen dochteren ende
hi hadde gheselschap met haer sodat hi
se bevrucht maecte nochtans en werdes
die vader niet gheware int slapen gaen
noch int opstaen mer en wilt nieuwers
af sodat sijn dochter bi hem stiep sonder
sinen weten Doen dese dochter eenē nacht
bi haren vader gheslapen hadde oerdi-
neerde si hare ander sultere den naesten
nacht oock bi haren vader te slapen soe
dat si beyde bevrucht waren van haren
vader Dit deden si om dat si meindē dat
alle die gheheel werlt gedelstrueert was
ende dat si vergaen soude hebbē en had-
den si dit aldus niet ghedaen Doen den
tijt quam so baerde dye dochter dye den
eersten nacht bi haren vadere gheslapē
hadde eenen sone die gheheeten wert a-
mon Waer af dat quam een groote me-
nichte van volcke die al tsamen ghehee-
ten werden amoniten. Het andere kint
van sijnder tweester dochter dat wert ge-
heeten moab die vader was vandē mo-
abiten ende dit was twolck dat dagelijck
was teghen die kinderen van israhel
Groote blischap hadde abraham soe
wanneer hi wiste d; loth behoude was
ende wt zodomia ghelept maer hi hadde
seer grooten druck om loths wyf die hy
also verloren hadde Niet langhe hierna
so en leefde loth Doen hi doot was beide
sijn dochteren begroeuē hem sodat col-
tumelijck was ende abraham ghyuck
weder t sinen lande met sinen ghesinne
ende sijn vrouwe sarra ghinck groot vā
hem maer si schaemde haer wtter matē
seer om dat si so out was ende abraham
die hadde ouer groote blischap

Hoe Sarra Abrahams vrouwe van
eenen sone ghelach ende hoe Abraham
agar sijn amie met haren sone. Ismael
wt sinen hupse verdreef tē verloethe vā
Sarra Cap. xviii.

Sarra die droech solanghe als natu-
re gheboort ende doen baerde se een
schoon kint ende abraham bestredet den
achsten daghe soe dat costumelijck was
ende hi hiet isaac om dat sarra ghelachē
hadde doen si den enghel hoorde segghē
dat si een kint hebben soude Sarra dye
laefde haer kint totter tijt toe d; sijn voit
sel aen die boest ghehebben conste maer
si en hadde nemmermeer pais noch vre-
de met agar der moeder vā ismael wāt
si keef ende si streef telcker repfen teghen
haer vrouwe om haers kints wille dat
si hadde. Sarra en cost dit nyet gheuen
dat si haer verhoouēerbichde tegen haer
Het gheueil op eenen dach dat beyde de
se kinderen te samen speelden isaac ende
ismael. doen sach sarra ende wort gewa-
re dat ismael haren sone plaac onghelict
dede dies was si seer ghestoort ende sep-
de tot abraham doet agar wechē haer
sone oock want ic en wil niet dat si oer of
erfgenaem sijn met mi oft met die mine
Abrahim die horende was seer tō pal-
se midts dien dat hem dit niet wel en be-
haechde want hy beminde seere ismael.
Maer hi en dorste de contrarie hier niet
tege doen om dat die engel hadde gelept
d; alsoe gesdien moeste. Doen dede abra-
ham agar en ismael sijn soene wech wt
sinen hupse gaen en gaf haer broot met
haer en eē vaerhē waters agar ginc so
lange tot dat si quam ide wildernisse vā
barlabee. In dese wildernisse ginch si so
langhe dat si niet meer waters en hadde
Doen wert si geware dat haer kint gro-
ten dorst hadde dwelck onder eenen boō

lepde ende ghinck so verre van den boō
 als men met eenen boghe schieten soude
 om dat hi haer kint niet en soude sien ster
 uen **O**nse lieue heer hadde medelidē m;
 desen kinde en̄ sant sinen ingel die agar
 tot hem rpep ende beual haer te nemen
 haer kint ende dat sijt voert op voeden
 soude want van hem soude coemen me
 nichte van volche **D**oen nam si hair kint
 ende sach eenen put die haer die inghele
 wees daer si waer wt putte om haer kint
 te drinckene **D**ichint wies op ende wout
 groot ende woende inde deserte van pha
 raon

Hoe ons lieue heere abraham geboot
 dat hi hi hem plaac sinē sone offeren sou
 de **Ca. xxii.**

Ons hierna so riep onse here god
 abraham ende woude hem proe
 uen tot he; segghende **A**braham nemp

dinen sone plaac die ghi wter maten kee
 bemint ende offert hem mi in een sacri
 ficie op eenē berch die ich v wisen sal. abra
 ham aenhorende onsen heere ende tghene
 ne dat hi hem gheboden hadde berepde
 hem om te volbrengghen dat gebot van
 onsen heere **D**es andiē daichs wel vroich
 nam abraham eenen ezeldien laepde hi
 met houte. ende nam vier m; hem ende
 oock een sweert. **D**oen lepde hi sinen soe
 ne plaac met hem met noch twee van si
 nen cnapen **D**ese ghinghen alle te samē
 totten voerscreuen berghe ope hem god
 gewesen hadde **E**n̄ doen si daer quamē
 lepde abraham tot sinen openaren ver
 bept mi hier want ick met minen sone
 alleen wil gaen op tē berch om god te aē
 beden **D**o haest als wi ghedain hebben
 sullen wi weder tot v lieden hier comen
 om te samē weder thupswaerts te ganc

Choe pfaac van der doot verlost wort
doer den wille gods Ca. xxx

Abraham leude d; hout optē hals
van pfaac sinen sone. hy nam sel-
ue dat vier in syn hant en oer d; sweert
soghingen si den berch op den berch al-
dus vast op gaende seide pfaac sinen va-
der. vader ick sie hier vier en hout waer
es tghene daer ghi sacrificie mede doen
sult of dat ghi nu offeren sult Abraham
antwoirde sinen sone mijn beminde kit
god onse heere sal mi seyn den daer ic die
sacrificie voer hem mede doen sal. doen
maecte abraham eenen outaer ende lep-
de dat hout metten vier daer onder En
doē hi den outair thout ende vier al ge-
reer gemaect hadde nam sinen bemun-
den sone pfaac biden hare ende setteden
op dat vper ende hief op syn mes om si-
nen sone te dooden ende onsen heere mit
hem te sacrificeren Doen riep een ingel
tot hem aldus Abraham abraham her-
treck dine hant ende wacht dat ghi v kit
niet en dodet want ic sie wel dat ghi god
bemint ende lief hebt Ende onse heer sei-
de tot abraham Ick swere v bi mi selue
dat om dat ghi dit gedaen hebt ende en
hebt v kint niet wille sparen om die mi-
ne van mi ick sal so ghebenedien ende v
menichfuldigen dat v saet ende linaigie
ontfanghen sullen die benedictie. Doen
keerde abraham syn ooghen ende sach
eenen ram syn hoernen al ghetrap De-
sen nam ende dede hyer mede sacrificie
aen gode in die plaetse oft seede van sinē
sone pfaac

Doen abraham syn sacrificie ghedaē
hadde aen god mer den ram so ghingen
si neder vanden berghe hi ende syn soe-
ne pfaac so dat si quamen aen beyde ha-
re dienaers ende aenden ezeldie si gela-
ten hadden aenden voer van den berge

Ende doen die dieners haren here sage
ende ooch sinen sone pfaac soe hadden si
groote blischap Doen keerden si clamē
weder na haer lant vā daer si comē wa-
ren Hierna vermenichfuldichde god a-
braham syn goet al clamen wter matē
seer ende god bewees hem soe veel liefde
want hi sprach alcht so ghemepnlich te-
ghen hē gelijk een man staet en spreect
tegen sinen vrient Dit duerde soe lange
tot dat abraham met allen out begonst
te te worden ende ooch sarrā syn wijf
saac die wies ende beterde alle daghe; y
vader ende moeder die beminden hem
seer want hi was seer scoone ende wijs.

Choe Sarrā Abrahams wijf sterf.
Capittel. xxxi.

Seer scoone ende wijs worde pfaac
sonderhoudende den oerboer van
sinen vader soe hem syn vader dien leer-
de en bewees. ende seere beminde hi hē
so dede ooc eleasar die gouverneur was
van sinen vadie Ende om d; si so bemit
waren god bewees hem soe veel liefden
als si wouden. Sarrā abrahams wijf
ouerleet dese werlt ende sterf dies dreue
si alte samen grooten rouwe Abraham
dedese begraue int lant van ebro dwelc
hi gerocht hadde teghen dpe kinderen e-
mor. Nocht langhen tijt so leefde abrahā
nade doot van sinē wive sarrā. mer doē
hi aensach pfaac sinen sone so ghedenre
hi alcht op sarre ende nam int herce al-
sulcken druck dat hi onsen heere vad d;
hij hem dpe doot toe seyn den woude.
Want syn lenen verdroot hem seere ont-
sijn vrouwe sarrā dpe hi veelooren had-
de. Langhen tijt bleef hij aldus druck-
ich alsoe datmen hem met gheenen dur-
ghen gheconsoerteren en conste. Doen
abraham langhen tijt gheleest hadde.

ende god hem vermenyghfuldicht had-
de sijn goet ende alle sijn werckē soe riep
abraham tot hem den alder getrouwstē
dienare die hi binne alle sinen houē had
de. Desen dede hi sweeren bi sijnder wet
met eeden dat hi nemmer mere sinen be-
minden sone pfaac huwen en soude ofte
eenich wijf geuen van canaam oft van
dien lande. Maer seide gaet in mijn lāt
in aram ende van minen properen ma-
ghen en vrienden suldi nemen een wijf
ten besten dat ghise vinden moecht. En
sijn mape oft gouerneur andtwoerde
hem. pft dat ick gheen vrouwe en vinde
die met mi wilt comen om dinen sone te
trouwen wat sal ick dan doen sal ick gaē
in v lant. Abraham antwoirde hē wach-
tet v op uwen eedt die ghi ghedaen hebt
dat ghi nemmermeer ter contrarien en
doet van tghene dat ick v gheseyt hebbe.
En ick verbiede v oock dat ghi nemmer
meer en leydet minen sone in mijn lant
want god heuet mi ghelouft dat hi minē
kinderen sal gheuen dit lant dair ic woo-
ne oock ghelouue ick wairachtich dat hi
minen sone seyndē sal een wijf na sijn-
der beliesten. Eest oock dat sake dat ghi
gheen wijf vinden en cont de met v wilt
comen so quite ick v van uwen eede. hp
swoer wel ende waerachtelijc dat hi doē
soude al tgenē dat hi hem beuolē hadde

Hoe Abrahams mape de schoone Re-
becca in sijnē meesters hof brochte. Dye
Pfaac Abrahams sone troude ende hoe
Abraham sterf. Ca. xxxij.

Die mape schiet van sinen heere a-
braham ende nam tiene van zjē
heeren hemelen ende laeddese van al tge

ne des hem noot was om sinen wech te
volbrenghen ende bestont den wech soe
dat hi so langhe reysde dat hi quam in si-
rien in een stadē daer nachor in woende
die broeder was van abraham sinē hee-
re. Ma dat hi in dese stadē gecomen was
eer hi eenighe herberge sochte quam hi
aen een fonteyne daer die dochters van
der stadē quamen ghemeynlychen wa-
ter putten. Daer bi dede hp sijn hemels-
pepsteren. Doen beghonst hi sijn bede te
doen aen god ende seide. Heere god dye
welche sijt een groot vrient aen mijnen
heere heden biddick v wylt sijn in mijn-
der hulpen/ende wilt mi verleenen gra-
cie aen minē heere abraham/ich verloc-
ke daer die dochteren van deser stadē die
hier sullen coemen watere putten totter
welcher ick segghen sal dochter geeft mi
te drincken die dan seit seer gheerne v en
uwen hemelen d; die wesen moet die ge-
ordineert es om een wijf voer mijns he-
rē abrahams sone pfaac ende met desen
so sal ick wairachtighe kenneste hebben
ende seker teeken dat ghi dese gracie en
ontfermherticheyt hebt gedaen doir mi-
nen heere abraham. Doen abrahams
mape ghedaen hadde sijn gebet soe ginc
een alte schoonen maechdeken repn en
net die nachors wijfs dochter was welc-
ke nachor broeder was van abrahā mit
eender crupchen om watere ter fonteynē
waerts. Doen si water gheput hadde en
de si wedere keerde so quamen se den ma-
pe van abraham teghen int ghemoete.
Ende hi bat haer dat si hē woude te drin-
ken geuen van hare watere dat si droecht.
Die selfde maghet sette haer crupche ne-
der en gaf hem drincken van haren wa-
tere dat si gehaelt hadde. Doē hi genoech
ghedroncken hadde seide si tot hem. He-
re ick wyl uwen hemels oock te d; pnc

ken gheuen doen putte si wacer om dat alle die kemels ooc drincken soudē. Doē sach die knape van abraham seer nieuwelichten hem verwonderende en pepfende dat hy vonden hadde daer na dat hi gheuraecht hadde doen gaf hi seer costelijcke ringhen ende ander schoonheidē dier maecht die gheheeten was rebecca haer vraghende wie haer vadere was. oock so vraechde hi haer ofte daer gheen loghs en was in haers vaders hof voir hem ende voer sijn beesten om te herbergen Si antwoerde hem dat si bathuels dochtere was welke bathuel sone was melchea nachors wijf. ende dat thof vā haren vader groot was ende vol vā goede ende dat hijer wel ghelogeert sijn soude. Doē ghinck rebecca na haers vaders huys ende lepde met haer laban haren broeder die welke abrahams knape m; hem lepde ende ontfinck hem seer blidelijcken. Die welke eer hi adt ofte drinck sepde hem lieden wie hi was ende waerom dat hi comen was. Oock hoe hi sinē heere geloeft hadde te halen eē wijf voir plaac abrahams sone Ende hoe hi oēn heere ghebeden hadde aen die fontepne hoe dat rebecca comen was te sinen propeeste Hierom woude hi weten haerlieder intencie ende begeerte ende ooc wat antwoerde daer si hem geuen soudē Doē bathuel die vader van rebecca met labā haren broeder ghelooft hadden tghene dat die knape van abraham hē vertrocken ende ghesep hadde so antwoerden te hem segghende Sod heeft dit dinc gheordineert dairom en willen wi dair niet teghen doen die contrarie noch sijn ordiancie versmaden Siet hier rebecca in v presencie neemt haer ende lepte voer uwen heere Doen hadde die knape grote blifchap ende hi track wt de alder scoō

ste ciraten die hi hadde die welke hi deil de den vrienden van rebecca. Doē nam hi croesen ende schalen siluer ende gont met costelijcke gestreenten die hi al clamē gaf rebecca ende die vrienden maectē al te samen een groote feestē ende blifchap Des anderen daechs wel vroech namē si oerlof om weder te sinen lande te herē ende rebecca met hem. Die vader van rebecca ende meer ander leuerden hem rebecca ende gauen hem mans en vrouwen om hem te dopenen ende hyper mede so beualen sise gode Doen voerde de knape rebecca m; hem ende hadde ouer grote blifchap dat hi sijn boerschap so wel gedaen hadde. Si quamen ende naerderden vast den houe van abraham Isaac worde die kemels siende ende oock sijn vaders knape die de voirscreuen kemelē met hem brachte. Doen lepde die knape tot rebecca liet daer plaac. Doen si hem sach ende gewair wert so decte si hair aē sichte ende si schaemde haer op hem te siene Ende doen die knape vertrocken hadde van woerde te woerde tghene dat hi ghedaen hadde leuerde hi rebecca plaac sijn heeren sone. Isaac die namse bidet hant ende hi lepde se int hof van sarra sijn re moed daer hise troude ende hi bemindese so seere dat hi doer haer minne al vergat den druck van sijn der moeder

Groote blifchap hadde abraham om dat sijn knape so wel gebesoengeert hadde ende oock om dat sijn sone so wel ghescele was ende gehn wet eer hi seer Abraham hadde solāge geleest dz hi al conō ginc vā outheidē daerna wel saē sterf hi wāt hi hadde geleest hondt en. lv. iaer en bei de sijn kinderen die begroeuē hē te we-

ten plaac ende ismael bi sarra sinen wijf
ue. Di breuen grooten rouwe want hy
hadde eē seer wys man geweest die god
seer bemint hadde gelijck hi hem wel be
welen had in diuerse stonden

Van Psaac ende Rebecca sijn wijf die
Bathuels dochter was Ca. xxxij.

Hinghen tijt waren te samē isaac
ende rebecca sijn wijf sonder oer
ofte erfghenaem van haren liue. Doen
psaac die sach bat hi seer deuotelijc onsen
heere dat hi hem eenighe linaigie verle
nen woude. ende onse here god verhoos
de sijn bede ende verleende hem tghene
daer hi na vraechde Hi was. xl. iaer out
doen hi rebecca troude ende na haer. xl.
iaeren so ontfinc hi een kind. Doen die p
saac wist was hi wter matē blide. si had
de twee kinderen inden lichaem. Maer
doen die leuen ontfangen hadden so stie
tense ende vochtē inder moeder lichaem
deen teghen den anderen en si dedē haer
sulcken droefheyt ende pine an dat haer
dochte dat si al steruende ginck. Di ginck
haer beraden aen onsen lieuen heere. de
welcke haer sepdē dat twe manieren vā
volcke waren in haren lichame daer af
deen teghen dander altoos contrarie zij
soude ende die grootste sal den cleynsten
dienen. Doen den tijt quam dat rebecca
baren soude nader natueren loop soe be
uant men dat si hadde twee kinderen in
haren lichaem: Ende deerste dat voert
quam was al rou ende harpch daerom
wert hi gheheeten esau. Corts daer na
wert dander gheboren ende hielt in sine
hant den plant van den voete van sinē
broeder. daerom wert hi geheeten iacop
Doen psaac sach dat de moeder ende die
kinderen verlegghet waren vander peri
culen so hadde hi ouer groote bliscap vā
der bescremenissen van sinen wiue ende

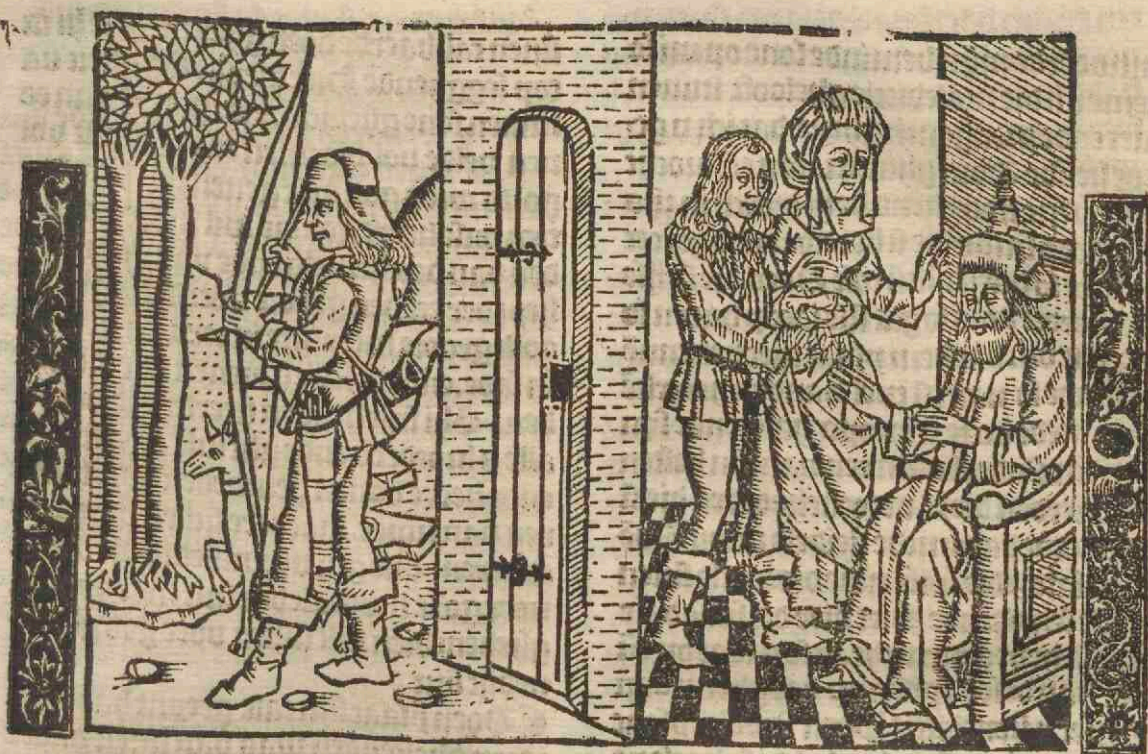
kinderen dat si waren sonder perikel

Van Esau ende Jacop
ghebroederen Ca. xxxij.

Dwaren gheboren beyde de kin
deren esau ende Jacop ende wpef
sen tot dat si groote ware Esau die wert
een iagher om veneloen te iaghen ende
een laboreur der eerden. Ende iacop die
was van eendere sim pelder manieren
seer stille hi hiel hem meestē deel thups
so dat hi hier noch daer en ghinc. Psaac
beminde esau meer dan yi iacop dede o
tgoede veneloen dat hi hē dicwils brocht
te. Maer rebecca die beminde iacop meer
dan si esau dede om dat si hem vruendelij
ker ende soeter vant

Hoe Esau vercochte sijn eerste geboer
te sinen broeder Jacop om een scotelent
tilen Ca. xxxij.

Odeenendach so maecte iacop een
spise van pottagien van lentilen
seer wel bereet doen quam esau vander
sacht daer hi alden heelen dach geweest
had sonder eten ende sonder drunckē. En
doen hi thups quam sepdē hi haestelijc
tot sinen broeder. Gheft mi van dier spi
sen teten. Doē antwoerde hem iacop en
sepdē geerne sal ick v gheuen wildi mi
eerst geuen ende vercopen sulchen recht
als ghi hebt int geen dat ghi eerst gebo
ren sijt. Doen antwoerde hem esau ick
sterue nu van grooten hongher als ick
doot sal sijn wat soude mi dan helpen al
sulchen dignicept. s. v. sweert mi dan sep
de iacop di ghi mi al sulche recht als ghi
hebt mi nu vercoopt. Ende yi vercocht hē
al sulchen recht als hi hadde om een scho
tel met lentilen. Doen adt hi ende dranc
ende hi achte seer cleynē het recht dat hy
vercocht hadde te sijn die eerste gheboerē

Hoe plaac blind sijnde van onthepde
ende cranch te bedde ügghende venesoē
begheerde van sinē sone Esau Ca. xxxvi

Daer worde so onre dat hi niet eenē
steck en sach ende verloos sine ge
licht op een tijt so riep hi tot hem sijn pfe
te ghebooren sone esau seggende hē. *Mij*
lieue beminde sone ick en weet niet wan
neer ick steruen sal sœemt uwen boghe
mer uwen pilen m; oock uwer wapenē
ende gaet iaghen als ghi dā vondē hebt
eenich goet venesoen so berepdet in dier
manieren soe ghi wel weet dat ict gheer
ne ere en bringet mi dan op dat ghi daie
na ontfanghen moecht mijn benedictie
eer ick sterue Doen rebecca gehoort had
de ende verstaen tghene dat plaac geseit
hadde tot sinen sone esau so riep si iacop
haren sone tot hem seggende. ick hebbe
wel ghehoort tghene dat v vader gesept

heeft ende beuolen sinen sone esau ende
hoe dat hi wilt dat hi hem venesoen bliē
ghe hem dat berepden ghelijck hi wel
weet dat hi gheerne eet belouende hem
doin dat hi hem die benedictie geuen sou
de. Daer om bidde ick v mijn lieue kint
dat ghi mi gheloeft ende doet tghene dat
ick v raden sal Gaet henen inde papste
rie ende nemet dat beste hoeccken d; ghi
daer vinden sult ende brengt dat. Dan
sallyck dat berepden indere seluer ma
nieren dat ick dat wel weet dattet v va
dere alder liefste eed. doet dyt eer v broe
der coempt soe sal hi v gheuen sijn bene
dictie eer hi steruet Waer op iacop haer
antwoerde moedere ghi weet wel hoe e
sau een man is harich ende ick en ben n;
harich. ick vreesse mi oft mi mijn vader
tafse so sal hi wel werē dattet bedroch es
of hi mi dā gaue die maledictie inde scat
vander benedictien. Daer op d; rebecca

antwoerde mijn beminde sone op mi so
neme ick die maledictie ghelooft minen
raet ende bringe mi tghene dat ick v ge
sept hebbe Doen ghinch iacop en brocht
twee vette hoerckens de hi droech in zins
moeders hups die si bereide ende gereet
maecte so haest als si cost Doen die spijse
wel bereet was so gaf sise iacop har en so
ne ende om dat hem plaac niet bekennē
en soude so nam si tuel vanden hoerckē
daer mede decte si iacops hals ende sijn
handen Ende si nam een vanden besten
tabbaerden die esau toebehoorden die si
bewaerde daer mede cleidese iacop Doē
nam iacop die spise ende droechte sinen
vadre segghende Diet hier die spise dair
ghi na hebt geuraecht. heft v wat op en
eedt van deser spisen op dat ghi mi dan
gheuet v benedictie Doen seide hē plaac
mijn beminde sone hoe hebdi so haest ve
nesoen geuonden Waerop iacop hē ant
woerde theeft ghedaen ons here die heft
mi doen vinden dat ick sochte Nu coemt
tot mi mijn kint op dat ick weten mach
oft ghi esau mijn sone sijn oft niet. Ende
doen hi bi hem quam nā hem plaac mit
ter hant tastende oft si rou en harich wa
ren dwelck hi also vant. Doen beghouft
plaac te segghen. Diet hier dpe stemme
van iacop mer die handen sijn de handē
van esau. mer hi en kenden niet om dpe
handen want her dochter hem die han
den van esau om dat se rou waren

Hoe Jacop die benedictie van sinē va
dere Plaac ontfinck die Esau schuldich
was te hebben Ca. xxxvij

Saac nā de spise de iacop gebrocht
hadde ende adtse seer geerne. Doē
hi gheten hadde brocht iacop hē den wij
ende dranch. Daer na sepde hi tot iacop
mijn bemide sone cult mi ende iacop die
culten Doen talte plaac de soetichēpt vā

sinen tabbaerde doen ghebenedide hi ia
cop segghende Diet hier de soetichēpt vā
minen sone ghelijck de soetichēpt van ee
nen velde vol bloemen ende gemilt vol
goets wien god wilt geuen sijn benedic
tien onse heere god die wil v gheuen va
den dau des hemels ende van ope vetric
hept der eerden groote voerderinghe en
oock groote menichte in terwen in wijn
in sade. ende di sullen dienen seer veel he
den. Ghi sult hebben heerlicapie bouen
alle v broeders ende ghi sult ouerste sijn
ende heere bouen hemlieden Die kinde
ren van uwer moedere sullen voer v de
clineren. Die ghi vermaledijt die sullen
voer gode vermaledijt sijn ende dpe ghi
ghebenedien sult sullen voer god gheue
nedijt sijn

Doen plaac sijn tale geepnt hadde en
iacop ghescepen was van sinen vader
so quam esau gaende binnen den hupse
ende ghinch bi sinen vader hem bringē
de venesoen al bereet also hēt wel wilt te
bereyden tot plaac segghende Mijn be
mide vadre nu licht v wat op en eēt vā
desen venesoē dwelck v soē esau v bracht
henet en bereet gemaect. als ghi gheten
hebt dat ghi mi dan gheeft v benedictie
Doē plaac esau aldus hadde hoorē spre
kē was hi seer verwondert en so verlorē
zins sins dat hi niet en wist wat seggē oft
wat pepsen. ende in deser groter verwō
deringen so sepde hi Waer is de gene die
mi ouer langhe dat venesoen ghebracht
heft en ick hebs geten. dien heb ick gege
uen mijn benedictie en sal gebenedijt sijn
Doen esau sinen vader ald' hoorde spre
kē begōste hi te criten ende te roepen seg
gēdet tot sinen vad' mijn ghemide vad'
ic bid v dat ghi mi ghebenedijt Waerop
plaac geantwoert heeft. v broeder es ge
comen aen mi valschelijcken en heft mi

bedrogghen want hi heeft ghenomen v
 benedictie Doen esau verstaen hadde dz
 iacop zijn broedere hem ontrocken hadde
 zijn benedictie hadde hi soe grooten druc
 dattet niemant en soude connen gheseg
 ghen. Rechtuerdich is sijn naem gehce
 ten van iacop op esau want ander tide
 heeft hi mi ondergaen mine benedictie
 ende af ghechocht mijn eerste gheboorte
 Doen sepe hi tot sinen vader: vader en
 hebdi mine bñdicitie niet bewairt Waer
 op pfaac antwoerde Ick heb hem geinf
 ritueert ende gheoerdineert te sijn v he
 re en dat al sijn broeders hem sullen su
 biert sijn. In ter we en in wijn sal hi rñc
 sijn ende ouervloedich wat sou ick meer
 connen ghedoen Waer op esau antwoir
 de seggende Lieue vader en hebdi maer
 een benedictie te gheuen ick bid v d; ghi
 mi oock wilt ghebenedien Doen begon
 ste hi hem te gebenedien seggende Den
 dan vanden hemel en vrette vander er
 den bouen al sal v benedictie sijn
 ¶ Nu was esau ouer seere gestoorre van
 dat iacop sijn broeder hem ontrocke had
 de sijn bñdicitie daer om pepde hi ende
 sepe Waert dat sijn vadere doot ware
 hi soude iacop sinen broeder doden wāt
 hi hem haecte daer om dat hy sijn bene
 dicitie hem ontrocken hadde Doen rebe
 ca dat wiste dat esau sinen broeder alsoe
 gedreycht hadde riep si iacoppē tot haer
 seer secreetliken ende si sepe tot hem ia
 cop v broeder esau die heeft v ghedreicht
 te dooden daer om hooft na mi mijn he
 ue kint ende doet dat ic v raden sal Ghy
 sult morghen seer vroech gaen tottē lan
 de van daer ick ghebooren ben na thups
 van laban mine a broeder in aram ghi
 sult der werts trecken ende bliuen daer
 een luttel tijts totter tijt toe dat v broede
 re sinen gramme moet heuet laten sine

ken ende dat hi wel te vreden si ende soe
 haelt als ick sien sal d; hi te vreden es en
 sinen ouermoet heft laten sincken so sal
 ick om v sependen. Doen quam rebecca
 aen pfaac haren man hem segghende ic
 hebbe grooten druck in mijn herte ende
 mijn leuen begynt mi te verdrieten om
 die dochteren van loth want eest dat ia
 cop een wijf neemt van dien lieden so en
 beghere ick niet langhere te leuene

¶ Hoe Iacop ginck int lant van Aram
 bi sinen oom laban om de vreesse van si
 nen broedere Esau en van den visioene
 dat hi sach Ca. xxxviij.

¶ Den rpep pfaac sinen sone iacop
 en ghat hem sijn benedictie hem
 beuelende dat hi nemmermeer nemen
 en soude eenighe dochteren vanden lan
 de van chanaam daer hi woonde tot ee
 nen wiue. Maer dat hi ghinghe in sijn
 moeders lant in aram in bachuels hof
 die vader was van sijnder moedere re
 becca ende dat hi name vaden dochtere
 vā labā sinen oom te wñue en iacop die
 aenhoorde wel tgene dat hem pfaac sijn
 vader gheseyt hadde en beuolen doe nā
 hi oerlot aen hem en ain sijn moeder en
 hi bestot dē wech sonder iet langer beidē

¶ Als iacop gheseyden was van pfaac
 zijns vaders hof om te gaen in aram so
 quam hi tot barsaber ende daer sach hi
 een soon plasante plaecte om hem daer
 wat te rusten ende te slapen. Doen begō
 ste den nacht aen te coemen. Iacop ope
 vergaderde steenen ende die sepe hi ont
 dere sijn hoot doen sliep hy daer op alle
 dien ghehelen nacht Aldus vast slapen
 de vertounde hem al te wonderliken vi
 soen. Want hi sach een grote lere waer
 af deen epnde gheraicte den hemel ende
 vander epnde ds eerde Ende hi sach dat

die inghelen op ghinghen en af quamē
bi deser leeren. en dat onse here was bo
uen op deynde vander seluer leeren seg
gende Ich ben god van abraham uwe
grootuader en van pfaac. Ich gheue v
blant daer ghi slaep eewelijck in postel
sien v en uwer linaigien. v linaigie die
sal so verre strecken sodatse hem sprepe
sullen oost west zuyt en noort En ick sal
v bewaren en ghelepden in wat plaetse
dat ghi gaet en icken sal v niet laten voir
der tijt toe dat ick volbracht heb tghene
dat ick gheloeft heb uwen vader in v en
in v linaigie sullen alle lieden gesalueert
en gebenedijt sijn Doen iacop ontwa
kerde stont hi op ende seide Waeracht
elijck god die heere es in deser plaetsen hi
woenter en ick en wist niet hi nam dien
steen daer hi op ghelegghen hadde met si
nen hooft dien nacht en dien hief hi hoo
ge in eender eewelijcker reuerencien en
de memorien ende hi stortere olie op seg
gende Hoe wonderlijc eest hier in deser
plaetsen van soeter bequaemheyt. Ten
es hier anders geen dinck dan dpe poer
te vanden hupie daer god in woert Doē
ghelooft hi onsen heere ende swoer seg
ghen Eest dat sake dat ghi die mijn god
zijt en mijn heere wylt sijn met mi ende
mi bewaren en behoeden voer alle peri
kel in desen wech die ick bestaē hebbe en
de geuen mynen nootdoort mede te leue
ende habitē mi te cleeden en dat ic mach
vroem en gesont weder keeren int huis
van minē vader so suldi mij god sijn en
geen ander en wil ick nemmermeer die
nen noch aenbeden. Ende desen seluen
steen dpe ick hier gheheue heb ende ghe
recht sal worden gheheeten thups van
god. Ende van alle de goede dat ghi mij
verleenen en geuen sult daer sal ic v ooc
weder af gheuen in een teeken van offe

randē Hi hiet die stede oft plaetse bethel
die te voren gheheeten was betha die na
der hant gheheeten wert iherusalem.

Daerna schiet hi van dier plaetsen ende
ghinck so langhe tot dat hi quam in a
ram bider plaetsen daer sijn oom woin
achtich was en hi sach daer bi drie scaep
herders vraghende van waer datsi wa
ren Waer op dat si antwoerden wi sijn
van aram. Doen vraechde hem iacop
ofte si laban npet en kendē den sone van
nachor Waer op si weder antwoerden
datsi hē seer wel kendē Doē vraechde hi
hem lieden ofte hij vroem ende ghesont
was. Daer op si seiden ja hi es vroem
ende gesont. en liet hier rachel sijn doch
tre mē sinen cude scapen die hier comē
es te drincken. Doen iacop dit gehoorc
hadde ende hi sijn nichten sach comen so
liep hi na haer ende omuincte om hare
hals haer groetende ende cussende ende
beghontte te scapen segghende wie dat
hi was ende van waer hi quam Doen
liep rachel thupsweert seggende tot ha
ren vader d; iacop die sone van sinder
suster comen was waer af laban groo
te blyschap hadde ende liep hem teghen
omhessende ende seer minlijck cussende
Ma dat hem iacop alle dinghen vertroc
ken hadde so seide hem laban met hem
in sijn hof ende dede hem goede chiere.
Doen si gheren ende ghedroncken had
den so seide iacop hoe ende waerom hy
daer ghecomen was. Doen seide laban
ghi zijt van minen vleeste ende van mi
nen bloede ghi zijt met mi seere willecoe
me ende mijn ghedachte sal alcht op v
sijn.

Hoe Jacop getrouwe heeft die twee doch
teren van laban sinen oom die ghehee
ten waren die een Ra ende die andere.
Rachel Ca. xxxix

Attrent eender maēt daer na quā
laban tot iacop sinen neue en̄ sep
de tot hem chis wel wair dat ick uwe oō
ben daerom en wil ick oock niet dat ghi
mi dienet om niet daerom segghet wat
ghi winnen wilt om mi te dienen. Dese
laban hadde twee schoon dochteren te hu
wen waer af die ouste geheeten was lya
a ende die ioncste die was geheeten rā
chel Maer lya die en was soe schoon niet
noch si en hadde oock gheen scoon oogent
Rachel die was scoon van lichame heb
bende schoon ooghen. Den iacop hem
hadde wel ouer sien so behaechde si hem
bat dan lya waer wt hi sepde tot laban
sinen oom Ick sal v seuen iaren lanc die
nen om rachel uwe dochtre Waer op dz
laban seide dat hi dies wel te vrede was
ende hi hadse hem lieuer te gheuen dan
eenich ander dinck. Also diende iacop si
nen oom seuen iaren lanc om de schoo
ne rachel Hi bemindese soe seer dat hem
die seuen iair gheenen tijt en dochtre wāt
dien tijt en verdroot hē noyt om die gro
te ende volmaecte mine die hi hadde tot
rachel

Doen de seuen iaren ouerleden warē
dat iacop ghedient hadde om rachel sep
de hi tot laban sinen oom Seuet mi nu
uwe dochtre rachel die ghi mi beloeft hebt
waer doer ick v soe ghetrouwelijck ghe
dient hebbe seuen iaren lanc want het
waer tijt dat ick ghehuwet ware Doen
maecte laban de brulocht ende berepde
een groote maeltijt ende hielt groote feest
te mit sinen vrienden Maer doent auot
wert ende men slapen soude gaen sonā
laban lya sijn dochtre de welke die ou
ste was dye dede hi secretelijcken slapen
met iacop Hier af en wilt iacop n̄ noch
hi en wordes niet geware voir des mo
ghens Ende doen hi op sront soe sach hi

dat lya bi hem gheslapen hadde mer ra
chel niet doin was hi ouer seer gram en
de ghelcoort tot sinen oom seggēde. wat
hebdi mi ghedaen heb ic v niet. vj. iaer
lanc gedient met grooter pinen en̄ tra
uelleringhen om rachel v dochtre ghy
hebte mi toe gheseyt en̄ gheloeft Waer
om hebdi mi ghedaen dit spijt en̄ dese vi
lonie Doen vertroosten laban ten beste
dat hi mochte en̄ sepde hem dat de costu
me van dien lande oft van dier plaetsen
niet en was datmen de ioncste dochtere
eerst hude maer blijft noch met mi dese
toetomende weke en̄ dient mi dan noch
seuen iaer sohaest als dese weke ghelede
es suldi rachel ruwen wil hebben Doen
bleef iacop daer en̄ consenteerde. Doen
de weke wt was troude hi rachel en̄ hy
bemindese meer dan hi lya dede Ende o
se heere siende dat soe heeft hi rachel ou
vruchtbaer ghemaect en̄ lya had eenen
sone die wert gheheten ruben Doen sep
de lya god heeft mij ootmoedicheyt ghe
sien nu sal mi mijn man beminnen Hier
na crech si noch eenen sone de geheeten
wert simeon. Doen sepde si om dat god
ghesien heeft dat ick luttel gemint was
ende luttel ghepresen van minen man
so heuet hi mi noch eē hie verleent. Hier
na hadde si noch eenen sone die ghehee
ten wert leui. Nu sepde si mijn man sal
mi nu beminnen ende alle mijn ghesel
schap. Want ick hebbe hem ghebracht
drie sonē Ter vierder repfen had si noch
eenen sone ende sepde Nu sal ick gode lo
uen ende hier omme so noemde se dat iu
das ende na dat si dit kint ghehat hadde
so liet si van meer te draghen

Hoe Rachel Jacopharen mā bi haer
twee dienstmaechden dede gaen slapen
Capittel. xl

Als rachel sach dat si geen kint en hadde groote droefheyt int herte en hait te haer sultere seere segghende tot iacop. Ten si dat ghi doet dat ich kinderen hebbe van u ich sal steruen van groten druc Doen antwoerde haer iacop die seer gestoot was. Sen ick die ghene dpe di onvruchtbaer heeft ghemaect Ich swere u bi mijn der sielen dat ich dat niet gedaen en hebbe Doen seide rachel ich hebbe eē diēstmaecht ic wil dat ghi bi haer slaep op dat ic kinderen van u hebben mach bi haer Doen nā iacop dese diēstmaecht ende stiep bi haer so dat si kint droech vā hem Ende doen den tijt veruult was so baerde dese eenen schoonen sone die gheheten werde dan Rachel seide god die heft mi bede gehoort want hi heuet mi wel bewesen so dat hi mi eenen sone ghegheuen heeft Nocht so stiep hi met deser selu diēstmaecht dpe gheheeten was bala. dese bala had vanden voerscreuē iacop noch eenen sone die gheheeten was nep talim. als rachel sach dat bala die dienit maecht nyet meer vruchtbaer en was so nam si relphan haer diēstmaecht en die settes onder de hant van haren mā iacop en si dede so veel datter iacop oock bi stiep ende creech daer eē kint bi dwelc gheheeten wert gaal. Nocht stiep iacop bi relphan ende hi hadde noch enen sone van haer die gheheeten wert ezer Doē seide rachel de vrouwen sullen segghen dat ick wel gheluckich ben want god onse heere mi dese kinderen gegheuen heft voer mijn benedictie

Hoe iacop enen sone wan aen Rachel die welke dat Joseph gheheeten worde.

Capittel. xli

Det gheueel op eenen tijt dat rubē ghinck achter den velde om te soic hene mandragora dats een wortele dpe welke een forme draghet ghelijck eenen manne ende somwilen ghelijck eendere vrouwen. Die somighe segghen waert dat sake dat eē vrouwe die onvruchtbaer ware name twee oft een van desen wortelen diemen heet mandragora die welke hadde de forme van eenen man ende si se bi haer seide si soude ontfanghen en vruchtbaer sijn Doen vanc ruben twee wortelē van mandragora die welke hi lpa sijn der moeder brachte Mer doense rachel sach soe hadde si daer grote beger te toe om te hebben en seide tot lpa haer der suster Gheuet mi van dien wortelē mandragora die welke uwe sone u ghebracht heeft ick sal consenteren dat mine man iacop desen nacht noch bi u sal gā slapen ende op allulcher cōdicien so gaf si haer vander wortelen

Doint biden auont was quam iacop vande velde ende lpa quam hem int gemoete segghende. Ghi sullet noch eenē nacht bi mi slapen want ic hebbe di wel ghecocht Ende dien seluen nacht so ginc iacop met haer slapen ende si ontfinc eē kint segghende doen. Nu heeft mi god ghegheuen een sroon kint waer wt dat mijn man mi bempnen sal voer dan meer dan eenighe andere oft dan hi ooc opt gedaē heft. En noch hadde si een kint dwelc gheheeten wert psachar Dus had si ses kinder van iacop ghehat. Hier na hadde onse here deernisse op rachel ende si ontfinc eenen schonen sone die gheheten wert ioseph Doen badt si onsen heere dat hi haer noch een verleenē woude

Hoe Labā Jacop alle de geplecte beest
ren gaf om dat hi hem noch dienen sou
de Ca. xlij

Doen ioseph geboren was quam
iacop aen laban sinen oom ende
seide tot hē Het es tijt dat ick mi keere te
minen lande wairts Ich heb hier lange
ghenoech ghewoent en langē tijt gediēt
het es tijt dat ic voert aen ga sien na mī
logijs ende mi haisste mījn wijf en mījn
kinderen haer dingen te besitten so wyl
ick gaen na minen vader. Doen laban
iacop sinen neue aldus hoorde spreken
sepde hi hem iacop ick bekenne wel dat
ghi mi wel en getrouwelick gediēt hebt
bi langen tijt dat ghi bi mi geneest hebt
Sod die heeft mi veel goets gedaē doer
die liefde van u Daerom bid ick u dz ghi
noch mit mi bliuen wilt en besiet wat ic
u gheuen sal voer uwen dienst Doen sei
de hem iacop ick wete dat wel dat u god
veel goets verleent heeft binnen den tīde
dat ick u gediēnt hebbe want ghi wairt
arm doen ick bi u quam ende ghi sīt nu
grootelick gherijc Wildi dan dat ick bi
u bliue wonende in uwen dienst so suldi
mi voerdaen gheuen tgene dat ick u seg
ghen sal. Shi sult mi geuē van alle den
beesten die ghij hebt te weren van scapē
geptē en dier gelijc alle de gene die voert
aen gheplect ofte gespekelt sijn sullen en
alle die van eenen colure sijn en si swert of
wit die sullen al te samen u toe behoore
op dat ghi dā namaels nper en segt dz ic
iet hebbe vanden uwen Dese sprake be
quam labā seer wel en dat iacop begeer
de dat consenteerde hi hem gheerne
Doen iacop die sekerheyt hadde vā la
ban dachte hi een dinc seer subrilje wāc

hi nam scoorkens van eenen bome dpe
men heet populier ende die selde hi alle
die scellen af ende daer dpe schorse gestrāē
hadde daer werdt al vael ende groē Ja
cop lep die roepkens in die barken daer
die scaepkens ende die ghepten wt dronc
hē in dien tīde als die weren gīnghen bi
die open dat es in diē tīde dat si heet wor
den ende om dat dese value roeikens vo
re hem laghen in haren dranch so brocht
ten si al ghespikkelde ionghe beesten en
van diuerschen coleuren

In dat selue iaer so gebuerdet dat ondi
labans beesten meer gheplecte waren
ende van diuerschen colueren dan van
eenen coloure wit ofte swert Ende iacop
sette alle die geplecte beesten ter eendere
siden voer hem ende die ādere voir labā
sinen oom Naer doin laban sach dat ia
cop soe veel beesten hadde ende dat god
also sijn dingen vermenichfuldichde so
hadde hi dies nijt en seide tot iacop Shi
hebbet in eenen iare meer ghespekelder
beesten dan ick van eenen colour gehat
hebbe Naer ick en wils nu also n heb
ben Shi sult hebben de gene die van eē
colour sijn ende ick sal die gespekeldē heb
ben Hier was iacop mede te vreden om
dat hi vrede houden soude Nu hadse ia
cop al die van een colour waren ende la
ban die gheplecte. Dit iaer wasser nper
veel geplect mer een grote menichte vā
een colour ende die nam iacop welckē hi
lepde neuen sijn beesten Met deser ma
niere hadde iacop vele beesten in corten
tijt so vāden eenē so vanden anderen dz
laban niet en wist wat segghen ende hy
was soe verdwaest dat hi en wiste wat
doen Dicotwils mangeldense aldus hatē
beesten. Want somwilen woude laban
hebbē de geplecte om dz si so vermenich
fuldichden in iacops handen en somw
d ij

te die ander Mer het failleerde hē. Doē die kinderen van laban dit sagē so hadden si grooten druck ende oock haer so dz si smeliken spraken tot iacop in hem seluen segghende. Jacop heuet van onsen vader ghehad daer mede dat hy rijke gheworden es ende wij sijn alle te samē arm

Doen iacop wiste dz si aldus murru reerden tegen hem sach hi wel dat labā hem aensach met quaden ooghen so sepde hi eens als hy te velde ghegaen was met zjn wijs. te weten lya en rachel Jc sie wel ende merck dat mi v vader nyet meer so gherne en siet als hi plach ende god heeft alcht met mi gheweest soe lan ghe ick hem ghedient hebbe ende ic heb in sinen dienst veel pinen en traouellerin gen ghehad daer af datti mi qualijck ge loont heeft Want meer dan thien reiser heeft hi mi vermangelt mijn beestē om mi daer mede te crenckē Mer god en heuet niet willen ghehengē dat hi mi crecken soude want god die heeft alcht mijn goet vermenichfuldicht tghene dat ick van uwen vader ghehad hebbe. Ende onse heere is comen van berthel van wiē ghi sprackit doen ghi herwaerts quaēt en heeft mi gesept Jc heb wel gestē wat laban v gedaen heeft. ic beucel v dz ghy trect tuwen lande waert en in de plaetse daer ghi ghebozen sijt in v vaders hof.

Hoe dat Jacop schiet van Atram ende hoe hi met hem leide al tgene dat hē toe behoorde en quam in Bethel bi sinē vader Plaac Ca. xliij.

Doen lya en rachel hoorden tgene dat hem iacop sepde soe antwoerden se tot iacop. Wi en hebben geene hope dat wi van ons vaders goedē hebbe sullen want hi en can hem niet draghen reghen ons gelijc hi sculdich es noch hy

en heeft ons niet bewesen gelic sijn doch tren mer hi heeft al donse verteert daer om bidden wi v dat ghi doet so god v beuolen heeft en wi sullen gain daert v be lieft Des anderen daichs wel vroech nā iacop beyde sijn wijs met sinen kindrē en settese op hemels en laede vā al dyes hem van noode was beesten ende andre dingen ende stelde hem om te sinen lande te keeren. ende dit en woude hi laban niet laten weten sinen heere Thi nam sinen wech nadē berth van galaad en laban die was sine scapen scheren ende en wist van desen dinghen niet Rachel die ginc tot haers vaders ende si nam daer heymelijck die iuweelen van goude en silure ende dier gelijcke die droech si sette telijck met haer dz iacop niet en wist

Hoe Laban Jacop veruolchde om de iuweelen die Rachel mit haer ghebragē hadde die Laban hare vader toebehoorden Ca. xliij

Doē derden dach dat iacop vtroc ken was sinē lande quaemen zō nige tot laban en veretrochen hoe iacop wech was met alle sinen kinderen Doē quam laban sinen hupsle ende vant dz si hem ondraghen hadde sijn iuweelen vā goude ende silure dies hi seere ghesto ret was ende nā sijn vrienden en dedese hem wapenen m; grooter diligenciē soe gingen se na iacop Sinnen. vij. daghen quamense neuen dē berth van galaad daer si op rusten Dien seluen nacht so v thoende hem onse heere laban en sepde Wacht v wel dat ghy nyet en segt ofte doet dat tegen iacop si oft ands sal daer quaet af comen Des and daechs ghinc laban naden berth van galaad daer iacop ghemaect had sinen tabernakel seg

gende tot iacop Waerom hebdi mi ghe
 daen sulcken vilepnicheyt dat ghi comē
 zyt ghelijck een dief sond' eenich adieu te
 seggen **S**hi hebt mijn dochters en mij
 kunds wech gelept ick soude v hebbē ge
 conduceert in grooter bliscap **S**hi hebt
 quaet ghedaen dwelck ick v getoont sou
 de hebben en had mi ons heere niet vbo
 den. **M**aer hi heeft mi desen nacht vbo
 den dat ic v niet crencken en soude en oft
 ghi wil hadt uwē vad' te besoecken ofte
 in v lant te trethē waerom hebdi mi ge
 stolen mijn iuwelē van goude ende sil
 ure. **W**aerop hez iacop antwoerde van
 tghene dat ghi mi op legt dat ic gegaen
 ben sonder v te laten weten dat heb ic ge
 daen om dat ick mi ontsach ofte ghi mij
 onder wegen enich belet gedaē sout heb
 ben en dat ghy ooc v dochters n' en sout
 hebbē laten gaen of haer kinderē **E**nde
 vand' dieftē die ghi mi op legt doet groo
 te diligēcie die te soekē in mij hof want
 heuet iemāt vandē minē gedaē diē wil
 ic datmen vōde in presencie vā ons allen
 dit aldus segghende en wilc hi niet dat
 rachel die iuwelen van haren vadere
 hadde.

Hoe Rachel haren vadere Laban be
 drooch Ca. xlvj

Den laban iacoppen aldus had
 hooren sprekē en dat hi hem ercu
 seerde ghinch hi al om soecken na die iu
 weelen of hise iewers vindē mochte **H**i
 socht al om in iacops tabernakel en ooc
 in lpa en oder haer gesinne en iewers
 en vant hēt **M**aer doen rachel sach dat
 haer vader an harē tabernakel quam
 namse de iuwelen van haren vad' ende
 leple onder thop vandē hemels en si gic
 ker op sitten **D**oe labā daer soekē wou
 de sepde si vad' en stoot v niet op mi dat
 ick voir v niet op en sta wāt mi is aenco

men tgene dat den vrouwē dicwyl ouer
 coemt **A**ldus bedrooch si harē vader en
 verloos tgene dat hi socht en en cost noit
 ghevinden

Hoe iacop seer gram was vander ou
 danbaerhepden die hē **L**aban beweest
 Ca. xlvj

Den iacop sach tgene dat labā ge
 dai had hadde hys toren en was
 gestoort en sepde wat saure hebdi aē mi
 vonden dat ghi mijn goet dus verwor
 pen hebt **G**reect hier voer ons dat ic v o'r
 draghen heb es dit dē loon van m'nen
 dienst die ick gedaen heb dat ghi mi dief
 te aen t'ycht **I**ck heb v gedienc bi xx. iaer
 dat ick v nopt een scaep oft gept en ver
 loos noch nopt en hebick vanden uwen
 geten noch van dat de wolf wech gedra
 gē heeft en hebdi niet verloren **W**ant ic
 heb altyt goede rekeninghe gedaen soe
 dat ghi niet verlorē en hebt **E**n tgene dz
 men mi nam en stal dz hebdi mi doē we
 der keeren en betalen ic heb hitte en cou
 de geleden en menigen nacht om v mij
 slapen ende mij rust v'loren **O**uer de tie
 repfen hebdi mijn beesten vermangelt
 ende dat nu noch principael es ghi sout
 mi nu eenen oploop gedaen hebben en
 vilepnicheyt en haddet onse heere v niet
 verboden gehadt maer god de here heft
 wel aengesien mijn pine ende mijn tra
 uelleringhe so heeft hi mi wt uwen han
 den ghenomen ende heeft v verbodē mi
 eenige viloniere doen **D**oen antwoirde
 laban wat mach ick wāt mijn dochters
 ende haer kinderen ende alle die beesten
 die ick sie zyn schuldich mijn te sine wat
 sal ick nu moghen genen minen kinde
 ren ende mijnē neuen als ghyt al wech
 draecht

Hoe Laban en iacop met malkande
 ren pep's maecten Ca. xlvij

Doen iacop ende labā aldus te sa-
men gesproken hadde oerbineer-
denſe te makē onder hem lieden eē goet
accoert ende een goede aliancpe te ſamē
ende datſi nemmermeer deen tegen dē
anderen zjn ſouden Dit ſwoerēſe ende
gheloedēſe deen den anderen en in ge-
cugheniffen der waerheyt ſoe hieuenſe
op eenen grooten hoop ſteenen en hietē
ſe galaad **D**welck alſo veel te ſeggen es
als eenen hoop gherupghen **D**aerna a-
tenſe ende bronckenſe te ſamen ende hiel
den eenen grootē maeltijt eerſi ſchieden
Doen laban ſcheiden ſoude cuſte hi bep-
de zjn dochteren en hare kinderen ende
benalenſe god daerna ſo track hi thupſ-
waert Als laban thupſwaerts was nā
iacop ſinen wech 6 te ſinen lāde waerts
te gane en die ingelen gods quamen hē
teghen in ſyn ghemoet ende ghelepden
hem **D**oen hiſe ghewaer worde ſeide hi
ſiet hier gods wert: albus vaſt gaende
ginck hi al denkende om ſinen broeder
eſau **H**i riep enen wjſlen man tot hē dē
genen hi ſant na ſinen broeder eſau om
dat hi weten ſoude oft ſijn broeder noch
ghelooet ware of niet **E**nde hi oudbroich
dat hi vinden ſoude een manpere om ſi-
nen broeder te vreden te ſtellen tegen hē
Dit navolghende dede hi ſinen broeder
ſeggen **J**acop v broeder doet v ſeer groe-
ten ende ghebiedt hem ſeer tuwaert **H**i
heeft ghemoent met laban uwer lieden
oom van dat hi van hier ſciet tot nu toe
Hi heuet coeien oſſen ende kemels ezels
ſcapen mannen ende vrouwen dpe ſjn
toebehooren ende v op dat v belieft wāt
al dat hi heeft es tuwen beſten. **E**nde hi
ſent aen v om dat hi ſjn ſoude in v gra-
cie ende in v minne **D**oen keerde die ge-
ne weder die iacop gheſonden hadde hē
ſeggende **W**i hebben dinen broedre ghe-

nonden int lant van deſeyt int regioen
van edon. ende wi hebben hem ghelept
al tghene dat ghi ons belast hadt te ſeg-
ghen en ſiet waer hi v teghen comt met
ccc. mannen.

Doen iacop deſe tidinghe hoorde ver-
wonderde hi hom wter matē ſeere noch
tans hadde hi grote macht **D**oen ginck
hi ſtellen alle volck dat hem toebehoor-
de met oock ſinen beeſten in twee hope
ſeggende eest dz mijn broeder loopt op
deen dander ſal wech vlyen **D**oen badt
hi onſen heere ſeere ſoetelijck ſeggende
Heeere god die mi gouverneur geweest
hebt van minen kynſchen daghen ghij
hebbet mi beuolen dat icht te minen lant-
de keeren ſoude mi gelouēde groot goet
te doen dairom biddich v nu dat ghi mi
bewaren wilt vā minē broedere eſau dz
hp mi niet en doode oft eenpch quaet en
doe aē mi noch aē mijn kinderen **D**oen
ghinck iacop en nam twe hondert ende
derrich oſſen twee hondert ſcapen thien
hamels dertpch kemels met alle haren
tongen. **x**. roepen. **xx**. verzen. **xx**. ezels **ix**.
x. ionghe ezels **d**it ſant hi ende preſen-
teerde ſinen broeder ſeggende totten ge-
nen die deſe presentacie doē ſoude. **S**act
henen voer mi en maect plaetſe tuſſen
beide den beeſten dan ſal ic na v comen
Ende hi ſepde totten genen die voer gaē
ſoude **E**est dat v teghen comt eſau mijn
broeder ende dat hi v vraecht wien dz de
beeſten toe behozen die ghi voer v drijft
ſo ſuldi antwoerden heere ſi behoerē toe
uwen armen knecht iacop hi comt hper
na ons ende hi doet v dit presenteren en
in deſer ſeluer manieren beual hijt enē
ieghelijck

Hoe de enghel woſſelde tegen **J**acop
pen **C**a. pluij.

Dus sant hise voer hem en dien sel
 uen nacht ruste hi ende stiep dair
 Ontrent der myddernacht stont hy op
 ende nam beyde zyn wijfs ende syn. ri.
 kinderen met haren anderen moeders
 ende dedese alle voer ghaen mer hi bleef
 dalderleest achtere Doen sach hi comen e
 nen inghel die teghen liep ende om vinc
 ken wroscelende hi en cost hem niet ont
 reghen gheworden ende hy en liet oock
 niet af van wroscelende maer hi cost hē
 niet te botten ghegaen doen ghaef hē die
 inghel een nope in die rechte eeghernisse
 so dat hi die principale senuwe crencte.
 ende was daerna crepel ende mac. Doē
 seide hem die ingellaet mi nu gaen wāt
 den dach begint op te gane Ich moit nu
 gaen. daerop hem iacop antwoerde dat
 hi hem nemmermeer en soude late gaē
 oft laten van hem scyden ten ware dat
 hi hē gaue zyn benedictie. Doen vraech
 de hem die inghel hoe hi hiete dair op hi
 hem antwoerde dat hi iacop hiete Ende
 die inghel ghebenediden in gods naem
 segghende tot hē. ghi en sul niet meer
 iacop heeten maer ghi sult ysrahel hee
 ten want hebdi sterckte ghehad teghen
 god waerom en soudise dan nyet hebbē
 teghen die lieden of teghen volck Doen
 hi hem gebenedijt had vloech die inghel
 wech ten hemel wairts Ende iacop gaf
 dier plaetsen haren naem phanel seggē
 de aldus Ic heb god onsen here ghesien
 aensicht aen aensicht en mijn siel es ge
 confoerteert ende gesalueert

Hoe Esau Jacop sinen broeder te ghe
 moete quam dien hi seer minliken ont
 finck Ca. xlii

Did; iacop aldus sijn volck gestelt
 had so gingen si voer en hi volch
 de na Aldus valt liet hi zyn ooggen al om

drapen Doen sach hi van verre dat sijn
 broeder quam en met hē noch vier hont
 dert volck Doē hi hem aldus sach comē
 nā hi zyn dienersten met haren kinderē
 ende dese stelde hi aldere vorst van hem
 allen Ipa ende haer kinderen die stelde
 hi daerna. ten weersten Rachel ende io
 seph die stelde hi achter hem en hi ginckt
 doen alder vorste van hem allen om si
 nen broeder te groeten. Doen hi aen hē
 quam vernederde hi hem seere doctmoē
 delijck ende soetelijck voer hem En esau
 sadt van sinen peerde hem lopende om
 den hals ende omhelsde seer vriendelijc
 scrypende so culste hi hem seer minnelijc
 Doen si deeden den anderē aldus gegroet
 hadden soe vraechde esau wien dat goet
 al toe behoorden dat hy ontmoet hadde
 oft dat hem tegen gecomen was. Waer
 op hem iacop antwoerde dattet hem toe
 behoerde ende dat waren zyn wijfs m;
 haren kinden en is het goet dat mi onse
 heere verleent heeft inder plaetsen van
 daer ick come Jacop badt sinen broeder
 esau vriendelijck d; hi nemen woude d;
 present d; hi hem gesondē hadde Maer
 esau en wouts niet hebbē wāt hi hadde
 van dien goede ghenoech. mer einmērs
 iacop bat hem so lange en soe vele d; hijt
 nam. Doen seyde esau tot iacop aldus.
 Broeder nu laet ons te samen gaē wāt
 ick wil v ghelepen met uwen ghesinne.
 Daer op iacop hem antwoerde dattet al
 so niet sijn en mocht; Wāt beminde broe
 der mijn kinderen die sijn noch teeder en
 clepne. mijn scapen en coepen sijn vol iō
 gen en dede ic die dan gaē seerder dan si
 sculdich; sijn van gane si souden gerake
 te steruen Daerom mijn lieue broedere
 wilt voer gaen ick sal v volghen ten prē
 ten dat ic mach.

Doen schpet esau van sinen broedere

iacop ende ginck vander plaetsen daer hi comen was en iacop ghinc alstijt wat voerts tot dat hi quam in salem de welke was die principale stat van den sichten in blant vā chanaā ende daer cocht hi blant teghen die kinderen van emor en aen hare vader ende hi betaelt voer hondert lammeren Daer woude hi; zijn woensat honden ende maecte daer ene outaer om god onsen heere te dienen

Hoe Sichen de sone vā Emor de dochter van Ipa geheeten Dine die Jacops dochtere was foertrelinghe verrachte. Cal.

Dine die dochter was vā iacop ende Ipa ghinck wandelen lanc de velde om te besien ende te weten hoe die vrouwen waren van dien lande want si seer curios was Sichen emors sone de prince en heere vā dien lāde gheraecte dine te siē daer si lanc den velde ginc ende hi wort ontseken in haerres liefde om die groote schoonheyt van haer so nā hise ende toepeerde se met trachte Doe iacop ende sijn kinderen dit wisten warense wter maten seere gheschoort dat si niet en wisten wat doen want siche hadde hem een groote schande aen gedaen dat hi also haerlieder dochter geuoleert hadde maer doen emor die vadre van sichen sach selcken schande die sijn sone gedaen hadde dachte hi dat hi haer vriedeten beste te vreden stellen woude dat hy colste en mochte doen ginck hi aen iacop ende seide hem **Mijn sone sichen bemie so seer v dochter dat hi van haer niet gedueren en can** Ich soude v wel wille bidden dat ghise hem wout gheuen teenen wiue En dat wi dan voerdane slamen bliuen soudē goede gheuypenden en dz onse kinderen vergaderen moghen met huwelijckē en onse lanc al te samen sijn

nuwen besten want wi settēt al te samen in v hanc

Doen iacop en sijn kinderen die ghehoort hadden vā emor antwoirden si hē dat dese dinghen nēmermeer gheschienen mochten ten waire bi alsoe dat si doen woude een dinck diwelck si doen mochten **Waerop sichen hē andtuoerde ten es gheen dinck ick en salt doen behalvē dat ic v dochter mach hebben te wiue so beueelt en ghebiet al tgene dat ghi wilt want ick bent al bereet te doin** Doen seiden hē iacop en sijn kinderen bi eenē losen samblante **Want de gebroeders waren seer verheert om die vilonie die siche emors sone hadde ghedaen haerder suster dine** En si sochten enen wech en maniere hoe si hem soudē mogen werken op hemlieden en sepden hē dat siche en alle die mans van dien lande hē moeste doen besniden en bi desen mogē wi doē tgene dat emor ende sichen an ons versochten oft anders sellen wi nemen onse suster en vercoopen al uwer lieden lanc

Doe wanneer sichen hadde ghehoort tghene dat die kinderē van iacop geleyt hadden consenteerde hēt hem seer goerne en dede hem vasticheyt van desen dingē want hi de dochter vā iacop seer beminde so dat hem al bequam tgene dat men hem sepde. **Maer hi en ouerdacht noch en ouerpeysde niet tbedroch dat de kinderen van iacop ouerdroeghen ende peysden Doen ghinck sichen in de scadt ende sprac tot sinen volcke so dede emor ooc sinen sone sichen diē hi sere beminde want het was een dpe alder gracelijcke persoon dyemen onderē al sijn linaigie hadde moghen vinden Die vader dede so vele dat alle sijn mannen hen consente daertoe droegen ende sonō langer te bidden deden si hem besniden ende dedene**

voerts alle den genen vanden lande die onder haer subiectie waren

¶ Vander wreke die Leni en Simeon Jacops kinderen deden op Emor ende Sichem die haer lieder suster genioleert hadde Ca. li

Often derden dach daerna dat sichen en alle die ander besnede waren hadden se die meeste wee ende pijn van haren wonden waer om dat Simeon en Levi beyde die broeders van dine name haer wapenen en liepen al ghewapent in die stadt op Emor en op Sichem so dat si se ter doot brochten en alle die mannen vander stadt deden se ten zweerde sodat niemant en vloot vanden anderen broeders en holpen de den anderen. Si pyl leerden die stadt en bedoruen se en al geue dat inde stadt was Mengaende beelde vrouwen en kinder die namen se al clamen gheuangen in deser maniere hebben si hem ghewroken vander vilonien die gedaen hadde geweest aen haer suster die welke si vonden in Sichems hof daer hise gevonden hadde

¶ Don iacop dese tidninghe hoorde was hi herteliken seere gestoert seggende tot leui en tot Simeon sine twee kinder. **S**hy hebben mi wter maten seere gestoert en ghy sult my maken ghehaet onder dese van desen lande. **E**st dats hem gedenct het sal quaet sijn voer os. **D**aerom wacht u datter u geer perikel af en come sodat si u geen en oloop en doen. **W**aer op si antwoerden datmen dat cleyn achtē soude want die scande te groot was die si hem gedaen hadden aen haer suster

¶ Hoe onse lieue here Jacoppē opēbaerde en beual te gaen wonen int lanc van Bethel Ca. liij

Dier na openbaerde hem onse here iacoppe segghende scaet op en

gaet in Bethel daer seldi bliuen wonen. **M**aect daer eenen outarr en daer aenbede den seluen god die teghen u compareerde doen ghi vloet vander machten van uwen broeder esau. **D**oen geboot iacop alle den ghenen die hem aen clefden dat se souden wt worpen alle die afgoden die si in haer tempelen hadden ende dat si niet aenbeden en souden dan eenen god die indē hemel es en dat si dien sacrificeren souden dwelck si deden al clamen en maecten groote gersckap ende trocken wech na Bethel so god iacop beuolen hadde. **E**n doen si daer comen waren strichten si daer eenen sconen outaer die plaetse hieten si daer thups gods os heeren want onse heere die compareerde daer in presencien van iacop doen hi daer passerde ende vloot van sine broeder esau. **C**orts hier na quam onse here weder in de presencie van iacop ende seide tot hem ghi en sult nix meer gheheetē wordē iacop. **M**aer ghi sult voerdaē gheheetē worden ysrahel. **D**oen gebēdiden god onse heere hem seggen dat hi vmenichfuldighen soude en wassen ende dz van hem comē soude veel diuerse liede ende groote menichte van volcke coningen en princen. **E**nde als hien aldus gebenedijt hadde so schiet onse heere van hē. **E**nde iacop was seer blide om dat hem god ghegeuen hadde sijn benedictie. **H**oe Ra:hel Jacops wijf van kinde sterf ende hoe dat Isaac sijn vader sterf Ca. liij.

Des anderen daechs hier na es iacop van Bethel ghescheiden ende quam tot by eufraten. **D**oen beghonste Rachel te gheuolen dat den rijt seere nakende was van haren kindbaren ende hadde eenen wt der maten swaren aerbept soe swaer dat sijn niet langher ver

dragen en conste ende sterf inden arbeit
maer god behoeude die vruchte en si had
de enen sone die geheten wert beniamin
Jacop dede sine wiue rachel een seer sco-
ne edel sepultuere Hi dede dat kint oock
voeden ten besken dat hi mocht Vā daer
ghinck iacop tot sinen vader plaac dien
hi vant seer out Want hi hadde gheleef
hondert ende tachtich iaer ende hi sterf
op die tijt Jacop ende esau sijn broedere
begroeuuen hem bi sinen vader abrahā.
Dese twe gebroeders iacop en esau wer-
den soe wtermaten rijck dat si te samen
niet meer gewonen en colten mer si scie-
den deen vanden anderen Esau ghinck
na tgebercht vā seir en edon Daer bleef
hi voerdaeu wonende ende hi was daer
in dat lant een groot machtich man Vā
hem so quamen oock veel groote lieden
als coningen ende princē. Jacop behielt
sijn wooninghe in dat lant van chanaā
daer sijn vader gewoonst hadde

Jacop die beminde ioseph ende benia-
min seere bouen eenighe van sinen kin-
den die hi hadde om die minne van rac-
hel haerder moeder ende noch specialijc
bouen alle den anderen so beminde hi io-
seph van herten so minlijck ende seer dz
dies alle die ander ghebroederen grootē
haet ende grooten nijt hadden ende dat
si hem soe seere begonsten te haten ende
te verstoeten so dat si hem niet meer mit
goeden ogen aensie en colten noch tegē
hem oock soetelijck gespreken Tgebue-
de op een tijt als ioseph ontrent den vri-
iaren out was so dat hi ter weyden ghe-
gaen was m; sinen broeders en hi sach
daer een groote faulte die in hem lieden
was so dat si deden dat hem niet goet of
behoorlijc en docht ioseph bracht dit wt
aen sinen vader daer af dat si grotelijck
bescaemt waren Die vader die gheloof

det oock also hijt ioseph hoorde segghen
om die groote liefde die hi tot hē hadde.
Waer wt dat die and sijn broederen her-
teliken seere ghestoert waren.

Hoe ioseph droomde dat hē vader en
moedere met alle sinen broeders in toe-
comenden tiden bidden souden Ca. liij.

Tgebuerde op eenre tijt dz ioseph
wat te rusten ghelegghen was en
wert dromendē desen nauvolgendē droom
Hem dochte dat hi ende sijn broeders in
een velt waren en bonden busselen mie-
coen ende als si ghebonden waren en-
de gerecht so docht him na sijn aujts dat
die bondelen van sinen broeders hem v
nederden teghen die sine ende dat si den
sinen onderdanich ware Desen droom
vertract ioseph sinen vader ende sinen
broeders diwelck sinen broeders seer spi-
te segghende tot hem. Hoe meynde ghi
te wesen onse heere ende dz wi v subiect
sulle sijn Hier na hadde dese selue ioseph
noch eenen droom die hi hem allen oock
vertract ghelijck hi den anderen gedaē
hadde ende lude aldus Ich hebbe gesie-
de sonne ende die mane seyde hi en oock
xi. sterren vanden hemel die mi aen ba-
den ende deden reuerencie Doen die va-
dre dit gehoorst hadde vraichde hi ioseph
sinen sone ende seide Wat wildi seggen
bi desen droomen dat ick ende v moeder
ende alle v broeders di anbeden sullen of
onderdanich sijn in dit leuen daer wy nu
in sijn Om desen seluen droom die hi al-
dus vertract begonste hem sijn broedis
te haten totter doot toe maer die vader
sceldet wtter herten ende peilde dattet al
so niet comen en soude

Hoe ioseph van sinen broeders gewoepen wert in een cisterne ende daerna vā hemlieden vercocht **Ca. lv**

Orts hierna ghinghen die .x. ghebroeders van ioseph ter weyden met haren beesten inde contreppe van sichten ende iacop die sant sine sone ioseph bi sinen broeders daer si ter weiden waren tot hem segghende. mijn sone ghaet besiet wat uwe broeders doen. en brēgt mi tidinghe van hemlieden hoet met hēlieden staet ioseph maicte hē optē wech ende ghinck soe langhe tot dat hi quam in t lant van siche ende socht sijn broeds hier ende daer mer hi en coeste noch niet geuinden Doen sach hem een man ald? soecken ende vraechde tot hem Wie soecti Doen antwoerde hem ioseph. ich soect hemij broeders dairom segghet mi wet ghi waer si in eenigher weiden sijn Die

selue man sepdē tot hem si sijn seer corts van hier gescapden maer ic hoorde hem lieden seggen dat si wouden na dochtant ioseph ghinck van daer recht na dochtā daer hi sijn broeders vant

Doen sijn broeders hem van verre saghen comen peyden si dat si hem doode wouden segghende deen totten anderē. Hier die droomer coemt tot ons lait ons hem gaen dooden so salmen wel sien oft hem sijn droomen profiten sullen. Wāt wi sullen wel segghen tot onsen vadere dat hem die quade beesten verslont hebben Doen sprach ruben een vande broeders tot sinen anderē broeders hem segghende doer die minne van onsen heere laet varen dese sorte voernempnghe en en maect uwe handen niet bloedich vart desen kinde. wāt het es onse bloet Nair werpt hem in een oude cisterne die daer es in dese wildernis de welke seere droo

ghe es ende sonder watre. Dese woerdē
sepde rubē om dat hi peysde dat hi hem
wter cisternen helpen soude als sijn and
broeders van daer warē ende ioseph al
soe sinen vader wederomme ghelont le
ueren

Doen ioseph aldus tot sinen broeders
quam coets daer na bynnen eenre vren
deden si hem wre sinen ouersten rock die
seer schoon was die hem sijn vader had
de doen maken om die groote liefde ope
hi tot hem hade Ende bidē rade van ru
ben deden si hem in die cisterne van dier
deserten Daer na ghinghen die gebrue
ders te samen sitten op die cisterne eten
ende drincken Doen si aldus geseten wa
ren om te eten so saghen si valt passeren
die coopliden van madian die mit hem
brochten kemelen die al gheladen warē
mer specien ende ander dinghen die seer
costelijcken waren ende soe ghinghen si
na egipten Doen iudas een vanden ge
broeders dese coopluden sach seide hi tot
sinen broeders. Wat sullen wi ghewon
nen hebbē als wij onsen broeder gedoot
sullen hebben het es beter dat wi hem v
coopen desen cooplidē van madian en
hem also salueren sijn leuen dan oft w
hem dooden want het es onse broedere.
Desen raet docht hem allē goet sijn daer
om vercochten si hem desen coopluden
om dertich penningen van hairder mū
ten. ende doen schieden de cooplidē van
daer ende voerden ioseph met hemliedē
die si gherocht hadden

Hoe. Iosephs broeders sinen rock be
bloeden ende sondenen soe sinen vadere
ende hoe Jacop sijn soens doot beclai
che

Ca. lvi

Doen ruben comen was die huer
niet af en wist dat ioseph aldus v
rocht was ghinck hi totter cisternen daer
ioseph in ghedaen was ende hi meynde
daer te vinden want hi begonste hem te
roepen mair niemant en antwoerde hē
Daerom meinde hi dat hi doot geweest
hadde ende begonste sijn cleederen te sco
ren segghende tot sinen broeders. Wat
hebdi den kinde ghedaen dat ic inde cist
terne niet en vnde Wat sal hieraf gewor
den pft dat onse vader dit weet hi sal vā
grooten druck steruen Ap laten wat sul
len wi doen Wat sullen wi moghen seg
ghen Doen sepden hem sijn broeders v
hi niet doot en was mer dat si hem ver
cocht hadden. Daerna namē si raet deē
aenden anderen hoe dat si haren vadere
te vreden souden moghen stellen ende hē
lieden daer af onsculdighen. si namen dz
schoon cleet van ioseph dat si hem wt ge
daen hadden ende lepdent plat neder en
de so trockē sijn doer bloet van enē hoer
ken dat si hier om gedoot hadden Ende
dan aldus al bebloeit sijn de sondene ha
ren vader segghende dat si desen rock al
dus al bebloeit ghevonden hadden ald
iāmerlijck te gereke dat hien daer sach
Daerom sepden si Vader besiet ofter dē
rock es van ioseph dinen sone oft niet

Doen iacop den roc sach van sinen so
ne ioseph aldus geschoert ende bebloeit
so bekenden hi wel ende begonste te screi
en ende droeuich te sijn segghen. Ap latē
die alder quaetste beeste heft verflont en
de gedoot minen sone ioseph ende maec
te soe grooten druck dat hem niemant
en const te vreden ghestellen Doen qua
mē bi hem alle sijn kindrē om hem te cō
foerteren en te vrede te stellen maer het
en halpe al niet wat si deden soe wies hē
dagelijcx meer en meer sinē druc en dach

te altoos om sijn misual segghende **A**placen mijn liden coemt aen want ic hebbe verloren mijn blifchap ende mijn cofoert die de soerichpeyt van mijne ouer was **M**ijn beminde sone ter quader vren sonde ick v bi uwe broeders d; alsulcken quaden beeste v daer verfont heeft **M**aer ick hope seer coets bi v te sijn wāt ick sal steruen van grooten druck ende van screpen des sal ic mijn leuē dan epn den in droefhedē **A**ldus bedaechede droeflijck de arme man sinē sone ioseph **W**āt om gheenderhande dinck dat sijn kinderen hem segghen mochten en constesen te vrede ghestellen ofte gheconfoerteren noch so en dede niemant oock. ende enen seer langhen tijt bleef hi in deser grooter droeffnessen

Hoe ioseph gheuoert was in Egypten vanden cooplidē van **M**adiā welke coopliden hem vercochten den prince vanden ridders vanden coninc **P**haraon diemen hiet **P**hucifar **C**a. lviij

Die coopliden die ioseph ghecocht hadden voerden hem in egipten daer si hem vercochten aendē prince vanden coninc pharaon die geheeten was phucifar **D**oen hi hem ghecocht hadde so leyde hi hem in sijn herberghe dair hi ghelogiert was ende ioseph diende hem seer wel ende was seer wijs ende vā goeden aduise **O**nse heer god die was oock met hem want al tgene dat ioseph dede dat behaechde onsen heere seer wel ende al dat hem sijn heere geboort dat dede hi seer willichlijck **D**aer om bemiden phucifar wermaten seere ende maecten geheel gouuerneur van alle sinen hupsen. ende ioseph de soe dat si hem alle beminden die inden hupsen waren ende eerden hem wt goeder herten **O**nse heere die cofoert eerden ende vermenichfulopchdet

goet van phucifare doer de minne van ioseph.

Hoe **P**hucifars huysvrouwe by **J**oseph slapen woude. ende hoe si hem sinē mantel nam **C**a. lviij.

Dat phucifar gaen woude tot des coninc houe om te besoengierē seker sake **H**i beual ioseph sijn huys ende maecte hem eenē bewaerder daer af ende ooc van alle sinē goede **C**oets hierna quam de vrouwe vā phucifar die vrouwe was van dien houe ende sloech haer ooghen op ioseph. doen sach si dat hi wter matē een schoon man was. **D**aer om socht si menighen raet ende veel manieren hoe si soude mogen maken dat hi bi haer slapen woude so quam op eenen dach dat si bepde klamen alleen waren te weten phucifars vrouwe ende ioseph **D**oe seyde die vrouwe tot ioseph **I**ck bidde v dat ghi bi mi coimt te bedde ende dat ghi minen wille doet **D**oen ioseph dit ghehoort hadde van sijnder vrouwen aensach hi se seer deerlijck seggende tot haer **V**rouwe ghi weet wel dat mijn heer heft selck betrouwen tot mi dat hi mi alle sijn goit ende alle sijn heerscappe met sinen hupsen ende houe te bewaren ghegeuen heft ende te gouuernerē ghestelt heeft wtgeuomen v die sijn vrouwe sijt. hoe soude ick hem connen ghedoen selcken ontrou oft sulcken oultraige ende sulcken quaet **O**ock soe soude ick seer groocelijck sondighen teghen god. daer om en wilt hyper af niet meer segghen **W**ant ick dat niemmermeer doe en soude **D**e vrouwe sochte alle dage rait wāt haer herte d; bernde haer vā sijnē minnē en ioseph scoude se al tijt dair hi colste **D**oe quat op enē dach d; hi gaē moeste daer sijn vrouwe was o di ghen die hi daer te doen hadde. ende die

wrouwe wert hem siende ende peysde dz
 hi recht wel van pointe ghecomen was
 doer haer bede soe greep si hem metten
 epnde van sinen mantele hem seggende
 coemt licht hier bi mi Doen liet ioseph se
 re lichtelijck sinen mantele gaen en liep
 wtē houe mer dē mantel bleef in dē vrou-
 wen hant Doen die vrouwe haer soe be-
 draghen vant hadde si des nystē ouer
 groten rouwe int herte so datse scheen bi
 cans wt sinnich te sijn Mer daer na vāt
 si eenen seer quaden raet ende bekeerde
 dwerck dat si bestaen hadde tot harer ee-
 ren ende tot schanden ende oneeren van
 ioseph

Hoe Phutifars huisvrouwe ouer Jo-
 seph claechde, ende hoe Joseph ghenan-
 ghen wert Ca. lix

Doen ioseph aldus wech was en
 sinen mantel gelaten hadde inde
 handen vander valschere vrouwen soe
 riep si alle haer lieden vā hare houe seg

gen tot hēlieden ghi en weet niet wat de
 se quade boeue dese hebreusce indē welc
 ken mijn heer so groten betrouwē heft
 heeft willē doen hi heeft mi ghebeden dz
 ick wilde sinen wille doen bi hem slapen
 ende al sijn belieste volbringē. Ende doe
 hi sach dat ic doer hem niet doe en wou-
 de heeft hi mi willen vercrachten Doen
 begonstich te roepen ende te criten. mer
 doin hi mi hoorde roepen en criten maic
 te hi hem wech ende heeft hier wt haestē
 sinen mantele ghelaten daerom aensiet
 desen mantele wel die ghi hier siet Doin
 phutifar wederom ghecoemen was soe
 vertelde hem sijn vrou hoe ioseph haer
 hadde wpyllen vercrachten ende toonde
 hem oock den mantel van ioseph Doen
 was phutifar die prince ouer seer gram
 ende gestoot op ioseph ende dede hē setten
 int geuanchenisse vanden coninck daer
 men dpe gheuanchenen ghewoenlijck
 was te setten. Ende onse heere god de-

de ioseph gracie voer den prince des ghe
uanckenissen so datti hem liet sinen wil
le gheb:uycken ende maecten selue gou
uerneur vanden sinen

Hoe ioseph de droomen vanden twee
dienaren des coninck Pharaon dpe met
hem in de geuanckenis waren erponer
de ende bediede Ca. 11

Twee officieren ende dienaren van
den coninck pharaon daer af de ee
ne was broothnecht oft bacher vanden
coninc pharaon ende die ander bottelier
deden groot quaet daer af de coninck seer
te onureden ende ghestoor was teghen
hemlieden. daerom dede hise setten met
ioseph in die gheuanckenisse. Ende dpe
meester vander gheuanckenissen gaffe
ioseph te bewaren ende si bleuen eenen
seer langhen tijt in die gheuanckenisse.
Coets na desen hadden bepde die officie
ren elck eenen visioen van enen droome
gesien die seer wonderlijcken waren na
haer auijs ende een peghelijc na sijnder
officien. si waren hier af seere verwondt
so datti verkeerden in haer aelsicht ende
bedrienen groce droefheyt. Op eenē moe
ghenstont quamse ioseph visiteren en
hi sach datti gheen chiere en maecten en
datti truerden om eenpgherhande sake
meer dan si in anderen tyden plaghen.
Doen seyde ioseph tot hemlieden aldus
ghi en maect gheen goede chiere wat pl
ser gaens wairom sidi dus dnuenich Si
antwoerden hem dattet was om de dro
men die si ggehadt hadden. Doen seyde
ioseph tot hemliede laet gode daer mede
ghewerden oft vertellet mi uwe dromē
die ghi ghesien hebt. ende die bottelier v
telde hem sinē droom en seyde **M**i doch
te dat ick sach drie gheerdekens van enē
wijn gaerde wassen deē aen dand. Daer
na sach ick den wijn gaert bloeien Daer

na die drupuen ripen **D**oen docht mi dz
ick den nap vanden coninck hadde ende
dat ick den coninck te drincken gaf. **D**oe
ioseph den droom gehooft hadde solueer
de hi hem sinen droom seggende. **H**ooft
hier die verstanneffe van uwen drome.
Die drie geerdekens vanden wijn gaer
de die ghi also saecht wassen ende groep
en beteekent dat ghi na drie daghen sulc
weder worden ghestelt in uwer officien
Want na desen drie daghen sal v dpe co
ninck solueren van deser gheuanckenes
sen daer ghi nu in sijt ende hi sal v nemē
om hem te dienen. **S**hi sult als uore hē
dienen van wine en ghi sult hem te dric
ken gheuen ghelijck dat ghi pleget te doē
ende als ghi in dien staet sijt so bidde ick
v dat ghi mīnder ghedinken wilt **D**oe
die bacher dit aldus ghehoort hadde hoe
dat ioseph den droom vanden bottelier
aldus ghesolueert hadde. **D**oe vertelde
hi hem oock sinen droom seggende. **M**i
dochte dat ick droech op mījn hooft dpe
manden oft coruen in welke coruen wa
ren veel manieren van brode. **D**oe docht
mi dat alle die voghelen vanden hemel
quamen ende atē dat broot **D**aer op hē
ioseph antwoerde ende gaf hem dese so
lucie van sinen droome **D**ie drie coruen
die ghi ghesien hebt ende op uwe hooft
droecht dat beteekent dat die coninck bi
nen drie daghen v hooftsal doen af hou
wen ende v lichaem aen die galge doen
hanghen dan sullen comē die voghelen
vanden hemel en etē uwe vleesch **D**aer
om ordincert alle uwe dpinghen in tijts
tgene dat ghi oerdineren wilt want hec
sal certepn also gheschien

e ij

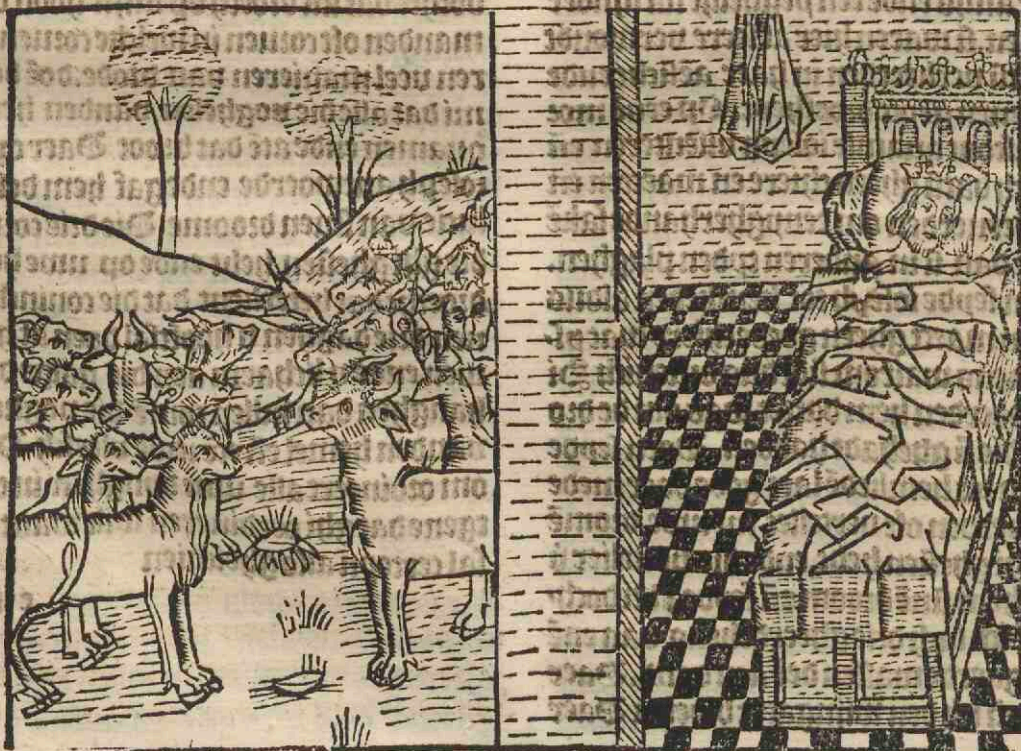
Hoe die coninck Pharaon
 sinen schencker wter genanc
 kenissen dede verlossen. ende
 hoe hi sinen backer dede ont-
 hoofden ende daerna hangē
 aende galghe Ca. lxi

Derna ouer drie dagen hielt die co-
 ninck pharaon een grote feestē so
 hi gheuoenslyck was te doen als op die
 dach dat hy ghebooren was. Doen wert
 hi ghedachtick op bepde sijn officierē die
 inde geuancheneste waren dair hise had-
 de doen setten. So gheboort hi dat men v-
 lossen soude den bottelier ende stellen hē
 in snyder officien so hi te voren ghedienc
 hadde vanden wjne. Ende datmen den
 backer onthallen soude ende dan voert
 hanghen aen een galge. Dit wert aldus
 ghedaen so ioseph hem dat gherondicht
 hadde. Mer niet te min al hadde ioseph
 den bottelier ghebeden dat hi sijn ghe-

dincken woude als hi verlost ware ende
 wederom in sinen iercken staet ghecome
 die bottelier hadde sijn sacu vergheuen
 en hi en dacht op ioseph niet meer waer
 af hem ioseph seer verwonderde. Ende
 hi bleef aldus int gheuancheneste twee
 iaer daerna cer hi verlost wert

Vanden droom ofte visioen dat de co-
 ninck Pharaon hadde. Ca. lxiij.

Als dese twee iaeren ouerleden wa-
 ren so ghebuerdet dat die coninck
 pharaon gedroomt hadde enen seer wō-
 derlycken droom. Want hem dochte dat
 hi was op een riuier op welcke riuier hi
 sach seuen schoon vette ossen so dat hi uoit
 dier gelijcke gesien en hadde. Doch sach
 hi op die selue riuiere seue die alder ma-
 gerste ossen die hi ont gesien hadde en de
 se mager ossen wepden inde riuolē vande
 riuierē. Doch sach hi dat dese seue mage

re often destrueerden die ander schoone
 seuen vette often ende verscoerde se ende
 verflondense. Doch docht hem in sijn a-
 uijts dat hi sach seuen vette corē aren die
 wt eender aren spronghen ende dese sel-
 ue seuen aren die waren so schoone ende
 so volcorens dattet een playfancie was
 om te aenliene. Naer corē hierna sach
 hi seuen ander magher ende verbrande
 totē aren ende dese waren ydel van co-
 rē en die benamen die schoonheyt van
 den anderen seuen aren.

Doen ontspranch die coninck wt sinē
 slape ende was seer wtermaten swaer
 van moede om desen sinen droom die hi
 ghedroomt hadde. Hi stont op van siner
 bedde ende gherepde hem. Doen hi ghe-
 reet was so ontboort hi haestelinghe alle
 die wise ende die dercken van sinē conin-
 crijcke die welke alle gader tot sinen ghe-
 lode quamen. Ende doen si voerden co-
 ninck ghetomen waren vertelde hi hem
 den droom die hi ghedroomt hadde. mer
 dair en was niemāt die hem bediet zyn
 drooms geerponeren cost oft die beteeke-
 ningē daer af ghesegghen. Doen die bot-
 telier hoorde seggē van des coninck droom
 mē ende datter niemant hoe goedē clere
 hi was die de gheschiedenisse vandē droom
 me gheseggen cost. so wert dese selue bot-
 telier andachtich van ioseph ende van si-
 nen droom hoe hem ioseph die waerheit
 daer af gheseyt hadde. seggende in hem
 selue. Ic heb grootelijck misdāin tegē die
 goedē mā dat icken so vergetē hebbe die
 ic den coninc sijn niet vmaēt en hebbe
 die die coninck Pharaon ioseph de
 desē ten wter gheuanchenis Ca. liiij.

Doen quam de bottelier voerden
 coninck en sepe. Heere en vllaet
 in zreenen dingen en en sijt niet conve-
 den. Want ick weet eenen goeden man

die seer wel utwen desom bedieden sal en
 de die gheschiedenisse daer af legghen.
 Dese man es in v gheuanchenisse ende
 ouer langhen tijt gheweest heeft. Wāt
 mi ghedenct noch wel dat ghi eens tegē
 mi waert seer ghestoort ende teghen u-
 wen bacher dat ghi ons dedet leggen int
 gheuanchenisse wair in dat wi ooch droo-
 mende waren diuersche droomen onse
 officien aenghaende ende met ons was
 doen een gheuanghen die ons onse droom-
 men bediede ende die gheschiedenisse dair
 af dwelch also al ghebuert es so hijt ver-
 telde. Doen die coninck den bottelier al-
 dus hadde horen spreken van desen mā
 soghebort hi dat men ioseph voer hem
 brenghen soude. Ioseph wert terstont wt-
 ter gheuanchenissen ghedaen ende men
 dede hem scheren ende al nieuwe kleede-
 ren aen ende so leydesen voer den coninc
 Als hi daer comen was so sach de coninc
 op hem ende hi verwonderde hem seere
 so deden ooch alle die ander edel heere
 ende mannen dien saghen. Si verwon-
 derden hem hoe oft waerom dat hi so lā-
 ghe int gheuanchenisse gheseten hadde.

Hoe ioseph des coninck Pharaons
 droom bediede ende hoe hem dyc coninc
 voert gouuerneur maecte ouer al dz ge-
 heele lant van egipten. Ca. liiij

Doen de coninck pharaon ioseph
 sach vraechde hi hem of hi wel de
 beteeckenis van sinen droom seggen en
 erponeren soude die in sinen visioen ge-
 sien hadde. Daerop ioseph antwoerde dz
 hi hē dē droom vtellen woude soe hiē gesien
 hadde hi soude hē die beteeckenisse dair af
 seggen so hem god dat in gheuen soude.
 Doen sepe die coninck sijn visioen in al-
 der maniere dat voer vertelt staet. te we-
 tē het eerste en het tweede so hijt gedroomt
 hadde en so hijt ooc vertelde dē wylke en

clercken van den lande. Doen ioseph die
dromen verstaen hadde seide hi tottē co
ninck Theere beide v dromen en sijn mer
een beteeckenisse. Want onse here ihesus
cristus die god es vanden hemel en hee
re van alder werelt die wil v bewisen en
te kennen gheuen die gheschiedenisse vā
den toecomenden tīde Die seuen vette of
sen ende die seuen volle corren aren betee
kent dat seuen iacr lanck seere ouer bloe
dich vol goets tijts sijn sal soe dat een pe
ghelijck ghenoech hebben sal van allen
Maer die seuen magher ossen en die se
nen verbrānde corren aren beteeckenē se
uen ander iaren seer dīeren tijt ende soe
grooten ghebreck van goede dat noyt nie
mant dier ghelijcke gesien en heeft so d
die seuen goede iaren dair al te samen in
verteert sullen worden ende den honger
sal noch so groot sijn ouer alle d; lant vā
egipten dan hy noyt gheweest en heeft.
Dus weet dat uwen tweestien vphoen
anders niet en es dan een cōfirmacie vā
uwen eersten visione oft droom. Want
god sal dese dinghen laten gesien in seer
corten tiden Daerom heere ick sal v wel
raden wildi minen raic ghelouuen Ghi
sult seere wijsselijcken doen soect binnen
uwen lande eenen ouden rechtueerdigē
man die wijs si ende wel voerdachtich
dien maect gouuener ouer alle dat lant
egipten ende oock ouer alle die landē vā
uwen coninckrijcke Daer na oerdineert
eenighe rentmeesters die schueren dein
maken ende scallen ouer al ende van de
sen toecomēden seue goede iaren so neēt
dat een vijftendeel van alle dē goede tsi
corren oft ander graen Dat talt inde scal
len ende schueren voerscreuen ende dat
dit al esamen den coninc toebehoere ende
in sijnder macht si Ten eynde als die se
uen iaren comen sullen die voersproken

sijn te weten de seuen quade iaren dat v
beesten ende arm volck mach hebbē om
hare bileuen. Doen phar aon die coninc
vā egypten hadde ghehoort alle tghene
dat ioseph hem ghelept hadde ende den
raet die hi hem ghegheuen hadde die hi
oocgeerne hoorde dochtet hem seer goet
sijnde. ende ioseph was inder liefden vā
den coninck ende oock van allen den ede
len baroenen vanden houe. Doen bera
de hem die coninck met sinen rade wat
men met desen scuche soude doē. ende dē
raet ghedroech datmen gheen beter doē
en mochte dan datmen ioseph selue gou
uerneur maecte ouer alle dlant vā egyp
ten Doen riep die coninc ioseph tot hem
segghende Ick heb seer wel verstaen tge
ne dat ghi mi ghesep hebt te weten dpe
waerheyt van minen dromen. daerom
en weet ick gheenen wijseren man daer
roe te vindē dā v. Oock sal v god die wel
ghehulpich sijn Want die openbaringe
van minen drome die ghaf god v inden
gheest die waerheyt dair af te openbare
Daerom make ic v nu heere van minē
rijcke ouer alle dat lant van egypten. en
ic wil dat ghi die ouste sijt naelt mi Ooc
beghere ick dat v alle die ghene van mi
nē coninckrike onderdanich sijn ghelijcke
mi sijn Doen nam hi eē vingerlinck vā
sinen vingher ende gaect hem ende dpe
coninck dede hem cleederen met sijn sel
uers cleederen. Doen dede hy hem si cō
in sinen waghen ende soe dede hy hi in
voeren doer sijn goede steden begher en
de dat een peghelijck voer ioseph ni yet
soude ende hem groote reuerencie v edij
gelijck als sinen persoone Dair dede dē
coninck te wetene alle sinen onderfa
ten dat hy hem ghemaecht hadde sijn l
tenaut ende gouuerneur ouer alle sijn
volck ende ouer alle sijn coninckrijcke en i al

dat lant van egipten. ende hi hernamen
den ende hi hiet hem die bewaerdere vā
alle der werelt

Hoe iosep seer veel corens vergaderde
ende hoe hi huwede Ca. lxx

Als iosep ontfangen hadde aldus
danigen heerscappe vanden coninc
ghinck hi ouer alle dat lant van egipten
ende dede aen alle die steden ende castee-
len maken grote schueren Doen de goe-
de iaren quamen so nam hi dat een vijf-
tendeel van alle den coren ende goede vā
den eersten goeden iare dede dat in dye
schuere vanden coninck leggen Des ge-
lyck so dede hi oock van alle den anderē
iaren tot seuenen toe. Dus vergaderde
hi cortelijck soe wter maten veel terwen
ende ouer vloedelijck als sants inder zee
es Hierna dede die coninck iosep eē wif
trouwen Doen hi aldus gehuwer was
so ghecreech hi twee scoon sonen daer af
deen gheheeten was manasses ende dā-
der effraim. Doen seide hi god de heere
heeft hi mi doen vergheten die pinen la-
bueren en die armoeden daer ick in ghe-
weest hebbe Daer voer heeft hi mi ver-
menichfuldicht ende groot ghemaect in
dit selue lant

Vanden dieren tīde dye int lant van
Egipten was ende hoe Ioseph coren u-
rocht dat hi binnen seuen iaren vergade
hadde

Capittel. lxx

Nier na onerleden die seuen goede
iaren. doen quamen die seuen an-
der quade diere iaren ende ouer alle dye
werelt was groot ghebreck ende groten
hongher ende principalijc int lant van
egipten ende int lant van canaan daer
iacop woonachtich was Doen die inge-
tesen vanden lande van egipten saghen
datter ouer al so grooten ghebreck was
van hongher quamen se cotten coninck

pharaon segghende dat hi so veel doen
woude dat si teren hadde of anders moef-
ten si al vergaen ende van hongher ster-
uen. Doen sants die coninck alle aen io-
seph tot hemlieden segghende tghene dz
v ioseph raet dat suldi doen. Doen dede
ioseph die schueren met den coren ende t
wen open ende vercocht dat core dē volc-
ke ende elckerlijck brocht daer sijn gouc
ende siluere Dit bewaerde ioseph al seer
costelijck Dus vergaderde hi so grooten
schat van iuweelen van goude ende vā
silure dat die lieden daer brochten om co-
ren te coopen dattet ontelijck was

In corten tiden was dat volc in so gro-
ten dangiere ende droefheit dat si niet en
wistē wat doen oft wat pepsen. Doen si
aldus alle haer gelt verteert hadden en
niet meer gels en hadden so vercochten
se haer eruen van landen ende anderen
haren iuweelen Ende doen si niet meer
te vercoopen en hadden quamen se den
coninck te dienste Dit duert noch datmē
daer dienst boden coopt ende ioseph dpe-
rocht al ende leuerde hem allen coren soe
hem dochte dats hem noot was. Aldus
quam alle dlant van egipten tot ioseph
om coren ende den honghere wart ouer
al also groot dat si listen sochten ouer al
om coren te crigen. doen so hoorde iacop
datmen coren vercochte in egipten

Hoe Iacop sijn kinderen sanc int lant
van Egipten om coren te coopen. ende
hoe Ioseph sinen broeder Simeon ghe-
uanghen hielt

Cap. lxxi.

Als iacop hadde hooren segghen
dat men coren vercochte int lant
van egipten ryp hi sijn kinderen hem
segghende Wat doedigh geboren oft wat
moeth di pepsen/ staet op neemt gouts
ende siluers ghenoech ghaet daer mede

in egypten daer seldi coopen coeren voer
 ons ende voer onse kinderen. want ick
 heb hooren segghen dat mens daer ghe-
 noech vercoopt Doen die kinderen hare
 vader dus hoorden spreken maecten hē
 ghereet die thien kinderen van iacop en
 namen alle tghene des hem van noode
 was ende si ghinghen na dat lant van e-
 gipten Mer beniamin die bleef thups
 bi sinen vader om dat hem sijn vadre so
 seere beminde in die stede van ioseph si-
 nen lieuen sone den welchen hi meynde
 verloren te hebben. Dyt kint was oock
 noch ionck ende teeder ende ontsach seer
 sinen vader Doch so pepnsede iacop sijn
 vader dattet den wech niet en soude con-
 nen volbrengē want hi seer groot was
 oft dat hem oock eenich perikele binnen
 den weghe aencomē mochte so hielc hijc
 bi hem Doen quamen de thien kinderē
 van iacop in egypten ende vraechdē na

den heere de dat coeren vercochte doē wijc
 demen hem waer men dz coeren vercoch-
 te en si ghinghen derwaerts Als si voer
 ioseph quamen vielen si alle te samē op
 haer knpen voer hem. ootmoedelijcken
 hem groetende Ioseph beghonste op hē
 lieden te sien ende seer saen bekende hise
 maer li en bekenden hem n; Coets hier
 na examineerde iosep dese sine broeders
 hemliedē vragende van waer dat si wa-
 ren ende oock wat si sochten En hi sprac
 tegen hemliedē wat stuer/en hi wert ge-
 dachtich der droomen die hi tot anderen
 tiden hemlieden vertelt hadde Doen at
 woerdense hem ende seiden dat si qua-
 men van canaan en waren kindren vā
 eenen oudē wijfen mā diemē iacop hiet
 die welke hadde gehad .xij. sonen waer
 af dat deene verlooren es men en weet
 niet waer. ende die ionckste es bleuē bi si-
 nen vader. Want hi en woude niet dat

hi trocke van hem om met ons te comē
 ¶ Doen ioseph al ghehoort hadde tegene
 dat hem sijn broeders gesept hadden at
 woerde hi hem ten es also niet so ghi seg
 ghet Daerom sie ick wel dat ghi niet en
 sijt dan bespieders des lants ende ghi en
 comt anders niet dan om dit lant hier te
 verraden Doen begonsten si te antwoir
 den segghenden. heere bi uwer reueren
 tien ende eertweerdicheyt Wi en hebben
 inden wille niet iemant quaet te doen in
 dit lant noch elders oock. Wi sijn al kin
 deren van eenen vader soe wi u gheseyt
 hebben ende vertelt. Wi sijn lieden van
 vrede ende en soecken anders niet dan vre
 de ende minne aen een ieghelijck. Doen
 si dus haer sprake gheepnt hadden sep
 de ioseph tot hem. Nu sie ick wel ende u
 sta aen uwe sprake dat ghi rechte bespie
 ders sijt ende ghi en compt hier inden lā
 de niet dan om dat arme volc te verspie
 den. Si antwoerden hem ten besten dat
 si mochten segghende als te voren dat si
 niemant arch en wouden noch oock niet
 daerom ghecomen en waren Doen sep
 de ioseph. Si mijnre trouwē ghi en sult
 vā hier niet scepden ick en sal v eerst wel
 onderproeft hebben ofte ghi waer hebt
 gheseyt oft niet. Daer om seynt iemant
 van allen tot uwen vader ende doet soe
 vele dat uwe alder ioncste broeder teghē
 mi come spreken ende dat ick hem sien
 mach. ende pte sake dat ghi dit nzen doet
 so sal ick v houden ouer verspieders des
 lants daer na dedese ioseph setten in die
 gheuanckenisse. Binnen drie dagē dair
 na so dedese ioseph voer hem comen seg
 ghende tot hem lieden Dier ghi sult doen
 het ghene dat ick v lieden beuelen sal Ic
 beminne god van hemelrijc ende ic ont
 sie hem. Sidi allulche so ghi mi segghet
 so set eenen van v allen in de gheuanche

nisse in minen handen voer v allen. en
 de ghi sult dat coeren uwen vader leuerē
 dat ghi hier teghen mi ghecocht hebt op
 dat uwe vader ende ghi moghet leuen.
 ende brenghet mi dan met v dinen alder
 ioncsten broedre op dat ick sien mach of
 ghi waerheyt gheseyt hebt oft niet. Doi
 ghingen si met malckanderen wat ach
 terwaerts ende spraken onderlinghe te
 samen segghende Wat hebben wi ghe
 daen. Och d; wi ont osen broeder ioseph
 vercochten daer af worden wi nu wel u
 druct ende ghepinicht eude het coemt os
 nu al teghen. Want wi hebben groote
 slijck misdaen doen wi onsen broedere sa
 ghen comen teghen ons seer bedroeft soe
 wouden wi hem dooden Wi en hadden
 noyt deernisse op hem Dit comt ons nu
 al tegen God doit op ons nu wrake Dit
 hoorde ioseph al te samē wel d; sijn broe
 ders die op deen side stonde ald? bedaech
 den dat gene dat si misdaen hadden mer
 hier af en wisten si niet Want si en spra
 ken niet dan onderlinghe onder hē. En
 de doense ioseph aldus hadde ghehoort
 so en conste hi hem niet langher ghehoe
 den daer om so keerde hi hem die eene si
 de ende begonste te screpen Die ghebroe
 ders droeghen ouer een ende veraccoer
 deerden dat simeon dair bliuen soude in
 die gheuanckenisse voer alle dpe ander
 ghebroeders ende hi bleef daer teghen si
 nen danck. Ioseph dede hem bynden in
 die presencie van allen sijn broeders en
 de so in die gheuanckenisse setten Doen
 gheboort ioseph sinen dienaren datmen
 die sacken vullen soude met rooren ende
 tarwe en datmen dat ghelt dat si met hē
 lieden brochten om dat coerē te copen sou
 de leggen opt rooren eude de sacken also
 toebinden Dit wert aldus volbracht so
 hjet beual ende gheboort

Hoe iosephs broeders metten coren na hups reysden. ende hoe si al tghelt dat si om coren ghegeuen hadden in haer sacken vonden Ca. lxxij.

Die gebroeders maecten gereescap om wech te trecken na haren vader ende si en wisten van desen ghelde n; dat in haer sacken ghebonden lach noch si en werdens oock niet geware voer dat si den beesten coren gauen. Die een van hem allen die ontbont sinen sack om die beesten teten te gheuen ende hi vant ten eynde van sinen sacke alle dat ghelt dat hi om dat coren ghegeuen hadde. Welc hem seer verwonderde ende hi septe tot sinen broeders. Diet hier vier guldens die ick hier vinde in minen sack. Doen gingen die ander alle lichtelijck tot haren sacken ende si vonden oock alle haer gelt in hare sacken ghelijck haer broedre ghe daen hadde dies si hem alle ghader seer verwonderden seggende deen totten anderen. Tacen wat heuet ons god ghedaē. Si ghinghen so langhe tot dat si quamen in ebron bi hare vader. die seer droeuich was om hem liedē. Doen si hem alle gader oncladen so vertelden si hare vader alle die auenture die si hadden ghehad. Hoe dat si de gouerneur vanden lande van egipten hadde geexamineert ende hoe dat hi seer scuerlijcken tot hem liedē ghesproken hadde ende hem op ghetegē hadde dat si verspieters waren ende dz lant quamen bespieden ende dat si quade lieden waren ende hoe dat si hem daer op antwoerden dat si om geē quaet daer gheromen en waren anders dan om coren te coopen om haren noordoerf ende dat si anders gheen dinghen en sochten. Hoe dat wi oock waren al kinderen van eenen vader ende dat ghi hadt. xij. sone daer af deen verloren es en dat alder iocp

ste ende cleynste bleuen was bi u. Oock so vertelden si haren vader hoe die heere gheboot dat deen van hem allen bliuen moeste daer in de gheuanckenesse totter tijt dat hi die waerheyt wiste van tghene dat wi hem sepden. hi beual ons oock dat wi niet so coene en waren dat wi wederom keerden om coren wi en brochten onsen cleynen ioncrsten broeder mede of anders en souden wi gheen coren meer van hem connen gheerighen. Oock en souden wi anders onsen broeder niet connen verlossen wt der gheuanckenessen. voerts vertelden si haren vader hoe dz si haer sacken vol corens ghebrocht hadden ende dat si in haer sacken gheuondē hadden haer ghelt.

Doen iacop dit al aēhoort hadde ende wel verstaen hadde hi groote soorge in sijn herte ende septe al screpende teghen sijn kinderen. Nu hebdi mi ghestelt in grootten druck. ic hebbe ioseph verloren. simeon die es in de gheuanckenisse ghebleuē ende nu wildi van hier wech voeren beniamin. dus sal ick mijn kinderen verliesen. Doen antwoerde hem ruben en septe. Vader ick hebbe twee sijn oon kinderen die set ick in uwen handen tot eenen borge op dat ick beniamin uwen sone niet wederom en bringhe so doorse oft doet u wē wil daer mede. Mar iacop antwoerde hem hier op seggende. Segt al dat ghi wilt maer beniamin minen sone en suldi niet mede voeren. Ich hebbe druck genoegh septe hi dat ick ioseph verlore hebbe. die kint es mi oock bleuen van minē wuwe. Waert dat hem per misuiel indertweghe ick soude van groten drucke steruen.

Choe Josephs broeders andertwerf aē hem om coren ghesonden worden van haren vader Ca. lrviii

Binnē desen tīde vermenichfuldich doen die beesten van iacop so dz die prouande die sijn kinderen gehaelt hadden ten epnde quam ende dat si ghebrec begonsten te hebben Doen vergaderde iacops kinderen te samen ende quamē voer haren vader ende sepden tot hem dattet van groten node was dat si noch eens heerden totten lande van egipten om coren te hebbē. Want het was bi na al verteert dat si ghebracht hadden ende oock den tijt die en verbeterde niet maier gherde daghelijc Waer op dat iacop hem antwoerde waert dattet hem goet dochte dat si daer trecken souden. Daer op si sepden dat sijn seer geerne doen souden maer dat hi beniamin met hem lieden woude laten gaen want anders en souden si niet dorren gaen Jacop die en woude dit in gheender manieren cōsenterē Doen sepdē iudas sijn sone tot hem aldus Vader gheeft mi beniamin uwē sone ick sal hem nemen op mijn perikel ende eest dat icken diniet weder en leuere so sal ick een ongetrouwe ende quaet man sijn teghen v. Ende wildi ons dus houden so en sullen wi niet teten hebbē ende sullen van hongher steruen met onsen kinderen haddi ons ouer langhe beniamin willen ouer gheuen wi souden hebben moghen hper sijn ende nu noch eens derwaerts gaen daerom leuert onsen iongen broeder op dat wi van hōgher niet en steruen met onse kinderen ende hupsghe sin. Jacop siende dat hem geen dinck helpen en mochte dan dat hi sinē sone beniamin met hem moest late so leuerde hi hem beniamin segghende in dien dattet moet sijn so bidde ick v dat

ghi neepmt vanden besten vruchten die wi hebben ende die draghet met v ende die presenteert den heere van dier plaetsen sēemt oock noch so vele ghelts dan ghi ter lester replen deet. sēemt oock dz ghelt dat ghi geuonden hebt in uwe sacken ende gheuet dit al te samen den ghenen die v coren gheuen sal Doch bidde ic v dat ghi soe doct dat v die heere soetelije hancere ende vriendelijck op dat ghi weder hebben moget uwen broedere die in de geuancheneisse es ende dat ghi dit kit weder om brenghet gesont ende weluarende

Ma desen ghinghen die thien ghebroeders te egipten waerts lepdende beniamin met hem lieden Ende als si in egipten quamen ghinghen si recht wt na ioseph tot die welke doen hise sacht so groete hise minnelijck ende beual sinen hoefmeestre dat hise in lepden soude ende dz hi ghereet maken soude eenen grooten waeltijt Want hi woude dat si mit hem aten ende droncken Die ghebroeders siē de darmen se binnen lepdē hadden groete soeghe om dat si die ander reisen coren wech droegen sonder betalen want si dz gelt vonden in hār sacken dat men hem eenighe vilonie of quaet ghedaen soude hebben daerom sepden si secretelijck totten hoefmeestre diese binnen gelept hadde aldus Heere ten es niet seer lange geleden dat wi hier waren om coren te coopen ende wi hadden ghelt gebrocht om dat te betalen ende wi waenden wel betaelt hebben Maer als wi van hier geschepden waren ende wi thups quamē dat wp onse sacken ontbonden soe vonden wi in onse sacken het voer sepdē gelt dat wi om dat coren waenden gheuen ende oock in elcken sacht bisondere cōsine vanden welckē wi seer verwondt warē

Wien weten niet wie dat die ghedaen
 mach hebben Maer niet te min wi bre
 ghent hier wederomme al geheel alsoe
 wijt in onse sacken gheuonden hebben.
 Oock soe brenghen wi om die coren dat
 wi nu halen ghelts ghenoech om d; me
 de te betalen. Doen de hoofmeestre dese
 ghebroeders aldus hadde hooren spreke
 die seer conpasse ende convreden waren
 so begonst hi e te troosten ende te cofoer
 teren seere soetelijck segghende tot hem
 liede En ontliet v niet sijt te vrede. Wat
 ic be wel betaelt en houde mi vernuecht
 van den coren dat ghi die leste repse van
 hier droecht God die heeft v dat ghelt ge
 souden/daerom sijt wel te vreden want
 ich en epsche v niet Doen namse die hoof
 meestre ende leyde se tot den huysle van
 sinen heere. Daer dede die hoofmeestre
 haer voeten wasschen ende hi gaf hare
 beesten tete Doen ginck hi ghereet ma

ken haer maelcht om des noemens tete

Hoe ioseph sine broeders des noens
 teten ghat ende sinen cop in beniamins
 sack dede steken. Ca. lxx.

Doen iacops kinderen hoorden
 dat si alle samen souden met ha
 ren heere daer dat coren haelde so maec
 tense een present ghereet welke present
 si in haer handen houden souden totter
 tijt dat dye heere quame om hem dat te
 presenteren Doent etes tijt was quam
 ioseph in sijn huys gegaen ende sijn broe
 ders ghinghen hem teghen daer si hem
 ghemoeten vielen si alle te samen op ha
 re knien presenterende hem dat voirse
 de present het welke si ghebrocht hadde
 van haren landen. Dit present nam io
 seph seer gheerne hemlieden mit goeder
 herten seer bedanckende Ende doe hi te
 gen hemlieden gesproken hadde vraech

de hi hemlieden wat haer vader dede en de oft hi noch leefde. Waerom si hem antwoerden segghende waerachtelijckē hi leuet noch ghesont ende in goeden doene. Doen keerde ioseph sine ooghen tot beniamin sinen broeder maer hi en conste hem niet onthouden van screpen doen hi hem aensach Daerom ghinck hi in zijcamer ende scropde seer bitterlijck. Doē hi aldus hadde gescrept wiesch hi sijn ooghen ende droochdese ende hi quam aen die tafel ende dede sijn broeders alle te samen aen een tafel sitten neuen synder si den. Met hemlieden dede hi oock comen simeon sinen broeder die daer ghebleuē was inde gheuanckenesse. Doen si ald' alle gheseten waren aen een tafel soe sat iosep aen een ander tafel daer bi hemlieden (want die egyptischen en plaghen niet te moghen eten met den hebreuschem) Als si aldus gheseten waren ende geerdineert elck na sine staet beniamin die de ionc was oock die alder liefste mer doēt cotten dienen quam so wert hi alder best ghedient van allen daer af die ander seere verwondert waren. Want sijn schotele was beter vijfwerf meer dan alle dpe ander. Si aten ende si droncken genoegh dairna so ghinghen si slapen. Des anderen daechs seere vroech dede ioseph sine hoefmeester voer hem comen ende hi beual hem dat hi die sackē so vol soude doē alst moghelijck ware dat men dan elckē sack valst toe binden soude/maer dz hi in elcken sack wederlegghen soude het gelt dat si om troen ghegheuen hadden. En dat hi inden sack die de ioncste daer gebracht hadde legghen soude sinen silueren nap daer hi alcht wt dranc hem ooc beuelende dat hi dien sack wel toe bonde ende dat hise soe soude laren gaen. Opt wert aldus volbrocht so hijt gheboot

Hoe iosephs broeders metten coē nahups ghinghen ende hoese ioseph wē om dede halen hemlieden aenrōghende dat si sinen nap ghestolen hadde Ca. lxx.

Des morgens maecten de gebeders ghereeschap om te gane/ ende si ghinghen sonder pet te weten wamen gedaen hadde in haren sacken. Si en waren noch niet verre vander stadt doense ioseph dede wederkeeren met sinen hoefmeester tot hem seggēde. Saet haestelinghe tot dien lieden ende segt hē lieden aldus. Wat is dic mijn heere wat hebdi ghedaen ghi hebt gestolen dē nap van minen heere daer hi alcht wt drinct seer qualijcken hebdi daer aen ghedaen. Doen lieper die hoefmeester na ende hi achterhaeldese op een velt ende wintese mettere hant segghende tot hemlieden. Verbept ghi heren verbz ghi en moechte so niet wech gaen. Waerom hebdi gestolen den nap van minen heere daer hi alcht wt drinct/ghp sijn onghetrouwe als ghi hem quaet doet voer al dat goet dat hi v ghedaen heeft/woer waer ghp hebt groot quaet ghedaen. Doen si dese tidin ghehoordē waren si seere verwondert segghende tot hem. Heere wat eest dat ghi segt eest dattet gode beliest wi en sijn alsulcken lieden niet/ bp onser trouwen sepden si wi hebben dat gheft ghebrocht van onsen lande gheheel ende alsoe wjt in onse sacken vonden hoe souden wi dā alsulcken diefse ghedaen hebben niemmermeer en moet god dat ghehinghen dat wi sulck souden sijn/soer neerstelijck onder alle onse dingen en condijt vindē an iemant wi sijn te vrede dat ghi hē ter

door doet ende oock soe sullen wi alle als
dienaers staen onder die gracie vā uwē
heere Doen antwoerde die hoefmeester
leggheende/ ick wil wel die den nap heeft
dat hi sijn sal onder die gracie van minē
here ende dat dander gain sullen cloecke
lijck tot haren lande ende daer draghen
tghene dat si hier gheladen hebben

De sacken wordē besocht ende ontbō
den deen naden anderen ende begonste
aenden outsten daer si niet en vondē Tē
lestē quamen si aēden ioncten te wetē
beniamin/ sinen sack ontbonden si oock
ende dair vonden si tghene dat si sochten
Doen beniamin ende sijn broeders dyt
saghen waren si seere verwondert van
desen stucche dat si niet en wisten wat leg
ghen oft oock wat antwoerden Si wa
ren alsoe seere te conpreden dat si niet en
wisten wat doen/maer si keerden weder
om ende si liepen na ioseph diē si vondē
daer si hem ghelaten hadden. Si vielen
hem te voete ende weenden ende screidē
seer bitterlijck hem oetmoedelijck biddē
de vergiffenis/ doen dede hise opstaē seg
ghende tot hem lieden. Waer om hebdi
ous impnen nap ghestolen daer ick niet
v lieden ten eten was/ en weetti niet dat
ter niemant in dic lanc pet nemen mach
Doen sprack iudas voer hem allen seg
ghende. Heere wi en weten niet hoe wi
ons wel souden moghen verantwoirdē
en excuseren voer v Doet met ons uwē
wil/ en wi setten ons alle in uwer ghenade
den/ want onsen lichaem en alle ons goet
setten wi in v handē Doē antwoerde hē
ioseph dat hēt so niet hebben en woude
Mer woude dat hi die den nap op gelte
ken had daer bliuen soude/ ende alle die
andre woude hi dat quijt ende vri thupf
waerts ghinghen

Doen iudas hoorde dat ioseph hōdē

woude beniamin sinen ioncten broedē
ghinck hi voer ioseph ende seyde. Heere
belieft v mi wat te aenhooren en wilt v
niet laten vōnweerden al spreect eē arm
knecht teghen v. Wi sijn hier tanderen
rīde aē v comen om coeren te coopen doint
vraechde ghi ons van waer wi quamē
wat wi sochten/ oft wi noch eenen vader
leuende hadden/ daer op antwoerdē wi
v dat wi anders niet ghecomen en wa
ren dan om coeren te coopen en dat wi w
ten lande vā canaam gecomē ware/ en
dat onse vader dair ghebleuen was dat
wi oock gheweest hadden. xij. gebroeds
daer af deen verlorē was en dand thuis
gebleuē bi sinen vader/ dwelcke hi so se
re bemīnde dat hēt niet en woude laten
met ons gain oft van hem schepdē Doē
sepdi ons ende swoert os/ waert dz wijs
met ons niet en wouden brenghen dat
wi niet en dorsten comē want wi en sou
den geen coeren hebben/ als wi dit al te sa
men onsen vadre vertelt hadden so was
hi seer droeuich ende weemoedich ende
om gheen dinghen so en woude hi beni
amin laten met ons gaen voer dyc tēt
tot dat ick hem geloefde en swoer dat ick
hem wederom leuere soude frap ende
ghesont. Gest dan dat sake dat ick keere
tot minē vad sonder dit kūt met mi daer
te brengen ick weet wel mijn vad soude
steruē vā groten drucke en dan soude ic
sake of cause sijn van sijn der doot Ic bid
de v oetmoedelijck eerweerdighe here dz
ghi doch onfermenis hebt op onsen ar
men vader de doch een ourman es ende
al bedoruen/ ende wilt hem sepden sijn
kint daer hi sijn confoert bi uemet ende
ich sal voir him hier bliuen in uwē dēst
ende onder v ghenade

Hoe ioseph hem liet kennen van sine
broeders Ca. lxxi.

Doen en coste hem ioseph niet k^l
gher ghewachten van weenē en
screpen voerden ghenen de daer waren
als hi iudas aldus hoorde spreken ende
dede alle die ander achterwaers gaē we
ghenomen sijn broeders. Doen die and
aldus wech waren verre van dier plait
sen so beghonste ioseph so lude te roepen
ende te screpen dat die gene die in des co
ninck pharaons hof waren hadden mo
ghen hooren ende seyde tot hem liede ick
ben uwe broeder ioseph Doen sijn broe
deren dit hoorde dattet ioseph haerliede
broeder was waren si so verlaghen dz
si niet en wisten wat segghen ende viele
neder ter aerden ghelijck ofte si doot ghe
weest hadden Doen hise aldus outdant
sach ende verlaghen begonste hise te co
foerteren teghen hemlieden soetelic spre
kende ende minlijck segghende tot hem
lieden Ick ben uwe broeder ioseph dien
ghi vercocht den coopliede van desen la
de en ontset u niet noch en hebt geen soe
ghe van eenigher vreesen oft onghewal
le of van der vilonien die ghi mi ghedaē
hebt Want het en es niet gheschiet bi u
wen rade oft bi uwen weten/maer bidē
rade van onsen heere. Want om u te ge
nesen ende te bewaren van vicalie heft
mi god hier ghesonden Het es nu ghele
den outrent twee iaren dat desen dieren
tijt begonste ende hi moit noch duere vijf
iaren dat men niet sal moghen acheren
oft sopen. Daerom heeft mi god hier ge
sonden om u lieden te sacursen ende vic
alie te besorghen/sonderlinge desen swa
re dierē tijt dore. Sod heeft mi gemaect
heer ende gouuerneur van alleden lan
de van egipten so ghi nu sien moicht mi
uwen oogen. Saet tot minen vader en

legt hem dat ick noch in leuende liue bē
dat hi hier come bi mi/ende dz hi met hē
brenghē alle dat gene dat hē toebehoort
Want ick sal hem houdē van coste ende
alle sijn kinderen met haren kinderen
totter tijt toe dat alle desen langen dperē
tijt ghedaen sal sijn ende ouerledē Saet
lichelijck tot hem vertelt hem in wat glo
rien ende eeren dat mi god hper gheson
den heeft in egipten Doen hi aldus tegē
hemlieden ghesproken hadde ende ghe
toont hadde dz hi haer broeder was liep
hi hemlieden om den hals ende sonderlin
ghe sinen ioncksten broeders beniamin
dien hi omheilde ende tusten seer minne
lijcken ende begonste seer te screpē Dair
na soe ghinch hi noch cussen alle die and
ghebroederen al weenende ende screpen

Hoe datmen die wete dede aenden co
ninck Pharaon dat iosephs broeders
gecomen waren. ende hoese ioseph om
Jacop sinen vader sant Ca. lxxi.

Die tidighen quamen int hof an
den conynck pharaon hoe dat io
sephs broeders alle te samen ghecomen
waren daer af die coninck pharaon seer
blide was ende oock alle die ander heere
van dien houe Die coninck ende alle die
andere heeren vanden houe deden hem
goede chiere/sock so seyde die coninc pha
raon tot ioseph nemet genoegh van mi
nen waghnenen ende segghet uwen broe
ders dat si dpe voeren uwen vader/doet
hem oock seggen aldat hem toebehoort
dat hi dat met hem brenghē/ende dat hi
hper come metter woone. Doen ghynt
ghen alle dpe ghebroeders totten lande
van canaan om haren vader hiet te brē
ghen. ende ioseph pacte met hemlpeden
goets ghenoech om sinen vaders met si
nen kinderen op te leuen so lange tord; si

daer quamen ende hi gaf elcken van sinen broederen twee paer deede. Maer hi ghaffer beniamin vijf paer ende drie hondert penninghen. Dus vele sant hy oock sinen vader iacop

Hoe iacop ende sijn ghesin in egipte quamen Ca. lxxij

Nerna quamen de. xi. gebroeders van ioseph int lant van canaan daer haer vader woonachtich was wel gheladen met allen goedeso dpe coninck pharaon dat beuolen hadde. Doē iacop sach sijn kinderen ende oock alle tgoet dz si brochten verwonderde hi hē seer daer af/maer sine kinderen sepden tot hē lichtelijck. Ioseph uwe sone leeft noch/hi es hoere en gouuerneur van gheheel egipten. Do in iacop hoorde seggen dat ioseph noch leuende was ende heere van egipten dat en conste hi nauwelijck wel ghe loouen. Maer doen hi sach die waghene gheladen met alle den goede dat hem ioseph sijn sone sant was hi als die ghene die wt haren slape ontslapē ontsprungē ende sepdē aldus. Ick en ontsie gheen dinghen in dien dat mijn sone noch leeft/ick wil hem gaen sien eer dat ic sterue. Doē namen die kinderen haren vader ende setteden hem op eenen waghē wel toeghemaect ende si namen oock haer wijuen met allen haren kinderen met oock alle dat ghene dat hem toebehoorden en ghinghen na dat lant van egipten. Onder weghen sijnde openbaerde onse here iacop hem segghende dat hi cloeckelijck ghinghe want hi soude hem ghelepdē ende oock soude hy hem veel goets doen en soude alcht met hem sijn.

Dit sijn die namen vanden kinderen van ysrahel dpe in egipten quamen (te wetene si ende hare kinderen met hare abesinne) Ruben Simeon Levi Judas

Zabulon Issachar Saad Isser Dan Aseph talim ende Benjamin Ioseph die was in egipten. Ende waren veertich en. xiiij. die al waren ghecomen van iacop ende sinen kinderen die int lant van egipten quamen. Ioseph ghinch met veel volc sinen vadre teghen. Doen si deen den anderen saghen ioseph liep ende om helde sinen vader hē cussende dpe ghelijck so dede iacop oock sinen sone ioseph. Doen sepdē iacop nu wil ic hier na steruen als ick v in mijn presencie gesien hebbe. Se benedijt moet sijn die heere die alle dinc gheschapen ende ghemaect heeft dat hi mi v verchoont heeft eer ick steruen sal. Doen ioseph dan aldus sinen vader hadde ghegroet nam hi oerlof aen hem segghende. Ick sal den coninck van uwer coēste gain segghen/ende sepdē tot sinē broeders. Als ghi comen sult voerden coninc ende hi v vragen sal waer af dat ghi dienen coninc. Ghi sult hem antwoerden dat ghi scapers sijt ende dat ghi van gheenē anderen dinghen dienen en coninc. Want die egiptische en siene niet gheerne. Ende ick weet oock een plaetse seer goet sepdē ioseph daer ghi wel alleene wonen sult ende v seluen gouuernerē.

Hoe Ioseph sinen vader mit sinē broeders voerden coninck Pharaon dede comen Ca. lxxij

Ioseph ghinch voerden coninck hē segghende dat sijn vader ende sijn broeders al comen waren en hadde mit hem gebracht alle haer goet dat hem lieden toe behoorde daer af de coninc seer bliede was doen hi dit hoorde en dedese voer hē comen. Ioseph die brachte sinē vader en sijn broeders voerden coninck. Die coninck sach seer geerne en vrechtde toe

Iacop hoe oue dat hi was Jacop antwoer
 de hem ende seide heere ich hebbe ghe-
 leeft hondert ende. cxxi. iaren in grooter
 pinen ende traucilleringhen. Na desen
 draechde de coninc tot iosephs broeders
 waerop dat si leueden ende wat si deden
 Daerop si antwoerden dat si sheepers
 waren ende costen seer wel scapen ende
 ander beesten op houden ende op voedē
 Doen seide die coninck tot ioseph/ liet o-
 uer al dat lant dore van egipten en dair
 ghi die plaecte schoonste ende playlanste
 vindē moecht daer suldi hem hare woō-
 stede geuen. Doen ioseph dit consent vā
 den coninck hadde dede hi hem woonen
 met haren kinderen int lant van pesse
 dwelck een goede plaecte was ende oock
 goede wepde

In die lant van pesse woōde iacop en-
 de sijn kinderen seer biden vier hondere

iaren ende vermenichfuldichden in dnt
 lant van pesse/ ende god die vmenichtul-
 dichde haer goet ende kinderen Ioseph
 versach hem van tghene des hē van no-
 de was om bi te leuen also langhe tot dz
 den dieren tijt ouer was. Na desen qua-
 den dieren tide beghonsten die egiptische
 lieden te laborerene ende hair lant te stel-
 len ende ioseph leuerde hem coen om te
 scapen segghende tot hem lieden Ghi he-
 ren ghi hebbet wel ghesien dat v die co-
 ninck onderhouden heuet ende dat ghi
 vercocht hebbet uwe erfelicheit ende dz
 ghi alle gader onder des coninck dienste
 scaet Emmer so quite ich v allen ende ic
 sal v allen coens ghenoech gheuen om
 uwe lant te saepen Naer dies soe suldi
 iaerlijc geuen den coninck dat een vijf-
 tendeel van allen uwen coen ende gra-
 ne/ op datmen daer mede mach houden
 die priesters indē tempel/ dese gracie sal

ick v doen dat ghi wten die te sulc sijn ende ick sal v corens ghenoech gheuen. De se oerdinancie was alle egipten dore Jacop wert also out dat hem sijn oogen toe vielen ende en sach niet enen streeck. ende doen den tijt van sijn der doot dus begof te te naerderen ende hi sach dat hi binen corten tude moeste steruen riep hi sijn kint ioseph tot hem ende dede hem ghelouen en sweren d; also haest als hi doot waren hem begrauen soude by sinen vader ende daer sijn ouders laghen. Ende oock badt hi dat men niemant begrauen en woude in egipten Ioseph beloefde hē dit ende hi swoer dat hijt ald? doē soude

Hoe Jacop sijn benedictie gaf dē twee kinderen van Ioseph Ca. lxxij.

Oorts hierna hoorde ioseph seggen dat sijn vader seer sieck en cranck was Daer omme nam hi sijn twee kinderen te wete manasses ende effraim ende lepede se met hem voer sine vad. Ende doen ioseph comen was met sinen twee kinderen so was hi seer blide ende sinen gheest die verconfoerteerde ende verlich te segghende aldus tot ioseph Die almo ghende god openbaerde hem aen mi in dat lant van canaan ende sepe de mi dese plaetse ende dit lant hier omme gaes sal ick gheuen uwen kinderen na uwe doot ende sal se so vermenichfuldighen dat si sijn sullen sonder ghetal Datrom vrage ick v of ick uwe twee sonen manasses en effraim die geboren waren eer ick hier quam maken wille met minen kinderen ende voer mijn houden ende die ghi nu voerdane hebben selt die sellen uwe sijn Dit cosenteerde ioseph al te samen ende hi stelde sijn sonen in die handen van sinen vaders Hi nam se bepde tusschen sine armen omhessende ende cussende seer minnelijck ende soetelijck ende sepe de dat

hi hem geuen woude sijn benedictie. Ioseph nam sinen eersten geborenē sone dat was manasses ende hi sette hem ter rechter siden vā sinen vader ende effraim die de ionckste was dien sette hi ter linker siden. Ende iacop wisselde sijn handen. Want hi sepe de sijn rechter hant op effraims hooft die de ionckste was en sijn linker hant op manasses hooft die de eerste gheboeren was Dies was ioseph gestoot segghende tot sinen vader aldus. Vader ghi doet contrarie want op den genen daer ghi uwe rechte hant gheleit hebt dat es de ionckste van bepden. ende daer ghi uwe sliche hant op geleyt hebt dat es dpe outste ende eerste gheboerene. Jacop antwoerde hem segghende **M**ijn beminde kint ick weet wel dattet also es mair het moet also sijn Want effraim sal voer manasses gaen midts dien dat vā hem meer groots volcx comen sal.

Hoe Jacop voer sijn doot propheteerde ende vertelde al tghene dat toe comen moeste een ieghelijck van sinen kinderen ende hoe hi sterf Ca. lxxv

Nerna dede iacop voer hem comē alle sijn kinderen ende hi sepe de tot hem lieden. hoorc mijn lieue kinderen. Ick ben iacop uwe vader ick sal v alle gader seggē waer toe dat ghi comen moet **K**uben ghi sijn mijn eerste gheboerene sone ende dat eerste beghinsele van alle minen droefhepden. ghi sijn ghespraeyt gelijcke den watre ghi hebt ontsuert d; bedde van uwen vader ghi en sulc niet seere vermenichfuldighen. ghi sulc die oerste sijn van alle uwen nacomelingē ende deerste in droefhepden

¶ Simeon ende Teui ghi sijn ghebroeder
 ende stichters der quaetheit van oerlo-
 ghen en battaillien. want ghi liede hebt
 eenen man ghedoor in uwer gramscap
 en in uwer hitten hebdi uwen wille vol
 bracht sonder redē vermaledijt moet zij
 die ghestoorde vre ende haer opset want
 si es veel te hert ende sonder ontfermen.
 ¶ Judas ende alle uwe broeders sullen
 v gebenedien ende mit v louen. uwe hāt
 sal sijn bouen chooft van uwen viande
 want ghi sult se al onder v verwinnen.
 die kinderen van uwen vader sullen on-
 der v dedineren om v te aenbeden ¶ Ju-
 das sal sijn als ionghe cloeck want mijn
 weerde sone ghi sult v vpanden iaghen
 als leeuwen oft leeuwinnen. ghi sult sla-
 pen ende rusten ende daer en sal niemāt
 sijn die v sal dooren wecken. nēmernieer
 en sal vergaē die lignie van iudas voer

dier tijt toe dat comen sal sijn dpe ghene
 die inder werelt sculdich es te comē. als
 dese comen sal sijn so sal hi binden sijn iōe
 eselkijn aen den wjngaert ende sal sinē
 roch wasschen in wijn of in bloede. hi sal
 die ooghen schoonder hebben dan wijn.
 die tanden veel witter dan melck. ¶ Za-
 bulon sal hem generen ende stellen lance-
 der zee tot in spdone. ¶ Psaachar sal sijn
 ghelijck eenen ezel sterck ende crighel die
 na sijn labeur gheerne rusten sal. hi heft
 gheconsideert dat een goet dinck is rus-
 ten ende dattet lant goet is daermen mē
 vrede leuen mach ¶ Dā die sal dat volck
 vigeren gelijck sinē anderē broeders. hi
 sal sijn halfwegen gelijck eenen serpente
 dieden nagel van eenen peerde bitē sal
 om te doē vallen en te bederuen die daer
 op siet ¶ Saad wel gewapēt sal voir hē
 verhtē en sal wel vā achter gewapēt zij.

Also sal salich broot hebben ende sal de
 coninck weerdicheyt gheuen **S**eptali
 sal in dienste sijn ende naert die een ghe-
 noechlijcke ende minlijcke schoone spra-
 ke hebben sal **J**oseph es een kind van
 gheloue ende van vermenichfuldicheyt
 seer soon te aensien **J**acop die god vā
 uwen vader sal in uwer hulpen sijn en-
 de die alder machtichste sal v ghebebene-
 dien **B**eniamin een ghierich wolf en
 rasende des morgkens etende altsine en

de des auonts daeraf deilende. aldus ge-
 benedide iacop alle sijn kinderen. Ende
 hierna beual hi hem d; si hem begrauē
 souden in sinen vader plaac int dobbel
 graf dat inden velde vā effrē stōt **D**welc
 es int lant van canaan dwelck abrahā
 cocht teghen effron doē hi sarra sijn wyf
 begrauen woude daer bi dat leyt **P**laac
Rebeca ende **L**ya. en doen hi sijn woert
 aldus gheeynt hadde so ghaf hi god sijn
 siele ende sterf

Hoe ioseph ende sijn broeders haren
 vader iacop beweenden ende begroeuē
 Ca. lxxvi.

Doen ioseph aldus sach sinen vad-
 steruen beghouft hi wter maten
 seer te screpē ende te weenen om de doot
 van synen vadere Ende gheboot synen
 phisiciens dat si dat lichaem van sinen
 vader wel balsamen soudē met costelijc

ken crupden ende wel toe maken soe sijt
 oock volbrachten **W**ant het was die col-
 tume datmen die ouders aldus appoin-
 teerde die van edelder coemst waren **S**i
 bewaerde dat lichaem van iacop. xl. da-
 gen na die costume vanden ouders **D**ie
 egipsche beweenden dat lichaem. lxx. da-
 gē **E**n hierna dede ioseph dat lichaem ghe-
 reet maken ende op eenen waghē leg-
 ghen. **H**i nam oerlot aenden coninc om

dat lichaem te begrauen daert gheoerdi
neert was te begrauen. Ende met hem
gingen alle sijn broeders ende die hoochf
te ende meeste van des coninc houe om
hem te bewaren Doen si int lant van ca
naan ghecomen waren so begroeuense
iacop met grooter eeren in sijns vaders
graf daer hijt hem beuolen hadde te be
grauen ende daer bedreuen si grote druc
ende beweendent daer seuen dagen Die
ghene van dier plaetsen ende van die lā
de vergaderden daer ende lagen dē druc
diemen daer bedreef van den egipschen/
daerom hieten si die plaetse (die bedagin
ghe der egipschen) ende heet noch op den
dach van hede so/daerna keerden die vā
egiptē ioseph ende sijn broeders na egip
ten en ieghelijck ghinck in sijn plaetsen

Hoe iosephs broeders hem vergifte
nis baden en hoe hi sterf Ca. lxxvi.

Dat iacop begrauen was ende
dat alle die broeders vā ioseph we
der gbeteert waren vanden graue van
haren vader hadden si te samē raet hoe
si ioseph souden moghen te vreden stellē
Want si ontslaghen hem seere midts dat
iacop haer vader doot was ende datse io
seph tot anderen tiden een vileynpchept
gedaen hadden doen si hem doden wou
den ende vercochten in egiptē Daer ont
quamen se aen ioseph tot hem seere oot
moedelijck met soeter spraken seggende
aldus. **W**e vader ende onse riep os tot
hem eer hi sterf en seyde os **S**hi sulc mi
nen sone ioseph segghen dat ick hem bid
de so ick hertelijck mach dat hi alle sine
broederen vergheuen wil tghene dat si
teghen hem misdaen hebben. Daer om
bidden wi v ootmoedelijck so wi meeste
moghen om die minne van onsen heere

dat ghijt ons vergheuen wilt. Doen io
seph sijn broeders aldus hoorde spreken
beghonste hi hertelijcken seer te weenen
segghende **M**ijn lieue broederen en ont
sieger v niet ende sijt in goeden papse en
de vrede/ nyemant en mach teghen den
wille ofte raet van god doen **S**hi pepn
de ende naemt voer v mi eē groot quaet
te doen/ende god onse here die heuet ver
keert in een groote duecht voer mi ende
doct voer v **S**hi meide mi neder te wor
pen ende te bedreuen/mair god heeft mi
op gheheuen so ghi nu sien moecht met
uwen ooghen/ aldus consoerteerde se io
seph ende hielt se seere soetelijckē alle den
dieren tijt dore **H**i leefde hondert ende .x.
iaer vā sinen sone effrain/ en doe hi seer
uen moeste riep hy sijn kinderen tot hez
segghende aldus **I**a mijn doot onse hee
re sal v besorghen ende lepden int lant dz
hi beloet heeft **A**braham **I**saac ende **I**a
cop Ende ick bid v als dat sijn sal dat ghi
mijn beendē met v draecht Doen hi dit
ghelept hadde so sloot hi sijn oogen ende
offerde onsen here sijn siele.

Hoe na de doot van ioseph de cinicko
vū Egypteren beghonst te molesteren
de kinderen van israhel Ca. lxxvii.

Doen ioseph doot was en sijn broe
ders met haren kinderen va dpe
kinderen van israhel wiesse seer sterc
ende vermenichfuldichden ende vervul
den dat lant seer grotelijck so lange dats
die egipschen nijt creghen segghende ont
der hemlieden deen cotten anderen Die
kinderen van israhel sullen ouer al sterc
kerder ende machriger worden datt wy
en ooc meer menichten/daerō waert be
tre dat wijse iaechden wt onsen lande.
Hierna ouer langen tijt hadde si eenen

coninck in egipten die al vergheten had
 de die duecht van ioseph die hi den conic
 rijckeghedaen hadde/so riep hi sijn volc
 tot hem segghende Ghi siet daerlijcken
 hoe dat dit voick grootelijck wassende v
 menichfuldiger en het es sterck genoegh
 voer ons quame ons eenighe oerloghe
 aen si mochten aliacie maken niet onsen
 vianden teghen ons ende als si ons dus
 verwonnen hadden ende het onse al ghe
 stolen so souden si haers weechs ghaen.
 Het waer goet dat wi wijs waren ende

wijckelijck daden Ende dat wise so hieldē
 dat si niet en mochten doen teghen ons.
 Doen accordeerde sijn al ende oerdineer
 den si lieden die bouen hem lieden soudē
 sijn en hi deedse werckē/te weten hi deed
 se steenen maken en tieghelen om sijn ste
 den te strecken ende te betren metten cas
 teelen van dien lande Maer het en halp
 al niet wāt hoe si meer wrochten so meer
 goets dede hē god ende vermenichfuldich
 de thare

Hoe die coninck van Egipten alle den
 vroepe vrouwen van sine lande beuald
 si alle die knechtens die de hebreusche
 vrouwen ter werelt brochten doodē sou
 den Ca. lxxviij.

Die coninck ende die egiptse siende
 wat pinen of traueilleringhen dz
 si hem deden doen dat sijn niet en achten
 maer si verbeterden daer in. Die coninc

pepsde wat rait dat hi mochte vindē om
 hem lieden achterwaerts te settē ende te
 destrueren/want die egiptchen/hairensē
 wonderlijken seere. Doen maecte die co
 ninck een ontsienlijck gebot/want hi ge
 boot te halen alle die vroe vrouwen van
 egipten en hi gheboot hem lieden op alle
 tghene dat si misdoen mochten dat so wā
 neer die vronwē vanden kinderen van
 pfrahel gheliggē souden of van kinde

verleechden ende enige knechtens had
 den dat si die doden souden ende dat si die
 meyskens wel bewaren souden maer die
 vroeude vrouwen ontsagen god ende sijn
 ghebot meer dan des coninck ghebot/soe
 dat si ghebot vanden coninck niet en de-
 den/want si bewaerden die knechtens
 Als ope coninck dic wiste dede hise halen

ende versprade seer seuerlijcken/maer si
 excuserden hem ten beste dat si mochte
 segghende dat die vrouwen vanden he-
 breeuscen volcke die sciencie hadden haer
 kinderen ter werelt brenghen sonder ee-
 nighe ander hulpe eer si aen hem lieden
 quamen so hadden se ghebaert haer kit.

Hoe mopses ghebooren wort en hoe he
 sijn moeder in een kistke lepde ende also
 inder riuieren sette Ca. lxxix.

Die coninck die hoernde gheboort si
 nen volcke d; si alle die knechtens
 die voerdane ghebooren souden worden
 vanden hebreuschen volcke worpen in
 der riuieren. Maer dat si wel bewaren
 souden die maechdekens. Coets hier na
 dat hi dit aldus gheboden hadde wasser
 een man wter linaigien van leui die een
 wijf nam wt sijn der linaigien so die costu

me van hem lieden was Deleghereech
 eenen schonen sotte ende doen hi geboren
 was so vercreech men dat kind ende die
 moeder voedet op ontrent dize maende
 Maer doen si sach dat sijn niet langer ver-
 borgen en soude hebben connen so maec-
 tete een klein kistken in een maniere van
 eenen scheepken/en si naghelder soe walt
 datter gheen water in comen en mochte/
 doen lepde si dat kind ende settet inder ri-
 uieren Die suster va desen kinde bleef op
 den cat van deser riueren staende om te
 besten waer die kind henen trecken soude

Hoe coninc Pharaons dochtere Moyses wter riuierē nam en hoe si hem dede voelsteren Ca. lxxx

Die dochtere vanden coninc pharaon quam ter riuieren om haer te wasschen daer wert si dit kindeken siende in dit klein scheepken die gedreue was biden cante daer die dochter haer wiesch doen dede sijt nemen ende wren waer trecken/ende als sijt sach dat soe schonen kindeken was so had si grote onfermeits daer op Ende die suster van desen kinde sepde/vrouwe wil ick roepen die moeder van desen kinde diet op houde/ende des coninc dochter sepde haer d; sijt seere wel woude. Doen die moeder comen was so dede si haer dat kint op voeden segghende Shi sulc mi dit kint wel opvoeden en wel op houden ende ick salt nemen voer mijn kint Doen noemde sijt moyses om dat sijt wten water hadde doen trecken. Deer beminde de maecht dit kint en somtiden ginck si daer sijt hadde doen ophouden. Als dit kint groot was ende dmelck ghelaten hadde soe dede sijt brenghen in haer canier ende daer hielt sijt voer haer kint Die maghet leydet al om dair si gic ende ouer seer gherne sagent alle de ghene vanden houe van coninck pharaon om die minne vander vrouwen.

Hoe Moyses coninck Pharaons crone in stucken werp ende nuz voeten trat/ende eenen gloedenen cole in sinen mont stack Ca. lxxx

Coninck pharaon hielt op eenen tijt de des coninc dochtere ter feestē ende si broecht moyses met haer te houe Doen si int palaps quam elck sach hem seer verwonderende ende si begofstet alle seere te louen segghende datter een wter maren scoon kint was Moyses quam biden co

ninck die inder salen sat ende hadde sijn gouden crone op sijn hoot die schoon vlande ende verlichte om dat gont ende om d; costelijck gesceente datter aen was. Dese crone nam dit kint met beide sijn handen ende werpse reghen tpanepfel so dat die costelijche steenen wt vielen Daer nastont hi daer op met beide sine voeten ende dede daer mede d; archste dat hi mochte Ende doen hi dit aldus gedaen had liep hi tot snyder vrouwen des coninc dochte **D**ie coninck siēde dat dit kint ald; hadde ghebroken sijn costelijche crone en onder de voet ghetorden was hy wter maten seer gestoot ende vraechde sine volcke wat dat hi daer mede doen woude Eē van hē allen diemen voir den alder wijsten hielt sepde cotten coninck/ghene dat dit kint hier ghedaen heeft metter crone dat hise also ghebroken heeft ende onder de voete getorden beteeckent d; hi destrueren sal al dat conincrijck van egipte eest dat hi langē tijt leeft en my dunct datter goet ware dat hi gedoot worde Een and die oock seer wijs was seide hier op Dat kint en heeft dit niet ghedaen wt quaetheyden/dit suldi wel proeuen bi merckelyche redenen datter niet dan al lipuder werck en es datter ghedaen heeft doet nemen een vaethien leuende colen al wel oesteken ende doet die voer hem brenghen dan suldi sien oft hi van dien in sijn hant nemen sal. Die coninck dede tghene dat die wise man hem gheraden hadde wāt hi dede die onsteken colen brenghen voer dat kint. Doen dat kint die colen sach wā hi een wel onsteken ende stacke in sinen mont so dat hi alle sijn tonge verbrande ende verschoude vanden viere Doen hi hem ald; geuoelde dat hi ghequest was beghonste hi ouer seer te weenen ende te screpen gelijk een kint Doen nam hem

die vrouwe ende ledden wech. Die wise man seide doen totten coninck, heere nu moechdi wel weren ende kinnē dattet al kinder werck gheweest es dat hi ghedaē heeft ende niet wt eenighe gheueplicheit het welcke die coninck ghehoofde midts der voersepder proeuen.

Hoe Moyses dat lant van Egypten ruimde, ende hoe hi int lant van Madiān quam Ca. lxxxi.

Seer wel wert moyses op gehoude van des coninck dochtre ende doen hi te manne gheromen was bekende hi wie dat hi was ende van waer hi comē was daerom ginck hi somtijts sijn vriēden besoecken en sach dat si seere gemolesteert werden dwelck hem dicwyls in zj herte ghinck ende hadder grote deernisse op. Maer hi en conste geenen wech oft maniere gheuinden hoe hise hadde moghen confoerteren. Want hi sach en bevroede wel dat die coninck ende die egipliche hemlieden noode saghen ende dat si daer haet ende nijt op droeghen. Op eenen tijt passeerde moyses op een plaetse die hemmelijck en bedectelijck was daer sach hi hoe dat een egipliche outrage doē woude een vanden kinderen van israhel want hi woude dooden. Moyses sach ommegees hem oft hi niemant en sach en doen hi niemanten sach liep hi opten egipsten ende brochten ter doot. Doen hi hem dus gedoot hadde soe begroef hi hē daer inden sauel. Op enen anderen dach ginck moyses sijn weechs dus valt gaide so vant hi twee mannen staende vanden volcke van israhel die bepde stonde en keuen deene tegen den anderen. Doē se moyses aldus sach staen seelden soe nā hi dat seer qualijck ende hi sach dat deen

den anderen seer begonste te quetsen en dat mer grooten onghelijck. Doen en cōste hi niet langher gheswighen endeseide tot hem. Waerom ouerlast ghi dus wten naesten ende wten vrient. Daerop gaf hem die ander antwoerde seere wel spitelijck. Ghi en sijt gheen rechter van onser saken wat hebdi u te onderwinde van onsen gheuechte oft ghesille. Jck gelooue dat ghi mi dooden wilt ghelijc ghi gisteren den egipsten doode dpe ghi begroeft ende scaect indē sauel. Als moyses dit hoorde hadde hi soeghe ende verwonderde hem hoemen dit werck gheweten mochte. Dese tidinghe ghinck so langhe tot dattet die coninck verhoorde, ende die coninck socht alle manieren om moyses te dooden. Doē moyses sach dat die coninck wech ende maniere sochte om hē ter doot te bringhen ruimde hi dat lant vā egipsten ende en dorste daer niet langher bliuen. Als moyses wten lande van egipstē ghinck so ghinck hi in een lant dar men hiet madian daer vout hi een fonteyne bi deser fonteynen ghinck hi hem sitten rusten. Die priester van deser plaecten hadde. vij. schoone dochteren dpe ter fonteynen quamen wat putten/ende si vulden alle de backen die daer stonden voer die schapen ende beesten van haren vadē wt te drincken. Doen quamē die scaep herders ende scietēse achterwaers ende si en woude niet dat si se te drincken gauen. Moyses dit siende quam hi ghelopen ende halp die dochter en so lange tot dat si ghedaen hadden tgene daer si om comen waren. Doē dese gelusters thuis quamen verwonderde dpe vaders ende vraechde hemlieden waerom ofte waer toe dat si so haest thuis gheromen warē voer op ander tiden. Daerop si antwoerde hoe d; een mā wt egipstē hemliedē ge-

holpen hadde vāden handē vandē scap
herders ende dus hadden si haer scapen
lichtelijck ghedroncken Ende haerlieden
vader dye ghenoeit was raguel seyde/
waerom en hebdijs niet v niet gebracht
gaet ende haecten mi haestelinghe Die
dochters dedent also Doen quam mop-

ses ic hups van raguel des priesters vā
madian ende bleef met hem ende hadde
een van sinen dochteren te wine. Waer
af deen gheheten was gersen en dander
eliser ende sijn wijf dye was gheheten
sephora

Hoe onse heere hem Moyses opēbair
de in eenen vierigen hocht Ca. lxxxij

Der geniel op eenen dach dat mop
ses sijn scapen ter wepden waert
leide van sinen heere den priester vā ma
dian die hi iaechde seere diepe indē bosch
so langhe tot dat hi quam hiden berghe
van oreb dwelces den berch van spnap/
daer openbairde hem onse here tot mop
ses in een forme van een vlamme viers
in eenen dicken strupcke maer nochtan
niet bernende Nocht oock so en verloos
hi sijn groenicheyt niet. Hier was mop
ses seer af verwōderende ende hadde be-

geerte te weten wat dat dit sijn mocht d;
desen strupcke dus bernde ende nyet en
viel Doen onse here sach dat mopses vā
dier plaetsen schiet so riep hem onse here
int midden vandē bernende strupcke en
de seyde hem Moyses siet wel toe d; ghi
hier niet en coemt also/maer ontscoeyt v
want ghi sijt in een heplige plaetse. Doē
mopses aldus hoorde roepen ende hi en
sach den ghenen niet dien ryp daer om
verwonderde hp hem ende seyde/heere
wie sidi die mi dus roept Onse heere sey
de hem Ick ben god van uwen vaders.
Abrahā Isaac ende Jacop Ick hebbe wel

ghelien hoe dat mijn volck dat in egipte
 es ghetomenteert wort vanden egiptē
 daer om heb icker offermenisse op ende
 ick wille verlossen wt dien dienste daer si
 in sijn ende ick salse ledden pnt lant van
 beloeste dat welke seer goet is vol goers
 ende seer grote Ick wil dat ghise daer lep
 det en sijn haer lieder gouverneur. Ghi
 sult gaen totten conynck pharaon ende
 bi mi suldi hem seggen dat hy mijn volc
 laet gaen wt sinen lande want ic wil dat
 se mi comen dienen inde bofttagien.

Moyses hoorende het ghene dat onse
 heere hem sepde so bedecte hi sijn aēlicht
 ende beghonste hem te excuseren seggen
 de Heere wat ben ick oft wat be ic weert
 aenden coninck pharaon te gane oft om
 v volck te ledden wt den lande van egipten
 Onse heere seide tot hem en onchiet v
 niet wā ick sal altoos m; v sijn in uwer
 hulpen ende ick sal v ouer al gheleypden.
 Dier hper een teeken der waerhepde vā
 tghene dat ick v ghesepht hebbe. Als ghy
 mijn volck ghelept hebt wt egipten dan
 suldi mi sacrificie doe op dese berch. Doe
 sepde moyses. Heere ghi sepnt mi tot u
 wen volck/plt dat si mi vrighen wie dat
 mi tot hem ghesonden heuet ende hoe d;
 uwn naē es wat sal ick daerop antwoir
 den Ghi sult hem lieden segghen aldus/
 die mi aen v ghesonden heeft teghen v te
 spreken dat es god van uwen vaders **A**
 braham **P**laac ende **J**acop/dit es den na
 me die ick daghelijc wil hebben Ic heb
 be wel ghesien alle de misquamen ende
 alle dat quaet dat die egiptische v ghedaē
 hebben ende noch doen. Ic wil v vā hier
 leiden wt deser swairder pinen ende diēs
 te daer ghi in sijn ende ick wil v lepdē int
 lant van canaan dwelck het goede lant
 es dat ick beloest hebbe uwen vaders **A**
 braham. **P**laac en **J**acop. dwelck al be

dant met honich ende melche **M**aer ick
 weet wel datter die coninck pharaō niet
 achten en sal/en hi en sal v dat volck niet
 willen laten wech leiden het en si bi foert
 sen ende teghen sinen danck/maer ic sal
 hem slaen met sulcken roeden dat hi en
 de alle sijn volck bedwonghen sullen zj
 v te laten gain en ghi sult van hem schei
 den ende elck van v lieden sult ontleenen
 aen v gebueren van egipten goudē cop
 pen silueren nappen costelijche cleederē
 ende ander goet ende ick sal v so veel doe
 dat sijn v geerne leenē sullen ende dit sul
 di dan al te samen met v draghē **D**oem
 moyses ghehoort hadde tghene dat hem
 god ghesepht hadde ende beuolē antwoer
 de hi hem Heere ghi wilt dat ick ga spre
 ken teghen dē coninck pharaon en dies
 ghelijcke tegen v volck/ende dat ick hem
 segghen soude tghene dat ghy mi gesept
 hebt ende beuolen. ende en willē si dic n;
 gheloouen wat sal ick dan daer toe doen
Doen antwoerde hem onse heere en sep
 de **W**at dick eest dat ghi daer in uwe hāt
 hout **M**oyses antwoerde onsen here en
 hi sepde hem datter een roede was. **D**oe
 sepde hem onse heere **W**orptse tegen die
 eerde ende moyses dede al/d/corts hierna
 begonste die roede te cruipeu ende si ver
 heerde in een slanghe **D**oen hadde mop
 ses alsulcken groten vaer dat hi vā daer
 begonste te vlien. **E**nde onse heere sepde
 tot hem neemse met haren steerte/en
 de moyses dede oock alsoe ende het wert
 ter stont weder een roede **D**oen sepde on
 se heere god tot hem bi desen teekē sullen
 si moghen geloouen dat ic mi voer v ge
 openbaert hebbe/en dat ghi van mi aē
 haer lieden ghesonden sijn om dat ghise
 verlossen sout ende ledden sout wt den lā
 de van egipten daer si in grooter tribu
 lacion ende droefth; leuen. **N**och sepde on

se heere tot hem. neemt uwe hant ende
strecte in uwen boesem ende trecte dan
weder wt Dit dede hi also hem onse here
dat sepde/ende doen vanc hise al besiect.
Doen deedse hem onse heere weder in si
nen boesem steken ende mopses dede dz
oock also doen vanc hise weder al ghene
sen Doen sepde hem onse heere en willē
si v niet ghelooouen biden eersten teeken
so sullen si v ghelooouen biden tweersten
Ende eest sake darsi v bi desen twee teeke
nen of mirakelen niet ghelooouen en wil
len so neemt vanden watere vander ri
uieren ende dan bespraeyt de eerde daer
mede/ende so vele als ghij's ghieten sult
opter eerden so vele sals root worden als
bloet Moises dit hoorende beghonste hē
seere te excuseren segghende tot onsen he
re Ich bidde v mijn god ende mijn heere
dat ghi eenen anderen wilt sepnden om
dese wercken te seggen ende te doen wāt
ick hebbe gebreck ende ic en can niet wel
spreken. Waer op hem onse heere doen
antwoerde ende sepde tot hem Wie is de
ghene die v forme ghegheuen heeft mōc
ende tonghe/en hebbe ick niet ghemaect
den nacht ende den dach/de blynde ende
de siende/en beu ick niet de ghene die al
ghemaect heeft Saet doeckelijck sonder
wege/want ick sal althijt bi v sijn en voer
v sprepen/ick sal v wisen tghene dat ghi
sculdich zijt te spreken ende te doen Doin
sepde mopses ick bid v so vriendelijc als
ick mach dat ghi enen anderen voer mi
senden wilt Doin sepde onse heere dat hi
gaen soude ende hi soude hem sine broe
dre aaron die dwocert sal doen voirden co
ninck ende voer al tvolck/ende mopses
sout hem al wisen ende op doen dat onse
heere hem beual te segghen/ende geboot
hem dat hi in sijn hant dragen soude zij
roede om die miraculen voerden coninc

ende tvolck te doen

Doe mopses sach dat god emmer heb
ben woude dat hi in egipten ghinck om
te doen tghene datmen hem beuolē had
de so quam hi tot ietro sinen neue en sep
de hem hoe dat hi ghaen moeste in egip
ten om te besien en te visiteren sijn volck
Hi nam oerlot aen hem ende stelde hem
opten wech. Ende onse heere heeft hem
weder gheopenbaert segghende dat hy
veelijc gaen soude in egipten want dye
ghene die hem tot anderen tiden ter doot
hadden willen brengen die waren nu al
le ghestoruen Daerna quam hem aarō
sijn broeder int ghemoete dien hi vertel
de hoe he; onse heere gheopenbaert had
de/ende hi sepde hem al dat hem god be
uolen hadde. Si ghingen bepde te samē
in egipten en riepen daldre outste vandē
volck van ysrahel seggende hoe onse hee
re ghesien hadde mitquamen ende gro
ten arbeyt daerse in waren ende die itue
richeyt die de egipsche haerlieden deden
soe en woude hijt nu niet langher liden/
mer hi woude se verlossen vanden dienst
te daer si in waren. Doen waren se seere
blide onsen heere hertelijck dāckende En
om dat se dit te sekerder souden sijn dede
mopses die tekenen en miraculen voer
hem lieden die hem god beuolen hadde.
doen si dit al ghesien hadden so gheloo
den sijt noch sterckelijcker dat se god ver
lossen woude.

Hoe Moises ende Aaron sijn broeder
ghinghen spreken teghen den coninc vā
Egipten Capittel. lxxvij.

Oets hier na ghiuck mopses ende
Aaron sijn broeder tot pharaon dē
coninck van egipten hem segghende al
dus. Coninck die god vanden kinderen
van ysrahel gebiet ende beueelt v bi ons

dat ghi laet gaen sijn volck want hi wile
gelept hebben inde deserte om hem sacri
ficie te doen Waerop hē die coninck pha
raon geantwoert heeft Wie es den god
die u sepnt aen mi Ick en kenne hem nē
ofte nieuwers in ick en sal geene dingen
doen doer hem. gaet hē ende segt hem
dat ick volck van israhel nimmermeer
en sal laten gaen Doen sepden hem moi
ses ende aaron die god vanden hebreu
schen heft ons beuolen te gaen inde deser
te binnen drie dagen om hem daer sacri
ficie te doen oft anders souder ons groot
quaet af comen. Doen sepde die coninck
tot hem lieden seer toernichlijcken Mo
ses ende ghi Aaron ghi verstorbeert seer
mijn volck wt haren labuere/gaet hē
tot uwen labuere ende doet v werck. en
hi dedese wech gaen/daer na gheboot hi
sinen volcke ende principael alle de gene
diese gouerneerden datse den kinderen
van israhel geen ruste gheuen en soude
mer hem lieden wert ende arbept dobbe
leren souden/so datse mochte makē noch
so veel richelen dan si plaghen verbiede
de datmen hem gheen ghereescap meer
en dade van haren scoelen aē te bringē
ghelyck men plach te doen mer datmen
se hem selue soude laten soeckē Dus wa
rense nu seer gequelt metten arbepte so
dat sijt niet geherden en colten/ende hoe
si nochtan meer claechden hoe si op hem
min deernissen hadden. Ende die coninc
geete mit hem seggende Om dat si sedich
waren ende niet en wisten wat doen sep
den si dat si sacrificie wouden gaen doen
in die deserte aen haren god/om die bede
die si aenden coninck ghedaen hadde die
len die eegipsche soe rigoues ende bedē
hem daghelijc so groten ouerlaste datter
volck van israhel half desperaet wert en
de quamen op moses ende aaron geloo

pen segghende Het waer beter dat wi u
niet ghesien en hadden want wi hebbe
nu veel quader dan wy hadden eer ghy
quaemt voer den coninck spreken. Hier
af waren moses ende aaron in grooter
misquamē dat si niet en wisten wat seg
gē oft wat doen ¶ Hierna riep moses
tot onsen heere doen hi de clachten hoor
de ende dpe misquamien sach vanden ki
deren van israhel sepde hi al weene nē al
dus Heere waerom dedi mi hier comen
ende doin spreken teghen den coninck hi
heft uwen volcke noch meer ouerlast ge
daen dan hi te voren opt dede ende meer
arbepts ende ghi en verlostse niet so ghy
mi gheloeft hebt Doen sprach onse heere
tot moses segghende/en sijt niet verwō
dert vanden dingen dat v die coninc pha
raon aindoet/want ick sal hem slaen mē
sulcker roeden dat hi sal willen d; hy mē
volck hadde laten ghaen wt sinen lande
Ick ben god ende dat gene dat ick beloef
te hebbe aen Abraham aen Isaac ende aē
Jacob dat sal ic van machte houden En
de weet waerachtelijc dat ic mijn macht
so thoonen sal tegen den coninck phara
on dat hi v sal laten gaen tegen sinen dāc
Doen sepde onse heere noch tot moses.
¶ Ghi sulc ghaen totten coninck pharaon
ende hem seggen wt mynen name dat
ick hem beuele dat hi v laet ghaen wt si
nen lande ofte anders ick sal hem sloen.
Ende eest dat hi v vraechte in wat tekenē
dat ghi teghen mi ghesproken hebt ende
in wat tekenen dat ick v aen hem geson
den hebbe/so suldi nemen v roede en doe
soe ick v tanderen tiden ghecoont hebbe.
¶ Moses sepde tot onsen heere ald? Hee
re v kinderen en willen mi niet gheloue/
hoe sal mi dan die coninck pharaon gelo
uen Doē sepde hē onse heere Ic weet wel
dat v pharaon niet geloouen en sal wāt

ommeditit 11000100 illa 11000100 110

ick sal sijn herte soe verherten dat hi niet ghelouuen en sal wat ghi segt/niet tegen staende desen so wil ick nochtā dat ghi aē hem gaet ende dat ghi hem segt tgene d; ic hem beuele/ende ghi sult dit aldus doē

so ic v beuolen hebbe
¶ Hoe Moyses ende Aaron anderweruen totten coninck Pharaon spraechen. ende vanden teekenē die si deden Cap. lxxiiij.

Moyſes ende aaron ghingen voer den coninck pharaon ende ſepden hem dat gene dat hem god beuolen hadde en oock die teekenē die hi tot hem ſant want moyſes dpe beual aaron dat hi ſij roede worpen ſoude tegē die eerde diwelc hi dede en terſtont verkeerde ſi in een ſlāghe. Doen gheboort die coninck dat men halen ſoude alle die beſte toueraers vanden lande van egipten. Als alle die toueraers comen waren voerden coninck ende ſi wiſten dat moyſes ghemaect hadde van eender roeden een ſerpent ſo maecte ſi oock bi harer quader conſten en touer en vā een ſerpent eē roede/mer ten halp hem al niet want die roede vā aarō brac en ontmaecte alle die roeden vanden to-

ueraers. Doen die coninck pharaon dit aldus gheſien hadde was hy noch veel harder en quader dā hi te voren geweest hadde en hy en woude n; doen vā tgene dat hē moyſes aenſochte. Doē quā onſe heere tot moyſes ende ſepde hē Ic ſie wel dat die coninck niet doen en wilt van tgene dat ic hē beuolen hadde bi v/want hy es te ſeer vergramt en verhert tegen mi Noegen ſeer vroech ſuldi gaen ſpreken tegen hem ghi ſult hē viden op die riuire en ghi ſult hem ſeggen. die god vandē kinderen van iſrahel ſepnt mi aen v en beueelt v gelijck hi v beuolen hadde dat ghi ſont late ſacrificie doen den kinderen van iſrael inde deſerte ende dit en hebdi

niet willen laten gheschien. Nu siet hier
 wat ich doen sal op dz ghi weten moecht
 dattet gods werck is Ich sal alle de wate
 ren van egipten verkeeren in bloede en
 al de visschen vand riuieren en andie wa
 teren steruen sullen en al die waterē sul
 le so bitter sijn dat mēse niet en sal connē
 gedrincken Doen nam aaron sijn roede

die tandre tiden verkeert hadde geweest
 in een serper/ende sloech op de riuiere/en
 rechteuoerts hier na wert dz al verkeert
 in bloede Dese plage was seer hinderlĳe
 ouer alle dat lant van egipten wtgheno
 mē in die plaetse daer de hebreeuse woō
 dē/maer die coouerers maectēt bi haer
 der coouerien al verkeert in bloet

Hoe onse heere na dat hi die wateren
 van egipten al verkeert hadde in bloede
 die egipſchen perſequeerde met diuerſce
 perſecucien eer de coninck Pharaō wou
 de laten gaen die kinderen van iſrahel.

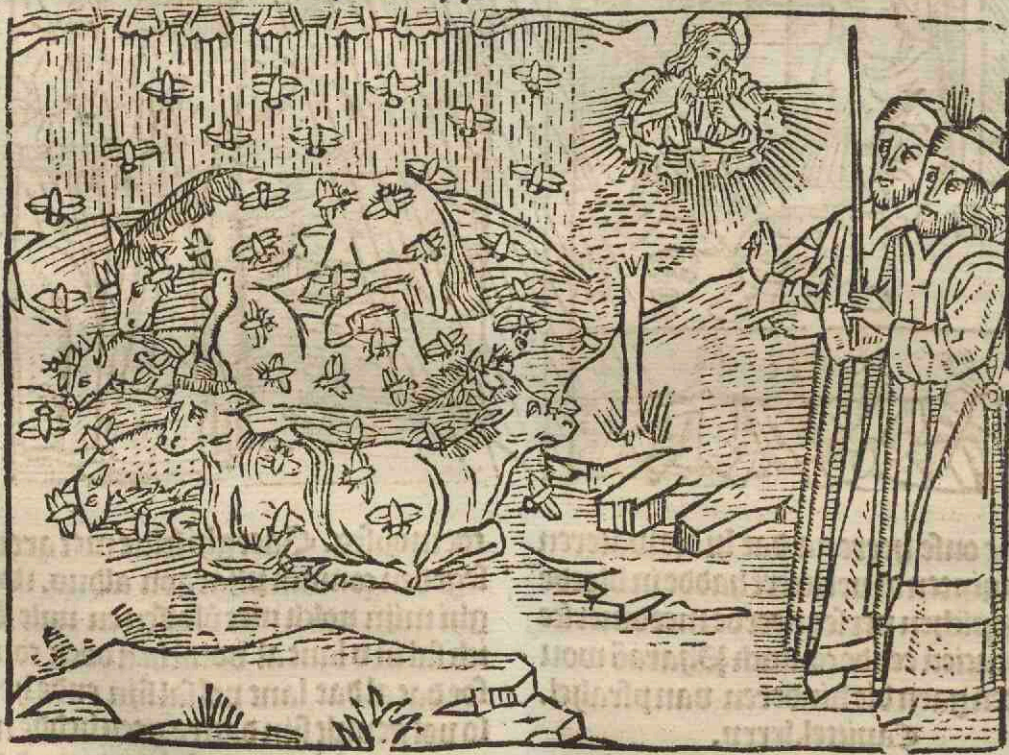
Capittel. lxxxv.

Die coninck gheete metten miracu
 len die god gedaen hadde en was
 veel quader dan te voren Ende die egip
 ſchen maecten nieuwe putte want haer
 wateren waren alsoe bittre dat menle n
 drincken en mocht Ende onse here ſepde

tot moyſes. Gaet ghi ſelue met aron en
 ſegt den coninck pharaon aldus. Wanc
 ghi mijn volck niet vloſſen en wilt Diet
 ich ſal in v lant al vorſſchen doen comen
 ſoe dat al dat lant vol ſal sijn ende het ſal
 ſo vol gevult sijn datter geen bedde noch
 camre noch hyns noch hounen noch kield
 noch ſchuere noch gheen ſecrete plaetſe
 noch ſo vaſt geſtorē ten ſal al gevult sijn
 met vorſſten. Doen beual moyſes aarō
 ſinē broed dz hi zj roede op heſſen ſoude
 op die waterē der riuieren en andrē wate

ren dwelck hi dede. terstont quamien die
 vorstchen ghespronghen bi so groter me
 nichten dat alle dlant vā egyptē vol was
 wtghenomen dlant ende die plaetse dair
 die kinderen van ysraël woenden Ende
 die touenaers deden oock vorstchen comē
 bi haerō touerien Doen die coninck sach
 die groote ouerfloedicheyt der vorstchen
 die god hadde doin comen ouer al egyptē
 ende dat sijn volck was in grote misqua
 me/so dede hi roepen en voer hem comē
 mofses en aaron hemlieden segghende
 Gaet henen bidden voer mi uwen god
 dat hy wil wech doen alle dese vorstchen
 van minen lande/en ich sal v laten gain
 inde deserte. Ende mofses seyde dat hie

doen soude mer segt mi wāneer en hi at
 woerde morgen vroech Doē gingē mop
 ses en aaron en baden onsen here dat hi
 woude wech doen alle die vorstchen dpe
 binnen egyptē warē En onse heere deed
 se alle steruen Doen v gaderden die egip
 sche alle die vorstchen en maecten daer al
 grote hoopē af al dlant dore de welke so
 seer begostē te scincken dat alle dpe eerde
 vā egypten daer af gecorumpeert was.
 Doē pharaō die coninck sach d; dese pla
 ge eynde genomē had en datse gecesseert
 was verkeerde hi sijn propoest en dede te
 niueur sijn aliancie. Want hy en woude
 niet laten gaen de kinderen van ysraël

Hoe dlant van Egipten mit vliegghen
 gheplaechte wert Ca. lxxvi

Doen onse heere dit sach riep hy
 mofses tot hem segghende Gaet
 en segt aarō dat hi sla m; ter roede die hi

hout op deerde en si sal haer ouerdecken
 m; cleyn vliegen die sullē een horetē heb
 bē dat seer seken sal en wie si dair me ra
 hē die sullē so seer gepinicht sijn datse m; en
 sullē wetē wat bestaen Hier mede warē

die egipfche foe seer geto: menteert ende
 oock haer beesten datter te verwonderē
 es. Want daer wasser so veel op menscē
 ende op beesten ende staken hem also w
 ter maten seer datter wonder was dat sie
 niet al rasende en liepē. Want alle dat lāt
 vol was van desen quaden sellen vlie
 gen/diemen int latijn heet (ciniphes) en
 de het sijn vliegghen die de lieden biten aē
 die beenen doer die coulen/ende oock soe
 stekense honden ende beesten Die rooue
 naers wonden aldusantighen vliegen
 bi hare consten doen comē maer si en cōf
 ten daer gheen eynde af ghemaken dair
 om sepden si datter een roede gods was.
 Nochtans niet teghenstaende deser pla
 ghen de coninck en woude hem noit ver
 morwen

¶ Doen sepdē onse heere tot mopses en
 de aaron/traet morghen wel vroech op
 ende gaet tot pharaon/want ghi sult hē
 vinden op die riviere dair hi hē sal gaen
 veriolafen ende segt hē in minen name
 dat ick hem beuele dat hi mijn volc ver
 losse ende eest dat hi dat niet doen en wilt
 so sal ick een wonderlijck dinck doē. Wāt
 ick sal doen comen ouer alle dat lant vā
 egypten soe grooten ouervloedicheyt vā
 den vliegghen voerscreuen ende oock alle
 andere manieren van vlieghen soe dat
 alle die egipfche hem sullen vertogen see
 re droeffelijck/mer in alle dat lant vā pef
 se oft in die plaetsen daer de kinderen vā
 ysrahel sijn sullen en sal niet also veel ge
 uonden worden als een vliege. Ende dpt
 sal morghen seer vroech geschien. Aldus
 soet voersept es dedet onse heere en daer
 quamen also veel vliegghen dat alle dlāt
 van egypten daer mede vervult ende ge
 plaecht was. Doen riep die coninck pha
 raon mopses ende aaron tot hemlieden
 seggende Gaet ende doet sacrificie uwē

god mer en gaet wt egyptē niet/waerop
 hem mopses antwoirde Ten mach also
 niet sijn/want wi moerē gaen inde deser
 te binnen den tīde van drie geheel dagē
 om onsen heere daer sacrificie te doen/en
 continck pharaon seide tot hēlieden Jc ge
 ue v oerlof v sacrificie te doē aē uwē god
 inde deser te mer ick en wil niet dat ghi ō
 der gaet. Gaet en bidt voer mi en voer
 mijn volck. Mopses sepdē hem Als ic vā
 hier gescyden sal sijn/sal ic voer v bidde
 so dat al dit gespuys van vliegen wech
 gaē sal en sult daer af verlost worden en
 en sullen ooc n; weder comē. Maer hoet
 v emers wel d; ghi v gedacht n; en keert
 in eē quaet opstel so ghi die and reyse de
 det. Na dese woerden ghinck moises bid
 den onsen heere en bi sijnre bedē gingen
 alle dye quade vliegen wecht en tgeheel
 lāt vā egypten wert so sunre d; dair n; eē
 en bleef. Mer de coninc was so volmaec
 telijc vherc d; hi n; hondē en woude eghe
 ne d; hi gheloeft hadde

¶ Hoe alle de beesten van Egypten stor
 uen Cap. lxxxvij.

Derna sepdē onse heere tot moises
 ghi sult gaen cotten coninck pha
 raon ende sult hem segghen dat hi mijn
 volc laet gaen of en wilt hāt n; doē so sal
 ic mi hāt houden boue al tghene dat in
 dlāt es/aē peerde/aē esels/aē hemels ain
 offen/aē coepē/aē scapen so dat ic daer n;
 latē en sal/mer ouer al dlant van minen
 volc en sal niet bederue of hindelijc sijn en
 morgē suldi sien egene dat ic nu segghe.

¶ Des andrē daechs warē alle de beeste
 van egyptē doot/mer vā alden beeste vā
 den kinderē vā ysrahel en kerfcer niet een
 Die coninck lant aen hemliede om te be
 siene oft oock aldus waer was/ende hy
 vant d; also was. Doen was hi noch al
 veel meer rasender ende quader dā hi te

voren opt gheweest hadde nochtans en woude hi dat volck niet laten gaen Doē sepde onse here tot moyses ende tot aarō s̄reemt uwe handen al vol alskens vander schouwen ende worpse hooge in de locht teghē den hemele inde presencie vā den coninck ende si deden aldus Terstōt daerna quamē op de menschen ende op die beesten vande lande van egipten geswellen ende bloedighe zweren soe wter maten quaet ende vreeselijck dat de too ueraers haer niet en doesten verthonen teghen oft voer den coninck om die bloedighe zweren diesi hadden ouer al haer leden aldus so waren de egiptsche weder in grooter misquamen Doen si hem aldus gheslaghen lagen met desen toornē ten ende si en costen gheen consoert gecri ghen om dat die coninck so quaet ende v hert was segē god ende sijn volc. Naer

doer alle dat quaet dat hem god dede en wilde hy nochtans niet gheloouen noch hem vernederen om te laten gaen volc van ysrahel.

Hoe dat lant van egipten gheplageert wert met ontalijcken grooten haghelē Ca. lxxxviij.

Doen stoorde hem onse heere op dē coninck ende dede hem seggen by moyses ende aaron **S**hi hout mijn volc niet crachten ende ghi en willet niet late gaen om gheenderhande dinc dat ick v ghedaen hebbe ick en can v niet ghebrecen ofte vermoewen daer om sal ick mine hant houden bouen v ende pck sal v laten weten dat ick die almoghende god ende heere ben/ende datter gheen ander en es dan ick. Daer om hebbick v hyper ghestelt om dat ick mijn macht rhoonen

sonde op v Weet voerwaer dat ic v ende
 uwen volcke alsulcken pestilencie toe sei
 den sal dat ghi alle te samē gedestruceert
 sulc worden ende morgen in deser seluer
 vren sal ich doen regenen vanden heme
 le alsulcken vreeselijcken haghelsteenē
 datter noyt dies gelijcke wren hemel en
 vielen Daerom doet vanden velde al d;
 ghi dair op hebber Want alle dat ghene
 dat te velde vonden sal worden ende dat
 die haghelsteenē gheraken sellen d; sal
 al ter doot gebracht worden Die sommi
 ghe ontslaghen onsen heere ende trocken
 inder stadt in hare logijs het ghene dat
 si te velde hadden Doen seide onse heere
 tot moyses/hout uwe hant teghen dē he
 mel/ende hi dede also Ende terfont sanc
 onse heere donre ende haghelsteenē soe
 groot ende so vreeselijck dat noyt gheen
 dier gelijcke vonden en waren inder eer
 den/van dier tijt datse geformeert es ge
 weest Het regende quade corruptien mee

ten haghelsteenē wt den hemel ende de
 struceerden al tghene dat si gheraecte mā
 nen beesten ende boomen. Doen geboot
 die coninck rechteuoert te halen moyses
 ende aaron sinen broeder legghende toe
 hem liedē Jck hebbe al te veel quaets ge
 daen tot nu toe/god heeft recht dat hi mi
 pinicht ende bederft ende ic hebbe groot
 onrecht/bidr hem dat dese plaghe cessere
 ende gair wair datter v liedē belieft Doē
 badt moyses onsen heere ende terfont so
 cesserde dit quaet weder vanden donre
 ende blixem ende haghelsteenē. Maer
 niet te min/de coninck pharaon en wou
 de niet vermorwen oft van sinen rigore
 schepden Want hi was soe seere verherē
 dat hi volck niet en woude laten gaen
 h h

Hoe dat land van Egypten metten pepelen ende metten sprinchanen geplaicht wert Ca. lxxxix.

Ende oñse heere sepe tot mopses ghi sult gaen voer den coninck pharaon ick weet wel dat hi niet doē en sal vā rghene dat ghy hem segghen sult want ick hebbe sijn herte so seere verhart ende sinen lieden so dat si v niet en sullen willē laten gaen voer dper tijt toe dat ick hem gheroont hebben sal mijne teekenē en wonderlichept die ick inden wil hebbe o uer hē te doen En ghi sult hier namaels vertellē hoe menich werf dat ick die egipshen verwonnē hebbe doer die liefde vā v ende segghet dinen kinderen op dat si dies mogen memorie hebben ende ghe denckenisse dagelijc ende emmermeer. Doen ghinghen mopses ende aaron tot pharaon den coninck ende sepe den hem rghene dat onse heere hem beuolen had

de segghende aldus. Onse heere vraecht v waerom houdi sijn volck/ oft waerom en laet ghise niet gaen want eest dat ghy teghen sinen wille hout hi sal v sulcken pestilencie senden ende groote menichte van pepelen ende sprinchanē so dat ghi noch gheen ouders nopt dies gelijcke gesien en hebben en si sullen al eten dz met den grooten haghelsteenē ter neder geslaghen es doen schieden mopses en aaron vanden coninck. Ende doct si wech ghegaen waren so sepe den die ghene dpe ontrent den coninck stonden totten coninc Here hoe moechdi geiden dat wi in sulker misquamen sijn/ ghi siet dat gheheel egypten gedestruert wort laet dit volck gaen sacrificie doen aen haren ged wā wi hebben alte veel relidē om hem Doe deede die coninck roepē tot hē en vraech de aldus Wie es van v lieden die sacrificie doen wilt u wē ged Doen antwoerde

mopfes ende seyde wi moeten gaen niet onsen wiuen ende kinderen ende mi; oec al gheue dat ons toe behoort Hier op at woerde die coninck dat en sal niet gescie binnen minen leuen darick v also sal la ten gaen ten es geen ontsien dat ghi dit groot quaet voer v ghenomen hebt Ick wil wel dat de mannen gaen alleene en dat dander ouerstor ni bliue want ghy en hebt anders aen mi niet begeert Ende rechreuoirts waren si wten houe ghesaecht Doen seyde onse heere tot mopfes heft v hant op in tter roeden op de eerde van egypten ende hi dede so Doe quame

daer ter front pepelen ende sprinchanen so grooten menichte datter gheheele lant van egypten vervult was en daer wasser so veel datter sonder ghetal was ende men lacher nopt te voren ofte na so vele ende wat dat si saghen van groenichept op die boomen ende inder eerden dat atē si ende dedent alce nientē soe dat binnen al dat lant van egypten niet groen en bleef Want al gheue dat die haghelcrenen daer gelaten hadden dat wert bi desen voerscreuen ghediertē alce nientē gedaen

Woedat lant van Egipten drie dagen lanch gheplaecht wert niet grooter duifternissen Capittel. 11

Dharaon die sienden dede haesteli. ghetot hem comen mopfes ende aaron ende badt hem speden dat si hem

noch dpe reple vergheuen wouden sijn misdaet ende dat si onsen heere biddē woude dat hi die pestilencie dade cesserē dwelck si deden ende onse heere die lant eenen grooten wint die wech iaechden alle dpe sprinchanen ende vourdele in die roode zee ende hi vergaderde se soe datter niet

een en bleef in al dat lande van egipten. maer pharaon die coninck was soe seere vergeret dat hi dat volck niet en woude laten gaen ende moyses biden beuele gods hief sijn hant op metter roeden tegen de hemele ende terstont quamē die dupster nissen ouer al dat lant vā egiptē so groot ende so dicke dat mensche tasten mochte/ en binnen drie daghen soe en sach niemant deen den anderen noch si en kenden deene den anderen niet/ si en dorsten oock vā der plaecsen niet gaen daer si waren En ouer alle die kindrē van ysrael oft waer si waren was groote claerheit ende licht Doen sanc coninc pharaon om moyses ende aaron ende sepdē hemlieden. Saet henen ende doeghet sacrificie uwen god ende leit alle v volck met v maer laet mi alleenlijck uwe beesten Doen sepdē hem moyses oft onse beesten hier bleuen wat souden wi dan god offeeren oft waer mede souden wi onse sacrificie doē/ si en moeghen hier niet bliuen/ weet cecept d; wi se met ons sepdē sullen Pharaon die coninck scoorde hem ende seide/ gaet henen ende en sijt niet meer so stout d; ghi voert mi coemt/ want yse dat ghi hier meer cōso suldi hier v leuen laten Doen sepdē hē moyses ick en beghere v niet meer te siē noch teghen v oock te spreken

Daerna sprach onse heere tot moyses segghende noch wil ick den coninck pharaon slaen met oock alle sinen volcke m; eender vreeselijcker plagē/ ende daerna sal hi v laten gaen/ maer eer dit sijn sal so suldi segghen totten kinderen van ysrael ter eender siden ende den vrouwen ter ander siden dat se gaen tot haren ghebuerē in egipten ende ontleenē schalen en croesens ende ander iuwelen van goude ende van silure want ic wil die egiptische pilleren om die hebreuschē rijk te maken

Hi deden so hem moyses beuolen hadde ende soe dat van gode beuolen was En moyses die was ontsien vanden coninc ende van sinen houe ende van alle sinen volck/ ende aaron was dier ghelijck ontsien Onse heere sepdē tot moyses ic sal o trent der haluer nacht gaen doer egiptē ende ick sal doen steruen alle die eerste geboren het si menschen oft beesten/ vande yersten ghebornen vanden coninck pharaon tot der alder armster vrouwe alle de lande van egipten ende daer sal alsulchē droefheit ende geroep sijn ouer al dat lant van egipten dat nocht dies ghelicke ghesien en was noch en sal sijn ende dan suldi moghen gaen

Hoe de kinderen van ysrahel dat lammeken aten ende maicē haren paessche biden beuele van onsen heere eer si wt egipten ghinghen na die deserte Ca. xxi

Den sprach onse here tot moyses ende aaron segghende tot hemlieden/ ic wil dat dese maēt si de eerste maēt van desen iare (ende noch es ondre den ioden die maent vā meerte die eerste maēt vanden iare) ende sulc segghen sepdē onse heere tot alle den volck dat op den tiensten dach van deser maent elck neme een schoon lammeken vanden melcke dat aē hem geen plecke oft andre smet sel en hebbe/ ende sullen oock nemen een ionck geitken vanden melcke sonder plecke. Dese sullen si bewaren tot opten. xiiij. daghe van deser voerscreuer maent ende laette dan sacrificie ende offerhande doen aen god/ alle die meeste menichte vanden kinderen vā ysrael des achternoēs en si sullen nemē dbloet vādē lēmerkē en sullen doi

elck aen sijn hups bouen thups ende ou-
 der thups Dan sullen si dit voerscreuen
 lammeken braden ende si sullen eten de
 siden ende die voeten/ maer enimmers n;
 rou noch ghesoden/mer ghebraden aent
 vier. Met wit broot sonder heue. Met
 wilder latuwen vanden velde/ si sullen e-
 ten thoot de voete en al dander sodatter
 n; bliuen en mach om des andie daechs
 En waert datter iet bleue dat soude moe-
 ten verbrant sijn/ ende hooit hier die ma-
 niere hoe ghise ete sult Ghi sult recht op
 v leden staen gheschoept sijnde ende etet
 haestelinghe want het es dat ouerliden
 van onsen heere Ende ic sal desen nacht
 ouerliden doer egipten ende sal die egip-
 sche ter doot doen mer daer ick dbloet va-
 den lameken sal sien op uwer lieden hui-
 sen daer sal ick wech gaen sonder eenich
 quaet te doen en ic wil dat ghi in memo-
 rien hout desen dach en wacht v weldat

ghi geē werck en doet op dese feestre/ welc
 he feestre beginnen sal den. riij. dach des
 achternuens. Ende binen dese. vij. dage
 verboot hi hem te eten gheheuen broot
 die gene die hier af contrarie doe die wil
 ic datmen ter doot brenge. En woude dz
 den eersten dach van deser seluer maent
 en oor de seuenste alder eerlijckst gehoudenē
 souden worden bouē de andre Veel andre
 dingē seyde en oerdineerde hi die totten
 paestie behoordē en totte werckē vande
 iode dat si noch hondē hedē sdaechs Doe
 dedē si groote ueersichheyt tot dē ghenen
 dat hē onse heere beuolen had ende si atē
 dat paeschlā gelijc ende inder manieren
 so hem moyses en aaron dat beuolē had-
 den te eten Ende dorat omtrent der mid-
 dernacht quam passeerde onse heere do-
 re egipten ende dede ter doot alle die eers-
 te geboren vanden lande vā egipten Be-
 ginnende aendē eerste geboren van den

coninck pharaon ende so aē alle die and
totten eerste geboren van eender armer
vrouwen die int prisoen lach Doen wa
ren die coninck en alle die and so seer ver
wondert datse niet en wiste wat pepsen
of wat segghen Mer si begōten te scry
en ende seer bloedelijc te criten wāt ouer
al so en was een huys n; noch herberge
daer en was een doot en bi desen en cost
deen den anderen niet gheconfoerteren.
Doen gheboort de coninck moyses te co
men voer hem ende seide Sait van nu
voert ane ghelijck ghy aen mi versocht
hebt wāt ick en wil nu niet meer achter
waert houden Mer bidt voer mi Ende
die egipsche wouden al trecken wt hare
lande want si waenden alle steruen had
den si daer langer ghebleuen Doen gin
gen die kinderen van ysrael tot dē egip
schen lieden so hē god beuolē hadde en oē
leenden daer de iuwelen van goude vā
silure ende oock diuersche clepdrē dwelē
die egipschen hem seer gerne leenden en
al dat si begheerden.

Hoe die kinderen van ysrael wt egip
ten ghinghen na de deserte Ca. xij.

Nerna ghingen die kinderen van
ysrael wt egyptē waer af die egip
sche seer blide waren doin sise sagē wech
repsen Ende moyses seide alle na de ro
de zee. Die kinderen van ysrahel hadde
in egypten ghewoent vper hondert iaer
ende dertich. Al walt oock dat si daer een
cleyn menichte in quamen si vermenich
fuldichden soe doen si wt egypten getroc
ken waren so waren si ses. m. sterē vech
tēder mannē sondē de vrouwen en kinde
ren en ander lieden sonder getal die met
hē ghenocht waren daer wasser so gro
te menichte dat sonder getal was. Ende
onse heere en woude niet leyden doer tlāt
der philistinē om dat si niet getemteert

en soudē wordē om weder om te keere
als hise wech seynden soude Mer hi ge
leyde den rechtē wech na die deserte die
welcke daer lach bi die rode zee. En mo
yses nam die beenen van ioseph de wtic
ke hi mit hem dreech so ioseph aen hē be
geert hadde en ghelieden Aldus gingen
die kinderen van ysrahel en onse heere
gheleyde des daechs met eender clare
wolcken en des nachtes met een clair lich
tende vier Dus hadden si goet gheleyde
bi dage en oock bi nacht **A**ldo? valt gai
de riep onse heere moyses tot hē seggen.
Ghi sult die volck leyde den rechtē wech
na die rode zee en als dit die coninck pha
raon weten sal so sal hi alle sijn volck tot
hem roepen seggēde aldus Die heb: ceu
sche sijn ghelogeert op die roode zee daer
si n; doer passeren en conne ga wi op loo
pen op hē wāt si sijn al geleuert en in on
se handē geset Ende ic sal hem therte en
den sin geuen aldus te doen en ic sal sijn
herte oock so verherren teghen v dat hy
mer sinen heden v sal willen veruolgen
En die egipschen sullen weten datter an
ders geē god en is dan ick alleelijck Doē
quamen somighe en brochten nidinghe
den coninck pharaon hoe die kindere vā
ysrahel wech gerepse waren ende hadde
ontdragē alle tgoet van sijn volck Doen
keerde dat herte vanden coninck ende be
gost hem te bepeisen hoe hise so hadde la
ren gaen Die coninck dede sijn volck hael
telijck wapenen en hi hadde ses hondert
waghene volck wel toegemaert mit ar
telien en nam met hē so veel als hi heb
ben mochte en gecrige vā dē bestē wape
nē. En hi volchde na die kindē vā ysrael
n; groē macht en si volchde soe lange d;
sise vōndē gelogeert op de rode zee daer si
ooc logerde n; vre vā daer en daer mei
dē sise hebbē na hare wil sondē wedespoet

Hoe die coninck Pharaon ende al sijn volck verdronck inde roode zee doense de kindre van ysrael veruolchde Ca. xliij.

Doen die kinderen van ysrael die egipsche lagen comen na hem lieden hadden si groote sorghe en murmurerden teghen mopses diese daer gelept hadde/want si waenden daer steruen. Mer mopses begofte daer seer soetelijc te troosten en te confoerteren tot hem lieden seggende/en d'alsiet v niet want god sal sulcke dingen doen totten coninck ende alle sinen volck datmen ten ewpghen dagen daer af sal weten te spreken Ende onse heere die dede een gracie dien seluen dach en dien nacht Want die ingel gods diese gheleide dede comen een grote wolk seer dicke tusschen hem en die egipsche so dat die een aen dander niet ghetomen en coste noch ghenaderen Des anderē daechs wel vroech nam mopses bidē be

uele van onsen heere sijn roede en sloech op de zee/en die zee scheidē en maecte den kinderen van ysrael wech sodat si daer droochs voets ouer passeerden ende bepde die liden hielden hem recht op al hadden gheweest twee mueren ter rechter liden ende ter linker liden. Doen si ouer ghepasseert waren selde hem die coninc pharaon opten wech met alle sinen volck om na te trecken en den kinderen van ysrael te veruolghen ende quā ooc inde rode zee om doer te liden gelijc die kindre van ysrael doer gegaen waren Onse heere ginck sien na dit volck ende vantse al tlamen inde roode zee/doe sloot hi die roode zee toe en si verdronckē daer al dier in waren/want dair en bleef niemāt Doin die andē egipschen dat sage sepde si/laet os scuwē die kindre van ysrael wāt god die vercht voer haer tegē ons Ald? vloste god sijn volck dien seluen dach vanden handen der egipschen die de punitie lagen die

god ghedaen hadde, ende volck dat ont-
 sach onsen heere hem danckende vā alle
 tgoet dat hi hem gedaen hadde. Moyses
 ende aaron en die sustre van aaron ghe-
 heeten marie songen van bliscap seggē-
 de Laet ons singen tot onsen heere want

hi is glorioselijck ghebenedijt en gheerzt
 want hi heefe al onse vianden verdrone-
 ken inde zee. Si songen daer sulcken scoo-
 nen sanc so men noch des dōder daerhs
 smorghens singt inde metten ad laudes
 te weten Cantemus dño

Hoe Moyses inde deserte quam met
 den kinderen van ysrahel. Ca. cxiij.

Daer si ou die roode zee gepasseert
 waren leydese moyses inde deser-
 te en si gingen dize gheheele dagen inde
 deserte soe dat si so langhe ghingen tot dz
 si quamen int marasch daer die waterē
 so bitter ende quaet waren dat mensē nē
 gedrincken en conste dies si murmurcer-
 den teghen god ende moyses. Ende onse
 heere die toonde of wees moyses een stuc
 houts dat dede hi legghen in dwatere en
 terstont doer de crachte des houts waren
 die wateren goet en soete. Van daer gin-
 gen si logeren in helin daer. rñ. fonteynē
 waren seer schoon. en. lxx. palinboomen

Daer logeerden si eenen dach. Van daer
 reysden se wech inde deserte die dair tait
 tuschen helin ende den bezch van synay.
 Ende daer murmurcerden se tegen moi-
 ses en aaron om dat si niet tetē en hadde
 en hem gedēte vand groter menichful-
 dicheit vanden vleesche en van dē brode
 en anderē goedē dpe si plagē te hebbē in
 egiptē doē haddē se inde deserte groot ge-
 breec. En o se heere sanc hē manna vandē
 hemel dwelch hem seer lustich was om e-
 ten sodatter een iegelijck den smaech we-
 creech die hi pepse of vien hi woude heb-
 ben. Hi voedese veertich iaer inder deser-
 ten ende gaf hemliedē vleech ende broec
 so vele tot dat se versaet waren.

Hoe mopses biden wille en gebode van onsen heere dede watre springhen wt eenen steene gheheeten oreb Ca. xxv.

Dat si aldus gemurmureert hadden en god hem broot vanden hemel en vleesch ghenoech sont ghingen si van daer ende quamē in raphidin in eenē deserte daer n; eenē dropel waters en was dies si tegen mopses murmurerden tot hem segghende seer scuerlijken dat hi hē gawe eenich watre te drinckē. Mer mopses nam dit seer qualijck datse dus murmurerden ende woude god storen mits dat si so grootelijck sondichden. Doen gic mopses tot onsen heere hem segghende. Heere ghi siet wel ope misquamē van uwē volcke hebt doch compassie op him lieden en seynt hē te drincken want nauwelijck en connen si ghespreken van groten dorste. Doen seyde onse heere tot moises seemt die selue roede dair ghi de roede zee mede deplde ende leyt dan m; vaa

ron met oock vanden outse volcke van israhel en gait al te samen tot aende steē die geheeten es oreb en ick sal op den steē sijn. Dan suldi m; uwe roede slaen op dē seluen steen ende diē steen sal waters ghenoech gheuen voer al dat volck. Mopses dede haestelinghe also hem god beuolen hadde en volc hadde van doen voert aē ghenoech te drincken tot dat si int lande waren.

Hoe die coninck Amalech beuocht die kinderen van israhel Ca. xxvi.

Die dese schoon mprahete dat den herten steen watre hadde ghegheuen daer soegroote menichte van volck aen drancht in alsulcken deserte/so quam die coninck vande lande die genaēc was amalech met sinen volcke om die kinderen van israhel te verstante. Doen nā moises iosue die hem diēde die een machtich en stout man was vā wapenen seggen

de tot hem. Reemt vanden besten en vā
den vroemsten volcke m; v en gaet tegē
den coninc amalech vechten. Josue dede
so hem mopses beual ende mopses ginc
naden berch ende droech m; hem in sine
hant die roede dair hi so veel wōders me
de bedreuen hadde. Daer hief hi sijn hāt
naden hemel toe byddende onsen heere
re voer de ghene die daer vochten. Ende
so lange als mopses sijn hāt colt opwert
gehouden ten hemel weert soe ghinck io
sue amalech telcken te bouen Mer doen
moises sijn armen begauen ende daeldē
doer sijn outheyt so giack amalech iosue
te bouen Josue ende die ander dic siende
namense eenen grooten steen ende dien
settense onder sijn armen om daer op te
rusten dpe moede ende swaer waren vā
outhepden / dus onder scelden si hem deē
ter rechter siden ende dander ter lincker
siden op dat si hem niet faelleren souden.
Ende in deser manieren hieldē si sijn hā-

den recht op totter sonnen onderghanch/
aldus verwont iosue amalech en deedse
al ten sweerde Doen gheboot onse heere
moises dat hi dese victorie setten soude in
ghescrijfte op dat mens ten eewighen da
ghen ghedinckenisse soude moghen heb
ben dat hi amalech destrueren soude vā
al Ende mopses maechte daer eenen ou
taer in die eere van onsen heere en riep.
Diet hier waer mi god verhoort heeft

Hoe. Jetro mopses wijs vader hem
quam besoecken Ca. xvij.

Den jetro dpe heere van mopses
die de vader was van sinen wiue
hoorde segghen dat mopses so grote me
nichte van volcke gheleit hadde wt egip
ten na die deserte so woude hi hem gaen
besien en visiterē / ende hi lejde met hem
sephora sijn wijf met sinen twee sonen
ende quam inde tabernacule daer mop
ses in was dair hi hem seer minlijc groe

tede Ende moyses sach hem seer geerne
 ende ontfinck hem seer vriendelijck ende
 ghinck hem vertellen alle die wonderlijc
 heyden die god ghedaen hadde in egipte
 Ende hoe hise verlost hadde vande egip
 schen ende die pinen en misquamē daer
 si in gheweest hadden. Doen ghelooft
 ietro en was seer blide ende beghoest god
 te louen segghende/ gebenedijt si god die
 v so verlost heft van dien swaren dienst
 vā egipten/ nu sie ick wel dat v god es de
 meeste meester van al Moyses dede hem
 grote feestē/ si aten ende droncken met hē
 en principael alle de opperste vande volc
 he van ysrahel doer de minne van moy
 ses Ietro sach hoe dat volc alle dage quā
 aen moyses om hare besoiingeringhe en
 de moyses sat als rechere van smorgens
 tot des auonts en termineerde die saken
 van elcken als een rechtte ouer alle dat
 volck Doen seide ietro tot moyses. Ghi
 bederft ende destrueert v om niet en ghi
 en sult dat niet langhe moghen liden oft
 oock bliuen in deser pinen die ghi aen ge
 nomen hebt. Mer eest dat ghi nu voert
 ane doen wilt die maniere die ick v radē
 sal so suldi wijselijcken doen en onse hee
 re sal v helpen ende sal m; v sijn Dyt vri
 lijc gouerneur ende rechter vande volc
 ke so verre alst gode aengaet/ mer om de
 saken perpetuael of ghemeyn saken vā
 den volcke te iugeren ende hemliedē ter
 mineren kiest sommighe wt den volcke
 vanden alder wijsen die niet houerdich
 en sijn Die oock niet begheerlijck en sijn
 noch die oock niet nidich en sijn ende dpe
 de waerheyt lief hebben ende beminne
 metter iusticien/ ende die god ontsien De
 se suldi oerdineren tot dier officien Deen
 hondertste man ende dander tiende mā
 De een ouer die linaigie ende dander ou
 dander linaigie/ die iugeren ende termi

neren sullen die saken vanden volcke est
 die ghene die groter en ontseijcher sul
 len sijn die sullen voer v comen ende dpe
 suldi termineren Men desen raet hielt hē
 moyses ende accordeerden so dat hēt de
 de inder manieren so hem ietro geraden
 hadde/ ende ietro ghynt wedere na sijn
 land

Hoe die kinderen van ysrahel
 na dat si ghelogeert waren biden
 berghe van synap/ moyses badē
 dat god tegen hem lieden m; spre
 ken en woude **Cap. xxviii.**

Binnen drie maenden na dat die ki
 deren van ysrahel wt den lande vā
 egipten scieden so quamen si in die deser
 te van synap daer si doen logeerden ten
 alder naesten dat si mochten den berghe
 vā synap Des andrē daerhs seer vroech
 so ghinck moyses ende clam ter stont op
 ten berch van synap om daer teghen on
 sen heere te spreken ende onse heere riep
 moyses tot hem segghende Ghi sult tot
 ten kinderen van ysrahel segghen Ghi
 hebt wel ghesien wat ick gedaen hebbe
 in egipten/ siet wildi mi ghelouuen ende
 obedieren ghi sult sijn van mijn huysge
 sin ende mijn volck specialijck meer dan
 eenich volck dat inde werelt es ende ic sal
 so stouelijck teghen v spreken als tegen
 mijn vrienden Doen moyses dit vē volc
 verrocken hadde artwoerdē si dat si geer
 ne doin souden al tghene dat god van hē
 gedaē woude hebbe Doē heerde moyses
 wed tot onsen here en onse here sprac tot
 hē seggende Ic sal tegen v comen sprekē
 in eend wolcken en ic wil d; alle dat volc
 mi sie sprekē tegen v/ ghi sult hē seggen
 dat si he suueren ende dat si haer en hare
 cleederen wassen Dor so segt hē dat si bi
 haren wiuen niet en slapen heden noch
 morgen/ en dat si gereet sijn ten derdē da

ghe want als dan wil ick comen op den
 berch van spnap ende si sullen mi lie ne-
 der dalen ende regen v spreken **G**hi sult
 se oeropenen omtrent den berghe ende
 sult hem seggen dat niemant so stout en
 si dat hi ouer de oerdinancie die ghi hem
 gheset hebt terde oft oock naerder de ber-
 ghe genaken Ende die de contrarie hier
 af dede het waer mensch oft beeste wil ic
 dat si ghesteynt oft met pilen doerschotē
 ende so ter doot ghebrocht **D**oent quā
 ten derden daghe des moighens vroech
 eer die sonne op ginck recht als den dach
 begonst te claren hoorden men opten voer-
 screuen berch grooten donre seer vreesse
 licht ende het blicende seer cleer ende daer
 daelde een wolcke so groot ende dicke dz
 si den gheheelen berch bedecte want god
 was neder ghedaelt in viere opten voer-
 screuen berch ende het roofter so al hadt
 geweest een bernēde soeneps Als si desen

dōre hoorden en dlicht sage dat dē berch
 ooc roorte hadden si oner groote soege en
 waenden steruen **D**oen quā moyses en
 die confoirteerde se ten besē dat hi mocht
 hem lieden segghende alle dese dingē dye
 ose here hē geleyt hadde **D**aer oerdineet
 de hi die wet die hi hē geue woude die fra-
 tuten en oerdinacien soe hi woude dat se
 die voert oerdinieren souden. **D**at volck
 hoorde onsen heere wel spreken tegē moi-
 ses volck sacht ooc dē berch wel bernē en
 roken en hoorden de stemme **D**oen hadde
 si grote soege wāt si baden moyses in de-
 ser maniere seggen wi biddē v geminde
 here dat god niet en wil spreken tegē ons
 wāt wi mochten wel steruen vā vreesen
 spret ghi alleelic tegē os **H**iena hertrac-
 dz volc achtwaert om die grote soege diet
 hadde **H**oe ose here **M**oyses beual die
 kindē vā leui te stelle o ministers en die
 naers vā sijn tabnaculē te **Ca. xxviii**

Dier na sprack onse heere tot moyses segghende **S**hi sult maken een tabernakel ende sulste makē van gordynen die suldi voeghen so dat deen aē dander houde **I**n desen seluē tabernakel suldi mi maken een outaer opten welken ghedaen sullen worden die sacrificien en sult daer maken een tafel op welke tafel ghi leggen sult nieu heet broot dic broot sullen eten die kinderen van leui dagelijc en men en sal geen cout leggen **D**oe so moet daer acht bernende vier liggen voerden outaer **E**nde in alle die sacrificien die ghi doē sult daer suldi sout in doē en ghi sult stellen ende maken die sonen van leui ministers soe dat si mi dagelijc dienen in minen tabernakel en als si en die kinderen van israel van hier hertrecken oft van daer si sijn so sullen die sonen van leui besorghen de tabernacule ende sullen trecken oft repfen daer die coninck die hem ghelept rept ende blijft wāt die inghelen in eender wolcken sullen se ghelepden ende sullen hem wisen daerse sculdich sijn te logeren en te bliuē en niemāt en sal dorren ghenaken der tabernacule her en si vander linaigien vā leui haertenten ende paulioenē sullen si dagelijc ende oock bi nacht stellen ontrent der tabernaculen en sullen bewaren die sonē van leui ontrent als si sijn vā ouden van .xxv. iaren tot dat si out sullen sijn vijftich iaren sullen si priesters sijn ende dienen inde tabernaculen. **E**n van vijftich iaren tot haer ouchtept sullen se verwaren de vaten van minen heplichdom **I**c sal hem oerdineren en wisen hoe si haertenten ende paulioenen stellen sullen en ontrent den tabernacule bi vier parten. **D**een die sal logerē aen doegstapnde **D**ā der aen dat west epnde **D**ie derde aen doert epnde **D**ie vierde aen dat zuyt **M**

dus sullen si bi nachte bewarē die tabernacule ghi sult daer oock licht in stellen allen nacht **E**nde voerden outaer ruffche volck ende den outaer sulop maken een schuvel gelijck met eender gordynen op dat als die priester sijn sacrificie doet/het volck die sacrificie niet en sie achter dien seluen outaer suldi maken eenen clepne outaer die int latijn geheeten sal worden propiciatores aen desen outaer sal de biscop eēs slaers sijn sacrificie doen aē god **F**erst om de sonde des volck **S**upten dese seluen outaer suldi hanghen een gulden gordine ende dit suldi al doen inder manieren ghelijck den exempel dat ick v getoont hebbe opten berch **E**nde veel dinc dat tot der tabernaculen ter sacrificien te priesterscape ten dienste gods behoort gelijck na doude testament dat god dat gheordineert heeft en hi gebodt dit al te doen sonder iet achter te late **H**ierna sprack onse heere tot moyses segghende **D**oet elcken prince vanden kinderen van israel nemen een roede en soe aaron uwē broeder een roede **D**ā seldi al isamen dese roeden setten inden tabernacule optē outaer ende des anderen daechs suldi sien welke roede ghebloeyt en geblaert es vruchten draecht **E**nde diēs roede dat so es diē suldi maken opperste priestere vander tabernaculen ende een ouerhoor bouen de ander maken. **M**oyse dede aldus ghelijc hem onse heere beuolē hadde en hem brochten die .xij. elck een roede ende aarō oock die sine **M**oyse aenueerde se al ende steldese inden tabernakel segghende tot ten princen wy sullen morgghen wel sien wie die opperste prince vanden tempele sijn sal **W**ant wiens roede dat vruchten draghet die sal de opperste priestere sijn **D**es anderen daechs vroech riep moyses ope beminde vanden volcke van is

rahel ende lepdele ter tabernaculen om te beſien wien dat god wuercoren hadde om opperſte prieſter te ſijn in ſinen tabernakel. Hi ghinghen elamen tot dē outare daer de roeden waren en ſi vonden dat aarons roede gheblafte en gebloet was ende doech frupe dwelck gheheeten was amandelen. Moyses nam deſe roe

de ende gafſe aaron in ſine handen ende hi ſteden daer opperſte prieſtere vandē tabernaculen ghelijc dat hem onſe heere geſtelt hadde ende gheoerdineert. Ende o ſe heere die oerdineerde die ornamenteſen daer mede dat de ouerſte prieſter dienen ſoude in den tabernakel gods/ende moyses deedſe maken ſo god die oerdineerde

Hoe Moyses die .x. geboden ontfinck
Van onsen heere Cap. xxix

Dat dese dpinghen aldus waren gedaen als voersept es sprac onse heere noch tot moyses ende lepde hem. Ghi sult maken twee steenen tafelen en coemt tot mi op dē berch van synay wāt daer wil icht gheuen die wet en die scaturen die ick wil dat de kinderen van israhel houden sullen ende bewaren. Doen riep moyses die priepaelste vandē volcke hem segghende hoe dat hem onse hee-

re gheseyt hadde ende beuolen d; hi quam spreken teghen hem inden berch vā synay en dat hi met hem dragen moeste twee steenen tafelen de welke hi bescriuē woude metter wet die si schuldich warē te houden. Mer aaron ende hur die sullen bi v liden bliuen die ic v laten sal inde stadt van mi/op dat v liden eenich oē sielick oft vreeschelyck dinck toe quame dat sij v remedieren souden en appaepseren. Doen ghinck moyses ten berghe waerts ende droech m; hem twee steenē tafelen ende ginck inde wolcke m; onsen

here/daer was hi veertich daghen ende
veertich nachten sonder eten ende sonder
drincken/ende daer ontfinck hi die thien
geboden vander wet die onse here screef

met sinen vingher inde steenen tafelen
¶ Hoe den kinderen van ysrael den tijt
verdroot dat Moises bi onsen here was
en hoe si aenbaden ee gulden calf Ca. C

Doen volck sach dat moyses solā-
ghe wech bleef ende dat hi niet en
keerde waren si seer ver wondert en qua-
men tsamen tot hur ende aaron seggen-
de tot hem lieden. Maect ons goden dpe
wi aenbeden moghen want wi en wete
niet waer moises geuaren es Doen hur
ende aron dic hoorden warē si so seer ver-
legghen ende ghestoorit dat si niet wilsten
wat doin want si wilsten wel dattet gode
niet wel behagghen en soude daerom ant-
woerden si hem/dattet seere qualijcken
waer gedaen/ende oock waert dat sake
dat wi dese dingen deden wi souden gro-
telijck sondpghen tegen god/dus souden
wi god seere vertoernē/mer ten help al
niet wat si seyden want si wouden godē

hebben watter af quame ende meident
dat moyses doot waer. Hur ende aaron
siende dat sise niet en costen weertrecken
of te vreden stellen van haren quaden ee-
rore seyde aaron tot hem lieden. Brijngt
mi v gulden ringhen ende iuweelen vā
goude ende silure en oock de iuwelen vā
uwen vrouwen sal ick goden makē Dic
seyde aaron om dat hi meynde dat daer
om achter soude bliuē want hi wel wist
dat se seere vreck waren maer eslander da-
ges brochten si tgene dat aaron aē hem
begeert hadde Aaron nā dit al ende dede
maken een groot vier doen werp hy dic
gout en silure daer in/alst al ghesmolten
was maecten se ee goudē ende silurē calf

om dat de egyptische aenbaden eenen offe
Die sommighe houden voer haer opini
oen en willen segghen doen dat gont en
de silure al ghesmolten was datter doen
oock moael liep midden doer tuier ende
dattet so vergaderde ghelijck enen calue
Ende die duuel dede dit om tvolck te brē
ghen tot afgoderien op dat hem god sou
de scooren teghen hemlieden Si namen
dit calf dat si ghemaect hadden ende lep
dent op wagenen ende voerdent voer al
hair volck roepende mit luder stemmen
Prahel siet hier dē god die v verlostē wt
egipten ende bedreuen soe grooten feeste
ontrent haren calue datment verre hoo
ren mocht Doende dit al te samen om eē
feest ende bliscap te houden voer calf d;
se ghemaect hadden

**Hoe Moyses die steenen tafels in stuc
ken werp daer de thien gheboden in ghe
screuen stonden Ca. C. i.**

Un deser feestē was onse heere seer
ghelstroot teghen tvolck van prahel
ende sepde tot mopses Saet ned wāt
dat volck dat ghi brocht hebt wt egypten
heeft onergrootelijck ghesondicht tegen
mi Si sijn al gekeert vanden wech daer
ghise vracht ende gestelt hadt Doen moi
ses neder ghecomen was hadde hi groo
te vreesē ende begōste hem seer te verwō
deren wat dat sijn mochte ende doen hy
teghen hemlieden quam sach hi de feeste
die si bedreuen ontrent haren calue ende
hoe dat sijn aenbaden seggende Diet hier
den god die v vlost heeft wt egyptē Mo
ses dat siende was so seer gestroot dat hy
die steenen tafelen nā de welcke onse hee
re ghescreuen hadde met sinen vingerē
ende daer in gestelt die wet en daer werp
te teghen die steenen so sijn in groter ghe
stoorthept datse al in stucken braken En
doen tvolck mopses sach waren si so seer

verwōdt dat si niet en wisten wat doen
ende vloten een peggelijck in sijn tenten
ende lieten haer afgoden Doē riep mop
ses hur en aaron de welcke hi ghemaect
hadde sijn lieutenā som sijn volck te gou
uernerē ende vraechde hem waer om
oft waer toe d; si dē volc gedoocht haddē
alsulcken ouerdaet te doen Doin begōstē
si hē te excuseren en te verantwoerdē seg
ghende/hadden wi dese dyngen den volc
n; ghedoocht te doē sulcken ouerdaet oft
oultraige si soudē ons ghedoot hebben
want si waēden dat ghi doot waert ende
dat ghi nē mer meer gekeert en sout heb
ben om d; ghi soe lange wech bleeft daer
om moestē wi foertselinghe met hemlie
den accoerderē ende si namen haer rin
gen haer gouden en siluerē inweelen vā
haer ende haren wiuen en die smoltenē
al tflamen in haer fornaps en tquā al in
een gelijkenis van enē calue d; aenbadē
se vore harē god Doin mopses dit al had
gehoort was hi seer gestroot en pepnde
hoe hi dese misdaet mochte beteren ende
corigeren om god te vrede te stellen

**Hoe alle die ghene die cause waren d;
men dit gulden calf aenbeden soude on
die kinderen van prahel hadden eenen
gulden baert en hoese mopses dede doo
den biden ghenen van der linagien van
Leui Cap. C. ij.**

Mopses was seer ghelstroot van d;
tvolck hadde gedaen en hi badt on
sen heere dat hi hem woude kenneste ge
uen aen de ghene die de cause waren die
dit werck bedreuen haddē Hi dede nemē
dit calf ende dedet al tot poeder mitteren
Daer na dede hēt leggen int watre van
desen watere dede hi alle dat volck drin
ken en die ghene die cause gheweest had
dē van desen wercke cregghen eenē gulde
nen baert Doen gheboot mopses alle dē

geuen die vander linaigien van leui wa-
 ren dat si haer wapenen namen ende dz
 se gode beminnen souden ende datse ghe-
 hoorsam souden sijn ende doin tghene dz
 hi hem beuelen soude te doen. Daer na
 geboot hi hem datse alle die gene ter doot
 brochten die gulden baerden hadden en
 hem te sweerde daden sonder iemant te
 sparen noch bruers noch vriende dwelc
 si deden/ende si brochte der ter doot. cxliij
 dusent op dien seluen dach om dpe sonde
 der afgoderien

**Hoe Moyses onsen heere voer sijn volc
 badt. Ca. C. iij.**

Den ghinck hem moyses in oraci
 den stellen ende bat onsen here seer
 deuotelijck om sijn volc dat hem god ver-
 geuen woude haer grote misdaet. Ende
 onse heere seyde tot hem Laic mi want ic
 en beghere op v niet om dat ghi mi niet
 gestoot en hebt/mer v volck heeft mi ge-
 stoot dat met so herten verstande es en-
 de met clepnder obediencien dat icse niet
 soetelijck ontfangen en can. Ick sal v wel
 een groot machtich man maken elders
 Laet mi met vreden van desen quadē lie-
 den die mi dit spijt gedaen hebben. Mo-
 ses stelde hem voer onsen heere segghen-
 de tot hem. Doet mi wt den boeck des le-
 uens daer ghi mi gescreuen hebt oft ver-
 gheeft desen armen volcke tghene dat si
 teghen v misdaen hebben. Laet v ghedic-
 ken van uwen vrienden Abraham Pla-
 ac ende Jacop die ghi soe langhe bemint
 hebt/ende oock van tghene dat ghi haer
 geloeft hebt. En wilt v volck doch niet de-
 strueren noch dodē in dese deserte dat die
 ongheloouighe ende dpe egyptische gheen
 cause en hebben te seggen eenighe quaet
 heyt dat god de hebreeusche gelept heuet
 wt egypten inde deserte ende dair gedoot
 Onse here nam die bede van moyses see

re wel ende vergaf de volcke haer sonde
 wair af dat arme volck in groter bliscap
 ende ghenuechten was

Maa dat onse heere den volcke haer son-
 den vergeuen hadde seyde hi tot moyses
 Ghi sult mijn volck leyden in dlant dat
 ick hem beloest hebbe/mer ick en sal mee
 v niet gaen want ick sie wel dat die volck
 es van herter obediencien. Ende cest dat
 ick mi noch store tegen hem dat sal quait
 sijn voer hem/mer ick sal v seyn den myn-
 nen inghel in mijn plaetse die v geleyde
 sal. Nu segghen sommighe dat hi hē gaf
 sinte michiel om hem te gheleyden/ende
 elck vanden volcke hadde eenen propete
 inghel om hem te gheleyden ende te be-
 waren gelijck dat wi noch dagelijck doe.

**Hoe onse heere Moyses anderwerut
 die thien gheboden screef in de steenen ta-
 felen Cap. C. iij.**

Dese dinghen aldus ghedaen sijn
 de sprack onse heere tot moyses en-
 de seyde. Maect twee schoen tafelen ghe-
 lijck die ghene waren die ghi ghebroken
 hebt ende coemt dan ten berghe spreken
 teghen mi/want ick sal v daer gheuen u
 we wet ende ick salse v scriuen ghelijc ick
 v die and reyse dede. Moyses dede altge-
 ne dat hem onse heere beuolen hadde en
 ghinck bi hem ten berghe/daer begonst
 hi onsen heere hertelijck te bidden voer
 sijn volck ende dat hi woude haer sonde
 vergheuen. ende dan met hem liedē gaē
 ghelijck hi ghedaen hadde op ander tide
 tot uoch toe. Doen andwerde hem on-
 se heere ende sprack. Nu eender wolcken
 teghen hem soe dat hijt wel hoorde maer
 hi en sachs niet/maer alle sijn begheerte
 was hem te sien/want hi sprack so onge-
 uepselijck tegen hem gelijck als vrient
 teghen vrient spreect. Moyses verstroute
 hē eens ende vrac hde hem oft hi hē niet

en soude moghen sien int aenschyn Onse
heere seide hem/ mi en mach gheen sterf
felijck mensche sien int aenschyn noch noyt
leuende mensche en mocht mi sien maer
ich sal v wel tonen ende laten sien minē
rugghe ende hier mede moechdi v oock
wel liden. **S**hi sult gaen int nauwte van
deser rootsen ende als ich dan sal passerē
van voren so moechdi mi wel ainsien/ nē
in mijn aensicht want ghi en sout nē mo
ghen leuen mer van achter suldi mi sien
ende mopses dede so dat voerleit es **D**oe
onse heere voer hem passeerde so sach hi
sijn glorie ende was so vervult d; sijn aē
sicht lichte gelijk der sonnen. **N**a dat
mopses ghesien hadde die glorie van on
sen heere ende onse here ghescreuen had
de dpe gheboden in dese voerseide tafelen
ende al gheordineert hadde tgene dat hy
ghedaen woude hebben van sinen volc
ke so daelde hi neder vanden berge ende
bracht die tafelen vander wet in syn han
den **D**oen die kinderen van ysraël dit sa
gen waren si seer verwondert om dat hē
lieden dochte dat hi twee hoernen hadde
in sijn aensichte doer die groote claerheit
die wt sinen aensicht quam/ dit was om
die glorie gods die hi ghesien hadde aen
den berch/ **D**oen mopses dit wist bedecte
hi sine ainsicht want niemant en dorstet
aensien om die ouer groote clairheyt die
wt sinen aensicht quam also voerscreuē
es **D**oen seide mopses totten volck ende
vertelde hem al tghene dat hem onse hee
re beuolen hadde te seggen/ ende vertrac
hem principalijck de thien gheboden vā
der wet die inde tafelen ghescreuen wa
ren die onse heere selue gescreuen hadde
met sinen properen vpingher en woude
dat si die houden souden als haer propre
wet/ waer af d; deerste es **S**hi en sult
anders gheen god hebben dan mi en

de en sult gheen afgoden aenbeden noch
ghi en sult haren wille niet doen/ noch ai
hem gheloouen noch geen hebben/ mer
eenen god alleene **S**hi en sult den naē
gods in gheen pdelheyt versweren **D**oe
so en suldi niet sweren bi gheenē dingē
noch en sult den naem gods niet pdelijck
in uwen mont nemen **S**hi seic houdē
mijn feestē/ dat es ghi sult vierē die hep
lighe daghen ende die daghen die gehep
licht sijn in minen naem die ich ghebodē
hebbete vierē ghi sulstē so bewaren d;
ghi geene wercken doen en sult mer sult
rusten ghi ende al v beesten met al v ghe
sinne. **S**hi sult nwen vader ende v
moes eeren **S**hi en sult niemant doo
den oft gheen menschen ter doot brengē
metter herten oft metten wercken of mi
quaden vermoghen **S**hi en sult geē
oncuylh; bedriuen met gedachten noch
met wercken/ noch en sult npiemans an
ders mans wijf begeren dan dine. **W**āt
bi desen ghebode is verboden de luxurie
hoedanich dat die es oft in wat maniere
datmen die doen mocht **S**hi en sult
gheen diefste doen **S**i desen ghebode es v
boden datmen gheene dinck van āderen
nemen en mach/ oft iemants goets stēle
het si bi foertsen oft anders/ het si in herc
ken oft in huysen ofte daer buypen/ het si
in quaden comenschapen die men doen
mocht/ het waer oock in quaetheden pet
te bedriuen noch in gheenderhande ma
nieren datmen ter werelt soude mogen
doen/ maer men sal een iegelijck sine ge
uen **S**hi en sult gheen quade ghetuige
nis draghen teghen uwen euen kersten
teghen haer beemden/ tegē haer welden
of tegen eenighe haer goeden **D**it gebot
diēt cleerlijck tottē lestē voerē gebode dat
men niemāt sine onthoudē en mach pte

gestolen eest ontfwoeren ches altoos doot
 lijche sonde **D**at .i. ghebot es/ghi en sult
 niet begheren ws nagebueers wyf/noch
 sinen knecht/noch sijn ioncfrouwe/noch
 sinen dienaer/noch sijn dienerste/noch si
 nen offe/noch sinen ezel noch geenderhā
 de dinck dat hem toebehoort **D**it sijn die
 tien gheboden die onse heere selue screef
 in die twee steenen tafelen en woude dat
 dese volck vā ysraael houden soude voer
 hare wet met noch ander meer gebodē
 ende statuten die hi hē oerdineerde/mer
 een voer al gheboort hi te houden die tien
 gheboden.

Hier na sprack onse heere tot mopses
 ende sepde hem/roeft beleseel en segt hē
 dat hi make een arche van sethin/dwelc
 hout es dat onrotbair is wāt si en mach
 oock niet verrotten en ic sal hem geuen
 den sin ende wijsheyt te doen alle tghene
 dat ghi hem beuelen sult ende salse sulck
 maken datmen se sal mogen setten in ee
 nich dinck dat ick v oerdinieren sal en sele
 se decken met dat alder sijnste ghour dat
 ghi sult moghen vinden binnen en bup
 ten **E**nde als si ghedaen sal sijn soe suldi
 daer in setten eenen pot van sinen ghou
 de ende sulten vullen van manna daer
 af dat volc adt in de deserte/ghi sult daer
 oock in setten die roede die daer bloepde
 ende die tafelen daer de wet in ghescreuē
 staet. **D**oen riep moises beleseel hem seg
 ghende tgene dat hem god geboort inder
 seluer manieren dat hi hem vertelt had
 de **D**oen beleseel hoorde tgene dat hē
 god beuolen hadde bi mopses beghonst
 hi te maken dese arche ende wraecht so lā
 ghe ende vele datse volmaect wert inder
 seluer formen ende manieren so god on
 se heere beuolē hadde ende geoerdineert
Doē si volmaect was sette mopses daer
 in enen pot van sinen goude die hiele ge

lijck een pinte ende vnde vol van man
 na ende hi sette die tafelen ende oock dpe
 roede also hem god beuolen hadde **D**ese
 arche sette hi doen inden tabernacule on
 der den deynsten outaer daer de bisscop
 mair alleen in en ghinck des iaers eens
Dit aldus doende begōste haer die wolk
 ke te heffen die langhen tijt geweest had
 de bouen de tabernacule **D**oen sepde on
 se heere tot mopses dat hy volck leyden
 soude in een ander plaetse **E**nde moises
 geboort hemlieden dat si vergaderen sou
 den ende doen sepde hi cotten kinderē vā
 leui datse die tabernacule bewaren sou
 den datse packen souden dat dinck van
 der tabernaculen ende dat sijn bedectelijc
 doen souden eer dat ghemeyne volck ier
 saghe vanden dynghen dat der officier
 der tabernaculen toe behoorde/en dz si se
 eerste bedecken souden. **E**nde doen sijn al
 ghereet hadden gemaect steldense hem
 op den wech ende begōsten die wolcke te
 volghen die hem geleide so langhe tot dz
 si quamen in een plaetse daer de wolcke
 arresteerde en bleef **E**n doin si gelogert
 waren quamen die scharen vande volc
 ke aen mopses en aaron voer die taber
 nacule en seiden hem/geeft ons teten an
 der spise dan dpt manna/wi sijn dit ver
 noept ende het comt ons teghen therte.
Hoe die kinderen van ysrahel vande
 serpentes geplaecht worden **C. C. v.**

Doen mopses en aaron dese mur
 muracie hoorden vanden volcke
 hoe dat si tegen thert hadden dit manna
 daer af datse onse here voede waren si in
 groter misquamen/wāt si hoordē bi ha
 ren ooren hoe dat si in onweerdē namen
 en murmureerdē tegē tgene dat hē god
 gaf **D**aerom ginck mopses bi onsen hee
 re inder tabernaculen hem bidden dz hi
 woude nemē sijn siele wāt het verdroot

hem so langhe te leuen om dat hi sach dz
 het volck so quaet was om gouuernerē
 en was van so herter obediencien so dat
 ter in gheenen dancke en nam wat hem
 god dede. Doen confoerteerde onse heere
 moises ende punierde dat volck van ha
 ren sonden der murmuracien ende van
 harer quader begeerten so dat hi sane ser
 penten die hem so wter maten seer betē
 ende quelden dat si ter stont scoouen sond
 eenige remedie Doen waren si so seer ge
 neghen ende soe seer ghequelt dat si niet
 en wisten wat doen ofte segghen mair si
 quamen tot mopyes ende aarē hem bid
 dende vergiffenisse ende baden hem bep
 den seer dootmoedelijck dat si wonden on
 sen heere bidden voer hem onse heere ot
 finck de bede ende gaf hem een souffisan
 te remedie teghen die beten der serpentē
 tot hemlieden segghende. ghi sult makē
 een ghulden serpent ende dat seldi setten

op een hoghe columpne so dat volck wel
 sien mach ende die ghene die gebeten sijn
 sullen vanden serpentē oft die ghene die
 ghebeten souden sijn ende dit voersepede
 serpent sien mogen sullen al te samen ge
 nesen sijn vanden bete des serpents Vā
 deser pestilencien sterf ontrent. xxiij. duysent
 volcx ende al om die sonde der mur
 muracien.

Hoe die kinderen van israhel Gedeon
 den coninck der morianen en den coninc
 van basan onderbrochten Ca. l. vi.

Desefen ghinghen si na blant van
 gedeon die een coninck vandē mo
 rianen was ende doen si begolten den lā
 de te naerderen versocht mopyes aendē
 coninck oft hi woude laten passeren sijn
 volck doer sine lant ende hi ghelofde hē
 dat se passeren souden sonder eenighe sca
 de int lant te doen. Want die watren der
 cisternen en souden si niet drincken noch

en souden daer niet eten noch si en sullen
 oock nieuwers verkeerren het si hier ofte
 daer anders dan recht wt doer passeren
 Doen gedeon dese nieuwe tidingshen ver
 stont hielt hi hier op raet ende doen hi si
 nen raet verstaen hadde gaf hi den abal
 sadeurs van mopses antwoirde; hem
 niet en beliefde dat si souden passerē doir
 sijn lant Mopses die verstaende dede;
 meeste deel vanden volck wapenen en
 de woude doen met foertsen doer sijn lāc
 en si dedense alle ten sweerde innemen
 de menige sterke steden citagien ende ca
 steelen die de coninck daer hadde En doe
 si den coninck gedeon die coninck der mo
 rianen was aldus hadden verwonnen
 en ter doot gebracht namense die inwee
 len die hem behoeflijck waren ende ver
 rogen Als mopses ende die kinderen vā
 psrahel hadden geconquesteert clant der
 morianen gingen si logeren bi dlant vā

og coninck van basan ende mopses dede
 hem vraghen gelijk hi ghedaen hadde
 den coninck gedeon coninck vanden mo
 rianen Og die coninck antwoerde dat
 hi doer sijn lant niemant en woude late
 passeren ende dede sijn lieden wapenen
 en gaen met grooter macht teghen ope
 kinderen van psrahel Mopses beual si
 nen volcke ende iosue; si hem wapenē
 souden dwelck si deden ende dat si mach
 telijcken vechten souden tegen den conic
 van basan ende tegen sijn lieden en hem
 trigen inden velde mer bataillien en dat
 si hem doden souden en ten sweerde doe
 met al sinen volcke Daerna beual hi hē
 dat si alle sijn lant nemen souden en dat
 sijn al pilleren soudē en dairna wech gae
 souden. Die tidingshen vanden kinderen
 van psrael liep ouer al dair ontrent wat
 coninck datse bestondē datse die te mach
 tich vielen

Hoe die eerde haer opende en verflon
de Chorodathan ende Abiron m; alle de
ghenen die van haren geslachte waren
Ca. C. vij.

De dese dinghen quam eenen groot
ten twist onder volck om den nyd
die de sommighe hadden tusschen aarō
ende sijn kinderen tegen mofses Die re-
den ende cause van desen nyde was om
dat mofses hadde ghemaect aaron ende
sijn kinderen principael priesters vanden
tabernacule wāt daer wasser noch veel-
meer vander linagien van leui die hem
vermaten so weerdich te sijn in dese offi-
cie als aarō was onder welke dinghen
chorodathan en abiron hē trocken naer-
der dan pemant anders ende maecten e-
nen groten twist onder volck Doen dede
sij maken wierroock vaten ende quamen
tot mofses ende aaron segghende dat si
wouden wierroock hebben indē taberna-
cule ende dpe sacrificien ghelijck aaron/
want also wel sijn wi vander linagien
van leui als aaron/ende alsoe wel heeft
onse heere teghen ons ghesproken als te-
ghen aaron Doen mofses ghehoort had-
de tghene dat chorodathan ende abiron
ghelept hadden hadde hi grooten druck
ende was so wtter maten seer gestoot dz
hi niet en wist wat hi seggen of doen sou-
de Ende chorodathan met die ander na-
men haer wierroock vaten die si bereet ge-
maect hadden en ledden dair vier in dat
niet ghebenedijt en was ende wierroock
ende wouden dat worpen in die taberna-
cule voer god/ende maecten soe grooten
twist onder dat volck so dat eē grote par-
tie volck met hem accoerde/mer doe
mofses desen twist sach badt hi onsen lie-
uen heere dat hi wrake wilde nemen op
die ghene die desen twist gemaect hadde

oft in gheselt Als chorodathan ende sijn
gheselschap dese oultrage ghedaen had-
den ende dacti achterwaert trockē in ha-
re tenten soe ghevoet mofses den ghenē
die van haren accoerde niet gheweest en
hadden dacti wel achterweert trockē vā
haren tenten dwelck si deden Ende onse
heere dede comen dpe wrake vanden he-
mel ende die eerde opende ende verflon
chorodathan en abiron met alle die ghe-
ne die hem ghehulpijch waren Dacr en
bleef noch vrouwen noch kinderen noch
niet dat hem toebehoorde then was al u-
loten ende die eerde verflōt Doen loefde
mofses ende aaron onsen heere van dat
hi also gepunier hadde alle de gene dpe
den twist in bracht hadden/ende aaron
nam haer wierroock vaten ende ded vier
in ende wierroock ende settet tusschen die
dode ende leuende onsen heere biddende
dat hi woude deernisse hebben op sijn ar-
me volck. Ende dpe ghesloozhept gods
wert te vreden gheselt. Doen sprack on-
se heere tot mofses ende sepde. Ghi sult
nemen vanden beenen vanden ghenen
die doot sijn die ghemaect hadden den gro-
ten twist ende sultse hanghen aen die ta-
bernacule ofte daer bouen om als si sien
sellen die wierroock vaten vanden ghenē
dpe doot gheweest hebben op dat si geen
wierroock meer en worpen wt ghenomē
alleen dpe vanden sadesijn van aaron.
Ende mofses hinck die beenen acuten
tabernacule soe hem onse heere beuolen
hadde. Na desen sprack onse heere noch
tot mofses tot hem segghende. Ghi sult
segghen totten kinderen van ysrael/alle
die ghene die sondigē sullen ende die gro-
te sonde doit die sal steruen/die sone en sal
die sonde vanden vader niet dragē noch
sijn quaetheyt noch die vader vanden so-
ne mer een iegelijc sal sijn selfs sonde of

pac dragē Dē viij. dach suldi feeste hou-
den ende sult abituieren oft rieren v tab-
naculen in een vermaninghe dat god v
heuet doen habitueren inder tabernacu-
len als hi v genomen hadde wter tribu-
lacion der diensten vā egipten Dier hier
diedaghen die ghi bewaren ende vierē
sult en sult feest houden in dien tidē Ten
veertiensten daghe vāder eerster maēt
suldi houden den paeschdach van god o
sen here ende sult nemen een lammekē
vanden melck sonder plecke hyper mede
sal al dat volck van ysrahel sacrificie doin
des auons Ende tē. xiiij. dage suldi hou-
den ouer groote feeste aenden ald hooch-
sten god. Ghi selt etē broot sonder heue
In seuen daghen en suldi niet doen eeni-
gerhande werck emmer soe langhe als
dese feeste dueren sal wāt die gene diemē
vinden sal werckende op dese feesten diē
salmen ter doot doen Doerts beuele ick
v so wat man dat sijn sal vanden kinde-
ren van ysrahel ende op dese feesten bui-
ten lants ware ende en coste de feeste nē
ghehouden die salse houden tot sinē we-
der heerē als hi sal comen sijn in sijn ste-
de ende plaetse ghelijck ende al inder sel-
uer manieren so hi die gehouden soude
hebben op haren seluen dach hadde hy
present gheweest. Ende als v god geleit
sal hebben int lant dat hi v beloest heeft
so suldi hem offeren die eerste gheboerne
te weten alle die eerste vruchten van al-
le den goede dat ghi hebben sult soe wel
vanden menschen als vanden beesten.
Want alle de eerste gheboerne van alle
creatueren sijnt menschen oft beesten die
sijn sculdich mine te sijn/ ende hebse mij
gesconcken van dat ic ter doot gebracht
hebbe die eerste gheboerne vanden lan-
de van egipten Ghi sult houden die ge-
boden vander wet/dye feesten ende alle

51
tghene dat ick v beuolen hebbe te houde-
ne/ende ick sal alle daghe mē v sijn ende
sal v genesen en bewaren vā alle quaet/
ende ick sal v doē verwinen ende te bo-
uen gaen alle v vanden Tien manne
van v lieden sullen tonder doen hondert
mannen van haerder weerpactien/en-
de hondert van v lieden sal tonder doen
tien dupsent van haerder teghen parti-
en Ghi en sult niemant ontsien mer eē
iegelijck sal v ontsien Ende eest dat ghy
so veel doet dat ghi mijn wet versmadet
mijn gheboden niet en hout ende mi nē
dienen en wilc oft mi obedieren alle dat
contrarie sal v ouercomen en gheschiet
Ick sal v oock soe slaen dat ghi ghehaet
sult sijn in alle landen ende ick sal v roe-
senden pestilencie oerlogen hongher en
veel meer anders quaets ghenoech

Hoe een vanden kynderen van ysrahel
ghesteent wert om dat hi dē sabaoth
ghebroken hadde Ca. C. viij.

Doerts hier na op eenen dach vart
der feesten/sommighe vande volc
ke van ysrahel vonden eenen armē mā
die achter lande ghinck lancx die velden
die wat deis hours raepte om sinen oer-
boer daer mede te doen Dese namen si
ende lepdenen voer moyses om hem te
vrachten wat si hier mede schuldich wa-
ren te doen want hem dochte dat hi ghe-
broken ende onteert hadde den sabaoth
Moyses hoorde de arguacie die si hadde
mer hi en woude niet ingeren oft termi-
neren van deser causen die aē hem quā
voer die eerste aencominghe sijnde oock
simpel genoech totter tijt toe d; hi tegen
god gesprokē hade o te wete wat hi hier
mede doen soude/mer hi geboot dat mē
k ij

hem op deē side doen soude ende wel be-
waren totter tijt dat hi teghen onsen he-
re ghesproken hadde en hem gevraecht
hadde wat hi doen soude met desen mā
die men hem ghebracht hadde. ende oft
men hem ter doot bringhen soude. On-
se heere heeft hem geantwoert. Shi sulc
desen man doen leyden voerdē taberna-
cule daer suldi al dat volck doen verga-
deren/ende als si alle vergadert sullē; ij
so suldi segghen. Dese man heeft ghebro-
ken de wet want hi heeft dpe gheboden
gods ouertredē te wetē dat hi gewrocht
heeft op sinen sabaoth ende hi en heft de
feeste niet ghehouden die god gheboden
hadde te houden. Dan suldi de hant hou-
den bouen sijn hooft ende seggē. O bloet
si bouē v hooft ende ouer v ende daerna
sal alle dat volck hem stepnen ende mop-
ses die dedet al ende inder seluer manpe-
ren soe hem god dat beuolen hadde

Hoe die kinderen van israhel quamē
int lant van Madian Ca. C. ij

Seer coets hierna sprack onse heere
god tot mopses segghende vertrec-
ket van desen lande daer ghi seer langē
tijt gheweest hebt ende gaet henen in dz
lant van madian want ic hebbe dat ge-
gheuen minen volcke. Doen mopses ge-
hoort hadde het gene dat hem onse here
seyde ende beuolen hadde riep hi aaron
ende de princen segghende tot hem liedē
Onse heere god heeft mi beuolen dz; wi
gaen souden int lant van madian wāt
dat heuet ons god ghegeuen. Nu laic oēs
ghereeschap maken ende doin dat gene
dat hi ons beuolen heeft doin maecte dz;
volck sijn dinghen ghereet ende stelden
hem opten wech na madian. Balac die
sone van sephor dpe coninck ende heere

was van dpen lande hoerē dattet volck
van israhel woude comen in sine lant
hadde hi groote sorghe ende groetē druck
want hi hadde menich weruen hooren
vertellen hoe si gheleekt hadden mit am-
alech ende met den anderen twee conin-
ghen gedron ende og. Oock hoe die hoo-
ghe god vanden hemel hem halp gelep-
de ende bewaerde vā alle periculē dace
om dede hi ontbeden alle sinen raet en
die alder wijste van alle sinen lande oft
van sijn der contreyen om te aenhooren
wat hi met desen volck doen soude; al-
dus in sijn lant woude/mair hi en vant
geenen raet die hem hulpe mochte tegē
alsulcke lieden om so veel volck te weder-
stane. Hi pepsoe ende dachte alrijt dat hi
met crachten teghen alē dat volck npe-
gaen oft reysen en woude/wāt met bat-
taillien oft oerloghen en soude hi niet op
hem winnen/daerom liet hise in sine lant
comen sonder eenich wedersegghen. En
doen si binnen den lande gheromen wa-
ren sloegen si hare tenten ende paulioe-
nen daer si in herberchden dair vonden
si oock goets gendoeth int lant voer hem
lieden. Die coninc balac siende dat si her-
berchden en hare loghs namen in sine
lant crac hi dat seer ter hertē ende hadde
een ouer groote sorghe/want hi en conste
niet ghesien wat macht dat hy hebben
mocht want dpe kinderen van israhel
dochten hem so sterck en machrich dat si
hem te bouen ghegaen souden hebben.
Ende doen die coninc balac verstaē had-
de aen sijn wīe lieden dat hy geenē raet
hebben en mocht teghen die kinderē vā
israhel die hem niet wel en bequamen
was hi seere quaet ende vraechde sinen
vrienden ende sinen lieden wat rade dat
si hem gheuen souden want macht vā
volcke en mocht hem npe helpen tegen

dat volck van ysrahel die welke genoegh
 inghenoemen hadden van sinen lande
 ia soe hem dochte dat hi al verloren had
 de Als een ieghelijck aen dien hi raet ge
 socht hadde sinē raet ouergebracht had
 den elck na dat hem goet dochte/so was
 dair noch een diemen ouer eē wijs man
 hielt die seyde. Ick weet wel eenen man
 ende ick hebbe veel van hem hooren seg
 gen dat sijn woerden sulckē cracht ende
 macht hebben dat alle dingen die hi ver
 maledijt die sijn vermaledijt ende alle di
 ghen die hi ghebenedijt die sijn ende bl
 uen ghebenedijt/waert sake dat ghi soe
 vele woudt doen dat hy tegen v quaem
 spreken en v raet gaue hi soude v wel so
 goeden raet gheuen dat ghi wel enpghe
 manier vinden soudt om dat voersepde
 volck van ysrahel wech te verdryuē wt
 dinen lande Doen balac verstaen hadde
 desen raet was hi seere blide ende meide
 seer wel dattet aldus waer was soe hijt
 hoorde seggē vandē genen die de macht
 hebben soude te gheuen die vermaledij
 ghe oft ghebenedijnghe dair om vraecht
 de hi den ghenē die hem dit vertelt had
 den hoe dese man soude moghen geuon
 den worden en wat mē hem oock soude
 moghen gheuen oft senden om te doene
 alsulcken dienst ende groote nootsaken
 alst hem doen was/wacrop hi hem doē
 antwoerde **S**hi sulc hem seynden twee
 van uwen wijsen ende eerlijcsten man
 nen die uwe saecke alder best souden mo
 ghen wseggghen ende oock dat gene dat
 ghi met hem te doen sulc hebben oock so
 suldi hem seynden vā uwen scatte goue
 siluer ende costelijcke ghesteeenten. ende
 sulc hem ontbieden dat hi come spreken
 teghen v om v te helpen ende raet te ge
 uen van tgene dat ghi aen hem verfloec
 ken sulc/ende eest dat hi dit doen wilt soe

moet ghi hem van dinen scatte ende vā
 dinen tresore setten tot sinen ghebode

Hoe de coninck van madian sant om
 Balaam dat hi dpe kindē van ysrahel
 vermaledien soude Ca. C. r

AEn desen raet hielt hem balac die
 coninck van madian ende bat dē
 ghenen die hē desen raet oft nieuwe tidi
 ghe ghegeuen hadde dat hi hem wijsen
 woude oft moghelijck ware dat men de
 sen man sonde mogē vinden dat hy sijn
 wterste beste daer roe doē woude Waer
 op dese selue mā den coninc geantwoirt
 heeft dat hi hem dē man wel wijsen sou
 de segghende hi es geheeten balaam de
 sone van beor en es wren deele van orie
 ten Salach heeft hem gheuraecht oft hē
 niet en soude belieuen te gaen ende sinē
 last oft bootscap ouer te dragen ende die
 ghiften die hi hem gheuen woude d; hij
 er name so veel alst hē beliefde of so vele
 als hi woude ende sien soude d; dit van
 noode ware Doē die gene die desen raet
 gegheuen hadde/ verstaen hadde tgene
 dat hem balac die conynck gheseyt had
 de ginck hi hem ghereet maken om des
 coninc boetscap te doen so de coninck aē
 hem verlocht hadde ende nam vanden
 tresorer oft schatte des coninc ende oock
 volck na sinen wille. maer balac die sey
 de hem hoe en in wat manieren d; hi ba
 laam aengaen soude seggende **S**hi sulc
 hem segghen dat die grote god vanden
 hemel ghebrocht heuet vandē lande vā
 egipten een grote menpchte van volche
 dpe aldus mine lanc ondernomē hebbē
 ghelijc als ossen soe verflommen si tgras
 en men heetse de hinderen van iacop en
 de van ysrahel daer om wilt comen in
 mi en vermaledijt iacop en oec ysrahel

ende ick sal minen tresoer of schat sette
in uwen handen ¶ Doen die messag-
giers die balaam ghinghen halen hoo-
den die gheboden en wille vanden conic
balac namens vanden schatte oft van-
der rijcheit van haren heere so veel als
si des nemen wouden ende scelden hem
te gane soe langhe tot dat si quamen ter
plaetsen ende in dat lant daer balaam
woonde Doen balaam dit volck aefach
wert hi hem seer verwonderende prin-
cipalijc om dat hi niet en wiste va waer
dat si quamen oft wie si warē ende wat
si aen hem begerende waren/maer hy
vraechde hem van wat lande dat se coe-
men waren en wie dz hi was diese daer
gesonden hadde aen hem ende ooc waer
om Die messagiers hebben hem geant
woert dat si gecomen waren vanden lan-
de van madian ende balac de coninc va
dpen lande heeft ons hier ghesonden aē
v om v te bidden dat v belieuē wil te co-
men spreken teghen hem want hi heeft
v grootelijken van doene Doen vraech
de balaam den messagiers oft si die sa-
ken niet en wisten waerom dat hē die co-
ninc geerne hadde ghesproken oft waer
om dz hi hem oneboot en wat noot sake
dat hi hadde Doen seyden hem die mes-
saigiers het es om dat eenighe liedē mit
grooter macht comen; zijn wt egiptē en
hebben alle de landen daer si doir gepal-
seert sijn onder de voet getreden ende ge-
destrueert ende hebbe ter doot gebrocht
alle de gene die teghen hem wilden wed-
staen/die selue volck es nu in sijn lant ge-
comen ende hebben blant al ondergaen
nu heeft men den coninck gheseyt dz ghi
so groten macht ende cracht hebt dat die
ghene die ghi vermaledijc es oft blijft v-
maledijc en die gene die ghi wilt gebene-
dien die es oft blijft gebenedijc Hier om

heeft hi ons hyper tot v ghesonden om te
bidden dat v belieuen wil tegen hē te co-
men spreken om hem raet te geuē wat
hi soude moghen doen met desen volcke
die sijn lant dus dagelijc bederuen En
doen si hem alle haer rebenen vertrocke
hadden so presenteerden si hem die gifte
die balac dpe coninck van madian hem
lant ende hadde doen presenteren bi hē
lieden Seer geerne ontfinch hi de giften
ende presenten die hem de coninc gesou-
den hadde want zijn begeerte was sulc
oock wel en pepsoe dat hi wel doē mocht
dat gene dat de coninck van madian aē
hem versocht/ende hi andwoerde hē lie-
den dat hi seer geerne soude comen spre-
ken teghen den coninc haren heere/mer
als hi daer comen soude so en soude hi a-
ders niet moghen doen dan dat god hē
segghen soude oft int herte gheuen. Als
die gene die om balaam comen waren
hoorden segghen dat hi met hem riden
soude waren si seer wtermaten blide en
dreuen grote bliscap om dat hi soude co-
men spreken teghen den coninck

¶ Hoe die ezel sprac biden wille gods te-
ghen Balaam Ca. C. xi

Balaam maecte terstont gereetschap
om wech te trecken naden coninc
balaac die om hem hadde ghesonden en
de ghinck met den messagiers ende nu
haren gheselschape ende hy sadt op sine
ezel op den welken hi ghecostumeert en
de ghewoenlijc was te riden als hi pe-
wers woude sijn Want hi en hadde an-
ders geene beeste daer hi op ride mocht
Ende doen hi onder wegen was reet hi
so langhe tot dat hi quam daer dē wech
aldere nauw was daer bleef dpen ezelen
staende ende hi en woude niet voerdere

doer passeren om smitē oft om slaē noch
om geenderhande dingen/want hi sach
voer sijn ooghen eenen inghel die in sijn
hant hielt een blanck sweert die maniere
maecte om hem te dooden en sinen meel
ter oock/daer om hadde die esel so grootē
sorge dat hi niet voert en dorste gaē van
der plaetsen daer hi was/ oock so en conl
te hi niet achterwaert gedepsen doer die
grootē cracht dpe balaam dede om hem
voert te scieren met sporen ende met sla
ne Balaam sloech sinen ezel so seer datter
deerlijck was om sien. Ende hoe wel die
ezel den ingel sach nochtans en werts ba
laam niet gheware dies was de arme e
zel in grooten misquame/want balaam
smeet hem so seer dat hi hem al om quet
ste. nochtans en dorste hi niet voert gain
want die inghel en wouden niet late pas
seren En in deser persen bidē wille gods
so begonste die ezel te spreken ende sepe

tot sinē meestre/waer om sladi mi so her
telijcken seer sonder eenich ontfemen te
hebben op mi hier op heft hem balaam
gheantwoert segghende om dat ghi mi
hier ghearresteert hout ende en wilt niet
voert gain/want noyt tot gheenen dage
en dedi mi des ghelijken Doen gaf hem
die ezel wed antwoert seggende (ick en cā
u n; genaerderen of mi gebeteren wāt ic
sie eenē ingel voer mi die eē blanc sweert
in sine hant hout en die wil mi doden na
dat mi dunct) Doen opende on e here de
ogen van balaam en hi sach den inghel
voer hem met den sweerde in sijn hant.
En terstont so haelt als hi hem sach viel
hi ter eerden voer hem ende aenbeden.
Doen sprach die inghel tot hem segghen
de Si doit eenē wech die god n; behaecht
ende en hadde uwen ezel gedaē ick soude
u ghedooct hebben. Noch sepe dpe in
ghel Shi gaet ainden coninc balack ont

dat volc van ysraël te vermaledie dwelc
gode mishaecht. doen balaam den ingel
dus hadde horen spreken hadde hi groot
ten angst ende sorghe segghende tot hem:
Heere ick hebbe qualijck ghedaen en o-
uer grotelijck gesondicht/ eest d; ghi wilt
ick sal wederom keere in dien d; v minē
wech mishaghet Daer antwoerde hem
die inghel op **G**hi sult gain mair wachte
v dat ghi anders niet en segt ofte en doet
dan ick v beuelen oft segghen en sal

Ma desen sciet die ingel gods van daer
ende balaam begonste weder te gaen en
de reisde solanghe tot dat hi quam bider
plaetsen daer die coninck balac was dpe
hem te ghemoete quam endede hem
grootte ciere ende reuerencie hem grootte
ghiften presenterende ende biddende dat
hi woude vermaledien dat volck van ys-
rahel dpe in sijn lant waren ghecoemen
met soertsen ende tegen sinen danck **B**a-
laam seyde hem ghi hebt mi hier doin co-
men met groter pinen en traueilleringē
ende ghi versoect aen mi een dinc d; welc
ke ic niet en soude connen of dorren doen
dat ic soude vermaledien dat volck welc
toe behoret aenden hoochsten god **J**c wil
wel dat ghjt weet dat ick n; en soude dor-
ren segghen anders dan dat god woude
ende mi beuale te segghen. **B**alac die co-
ninck leyde balaam op enen hogē berch
van dair hi dat volck siē mochte dat dair
lach te velde. **D**oen balaam dit volck vā
ysrahel sach so seyde hi totten coninck ba-
lac. **G**hi sult mi hier maken. vij. outarē
ende ghi sult nemen seuen ionghe calue-
ren ende seuen hamelen dese beesten sul-
di leggen opte outaren om te weten wat
dat ick segghen sal **E**nde doen hi wel ver-
staen had tghene dat hem onse heere be-
ual ende liet weten so keerde hi weder tot-
ten coninck ende sijn lieden ende beghost

voer hem allen te seggen met luder stem-
men. **H**oe soudich dorren vermaledpen
volck van ysraël het welcke es vā gode
geordineert en vercoren diet vheue heeft
en gebenedijt bouen alle ander liede **J**ck
soude wel willen met hem steruen en ick
woude dat mijn eynde ware ghelijc dat
hair sijn sal en gode bid ick dat mijn siele
metten rechtuerdigen varen moer **D**oe
balaam dus sprack verwoderde hi hem
seer en scoorde hem tegen balaam seggē-
de **W**ats dit dat ghi segt. **J**ck en heb v n;
begheert oft doen halen om dat ghi hem
ghebenedien soue en prijste noch en lach-
terte maer wildi pet doen soe vermale-
dijste.

Hoe Balaam die kinderen van ysra-
hel ghebenedide **Ca. C. xij.**

Balac leyde balaam anderwerf op
eenen seer hooghen berch daer toē
de hi hem dat volck vā ysrahel hē bidde en
d; hile woude vermaledien **E**n balaam
dede maken seuen outaren inder seluer
manieren datse voer ghemait warē op
ten eersten berch doen hi teghen god ghe-
sprokē hadde/ dairna keerde balaam we-
derom totten coninc ende ginch hem seg-
gen **J**n iacop en sijn geen afgoden oft af-
goderie noch geen quaet oft valsche geto-
ue want die waerachtighe god alleenlic
es sijn god en al sijn betrouwen heeft hi
in hem gheset **D**aerom liet hier het volc
dat hem als leeuwinnē op heffen sal en-
de als leeuwen salt ontsien worden. dair
op seide hem balac en wilste doch niet ge-
benedie noch ooc vermaledie **H**ier en bo-
uen nā hi hē noch en leyden op enē ande-
ren hooghen berch en dit dede hi daer o d;
hi meynde oft hi hem eenighe plaetse be-
quaē hadde mogē vindē voer balaam om
d; volc vā ysraël te vermaledien **W**āt in
dien tiden doe wast een seccie ond die hep

der en dat si waenden dat die een plaetse veel meer ghefortuneert was dan die ander oft dat si veel gheluckigher of bequaemer was. Deser ghelijck meynen si ooc vanden dagen ende vanden vrien maer dat en is also niet het en sijn niet dan fantasien want balaam die begonste die kinderen van ysrahel te ghebenedyden ende sepdē dat die coninck hoorde ende alle zij volck. **O** ysrahel hoe schoone so sijn verchiert al uwe tabernaculen ende hoe scone sijn uwe hupsen gods volck die u ghebenedien sal/die sal ghebenedijt sijn van gode almachtich **E**nde alle die ghene die u vermaledie die sijn van gode almachtich vermaledijt **D**ie iacop sal opgain eē wonderlijche sterre/ende wt ysrahel sal comen een roede die dooden sal de prince van moab ende sal destrueren alle die kinderen van sedy

Wls dan die coninck balac gehoort hadde de het ghene dat balaam gheseyt hadde werthi so grotelijck ghestoort in chertte dattet niemant moghelijck en ware om dat hi niet vermaledien en woude volck van ysrahel/mer ghebenedidese ten besten dat hi mocht/daerom sepdē de coninck tot balaam **I**ck hebbe u ontboden om te vermaledien volck van ysrahel dat aldus verderft mijn lant en ick heb u ghegheuen van minen goude ende van minen silure na u belicte/nochtans en wil dese niet vermaledien/mer ghi ghebenedijste na u beste vermoghen **N**och so bid ick u so ick meer ghedaen hebbe dat ghi se doch niet meer en wilt gebenedie noch oock vermaledie noch en segt ooc quaet noch goet **B**alaam dit verstraende sepdē totten coninck balac **A**l gaisdi mi u huis vol gouts ende siluers so en soude ick anders niet connen ghesegghen of ghespreken dan ghi mi hebt horen seggen **S**hy

en hebbet gheen sterre of macht hem lieden aen te comen met wapenen. **O**oc en moechdi bi gheender sterchept oft machte reghen dit volck iet doen/want god vanden hemel die haer heere es behoerseeñ bechermitse ende vecht voer hem lieden in alle plaetsten daer si comē om dz si houden die wet die hi gheset heeft te houden **M**aer ick sal u wel goeden raet gheuen waer wt dat si haren god wel verdoernē sullen **N**a eest dat ghi wilt doen tghene d' ick u raden sal ende segghen **D**oen die coninck balac hem aldus hadde hoore: **S**preken was hi al ghetroot ende gefoerteert seggende tot balaam dat hi de woude ende van weerden houden al tgene dat hy hem raden soude. **D**oen sepdē hem balaam/neet alle de scoonste maichden van uwen lande en oock alle manieren van vrouwe diese alder beste mogē trecken tot sonden om bi hem te slapen. **D**ese vrouwen met den maechden suldi doen dragghen diuersche pennincwaerde van cramerien onder dat volck van ysrahel/beuelende den vrouwen dat si alle de crachte ende machtdoen in; lise om dz volck van ysrahel bi hem liedē te doē slapen vleeſschelijck ende met hem eten en drincken/ende dat si hem doen afgodē aēbeden/ende dese dpingen en sullen si hem niet connen gewachten te doen **M**et deser manieren sullen si oock ouertredē hare wet ende die gheboden van hare god **D**an sal haer god seer gestoort ende vergamt sijn teghen hem lieden/ende sal laten hem voerts meer te helpen mer sal se leueren inde handen van haren viande **B**i deser voersepdē manieren moechdi se verwinnen ende te hopen gaen maer anders niet

Hoe de kinderen van ysrahel sondich den metten vrouwen van madian. En hoe moyses die .xij. princen dede hangen doer dat beuel ons heeren Ca. C. xij

Als die coninck balac gehoor had de desen raet die hem balaam gheueu hadde geboot hy terstont te hale die vrouwen binnen sinen lande diemē daer nūc toe want tot hemlieden seggende den raet die hem balaam ghegheuen hadde Ende desen raet bequam hem allen wel want het ghenoechde hem seere wel al tghene dat balaam gheradē hadde Doen alle die schoonste vrouwen ald? vergadert waren van alle den heelē heidenschen lande dpe ioncste maechdē en ghehoude vrouwen so gereden si hem ten alder besten dat si mochten met costelijcker tierheyt ende si ghereden ooc vicialien ghenoech met oock diuersche cramerien van afgoepekens van poppē ende dier ghelijcke met oock veelderhande ander mercurie om aldair te vercoopen onder tvolck dair mede dat si ainquamē Doen die kinderen van ysrahel saghen die schoon ionghe vrouwen so verchiert ende so amoroselijcken ghingen si tot bi hemlieden ende wplden met hemlieden versellen/ende si hadden dair soe langen sprake mede dat si begonsten te ontskehē inde liefde van desen voernoemdē vrouwen ende hair liefden waren quait wāt si waren om vleeschelijc bi hemlieden te genereren Si quamen bi dese vrouwen vleeschelijc ende aten vanden sacrificiē vanden afgoden Si dienden belphegor die de god was van madian Doen was onse heere seer vergramt ende ghestoot op dat volck van ysrahel ende riep moyses tot hem segghende aldus Neemt die .xij. princen vanden .xij. linaigiē vā ysrahel ende hanghet die alle aen .xij. galghen

ende geboot alle den anderen dat elc soude doot slaen sinen naesten ghebuer dpe hi vinden soude dat gheselschap ghehadde hadde vleeschelijc met den vrouwē dpe balac die coninck van madian daer ghesonden hadde Dit was al ghedaen so onse heere gheboot Want moyses hinck de .xij. princen aen .xij. galgen ende die andere liepen deen opten anderen soe datter bleuen vanden volcke van ysrahel op die seluen dach wel .xx. duysent mannen die alle ghesondicht hadden ende teghen dē wille gods ghedaen

Inder seluer tijt dat dit werck ald? geschiede eer noch alle dat volck doot was so ghebuerdet dat een man vanden volcke van ysrahel vleeschelijc verlaemde met een vanden vrouwen van madian die haer gheheel ouer ghegheuen hadde int ghemeyn alle die comen wouden die welke god mispresen ende sepdē hē veel schanden ouer met oock moyses. Doen moyses dit sach en alle de ander die daer bi stonden waren si seer droeue so d; hem therte seere bedruet was Phinees die sone van eleazar dese dinghen siende nam sijn sweert ende liep op desen quadē mā ende hi want hem noch int werck present doen verfloech hise alle bepde te samē so dat hi sijn sweert midden doer sloech en brochtse bepde ter doot Doen moyses ende die ander saghen tghene dat phinees de sone van eleazar ghedaen hadde wisten sijn hem grooten danck soe dede oock onse heere god/ wāt onse here was te vreden vander gramtschap ende ghestoetheyt dat hy hadde ghehadt teghen sijn volck.

Hoe die kinderen van ysrahel den coninck van madian met alle sijn volc verfloeghen Ca. C. xij

Hier na sprach god onse heere teghē
 mopses leggende **Phinees** die so-
 ne van eleazar heeft mi te vreden gestelt
 van mijnder gramtschap en van mijnē
 ghestoortheit die ic hadde tegen d; volck
 om dat si so waren vleeschelijck aen d;ve
 vrouwen van madian want hi heeft ge-
 wroken dat spijt en vilonie die si mi dedē
 Ende ick wil dat mijn volc wreake neme
 op die van madian hare vanden ende
 dairna in vreden bliuē **Shi** sulc nemen
 vanden .xij. linaigien van elcken dusent
 mannen vanden alder doelsten en scout
 sten die suld; seyn den teghen balac den
 coninck van madian ende teghen alle; s;h
 volck ende ick salt al te samen in v han-
 den leueren daer om siet d; ghise alle ter
 doot doet sonder eenighe ghenade. **Doē**
 mopses ghehoort hadde tghene d; hem
 god beual nam hi .xij. dusent vanden al-
 der besten van alle sinen volcke te wete
 wt elke linaigie d;vsent mannen ende
 sancse al wel gheharnast ende gewapēt
 teghen balac den coninck van madian
 ende teghen alle sijn volck. En hi maec
 te phinees eleazars sone capiteyn van
 alle dien .xij. d;vsent mannen oft vā dier
 battaillien **Doen** die coninck van madi-
 am balac ende sijn volck wisten dat die
 kinderen van ysrahel quamen met sulc
 ker heertracht tegen hem waren si dair
 af een deel vblijt. want si meidense daer
 wel te verwinnen want si meyn den d;
 god tegen hemlieden seere gestoort was
 gelyc voerscreuē staet om dat si sijn wet
 ende sijn geboden ouergetreden hadde.
 want si en wisten niet dat god te vreden
 gestelt was van sinen volcke. **Daerom**
 dede die coninck sijn lieden wapenen en
 de ghereet maken En doen sijn volck al
 ghereet was ghinck hi n; sinen volcke
 teghen hemlieden met grooter foertsen

en machten van volcke van wapenen
 en doen de kinderen van ysrahel saghē
 dat si quamen n; so groten macht teghē
 hēlieden oerdineerden si haer battaillie
 ten besten dat si mochten En doe si haer
 battaillie ghedordineert hadden liepen
 si op ende teghen haer vianden seer cou-
 ragieuselijc en seer stoutelijc wāt si wis-
 stent al clamen wel dat si d;ve hulpe gods
 hebben souden so hem god geloest had-
 de/si beuochtense ter rechter siden en ter
 linker siden sonder eenige genadicheit
 ende steldense alle ten sweerde. **Daer** ge-
 schiede groote moort en dootslach onder
 volck van madian Ende doen si sagen
 dat die kinderen van ysrahel hē alsoe ter
 doot brochten sonder eenige remedie be-
 gonsten si te vliē **Maer** de ysrahelische
 veruolchdense en smetense van allen si
 den doot daer siet aen mochten. **In** dese
 battaillie wert ghedoot die coninc balac
 en balaā de toueraer de beors sone was
 die den raet ghegheuen hadde dat de ki-
 deren van ysrahel sondichden tegen god
 alle die mannen van madiā bleuen oot
 in dese battaillie doot **Daerna** ghinghen
 die kinderen van ysrahel in dat lant int
 alle die steden ende namen daer alle die
 vrouwen ende kinderen met alle haren
 toebehoorten ende leydense al te samen
 met hemlieden **Doen** si alle die lant ghe-
 pilleert hadden te weten goud siluer en
 de alle dandere goet dat si daer vonden
 oft vinden consten ghinghen si tot moy-
 ses gesont ende onghequēst soe dat si n;
 soe veel als eenen man verloren en had-
 den van hare gheselschape En doen moy-
 ses vernā dat si quamen ghinck hi hem
 te ghemoete met eleazar ende die kinde-
 ren vanden volcke van ysrahel de welke
 si met grooter bliscap ontfinghen **Maer**
 doin mopses sach de vrouwe die si mede

brochten was hi seer gestoert teghen hē
lieden segghende Waer om hebdi geno-
men dese vrouwen in genadē weeti niet
wel dat si die sake en cause gheweest sijn
de v broeds in perikel der door hebbē ge-
brocht en hebbense doin sondigen tegen
god daer af volc so hertelijc ghepinicht
heeft gheweest Doin gheboc hi hem lie-
den dat si al die geen maechden en wa-
ren dooden souden ende dammen alle die
knappel kinderkens mettē maechdekens
besondere setten soude te bewaren. Dyt
wert aldus volbracht wt den welken si
vonden xxxij dupsent maechdekens dye
si gespaert hebben en die si al vondē had-
den int lant van madyan aldus creghē
die kinderen van ysrahel daer lant van
madian

Hoe Eleazar gemaect was uniuersa-
el priester en bisschop bi Moyses na die
door van Aarō mofses broed Ca. C. xvi

Derna sprac onse here tot moyses
segghende Ghi sult aaron en ele-
azar sinē sone leiden optē berch die gehe-
ten es oz Daer selbi aaron hem doen ot-
cleeden en met die cleederen suldy cleedē
eleazar sinen sone die sal dan souuereyn
priestre en bisschop sijn inde stadt vā sinē
vader aaron En ghi sult aarō begraue
inden seluen berch in presencie vā alle de
kinderen van ysrahel Dwelck mofses
al tamen volbracht soe hem god dat be-
uolen hadde nemende aaron m; eleazar
sinen sone die hi leyde opten voerf berch
oz die hē god gesept hadde en doē si daer
waren otcleede hē aaron vā sijn bisscop-
like cleederen de welke doen aen debe ele-
azar sijn sone die doē souuereyn priestre
en bisschop was na sinen vad Doēt moi-
ses al gedaen hadde daelde aaron ter eer-
den en sterf doē begroeuē mofses en ele-
azar inden berch gelijc hē onse heere be-

uolen hadde Als si hē dus begraue had-
dē gingen si vāden berge na haer herb-
gē toe daer si haer volck gelaten hadden
Doen de kindere van israhel lagen dat aa-
ron niet en quam en dat hi achter bleef
so verstdense wel dat hi door was daer
om bedreuen si groten rou ende bescrep-
den hem langen tijt

Hoe mofses. xij. mans lant om te be-
spien dlant van canaan Ca. C. xvi

Dier na sprac onse here tot mofses
segghende Ghi sult nemē. xij. mās
te weten een wt elker linaigpen vā dē
xij. die suldi seynden te bespieden dat lāt
dat ic ghegeuen heb den kindren van ys-
rahel Ghi sult hē lieden oock leggē dat si
brengen vāden vruchten van dier eerde
met hē lieden om den volcke dat te conē
Dwelc mofses al gedaen heeft gelijc hē
onse here dat beuolē hadde Hi nam. xij
mannen wt elker linaigien enen man
en hi leyde hē gaet int lant van canaan
ouer siet al dat lant en al dat regimēt vā
den volck dat si leyden ouer siet ooc wat
steden datter sijn siet dat ghi oock van di-
en vruchten met v brenghet. Doen dese
mans aenhoort hadden dat beuel van
onsen heere dat hem gecondicht was bi
moyses stelden se hem opten wech en gin-
gen na canaan solanghe dat si quamen
int lant van canaan Doen si daer comē
waren ouersaghen si seer wel ende gin-
ghen ouer also dat si daer bleuē. xl. dagē
en. xl. nachten eerzijt al wel ouer siē costē
Daer saghen si dat dair waren seer scoō
foreesten schoon costelijcke steden die seer
stert waren Daer was grote menichte
vā volck; machrich was om wederstaē
alle mānē Daer saghē si ooc; dlāt seer
vet was v vult vā alle goede En doē si al-
le dingē dus nerselic ouerleit en ouer siē
hadden stelden se hem wederō te keeren

van daer si gecomen waren ende brochten met hem fruyt van dien lande te weten wyndruppen vigen amandelen ende ander goet na haer goet dincken gheuoech Dus quamen se tot mopses en tot anderen volck Daer ghingen si hem vertellen wat si ghedaen hadden in dat van canaan seggende Wi hebben overlien alle blant in die lengde en in de breedte met goeder moeyten ende om de waerheyt te seggen. Blant es al daer soe ouerschoon soe ouer goet vol van allen goede darmen ter werelt gheen beter en loude moghen vinden ende het es so vet dat hi vol honichs en melck es Mer een dinck pster aen want blant es so sterck van helen vol van grote stede wel beset sterc seer hoghe mueren ende dpe oock wel be waert Wadlant is daer so wel beuolcht van grote machtighe leden so dat wi nimmermeer teghen hem lieden iet winnen of vercrighen soudent. Nocht opt selue soe hebben wi daer gheuonden de kinderen van emach die rezen sijn so groot dat wi mer haenkens en scinen te sijn bi hemlieden/midts desen soe weet certepn dat wi oock tegen hem n; en hebbē om m; forslen daer iet te vercrighen/want deser isser so vele int getal dat si ons wel wederstaē soudent in stercheden Doen caleph sinen ghesellen dit aldus hoorde seggen sach hi dattet volck van israhel begonste te murmureren teghen. dies hadde hi grooten rouwe segghende Siet ghi heeren en oer siet niemant wi sellen onsen wil bedriue met alle dien lande eest dat wi willē si sul len alle vlien van ons bi der hulpe gods. Si en sullen teghen ons niet hebben. Aldus confoirteerde dese caleph ende iosue die int lant gheweest hadden met die ander thien

Hoe dpe kinderen van israhel mur

mureerden teghen Mopses en die andere gouuerneurs vanden volcke. Capit C. xvij.

Dē volck gehoort hadde die voirscreuen tidinge van den lande vā tanaan ware se seer mistroost ende begosten ouer seer te murmureren tegē mopses seggende. Beter haddi ons laren steruen in egipte dan in dit quaet lant ende deserte Of noch hadt beter gheweest dat wi inde deserte ghestouen ende gedesruuert hadden geweest dan d; ghi ons hebt ghesonden te dooden onder die handen der vianden. Ende midts desen seyden si deen totten anderen/laet ons maken eenen gouuerneur onder ons ende soe laet ons weder om keeren na onsen lande te egipten waert Mopses aenhoorende de murmuracie vanden kinderen van israhel hoe si wederom keeren wilden na egipten soliet hi hem vallen teghen die eerde voer hemlieden seer ontstelt ende rouveden van tgene dat hi hem hadde hooren seggen Ende iosue en caleph namē haer clepderen ende schoerden se van grooten druck ende toerne die si hadden segghent detot alleden volcke Ghi heeren waerom verwonderdi v alsoe waerom murmureert ghi oock alsoe onder v allen. Want het lant dat es so schoon ende goet dat mē gheen beter ter werelt en soude moghen ghevinden Ende in dien dat god met os es ende ons helpen wil/dese lieden en mogē ons niet teghen houden. Ja in dien d; wi tegen gode niet rebel en sijn noch ooc ouerdadich/daer om en hebbet doch geen soerge voer dit volc wat wi mogense te n; bringē m; clepnd pinē Mer wat caleph en iosue costen geleggē si en costese n; gebringē wt haerd memorie oft wt haerd murmuracie/mer si wouden op die vreesceenē en destruerē mopses m; caleph en

iosue en hadde god niet behoert Wāt rech
teuoerts die glauie van onsen heere quā
op die tabernacule so datter alle dat volc
sien mochte. Doen sprach onse heere tot
hem aldus Sal dic volck nemmermeer
cesseren te murmureren tegen mi. Om
gheen verwonderen oft miraculen die ic
ghedaen hebbe ende hemlieden getoont
en willen si aen mi gheiouen of mi onder
danich sijn Ich sal hem lieden sepnden al
sulchen swaren pestilencie so datter niet
een los bliuen en sal en met deser manie
ren sal ic een eynde maken dus sal ic sel
ue sijn here ende gouuerneur genoegh o
uer die meeste vanden volcke. Doen be
gonst mofses sijn tale te spreken om on
sen heere te vreden te stellen seggende tot
onsen heere aldus Heere en wilt dese di
ghen niet doen want die meeste vanden
volcke van ysrahel souden seggen dz ghi
nu uwe volck liet in dangiere als ghylse
tot hier toe ghebrocht hebt Ende als ghi
se wt egipten versmeect hebt te gane soe
hebdise inde deserte laten steruen en doe
vergaen om dat wise niet en brenghen
ten lande dat ghi hem beloeft hebt Here
ghi sijn so patientelijck ende soe ouer goet
willich dat mē v dis niet en soude conuen
te vollen dancken of vol louen Wilt doch
uwen volcke vergheuen haer murmu
reringe hebbet doch compassie met hem
lieden na utwer grooter ontfemhertichz
dat bidde ick v soe ick meest can en mach
na mijn vermoghen

Hoe god liet steruen alle die ghene dpe
teghen hem ghemurmureert hadden.

Cap. C. xvij

HIs mofses aldus gesproken had.
de teghen onsen lieuen heere voer

dat volck seyde hem onse here Ich hebbe
ontfanghen v bidden alle tgene dat ghy
mi ghebeden hebt daerom ter liefden vā
v sal ick hem noch vergheuen dese reyse/
mer weet voerwaer dat al de ghene die
ghesien hebben dat wondere ende mira
culen die ic ghedaen hebbe in egipten en
de om henlieden ende hebben mi sint die
tijt ouer de thien reysen vertcoont noch
si en hebben mi niet willen obedieren dz
si nemmermeer comen en sullen totte lā
de dat ick hem beloeft hebbe te besietē wt
ghenomen caleph die noch minen wille
doet ende iosue Doen gheboot onse here
mofses dat hi sijn volck soude doen lice
ren inde deserte ende dat si n; meer voert
en ghinghen want daer groote menich
te waren van haerder weerparthē in
die vallepe beneden hemlieden al gerect
toe ghemaect om hemlieden op te loopen
ende en hout v oock n; meer aen mi wāt
ick en sal niet meer n; v lieden sijn in die
werck om dat ghi lieden teghen mi ghe
murmureert hebt Doch hebdi geseyt dat
ick v met uwe kinderen heb willen stellē
inde handen van uwen vanden. Siet
hier wat ick v doin sal Niemand en sal co
men tot den lande dat ic hem beloeft heb
be mer: ick alle te samen steruen in dese
wtgenomen caleph en iosue ende die tē
ander mannen die ghecomen sijn vand
visentacien dis lants vā canaan dwelck
es dat lant van beloften ende haer kinde
ren Doen si ghehoort hadden tghene dz
hem onse heere ghelept hadde ende beuo
len bi mofses soe seyden si dat si ghereet
waren ende van alles wel versien om te
ghaen na den lande van canaan ende
clommen op dpe berghen van canaan.
Doen seyde mofses tot hem lpeden dat
si quaet daer aen deden om dat god dat
niet hebben en woude noch dat god oock

met hem niet sijn en soude om hemliede
 te helpen want haer vianden die waren
 int velt die hem lieden oploopen souden
 ende hem onder doen souden maer si wa
 ren so seer verhert ende soe gheindineert
 tot quaethepden dat si mopses nemmer
 meer gheloouen en wouden soghingen

si teghen den wille gods niet teghenstaē
 de dat hijt hem verboden hadde ende clā
 men op de gheberchten om neder te dalē
 ende doen die van canaan hemlieden sa
 ghen neder comen so liepen si op hem en
 de deden haer allulcken foertse dat si se al
 le dooden oft vinghen.

Hoe onse here Moises toonde dat lāt
 van beloften Ca. C. xix.

Ser coets hier na sprach onse heere
 tot moises leggende tot hem Comt
 teghen mi spreken op den berch diemen
 noemet nebo die in dat landt van moab
 staet teghen iherico ick sal v daer toonen
 dat landt int welke ick leiden sal mi volc
 ende ick salt hem erkelijck gheuen Mer
 daer en suldi ghi niet comen noch ooc die
 kinderen om dat ghi ende aaron mi niet
 en ghelooftet noch mi niet en sacrificeer
 de voer volck doent v raechde na watre

om te duncken daer ick dede waters ghe
 noech springē wten herden steene. Mer
 ick sal iosue minen dienaer daer leyde en
 de hi sal hen gouerneur wese also haest
 als ghi doot sijn Doen hem onse heere al
 dus gheroont hadde dat landt van canaā
 van opden voersyden berch so gheboot
 hi mopses dat hi soude gaen tot den kin
 deren van ysrahel ende dat hi hem con
 dighen soude die wet die hi hem gebode
 hadde te houden De thien geboden Die
 heplighe daghen gelijc dbeuel dat hi hē
 ghedain hadde ende gelijc si gescreue sō
 den inde tafelē om tot eender ewiger me

moien ende om een daghelijcke ghedinc
kenisse Onse heere beual mopeses ooc dz
hi iosue instrueren soude eer dz hi stouue
voer die presencie van allen den volcke
ide stede van hem seluen ende als hi dyt
al ghedaen hadde so beual hem onse hee

re dat hi weder ō keere soude totten voer
screuen berghe ende dat hi hem daer sou
de doen begrauen ghelijck ende inder sel
uer manieren dat aarō begrauen was
opten berch van oz.

Hoe Moises sterf ende begrauē wert
Ca. C. xx.

Dat dat mopeses gesien hadde dat lāt
van canaan tghene dat hem onse
heere ghetoonē hadde so ghinck hi tot dē
kinderen van ysrael segghende tot hem
lieden al dat gene dat onse heere gheseyt
hadde ende vernieuēde hem de wet die hi
tanderen tiden ghegheuen hadde die cō
firmeerde hi ten besten dat hi mochte hē
bewisende hoe si hem moesten regeren
als si souden comen int lant dwelck hem
onse heere gheloest hadde/ēn wat grote
goede hemlieden comen soude van dat si
god dienden ende ooc wat grooter quaet
hemlieden comen soude in dien darsle de

contrarie deden/ dese voerscreuen dingē
dede mopeses al scriuen in eenen boeck/ de
sen boeck dede hi legghen in een taberna
cle Thierna maicte hi iosue rechēe en̄ gou
uerneur ouer al dat volck so onse here hē
beuolen en̄ gheseyt hadde Doin mopeses
al gedaen hadde dat hē god beuolen had
de te doen so begonst hi god te louen ende
te dancken m; desen schonen nieuwē sac
diemē des laterdaerchs singet ad laudes
ouer al in die heplighe kercke als men dē
dienst doet vandē tide (Audite celi que lo
quor) ende propheteerde daerna aen elc
he linaigie van tgene dat hem voer quā
vanden toecomenden tide ende gaf hem
lieden sijn propere benedictie. Daer na

nam hi oer loef aen hem lieden en ghinc weder totten berge van nebo dpe int lāt van moab stont dair sterf hi En onse here begroeffen inde vallep of dal van moab/maer noit mā en sach sijn graf noch oock nemmermeer sien en sal Dese moyses leefde hondert en twitich iaer in sulcke ghesonthept sijns lichaems sodat hy noit tant en hadde die hem wt viel noch sijn gesichte en was hem noyt gecorompert noch sijn oogē en waren root noch loopende maer altoos in scoonen doene als ofti een ionc geweest hadde De kiden van ysrahel beweende hem. xxx. dagen lanck Doen begonst iosue dat volck van ysrahel te gouernerē ende god die vulde hem den gheest vol van wijsheidē want moyses hadde hem gemaect rechte ende gouerneur ouer al dat volck her welke hem obedierde ghelijc dattet moyses ghedaen hadde

Hoe onse heere iosue beual ende gheboort sijn volc te lepden int lant dat hi hē beloest hadde Ca. C. xxi

Nad die doot van moyses sprach onse heere tot iosue segghende tot hē aldus Moyses mijn ghetrouwe dienaeres doot ende ick heb v gheinstituert of ghemaect hertoghe ende gouerneur van minen volcke in die stede van hem Daerom passeert ende leyt alle dat volc met v ouer die fluuie iordane ende gaet so int lant dat ic v beloest hebbe te gheue want alle dat lant daer ghi in gaen sult sal v al te samen toe behooren vanden berge van lybano totter grooter riuieren van eufratem de welke es een vanden vier riuieren die comen wten eerscē paradise bi occidēten totter groter zee, ende ic sal alcht bi v zijn ic en sal v oock niet laten voer dat ick al volbracht hebbe dat ic v beloest hebbe Cōfoorteert v en hebt

gort herte ende stont want ghi sult scheiden ende deilen die lāt na de passagiē steden landē en regionē dē kindren vā israhel Diet ooc wel toe dz de wet en mijn geboden die moyses v gelaten heft wel gehouden worden en bewaert vā poyncte te poyncte sond pet achter te laten in eenigher manieren/mer volcht alcht mij gebodē so sal ic alcht met v sijn en sal v bewaren wt alle perikel Doē iosue dē volc vtrocken had al dat hē onse heere geleyt hadde soe gaf hē volc antwoerde seggē de alle dat ghi ons beueelt dat sullē wi doen oock so sullen wi alōme met v gaē daert v belieft/ want wi daer toe alle bereet sijn ende wi sellen v obedient sijn ghelijc wi moyses waren en die ghene die v niet en wilt obedieren dien willen wi dz ghedoot sal morden

Hoe kaab bewaerde dat leuen vanden twee messagters die iosue gefondē hadde na iherico om dz lant te bespiedē. Ca. C. xxij.

Nad desen nam iosue twee mannen die hi sant als twee bespieds wel secretelijch seggen tot hem lieden aldus Saet henen teghen iherico ende siet dat ghi daer neerstelijchen bespied de sterch vā vā voerspder stad ende alle dat lant ouer dan weet mi te segghen hoe dattet daer gestelt es Daerna gingē dese twee bespieds binne iherico der stat daer si al o seer wel considereerdē te weten het in comen die sterch vanden lande ende steden/ oock vernamen si wel dattet lāt seer ontsach en vreesde haer lieder coeste Als dese twee bespieders blant ende de stede ouer al verre ende breet wel gheconsidereert ende bespied hadden na haer goerdunchē gingen si ende logeerden in een herberge die daer stont op de muere vā der seluer stat ter side vā vā poertē. Doē

quamen sommighe vander stadt voer-
den coninck dair hi gheseten was om zij
auontmael te doen hem segghende Hee-
re hier sijn binnen deser onser stadt geco-
men twee bespieders die van dē volcke
van ysrahel gesonden sijn om ons ende
onse stede te bespieden/ ghi sultse vinden tē
hupsē van raab dat soete wijf daer si ter
herberghen liggen Die coninck sant ter
stont totten voerscreuē hupsē van raab
om hemlieden te vanghen Als raab dit
vernā dat des coninck dienaren die dair
quamen om dese lieden te vanghen soe
liep si nerselijken beyde dese bespieders
bergen int opperste van haren soldre in
eenen grooten hoop vlas Als die ghene
quamen die de coninck ghesonden had-
de tot desen hupsē van raab vraechden
si waer die twe mans waren die daer ē
herberghen waren want wi die hebbē
willen het sijn bespieders des lants en-
de der steden Waerop raab hem antwoit
de gaf het es wair dat hier warē ter her-
berghen twee mans mair doen si sagen
datmen ghinck slupten de poorten van
der stat so ghinghen si wt en lpepē wech
haers weechs gaet doch lichtelijck na hē
liedē want ghi moechtse noch herderwel
achterhalen eest dat ghi wilt eer si gepal-
ceert sullen sijn die stuuie iordane Doen
dese wech waren ō de twee mans te soec-
ken so slootmen alle die poorten/ als dyt
aldus ghedaen was ghyinck raab tottē
messagiers die si gheborghen hadde hē
lieden segghende. Ic weet wel dat god v
ghenen sal dese stadt en al dat lanc huer
om gaens daer af dat ghi lpeden heeren
sijn sult want wy hebben ghehoort dpe
duecht ende de groote dinghen dpe god
om uwen wille ghedaen heeft inde rode
zee ende in die deserte ghelijck ghi lieden
ghedaen hebt aen gedeon ende ain basā

ende hoe dat ghi die ronder gedaen hebt
ende ghedestruuert/ daerō versoethe ich
aen v soe ich best mach dat ghi mi ghelo-
uen wylt ende zweren bi uwer wet ofte
bi uwen god dat ghi mi sult bewarē ge-
lijck ende inder seluer manieren dat ich
v lieden nu bewaert hebbe ende als ghi
lieden dese stadt ghenomen sult hebben
so bidde ich v vriendelijc dat ghi wilt be-
waren dat leuē van mi ende van minē
vader ende wilt ons dan doch salueren.
Doen dese vrouwe raab dit aldus geleit
hadde gheloeffden si haer dat sijn geerne
doen souden alle dat ghene dat si vsocht
hadde aen hemlieden also verre als si ee-
nich teeken dade op haer hups ende dat
si beyde die hupsen bekennen mochten/
ende al dat goet dat ghi hebben wilt dat
doet int hups van uwen vader ende in
dat hups daer ghi wonen wylt op dat
ghi niet en verliest ende op dat wij oock
onsen eet behouden moghen diewi hier
voer v ghedaen hebben. Daerna nam
si een groote siden coerde ende also liet si
se ouer die muere vā dē stat wāt alle die
poorten vā dē stat waren ghesloten en-
de raab seude hēlieden dat si lichtelphen
gaen souden naden berch dwelck si also
deden Ten eynde van drie dagē quamē
si inde plaetse daer iosue ende alle die an-
der waren die hemlieden verbeidē Doē
si hem al vertrocken hadden het ghene
dact ghedaen hadden ende wat si al vō-
den hadden int lanc van daer si gecomē
waren ende in wat periculen dat si inde
stadt van iherico gheweest hadden/ en-
de hoe datse raab ghesalueert hadde vā
den openaren des conynck van iherico
diese sochten om hem lieden te vangen.
ende vander ghelooften die si raab ghe-
daen hadden/ het welck iosue ende elea-
zar te samen gheloeffden ende cōfirmeert

den te behoude raab m; haren vader en
met alle haren goede Doē sepdē die twee
messaigiers laet ons nu stoutelijck ende
cloeckelijck gaen teghen die lieden vā ihe
rico want si nu al onse sijn ghelijck de ge
ne die gheenen troost oft confoert en heb
ben

Hoe die kinderen van ysrahel doer dē
wille gods passeerden droochs voets die
fluuie iordane Ca/C. xij

Binnen drie daghen hierna geboot
iosue alle sinen volcke seggende hē
liedē aldus Gebenedijt v ende bewaert
v desen nacht/want ghi sult morgen gro
te wonderlijcke dir ghen sien die onse he
re doē sal. Des andren daechs riep iosue
tot hem die priesteren segghende hem lie
den aldus Hemt die arcke van onsen he
re gaet daer mede in dpe fluuie iordane
wāt so haest als ghi daer mede in die ior
dane coēt sal sepdē dat wi alle droochs
voets daer doer passeren sullen De prief
ters deden so iosue beual brenghende de
arcke voer ende volck na hemlieden stel
lende die wiuen ende kinderen tusschen
hemlieden Die linaigie van ruben van
gaab ende deen helft van manasses gin
ghen al gewapent voer die ander Daer
waren wel in ghetale thien duysent mā
nen Aldus deden se ende ghelepdese moy
ses in sijnder leuendiger tijt als hi enige
landen woude winnen Doen si oock dpe
victorie cregen teghē dpe van amor. Als
si aldus quamen aen de fluuie iordane.
so vōden sise so groot d; si alle wech wou
den van der riuperen ende men mochte
oft men conste daer niet gepasseren wāt
si was so seer besommert van den sneeu
die op die bergē ghesmolten was/maer
doen die priesters met der arcken in dpe
fluuie iordane quamen so begonste dat
watre al stille te staim ende liet sinen loop

ende deplde hem in twee Die priesterē
bleuen staende daer si waren met haer d
arcken in den midden der fluuien iorda
ne totter tijt ende wilen dat alle de andre
clepne ende groote ghepasseert waren.
Dit water hief so hooge dat men niet vā
verre noch van bi gessen en mochte Doi
vercoos iosue. xij. gheslachten ende dede
elck van desen. xij. linaigien nemen eenē
grooten steen wten gronde van deser rp
uieren ter plaetsen daer dese voerstreue
priesteren ghearresteert waren int mid
den vanden watere Dese. xij. steenen de
de hi brenghen ende leggen in de plaetse
daer die ander ghenomen waren ouer e
nen hoop in een ewighe memorie van
den doergaen en ouerliden d; si daer doē
deden. ende doen si dus ouer waren ghe
passeert droochs voets doer de fluuie ior
dane ginghen die priesters metter arckē
na hemliedē die iordane passeren Daer
na stelden hem de wateren in haer oude
stadt ende ghinghen loopen so si te voren
ghedaen hadden

Als iosue ende alle die andere van den
volcke van ysrahel ouer ghepasseert wa
ren die fluuie iordane so namen si die. xij.
steenen die si ghenomen hadden in die ri
uiere ende die droeghen se met hem en gi
ghen logeren met haren goede in galga
les op een mile na iherico ende. ix. milen
vander fluuien iordanen/daer maecten
se eenen outaer vanden. xij. steenen voer
screuen opden welcken si gode doen sacri
cie deden Als io. ue ende alle dat volck ge
logeert was in den pleyn van iherico soe
quam onse heere tot iosue hem segghen
de. Maect messen van steenen also seere
snidende als ghi moeghet ende besnider
alle dat volck dat vander deserthen gheco
men es iosue die dede dat also waut god
hem so beual ende gheboot te doen

Diet hier de tweefte befnideniffe die onse heere god beuolen heeft. Die eerste befnideniffe gheboort hi abraham te doene Die tweefte befnideniffe gheboort hi iosue te doene. Ende het es te weten dat de gene die metter eersten befnideniffen n3 befneden en was dat hi metter tweefter befneden sal worden ende die sake of cause waerom dat onse heere god dese befnideniffe heeft doen doen es dese. want het volck dat van egipten was geboort hadde gemurmureert seere menichweruen in die deserte teghen onsen heere god. Ja seer ouer grootelijc hebben si gemurmureert ende god almachtich vertoert principelijc doin si seiden dat si wouden wederom keeren na egipten. doen de messagieren die moyses ghesonden hadde om te besien ende om te conspireren dat lant van belofte om wederom ghetomē waren welke messagiers doen hadden seer groeten rouwe ende bedruetheit om die crachte ende machte vanden volcke dis lants dat si vonden hadden Wāt doē seide hem onse lieue heere dat niemant van hemlieden comen en souden tot den lande van belofte/maer si souden alle gader te samen steruen inde deserte wtghenomen iosue en caleph, ende soe wert oock volbracht/want inder spaciē van veertich iaren dat si ind deser ten regnerden of woenden so storuen si alle die van egipten gepoort waren/sonder alleen die god wtghenomen hadde als caleph dpe maer een alleen en was die onbefneden was ende gheweest hadde in die deserte/daerom deden onse heere befniden bi iosue/ende dit was die tweede befnideniffe

Hoe onse here den kinderen van ysrahel gheboort haren paesschen te houdene

Ca. C. xxiij

HIs die kinderen van ysrahel ald? befneden waren bleuen si dair totter tijt toe dat si alle wel ghenesen waren Hierna geboort hem onse heere te houdē haren paesschen want si en hadde t noch maer twee reysen gedaen Die eerste reyse was in egipten doen si van daer schepden souden/ende den andren was aende voert vanden berge van synay/het tweefte iaer dat si wt egipten gheschepde waren Dus hielden die kinderen van ysrahel als nu haren paesschen den. xiiij. dach der maent dis auonts opt velt bi iherico daer si ghelogeert waren ende hier aten si wt broot ongeheuen. Ende coorts daer na dat si gheten hadden see gebracht hem dat manna waer mede si geuoert hadde gheweest. xl. iaren in die deserte

Hoe iosue die scat van iherico destruerde ende alle dat lant daer omgaens

Ca. C. xxv

Dien seluen nacht was iosue te veld bi iherico ende stōt en ouer pepel de hoe hi soude moghen winnen de scate van iherico Ende aldus staede in fantasien quam hem een man teghen die een blanch sweert in syn handen hielt Doen hief hem iosue op vander eerden daer hi hadde sitten ouerdencken alle dese dingē ende ghinc omdesen man tegen ende int gemoete te comen den welken hi vraicht de oft hi van sinen volcke was oft n3 segghende tot hem/sidi van onsen volcke of van onser wederpartien. Daer op hem die man andtwerde segghende. Ick en ben uwe wederpartie niet maer ick ben

ghetomen om v te helpen ende bi te scaē
 Ich ben die prince vanden ridder gods.
 Doen iosue hem dit aldus hoorde seggē
 viel hi op sine knien ende aenbadt hem.
 Doen dit aldus gedaen was bewees hē
 die ingel gods die maniere hoe hi die stat
 van iherico in soude nemē ende dat inde
 scadt niet gespaert en moeste worden het
 en soude al ghedestruert ende verdoerū
 worden, want god woude al ghemeyn
 līc ghedeplc ende verstroyt hebben. Dor
 sepde hem die enghel dat si hem moesten
 ontchoepen, want die selue plaetse was
 gheheplcht ende ghebenedyct het welcke
 si deden also hem die inghel gods dat be
 ual iherico dat was een de alder sterckste
 scadt diemen in dien tiden ietwers vindē
 mochte ende die ghene die binnen der sce
 den waren hpledense so vaste gestoten so
 dat si daer niemāt in en lieten of wt. Doē

riep onse heere god iosue tot hem ende hi
 sepde hem datti nemen soude seuen busi
 nen oft trompetten en datti dus gaē sou
 den voer die arcke. Dat oock alle die mā
 nen van wapenen gaen souden voer die
 arcke ende dan alle die cleynelieden van
 wapenen die souden achter of na die arc
 ke gaen ende binnen seuen dagen moes
 ten si dus omē gaen oft oncrent die voer
 sepde scadt sonder eenich woert te seggen
 oft sonder eenighe maniere te maken vā
 der scadt te bespringhen. Doen si dit ald
 ghedaen hadden de arcke dus gedragen
 met den seuen businen ofte trompetten/
 den wech dien si schuldich waren van ga
 ne elck in sijnder ordinancien/ende ren se
 uensten daghe quam onse heere ende sei
 de tot iosue. Ghi sult seuen werf gaen on
 cret der scat dpe liede vā wapenē voer de
 trompetten dairna die arcke alder voer

trompetten daerna, de arche alder voer-
mer en segt niet een woert. Naer de seue-
ste repse suldi alclamen roepen met luy-
der stemmen ende dan sullen die muere
vander stadt vallen so dat een ieghelijck
in die stat gaen sal moghen. Dan saget
al doot sonder eenighe ghenade manne
vrouwen kinderen ende ooc alle die beef-
ten vander stadt sond' iet te sparene/wat
ich hebbe die stadt vermaledijt met al dz
ghene datter in es wtgenomen raab m;
alle dat gene dat haer toebehoort. Alle dz
gout siluer tin loot koper pser dz ghi dair
vint seldi nemen ende doeghet inden tab-
nacule oft tempel Doen seyde onse heere
tot iosue. Ghi sult den volcke verbieden
dat niemant so doet en si te ontfanghen
oft te houden eenich dinck vā dat der stat
aenghegaen heeft want het sal hem een
quaet nemen sijn voer die gene die doet
Doen iosue dus dese dpinghen ghehoort
hadde die hem onse heere beuolen hadde
so riep hi die selue kinderen van ysrahel
tot hem segghende hemlieden. Ick beue-
le v allen dat ghi v lieden teghen den pre-
ten dach van den sabaoth ghereet makē
wilt inder seluer maniere dat mi onse he-
re dat beuolen heeft dwelch hi hem daer
seyde. Aldus ghinghen si rontom die sel-
ue stadt alle die ghewapende lieden/doē
die seuen priesters daer na met haren se-
ue trōpetten voer de arche daer na achē
alle dat ghemeyn volck al onghewapēt
maer daer en was niemāt die eē woert
sprac. Mer die seuen priesters die de seue
businen of trompen droegen bliesen seer
hertelijcken lude. Doen dit die conint vā
iherico hoorde quam hi m; alle sine volc-
ke op die garepten ende mneren vander
stadt hem verwonderende van dat ope-
kinderen van ysrahel daer bedreuen. Al-
dus ghinghen die kinderen van ysrahel

elcken dach so dat behoorde oerent de stat
van iherico totten seuensten daghe/ende
doen den seuensten dach ingegaen was
die gene die de businen of trompen droe-
ghen beghonsten ouer luyde ende seer te
trompen Als die lieden van wapenē en-
de alle dat ander ghemeyn volck vande
kinderen van ysrahel hoorden soe luyde
trompē begonsten si wel also lude te roe-
pen ende groot ghebaire te maken mit lu-
der stemmen. Met desen grooten gheba-
re vielen die mueren vander stadt plats-
ter eerden met alle den torren ende ster-
hepden Doen ghinch alle dat voerseyde
ghewapende volc iune sonder pman-
ts wedersegghen. Want alle die ghene van
der stadt waren die waren so seer verwō-
dert vā dat si sulche stuckē sagen als dair
gheschieden dat si niet en wpten seggen
oft wat doen. Het garnisoē vanden ysra-
helschen liep op die van binnē so dat sise
alle ten sweerde dedē ende ter doot broch-
ten groot cleyn mannen vrouwen ende
beesten Doen namense tgout ende silue-
re met die ander metalen vander seluer
stadt ende droeghen dat inde tabernacu-
le daer na staken si vier ouer al so dat si
die gheheele stadt in eenen vier sette. Na
desen sant iosue ten huyse van raab die
selue messaigiers die tanderen tiden ghe-
weest haddē om haer te salueren. Daer
saluerdense haer ende alle haer volck al-
le tghene dat haer ende haren vader toe-
behoorde om te volbrēnghen ende te ver-
nullen den edt die de messaigieren tade-
ren tidē dair gedaē haddē. En hier en bo-
uē gafmē hair grote gauē en ontfingen
se daerna alrijt in haer geselschap ghelijck
si haer dat beloest haddē/doē si de messai-
gierē gesalueert en vē stadt geholpē had-
de sond' eenighe schade mits dē welcken
hair al volck vā ysrahel bemide. Hier na

wert raab hoghelijck ghetrouwt aē volc
 van ysrahel inde linaigie van iuda waer
 af dat dauid quam ende ihesus cristus.
 Doen dese stat van iherico aldus ghedel
 trueert was so vermalend dese iosue en
 de oock alle de ghene die daer weder om
 strichten souden. Nu was god onse heere
 wel met iosue want hi maecten groot so
 dat hi ontsien was ouer al ende sine naē
 ghinch ouer al dat lant verre ende breed
Doen die stad van iherico al gedeftru
 eert was ende ghepilleert ghelijck voer
 screuen staet soe wasser een man wter li
 nagien van iuda ghebooren die men hiet
 achor. die sach een schoon rode hupcke al
 costelijck van sijnder liden gewracht dpe
 ouer groot goet weert was. Dese voer
 screuen achor nam desen mantel secrete
 telijcken so dats niemant van hem liede
 gewaer en wert ende droech desen man
 tel aldus secretelijcken in sijn tabernacu
 le. Seer coets daerna lant iosue sommi
 ghe van sinen volcke om te bespien een
 clepne stat dpe men hiet hap en al dat lant
 metter toebehoorten Doen dic volck dpe
 voerscreuen lant wel aen merct ende oir
 sien hadden quamen si tot iosue ende sei
 den tot hem Het en es van gheenen noo
 de datmen volck verstorbere oft traueil
 lere om de stad van hap in te nemen in
 al dat lant daer omtrent si sullen wel oir
 sien twee of drie duyent mannen die wi
 daer seynden moghen Doen nam iosue
 drie duisent mannen wel inder wapenē
 die hi alle derwaert lant ende doe die vā
 hap dic saghen ghinghen si hem ter wa
 penen stellen om hem te verweren. En
 die kinderen van ysrahel bespronghen
 se seer fellijcken ende vreeselijcken mair
 die ander verweerden hem grootelijc en
 de seer wel Dese battaille duerde so lan
 ghe ende so vele dat de borgeren vā hap

voer hē deden vlien alle die kinderen vā
 ysrahel en quetsrender seere vele Doer do
 den hier wel xxxvi. Aldus so vlodē die ki
 deren vā ysrahel en quamē seer ont paeyt
 voer haer mebroeders
Doen iosue sach dat de kinderen van
 ysrahel so seer ontselt en gestoot waren
 ende dat se so van haren viandē gekeert
 waren dreef hi so ouer grooten druc dat
 ter niet om segghen es want hi beghoft
 daer te schoren sijn cleet daer hi mede ge
 cleet was en werp hem seluen voer dpe
 arche van onsen lieuen heere daer was
 hi doen van dpen morghestonde tot dē
 auonde En die alder oufste vanden volc
 ke van ysrahel die waren gherleedet mit
 sachen ende alle haer herten beghonften
 hem lieden te beuen van groten vare so
 waren si alle rader verslegghen Doē se
 de iosue tot onsen heere aldus heere hoe
 condi ghedooghen dat uwe volck aldus
 moet vlien voer haer vianden. ghi hebt
 se doch ghetrocken wt egipten met dijn
 re machten ende crachten en ghy hebt se
 gheuodet inder woelstinen en ghi hebt
 se ghebracht tot deser plaetsen toe daer si
 nu sijn Ende nu wildise leueren ende la
 ten in dpe handen van haren vpanden.
 Als de coningen van canaan hooren sul
 len dese nieuwe tidighen so sullen si see
 re scouttelijcken te samen vereenyghen
 om te wreken haren toren ende sullen dā
 op ons comen ghelooopen ende brengen
 ons allen ter doot Here willet doch ouer
 dencken v grootheyt ende v mogentheit
 met oock uwer gheloeften die ghi gedaē
 hebt aen onse vaders. Abraham. Isaac
 ende Jacop ende en wilt ons doch niet la
 ten in desen noode/wi die uwe volck sijn
 m ih

...
 ...
 ...

Hoe Achor ghesceent was om die dief uerie die hi gedaen hadde in de stede van iherico doen die in ghenomen was ende ghedestruuert bi Josue Ca. C. xxvi

Oets daerna sprach onse heere tot Josue hem seggende aldus. Waer omme bidder ghi mi soe seer voer dat volc van ysrael dat so grootelijck ende sterckelijck teghen mi gesondicht ende misdaet heeft want si hebben ghenomen ende gestolen sommighe goeden of iuwelen vander stat van iherico ende dat teghen mi geboden daerom en sal ic nemmermeer sijn met hem oft in haerder hulpen voirdier tijt ende willen dat dat quaet ghepuniert ende ghebetert sal sijn Daerom staet morgen op ende doet alle dat volck voer u comen ende als si alle verghadert sijn voer u soe suldi nemen loten en worpen die onder die twelef gheslachten dat es onder die twelef linaigien ende den ghenē die ghi beuindē sult daer die loten op vallen dat sijn die ghene dier quaet ghedaet hebben Daerna suldi noch loten woepē ouer alle die hoofde van dier seluer linaigien ende dit doet so lange tot dat ghi gevonden hebt den genen die dat quaet gedaen heeft. Als ghi dien gheuoden hebt so worpt him in een pier oock alle die ghene dat hem toe behoort Doen iosue ghehoort hadde van onsen heere dat ghene dat hi hem beuolen hadde te doe so stont hi des anderen daechs seer vroech op ende hi ontboot dat volck tot hem. Doen si alle vergadert warē werp iosue alle die loten ouer die twelef linaigie ende het lot viel op die linaigie van iuda Doen iosue dit sach ginck hi van hoofde te hoofde so lange tot dat hi dat lot vant op dat hooft van achor Ende dit was de ghene die genomen hadde het gene dat onse heere verboden hadde te nemen Josue septe tot hē

Schoon heere segghet nu die waerheit bekenet nu dat gene dat ghi gedaen hebt ende segt dat tot ons Achor siende die hijs niet ontgaen en mocht ende bekenende sijn misdaet septe Heere waerachtelijck ick hebbe selue die misdaet gedaen Ic sach eenen seer schoonen costelijcken mantel dien nam ick mit noch vijf gewichten siluers en eenen bant gouts dwelck ick in mijs tente droech en septe daerom ghi sellet daer vinden so ic u hier segghe. Doen iosue dit aldus hadde gehooft sat hi rechtuoert seker personen totter voersepede plaecten daer si alle dinghen vonden soe achor ghesleit hadde die hi genomen hadde ende brochtent iosue. Doen iosue dese dinghen hadde geboort hi dat men achor steenen soude en verbernen m; alle sine goede en niet alle tghene dat hem toebehoorde wif hupsghesin kinderen beeste en hupstraet want god hadt so beuolen. Dit volbrochten die kinderen van ysrael en doen si hem ghesceent hadden ende verbrant mit oock al dat hem toebehoorde so worpente groote deelen steenen op achor in een vallepe daer si hem gesceent hadden ende hieten die vallepe de valleie van achor Het was de costume vanden ouders dat men corrigeerde die misdadige om den ghenen die na quamen tot eenē memorien ende tot eender ewigher gedinckenissen.

Hoe Josue na die doot van Achor drey stat van hap wan Ca. C. xxvij.

Oets hier na sprach onse heere tot Josue segghende Hebt goet hert en ontsiet niet neempt met u uwe volck oft lpeden van wapenen en gaet teghen hap en tegen den coninck van dier stat ghelijck ghi dedet tegen iherico wtgeno

men dat ghi niet doden en sulc die beeste
 mer die suldi deplen onder v lieden Doē
 nam iosue. **xx.** duisent vechtender man
 nen ende sant die derwaert hem seggen
Saet noch desen toecomenden nacht en
 hout goede wake tusschen bechel en hat
 int occidente ende ghi sulc die wapene ge
 reet houden om te vichten en sulcse oock
 houden teghen die stad. Ende ic sal ma
 niere ofte samblant maken om die stad
 te bespringhen en dat ic tegen hem vech
 ten wil Als dan die coninck van dier stat
 met sinen lieden mi willen op loopen en
 bespringhen in battalieu en si wter stat
 comen/so sal ic maniere maken of ic vlie
 woude/aldus sullense meppen dat icse
 niet en derf verbedden so sullense na mi
 lopen Ende dan suldise van achter besto
 ten so sal ick mi dan keeren tegen hem lie
 den soe sullen wise van voer bestoten en
 ghi van achter/wat bi allulcher manie
 ren en sellen si niet connen gheulien ofte
 oock weth ghelopen Dit wert alous ge
 daen alst iosue beuolen hadde/ende leide
 hem secretelijck ter voerselder plaecten
 al den geheelen nacht Ende dis anderen
 daechs nam iosue dz rammanant van
 den volcke van wapenen datter gheble
 uen was ende ginck teghen hai en selde
 hem ouer de ander side vander stad om
 trent der deserten Doen de coninck sach
 dede hi vergaderen alle sijn volck en gic
 wter stad teghen helieden mer si en hoe
 den hem niet voert gernesoen dat achter
 was iosue maecte maniere oft hi geulo
 den soude hebben want hi ghinck na de
 deserte toe. Ende doense die coninck van
 hap met al sijn volck sagen aldus vlpē
 hadden ghemeynt datse alle veruært
 hadden gheweest daerom begofense fel
 lijck na hem te lopen en meyndense wel
 te veruaren oft te doden gelijk si die and

gedaen hadden daer te voert **M**aer doē
 se iosue met deser manperen wel achter
 waerts ghetrocken hadde vander voer
 selder stat heerde hi hem teghen hem lie
 den ende hief sinen schilt op om hooge so
 dat de ghene die int garnisoen waren dz
 wel saghen Doen besprongense hem en
 de vonden oock de poorten vander stad
 van hap open staende daer si inne ghin
 gen ende stakē ouer al dat vier in so qua
 men si doē vechten tegen die ander Doē
 die coninck vā hap sach dat iosue gekeert
 hadde en dat hi so felliken beghost te slaē
 woude hi keeren en rugghe gheuen na
 der stat waert inne om hem te salueren.
Maer doen sach hi dat dpe stat van hap
 was in enen viere was hi bi na al despe
 raet van quaethepden want hi sach dat
 hi voere ende achter battalie hadde **D**oe
 sach hi dat hi van geender siden ontgaē
 oft ontulien en cōste mer hi wert daer ge
 door met wel twalef duysent vechtender
 mannen soe dat daer niet so veel als een
 en ontginck **A**ldus was de stat van hap
 ghedestruert ende alle dat lant dair om
 trent/daerna namen de kinderen van i
 srael alle dat gont siluer beesten ende an
 der goeden die si daer vonden binnē hap
 ende bechel ende alle die landen daer om
 trent Dit goit deplden si al te samen ghe
 lijckelijc onder hem liedē. Ende iosue hic
 den coninck van hap/maer nader sonnē
 onder ganc dede hi hem weder af doē en
 begrauen voer die poorte van hap ende
 dede legghen eenen grooten hoop streenē
 op hē **D**aerna heerden si weder na haer
 lant van daer si ghecomen waren

Doen die van gaban hoorden vertret
 ken hoe en in wat maniere dat dit volck
 van israhel in genomen hadden iherico
 en hap en hoe sijt al verbiant ende gede

strueert hadden niet allen den toebehoor-
ten ende al ghedoot sonder eenich ontfer-
mē so dachtense datse hem dair voer hoe-
den souden ende sochten raet om hair lijf
te salueren ende si oerdineerden een gro-
te valscheyt. Si namen sommighe van
haren lieden die hem dochte goet en nut
daer toe wesende. Dese lieden dede men
cleeden met seer oude abiten of oude ver-
schoerde cleederen die schenen ghedragē
hebben gheweest in vopaigien. Oock so
schoepdense hem met seer ouden faetsoe-
ne van scoenen ende coufen die al in stuk-
ken ende oock ghebroken waren. Doen
namen si oude sacken die hinghense om
hare halsen daer in stakē si hert broot dz
seer hert ghebachen was. Ooc namen si
oude flesschen dus waren si in alder ma-
nieren toe gemaect al hadden si seer ver-
re landen gheromen/aldus quamen si o-
der den hoop vanden kinderē van israhel
ende principelijc gingense eerst voer
iosue ende voer dpe alder outste vanden
volcke van israhel segghende tot hem lie-
den aldus Wi comen hier bi v lieden wi
sijn van verre landen en seere moede soe
ghi wel aen ons sien moecht wi sijn van
den lande niet dat god v lpeden heeft be-
loeft te gheuen daer om comen wi aen v
lieden inden name van allen den ghenē
van onsen lande om paps ende aliancie
met v lieden te maken Doen nam iosue
ende alle dpe outste van hem lpeden aen
hem seluen raet sonder hē met onsen hee-
re te beraden ende si sworen hem trou-
we en paps/maer daer na ten epnde vā
drie daghen beuonden die kinderen van
israhel dat si bedrogen waren waer af si
seer grootelijck waren ghestoort Ende si
ghinghen hem op wege setten om gaba-
an te destrueren het welcke was een seer
grootē scadt ende edele ende oock alle dat

lant daer onitrent Doen die van gabaā
dic wisten bewesen si hem lieden hoe dat
si hem trouwe ende eedt ghedaen hadde
niet te misdoen Doen andrwoerde iosue
hem lieden daer op segghende waer om
hebdi mi aldus bedrogghen Si antwoer-
den hem dat sijc niet ghedaen en hadden
om hem lieden te salueren vanden lque/
daerom siet hier wat daer af es/wi sette
ons geheel in uwer genaden ghi moecht
uwen wille doen met ons Ende doen dz
ghemepne volck saghen dat si hem ald
op gauen ende ooc die siraude so en wou-
dense niet datmen hem hielde het ghene
datmen hem beloest ende gheswoerē had-
de. Maer iosue ende die ouders vanden
volck iugierde ende ordineerden datmē-
se sculdich waer te houden Doen geboot
iosue te houden het ghene dat die ouders
te samen gheraemt hadden oft gheordi-
neert datmēse houdē soude ou dienaers
en slauen Want ick wille seyde iosue dat
ghi slauen sijc en dat ghi lieden houwen
sult alle dat hout dat die kinderen van is-
rahel verbernen sullen ende principelijc
om den dienste gods ende ghi lieden sult
oock moeten besorghen alle dat watre dz
si behoeuen sullen daer die voer seyde ki-
deren van israhel woenachtich sijn sultē
principelijck datmen hebben moit totte
dienste der tabernaculen

**Hoe Josue Adofedech. den conynck
van iherusalem met al sinen hulpers ot
seyde. Cap. C. xviij**

In open tijden wasser een conynck
binnen iherusalem gheheeten ado-
sedech die welcke doen hi hoorde vertellē
het ghene dat die kinderen van israhel
ghedaen hadde te iherico ende in die stat
van hap hoe ende in wat manieren dat

si die ghedescreueert hadden met oock alle den volcke groot ende clepne. Oock hoorde hi segghen hoe dat die ghene van gabaan op ghegheuen waren ende hoe si eerst aen hem ghinghen dit ouerdinckende hadde hi groote sorghe waerom hi de de ontbieden al sinen raet ende hi hadde seer groote lieden bi hem want hi hadde vier coninghen met al haer lieden bi hē. Doen quamen die vijf coningen vandē morianen voer die stat van gabaā daer si haer tenten sloeghen om datse haer op ghegheuen hadden en waren ghegaen aē volck van vrahel waerom si grootē haet ende nijt hadden. Doen die van gabaan sagghen dat die morianen daer ghesieghts en getent hadden sonden si aen iosue en baden hem dat hyse woude comē ontfetten ende comen hem te hulpen soe haest als hi emmermeer rost want daer waren moren die daer sieggen ende pau-

lienen gheslaghen hadden. Doen iosue dit verstot verkaemde hi sijn volck en stelde te wege om te gaen na gabaan hem lieden te ontfetten van haer vande. En de dien seluen nacht sprack onse heere tot iosue segghende aldus. En ontsiet v niet vā desen volcke confoerteere v en maect goet herte want ghi sultse al verwinnen si en sullen teghen v niet hebben.

Hoe iosue vijf coninghen verwan ende hoe den dach verlengt wert doer tghelbet van iosue Ca. Cxxix.

Des anderen daghes wel vroech olyep iosue met alle sinen volcke op die morianen ende si ouerliepense soe dat si bestonden te vlypen ten besten datse mochten. Ende die wile dat si dus beston-

te vlien so dede god onse heere vallen ha-
ghelsteenen so groot en loe hert dat si ter
doot brochten wat si raecten. Seere veel
dooder desen hagel iae veel meer dander
gedoor wert vanden kinderen van isra-
el ide battaille Ende dit duerde so lange
tot dat die sonne beghonst onder te gaen
Maer doen iosue sach dat die sonne lo see-
re daelde onsfach hi hem teghen dat ope-
nacht aen comen soude om dat si haer vi-
anden niet en verloren dacrom hadt hy
god dat hi so veel doe woude dat si moch-
ten remedie hebben van desen volcke en
doen hi sijn oracie ghedaen hadde so hief
hi hem op en keerde hem teghen die son-
ne/en gheboort haer voer alle dinck dat si
haer soude houden staende en scinende/
daer si doen was teghen gabaan totter
tijt toe dat die kinderen van israhel ver-
wonnen soudent hebben haer vianden.
Oock geboort hijt tot der manen also wel
als hi ghedaen hadde totter sonnen. En-
de die sonne metter manen obedierde io-
sue so dat si geen van beyden onder en gi-
ghen/maer si onderhielden hem int schi-
nen wel noch eenen geheele dach, in dier
manieren dat dien seluen dach gegroot
was dat hi wel twee ander ghemepe da-
ghen in hielt Want noyt en was so groot
ten dach ghesien daer voer oft oock daer
na ghelijck dat dien dach was De kinde-
ren van israel iaechden die vijf coninge
in een steenrootse oft grooten put daer si
se in hielden. Doe si daer in waren liepe
si tot iosue ende seyden hem hoe dat si die
vijf coninghen gheborgen ende geiaecht
hadden inde steenrootse die daer stont Doe
geboort hi datmen den mont van die ste-
enrootse wel bewaren soude met grooten
steen en op dat die coninghen niet wt co-
men en soudent. Als hi dit gat wel hadde
doen bewaren soe datter niemant wt en

roft gheromen geboort hi sijn volcke de-
se lopen soude na dat ander ramimanat
vanden volcke datter geuloden was en-
de datse alle de ghene die si vinden costen
ter doot bringen soudent doen si alle ge-
iaecht hadde metten sweerde so dat si nie-
mant meer gecrighen en costen quamē
si weder tot haerder stadt van daer si ge-
gaen ware bi iosue Doe dede iosue voer
hem brenghe die vijf coninghen die indē
steenrootsen gheuloden waren/ende als
dese coninghen voer hem waren so ghe-
boort hi aen die princen vanden ry. Inai-
gien of gheslachten van den volck van is-
rahel dat si dese coninghen legghen sou-
den hare voeten aen haren hals/dwelck
si deden/daer na gheboort iosue dat men
se hangen soude ain vijf ghalgen/en alle
inder nacht quam datmen se dan af sou-
de doen en datmen hem leggen soude in
de fosse of steenrootse daer si in gheulode
oft gheiaecht waren/daer na dede hi ver-
gaderen eenen grooten hoop steenen die
dede hi al legghen inden mont vanden
gate vander voersepder steenrootsen om
die daer mede te beslupte ¶ Dien seluen
dach nam en wanio. ue die stat van mace-
da en haren coninck die welcke hi ooc ten
sweerde dede gelijc en ider seluer manie-
ren dat hi ghedaen hadde binnen der ste-
den van iherico so dat hi daer niet en liet le-
uen Van daer so vertracht hi voer en an-
der stat die geheete was lebra/daer dede
hijt ooc al te sweerde niet alle de toebehoor-
te gelijc hi dede oft gedaen hadde binnen
der stede van iherico. Daerna ginc iosue
tegen den coninck van dachis en bespron-
gen hem/en op die stat seere machtelijck
van allen siden Daer sloeghēse die vanden
stat al doot en oock den coninc ghelijc en
inder seluer manieren dat si gedaen had-
den binnen der steden van lebra. Doen

64
was daer ghecomen pnen die coninc vā dazat om te helpen ende bñstant te doen den coninc van achis waer tegen dat iosue oock te velde ginck den welken hi bespranck met grooter machte van volcke van wapenen ende hi verwan daer den coninck te blacken velde ende doode him daer. Also bleef dair die coninck van pñe ende die coninck van dazat met allē sinē volcke so dat daer niet so veel als een mēsche en ontghinck noch oock en ontvloot

Van achis ghinghen die kinderen vā psrahel dien seluen dach tot voer die stat van glon de welke si bespronghen van alle canten ende namen se inne ende si gīghen binnen der steden Daer dooden sīt ende dedent al ten sweerde dat daer was mannen vrouwen kinderen ende beestē sonder eenighe ghenade. Aldus deden si met glon gelijck ende inder seluer manieren dat si ghedaen hadden met achis.

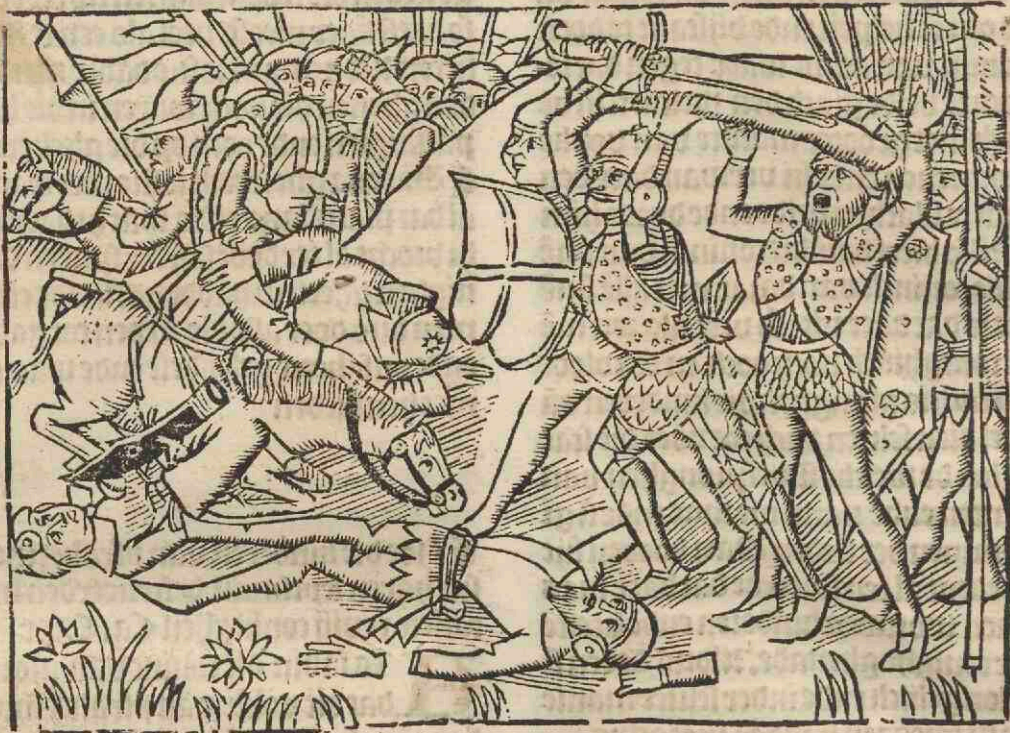
Van glon ghinghen de kinderen van psrahel weder om tot voer die stede van ebron ende die namen si doen oock inne/ daer dooden si den coninc van ebron inzal den volcke dat daer binnen der steden was ende binnen den lande ende si dedē met ebron ghelijck dat si ghedaen hadde met glon

Van ebron ghinghen die kinderen vā psrael tot voer die stadt van dabit Daer namen sīt ooc al inne ende destrueerdēt ende sloeghen den coninck vā dabit doot oock al dat volck dat hem toebehoorde/ daer bedoruen si alle dat geheele lant steden castelen ende dier ghelijcke plaetsen so dat si daer niet en lieten het en was al te samen ghedestruuert ende verdoruen. Dus deden si metten conynck ende met den lande van dabit ghelijck ende inder seluer manieren dat si ghedaen hadden met glon ende mit den andren stedē welc

ke steden die si oock also ten sweerde dedē so dat si daer niet so veel als een te liue en lieten Aldus nam iosue dabit met allen den ghenen die noch waren in die hooge passagien ende oock op die gheberchten **D**aerna ghecreech iosue met crachten al dat platte lant ende wat hi daer vant hi brocht al ter doot sonder sparen dat eenighen g;eest in hadde dat leefde en quamen dus doer alle die steden tot gabaon ende onse heere gelepdese ende was althē met hemlieden

Hoe die kinderen van psrahel met iosue haren leytsman destrueerden in bat talien. xxviij coninghen Ca. C. xxx

Hisabin die coninc van azor sach dat dit volck van psrahel sinen lāde begonst te genaken socht hi al om hulpe ende bñstant en sant al om sijn sergantē daer hi mepnde hulpe oft bñstant te hebben Ende hem quam so grooten hulpe so dat si vergadert waren wel. xxviij. coninghen ende dese hadden in haer gheselschap vier hondert duisent mannen vā wapenen ende twee duisent waghēnen Want in ouden tiden vochtē die edel mānen opte wagenen al ghewapent. Dese xxviij. coninghen ghinghen alle te samē met groote menichte van volcke teghen iosue ende die kinderen van psrael ende si versaimden alle op dwatre dat gheheten was mara Ende onse heere sepde tot iosue aldus. En hebt gheen sorghe noch en sīt oock niet verstorbeert oft verwonderd van tghene dat ghi sien sult na v oft teghen v comen. aengaende eenre grooter menichten van volcke/want morgen te deser seluer vren sal icse alle leuēren in uwen handen ende si en sullen v oock nē

mermeer ontulien Ende als ghise al ver
 slagē hebt so suldi versamen alle die peer
 den ende alle die waghēnen die daer sijn
 die suldi verbernen Doen iosue onsen he
 re hadde horen spreken was hi wel ghe
 troost ende gheconfoirteert ende nam zj
 lieden van wapenen ende steldese in oer
 dinancien/so ghinck hi m; alle sinen volc
 ke teghen dese. xxvij coninghen ende te
 ghen die grote menichte vanden volcke
 dacti daer ghebracht hadden/daer begō
 sten si seer deen opten anderen te loopen
 men sach daer so ouer grooten menichte
 van bloede loopen sodatse die kinderen
 van ysrahel alle te sweerde deden wtghe
 nomen die ghene die hem ontuloden op
 die stercke casteelē ende op die stercke bel
 lewercken/want die gene die vanden lā
 de van canaan warē die haddē gemaect
 sommighe plaetsen secrete om dat si daer
 op achter rugghe rechen souden en vliē

allt hem tht en noot dochte. En die selue
 plaetsen waren so ouer sterck d; niemāt
 daer aen hadde Dese kinderen van ysra
 hel hadden hier ouer grooten oloop vā
 haer vianden eer dacti hem te bouen ge
 comen consten ende verwinen mits der
 grooter menichten Ende doen die kinde
 ren van ysrahel alle haer viandē ter doot
 ghebrocht hadden verlaemden si alle de
 peerden die daer bleuen waren ende ver
 branden alle die wagenen gelijc en inder
 seluer manieren dat onse heere beuolen
 hadde dat iosue doen soude. Daerna be
 spranc iosue achor die scone stadt de welc
 he was een van den principaelstē steden
 ende oock vanden edelsten van al den co
 nincijcken die nam hi in m; foersē en
 doode den coninc m; alle dē volcke vand
 stat. Hi en liet daer niemant te liue noch
 mā noch vrouwe noch kint noch beest soe
 dat en ontginc/daerō si ach hi twier al

om in die scac so dat hise al verblāde oot
 verbernde hi alle die steden die daer wa
 ren binnen dien seluen lande en hi dede
 al te sweerde te wete coninghen en al
 le ander volc Want onse here had beuo
 len datment so doen soude Aldus creech
 iosue dat lant van belosten/want al dat
 dien lande aendleefde brocht hy ter doot
 ende namē daer al de propē ende pilleer
 den alle die steden so dat si alle rijk wer
 den want si vonden seere veel gouts en
 siluers grootē schat ende ander iuwele

Choe Josue onsen heere sacrificie dede
 in sichen Ca. C. xxxi

Dat Josue ghewoont hadde in
 galgali wel vijf iaren ende dat de
 kinderen van ysrahel gheconquesteert
 ende vercregen hadden sommige plaet
 sen vanden lande soe keerden si weder o
 na galgali daer si haer woonsteden had
 den doen si vercregē ende gecōquesteert
 hadden dat lant van canaan so scheidt
 si van galgalis ende trocken na een an
 der plaetse die gheheeten was silo en in
 dese plaetse bleue si om gode te aenbedē
 ende te bidden totter tijt toe van samuel
 die de leste gouuerneur was van den kin
 deren van ysrahel Ende van daer schypt
 iosue ende ghinck in sichen met alle den
 anderen volcke op eenen berch die men
 hiet hebal/daer stichte hi enē outaer vā
 steenen in die eere van onsen here Wel
 ke steenen niet gehouwē en waren noch
 oock gheenē hamer en hadde den stee
 nen ghenact/aldus en waren die steenē
 in geender manieren verhouwen noch
 gepast want aldus so hadt moyses ghe
 sept ende gheoerdineert wten gheboden
 gods. Op desen outaer offerde iosue on

sen heere een sacrificie plaplant in offer
 handen Daer screef hi den boec die ghe
 heeten es deutronomie/dwelc es dē boec
 vander tweester wet Hier dat si twe wet
 ten hadden/daer af dat deen eerst wernē
 was/ende dāder daer na maer het was
 die tweeste repse dat ope wet vernyeut
 wert oder die kindrē van ysrahel Daer
 verhiesse iosue en hincse voer hem allen
 int openbare in seldker manieren alsoot
 hem moyses beuolen hadde te houden.
 Daer deplden iosue dit volck in twe par
 tien.daer af dat hi deen partie leyde op
 den berch van hebal met oock deen helfe
 vanden priesteren die ghene die waren
 linaigien van leui Die ander partie stel
 de hi opten berch van garijn. Na dat io
 sue dit aldus ghedaen hadde ghebenedi
 de hi dat volck van ysrahel ende dede hē
 lesen die ghebenedijnghen ende die ver
 maledijngē die moyses gheoerdineert
 hadde ende hi dedese oock scriuen in sijn
 boecken Daerna keerde si weder na silo
Ena desen beghonsten die oerloghen te
 cesserē want daer en was niemant soe
 stout noch so doeck die dorste den last der
 oerloghen aen nemen teghen dat volck
 van ysrahel om die groote wonderlijche
 victorien die si alcht ghehadt hadden en
 de oock om dat si alle de ghene die tegen
 hem lieden quamen ofte op stonden ter
 doot brochten sondere eenighe ghenade
 om dese ende meer andere stucken die si
 ghedaen hadden ghauen si hem voer
 daen op die teghen hemlieden pet te doē
 hadden ende sette lijf ende goet indē han
 den vanden kinderen van ysrahel/ en
 de met deser manieren waren si heeren
 vanden lāde Na dat de scriftuere sprekt
 soe descreueden si .xxxvi. coninckrijckē
 groot ende machtych/ daer af dat zij al
 le dat lant behielden met allen den toe

behoorten dat welck si al te samen onder hemlieden doin deilden biden beuele vā iosue

Hoe iosue den coninck Sezor dede do den Ca. C. xxxij

Ner na want iosue den coninck be-
zor die tot anderen tiden gheweest
hadde een coninck van eenengrootten lā
de ende seer machtich het welcke ghehee-
ten was adozaber ende dese hadde ghe-
weest in die battaillie. Doen iosue desen
coninck sach vraechde hi hē wie hi was
Daerop hi hem antwoerde gaf seggen-
de dat hi een coninc gheweest hadde vā
eenen lande maer in die battaillie daer
hi gheweest hadde voer gabeon soe had-
de hi seer ghequest gheweest ende hi be-
kende hem weldat hi dē doot wel hadde
verdient want hi hadde in subiectien ge-
nomen ende verwonnen wel tseuentich
conigen/ dese dede hi al geuāgen brenge
tot sinen houe ende hi hadde hem allen
afgehouden de vpingheren van haren
handen ende oock die teenen van haren
voeten/ aldus dede hise sitten onder sijn
tafel tot sinen voeten als hi ghinck eten
Daer moesten si rapen dē afual dz daer
vander tafelen viel gelijck als veestē/ dz
dede hi hemlieden eten. daer om ghelijc
hi den anderen ghedaen hadde so heuet
god aen hē oock volbracht Doē iosue dit
verstaen hadde dede hi hem den doot be-
sueren ende beual datmen hem dooden
soude/ het welcke also gedaen wert wāt
god hadde hem beuolen dat hi niemant
in ghenaden nemen en soude/ maer dat
hij al ter doot brenghen soude so wel co-
ninghen als ander ghemeynlieden

Corts hierna vonden die kinderen vā
pfrahel eenen anderen coninck die oock
wter battaillien geschepden was eer dz
si begonsten te vlien/ die welcke ghehee-

ten was agas/ ende dese agas ope was
seer wonderlijcken vet hi wert ghelept
voer iosue Doen iosue hem sach dede hp
hem al in stucken cappen seggende doot
aldus altoos utwen vanden Ende doē
hi hem ghedoot hadde ende oock den an-
deren coninc so dede hi soecken ouer alle
dat lant om te besien of daer noch iemāt
ware die si vinden mochten ope ontula-
den hadde geweest ende beual datmē al-
le de gene diemen vindē mochte ter doot
soude brenghen/want aldus hat god be-
uolen tot iosue.

Hoe iosue Caleph gaf dat lant dat E-
mach dē rese toebehoorde en de stede vā
ebron Ca. C. xxxij

De quā caleph tot iosue ende sep-
de tot hem aldus in presencie van
alle den volc **S**hi weet doch wel dat on-
se heere gheoerdineert heuet van v ende
van mi hoe dat hi gheloefde ende swoor
voer mopses dat hi mi gaf alle dat lant
dat emach den rese toebehoorden ende si-
nen kinderen. Int welcke ick gheweest
hadde doen wi versonden waren dwelc
ommertoes wel gheleden es veertich ia-
ren. Ende hoe wel dat ick oock out ben.
lxxxv. iaren nochtan ben ic noch so doecht
ende sterck als ick doen was Doen ghal
hem iosue al dlant dz emach den rese en
sinen kinderen tochoorde metter stad e-
bron ende caleph doecht emach den rese
met sijn kinderen doot doen hielt hi dāt
in vreden Als dese battaillien leden wa-
ren dede iosue dat volc versamen in silo
segghende tot hemlieden aldus **S**hi siet
doch wel dat ick seer oudt worde ende be-
douen het soude mi seere goet duncken
dat alle dat lant dat wi gheconquesteert
ende vercreghen hebben ende het gheue

dat god v beloest hadde ware gedeilt aē
 elke linaigie sine op dat elc werē mocht
 te wac hi hebben soude/ēn dit eer ick stot
 ue Doen sepe de hi tot hem lpeden noch dz
 si souden nemen wt elcher linagien drie
 goede eerbare ende oock rechtuerdighe
 mannen vanden outsten rjij vā welen
 ende die van goeder wijsheden waren.
 Dese mannen soude men stellen om dit
 lāt van beloesten te schepden ende te dep
 len ende men soude dyt lant af meten tē
 rechtuerdelijckten datmen emmermeer
 colte ende mochte Als een pghelijck on
 der sijn linaigie haer beste ghebaen had
 den om dese mans aldus te vinden ende
 sise gheuonden hadden/so brochtense al
 le die voerscreuen mannen voer iosue ā
 te besie hoe hi dat voorts oerdinerē sou
 de Doen iosue dese mans sach lant hñse
 om dat si souden gaen meten dlant van
 beloesten m; deelen ende partien op dat
 ment ghelijck deplen soude ende geboot
 hem dat sijt in gheender manieren dep
 len of meten en souden dan nader groot
 ten die dat selue lant in hadde sonder pe
 wers anders aen te gaē want somthies
 zenen voer lants esser wel hōdert weert
 ende oock een cleyn lāt es veel meer wer
 dich dan een groot lant te spreken om te
 bewoonen oft om te bewaren. Alcht es
 veel beter een cleyn coninckrijck dan eē
 groot coninckrijcke Daerna soe ghingen
 dese voerspepe mannen ende maten al
 le dat inder selue manieren soe iosue hē
 lieden dat geboden ende beuolen hadde
 ende depldent ten alder rechtuerdelijckē
 dat si emmermeer mochten Doen sijt al
 ghemeten hadden brochten si die partien
 ende deelen ouer so si waren tot iosue
 Daer gaf iosue elcher linagien hair ghe
 deelte ende paert ghelijck dat het lot viel
 Ende doet an die linaigie van leuij quā

so en gaf hi haer gheen quantitept van
 lande maer hi maichte se ouerste ouer al
 die voerscreuen landen die daer gemetē
 waren ouer haer mebroeds want si wa
 ren ghedeputeert ende gheoerdineert ā
 god te dienen ende specialijck warē ā ge
 oerdineert om te bidden voer alle dz volc
 van ysrael maer hi gaf hē lieden it mid
 den vanden lande van harē mebroeds
 plaetsen ende steden om te wonen
 ¶ Hoe iosue eer hi sterf den kinderē vā
 ysrael dat lant van beloesten deplden.
 Ca. C. xxxiiij

Derna deplde iosue den kindereren
 van ysrael dat lant van beloestē
 wt ghenomen bethel dwelc noch niet en
 was gheconquesteert Mer dat lant vā
 iuda dat was gheconquesteert met sijn
 der toehooren dat leyden se medere deele
 Doen gheboot iosue den kindereren van
 ysrael dat si van alle den ossen wijnen
 vruchten beesten ende anderen goeden
 die si hebben souden van nu voerdane
 ghenen souden thiende der linaigien vā
 leui ende dair af souden si leuen ende ha
 ren nootdurft nemen want anders en
 souden si niet hebben binnen den lande
 van beloesten Van doen voort aen hiel
 den die vandere linaigien van leuij wa
 ren die possessien vander thienden van
 den kindereren van ysrael voer haer deel
 ende paert ende distribucte van den lan
 de van beloesten Oock sprack iosue tot
 ten ghenen die waren vander linaigien
 van ruben ende van gaad ende deene
 helft vander linaigien van manasses
 ende sepe de tot hem lieden. Ghi sulc heb
 ben uwe woeninghen ende uwe gedeel
 te ouere die fluuie iordane Ende die flui
 uie iordane sal sijn tusschen v lpeden en
 n h

de hemlieden ghi sult onderwilen onder
malcanderen versamen en comen. Nu
siet wel toe ende neemt wel merck so dat
ghi niet en vergeet de wetende die gebo-
den gods te onderhouden die u god ge-
gheuen heeft bi sinen dienaere moyses,
so dat ghi maer eenen god en aenbedet,
ende en aenbedet niet meer eenyge af-
goden maer aenbedet alleen god die u so
veel goets gedaen heeft. Hout altyt trou-
we onder u lieden ende goede wet/want
ghi sijt alle ghebroeders vanden lande o-
uer die fluuie iordane. Doen geloefdent
ende swoerent die linagie van rubē ga-
ad ende deene helft van manasses d; sijt
onderhouden souden alsoet iosue hemlie-
den gheboot. Daer na namen si oerloef
aen hair broeds om te gane ouer de flu-
uie iordane ende si quamen tottē berge
daer si tot anderen tiden die. xij. steenen
gheworpen hadden doen si ouer die flu-
uie iordane droochs voets ghepalceert
waren om iherpco te destrueren ende te
comen inden lande van beloften. Daer
maecten si eenen groten hooghen schoo-
nen outaer aenden hoop metten steenē.
Ende dit hieten si in getuighenessen tus-
schen ons ende god. Als si aldus van daer
gheshepden waren ende waren gheco-
men in hair lant so quamen sommighe
haer onscult doen aen iosue seggēde hoe
ende in wat manieren dat si ghemaect
hadden eenen outaer. Waer af dat iosue
ende alle die ander seer ghestoort waren
ende versturbeert want si meynden dat
si die gheboden gods ouer ghetredē had-
den ende dē afgoden sacrificie gedaen en
si wouden hem dairom wapenē om op
hemlieden te loopen/te weten op de twe-
linagien ende een halue. Maer si hadde
raet te samen ende werden so bedacht d;
si eerst die waerhept vernemen woude

van dier saken. So ouerdroegen si in ha-
ren raet dat si sonden ain hemlieden om
die waerheit daer af te weten van dyen
voers dinghen daerom namen si phine-
es ende tiene vanden eerlijcken mannē
wt allen den volcke ende ooc van alle dē
lande die sonden si na haer lieden en se-
den tot hem aldus. Josue ende ose ander
ghebroeders senden ons hyper tot u ende
doen u vrighen waerom dat ghi lieden
ghemaect hebt soe grooten outaer ende
hebt also ouer ghetreden die wet ende de
gheboden gods met alfulcken outaer te
maken anders dan u beuolen es. Doen
die ghene die vander linagien warē vā
ruben van gaad ende die helft van ma-
nasses hoorden phinees ende die ghene
die met hem daer waren spreken so wa-
ren si seer verwondert ende begosten hē
seer ootmoedelijcken te vernederen om
hemlieden te excuseren segghende tot hē
aldus. Wien hebben dit werck niet ghe-
daen ter saken dat wi onsen here ende o-
sen god laten wyllen noch dat en quam
noyt in ons ghedachte/maer wij hebbe
dat ghedaen tot eenen teken en tot getui-
ghenissen dat wij sijn uwe broeders en
ghi die onse. Ende dat wi gode dienen en
willen dienen ende eeren ghelicker wijs
ghi lieden doet. Ende als uwe kinderen
comen sullen totten onsen seggēde wat
hebt di hier mede te doen of waer toe dicit
dit/dat onse kinderen dan moghen seg-
gen. Siet hier die ghetuyghenysse ende
beteekeninghe dat ghi sijt onse broeders
ende wi die uwe ende wi ainbeden gode
almachtich die inden hemel is gelijc ghi
doet. Doen phinees ende sijn gheselcap
hemlieden aldus hoorden spreken warē

A wel te vreden ende wel onderwesen en
 keerden wederom tot haren andre broe
 ders ende vertroockē hem alle egene des
 si ghehoort hadden ende ghesien. Doen
 si alle dit hoorden soe waren si seer blide
 ende dancten gode van al aldus soe wa
 ren die kinderen van ysrahel gheschep
 den die een partie ouer deen side vander
 kluuien iordane ende die ander ouer dā
 der side Ende die arche gods was in silo
 ende die tabernaculen metten silueren
 vaten dye bleuē noch langhen tijt tot dē
 tīde toe vanden coninck dauid

E Langhen tijt hier na sant iosue om al
 le dat volck van ysrahel ende dedet ver
 samelen in sichē daer hi woōachtich was
 Ende doen si daer al waren verlaempt
 specialijcken die principalc vanden volc
 ke van ysrahel seyde hi hem aldus. Jck
 moet coets steruen/ende ghi liedē sijt ge
 noech gheinclineert god af te gane ende
 teghen sijn wet te doē/ghi hebt oock me
 nich weruen ghemurmureert teghen
 hem en hebt veel dinghen ghedaen om
 hem te storen. Nochtans heeft hi v liedē
 alcht beminnt Ghi hebt doch die verwō
 deringhen ghesien die hi ghedaen heeft
 om v lieden in egipten/ende hoe hi die e
 gipten gheslaghen heeft en v lieden ge
 lost heeft wt haren handen Hoe hi v ooc
 ghespilt heeft in die deserte Hoe hi v ge
 bracht heeft totten lande van belochē en
 heeft uwe vianden verwonnen voer v
 lieden Daerombesiet v welck dat v bese
 belijft te doen weder ghi gode dienē wilt
 dien uwe voir vads gediēnt hebben als
 Abraham Isaac ende Jacop of niet ofte
 dat ghi dienen wilt dē god der moypanē
 Doen antwoerden si alle gader te samē
 met eender vopsen ende met eenē accoir
 de wi willen aenbeden ende dienen den

god die ons soe veel heuet ghedaen daer
 ghi af gheseyt hebt ende anders en wil
 len wi gheenen god aenbeden noch dye
 nen Doen seyde iosue tot hem/seyden al
 dus. Ghi sijt alle gader ghetuyghe dat
 ghi hebt aenghenomen onsen here god
 voer uwen god ende en wilt ooc niemāc
 anders dienen dan uwen god Si ander
 woerden alle te samen dat si dyt accoir
 beerden ende ghetuyghen souden

Daerna vertroocken si alle vā daer en
 ghinghen tot in siloe daer de arche en ta
 bernacule was Daer maecten si alianci
 e aen onsen heere ende si verneuden die
 wet gods ende de gheboden die onse hee
 re hemlieden ghegheuen hadde/ende ge
 loefden daer dat si gode aenbeden soude
 ende anders niemant ende datse sijn ge
 boden onderhouden souden Ende iosue
 sprapde water voer onsen heere god tot
 eender ghetuyghenissen van dier alian
 cien die si daer ghemaect hadden. (Dat
 was doen een costume vanden ouders
 almen eenige aliancie maecten so spraf
 demen dat bloet van eender beesten tot
 eenen teckē datmē dat bloet soude spraf
 en vanden ghenen die alder eerst die ali
 ancie breken soude ofse te nieute doen).
 Daerom sprapde iosue watere wt eenē
 tonneken soe dat daer niet inne en bleef.
 Dat dede hi tot eenen teeken dat soe wie
 eerstwerf die voerseyde aliancie breken
 soude ghedestruert soude worden in di
 er manieren soe datter npet achter hent
 en soude bliuen van tghene des hem
 aendeuede ende datmen van hem ewe
 lijk ghedynckenisse soude hebben. Jo
 sue screef dese conuenancie die si aent go
 de ghedaen hadden in eenen boeck dye
 gheheeten wort inder heylighere scrif
 tueren den boeck van iosue daer na gaf
 n ij

iosue hemliedē oerlof dat si elc weder tot haren lande souden keeren

¶ Seere corts hier nae sterf iosue ende si begroeuē hem inder plaetsen daer hy woonachtich was ende alle die kindere van ysrahel beweenden hem. Dese iosue leefde hondert ende tien iaren Ende eleazar die sterf oock corts hierna Die kinderen van ysrahel dienden onsen heere soe langhe als iosue haer lieden gouerneerde. xxxvi. iaer na dat moyses ghestoruen was ende soe lange tot dat alle die ouds doot waren die ghecoemen waren ouer die stroom iordane totte lande van belofte ende haer kinderen die doen gebore waren tot dier tijt toe dienden si gode getrouwelijcken ende hielden sine gebode So langhe waren si ooc in goeden papse so dat se niemant en dorste verstore oft oerloghe teghen hemlieden aenueerden **¶** Naer daerna scieden si van onsen here en beghonsten die afgoden te openen ende vergaten die wet gods te houdē en deden alle dinck daer si die gebode gods mede ouertraden. Doen was onse here god seer ghestoort ende leuede se in de hāden van haren vianden diese seer sellike tracteerden. Ende doen si hem vōde in deser grooter plaghen begonsten si him weder te keeren tot onsen heere ende baden hem genade van tgene des si mochten misdaen hebben Ende god hadde otfermenesse op hemlieden ende ghat hen somighe hulpers diese bescludde

¶ Hoe Sarath van der linapgien van Neptalim die kinderen van ysrahel bescludde vanden coninc van canaā **Ca. C. xxxv**

O Een ander tijt sondichden die kinderen van ysrahel tegen onsen hee

re ende hadden hem daer mede wonderliken seere ghestoort wair wt dat god hē lieden stelde onder die handen van iabi die coninc was van canaam ende dede hem lieden soe veel quaets ende soe veel ontraigien dat si niet en wistē waer vlien oft ghedueren Doen begoste si weder te roepen ghenade aen onsen heere ende onse heere namse in sijnre genadē In dien tīde was een vrouwe gheheten delbora die hadde in haer eenen geest vā prophetien ende die kinderen van ysrahel quamen tot haer om raet aen haer te nemen wat si te doen hadden Die vrouwe riep op eenen tijt enen man dpe van der linaigien was van neptali en was gheheeten barath ende gheboort hem dz hi nemen soude. xij. duysent mannen seer wel ghewapent alle vander linaigie van neptalim ende van zabilon en dat hise leyden soude teghen cisare den prince vanden ridderen van den coninc iabi want onse heere sal hem v leueren in uwe hant niet al sijn volck Sarath dede so hem delbora beuolen hadde. doen cisare hoorde seggen dat barath was come opden berch van taboe om teghen hem te vechten dede hi vergaderen wel twee hondert duysent mannē te voete stercke vechtende mannen. tien hondert te peerde negen hondert waghene wapenen twee duysent ende hondert andre wagenen ouerdeert Doen quam barath tegen cisare m. xij. duysent mannen alleenlic ende begonsten seer sellijcken te slaen op hem maer cisare en hadde gheen macht teghen barath want onse here god dede sulcken tekenen dat cisare ende alle sijn volck saghen dat si verwonnen warē en begonsten te vlien. Ende onse heere sanc hemliedē grote haghelsteenen ende tempeest Sarath sloegher veel doot so dede

doe sijn volck Doen begofc cisara te vlieden ende hy vant een tente in sinē wege die eender vrouwen toe behoorde die gehete was iael Terstōt badt hi dier vrouwen dat sijn nyemanc seggen en woude dat hi daer was. Dit geloefde si hē Doē vraechde hair cisara oft si niet te drinckē en hadde Doen brocht si hem melc indie stadt van watere ende oock voer dbeste Ende als hi ghedroncken hadde leide hi hem seluen teghen die eerde ende begofte te slapen seer valse/ want hi was seer moede ende seere vertrauillert Als hi aldus vast ontslapen was soe nam iael een groote gheerde pfers ende eenen hamer ende si sette die pointe vander geerden pfers op sijn hooft ende sloich mettē hamer daerop also stijf dattet pfer al doere passeerde Ende barath liep na hem ō hem te dooden ende iael riep hē tot haer om dat hi soude sien hoe dat cisara daer lach doot teghen die eerde met den pferē nagel die si hem also doer sijn hersen becken gheslagē hadde. Doen hem barath doot lach ligghen was hi seer blide ende danctē iael van deser daet Daerna heerde hi weder omme naden cominck iabin dien hi doode op die frontieren van cisā ende destruerde sijn stadt ende pilleerdē se ende doen ghinck een iegelijck na sijnre plaetsen.

Hoe Gedeon van onsen here vercozē wert om de kinderen te verlossen wten handen van die van madiā Ca Cxxvi
Den delbora wist dat barath en sijn volck al tsamen comen warē vander battalien ende d; cisara en iabi doot waren riep si barath tot haer ende loefde onsen heere dat hi hemliedē alsulcken victorie ghegeuen hadde tegen hair

vlianden Ende si waren voortc in papse seer langen tijt wel veertich iare daer na begonsten die kindercn van ysrahel wederom te keeren tot sondpghen ende quaet doen Daer mede dat si gode grote lijck verstoorden ende vertoorden Waie omme d; god voer haer punicie hemlieden stelde onder die handen vanden madianiten d; dese seere traueilleerden ende hieldense in grooter slavernien ende bedwanghe wel seuen iaren lanck en quaemen alle pare in dat lant van den ysrahelichen inden oost ende namen haerlieden coren ende haer beesten ende dreuen se wech Aldus werden si alle iare getrauweillert soe dat si wederomme keerden ende riepen ghenade aen onsen lieue here dat hi hair doch wilde in graciē nemē ende god onse heere hadde deernisse op hemlieden daerom so sanc hi hemlieden enen prophete die haer toonde haer misdaet ende haer menpchfuldighe sonden ende verteldese hem lieden van vore tot achtre Dese prophete bewees hem oock alle dat goet dat onse heere henlieden gebaen hadde ende haren ouders/maer si en constant niet geloouen Daer na sanc onse heere eenen inghel tot gedeon den sone van ioas die welke was de eerlijcste man van alle sinen ghesinne ende de ingel vant hem slaende wat corens om broot daerof te makene het welck hi in hem dragen soude/ want hi woude vlyē wten handen van sinen vpanden d; daer in dat lant getoemen waren maer d; inghele bewaerdene segghende tot hem. God si met v d; sterckste van alle mannen. Ende gedeon die andrwoerde tot den inghele/ eest dat god met ons es hoe toemet dat god ghedoocht dat wi so veel tribulacien liden. Doen sepdē hem die ingel gaet doechelijc want ghi sult al

le die madianiten verwinnen ende ic sal
se alle stellen onder v handen Doen sey-
de gedeon totten ingel/heere ic bidde v d;
ghi de gracie doen wilt dat ghi hier wilt
verheyden totter tijt dat ick weder hyper
gheheert sal sijn vanden outare. Doen
liep gedeon seer lichtelijck totten outare
ende dede te viere eē vet gepthē oft hoer-
ken ende alst ghereet was brocht hi dat
sop ende vleesch ende broot en settet voir-
den enghel ende bat hem dat hi etē wou-
de Doen seyde die inghel tot hem s̄emt
dat vleesch ende broot ende legghet op dē
steen daer ick op sta ende giet dat sop vā
den vleesche op den steen/also dedet gede-
on/ende den ingel hielt een roede vā hou-
te in sijn hant ende sloech opten steen en
gheracete al dat gedeon opten steen had-
de gheleht met synder roeden. Tersont
daerna spranckere een groot vier wten
steene dwelck al bederf dat daer was en
die inghel vloech wech. Doen hadde ge-
deon grote soege ende seyde/och och wat
salich nu bedriuen wat sal ic nu aengaē
dat ick so den inghel gods gesien hebbe
want bi dien soe meynde hi ghestoruen
hebben Maer onse heer die consoertete
den ende seyde tot hē aldus En hebt ge-
soeghe want ghi en sult noch niet seruē
Dien seluen nacht sprack onse heere seg-
ghende tot hem dat hi soude gain destru-
eren den outaer die sijn vadre hadde do-
maken aen baal ende al d; hout omme-
gains in stuchē smiten soude dat hi oock
dooden soude dē verre die sijn vader vet
doen makē hadde om sacrificie daer me-
de te doin den afgoden Gedeon dede dat
in alder maniere alsoot hem god beual.
Ende god beual hem dat hi nemen sou-
de eenen anderen verre van seuen iare
die de lieden van dier stat gemeyne had-
den te offeren den afgoden tot hē seggen

de Shi sult mi met desen verre offerhā-
de doen ende sacrificie op eenen outaer
die ghi mi maken sult op den steen daer
minen inghel teghen v sprack. Gedeon
dedet also hem onse heere beual in alder
manieren sonder daer yet achter te late
Coets daerna so vergaderden die madi-
aniten bi grooten hoopē ende passeerde
ouer die fluuie iordane met groot mach-
ten van volche en si logeerden in de val-
lepe van ysrael Ende de geest gods qua-
in gedeon/doen gheboort hi allen dē ghe-
nen die van sinder linaigien waren en
die van manasses met den ghenen van
zabulon als azar en neptalim d; si hem
alle te hulpen souden comen teghen sijn
vianden/ende si vergaderden onder hē
allen wel dertich duysent mannen dpe
welcke alle voer hem quamen. Doē ge-
deon dit sach was hi seer blyde ende bat
onsen heere god dat hi hem woude scho-
nen eenich teken biden welken hi cer-
teyn weten mochte dat hi victorie hebbe
soude teghen sine vianden. daer om nā
hy een vlies vander schapen wolle ende
dat leyde hi dien nacht op die bloote eer-
de ende bat god waert d; hi victorie heb-
ben soude dat dan d; toison met der wol-
len mochte bedaut sijn vandē hemelste
dauwe ende dattet nyet bedautwen en
soude op die bloote eerde Onse lieue hee-
re die dede dit aldus om die begerte van
gedeon te vervullen. Daerna versochte
gedeon aen onsen lieuen heere dat hy in
contrariē van dien doen woude dat es
d; het toison n; en soude bedautwē maer
anders die bloote eerde ommegeens dē
topson dwelck god also liet gheschien

69

Hoe dat Gedeon teghen die van madian ghinck Ca. C. xxxvij

Doen gedeon aldus goede sekerhys hadde van onsen heere vand toe comender victorien soe ghinck hi met sinen volck ende quam op eē fonteyne die geheeten was arad Daer sprac onse lieue heere doen teghen gedeon segghende aldus **S**hi hebt veel te veel volck mit v daeromme roept ouer alle v volck dat alle die gene die wederomme keere willen na huis stoutelijck wederomme keeren Gedeon dede so hem onse lieue here beual ende geboet ende die ghene die soe ge hadden ende die niet cloeck of stout en waren die keerden alle gader wederom na hups so dat gedeon niet bouen thien dupsent mannen bi hem en hielt. Doen sprack onse lieue heere noch tot gedeon segghende aldus noch hebdi veel te veel volck mit v Iepdet mit v op de fonteyne ter rechter middernacht ende alle die gene die ghi sien sult dat drincken sullē we haerder hant ende die slabbe sullen gheslijck die beesten die suldi dan stellen deen op die een side ende dander op die ander side Dus dedet gedeon ende hi vant dat ter daer meer dan drie hondert slabden gheslijck honden Doen seide onse heere tot gedeon. **S**hi sult nemen dese drie hondt mannen mit v ende ghi selt die andere oerlof gheuen want si mochten seggen dat si mit haerder machten dat volc verwonnen hadden ende niet bi mi Ende ic wil alleenlijcken dat ghi bi desen drie hondert mannen die victorie vercrigen sult dus sal ic sie stellen in uwen handen ghi sult se te bonen gaen Doen den nacht aē quam recht den middernacht sprack onse heere god tot gedeon **S**aet int heir vā madiā ende neemt uwen camerline mit v ende hoort subtilijcken toe alle dat ghe

ne dat ghi sult hooren segghen ende ghi sult seere daeraf gheconfoerteert sijn **A**ldus dede gedeon ende hi quam inde tenten van sinen vanden also secreteliken also moghelijck was ende hi aenhoorde nerstelijc dat deen vertrack sinen gheselle enen droom segghende dat hem dechte dat hi sach een broot ghemaict vā gersten ghebaken in die ascken ende quam int heir van madian/ende doent comen was in die tabernacule soe destrucerde al Doen dese sinen droom vertracken hadde die ander exponeerden hem in desere manieren **H**et es die glauie van gedeon die destrueren sal dat heir vanden madianiten

Hoe Gedeon die madianiten verwā Ca. C. xxxvij.

His gedeon ghehoort hadde desen droom ende de expositie daeraf so keerde hi wederom tot sinen gheselschap wel blide seggende tot hem aldus. **M**ij heeren rasch laet ons gaen tot onsen vanden si sijn al onse/god heuetse ons alle gheleuert in onsen handen Doen oerdieneerde hi sijn volc in dri parten ende beual hem dat elck van hemlieden nemen soude eē busine in sijn rechter hant ende inde sincker hant pot eerde al hol ende dair in nemē vierbrande om hemliede te lichten also van noode sonde sijn Ende hi gheboot hem lieden dat si souden doe soe si sien souden dat si hemlieden daden Doen quamien si also hem gedeon geoidineert hadde ende si omringhelden dat volc van madian ende besprongent vā drie parten ende stelden hem in secons ordinancien. Gedeon die gheboot hem lieden dat se hair poteerde breken soude al esamē en dat si hupde trompē souden mit haren businen ende dat si ooc hupde

roepen souden/die glauwē gods ende vā
gedeon sijn op v/dwelcke si alsoe deden.
Ende doent haer viandē hoorden dat si
alsoe riepen ende creestichen verwonder
den si hem wtter maten seers ende smetē
deene den andrē doot ende begostē wech
te vlieden Doen die ghene van neptali
azar ende manasses die weder om ghe
keert waren hoorden die nieuwe tijdin
gen spronghen si op van allen sidē ende
liepen op die ghene die ontuloden/en be
laghen die plaetsen ende passagien van
der stroomen iordane ende dooden alle die
ghene die si vonden die van hazen vian
den waren Die twee coninghen vā ma
dian ozeb ende zeb waren verlagen en
die van effra die brochten beyde de hoof
den vanden conyngen van madian tot
gedeon Sedeon track ouer de stroomē ior
dane ende veruolchde zebē ende samaria
hi ende die driehondert mannen die
met hem waren die warē also moede dz
si niet langher noch voordere ghegaē en
kosten Ende gedeon versochte aen dpe vā
secot dat si hem wouden geuen teren vā
grooten honghere ende anders en lēte
hem gheene dinghen/maer si en achtē
niet ende en wouden hem niet sustinerē
maer si getten ende spotten noch met hē
lieden daer toe/so dedē oock die ghene vā
den torre van samuel Ende gedeon ghe
loefde haerlieden int wederkeeren te be
soecken ende te gheselschappen. Sedeon
ende alle sijn gheselschap ghingen soe lan
ghe dat si vonden zebē ende samaria in
eendere plaetsen daer si meynen dat si
wel vā gheweese souden hebben en had
den daer m; hem lieden vijftien duisent
vechtender mannen dpe alle gheuloden
waren wren handen van gedeon ende
vanden kinderen van israhel ende dpe
ander waren alle gader doot gheslagen

wel tot sesse duysent Doē liep hem gede
on met alle sinen volcke haestelicken op
pe ende verwāse alle gader soe dat hi nā
zebee ende samaria die hi doen leide met
hem Ende doen si quamen tot secot coō
den si hem zebē ende samaria die welcke
si ledden in die geuanchenisse want si
werden met hemlieden begheert seggen
de dat sise niet crighen en souden alsoe si
dat meynen Doen nam iosue die sradt
van secot met. lxxvij. duysent mannen
vanden vaillianten van alder stedē en
dedese steppen doer doernen ende cairdē
ende dedese steruen eenen schandelijckē
doot ende nam dē torne van samuel m;
alle die mannen die daerop waren ende
verbranden den torre ende keerde wede
re tot sinen lande gans en ghesont Doē
vergaderden die kinderen van israhel
aen gedeon ende quamen tot him seggē
de Sedeon sijt doch onse heer ende onse
gouerneur/maer hi en woude niet en
hi seyde tot hemlieden dat si gheenen an
deren heer noch gouerneur en behoef
den dan onsen heere god. Doen waren
die kinderen van israhel in papse ende
viede wel veertich saren lanck alsoe lan
ghe als gedeon leefde Ende doen hi sijn
tijt volbracht hadde en ouer was soe siet
hi en wert begrauen in sijn vads graf

Hoe dat die kinderen van israhel haer
afgoden wech deden Ca. C. lxxix

Die die doot van gedeon deden de
kinderen van israhel veel quaets
teghen onsen heere want si dienden dpe
afgoden/waer af dat god seere ghescoort
was op hem lpeden ende steldese daer

om weder ons de handen van haer viā
den als de kinderen van amon diese seer
in bedwanc hieldē en bedoruen dagelic
haer landen en stedē. Si warē wel viij
iaer in dese plaghe Doē behē dese waer
om datse de plaghe hadden en dat hi ha
re schulden / so dachten si wederō te keeren
en hē te verootmoedigen tot onsen heere
ende riepen aen hem ghenade / mer onse
heere antwoerde hemlieden datse gena
de soecken souden aen haer afgoden dpe
si aenbeden hadden ende ghedpent wāt
hi hem veele goets ghedaen hadde ende
ghesucoerseert menich werven in hare
tegenspoet het welke si al qualijcken be
kenden Doen namen die kinderen van
psrael alle die afgoden van allen den lā
de ende dedense wech / ende si warē indē
wille voerdaen gode te dienen ende si be
gonsten die gheboden ende die wet gods
wederom te houden tē bestē dat si mocht
ten Doen onse heere sach dat die ouders
ende oock de ionghers hem aldus beter
den ende verootmoedichdē voer hem so
hadde hi ontfemenesse op hem ende hi
namse weder in sijnder gracen

Choe iepre dat volck van psrael verlot
te wt den handen van haren vanden.

Ca. C. xl

In dien tiden waren daer ghecomē
leenen grooten deel ghewapender
mannen vanden lande van amon ende
waren ghelogeert ende gheherberghet
int lant van psrael in galaad. maer doē
die kinderen van psrael dit vernamen
ende wel wisten maecten si ghereeschap
hemlieden te versamen in maphat om
teghen haer vianden te trecken / maer si
waren seer mistroost ende in grooter so
ghen want si en hadden gheen hooft

man diese in oerdinancien ghestelt had
de Mer in haerlieder raet ghedroeghen
si dat si halen woudē iepre die welke eē
sterck man was ende seer cloeck ende ge
went tottere wapenen / ende hi was een
bastaert gheboeren van galaad ende die
kinderen van sinen vader hadden hem
verstecken van synder erckenissen om dz
hi niet en was een ghetrouwt kind ghelijc
si lieden waren ende si verfaemden alle
die ballinghen ende alle die quaet doen
ders die rebellpghe ende dieuen hyper af
maecten si hare capitepnē Hier na qua
men de eerlijcke van alle den volcke vā
galaad tot iepre ende baden hē seer vriē
delijck dat hi doch woude wesen haerlie
der capitepn ende haerlieder gouuerne
ur teghen de kinderen van amon die al
soe daghelijc haerlieder lant destrueer
den Waerop dat iepre hemliedē antwoer
de gaf seggende. **S**hi hebbet mi onterft
eade wt minen lande verdreuen **D**oe so
haer ghi mi totter doot toe en nu bekeer
di dat ich voer v lieden soude gaen vech
ten **D**aer op dat si hen weder antwoer
den **W**ien haren v niet noch wi en willē
v oock geen cleynichept doē mer wi bid
den v vriendelijck dat ghy wilt doen het
ghene dat wij aen v versoecht hebben.
Doen dede iepre hemlieden zweren ofe
dat oock alsoe was ghelijck si iepden. het
welck si alsoe swoeren **D**oen ghinck iep
te ende hi verootmoedichde hem tot god
ende alle dat volck van psrael maecte
hem hare prince ende gouueneur. **D**oē
sant iepre messagiers aenden coninck a
mon ende dede hem segghen dat hi wt si
nen lande trecken soude / ende vraechde
waerom dat sijt so destrueerden ende be
dorue **W**aerop die coninck amon antwoer
de seggen **I**cen sal alsoe wien lande niet
steiden want ic wil wederomme vercri

ghen mijn lant het welcke die kinderen van ysrahel mi langhen tijt hebben ont houden te voer met foertsen ende mach ten als u wt egipten reysden Doen antwoerde hem iepte het lant dat ons god ghegheuen heuet dat is dat lant van beloften houden wi rechtuerdelijcken en met foirtsen hebben wijt gheregen ooc soe hebben wi in possessien geweest wel drie hondert iaren dat noit uwe ouders ons daer in stoot hinder oft letsel ghedaen hebben noch hem daer geen recht aen kenden. Maer wat dat hi septe si en wonden wten lande niet scheidten Doe septe iepte God die heere si rechter van desen en ick bidde god dat hi tonen wilt weder ic recht hier toe hebbe oft ghi

Hoe septe onsen here geloefde waert dat hi hem victorie dede hebben teghen den coninck Amon dat hi sacrificie doen soude metten ghenen dat hem eerst vnt ghemoete comen soude van sinen huise Ca. C. xli

DEn gheest gods clam int herte van iepte ende hi gheloefde onsen here waert bi also dat hi hem victorie ghaue dat hi in sijn weder keeren hem sacrificie doen soude metten eersten dinghen dat hem teghen coemen soude. Daerna ghynck iepte teghen amon ende verwā hem in al sulcker manierē dat geē noot en was meer daer op te lopen oft datter die kinderen van ysrahel doesten sorghe voer hebben. Ende iepte quam in maphat en deerste dinck dat hem tegē quā binnen sinen huise dat was sijn eenige dochtere die hi seer lief hadde ende wter maten seer beminde Doen was hi i sulcke bedructheyt dat niemant dat ghelouē en soude Ende hi septe tot sijn dochter die belofte die hi ghedaen hadde onsen heere ende wilde se ter executien stelle

mer si badt om twee maenden dach op dat si haren maechdeliken staet bewenē mochte met haer ghesellinnen Die twee maenden ouerleden sijnde iepte dede sacrificie met haer so hi dat onsen heere beloest hadde

Na deser victorien quamen die ghene die vander linapgien warē van effram tot iepte ende vraechden hem waer om me dat hise niet geroepen en hadde om mede ter battalieu te trecken ghelijc den anderen Waerop dat iepte haer lyden antwoerde dat hise wel gheropen hadde maer si en souden nper hebben wille comen Doen gheloufden si hem te doode ende sijn huys te verbernen. Als iepte hoorde haer beloften stont hi op teghē hem lieden ende nam die van galad miz hem ende oerloechde teghen effra waer af hijer wel doode. xliij. duysent. Dus regeerde iepte die kinderen van ysrahel vi iaer daerna sterf hi en wert begrauē in die stadt van galaad.

Hoe die enghel gods quā toe der vrouwen van Manne en vercondichde haie die gheboorte van sampson Ca. C. xliij.

LAngen tijt hier na heerden de kinderen van ysrahel weder van onsen heere en verstoonden hem seer grootelijck Doen sceldese onse here indie handen vanden philistinen diese onder haie subiectie hielden wel veertich iaren lanc Doen rieppen si aen onsen heere ghena de ende onse heere verlostese bi deser nauolghender manieren. Daer was een man onder die kinderen van ysrahel dpe gheheeten was manne Dese mā hadde een ou scoone whf getrouw maer si was onvruchtbair Si was op enen tijt alleen op eē velt daer bat si onsen here d; hi

haer woude verleenen hinderen ende li
naigie ende dat si vruchtbaer mocht sijn
Doen sanc haer onse heere eenen engel
die haer seide dat si ontfanghen soude ee
nen sone ende hi beual haer dat si open
wel bewaren soude dat hi gheen wij
en soude drincken noch bier noch dat hy
gheen dinghen aentasten en soude daer
hi af soude ontsuert moghen werden/
want den sone die ghi dragen sult sal ge
benedijt sijn van god inden buyck van
sijnder moeder Ende so wanneer hi groot
sal sijn so sal hi de kinderen van israhel
verlossen vanden philistin. Doen ginc
si tot hare man ende si vertelde hem al
le dat ghene dat si vanden inghel hadde
ghehoort En manna badt onsen lieuen
heere dat hi doch sien mochte den genen
die dese goede nieuwe tidinghe gebrocht
hadde sinen wiue opt velt daer si was.
Doen quam den ingel weder ende op
baerde hem weder der vrouwen man
nas wijf in twelt daer si was Doe haest
als si hem sach liep si roepen haren man
ende doen hi den inghel sach vraechden
hi hem of hi die ghene was die tot sinen
wiue geseyt hadde dat si vruchtbaer sou
de worden ende barren eenen sone Waer
op he die ingel antwoerde dat hijt waer
achtelijcken was die haer dat hadde ge
openbaert Doen seide hem manna so
wanneer dz die kint geboren sal sijn hoe
sullen wi dat opvoeden Doen antwoer
de hem die inghel het en mach gheen
wijn drincken noch gheen bier noch ge
dinc dat vanden wijngaerde comt en
datti hem voorts wachte van allen din
ghen so hijt beuolen hadde Wat hi was
nazarus dat es te segghen ghehepliche
van gode ende gebenedijt Doen bracht
manna een vet gheercken al bereypt ende
dat seide hi voerden inghel om dat hi e

71
ten soude want hi meynde dattet ee man
was ende niet een ingel. Ende die ingel
seide hem dat hi niet ee en soude maer
offert gode het gene dz ghi hier gebrocht
hebt. Manna dede soe hem die inghele
gods seide Doen vraechde manna den
inghel na sinen naem Waer op hem de
inghele doen antwoerde gaf segghende
waeromme wildi minen naem weten
die seer wonderlijcken es Ende manne
offerde sijn sacrificie tot god onsen heere
ende also haest als manne sijn sacrificie
ontsteken hadde ende doer bernē soe sach
hi dat die inghel gods in den middel vā
die vlamme vander sacrificien ghynt
ende alsoe vlooch hi wech ende daer na
en quam hi hem niet meer openbaren
Doen manna sach dattet ee ingel gods
was daer hi teghen ghesproken hadde
was hi wonderlijcken seer verlaecht en
de seide dat hi steruen moest om dat hy
den inghel ghesien hadde endereghē hē
ghesproken. Doen antwoerde hem sijn
wijf segghende aldus Hadde u onse lie
ue heer willen laten steruen hi en soude
u dese goede tidinghe niet ghesoude heb
ben ende hi en soude oock u bede niet aē
hoort hebben noch uwe offerhande ont
fanghen

Hoe sampson des leeuwen myn op
brack ende hoe hi hulichte Ca. C. xliij
Is dit kint gheboeren was soe hie
Aen zyt sampson Dit kint wies so
lange tot dat er groot was ende de geest
gods was in hem en niet hem eens soe
ginc sampson inde plaecte vanden philis
tinen daer hi ee vrouwe sach die hē seer
wel behaichde daerz vraechde hi sinē va
d of hi die n; en soude mogē hebbe re h; n

welijcke en te wijue Waer op hem dpe
vader antwoerde Waerom laet ghi die
vrouwen van onsen volcke en willet ne
men vanden ghenen die ons teghen sijn
(de vaders en wist niet ofter bider oerdp
nancien gods was of niet) emers samp
son woufe hebben weder me woude oft
niet en woude/ende hi dede so vele dat hi
tegen haer sprack ende sekerdese. Ende
in sijn wederkeeren na hups quam he
te ghemoete tusschen den wijngaert ee
nen ionghen leeu al vierich ende hitich
na sijn beiach. Doen sampson dien sacht
comen na hem verschoerde hi hem met
den handen ende bracken in scrucken soe
lichtelijcken oft hi maer een ionck gheet
ken getrocken en hadde Daerna quam
hi ende en gaest niemant te kennen sine
vader noch sijnder moeder Doen samp
son dit ghedaen hadde keerde hi wedere
tot sinen wiue/ende int wederkeren gick
hi beken na den leeu die hi ghedoot had
de. Hi keerden omme ten weghe waert
daer vant hi in des leeus muyl een bed
de van bpen ende groote menichfuldic
heyt van honich waer af hys nam en
adts ende hi gaets sinen vader ende sijn
der moeder. Ende doen si die bruplocht
maechten van sampsoene daer si groo
te feeste bedreuen ende groote maelide
hadden die ingheseten van dier stat gro
te sorghe dat sampson hem eenich quait
beraden soude hebben Daer om namē
si dertich stercke ghelellen die hē bewair
den Ende sampson oerdineerde een seer
swaer gheraetsel segghende. Ick wil seg
ghen ende proponeren een prouerie dz
ghi mi binnen seuen daghen moecht at
woerden/ende soluedise wat dat te seg
ghen es so sal ick v gheuen dertich man
tels ende oock soe veel tabbarden/maer
eest bi also dat ghijt niet ghesolueren en

cont so suldi mi also veel gheuen Dit ac
coerdeerde hem segghende/ segt ons
de questie. Doen seide sampson (vande
eren es gheromen die spise ende vander
sterchept es ghecoemen die soertichept) si
waren drie gheheel dagen dat si niet en
wisten wat dit bedieden mocht Doen gi
gen si in die presencie vander vrouwen
sampsjons wiue seggēde aldus tot haer
Doet so veel aen uwen man dat hi v seg
ghe die solucie van sijnder questien dpe
hi ons gheuraecht heuet ende als ghise
weten sult dan suldisse ons segghen Eest
dat wi dit gheweten connen dat ghi dpt
niet en doet wi sullen v verberne in ws
vaders hups Doen si dese tidingshe ghe
hoort hadde so hadde si groote sorghe en
seide tot sampson Ghi haec mi emmer
seere ende ghi en bemint mi niet ghelijc
ghi mi te verstaen geeft want ghi en oer
deet mi uwe herte nper. Ick soude seere
wel willen weten wat ghi meynde met
uwer questien die ghi wt ghaest. Hi en
rustede nacht noch dach voerder tijt toe
dat haer sampson de questie geleyt had
de. Ende doen si de questie wiste liet sise
terstont den anderen weten En alst qua
aenden seuensten dach des morghens
wel vroech so quamen dpe ghelellen tot
sampsjon ende seiden hem die solucie va
sijnder questien ende vrighen/segghen
de es daer eenich dinck soeter dan zeem
oft hoonich oft pfler iet stercker dan leen
wen Doen seide sampso daer en es geē
dinck broostcher dan vrouwen Waerdi
aen dese solucie niet valscheijk geraect
ghi en souden nper gheweten hebben.
Daerna ghinck sampson in een stat die
geheeten was esqualonna ende hi nam
dertich mans vanden philistinen die hi
alle gader doode ende nam haerliedere
tabbaerden ende huicken ende brachtē

den dertich mans daer dese questie tegē ghewet hadde gheweest/ende hi was se re ghestoort teghen sijn wijf dairom liet hise wi gramtschapen bi sinen vader en hi ghinck wech

Hoe sampson der philistinen core terwe of ghschoonen ende wijngaerden verbrande Ca. C. xliij

Als quam inden tiden datmē die terwe eude coren af dede soe nam sampson een vet gheetken ende bracht dat sinen wine/maer hy vant d; si alree ghenomen hadde eenen anderen man/ende een vanden dertich ghesellen daer hi teghen ghewet hadde/ende desen hadde haer doen nemen haer vaders waer af sampson seer gestoort was/maer die vader excuseerde hem segghende dat hi ghemeynt hadde dat hysse ghehaet hadde ende dat hise nemmermeer en hadde willen sien Ende hi presenteerde hē een van sinen anderen dochteren die noch vele schoonder was dan die/mer sampson en begheerde niet segghende. Nu hebbe ick rechtuerdighe saken genoegh om voerdaen teghen v lpeden te sine en tot uwer scaden. Doen nam sampson drie hondert vossen die bant hi biden sceertē twee en twee te gadere ende hi leyde op haer sceerten branderen m; viere al berrende ende vlammente Dese dede hi lopen in die tarwe Daer verbernden si alle die tarwe coren ende ander graen vā dien lande. Ende van dien viere datter quam vanden coerne verbrande dē wijgaert ende alle die oliueten die daer waren het wert al verbrant onder die philistinen. Die philistinen vraechden wie dat dit werck bedreuen hadde ende men seyde dattet sampson gedaen hadde om sijn wijf diemen hem ontrweldicht hadde ende eenen anderen ghegeuen Doen

namen die philistiden den vader met d dochter sampsons wine eude verberndense bepde te samen om dat si dpe sake waren van deser schaden dpe daer ghesiet was. Doen seyde sampson hoe wel dat ghi dit gedaen hebt nochrans en bē ick noch niet te vreden: Ick wil v lpeden noch staen met eender andere roeden dā sal ick te vreden sijn ende ghepapt Doē sloech hise met een so schadelijker plagē so dat si ghestoort waren deen opten anderen als oft si alle verwonnen hadden gheweest Doen ghinck hi wech wonen in een vallep daer seere stercke plaetsen laghen

Hoe die kinderen van iude Sampson leuerden inden handen van den philistinen Ca. C. lvi.

Dier na ghinghen die philistinen al ghewapent int lant van iuda Doen seyden die vanden lande van iuda wi sijn alle gader uwe sijniette waer om comdi dan tegen ons Daer op hem die philistinen antwoerde gauen seggē de Wi en comen om gheen ander saken dan om te hebben sampson die ons seer veel quaets ghedaen heuet Wi wille hē hebben hoe dattet si daerom ghinghen drie mannen vander linaigien van iuda voer sampson daer hi doen was/en si vraechden hē seer straffelijken waerō dat hi also verstoeborde die philistinen die haer heeren waren. Daerop gaf hē sampson antwoerde seggē In alsulcker manieren so si mi gedaen hebben so hebbe ick hemliede gedaē wat vraechdi mi of wat gebreect v aen mi En die kindrē van iuda antwoerde hem seggēde Wij willen v binden ende leueren v so in ha

ren handen Doen seide sampson tot hē
 lieden/gheloeft mi dan en zweert mi dz
 ghi mi niet dooden en sulc dan sal ic mi
 laten binden het welck si also deden/doē
 bonden si hē sijn handen met twee nieu
 we coerden ende also al gebonden broch
 ten si hem voerde philiscinen Doen dpe
 philiscinen hem saghen dus ghebonden
 so bedreuen si groote bliscchap ende mei
 den hem seer wel vast te houden/maer
 sampson hernam terstont in sinen geel
 te ende brack alle die coerden daer hi me
 de ghebonden was also lichtelijcken als
 dat vier ontwee breect eenen draect ende
 sampson vant een caerbeen van eenen
 ezel met alle den tandē daer mede begōst
 hi te huwen ende te slaē op de philiscinē
 daer mede doode hijer een dupsent ende
 de and vloten alle ten besten dat si mocht
 ten Sampson sancck van bliscapen om
 die victorie die hi ghedaen hadde met di
 en caerbeene vanden ezele waer mede
 hi ghedoot hadde duisent mannen ende
 hi begonste alte ouer grooten doelste cri
 ghen/hi badt onsen heere dat hi hem te
 drincken wilde seyndē ofte anders sou
 de hi moeten steruen ende bliuen onder
 die handen van sinen vianden Ende on
 se heere dede een van die groote tanden
 wten caerbeene daer hi dpe philiscinen
 mede ghedoot hadde ende daer wt dede
 hi loopen groote menichte van watere/
 doen drancck sampson soe veele als hjs
 mochte ende hi wert al tot hem seluē coe
 mende Ende van dier tjt voort aē en ot
 sach hi die philiscinen niet

Hoe Sampson die poerten van gasa
 werch droech Ca. C. xvi

Dat dat ghedain was ginck sam
 son nae die stad van gasa en sach
 daer een schoon vrouwe hi ginck in haer
 hups ende sliep dien nacht in haer Die

sepdemen tot den coninc ende alle die ge
 ne vander stad wisten dit. Doen beuolē
 die philiscinen datmen alle die poerten
 wel vast sluiten soude ende dat men goe
 de wachte legghen soude aen die poertē
 opte mueren ende ouer alle die stad soe
 dat hi nieuwers ontulē en mocht. Doē
 sampson gheslāpen hadde totten haluē
 nacht stont hi op/ende als hi ter poerten
 quam vant hse seer vast ghesloten staē
 de Doen nam hi die poerte scilen balc en
 breme en leit al op sinen hals en droecht
 al te samen op eenen berch bider stat en
 leyt daer

Hoe de quade vrouwe dalida Samp
 sone bedrooch Ca. C. xvij

En vrouwe dyemen hpet dalida
 woonde in die vallepe van soreph
 ende sampson beminde haer De prince
 der philiscinen quamen tot haer leggen
 de ende biddende dz si onder soeckē wou
 de waer of tot wat plaetsen dat sijn stert
 heyt gelegen was/oft wair hi die droecht
 ende geloefden haer gouts ende siluers
 genoech soe verre als si dit weten mocht
 te Doen ghinck dalida tot sampson seg
 ghende Ich bidde v mijn lieue vrient dz
 ghi mi segt waer leyter soe grooten sterc
 te als in v es en soudemen niet wel doē
 dat ghi niet meer stercten hebbē en sout
 dan een ander gemeyne man En samp
 son gaf haer te verstaen waert dat hi ge
 bonden wair met seuen coerdē gemaect
 van senuwen al nieuwe die noyt ghebe
 sicht en waren hi soude so onmachtych
 sijn als een ander ghemeyn man. Dit
 ghaf si den philiscinen te kennen/ en die
 philiscinen brochten se haer ende worpē
 se in hare huis Doen sampson wel vast
 ontslāpen was vant si hem met desen se

nen senuwen coerden in alder maniere
 so hi gheseyt hadde en doen riep si Samp-
 son/lier hier die philistinen comen op u.
 Sampson ontspranch ende brack die se-
 nuwen coerden gelijckerwijs oftet mer
 enckel drapen hadden gheweest. Doen
 dalida sach dat hi also met haer gecte en
 spotte was si wter maten seer ghestoor
 segghende Shi hebt mi alree gheloghē
 ende ghi en wilt mi die waerheyt n̄ seg-
 ghen noch laten weten Doen seide haer
 sampson dat si nemen soude enen hoop
 garens ende seuen van sinen haren en
 dat si nemen soude eenen naghel en lmi-
 ten die inde eerde ende bint mi daer me-
 de aen dien naghel dan sal ich sijn gelijc
 een ander simpel man Si dede also ghe-
 lijck hi haer gesept hadde Ende doē riep
 si op sampson lichtelijcken want de phi-
 listinen comen teghen u Sampson ont-
 waecte ende crach naghei metten ande-
 ren na hem Doen dalida dat sach dat si
 wederom bedrogghen was ende dat sap-
 son met haer dus ghecte was si seere be-
 druct ende seyde tot sampso Shi en hebt
 bet mi emmers niet lief noch ghi en be-
 mint mi emmers niet seer en noch veel
 meer seyde si van dien woerdē/ nochtas
 en liet si niet af alle daghe hem te onder-
 dragē ende specialijcken des nachts als
 si slapen soude so ondersocht si met hysce
 hoe sijt soude hebben moghen ghewetē
 Si maecte veel wonderlijcke samblan-
 ten oft si sieck geweest hadde. Somtijts
 seyde si dat haer cherte sluyten soude en-
 de met alle dese wonderlijcke manieren
 te bedriuen ten lesten gaf hi haer te ver-
 staen die gherechte waerheyt ende sey-
 de haer dat hi van gode gebenedijt was
 in sijn der ioncheyt ende dat gheen schee-
 re en mocht ghenaken sinen hoofde/ oft
 waert dat hi gheschoren waer hy soude

verliesen alle sijn crachte ende machte.
 Doen dese quade vrouwe hoorde dat hi
 haer sijn herte gheopent hadde ontboot
 si den princen der philistinen dat si cloer-
 kelijcken comen souden ende bringhen
 haer dat gont ende dat siluer dat si haer
 gheloeft hadden. Ende als hi ontslapen
 was in sinen eersten slaep soe ontboot si
 datmen halen soude cene barbier ende
 si dede hem afscheren al sijn haer dat hi
 op sijn hooft hadde Ende rechtevoort u-
 loos hy sijn cracht ende den gheest gods
 schpet van hem. Doen begonste dalida
 met hem te gecken ende stiet hem achter
 haer segghende Sampson die philisty-
 nen comen op u Hi ontwaecte wt sinen
 slaep ende meyndte te doen ghelijck hi tā
 deren tiden ghedaen hadde maer het sa-
 illeerde hem. Doen namen hem die pri-
 cen vanden philistynen ende alder eerst
 soe staken si hem sijn oogen wt ende lep-
 den hem seer wel ghebonden in die scat
 van gasa Daer deden si hem inde genā
 kenis ende deden hem daer coren malē.

**Hoe Sampson den tempel der philis-
 tine dede vallen op hem ende op alle die
 ghene die daer binnen waren Capittel
 C. xliij**

Ser coets hier na hielden die philis-
 tinen een seer groote feestē bedriue
 de een seer schoone solemnitēpt aen ha-
 ren god dagon om die victorie die si sey-
 den dat haren god dagon hemlieden ge-
 gheuen hadde van haren viant samp-
 son dien si also nu gheuanghen hielden
 Ende si deden sampson voer hem bren-
 ghen dien si seer begerten ende besportē
 waer af sijn herte ontsack si veel quaitē
 te doen/ende dooch dy haer van sinē hoof-
 de dwelck dalida hē hadde doen af scerē
 was nu gewassen en land genoech ge-

worden Doen seide sampson tot dē kna-
pe die hem leyde **L**eyt mi aenden pilaer
vander salen ende laet mi daer wat ruf-
ten. Die knape leyde hem tusschen bep-
de die principale pplaernen daer dat ge-
heel huys op stont Ende daer waren al-
le die principale ende die souffilantste vā-
den philistinen wel tot d'pe d'ysent soe
mannen so vrouwen sonder de gene die
daer aten dpe daer vergadert warē om
sampion te sien die hemliedē tot anderē
riden so veel quaets ghedaen hadde dpe
alle te samen bedreuen groote blischap
ende feeste om dat hi gheu anghen was
Doen heerde hem sampson ende hief sijn
hert tot god hem biddende dat hi hē we-
der verleenen woude sijn crachte die hy
verloren hadde, op datti hē wreke mocht
te op sijn vianden Ende onse heere ghaf
hem daer sijn crachte die hi hem ghenom-
men hadde. Doen omwinck samson bei-
de die pplaernen tusschen die welke hy
was ende tracte soe dat hy dat gheheele
huis werp op hem ende hi dooder meer
in sijn doot dan hi noyt te voren ghedaē
hadde want bleuen daer alle doot dpe
doen int huis tot dier feesten comen wa-
ren

Hier beghint de histo-
rie vanden conynghen.

Hoe Anne dat wijf vā Hel-
cana eenen sone hadde die ge-
heten wert **S**amuel/dē welc-
ken si gode gaf om inden tem-
pel te dienen ende leuerde hē
Helias die opperste priester
was inden tempel

Capittel. C. xliij

DEt was eenen
man gheboeren
van ramathan
sophijn die ghe-
heeten was hel-
cana/ dese had-
de twee wijuen
waer af de rene
was gheeten anne ende die ander phe-
nenna **M**aer anne was onvruchtbaer
ende si en mochte gheen kinderen hebbē
ende phenenna hadde veele sonen ende
dochteren. **H**elcana ginck alle den dach
onsen heere aenbeden in silo daer die ta-
bernacule was/ende als hi sijn offer an-
den gedaen hadde tot gode ende dē priester
ghegheuen hadde het ghene dat hē
lieden toe behoorde na dpe wet soe depl-
de hi dat ouerschot sinen wijuen ende si-
nen kinderen. **A**ls hy anne sinen wijue
haer deel ghaf was si seere droeue om
dat hi hair soe luttel ghaf want hi bemē
dese seer/maer phenenna gette mit hair
ende dede haer veel spijts ende verweet
haer datti vruchtbaer was. **A**nne wē-
de ende was seere bedruet so datti ghee-
ten noch ghedrincken en conste. **S**i ginc
voir die poerte vā dē tabernaculen dair
wēende si soe bitterlijck dat si bij nae in

onmachten viel onsen heere biddēde dz hi haer veriseenen woude een kint op dz si ontslagen mochte werden van alsulker verwiringhen geloeuende onsen lie uē heere waert bi also dat si groot mochte worden van kinde ende een kint bare dat sijn hem gheuen woude. Doen help die opperste priester ende bisscop aldus bitterlijcken sach weenen ende dat haer die tranen so seer wt brakē datter ōspreekelijck was hadde hi gemeint dat si drocken hadde gheweest Ende si antwoerde hem datter niet en was bi crachten vanden wine maer bi groote bedruetheyde vanden herten daer si mede beuange was vanden verwite dat men haer dede om dat si onuruchtbaer was. Doen help dz ghehoort hadde consoorteerde hysse ten besten dat hi mochte tot haer segghende Dochter god die heere wil uwen druckter neder legghen. Doen ghinch si seere wel gheconsoorteert m; haren man na hups veel lichter ende beter getroot dā si te voren comen was

Corts hier na ontfinck anne een kint ende si ghelach van eenen schoonen soene den welken si dede heeten samuel. Doen dese sone samuel groot ghenoech ende out ghenoech was lepde hem sine moedere ter tabernaculen waerts om gode te offeren ende in sinen dpenste te setten also si onsen heere dat te voren toe gheseyt ende beloefte hadde ende si beualen help dat hi hem soude gouernerē Doen beghonste anne onsen heere te aēbeden ende maecte selue den schoonen sanc den welken men noch hout alle woonsdaghe inder heiligher kerckē alse den dienst es vanden tide *(Exultauit cor meum in domino*

Help hadde noch twee sonen daer af die eene was gheheeten ophnp ende die

anderr pphnees dese waren alle bepde priesteren ende ministren vander tabnaculen Ende dese beghonsten aen te nemen een vuplleuen/ende deden ouer vele quaets ende veel fauten was in hemlieden teghen god ende teghen sijn wet/want si namen de vrouwe die daer quamen om god te aenbeden ende si trockē die op die een side ende verlochē om m; haer te doen te hebben ende si bedreuen met menighen haren wille ende si brochtense oock voort tot quaet doen ende om haer wet te ouertreden dat si hemlieden mit recht soudē moghen straffen maer daer si costen en mochten brochtē sise tot sonden ende quaet doen Onse heer was seer ghestoort teghen hemlieden ende teghen haren vader help die hemlieden gedoochde alsulche oultraigie te doē als si bedreuen om dat hise daer af niet en castijde oft en corrigeerde also hi met rechte ghedain soude hebben Si en hielden hē oock niet te vreden metten haren maer si quamen aende gene die haer sacrificie brochten ende si pesschen hē rou vleesch om hemlieden te eten dpt berepden se op haer maniere. Ende als men hemliedē niet en woude geuen trocken sise met tē handen ende stakent in haer bottelrhe ende worpent in haer ketelen daer de sacrificien in pleghen ghesoden te worden dan trocken si dat schoonste ende dat beste daer wt na haren wille. Ende als hē dat volck quam beclaghen aen help haren vader so en nam hi dat niet gheerne ende hi en castidese gheens sins in geen der manieren daeromme perseuereerde daghelijc quader en quader.

Hoe onse lieue heere teghen Heli den
priester sprach Ca. C. l.

Hewel dat help sijn kinderen da-
gelyc straffe ende hem lieden tof
de hoe si sondichden grootelijck segghen
de Eelt dat een man sondicht teghen ee-
nen anderen man dat machmē wel lich-
telijcken versoenen bi biddingen Maer
dat en machmen niet so lichtelijcken tot
gode doē. Het en halp al niet want si en
lietens hem niet ter herten gaen ende si
en achtens niet wat haer vader hem lie-
den sepde Ende om dies wille sant onse
lieue heere eenen propheet aen help die
teghen hem sprach inden persone van ō-
sen heere tot hem segghende aldus. Ick
hadde geloeft uwen vaders dat mi hair
kinderen eewelijck ende emmermeere
dienen souden in uwer officien ende ick
wil eeren die ghene die mi eer. bieden en
bewisen ende ick hem lieden onteere en
spijt doen die mi onteeren ende spijt be-
wisen Weet voertwair dat ick u stellē sal
van deser officien daer ghi nu in sijt/soe-
d; ghi noch uwe kinderen mi nemmer
meer dienen en selt in mijn tabernakel.
Ick sal hier stellen ende substitueren een
priester goet ende ghetrouwe die mi die-
nen ende ontsien sal/maer niet als ghy
lieden die meer sorgen ende ancten hebt
van uwen vianden dan van mi Daer-
omme suldi ghi ende si lieden gepinicht
worden so dat si alle bepde op enen dach
ghedoot sullen worden ende ghi sult ooc
steruen mer niet ghelijck si lieden

Hoe onse lieue heere teghen Samuel
sprach Ca. C. li.

Die kint samuel wies altoos op in
duchden ende beterde van dage
te daghe also dattet gracie ghecreech vā
gode ende het wert gheert vanden mā-
nen Ende help die wert seer out van ia-

ren also dat hem sine ghesichte heel ont-
ghinck van outheyden dat hi niet ghe-
sien en conste dlicht vander tabernacu-
len Samuel diende inden tempele ende
hi liep in die camere van help. Doē ge-
buerdet op eenen tijt dat help in sijn bed
de was ende daer dic kint samuel sloop
in sijn camer riep eē stemme tot samuel
aldus (samuel samuel) Dic kint samuel
stont op ende ghinck loopen tot heli wāt
hi hadde ghemeynt dat hem help geroe-
pen hadde segghende Here ghi hebt mi
gheroepen liet mi hier wat dunck eelt d;
u van mi belieuet Waerop help hem at-
woerde segghende ic en hebbe u niet ge-
roepen mijn kint gaet wedere slapen.
Doen ghinck samuel weder slapen en-
de onse heere riep hem die tweeste reyse
ghelijck hi dpe eerste reyse dede, ende sa-
muel ghinck wedre tot help en help sant
hem wederom slapen Doen quam on-
se heere ende riep hem derdewert. Sa-
muel ghinck weder voer help/ende heli
hadde doen kennisse dat onse heere hem
riep ende sepde Help men en sal di niet
meer roepen/maer antwoerdet. Doen
sepde samuel. Heere spreect ghi teghen
mi die u arm dienare ben Ick beminne
ende sal u beminnē met alle mijnre her-
ten Dese antwoerde ghal samuel onsen
heere wantse hem help hadde doen seg-
ghen Ende doen onse heere hem riep de
vierde reyse so sprach hi tot hem seggen-
de Samuel het ghene dat die propheet
hier voertijts gheseyt hebben tot help
aenghaende snyder punicien dat sal al-
soe al gheschieden. Ick sal alsulcken din-
ghen doen in ysrahel dat alle die ghene
dier hooren sullen met hare oren sullen
dunckē d; si altoos hoorē sellē blafen lūē
en groote beruerten. Want dē dach sal
comen dat die plaghe op help comen sal

ende op sijn kinderen het ghene dat ick hem ontboden hebbe Dat es di hi noch oock sijn kinderen mi nemmermeer dienen en sullen. ende dat ick mi wreke sal van haer quaetheyt/het welck es dat hi ghesien heuet dat sijn kinderen teghen mi ghesondicht ende misdaen hebbe en dat hise daer af nyet ghecorigeert noch ghecastijt en heeft. Maer hi heeftse late ghewerden ende al laten doen dat si ghe wilt hebben. Hi heuetse veel te seere gemint ende ghedreghen Smorgens wel vroech stont samuel oppe ende hy dede die dueren open vander tabernaculen maer hi en dorste help dese dinghen niet te kennen gheuen die god tegen hem gesep hadde. Ende doen help op ghestaen was riep hi samuel hem dragende wat god tot hem gesep hadde. Ende samuel sepe hem altsamen Doent hem samuel al vertroocken hadde so antwoerde help God es een heere hem sal belieuen met mi te doen het gene dat hem sal duncke goet sijnde. Mae dien tijt liep de mere onder dat volck van ysrahel dat samuel een waerachtich prophete was van onsen heere/ende quamen alle aen he om raet te nemen

Hoe die philistinen die arcke ons heeren conquesteerden Ca. C. liij
In dien tiden verlaemden hem dpe philistinen teghen die kinderen van ysrahel ende si deden den ysrahelschen enen oploop ende si sloegen deen den anderen. Maer die kinderen van ysrahel werden verwonnen alsoe dat si wel verlot en vier duysent mannen in die battallie die welke die quade philistinen alle ter doot brochten. Ende doen de kindere van ysrahel vertroocken waren ende sa,

ghen dat sijt soe verloren hadden inden scrijt als vier duysent mannen so sepde si tot onsen heere Heere waerom hebdi ons also gheslaghen Doen oerdrincerde si datse souden gaen halen de arcke in si lo en dat si die met haer draghen woude in die battallie tot dien eynde toe dat god dan met hemlieden sijn soude. Ende dpe kinderen van help ophny ende phinees ghinghen na die arcke om te bewaren. Ende doen die kinderen van ysrahel de arcke saghen comen teghen hemlieden riepen si eenen wonderlijcken creet on hemlieden. De philistinen hoorende dat si dus creelichen sepden si alle te samen dat si de hebreuschchen vonden haddē die alsulcken grooten ghebaer maecten van crijstlichen. Maer men sepde hemlyeden dattet was om dat si haer arck daer saghen van onsen heere die mi hem was. Doen hadden die philistinen groote sorghe ende mepnden dat si dien scrijt verloren souden hebben ghehat. Sepde die battallien ghinghen weder versamen ende sloeghen seer vreeselijc deen op de anderen. Mer die philistinen behielden die victorie op dat pas ende die kindere van ysrahel werden verwonnen in alsulcher manieren dat dpe philistinen de kinderen van ysrahel die arcke gods benamen/ende si versloeghen daer de kinderen van help ophny ende phinees geheeten. De philistinen versloeghen vanden kinderen van ysrahel wel dertich duysent mannen ende die ander ontuloden alle gader so si alder best costen en mochten. Ende de philistinen iaechdente ende doodente oner al daer si se achterhalen of vinden costen. Doen quam daer ee ma tot help dpen hi vant sittende op eenen stoel int inne comen vander tabernaculen/dese ma vertelde hem hoe die kindere

van ysrahel verwonnen waren en hoe datter daer ee grote menichte doot was ende die andere waren alle gader wech gheuloden ende dat de arcke gods genomen was vanden philistinen ende dat sijn twee kinderen doot waren Doin help dit hoorden dat die arcke gods ghenomen was vanden philistinen was hi so seer verflaghen dat hi teghen ope eerde neder viel oft hi doot gheweest hadde en hi bleef daer wat liggende ende sterf ter stont sonder hem yet meer te rueren Wat het was een seer out man van iaren ende hadde rechter gheweest vanden kinderen van ysrahel wel veertich iaren. Daer was een van sinen dochteren ope phinees wijf was die welke groot ginc van kinde bi haren tide die anhoorde de nieuwe tidighen opemen sepde. Ende doen si hoorde seggen dat die arcke gods ghenomen was ende dat haer man ghe doot was siende haren heer dat haers mans vader doot ligghen viel si ter eerden oft si doot gheweest hadde Ende vanden drucke die haer aen quam soe haerde si eenen sone die gheheten wert hiltaboch die philistinen droeghen die arcke gods in harrn tempel bi haren god ende setten die opten outaor van dagō die haerliede god was. Des anderē daechs als si inden tempelē quamen vonden si haren god ter eerde voer die arcke doen hieuen si hem op ende steldenē wedere op sijn stadt daer hi ghewoonlijck was te stane maer des anderen daechs vonden si hem weder teghen die eerde liggende ende hadde sine voeten ende handen ghebroken ende sijn hooft lach rechts op den dorpel vander duere. Ende van doe voort aen en doersten die priesters vandē tempel van dagon op dien dorpele niet klimmen om datmen dagon dair geual

len want Het en leet niet langhe daerna die ghene van ope stad daer ope arcke was en waren gheslaghen ende geraict met eender besmettelijker ende vreesliker siecten Want de fundamenten van haren lichame verrotten alle ende vielē alle in stucken van een van onder/ ende die ratten ende musen aten dat corē dz opten velde stont

Hoe die philistinen die arcke ons heeren den kinderen van ysrahel weder gauen Ca. C. liij

Die phylistinen siende dese sware pestilencie die so grieffelijckē was comen op haer lieden sepden si dat was om dat si die arcke gods hadden ghenomen ende daer behieldē. daerom pepndē si datter seer goet ware dat si se souden doen dragen ouer al hare lant ende in ander stedē ende in alle plaecten daer dese grieffelijcke siecte was want si waren so seer bescaemt dat niemant dat ge loouen en soude. Si en consten gherustē nacht noch dach om dē grooten iammēt ende druck die si ontlagen hem toecomēde noch niemant en wist hem hier eenighe remedie tegen te doen si namē raet aen haer priesters ende sepden hem datmen die arcke gods wederomme soude laten draghen in ysrahel van daer si comen was Doen deden si maken vijf figueren van sinen goude ende vijf ratten oft musen van sinen goude en dit was na die vijf steden daer ope arcke algheweest hadde tot eenen tecken van ope grooter plaghen der pestilencien die si gehat haddē om dat nemen vandē arckē gods Daerna lepdē si de arcke op eenen nieuwē wagē daer bondē si in twee roeie

die welke hadden twee calueren seggē de waert dat dese twee coepen de arch be stelden ende leiden den rechten wech (son der iemant daer bi te sijn diese lepdē sou de) te ballames dwelck een schoon stadt was die toebehoorde den priesters van der linaigiē van beniamin so sout wair achtich sijn dat si om die arche gods dus gheslagen hadden geweest Mer wairt dat die arche also niet en ghinge dē rech ten wech tot dier stadt soe soude die sierte bi ander auontueren bi comen sijn. Si deden ghelijck si ghepreponeert hadden in haren raet ende die coepen crocken de archē ende ghinghen den rechten wech sonder eenighe uuegghen tot ballames binnen Doen die philistinen dit saghen wisten si sekerlijck dat dese grieffelijche sierte der pestilencien oft plaghen aen co men was om dat si die arche den kindrē van ysrahel onthouden hadden

Erlous ghinghen die coepen den rech ten wech na ballames toe al loepēde ach ter wegghen ghelijck coepen pleghen te doen die haer calueren verloten hebben Si ghinghen so langhe tot dat si quamē in eenre plaetsen bider stadt daer die lāt lieden van open lande hare carwe saep den ende den waghē ghinck valē recht op dat lant van iosue die van der seluer stadt was ende daer bleuen dpe coepen staende metten waghene daer die arche op was/want si en wonden daer niet o ter passeren Doen quamen die kindrē van leuij die daer woonachtich waren die namen die arch ende setzense op eenē grooten steen die daer lach ende smeten den waghē al in stucken. Daer na na men si die stucken vanden seluen wagē ende lepden dpe op eenen steen ende dpe twee coepen lepden si op de stucken van den voersyden waghē daerna staken

si tyier daer inne ende deden soe haer sa crificie aen onsen heere/ende die liedē vā dier seluer stadt offerden groote ghiften ende grote sacrificien tot gode dien seluē dach

Hoe die van carathan de arche ons heeren in haerlieder stadt haelden
Capittel. C. liij

Ose heer dede dooden wel. lxx. mā nen van den alder meestē vandē lande ende vñstich dupsent vanden ghe meynen volcke om dat si die arch ghesiē hadden van welcken dinghe si seer ver wondert waren ende so seer verflaghen soe dat si ontboden aen de ghene van ca rathā dat die arche gods weder gekeert was ende ghebracht vanden philistinē ende dat si se daer soudē coemen halen ende voerense in haer steden/want si en costense daer niet meer bewaren Doen die van carathan albusdanighe tidingē hoorden waren si wter maten seere ver blijt ende ghinghen se halen met groter blichappen ende voordense met hem lie den/ende si setzese int hups van amina dab die welc in gaba woenachtich was het welck was een eerlijck out rechtuer dich man ende maecten eleazar sinen so ne priester/want hi was vander lina p gien van leuij Ende die arche was dair welc wintich iaren lanch in dat huis vā aminadab sond eens daer wt te draghē totter tijt toe vanden coninck saul. Dōē quamē die kinderen van ysrahel aē on sen heere zñ dienden hē met alle hairet herten en hieldē hēlieden aē rgouerne mēt vā samuel die haer rechter was en si quamen alle in sijnder presencien om alle haer dinghen die si te doene hadden

Samuel sende dat si onsen lieuen he re dienden ende leiden alle haer trouwe

aen hem so riep hyse tot hem ende seide tot hemlieden Laet ons in masphat gaē ende laet ons daer onsen heere god aenbeden ende daer sal ick voer v lieden bidden Ende doin si dair ghecomen waren so besprapden sijt daer met watere voer onsen heere god In welke wateren waren beuaghē die maledictien van onsen heere in alsulcher manieren dat opegene de van dien watre droncken warē ongheloonich Dat es te seggen dat si aēbeden hadden de afgoden Doen seide samuel tot hemlieden Eest dat ghi gode onsen heere dienen wilt ende hem onderdanich sijn wilt met goeder herten soe doet wech alle die afgoden die hier onder v lieden sijn balac ende alstaroch ende diēt alleenlijck gode die v ende mi gheschapen ende ghemaect heuet Hi sal v helpen en verlossen wt den handen van uwen vanden het welck alle die kindren van ysrahel deden alsoot samuel hemlieden gepredict hadde ende ghewesen want si destrueerden ende dedē te niente alle die afgoden ouer alle dat lant van ysrahel ende scelden hem tot god te dienen

Hoe die philistinen vanden kinderen van ysrahel gheschoffiert worden
Capittel. C. lvi

Die philistinen waren vianden te ghen die kinderen van ysrahel ende si hadden hem wel willen destrueren waert dat si ghecomen hadden daerom als si hoorden dat die kinderen van ysrahel alle gader vergadert waren in masphat ende al ontwapent so versaedent si alle gader ende wouden gaen teghen die kinderen van ysrahel met grootere macht van volcke Ende doen die kinderen van ysrahel hemlieden aldus saghen comen teghen haer hadden si groote soe

ghe tot samuel seggende dat hi onsen heere woude bidden dat hi hemlieden helpē woude dat si doch mochtē verlost werdē van haren vianden den philistinē Doē nam samuel een lammeken dyt offerde hi al gheheel onsen lieuen heere Ende aēse heere ontfindi sijn bede want doen samuel onsen heere offerde dat lammekē waren de philistinen so seere verwondt ende so seer verslaghen dat si alle gader vloten ende die kinderen van ysrahel uvolchden se ende sloeghen se alle doot na haren wille. Ende si deden open seluen dach groote moort onder die philistinen tot op de frontieren van haren lande hē lieden iagende ende verwonnen se in alsulcher manieren dat si na dien tyt noyt meer die kinderen van ysrahel en dorsten bespringhen oft molesteren also langhe als samuel leefde Ende samuel visē teerde alle iaer dat lant van ysrahel ende onderwees alrijt de rechters ende die gouerneurs dat si altoos die wet ende die gheboden gods moesten houdē ende oock haer onderlaten doen onderhoudē

Hoe die kinderen van ysrahel verlochten aen samuel dat si hebben mochten eenen coninck bouen hemlieden

Ca. C. lvi

Samuel begonst seer out ende cranc te worden ende hi institueerde sijn twee sonen dat si souden rechters sijn in ysrahel daer af die een hiet ioel ende de ander abraham Den eenen stelde hi in bethel en den anderen in barsabee om dat volck te onderwisene en in sijn rechtē te houden in dese twe plaetsen Maer dese twee en gingen n; den rechten wech die haer vadere hē lieden geleert hadde wāt si waren gperich ende vrec int rechtē en

int crōme weder treckende inſtricie waer
af dattet volck niet wel te vreden en was
ende daer begoste een grote menichte vā
dien volcke te murmureren Daerom v
saemden hen de princen van den linaigi
en segghende dat si eenen coninck hebbē
wilden bouen hem lieden dyese gouuer
neerde ende bewaerde gelijk alle ander
lieden hadden die hem lieden hiet ende v
boot die voer hem liedē oorlochde ende
si proposeerdent aen alle dat volck/ende
haer aduys was sulck dz sijt seer wel ge
daen hadden ende si warē daer seer wel
af te vreden/daer na ghinghen si weder
tot samuel ende sepden hem Heere wi co
men tot v als den ghenē dpe een gouuer
neur es vanden lande ende onse rechter
Wi sien nu dat ghi seer out wort ende u
we kinderen die en sijn niet ws ghelijcke
want si en sijn n; so rechtuerdich als ghi
sijt totten lande noch tot ons also ghi tot
ons gheweest hebt daer wi v seere groot
elijck af danckē. En waert dat ghi doot
waert so en souden wi niet weten aē wē
dat wi troost soecken souldē die os mocht
straffen van onsen quaden opinie Daer
om comen wi nu aen v o dat wi wel sou
den willen ende begheren aen v dat ghi
ons wouder doen hebben eenen coninck
ghelijc alle ander personen ende manie
ren van volcke hebben/die ons bewarē
mach van onsen vianden en die ons vor
deren mach in al dat ghenē dat wite doe
ne moghen hebben.

Als samuel ald? hoorde de meeste van
allden volcke spreken dat si begheerden
eenen coninck te hebben die hem liedē re
geren soude/was hi so seer grā ende ghe
stroort dat hi niet en wist wat bedriue en
de hi antwoerde hem lieden aldus Ic sal
teghen onsen heere god spreken ende ick
sal hem hier raet af vrighen waer dz mi

77
hier af te doen staet. Doen ginck samuel
teghen onsen heere spreken ende vrage
de aen onsen heere raet wat hem hier af
te doen sconde/want dat volck heeft aen
mi gheweest ende het heuet begheert dz
ich hem stellen soude tenen coninc die bo
uen hem liedē sijn soude ende diese besce
men soude ende regeren Doen antwoer
de onse heere tot hem. Sij sult doen het
ghene dat si aen v begheren. Geest hem
lieden eenen coninck ende volbrengēt hē
lieden haren wille/want dies en sullen si
si v gheenen ondanch connen gheweten
maer si mochtent mi ondanch wētē En
si en willen niet dat ick bouen hem liedē
regnere Dien souden ooc anders niet cō
nen gedoen/noch si en deden oock noyt ā
ders niet van dier tijt toe dat si wren lan
de van egipten ghescheiden sijn/want si
hebben mi seere menichwert veel leedts
en spijs ghedaen/de afgoden gheanbe
det ende mi af ghegaen Daer omme sul
di doen dat ghene dat si aen v begheren
maer ick wil dz ghi hem sult stellen ende
wijs maken haer rechten vanden conic
die ouer haer regneren sal

In desen ginck samuel van onsen hee
re god tot den ghenen die aen hem dit ge
sept hadden/hem lpeden vertellende het
ghene dat hem onse heere ghesept hadde
ende sepdē hem lieden alle die rechten vā
den coninck die bouen hem lieden regne
ren soude segghende Sij wilt hebben e
nen coninck die bouen v lieden sal regne
ren hoor hier wat hi v doin sal Hi sal ne
men uwe kinderen ende daer af sal hi ma
ken sine loopende boesens. Die een sul
len sijn scalknechten Die ander sullen si
ne beesten verwaren. Somnighe an
der sullen verwaren sijn velden beemidē
ende sijn hups Die andre sullen sine wij
gaert laboreren ende alle andere dingen

dies hem van noode sijn sal mit uwe wi
uen ende met uwen dochteren doen het
ghene dat hi wilt ende dat hem goet duc
ket. Hi salse nemen tot sinen wile mede
si soon sijn oft leelijck ende ghi lieden en
sult daer niet een woert teghen do:re seg
gen/hi sal nemen vanden alder soonste
ende vanden alder besten die ghi hebt tot
sijnder beliesten ende eest dat ghi dā qua
lijck spreect so suldt noch qualijker heb
ben. Als samuel dit al gheseyt hadde ende
noch anders meer dierghelijke dinghen
so antwoerden si dat sijn niet tegenscaen
de alle die dinghen wouden hebben enē
coninck. Doen seide samuel tot hemliedē
dat elck soude gaen tot sinen werche totē
tijt toe dat hise ontbode ende totter tijt dz
hi eenen vōde die machtich genoegh wa
re om haer coninck te sijn.

Dien seluē nacht bat samuel op sijn bed
de liggende onsen heere dat hi doch niet
achten en woude op haer sotticheyt wāt
si en weren nyet wat si doen ende wytste
doch versien van enen coninck die mach
tich ghenoech wair om hem te regeren.
Als samuel ontslapen was openbaerde
hem onse heere in eenen visioene seggen
de. Ic hebbe deernisse op mijn volc maer
ick wil doen dat si aen mi vsoecken. No
ghen vroech omtrent der clocken drie sal
ick v sependen eenen man wter linaigie
van beniamin den welken ghi coninck
maken selt ouer mij volck/die welke hē
lieden bewaren sal ende beschermen we
handen der philistiuen.

Daer was een man wter linaigie vā
beniamin die gheheeten was Cis die ee
nen sone hadde diemen saul hier. Dese sa
ul was sulcken eerlijcken camelijckē mā
dat in al dat volck van ysrael geen beter
man en was dan hi. Het ghebuerde dat
die vader van saul verloren hadde sijn e

zelen en hi en wist n; wair hise sonde mo
gen vinden/daer om beual hi sinen sone
saul dat hi eenen cnape nemen soude m;
hem en dat hi soude also gaen soecken; i
ezels. Saul ghincle soecken ouer al blant
en hi passeerde ouer tgheberchte van sa
lim/van daer quamen si in blant van ef
frain ende van beniamin maer si en hoor
den geen tidinghe van haren ezels. Doē
sepde saul tot sinen cnape. Laet ons wed
om keeren van daer wi comen sijn wāt
wi en vinden niet ende ick houde d; mij
vader meer tot vreden es om ons dan o
sijn esels die hi verloren heeft. Ende sijn
cnape sepde hem. Hier bi es een prophete
die alle dinghen weet ende die alle ougē
siet ende alle dat gene dat hi seyt dat coct
also sonder eenighe faulte. Laet ons doch
gaen teghen hem spreken om te aenhoor
ren of hi eenighe tidinghen weet vande
ezels die wi soecken. Saul die accordeerde
ende consenteerde hemliedē dit. Ende
doen si quame int lant vā ramatha daiz
die peophete woenende was ontmoete
den si dair maechden van dier selue stat
die te watre ghinghen/ende si vraechde
desen maechden oft die prophete was in
der stede en in wat plaatsen dat si hem vi
den mochte. Dese maechde antwoerden
hē dat hy daer was ende dat si hem wat
haestou souden want hi en ginck mer eē
luttelken voer hemlieden. Daer na ghin
ghen si soe lange voortso tot dat si samuel
vonden maer si en kenden hem niet. Si
vraechden waer de prophete was. Sa
muel aelach saul en mercte op hē. Doen
was hē vā gode weder gecondicht en hi
hoorde dat onse heere god tot hem sepde.
Dier hier den ghenen die ghi coninc ma
ken sult. Ende samuel antwoirde hemlie
den segghende aldus. Ic ben selue de pro
phete daer ghi na vraecht ghi sult te nse

nen met mi comē eten en̄ morgē vroech
 suldi gaen Ick sal v segghen alle dat ghe
 ne dat ghi aen mi begeert ende vanden e
 zels die ghi soect en hebber dair gheen soe
 ghe voer want si sijn al gheuonden En
 de wien hoort alle dat goit van ysrael toe
 anders dan v Dat was een parable.

**Hoe Samuel sacreerde Saul te sijn co
 ninck ouer alle dat lant van ysrahel
 Capittel. C. lviij.**

Samuel leide saul ten eten met hem
 ende hi dede hem sitten bi bedwan
 ghe bouen dertich van sinen edelsten in
 hem ende dede hem bringen een hermō
 van eenen hamele dit dede hy voer hem
 setten seggende. Ghi moecht hier af har
 de wel eten want ick hebt voer v lpeden
 verwaert tot eenen certepnen propooste
 (in dien tiden hiermen een hermon van
 eenen hamele een conincklyck scruck) Die
 nacht ruste saul ende samuel die dede hē
 des morgghens wtghelep tot aen dat epn
 de vander stadt Ende doen si bupten der

pooften quamen seide samuel tot saul dz
 hi sinen cnape soude doen voergaen en
 de dat hi wat achter bliuen soude Want
 hi woude wat tegen hem spreken dat se
 creet moeste ghelept sijn Ende als saul si
 nen cnape hadde doen voer gaē so nam
 samuel die heplighe olpe die hi met hem
 ghebrocht hadde ende dpe goot hy doen
 op sauls hoot segghende tot hem aldus
 god die oengt v dpe heplighe olpe. God
 maect v prince ende gouuerneur van si
 nen volcke en̄ van haren bedriue Ende
 tot cenē teekē dat dit waer achrich es als

ghi van hier ghescheyden sult sijn soe sul
 di vinden in uwen weghe viden graue
 daer rachel ghegrauen leyt twee man s
 die v segghen sullen dat die ezels gheuon
 den sijn. Ende als ghi dan comen sult bi
 den weghe des berchs van tabor soe sul
 di daer ontmoeten drie mans daeraf die
 een draghen sal drie hoerckens. Die an
 der sal hebben drie coruen broots De der
 de sal hebben eenen pot vol wijns Ende
 ghi sult nemen twee van haren brooden
 Daer na suldi comen inde stadt opemen
 heet (de iusticie vanden philistinien) daer
 sullen v teghen comen iut ghemoete enē
 hoop propheten dalende neder vander
 siden van onsen heere singhende ende hē
 louende god die sal in v comē ende in hē
 lieden dan suldi te hans god prophiterē
 ende louen gode met hemlieden Als ghy
 alle dese tekenen geuondē hebt so moech
 di sekerlijck wel weten dat god met v es
 ende dat hi v vercoren heeft so ick dat ge
 condicht hebbe daer na suldi gain in gal
 galis ende ghi sult daer sacrificie doin enē
 daer suldi mi verbeypden seuen daghen
 totter tijt toe dat ick daer comen sal sijn.
 Na desen scheyden saul van samuel den
 prophete ende hi vant alle dpe tekenen
 die samuel hem te voren vercōdicht had
 de Ende doen hi onder die prophete quā
 propheteerde hi met hem lieden daer af
 verwonderden hem seer die kindren seg
 ghende deen tot den anderen (wat es vā
 desen saul comen dat hi es comen onder
 die prophete) Als saul sijn propheticie vol
 daen hadde ginck hi tot sinen vād maer
 hi en sepde noyt tot sinen vader het ghe
 ne dat hem samuel gheseyt hadde vandē
 conincrijcke

¶ Deer coets hier na dede samuel verga
 deren alle dat volck van ysrahel in mas
 phat voer onsen lieuen heere segghende

tot hē lieden aldus Onse lieue heere heft
 mi gheseyt dat ick v lieden segghen sou
 de wt sinen monde. Ick hebbe die kinde
 ren van ysrahel gheworpen wt egipten
 ick hebbe beschermet ende ghebrocht wt
 haerder seruicuten ende ick hebbe besud
 det wt den handen van alle dpe coningē
 die hemlieden eenich quaet wouden En
 de heden des daerchs solaet ghi uwē god
 ende spoc met hem die v wt so veel peri
 culen ende tribulacien ghebrocht heuet
 want ghi lieden wilt eenen andren conic
 hebbē dan god Ghi sijt nu alle voer god
 daerom woepet nu dat lot ouer al enē op
 dien dat het lot valt dat sal v lieden conic
 sijn Doen quam dat lot op saul. Ende sa
 ul die was hem gaen bergen maer si gi
 ghen hem halen ende brochten hem enē
 freiden hem iut midden van hem allen.
 Ende doen si saghen dat hi also schoone
 man was ghelijck hi was sepde samuel
 tot hemlieden aldus. Siet hier den genē
 die god ghecoren heuet om v lieder conic
 te sijn enē hi es sulck dat onder al dat volck
 van ysrahel niet sijn ghelijck en es Doet
 begonste alle dat volck te samen te roepē
 met luder stemen (viue le rop saul) Dai
 na keerde elck tot sinen loghse waert en
 de saul ghinck in gabaa ende een groote
 menichte vanden volcke met hem. Dpe
 ouders die mispresent ende spotten met
 hem segghende (wat goet mach ons vā
 desen man comen) En saul hoorde se wel
 spreken ende teghen hem murmurerē/
 maer hi simuleerde daer mede ende ver
 droecht seer pacienelijcken.

Hoe Naas die stat van Iabes belach ende hoe Saul hem ende al sijn volck bescreuerde Ca. C. lviij

Ontrent een maent hier na belach naas de prince van amon de stat van iabes in gabaā Ende doen die van der stadt saghen dat si belegghen warē so versochten si aē naas dat hi paps woude laten maken si woude hem seer geerne dienen ende souden sijn subiecten sijn Naas sant hem lieden antwoirde wairt dat si dat doen wouden hi soudse in ghenaden nemen bi sulcher condicien dathi hem lieden die rechtere ooghe wt woude streken (want het was doen die coluime van hem dat hi alle de gene die hi in bat taillien verwan wt stach haer rechte ooghe) Als die van iabes dat hoorden voit een antwoerde die naas haer lieden sant so versochten si aen hem seuen daghen bestants om te besien of si dair en binne niemant vinden en mochten die henlpeden hadde moghen onderstant doen en hulpe/ende waert dat si hem nyet geholpen en consten soe souden si haer aen hē houden. Dit othropeerde hem naas seere gheerne ende willichlyck. Doen ghin ghen die messaigiers van iabes aen saul in gabaā ende daer verrocken si den volcke hoe ende in wat manperen dat se naas belegghen hadde ende die conuenācien die si met hem ghehadt hadde Doē begonst dat volck te screpen van groter compassien als sise dus hoorden spreke Ende saul quam vanden velde daer hy hadde gheweest besien sijn offen ende a der beesten/soe aenhoorde hi wat de messaigiers vander steden van iabes sepdē ende wat si aen hem versochten/verstaē de haren noot hadde hi grote compassie ende deernisse met hem lieden. Dē geest gods quam in hem/ende wt groter ge

scoorthept sloech hi metten sweerde sijn twee offen in stukken ende sancte alle dz lant dore van ysrahel segghende (alle de gene die samuel ende hem niet en volck den die soude hi doen ghelijck hi in sine twee offen ghedain hadde) Si quamen ende versaemden hem alle te samen ten beuele ende ghebode vanden coninck saul/ende daer waeter in ghetale drie hondert dupsent mannen wt der linaigpen van iuda met wel dertich dupsent andere Doin sepde hi totten messaigiers (eer moeghen de sonne sal onder sijn suldi oē slegen sijn van uwen vanden ende gesalueert van hem lieden) Saul oerdinerde sijn volck in drie partien/ende int beghinsel vanden daghe beliepen si naas ende sijn volck seer sterckelijck ende verwonnen se in al sulcher manieren datter noyt also veel als een versaemt en bleef si en bleuen daer doot ofte si en moesten vlien. Ende doen dat volck hoorde vatt deser victorien die saul hadde ghehat seidens si onder hem lieden deene segghen dē anderen Welck sijn die ghene die heb vē ghemurmureert segghende dat saul ny regneeren en soude ouer ons lieden laet ons openemen ende laet se ons dooden want si sijn dies wel waerdich en si hebben den doot seer wel verdient Naer saul en woude dat niet hebben ende hi stel dese te vreden ten besien dat hi conste tot hē lieden segghende datter niet wel noch wyllichlyck gedaen en ware om dies wille dat god onse heer hem victorie verleet ende gegheuen hadde ende dat daer niemant ghedoot en was van hem lieden **I**n deser victorien riep samuel dz volck tot hē seggende aldus. Laet ons gaen in gagalis ende laet os daer dat conincricke vernieuwen en versterckē Doē ginc alle dat volck in gagalis/en dair maicre

si saul coninck ende sacrificeerden onsen lieuen heere en waren alle te samen deē mitten anderen seere blide ende vrolijck dairna sprach samuel tot alle den volcke seggende aldus Diet ghi lieden hebt nu eenen coninck die ouer v lieden regneert Ghi hebt met mi ghespot ende ghegeet ende mi ghehaet om dat ick seer out ghe worden ben Ick hebbe alsoe mijn leuen gheuseert van minen kincken daghen tot noch toe soe dat ick v noch nopt van den uwen niemant en misdede/dairom versoche ic aen v liedē dat ghi segt voer onsen heere ende voer uwen coninck pft dat ick v opt eenighe traueilleringhe gedaen hebbe sint dat ick gouerneur ou v lieden hebbe gheweest/het si aen v lieden aen uwe ossen aen uwe ezels/ of dat ick opt eenighe ghiften ghenomen hebbe oft presenten van eenighen persone wie dat hi si. Oft hebbe ic oock opt enich onrecht ghedaen oft gheswoeren teghen v oft die uwe Welcke stucken si alle aenhoende antwoerden segghende dat si van hem anders niet en wisten dan dat hi een goet rechruerdich mā was Daerom en betamet dan niet wel dat ghi mi haten sout oft dat ghi sulcken ngt op mi draghen sout ghelijck dat ghi doet/ghy en hebt emmers niet langhere ghewilt dat ick v gouernereren soude en ghi hebt onder v speden willen hebben eenen coninck daerom wil ick v lieden nu thonen dat ghi ghesailleert hebt ende grootelijck gesondicht hebt tegen god als ghi hebt willen hebben eenen coninck die ouer v lieden regneren soude ende ander gouerneurs dan god almachtich Diet alleen dat ghi mi spyt ghedaen hebt oft d; ghi mi rude vilonie gedaē hebt maer ghi hebt ten spijte van onsen heere ge

daen die v lieden nochtans so veel goets gedaen heeft Ende tot eenen teken dat ghi hem grootelijck ghespoot hebt hoe wel dattet nochtans nu in dese tijt es d; men alle vruchten ghesapt heuet so salic hem bidden dat hy nederwert sependen wil wten hemel donder bliem haghele ende grooten regen Ende doen dat volc sach ende hoorde den donre bliem ende het tempeest vanden grooten hagel seenen die wter locht quamē hadden si grote veruaerthept ende sorghe segghende tot samuel aldus Wi hebben ouer v seer grootelijck ghesondicht teghen onsen lieuen heere god in tghene dat wi hebben willen hebben eenen coninck bouen os. Och daerom wilt hem bidden dat hi os vergheuen wil die misdaden Doen sepe samuel tot hem lieden Ghi hebt veel te grootelijcken gesondicht/mer ghi sult v nu voerdaen wachtē van meser te sondighen ende te vertoornen onsen lieuen heere maer ghi selt hem dienen mit goeder herten ende d; sal v dan wel vergaē ende het sal uwen coninck oock te betere comen/maer eest dat ghi dpe contrarpe van desen doet so sal v lieden ouer comē groot quaet en oock mede uwen coninc Saul regneerde ende gouerneerde dat volck van israhel in grooten parse ende vrede ende hi nam drie dusent mānen vanden alder wtgesochsten van alle den volcke ende hy hadder twee dusent met hem die ander duysenden gaf hi ionathas sinen sone. Ende ionathas nam inne vechterder hant eē sterck bollewerck dat de philistinē haddē doē maken in gabaā tot eenen teken dat si heeren warē van diē lande Om dier in nemingē wille van diē bollewercke so stōden die philistinē oppe tegen die kinde

ren van ysrahel ende verfaemden hem seer sterckelijck met grooter macht ende quamen teghen dat volck van ysrahel met dertich duysent wagheneu seue duysent mannen te peerde ende also veel lieden te voete dat men se niet ghetellen en conste. **N**iet aldus omiger groter macht van volcke quamen dpe philistinen op die kinderen van ysrael om die te destrueren. **A**ls saul aen hoorde dese tidighen ontboort hi samuel om raet te hebbē vā onsen lieuen heer/mer als hi sach dat samuel niet en quam ende dat het volc alree verdrotich was ende dat elck tot sinē oerboer ghegaen was soe was hy seere mistroolich ende droeue/saul siende dat si wech vlodē en dat si die eene hier iaechden in grachten die ander in open plaetsen ten besten dat si consten en mochten dede hi sacrificie ende offerande tot god opten seuensten daghe/het welck hi niet schuldich en was van doen. **E**nde als samuel quam so vant hi saul die sijn sacrificie dede/waer af samuel seere ontsiet was ende ghestoot segghende tot hem aldus **W**aerom hebdi dit ghedaen. **S**aul gaf hem antwoerde seggende/om d; ick sach dat het volck wech vloot en lyet mi alleene ende ick ontsach mi seere dat die philistinen op mi gheloopen hebben souden daerom woude ick onsen lieuen heere te vreden stellen ende hem bidden d; hi mi doch dese reise woude behelpich sijn teghen mine vianden. **A**ldus faillede saul want hi en was niet sculdich die sacrificie aen gode te doin sonder samuel daer om seide samuel tot hem **G**hi hebt seer sottelijcken ende onwijselijcken gheghedaen want in dese dinghen soudi mi verwacht ende verbept hebben. **E**nde a dat ghi ghedaen hebt teghen dat gebot ende teghen die oerdinancie van onsen

lieuen heere v conincrijck dat sal v ghenomen worden ende onse lieue heer salt gheuen den ghenen die alle dynck doen sal na sijn herte ende na sinen wille ende hi es alree voersien

Hoe die philistinen ghedestruereert worden.

Capittel. C. liij

Als samuel dit aldus geseit hadde tot saul so keerde hi wederomme na sijn heer ende saul ginck met dē volcke teghen de philistinen. **E**nde doen saul ouersie hadde alle sine volck dat bi hem ghebleuē was so en was daer niet alsoe veel als een man van alle den volcke vā ysrahel die een sweert oft een lance of eenich ander instrument hadde dair hi z; lijf mede verweeren of beschuddē mochte/want die philistinen die hadden de kinderen van ysrahel ghehouden langhen tijt in sulcker seruicue d; het noot was dat si alle haer ijerwerck ende principaelijck alle dat swerte pser ende alle de mesen moesten laten voer hem lieden/wtgenomen saul ende ionathas sijn sone die alleenlijck ons hem beyden haddē mesen ende lance. **O**nder al so ghebuerde op eenen tijt dat ionathas woude gaē onder dat heer vanden philistinen ende en nā anders niemant m; hem dan alleenlijc sinen hoefmeestere ende si clommen op een gheberchte daer gheenen lijdē noch geenen wech en was. **H**et en was daer n; dā al berch ende dal hier en daer. **D**it geberchte was soe snijdende scherp ghelijck candē scerp snidē de/en dese geberchten laghen tusschen die philistinen ende tusschen die kinderen van ysrahel. **E**nde ionathas sepede tot sinen hoefmeester **A**ls wi daer bouen ghedommen sijn sul

len ende wi onse vianden sien sullen yst
dat si ons dan roepen seggende verbeyp
ons want wi sullen tot v lieden comen/
so laet ons dan hier al stille bliuen staen
de sonder yet voort te gaen ende laetse
ons hier dan verbeypden Ende eest dat si
ons roepen segghende coemt hier tot os
so laet ons doeckelijck tot henlieden gaen
want god die salse ons leueren in onsen
handen en wi sullense verwinnen Doec
clam ionathas op dat selue gheberchte
ende sijn hoefmeestere volchde hem na.
Als si bouen op dat gebercht waren soe
dat si die philistinen sien mochten soe rie
pen si segghende Diet daer die hebreu
schen die wt haren cauernen springhen
dair si in gheborghen hebben gheweest
ende sepden Coemt coemt tot ons wi sul
len v lieden thoonen een schoon dinc Als
ionathas hemlieden aldus hoorde spre
ken sepd hi tot sinen hoefmeestere/laet
ons doeckelijcken gaen ende stoutelijck
want si sijn onse ende onse heere god dye
heefse ghestelt onder onse handen ende
hi sal ons victorie gheuen Doen ghinck
ionathas teghen hemlieden ende hi be
liepse seer doeckelijck ende stoutelijck en
hi en liet niemant mit vreden/so dat si ni
en wisten wat bedriuen ende begonsten
te vlien ten besten dat si consten en moch
ten voer ionathas/ ende sijn hoefmeester
dooder twintich int ommekeeren van e
nen velde Ende onse heere dede dair een
groot mprakel dien seluen dach doer io
nathas/alsulck dattet heer vanden phi
listinen ouer al daer si waren vloedē lāc
de haghē ende grachten/ ende si warē
in sulcher ghestoorchept dat si deen den
anderen doot sloegē op die velden Daer
na ghinghen die kinderen van ysrahel
wt haren plaetsen daer si gheborghen
waren ende liepen die philistinen oppe

ain alle siden ende si sloegender doot son
der ghetal

Als saul sach dat het geruchte vander
battaillien alle den dach wpes ende dat
die philistinen wech vloten ende datter
daer veel doot viel so dede hi doen eenen
roep onder alle dat volck van ysrahel dat
niemant meer en dachte om eten noch
om drincken op de pene vander doot tot
tertijt toe dat si vrien vranck souden sijn
van haer vianden Daer na volchde sa
ul die philistinen die daer vloten en mis
trostich waren van grooter sorghen/en
also si passeren souden doer eenen bosch
saghē si dattet bi groote hoopen honich
drupte in diuersche plaetsen/maer daer
en was noit niemant dies eenen dropel
doeste nemen om dattet die coninck ver
boden hadde wtgenomen ionathas die
niet en wist dattet verboden was van si
nen vadere dies wat nā met eenen epn
deken eendere roeden die hy in sijn hant
hielt ende hi adt/daer af was hi seer ghe
confoerteert ende saul was daer om soe
seer ghestoort dat hi hem ghedoot soude
hebben en hadde hem dat volck niet be
schuddet die dat niet en wouden ghedoo
ghen om der victorien die hi ghehat had
de onder die philistinen

Hoe Saul dat lant van amelech con
der brochte. Ca. C. li.

Oets hier na sprach god onse hee
re tot samuel den prophete seggē
de Ni ghedenct noch seere wel hoe dat
ter die kinderen van amelech maectē m
ten kinderen van ysrahel als si wt egip
ten schieden/dat si hem liedē niet en wou
den laten pasceren doer haer lāt Daerō
gebiede ic v nu dat ghi sulc gaen ende de
scruerē haer lāt in alsulcher manierē dy

ghi niemant en spaert soe dat ghijt al te samen ter doot brenct mans vrouwen kinderen beesten peerden ende alle dat ghene dat amelech aencluet in sulchiere manieren dat daer nyet en bliue dat eenighe memorie van hem mach gheschieden ende siet wel toe int ghene dat ick u hier beuele soe dat ghi geen dinck en laic onghedelstrueert vanden ghenen dat amelech toe behooret Doen telde saul alle zyn volck ende hi vant dat hi hadde twe hondert dupsent mannen te voete ende twelef duisent vander linaigien van iuda Met desen volcke ghinch hi int lanc van amelech ende hi leyde zyn volck vā wapenē ende zyn bespieders om die stede/ende hi ontboort thiner dat hi wt dier stadte comen soude met sinen lieden ende dat hi soude rupmen dat lanc van amelech op dat hi ende zyn volck niet ghedelstrueert en worden Desen thiner was sone van ierro die priester van moyses die welke hem seere wel ende mynnelijckē conste draghen onder ope kinderen van ysrahel daerom spaerde hem saul ende hi beual hem dat hi pewers elders soude gaen in eenighe ander plaetse. Doen nam saul die stadte van amelech inne en hi en doode hem niet/ende hi nam oock mede vanden alder soonsten beesten ende vande alder coscelicsten inweelen deederen tabbaerden hupche en noch meer ander dinghen ende hi leide alle dese voer sepde dinghen in bewaernissen. Desen buerijn brochten si met hem ende den coninck gaad al leuende Doē so quam onse lieue heere tot samuel ende sepde hem aldus Ic bepeyse mi ende alle mine herte verandert mi om dat ic saul hebbe gemait coninck ouer mine volck want hi en heeft nyet ghedaen dat ghene dat ick hem beuolen hebbe Als samuel gehoor

hadde het ghene dat hem onse heere gesep hadde so stelde hi hem in zyn oracpe ende badt onsen lieuen here god voer saul ende daerna stont hi oppe ende hi gic bi saul
 ¶ Doen saul hadde hooren segghen dat samuel quam stont hi op ende quā voirs segghende willecome moit ghi zyn ende ghebenedijt moet god zyn ick hebbe gedaen dat ghene dat ghi mi beuolen hat Samuel de besach hem segghende ald? Wat stemmen eest die ick hebbe hooren spreke achter mi. Ende saul antwoerde hem Dat sijn die beesten metter propen dwelck dat volck hier heeft gebracht vā amelech want het volck heeft ghehooren vanden alder soonsten beesten ende vanden alder besten en hebben die gelpaert om god offerande mede te doe Doen sepde samuel tot saul. Nu verstaet mi ic sal v segghen dat ghene dat my onse heere gesep heeft desen nacht Shi waert een cleyn man van cleynder afroemsten onder alle dat volck van ysrahel/ende onse heere heeft v veel eeren ghedaen als dat hi v heere heuet ghemaect ende coninck ouer alle sine volck van ysrahel Hi hadde v beuolen dat ghijt al ghedelstrueert sou hebben binnen amelech ende al tgene des hem aendeefde dat ghi nyet vanden sinen sparen en sout/maer ghi hebt die contrarie daer af ghedaen/want ghi hebt ghehouden alle die beesten ende inweelen ende die hebdi hier met v lieden ghebracht teghden wille ofte gheboden gods. Waerom en hebdi nyet ghedaen dat ghene dat v onse heere geboot Waer op dat hem saul antwoerde dat haer auys sulck was ende d; him docht dat si wel ghedaen hadden indere manperen soe hem god dat beuolen hadde want si hadden al te samen ghedel

truceert si hadden den coninc mettē volck
he ghebracht/ende dat volck heeft de best
te beesten gebracht om onsen heere daer
mede sacrificie te doen Doen antwoirde
hem samuel. **H**i en bemin niet gode niet
seere die hem niet en obedieert of sijn ge
boden niet en houet wat sacrificien d; hy
hem oock doē mach het en valt hem n; z
bequame Want obediencie is hem veel
meer bequamer dan cenighe offerande
diemen hem doen mach **H**et en es alsoe
grooten sonde niet te obedieren tot gode
als onghelouich te sijn ende sacrificie te
doen den afgoden. Ende om d; ghi hebt
versmaet die woerden gods ende die ge
boden van onsen heere daer om heeft u
god versmaet ende ghesceken wt uwen
conincryche

Saul verstaende het gene dat samuel
hem septe verootmoedichte hem tegen
onsen heere ende septe **I**c hebbe seer gro
telijck ghesondicht tegen onsen here god
want ich hebbe dat volck meer ontsien
ende gheureest dan god **D**aer om bidde
ich u dat ghi onsen heere voer mi bidde
wilt datti mi in zijns ghenaden nemen
wille ende dat hi mi vergeue wil al mij
misdaen **C**oemt met mi ende laet ons
onsen here gaen bidden alle bepde te sa
men **S**amuel antwoirde hem segghen
de **I**ch en sal met u niet gaen want ghi
hebt onsen here gelaten ende ghi hebbet
u dair mede ghewoepen wt uwen conic
ryche **E**n met desen woude samuel gaē
sijnder verden/maer saul nam hem m; z
zijnder hupcken ende hi track hem also
stijf dat hi den mantel scoirde/ē samuel
septe hem **A**lso ghi daer minen mantel
gheschooft hebt so heeft u god u coninck
rōke berooft **S**aul die badt samuel dat
hi hem emmers ten minsten woude ge
lepen tot sinen lieden ende hem dese eer

doen/ende samuel die ghinc m; hem en
dede voir hem comen den coninck gaad
ende samuel septe tot hem. **S**helijck
wijs dat ghi ghedaen hebt veel ende me
nighe bite smaken also sal ick desen dach
tot u oock sijn. **D**oen septe gaad dat hy
vol was ende vet sulke voerderige doet
aencomen/die bitter doot die welke seer
stranghe es en saul sloech hem al in stuc
ken voer onsen heere in gabaa/daer na
schiet samuel van daer ende ginck in ra
machen/ende saul ginck in gabaa. **N**oit
daer na en saghen si deen den anderen
voer datt si scoirten

Hoe Samuel David coninck sacreer
de ouer ysrahel. **Ca. C. lxi**

Samuel weende dach ende nacht en
die ongehoorsamheyt van saul en
de hi badt onsen heere voer hem. Ende
onse heere openbaerde hem segghende.
Wanneer suldy op houden van uwen
weenen oft screien/saul dien ick ghewo
pen hebbe wt sinen conincryche en wil
ich niet dat meer regneren sal ouer mij
volck/dairom staet op ende neemt uwe
horen al vol hepligher olpen ende gaet
in betleem tottē hupse van ysapas wāt
ich hebbe voirsen dat eene van sine kin
deren regneren sal ouer mijn volck inde
stede van saul **E**nde samuel septe tot on
sen lieuen heere **H**eerre hoe soude ick do
ren ghaen om saul/wanneer dat hijt in
eenighere manieren meet soe sal hi mi
dooden/ende onse heere seide tot samuel
neemt een calf met u ende segt dat ghy
wilt sacrificie doen tot god/ende ghy
sult ysapas roepen tot uwer sacrificien
ende ick sal u thoonen ende wijzen wat
ghi doen sult. **S**hy sult hem sacreeren

metter hepligher olien als coninck den
 ghenen die ich v'choonen sal Samuel de
 de dat also ghelijck onse here hem dat ge-
 sept hadde ende ghinck na bethlerz. Als
 hem die ghene die van bethleem warē sa-
 ghen verwonderden si hem seere van ih-
 der coemst ende waren in grooter sorgē
 hem vragende oft hi quam om peys oft
 om ander dinghen hi antwoorde hez dz
 hi nieuwers om en quam dan om peys
 ende vrede ende om gode sacrificie te doē
 Doen riep hi ysayas tot sacrificien met
 alle sinen kinderen ende ghebenedidese.
 Ende doen hi helias sach den eersten ge-
 boerne vanden kinderen ysayas die welc
 een seer schoon man was wel geformeert
 meynde hi wel dat hem onse heere geco-
 ren hadde om sijre schoonheyt wille om
 te sijn ghesacreert tot coninck/mair onse
 heere sepe de tot hem Ich en sie niet na die

schoonheyt vanden mäne van buyten/
 want de mans en aensien niet dan dat
 wesen dat si leyden van buyten Als sa-
 muel verstaen hadde dat hem onse here
 niet en woude hebben so dede hi die andē
 comen deen naden anderē voer hem die
 welke onse here al niet hebbē en woude
 ¶ Doen vraechde samuel tot ysayas of hi
 gheen ander sonen en hadde dan die ge-
 ne die hi ghesien hadde. Wairop hi ant-
 woorde dat die cleynste en toncxste was
 te velde metten scapē Doē sepe de samuel
 doet mi dien wellichtelicken halen wāt
 wi en sellen niet eten voer dier tijt dat hi
 hier coemen sal sijn Ende als hi ghecoe-
 mē was sepe de onse lieue heere tot samuel
 albus Ich wil dat ghi desen seluen man
 sacreert om een coninck te sijn over mij
 volck Terstont nam samuel die heplige
 oly ende hi consacree de dauid een conie

voer alle sijn broeders. Daer na quam samuel in sijn hups en dauid keerde wederom tot sinen schapen waert om die te bewaren. Van doen voorts aen quam die geest gods in dauid ende liet saul ende die quade geest begonste saul te temp teren biden wille van onsen here Als de gene die van sauls houc waren hem al dus saghen tormenteren gauen si hem raet dat hi niemant nemen soude die op e nich instrument spelen conste van musiken ghelijck als harpen en ander instrumenten biden welcken dat hi sijn temptacien te bat vergeten mochte ende sine gheest verlichten En doen hi dit gehooft hadde so gheboot hi dat men dat terstot soude doen

Doen was daer een mā vanden huif ghesinne vanden coninck saul die seude. Ich hebbe ghesien een vanden kindere van psayas in bethleem die seer wel spelen can op die harpe die een wijs mā es ende oock vol van grooter macht. Het es een scoon man ende eerlijck in sijn der spraken ende wel voer sienich/god es ooc met hem. Als saul dit hoorde sant hi ter scout om hem ende deden voer hem spelen Ende als dauid voir hem speelde mader psalterien die quade gheest en tempeerde hem doen niet soe seere ende hem was wat bat want daer sijn sommige quade gheesten die niet hooren en mogē die instrumenten vā musikē. Emmer als de boose gheest saul begonste te tenterē soe nam dauid sijn harpe ende speelde voer hem

Het ghebuerde seere corts hier na dat die philistinen hem lieden versaemden niet seer grooter machten tegen die kinderen van psrahel ende si quamen met grooter macht in haerlieden lanc als de coninck saul dit wist ende hoorde seggen

so maecte hi sijn mandement ouer al dz gheheel lanc van psrahel ende hi ghinck met sinen volcke teghen dpe philistinen om teghen hemlieden te vechten. Ende die philistinen waren ghelogeert op een gheberchte op dat ander einde al contrarie ende daer was een groote vallepe tusschen beyde die battaulien. Die philistinen hadden onder hemlieden eenen groten man diemen hiet goliath dpe welcke wel ses screden lanc was. Dese selue mā goliath die was ghebooren wter linaigie vanden rezen ende hi quam alle daghe gegaen voere dat heer van den kindere van psrahel om hem seluen te verthoonen ende om die kindere van psrahel te verdrucken Dese reze goliath droech op sijn hoest een groot beken van morale dat welcke al te seer wōderlijck was om aen te sien Dese seluen man goliath die was ghecleedet met eender bergendine ende oock met eend platen die welck wel du sent pōt swaer woech int ghewichte oft meer Ende hi hadde een harnasch al al van koper Sinen scilt was oock al koperen ende dat eynde van sijnder lanchē was van finen scale ende woech wel ontrent vjftich pont swaer Aldus ghewapent quam hi alle daghe alleene met sinen hoefmeestre voer dat garnisoen vanden kinderen van psrahel ende ver. ochte altyt battaillie segghende tot hemlieden Doert ende kiest eenen man die tegē mi come vechten ten velde/ende cest dat hi mi verwinnen can wi willen alle tot uwen dienste staen ewelijcken duren/ de/mer cest dat hi verwonnen wort van mi soe suldi selue die onse sijn. Dyt selue stuck bedreef goliath alle dage om dat hi wel meinde dat si niemant en soude hebben connen gheuinden die teghen hem te velde soude hebben dorren comen En

de als hi onder die sine quam so vertrat hi hem lieden alle dat ghene dat hi totte kinderen van ysrahel gheseyt hadde ende wat hi aen hemlieden versocht hadde Dat volck ontflach hem so seer dat hem niemant en dorste bespringhen of tegen hem op rechten Doin dede de coninck sal roepen sowie dat hem ter doot conste ghebrenghen dat hi hem een rijck man maken soude ende soude hem geuen zj dochtre te wiue ende hi soude alle sijn linaigie quijt ende vri houden

In dien seluen tiden waren int garni soen met saul drie eenige sonen van ysrahel ende dauid was in de pastuere dair hi bewaerde die scaepkens van sine vaders Op eenen tijt so riep ysrahel sine sonne dauid tot hem segghende aldus Ghi moet gaen in dat heer om te besien wat dat v broeders maken ende neemt victalie met v ende ghi sulc hemlieden draghen broot ende ander dinghen. En als dauid dit al ghepart hadde so ghinck hy int heer ende sach dat daer eenen groote roep op ghinck bi eenen assaut die was tusschen die twee hepren Doin dauid dz gheroep hoorde seide hi alle sine dinghen wel in bewaernissen ende liepe na die ander inder bataillien vragende hoe hem dien scrijt hadde Ende doe hi daerna begonste te vraghen sach hi comen goliassen dese al ghewapent gelijk dat hi coltumelijck was ende hi riep met luyder stemme ende hi naerderde vastede volcke van ysrahel gelijk dat hi noch op die andere tiden ghedaen hadde ende dauid sach dat een iegelijck voer hem vloot ende hem en dorste niemant verbepde hi hoorde dat een totte anderen seide heb di desen wonderlijcken man ghesien die coninck heeft doen wtroepen ouer al soe wie hem ghedooden can dien sal hy ma

ken ee rijck man ee hi sal hem sijn dochter te wiue gheuen ende sal sijn linaigie vrien eritmermeere Als dauid hemlieden ald? hoorde spreken was hi seer nertich om te weten oft dit ald? was dat die coninck dit had gheloeft Ende hi vraech der hier en daer al omme so diligetelijck als hi conste om die waerheyt daer af te weten ende elck die tuchde dattet alsoe waer was daer na sochte hi sijn broeder hebel die welke dese dpingen hoorde segghen waer af dat hi grootelijck ghestoort was teghen hem seggende Waer om hebdi ghelaten onse arme scaepkens ende sijn hier ghecomen Nu sie ic wel ende werde gheware die grote houerdich van v ende die quaetheyt van uwer heeten Ghi en sijn hier om gheen ander dinghen ghecomen dan om te besien de bataillie Dauid antwoerde hem segghende/wat hebbe ick misdaen en mach ick niet hooren of niet vragen waer men seyt van desen wercke daerna ghinck dauid totten anderen ende vraechde daer wat hi winnen soude die den philistin doode ende elck antwoerde ghelijck dat hem de ander gheantwoert hadden

Hoe dauid de dese Goliass doode ende noch he dat hooft af met zjns selfs sweerde ende brocht voerden coninck Saul
Ca. C. lxxij.

Als als dauid ondersochte het ghene dat voer streuen es so quamen die riddinghen aenden coninck saul en aē die ander pricen Ende die coninc geboort dat me hem halen soude voer hem doen seide die coninck tot hem aldus. Soudi desen man connē wīnen Dauid antwoert

de voerden coninckende voer alle die an
 der princen En sijt niemant van v liede
 verwondert ende maict goet herte want
 ick wil campen ende vechten teghen de
 sen man hoe dattet oock si Doen sepe die
 coninck saul tot hem hoe suldi dorren te
 velde comen teghen desen man om te ca
 pen/het es eene groot machtich lanck re
 se ende hi can alle stucken der wapenen
 aenghaende ghi en sult teghen hem niet
 dueren/want ghi sijt ionck ende clepne en
 ghi en weet niet te veel vander wapene
 Doen sepe dauid totten coninck saul he
 re ick sal v een dynck segghen/waer om
 dar ick voirtspoet hebbe in dit werck Het
 quam ten es niet langhe gheleden dat ic
 verwaerde die schapen van minen vad
 dair quamen somwilen leeuwen en bee
 ren die mijn scapen namen na hare wil
 le/maer ick liep na hemlieden en ontrac

he mijn beesten met soertsen die si werch
 ghediaghen hadden. Op eender reysen
 so doode ick eenen leeuwe ende ter ander
 der reysen enen beer En in sulcher wijs
 sal dese man oock ghedoot werden daer
 om sal ick s'outelijcken ende cloeckelijck
 teghen hem gain ende ick sal hem inden
 naem gods verwinnen ten voerderige
 van utwen volcke. Ende onse lieue heere
 die mi bewaert heeft vanden leeuwe en
 vanden beere die welke ick doode sal mi
 oock hier bewaren ende bescremen van
 den handen deser philistinen. Doen sepe
 die coninck saul tot dauid/gaet dan in
 den name gods ende os heeren daer ghi
 v betrouwen ende ghelooue in hebt die
 wil v geleyden en helpen. Doen dede he
 die coninck saul nemen sijn wapene en
 hi dede he wel wapene/en als dauid ghe
 uoelde dz gewichte vande wapene so ge

uoelde hi wel dz hi hem niet en soude cō-
 nen gehelpen want hi en wiste noch die
 maniere niet daerō nam hi sinen stock
 die hi alle dage droech ende hi ontwapē-
 de hem. Doch nam hy in een rjole vijf
 steenkens die schoone ende daer waren
 diemen heet callisteenen. die lepede hi in
 sine schapers male ende hi nam sine si-
 ghere in sijn hant ende aldus ongewa-
 pent ghinch hi om te beuechten den rese
 goliass

Doen goliass dauid also sach comē on-
 ghewapent teghen hem sinen scot in zij-
 vuysten houdende soe hadde hi grooten
 nijt ende ghinch hem vloicken inden na-
 me van sinen goden segghende aldus.
 Hoe dit ben ick een hont dat ghi alsoe te-
 ghen mi coemt met eenen stocke eest dat
 ick u gecrigen mach ick sal uwe vleesch
 den voghelen geuen inder locht David
 antwoerde hem segghende. Ghi coemt
 wel gewapent teghen mi m; launcen en
 met sweerden en ick come tegen u vech-
 ten niet met sulcker wapenen/ maer in-
 den name van god van psrahel aenden
 welcken ende aē sijn volck ghi seer veel
 scanden ende schaemten geseit ende ghe-
 daen hebt Welcke god van psrael mij u
 leueren sal in mynen handen ende ick sal
 u dooden ende u dat hooft af slaen ende
 uwe vleesch dat sal ick retē gheuen den
 beesten vander aerden ende den voghe-
 len vander locht op dz ghy werē moecht
 ende alle die werelt oock datter geen god
 en is so sterck als de god van psrahel die
 victorie gheeft den ghenen die hi wilt n;
 bi foertten ofte bp crachten vā wapenen
 maer also hem dz belieft die bataillie es
 sine daer om doet hēt na sinen wille Na
 dese woerden quam goliass tegen dauid
 ende doin dauid hem sach nairderē nā

hi een van sinen steenkens dpe hi in sijn
 male hadde ende dat lepede hi in sinen si-
 gere ende daer werp hi dat met sulcker
 crachten dattet ginck sitten in dat voer-
 hooft vanden rese goliass ende bleef dat
 gheuesticht in sijn voerhooft. Hi creech
 daer oock den tweesten/ ende ten derden
 male so sloech hi hem ter aerden. Doen
 dauid goliass den rese gheslaghen had-
 de dat hi ter eerden nedere geuallē was
 so ginck hi hem van stonden aē bp ende
 hi viel hem bouē op sinelijf om dies wil-
 le dat hi niet weder oppe en soude staen.
 Ende dauid en hadde niet also veel als
 een mes of een zweert aen hē daer hy hē
 mede hadde moghen of connen ter doot
 brenghen maer hi nam dat zweert van
 goliass wt sijn der sceyden ende hi sloech
 hem sine hooft af. Daerna nam dauid
 dat hooft van goliass den rese ende hi nā
 ooc mede alle sijn wapenē en dat droech
 hi al te samen met hem. Als die philistyn-
 nen saghen dat goliass haren sterckē mā
 also vaudauid gedoot en verslagē was
 soe begonsten si alle gader wech te loopē
 ende te vlien so si alder best consten ende
 mochten ende saul die coninck van isra-
 hel met alle sinen anderē volcke vuolch-
 den die gene die daer vloedē ende si saech-
 dense also langhe tot dat si in haer liede
 lant waren ende dat si alle verwonnen
 waren.

Als dauid wederomme keerde en als
 hi brochte dat hooft van goliass dē rese in
 sijn hant ende sine sweert met sijn wa-
 penen vreichde die coninck tot abner dē
 prince vandē ridderen vā wat linagie
 die ionge man was waer op abner ant-
 woerde dz hēs n; en wist. Doen riep sa-
 ul dauid him vragē vā wat linagie hi
 was. David die antwoerde hē dz hi was

plapas sone van betlem. Ende diewijle dat hi teghen dauid sprack so besach hē ionathas sauls soene wonderlijckē wel ende begonsten seer te beminnen dat hi hi nopt en const zjn herte daer af ghestellen Ende saul en woude nper dat dauid weder keeren soude tot sinen vād maer hp maecte hem capiteyn van alle sinen lieden van wapenen ionathas ende dauid te gadere ende tot eenen teeken van deser aliancien soe dede ionathas wte sinen mantel ende zjn cleederen ende hp dede dauid aen Dauid was seer bemit met alden volcke van den coninck ende met alle den genen van sinen houe Het ghebuerde dat dauid quam in die stede iherusalem ende hp brocht dat hoot vā goliath die vrouwen van dper stat ende van alle dien lande daer omtrent ghynghen alle voerden coninck saul ende dauid singhende ende dansende ende si bedreuen groote feestē ende bliscap van diē victorien die si hadden gehat vanden philistinē/ende songhen in haren sanc Saul heft ghedoot ende af gheworpen duysent mannē Dauid die heeft gedoot ende afgheworpen thien duysent mannen Als saul hem liede die hoorde singhē hadde hjs grootten nijt ende was seere ghestoort seggende (si doen mi emmers cleyn eere als si mi maer victorie en gheuen van duysent mannen). Ende seyde in sijne herten eenich van desen dagen sal ick die coninckrijcke te liden gheuen. Ende van doē voort en conste hi dauid met blider herten nopt ghesien.

Hoe die coninck Saul Dauid begonste te vernolghen Ca. C. liij.

Oorts hier nā quaemt dat de quaede geest saul weder begonste te tē-

teren wter maten grieffelijcken doē nā dauid sijn instrument ende hi begonste te spelen voerden coninck Saul hielt cē lance in zjn hant daer mede liep hi tegē dauid ende mepnde hem te doersehen met sijndere lanen maer dauid keerde him en scutte den sreeck ende vloot wech van hem Doen begōste hem saul te hatene ende hi dede hem wech wt sinen houē ende dauid ontsach hem seer maer saul ontsach hem noch veel meer/want hi sach wel datti preus was stout ende vā grooter sulijcheyt Daerom gaf hi hem onder hem duysent mannen van wapenen segghende tot hem aldus. Ghi sult die battaille voeren vā onsen heer voer alle dat volck zyt cloeck ende stout want ick sal u te wiue geuen michol mij dochter Ende bi desen mepnde hi wel dat hē die philistinē ghedoot souden hebben maer si waren verwonnen van hem

Daerna begonste dauid te beminnen michol des coninck dochter ende dit seiden den den coninck daer af hi seere bliede was/niet dat hp mepnde dat om sijn weluaert gheweest hadde maer om sijn groote bederffenesse dat hi mepnde dat hem bi desen aencomen soude Doen seide saul tot enen sinen secreten. Ghi sult hem segghen dat ick wille dat hp mijn erfghenaem si ende eene bewairder vā mijnder dochter michol/ende ick salse hē geerne gheuen tot eenen wijue maer dz hi alrijt peyse wel te doen. Doen dauid hadde ghehoort het gene dat hem saul beual soe antwoerde hi seer ootmoedelic segghende Dat hi niet en was weerdich om te sijn een bewairdere ofte een stede houdere van den coninck/want sinen scaet noch zjn linapge en ghaefs hem nper toe/want hjs was een cleyn persoon ende van armem speden gecomen

David en hadde oec gheen goet dat hy
 allulckē duarie soude mogen houden
 ghelijc eens conincx dochter toe behoer-
 de. Als Saul gehoort hadde die antwoer-
 de die David hē en sinen volcke gaf soe
 ontboot hi hē weder dat hi selue rjck ghe-
 noech was voer hē en voer zjñ dochte-
 re/en dat hi vāden sinen oeck niet en be-
 gheerde/anders dan dat hi wel woude
 hebben hondt prepussen vāden philisti-
 nen. (Prepussen dat is vāden rouē die
 aē dat vel zjñ vāden leden der mānen
 daerinnen dat besnidenisse dede). Saul
 begeerde dit vā David/wāt hi meynde
 dat hē die philistinē ghedoot soude heb-
 ben waert dat hi dit hadde willen heb-
 ben. En als David die antwoerde vā
 den coninc gehoort hadde so ottropeer-
 de hi hē te zjñ stadthouder/ op allulckē
 condicie als hē Saul gheseyt hadde.

**Hoe Saul zjñ dochter Michol Da-
 uid te huwelijck gaf Capic. liiij.**

Seer corts hier na nam David die
 mānen die onder hē waren en hy
 ghinc een groot deel weechs inder phi-
 listinē land/het welcke Aquaris gehee-
 ten was Daer nā hi twee hondt man-
 nen vand seluer stadt de welke hi doot
 sloech/en hi sneet hē lieden af die prepus-
 sen en hi brachtse dē coninc Saul voer
 zjñ huwelijc goet. Die coninc Saul siē-
 de dat hē David bracht het gene dat hi
 van hē begeert hadde so gaf hy hē Mi-
 col zjñ dochter te wiue/wāt hi en cōdese
 niet langer achter waerts ghestekē om
 dat hise hem beloest hadde hoe wel dat
 het hem niet wel en behaechde.

**Saul sach daghelijcx dat David ver-
 menichfuldichde in goedē name en fa-
 me/en David volbracht al wat hi soch-
 te/het volc beminde hē seere/ een peghe-
 lijc sprac duecht vā hem/en si presen hē**

groot en clepne En want hē Saul seer
 begōste te ontsien en te haten daer om
 gheboot hi sinen sone Jonathas en an-
 derē lieden binnē sinen houe dat si Da-
 uid ter doot brengen souden/ diwelc Jo-
 nathas David cōdichde en hi dede hem
 keeren tot des anderē daechs/en hi be-
 loefde hē dat hi tegen sinen vader spre-
 ken soude/ seggende aldus Waer ome
 wiltu David doen doden die teghen v
 niet misdaen en heeft/ mer hi antwoer-
 de zjñ lijf voer v menich werf tegen So-
 lias den rese en oec tegen die philistinē.
 Hi dient v also wel en ghetrouwelijc al-
 le dage/ghi sout alte grotelijc sondigen
 waert dat ghi hē dedet doden. Als Saul
 sinē sone Jonathas voer David aldus
 hoorde spreken so stelde hi hē gheheelijc
 te vreden/en hi swoer dat hi hē nēmer-
 meer doden en soude noch doen doden
 noch gheen ander quaet aen doen. Als
 Jonathas sach dat zjñ vader aldus te
 vreden was tegen David so ontboot hi
 hē ende hi dede hē te houe comen om in
 sinen eerstē staet te zjñ ghelijc hi te vo-
 ren gheweest hadde.

**Het en gherees nyet langhe daer na
 die philistinē en quamē in battaelgien
 tegen die kinderen vā Israhel/en Da-
 uid ghinc wed teghen haer lieden en hi
 vwanse/doende haer liedē grote schade
 Als si aldus vā David weder vwonne
 waren so quam David totten coninck
 Saul na deser victorien.**

**Seer corts hier nae quam die quade
 gheest weder inden coninc Saul en hy
 begonste hē seere te tēpreren. Doen nā
 David zjñ harpe en hi ghinc spelē ghe-
 lijck hi op ander tiden ghedaen hadde.
 En Saul woude hē weder mer zjñ deer-
 lancen doerstekē en doden/mer David
 wachte hē van zjñder hant also hi best**

mochte en hi keerde hē ter stont wt den weghe alsoe dat den steek vand lancie inden weech ghinc sond David te gheraken/en David ghinc tot sinen hupse Als die coninc Saul dit wiste so sanc hi rechte voort zyn liedē na hem/en hi dede haerlieden den outaer vā David bewaren op dat si hē des anderen daechs wel vroech nemē souden en doden hē. Mer doen Michol Davids hupsvrou dese tjdinghe vhoorde so dede si haren man die wete en si liet hē doer een vein stere achter wt/en hi vloot in ramathā bi Samuel den propheet/en hē vrelde hē hoe dat hē coninc Saul veruolchde om te doden. Des anderen daechs wel vroech sandt coninck Saul om David datmen hē soude brengen voer hē. En Michol Davids hupsvrou antwoerde datmen teghen David niet spreken en mocht want hi al te seer sieck was.

Dh hadde in zyn bedde ghelept een ghesneden beelde en si hadde dat ghedect met een gheiten vel ouer dat hooft En doen men hē meynde te vinden in zyn bedde so en vant mē daer niet dan dat ghedrochte in sulcker wijs als Michol dat daer ghelept hadde. Doē sprac die coninc Saul tot Michol zyn dochter Och waer om hebt ghi mi dit ghedaen Mer Michol begonste haer grotelich te excuseren en haer onschult te doē seggende Heere ic ontsach mi seere vā zyn der doot en hadde ic hē nyet ghewesen wech om te vlien en maniere om wten handen te gaen. Daer nae dede Saul ouer al soecken of men David pewers hadde mogen vinden/ende der waren sommige die seiden datmen hē vinden soude in ramatha bi Samuel den pro-
Saul horende dat David (pheet gheuloden was in Ramatha so sanc hi

daer volck om dat si hē nemen souden en dat si hē dan voer hem brengen souden En Samuel was gheuloden in eē plaetse die men heet Haroth in Ramatha. Als die ghene die daer ghesonden waren om David te vangen daer quamē so vonden si eenen hoop propheetē die propheeteerdē/en Samuel gouverneerde dese/en hi was onder haerliedē getomen/en den gheest gods quam in die dienaren van dē coninc Saul ende si propheeterden alsoe wel die ene als die andere. Saul dit siende sanc ter stōe andere/en die tweeste deden oech gheliker wijs als die eerste ghedaen hadden En dies ghelike deden oech die derde de welke hi daer oech sanc. En doet ter vierder reysen quam doē woude hi selue in persone gaē/ende als hi daer quā so dede hi oech ghelijc die ander gedaen hadden en noch arger mede/want ghelijc een onnosel mensche soe ghinc hi hē seluen al ontleeden/en alle den dach en den nacht ghinc hi al singende gheluck oft hi al sot gheweest hadde. Samuel en David sagen dit wel maer si en leteden daer niet oppe.

Vander spraken die David en Jonathas coninc Davuls sone met maldāden hadden Capittel. c. lxx.

Oer nae schiet David vā daer en hi ghinc aen Jonathas sinen be- mindē vrient seggende tot hē Wat hebbe ic misdaen tegen uwen vader dat hi mi alsoe haet totter doot toe. En Jonathas antwoerde hē Ich segghe v waer achteliken dat ghi nyet steruen en sulc/want ic en hadde niet ghemeynt en ick en mepne noch niet dat dit ramoer om di coemt/oft dat mijn vader enich dinc doet om v ter doot te brengen want hij heeft mij sertepliken beseghelt dat hi

v nēmermeer doden en sal. Doē sprac David tot Jonathas/ dijn vader weet wel dat ghi mi bemīt ende daer om en wil hi niet dat ghi daer af per werē sult. En Jonathas sprack weder tot David. En weest van gheenen dingen vnaert want al dat ghi begeert en dat in mijn der macht is dat sal ick doen. Daer nae sprac David tot Jonathas. Ick bidde v seer minnelijc dat ghi doen wilt het gheue dat ick v seggen sal. Morgen zjnt de kalenden die in costumen langhen tye gheweest hebben daer om hout di vādere morghen een grote feestē en ick sal gaen iaghen inden velde en dan sal mine plaetse al pdel bliuen daer ick gheseten ben. En eest dat dpe coninc Saul di vadere na mi vraecht soe sult ghi hem dan segghen dat ick aen di oerlof ghenomen hebbe te gaen in Bethleem om daer te houden die feesten van der kalēden oft om eenighe ander solempniteit. En eest dat hi dan antwoert datter wel ghedaen is/ dat sal een teekē zjn dat hij met allen wel te vreden sal zjn. Maer eest dat hi choont al ghestoort te zj/ dat sal een teeken zjn alsoe ghi wel claerliken mercken sult dat daer gheen remēdie teghen en is. Daer om bidde ick di vriendelijc dat ghi mi dan wilt condighen. En Jonathas ghinc met David te velde en daer geloefde en daer swoer hi David dat hij hē alte male condigē soude dat hi van sinen vader vernemē mochte dat David aē gaen mochte weder het goet waer oft quaet. Doen vraghede hē David in wat manieren dat hi dat doen soude. Jonathas seyde hem. Ghi sult gaen ten derden daghe onder den steen diemē heet Ezar/ en ick sal schieten drie pilen ontrent dien steen ghelijc oft ic woude leeren schieten/ en eest dat

ic segghe tot mijnen knape soecht mijn pijlen in dese sīde vanden steene/ dat sal een teeken zjn dat ghi uwen peys hebt van minē vader. Maer eest dat ick segghe tot minen knape/ si zjn ouere gaet en haeltse/ dat sal een teekē zjn dat ghi gheenen paps noch sekerhept en hebt aen mijnen vader. En dan sult ghi gaē daer ghi best moecht/ en als v god ghegheuen heeft het ghene dat hi v beloefte heeft so bidde ic v dat ghi mijnre gedēcken wilt eest dat ic leuendich ben/ en yst dat ic doot vē so wilt doch deernisse hebben op mijn kinderen en wilt haerder ontfermhertich zjn. En van desen dinghen die wi te samen gheseyt ende ghehadt hebbē daer si god die here een ghetuyghe af en een rechtēre.

¶ Den dach vander kalendē quam/ en doen die coninc Saul ghesetē was met alle die andere/ elck in zjn plaetse na sinen staet doē bleef die plaetse pdel staen daer David plach te sitten/ maer die coninc en seide niet eē woert/ wāt hi meinde dat hem eenighe ander dinghen toeghecomē waren en dat hi daer om niet comen en mochte. Mer des anderē daghes doē hi sach dat David niet en quādoen sprac hij tot Jonathas. Waer om en is die sone vā Playas niet ghecomē. En Jonathas antwoerde ghelijc hem. David hadde doen segghen/ en hi excuſeerde hem also hi alder best cōde/ waer af die coninc Saul grotelijck ghestoort was teghen Jonathas/ seggende tot hē. En wilt ick niet wel dat ghi hem bemīde tot uwer schanden/ want also lange als hi leeft so en sult ghi niet regneren/ en daer om sal ick doen dat ick in mijnē sin hebbe/ hi moet steruē. En met desen meynde Saul sinen sone Jonathas te doerſteken met een speere/ maer Jona-

thas tradt achterwaert en hi ghinc we-
den houe also ghestoort dat hi vā open-
daghe eten noch drincken en woude.
Daer na ghinc Jonathas met sinē bo-
ghe te velde en hi schoot eenen bout tot
der plaetsen toe daer David was/seg-
gende tot sinē knape Saer en haelt mi
nen pñl En doē de knape ginc doē riep
hi dat hi hē soekē soude ouer die ander-
sīde want hi was ouer geschoten. Doē
verstont David wel dat hi geenē peys
hebben en mocht biden coninck. Daer
na sanc Jonathas sinen boghe metten
pilen in zjn loghs ende hi ghinc tegen
David spreken/en si vernieuden haer
aliancie seer bitterlic tegen malcande-
ren scerpēde. en daer na schiedē si van
malcanderen met bedructer herren.
¶ David ghinc vā daer in die stadt ghe-
heetē Noble En als hem Archimelech
die priester daer alēene sach so ōwon-
derde hi hē seer en hi vraechde hē waer
hi so alleen ghinc. En David antwoer-
de hē Die coninck heeft mi een groot se-
creet beuolen daer om hebbe ick mijn
volck achter ghelaten en si verbeypden
mi in eē seker plaetse daer ic weder kee-
ren moet. En doen badt hē David oft
hi niet en hadde enich broot of spise om
hem te gheuen. Archimelech antwoer-
de hē dat hi nyet en hadde dan heyllich
broot daer niemāt schuldich af en was
te eten dan die dienaren ons heeren en
de ghene die ghewijdt zjn. Doē beger-
de David vijf vā dien broden. Die prie-
ster vraechde hē oft hi en zjn volck ghe-
boren en ghesupuert waren David at
woerde hē ia/doen gaf hē Archimelech
gheheplich broot wāt hi anders gheē
en hadde. Daer na vraechde hē David
oft hi gheēderhande wapenen en had-
de En Archimelech antwoerde hē dat

hij gheene wapenen en hadde dan een
sweert dat tot anderē tiden Solias toe
behoort hadde/en David nā dat sweert
en hi droecht met hē. Dit bemercte een
machtich rijk man die Dochiduneas
ghenaemt was/en hi was van Sauls
¶ Na desen schiet David (ghesinne
wt Noble en hi ghinc na Seth tottē co-
ninc Achis/en hi meynde daer wel vrij
gheweest te hebbē Maer alst dat volc
vernā so spraken si totten coninc Achis
Here weet ghi wel wie dese man is/het
is een van den alder meesten vpanden
die wi hebben onder alle dat volc vā ps-
rahel/en men singt van hē (Saul heeft
ghedoot dupsent mans/mer David he-
uet ghedoot thien dupsent mannē) Als
David dese woerdē hoorde so hadde hi
grote sorge en hi was seer bedruet/wāt
die coninck Saul hadde aen Achis ver-
socht dat hi David vangen en tot hem
seynden soude. En die coninc Achis de-
de David wt zjn gheselschap iagen en
vdriven/en hij en woude hē nyet meer
neuen hē ghedoogen. Aldus is David
vā Achis geschepdē en hi ghinc wonen
in een vallepe diemē hiet Odollen.
¶ Als Davids broeders ende vriendē
vernamen dat hi in dese vallepe gheto-
men was so versaemden si om hem te
verselscappen en te helpen. Daer qua-
men oeck aen David wel drie hondert
goede mannen van wapenen die de co-
ninc Saul vdriven en veriaecht had-
de en haer goet ghenomē (wāt hi en do-
mineerde niet als coninc maer als een
pran) en dese maecten vā David hare
prince. Met desen gheselscappe ghinck
David in Masphat/dat is int lant vā
Moab/en hi badt dē coninc vā Moab
dat zjn vader en moedere daer bi hem
mochten wonen pepselijc en vredelijck

metten ghenen dat si hadden totter tijt
 toe dat se onse heere god anders hadde
 gheholpen En die coninc consenteerde
 hem dit seer gheerne Ende si woonden
 daer tot dat David veriaecht was vā
 den coninck Saul En Sad die prophe
 te seyde tot David En woonc hier niet
 langere/mer ghi sult keeren in dat lant
 van Juda. David dede alsoe hē die pro
 pheet beual/en hi behupsde in een bos
 sche dat Areth genaemt was En dpe
 ridinghe quam aen den coninck Saul
 dat David inden voerb bosch woode.

Hoe coninc Saul den priester vā Ro
 ble/ gheheetē Archimelech/ ende. lxxxv.
 ander priesters dede doden en die stad
 destrueerde **Capittel. c. lxxvi.**

Det ghebuerde op een tijt dat dpe
 coninck Saul ghinc spaceren in
 dat bosch van Sabaa in een plaerse de
 welke Aama genaemt was/ ende hi
 hadde een lancie in zjn hant en zjn lie
 den waren bi hem totten welken hi al
 dus seyde Mjn lieue kinderen segget
 mi Sal v die sone van Plapas gheuen
 velden landen beemden oft wijngaer
 den sal hi v tributpen gheuen/ oft wat
 duechden sal hi v liede doen dat ghi hē
 aldus seere bemint Ghi gaet acu hem
 teghen mi/ wāt daer en is niemant die
 mi seggen wilt waer ic hem soude mo
 ghen vinden Ende Jonathas mjn so
 ne heeft hem oeck met David verbon
 den teghen mi. Doen antwoerde daer
 een man die seer liefghetal was bij den
 coninck Saul/en die meeste bouen alle
 die ande/leggende totten coninc Ic heb
 be David ghesien in die stad van Ro
 ble met Archimelech dē priesterē die hē
 vittalie gafē Solias sweert/en hi he
 uer gode voer hē ghebeden. Als coninc
 Saul dit hoorde seggen soe was hi gro

telijc ghestoort en hi gheboot dat mē Ar
 chimelech en alle die and priesters van
 sinē gheslachte die vinen Noble woon
 den ter stont voer hē balen soude Ende
 doen si voer hē quamen sprac hi Archi
 chimelech waer d hebdi metē sone vā
 Plapas tegen mi bespriet Ghi hebt mī
 doot gelsworen en versworen tegen mi/
 ghi hebt hē ghegeuen broot vittalie en
 wapenē om mi te viaghen wt mjn ro
 ninckrijck/wāt hi en soect gheen and din
 ghen. Doē antwoerde hē Archimelech
 Hēmermeer (wilt god) en sal beuonde
 wordē dat eenich man vā mjnē afcom
 sten allulck gheweelt doen sal teghen v
 die een coninc zjt/ mer hebbe ic David
 eenich goet ghedaē ic meynde v in dpe
 te dienen om dat hi djn bewaerd was/
 wāt ghi pleget alcht te samē te zjn. En
 ic en hebbe sekerlijc niet ghewetē dā dat
 ghi noch goede ghevriendē waert. En
 coninc Saul seide tot hem dat hi steruē
 moeste mer alle zjn hupsghesin en zjns
 vaders huisghesin/ en Saul ghebeode
 sinen volcke dat si hem dooden souden
 en alle de gene die met hē gheromē wa
 ren/mer npemāt en dorstese aen tasten
 om dat si priesters ende gods dienaers
 waren Als Saul dat sach so geboot hij
 Dochedonias dat hi hē ter stōt ter doot
 brengen soude En dese bracht hem ter
 stont ter doot mer noch. lxxxv. priesters
 ghecleet met heplige cleederen na de ca
 stume vanden lande/en die cleederē hie
 ren Ephoe/en si warē vā wittē līnwa
 de Daer na destrueerde saul noble dat
 ter mā wjt noch beeste leuēde en bleef/
 het wert al ghedoot int spijc vā David/
 die daer maer eens geledē en hadde/wc
 genomē een vā Archimelechs kinderē
 die tot David vloot en vertrack hē hoe
 Saul sinen vader ghedoot hadde ende

Roble ghedestruuert. Doen sprac Dauid
 ic pepfde wel dat Dochedone? ope
 mi te Roble sacht ter stont den conic seg
 ghen soude/ en̄ dat daer quaet af comē

soude ic sie wel dat om minē wille d'ijer
 vader en̄ alle d'ijer vriendē ghedoor; h'ij
 daer om suldi bi mi bliuen/ en̄ die v'per
 misdoet die sal mi misdoen.

Hoe David die philistinē destrueer-
 de voer die stadt vā Silan Ca. c. lxxij.
Orts hier na wert David ghecō-
 dicht dat die philistinē Silan be-
 legghen hadden en̄ alle dat lant daer ontrent
 gedestruuert. David dit hoerende beriet hē
 met onsen heere oft hi Silan onstant doē
 woude en̄ oft hi die philistinē v'winnē
 soude En̄ onse heere sepde hē dat hi on-
 bescaet gaen soude/ wāt hi soudese hē
 alle in z'ij handen leueren Doen ghinc
 David teghen die philistinē de welke hi
 v'wan/ en̄ daer na ginc hi in Silan/ d'welc
 die zōmige Saul cōdichde die daer af seer
 blide was seggēde Nu is hi befloten en̄
 hi en cā mi n'per ontvlien/ en̄ hi dede
 z'ij hepr v'gaderē al

so hi eerst mochte. Als David dese tijdi
 ghe v'hoort hadde so nā hi raet aē onsen
 heere oft hi in Silan wel soude dorren
 bliuen/ en̄ of die vand' stadt hē niet leue-
 ren en soudē in Sauls handē En̄ onse
 heere sprac dat si hē leuerē soudē waert
 dat hi dair langer bleue Doē leyde Dauid
 z'ij volc met hē wter stadt ende hi en
 dorste nergens rusten want Saul dede
 hē ouer al soecken En̄ als Saul v'hoorde
 dat David vā daer was so repfde hi wedom
 na huys en̄ elc ghinc in z'ijnder
Ad dat David wt Silan (plaecten
 geschepdē was soe hielt hi hē in een wil-
 dernisse die ghenāet was Zip/ en̄ daer
 quā Jonathas tegen hē spreken/ en̄ h'ij
 trooste hē also hi best cōste seggende al

dus **G**hi sult regnerē ouer ysraël/en ic
 sal;ijn gelijc die tweede na v En si ver-
 nieuwē haer aliancie die si tot anderen
 riden met makāderen gemaect haddē.
 Dauid bleef in dit foreest/en Ionatas
 keerde na huis. Doen quamē die liedē
 vanden lande gheheeten Aephiens tot
 Saul in die stadt vā Sabaa en si sepdē
 hē dat Dauid;ijn woon stede in haer lāt
 maecte in een groot foreest/daer om co-
 mer daer wi sullen hē in dinen handen
 leueren en dan moechdij uwe begeerie
 volbrengen. Als Saul dit vhoorde soe
 sprac hi tot haer **G**hi;ijt willecome/en
 vā gode sidij ghebndijt/gaet vore en be-
 spiet wel waer hi hē onthout/maer ghi
 moet dit secretelijc aen legghen wāt hij
 weet wel dat ic hē ouer al doe soeckē en
 daer om is hi alrijt op hoede. Dese Ae-
 phiens dedē also haer die coninc Saul
 belast hadde/ende Saul volchdele met
 groter machte. En doen Dauid vā zjn
 der coēsten wiste so ghinc hi in eē plaer-
 se die Masphō gheheetē was het wel-
 ke een seer stercke plaetse was/en daer
 stelde hi lieden o te bewaren het ghene
 dat hi niet bewarē en conde. Daer nae
 ghinc Dauid met sinē volcke voort int
 foreest op die een side vāden berghe/en
 Saul omringelde hē met sine volc on-
 trent den berch ghelijc een maniere vā
 eender croonen.

Hoe Saul tegen Dauid sprac in dpe
 vallepe daer hē Dauid een stuc vā sinē
 tabbaert track **Capittel. c. lxxviiij.**

Als Dauid aldus omringelt was
 so quamē daer boden aen den co-
 ninc Saul die hē condichden dat de phi-
 listinen weder in zjn lant ghecomē wa-
 ren en dat si alle dat lant vā ysrahel de-
 streuerdē. En doen verliet hi Dauid te
 soecken en hi trac haestelijc na die philis-

tinen. Daer na ghinc Dauid vā daer
 wonē in een stercke plaetse die Engad-
 di ghenaēt was/daer die balsam wast.
 Doen nā Saul dyp dupsent mannē vā
 den alder stercksten die hi viden mocht
 ende daer mede socht hi Dauid ouer al
 En aldus soeckēde quamē si in eē plaer-
 se daer veel schapē waren/en daer seer
 bi was eē grote diepe vallepe daer Da-
 uid met sinē volcke in gheuloden was.
 Saul ghinc in die selue valleie om zjn
 gheuoech te doē/mepnēde dat daer nie-
 mant inne en was En als hi dede dair
 hi om gheromē was so sprakē Davids
 ghelien tot hē **G**hi sult desen dach ee-
 re en glorie hebbē eest dat ghi wilt/wāt
 ghi sult uwē viant vstaen wildij her en
 licht niet dā aen v ghi en sult hē hebbē
 Dauid antwoerde hē lieden segghende
 Dat en wil god nēmermeer ghehēgen
 dat ic den ghenē dodē soude die god ghe-
 colen heeft om coninck te zjn en ghela-
 creert ouer zjn volc. Hi en woude oeck
 niet ghedoogen dat hē yemant vā sinē
 volcke aen taste/wāt si soudē hem ghe-
 doot hebben en hadde haer Dauid dac
 niet vboden **M**er Dauid ginc heymē-
 lijc aē Saul en hi trac hē een groot stuc
 vā sinen tabbaerde daer hij sac en dedē
 zjn gheuoech/also dat hijt noyt gewa-
 re en wert En doen hē Saul rechte om
 tot sinē volcke te gaen daer hijse ghela-
 ten hadde soe riep Dauid tot hē seggen-
 de **C**oninc saul mij beminde heere spre-
 ket tegen mi/waer om gheloofd die lo-
 genen die si v te vstaen gheuē die v seg-
 ghen dat ic v hinderē wille oft eenighe
 dingen doen tegen v Hadde ic ghewilt
 ic soude v alsoe lichtelijc ghedoot hebbē
 als ic een stuck vā uwen tabbaert ghe-
 trockē hebbe/mercc en siet hier het stuc
 dat ic in mijn hanc houde/daer o hebdij

pauwers groot ongelijck dat ghi mi al
dus veruolcht sond redene. Ic bidde on
sen here dat hi v kēnisse gheue dat ghi
moecht profiterē in dat iagen vā eenre
beestē. Als hē Saul aldus hoorde spre
ken soe begonste hi te screpen seggende
Shi zyt beter dan ic ben/ ick sie wel dat
ick ongelijck hebbe teghen v want ghi
sout mi ghedoot hebbē hadt ghi gewilt
Ick sie wel dat ghi na mi regnerē sult
weder ick wille oft nyet en wille Daer
om bidde ick v dat ghi doch ontferme
nisse hebbē wilt ouer mijn gheslachte.
Daer na schieden si vā malsanderē/ en
Saul leyde zyn volc in zyn lant. Ende
David ginc in Masphat in de sterckste
plaetse die hi gheuindē conde.

Hoe David hem stoorde teghen Sa
bal Capittel. c. lxiij.

In open seluen tijde sterf die hepli
ghe propheet Samuël dē welcken alle
dat volc seer beweende/ en si begroenē
hem met groten drucke in zyn stad vā
Samatha also si alder eerlijste conde.
Doē ginc David in dat foreest vā pha
ran/ en daer bij woonde een rijck man
die seer vreck en straf was/ mer hi was
wijs/ gheheeten Abal. Daer en was
gheen rijcker man in alle dat lant. Hij
was woonachtich in Carmelo. hi had
de wel drie dupsent scapen/ drie duisent
ghepten en noch meer ander beesten.
Dese Abal hadde een schoon wijf ghe
heeten Abigaël die seer wijs was min
nelijc en getrouwe. Dese Abal schoer
zij scapen en hi hadde grote ghereescap
gemaect voer de gene die zyn scapē sou
den comē scheren (Wāt het was doē die
maniere vā den hinderen vā israël als
si haer scapē deden scherē soe bedreue si
grote feeste en si hielen een grote mael
tijt tot een teekē dat hare voer vās oec

scapen geweest hadde). David die
vhoerende sant. vi. ionghelingen vā si
nen gheselscape aē Abal/ biddēde dat
hi hem van zyn spijlen seyndē woude
Want binnen alle dien tijt dat hi int fo
reest gheweest hadde so en hadde hi hē
noch sinē volcke gheen schade ghedaen
niet alsoe vele als vā eenen scape/ gelijc
die scapen wel wisten/ maer si had
den se hē wel bewaert en oec die andere
goedē daer si se vonden. En Abal als
een keert antwoerde den boden vā Da
uid vilepnichlijc/ seggēde dat hi hē nyet
seyndē en soude/ ende hi vzaechde haer
waer is de sone vā Masphat: wat hebbē
wi met hē te doene. Met dese antwoer
de keerden die boden tot David haren
heere vtellende hē dat gene dat Abal
gheantwoert hadde/ waer at David so
seere ghestoort was dat hi swoer dat si
eer dē nacht ouer lidē soude niet so vele
behoudē en soudē als eenē hont. En hi
ginc met. iij. hondt mannē om hē te de
struerē mer al dat hē toe behoorde..

Abal hadde eē schone wijse voersie
nige vrouwe genaēt Abigaël/ die daer
niet present en was als Davids boden
tegen hare man ghesprokē hadde/ mer
sommige vā haren hupsgefinne vteldē
haer tghene dat David aē Abal had
de vsocht/ en hoe vilepnichlijc dat se Ab
bal gheandwoert hadde. En si sprakē
oec tot haer Ghemide vrouwe bedēct
wel wat ghi doen sult wāt David ende
zjn ghesellen zjn goede ghetrouwe lie
den die ons alrijc bestermē en bewaert
hebben/ ende wij hebben met haer ver
keert nacht ende dach in dē foreeste dat
ons noyt niemant van haer lieden eenē
ghe scade en dede maer si waren alrijc
sorchuuldich voer ons op dat ons ghee
nen hinder toe comē en soude. Als Abi

gael hoorde het ghene dat haer de liedē
 seiden soe nam si twee hondert broden
 twee vatē vol wijns/vijf hamels al be-
 reet en ander goets ghenoech. Dit dede
 si alte male packen en voer haer voerē
 sonder Abal per daer af te wetene En
 als si in den weghe was so quā David
 haer te ghemoete aen den voet van een
 nen berch/en hi hadde bi hē vier honde
 mannen die tegen Abal quamen En
 ter stont als hem Abigael sach so viel si
 hem te voete/seggende Ich bidde v mit
 goeder hertē alsoe seere als ich pmer
 meer mach dat ghi wt uwer hertē wilt
 stellen die vilonie die Abal mijn man
 teghen dijn boden bewesen heeft want
 hi is een quaet en straf keerl die gheen
 duecht noch eere en soect/en ick en was
 daer niet tegenwoerdich als dine bodē
 bi hem waren Daer om wilt danckelic
 nemen het ghene dat ic v hier brenghē
 ende wilt ons vergheue het ghene dat
 wi teghen v misdaen hebben.

Als David Abigael aldus hoorde
 spreken so seide hi tot haer. Die ghene
 die v hier ghesonden heeft behoedt mij
 van wreake te doen also ick voer ghenom-
 men hadde/gheloest si onse here god/en
 ghebenedijt zijt ghi bouen alle vrouwē
 ende ghebenedijt si dijn soete sprake die
 mi te vreden ghestelt heuet/want hadt
 ghi een luttel langher ghebeyt daer en
 hadde morggen vroech niet ghebleuen
 vanden ghenē dat Abal toe behoort/
 ick soude dat alte male ghedoot en ghe-
 destrueert hebbē. Na desen keerde Da-
 uid weder in dat foreeste. En Abigael
 ghinc na huys/en daer vant si dat Aba-
 bal een groote feest bereyde/en hi had-
 de alsoe vele spijsen bereet ghemaect al
 hadde hi een coninck gheweest/ende hi
 was wel ghedroncken makende goede

chiere/en daer om en woude hem Abi-
 gael niet verstorberen van eenighe rij-
 dinghe te seggen Maer des anderē da-
 ghes vertelde si hē hoe si David hadde
 ontmoet mit vier hondert mannen die
 alle quamen om ons te doden en te de-
 strueren om die vilonie die hi Davids
 bodē ghedaen hadde. Doen Abal dit
 hoorde was hi also vslagen dat hi daer
 na noyt blifchap noch ghesonde en had-
 de indē lichame/mer hi sterf binnen .x.
 daghen. En als David hoorde seggen
 dat Abal doot was so was hi seer blij-
 de seggende Ghebndijt si god almach-
 tich die mi bewaert heeft dz ic dat bloec
 niet ghestoort en hebbe. En daer na nā
 hi Abigael te wine metten anderen die
Hoe David Sauls lan (hi hadde
 die en sinen waterpot nā daer hē inder

Ictenren lach Capittel. c. lxx.
 Aden seluen tide dat David in dē
 foreeste was soe ghingen die philistinē
 aen Saul in Sabaa/en si seiden hem/
 Here wildi David hebbē hi hout hē in
 dat foreest vā Zip/ghi sult hē daer vin-
 den. Als Saul dit v hoorde soe ghinchē
 met dri hondt wtgelesen mānen om hē
 te soecken. Als dese ghelogeert warē so
 ghinc David vspien en hi vandese seer
 vast slapēde also datter niet eē en waec-
 te Als hi dit gesiē hadde so quā hi tot zjn
 gesellen en hi seide dat si alle stiepē/vra-
 gende wie met hē int heyr gaen soude.
 Doe presenteerde haer Abisay en Jabo
 Dese gingen met David int heyr en in
 die tente daer saul lach en stiep/en Abi-
 say wilde saul doerstekē metter lancen
 die voer zjn bedde stont Mer David en
 wilde dat nyet ghedogē seggende Neēt
 die lance die aē zjn hooft staet en dē wa-
 terpot/en laet ons gaē/dwelc si so dedē.
 Daer na gingen si mer dē waterpot en

metter lancien doer dat heyr. En doen si verre ghenoech ghelede waren alsoe dat si seker waren en sonder sorge doe ghingen si op een hooge plaetse neuen dat heyr van daer si ouer alle dat heyr en coninck Davids tente sien mochten. Doen begoste David te roepen met luyder stemmen Abner prince vande ridder scape van den coninc Saul/Abner Abner. Doe antwoerde Abner/ wie bistu die alsoe luyde roept en en laet den coninc niet slapen. David antwoerde Ic ben David selue dien ghi soect Ic segge v dat ghi die doot vdiert hebt. hoe hebt ghi uwen coninc verwaert/ die sommighe van ons hebben hen in deser nacht besocht en si hebben v alle te samen vonden slapende Ghi zyt quade lieden dat ghi anders gheen sorghe en hebt voer uwe coninc Besiet daer is dat vat met ten watere en die lance die tot sine hoofde stont. En als die coninc Saul dit hoorde so sprach hi En pft uwe vops niet myn bemide sone. David antwoerde/ myn bemide heere ic ben warachteliche David dijn cleyn dienare/ waer om veruogheltu mi so seere/ wat hebbe ick v misdaen Hadde ick teghen v misdaen eerweerdige heere soe sout ghi goede sake hebben om mi te veruolgen. Doet ghi dit wt v seluen so si god rechter tusschen v en my die alle herten doersiet en alle intencien weet. En doet ghi dit wt des volcx ingheuen/ vermaledijt moet die ghene zyn biden welken ic ghehaet en wt minen lande verdreuen ben. Doen antwoerde Saul Ich hebbe swaerlike ghelondicht tegen v en qualijc berade gheweest/ nimmermeer en wil ic v meer veruolgen want ick sie wel dat ic v veronghelycke. En David seyde hem dat hi heeren soude om zyn lancie te soekhen

Doen keerde die coninck Saul in Gabaen en van dier rijt voort en veruolchede hi David niet meer. mer David en dorste hen noch niet wel betrouwen persende waert dat hy wedere in zyn lancie keerde so en soude hi hen voer Saul niet conne ghewachten en dan mocht hi hen vanghen en doden Daer om ginc David bi Achis den coninc van Geth met hondert en twintich ghelellen/ om daer onthouden te worden. Dese Achis was die sone van den ander Achis daer hier voer mentie af gemaect is. En als David bi Achis quam so sprach hi tot hem. Heere ick en wil v niet hinderen/ maer besiet in wat plaetsen dat ick soude moghen wonen in dijn lancie en wilt mi die leenen. En Achis gaf hen een stat die Sichelech gheheete was die van doe voort den coninc van Juda toe behoerde. In dese stad woonde David met sine ghelellen vier maenden en thien daghen. En si leefden opt ghene dat si den lande vanden philistinē afnamen die Achis en sinen landen niet subiect en waren/ maer hi wachte hen wel eenige manne of vrouwe te vangen om dat hi niet ghewroecht en soude worden/ mer hi dodese en pilleerde. En als hen Achis vraechde waer hi dien dach geweest hadde so gaf hi hem te verstaen dat hi int lancie van Israhel gheweest hadde.

Hoe Samuel tegen den coninc Saul sprach na dat hi doot was Ca. c. lxxi. **I**n dien tijde verlaemden haer die philistinen en si quam tegen dat volc van Israhel mit groter macht Doe sprach die coninc Achis tot David Ghi sult met mi gaen en ic sal v maken dat hooft van mynen volcke/ en ick en wil oech niemant anders daer toe hebben dan v. Saul vslaemde oec alle dat volck

van pſrahel en hi logeerde aen dat gheberchte van Gelboe. En als Saul die machte der philistinen ſach ſoe was hij vnaert en hi begonste onsen heere god te aenroepen/biddende dat hi hē raden woude wat hij doen mochte/mer nopt en conde hi raet noch antwoerde vā gode ghecrigen waer af hi seer qualijken te vreden was. Daer na gheboort hi ſinen volcke dat si ouer al eenighe waersegsters seer soeken souden om dat hi daer tegen spreken soude. Maer saul hadde in dien tijde doen dodē alle die waersegghers waersegsters rooueraers toouerersten en allulcke quaerdoens/ende daer om en conde hi gheene gherrigen na sinē wille. Mer sommige vā sinen volcke seiden hē dat bi Endor eē vrouwe woode die een ouer goede roouererse was. Doen vkeerde Saul zjn habijt om dat men hē nyet kennē en soude/en hi ghinck aen die roouererse biddende haer dat si hē woude doen propheterē inden gheest. En si antwoerde daer op seggende Ghi weet wel dat dpe coninc saul doet doden alle die ghene die nieuwe tijdingen seggen en die van der conſten zjn daer ic af ben en ghij begheert dat ic rouerē soude. En saul swoer haer dat si nē mermeer eenigen last oft hindē daer af hebbē en soude Doen vraechde hē die vrouwe waer nae dat hi vraechde. Saul sprac tot haer/doet mi samuel hier comen. En doen die vrouwe samuel ſach so seide haer samuel dat het dpe coninc saul was. Doen ghinc die vrouwe ter stont totten coninck saul/seggende Waer om hebdi mi aldus bedrogen ghi zjt die coninc saul. Doen sprac saul tot haer En hebt gheen ſorge want ick en sal v nemmermeer misdoen/maer segt mi wat ghi ghesien hebt En si ant

woerde hē Ick hebbe ghesien eenē heyligen glorioſen en eerbaren man ghecleet zjn de mic witte cleederen ghehijck die priesters en die bisscoppen dragen. Doen verstont saul wel dattet samuel was en hi ghinc bi hē vragende wat hi doen mocht want hi was in grote drucke en hi en wist niet wat hi doen soude. want die philistinē wilden hē op loopē en hi en cōde gheenē raet noch antwoerde ghecrigen van onsen heere bi drome bi prophecien noch bi visioene. Samuel antwoerde hē Wat raet mach ick dij gheuen oft wat wilt ghi dat ick di segge als v god haet end als god nyet en wilt dat ghi regneert/en hi heeft dijn coninc rijck ghegeuen dijnen dienare Dauid/ghelijc ick v tot anderen tijden gheseyt hebbe om dat ghi hē nyet en hebt willē subiect en onderdanich zjn. Forghen vroech suldi met uwe kinderen ind hellen gaen en die philistinen sullen victorie hebben tegen v en tegen dat volc vā pſrael. Saul horende dese woerde viel neder ter aerde als oft hij door geweest hadde/wāt zjn herte ontsonck hē van groter ſorgen/en hi was oeck aelmachtich wāt hi noch nuchterē was en nyet gheten en hadde vā dien daghe/en zjn hupsvrou dede hē eten om zjn herte te vmaken en daer na ginc hi ten hepre. Die philistinē waren vſaemt in een plaerse diemē hiet assech/en de kinderē vā pſrael warē ghelogeert aē ten fōteyne. Ende als die philistinē Dauid met Achis ſagen comē so sprakē si tot Achis Doet desen hebreuschē mā wech gaen wat hebbē wi met hē te doe/ten is nyet goet dat hi mede te strijde coēt/hi mocht onse viāden helpē hoe soude hi sinē heere bat te vrede mogen stellen Ghi weet wel dat hi die man is daer mē af ſinget

(Saul heeft dupsent mans ghedoot en David thien dupsent). Doē riep Achis David tot hē seggende David beminde vrient ic hebbe v beuondē goet ende getrouwe voer mi/nopt en vanc ic eeni ghefaute aen v/en v geselschap behaget mi wel/maer ghi en zijt nyet wel in die gracie vāden philistinē dwelck mi niet wel en behaecht daer om so gaet desen nacht van hier op dat ghi morgen zijt in Sichelech.

Hoe David die van Amelech v̄floech die de stad van Sichelech berooft hadden en verbrant Capittel. c. lxxij.

Da dese woerdē schiet David van Achis en hij quā optē derde dach binnen sichelech daer hijt al v̄brant en berooft vanc vā dieuen die wech gelept haddē mans vrouwē kinderen en Davids twee vrouwen/en si haddē al ghe nomē dat si dair vondē en daer na hadden si die stad al v̄brant. Als David en zijn ghesellē dat lagen soe begōsten si te screpen bedriuēde grote druck En Davids ghesellen wouden hē ter door brēgen doer dat groot misquaē daer si doē in waren om dat si haer wiuē en haer goet v̄loren hadden Mer David selde se te vreden also hi beste conste/en hi nā raet aen onsen here bi Abiathar oft hij na dese dieuen gaen soude oft niet/ende oft hise achter halen soude en vangen. En onse heere sepde hē dat hi vilic soude gaen/wāt hi souden v̄winnen ende den roof weder om brengen. Doen veruolch dese David met zijn ghesellen. en als si op de riuere Bezor quamē so wārē die zōmige van haerlieden also moede dat si nyet voerdere ghegaen constē also datter daer twee hondt bleef. Die ander vier hōdert ghingen voort en si vonden in haren weghe eenē egyptiaē

die daer lach en sterf vā groten honger want hi hadde daer gheleghen drie dachheit en drie nachten sond eten of drincken. David v̄raechde hē wie hi was en van waer dat hi quā. Hi antwoerde dat hi een egyptiaen was een vā Amelechs dienaers/en hi v̄telde David hoe hem zijn meester achter ghelate hadde in dē wech o dat hi sieck wert als si van sichelech quamen daer zijt al berooft en verbrant hadden. Doen v̄raechde hē David oft hi hē niet en soude cōnen ghelepen daer si waren Die egyptiaen sepde Ja ic heere op dat ghi mij wilt ghelouē dat ghi mi niet dooden en sult/noch dat ghi mi nyet stellen en sult in die handē mijns meesters Dwelt hē David ghe loefde. Daer na ghinc David met sinē ghesellen achter dē knape diese lepde so lange tot dat sise vōden daer si aten en droncken/bedriuēde grote ghenoechte om den roof die si ghehaelt haddē. Ter stont alle David lach so liep hi op haer met sinen ghesellē ende hij vocht tegen haer tot des anderen daechs tsaounts en hi brochtse alle ter doot datter niet ce ne en ontghinc dan vier iongers die op vier kemels ontvloedē Daer recoureerde David alle dē roof die si in sichelech gerooft haddē also datter nopt nyet en ghebrac. Alle die ander roouen scapen en ander beesten grote hoopē die si ghe rooft haddē int lant van Judeen en in der philistinē lant die iaechden si voer haer en si quamen daer mede tot haer twee hondt ghesellen die David hadde boen bliuē op die riuere vā Bezor om dat si moede waren/en si ontfingen hē seer minnelijc. Sommige van dē ghenen die met David geweest hadden in die battaelgie sepden dat si niet en wouden dat die twee hondert haer gedeelte

hebben soude int goet dat si op die vpa
 den ghecregen hadde/maer si mochten
 haer mel belouē dat si hare vrouwē en
 kinderen weder ghecregen. Mer Da
 uid sepde en oerdineerde dit contrarie.
 Wanc David sepde ope ghene die hier
 ghebleuē;ijn sullen also vele hebbē als
 de ghene die den roof weder om hebbē
 ghehaelt En van doen voort wert ghe

oerdineert dat si also vele hebbē souden
 die haer vā moechedē rusten moesten
 als de ghene die vochten. Aldus ghinc
 David in Sichelech en hi sanc vanden
 rooue den vaillankē ouden van den
 gheslachte vā Juda/van daer si wareit
 en aen alle die ghene daer si onder ver
 heer hadden alle dien tijt dat si vā den
 coninc Saul veriaecht waren.

Hoe coninck Saul en;ijn kinderen
 verflaghen werdē Capir.c.lxxij.
Die philistinen vochte teghen die
 vā ysrael/en si hadde victorie en
 si brochtense ter doot opten berch van
 Gelboe. In desen strijt waren vslagen
 alle Sauls kinderen sond alleen die iō
 ghe Hithoseth die thups gebleuē was/
 en Saul was vreeseliken' ghewondt.
 En als hi hē seluen sach in alfulckē be
 dwange/siende dat hi steruē moeste soe
 sprach hi tot sinē hoefmeester sremc dij
 sweert en laet mi doot/wat crigen mij

die philistinē si sullen mi te vele scandē
 aen doen eer si mi doden sullen. Maer
 die hoefmeester en wilde dat niet doen/
 En als hi sach dattet die hoefmeestere
 niet doen en wilde so stach hi;ijns selfs
 sweert doer;ijn kele. Doē die hoefmee
 ster sinen heere aldus sach steruen soe
 doode hi hē seluen oeck ghelijc saul ghe
 daen hadde en hi sterf met hem.
In desen strijt bleef alle Sauls huyl
 ghesin En die ind valleyen warē ouer
 die ande side vand iordanen siende dat
 die ysrahelitē vloten/en dat Saul mit
 s i

sinen kinderē doot was soe lietē si haer
 stadt wt sorghen vā den philistinē en si
 gingen elders/en die philistinē quamē
 daer in. ¶ Des and daechs quamē die
 philistinē die dooden ondsloeken/en si
 vōden Saul daer doot onds die andere.
 Si namē zyn wapene en si sloegen hē
 zyn hooft af/en so deden si c.ck sinē kin
 deren en si deden se dragen alle haer lāt
 dore tot een teken vand victorien/en si
 hingen zyn wapenen indē tempel vā ha
 ren god Astaroch/en die hoofdē hingen
 si aē die poorten en mueren vā Betsan
 (dwelc eē stat der philistinē was dpe in
 Prahel lach) o die pstraelsce noch meer
 spijts te doen. Ende doen die vā Jabes
 hoorde seggen hoe die philistinē gedaē
 hadden met Saul en met zyn kinderē
 so gingen si snachts die hoofdē afdoen
 die aē de mueren en poorten vand stat
 vā Betsan ghehāgen warē/en si broch
 tēse mit haer binen Jabes/en si begroe
 uense seer rijckelijc int bosch vā Jabes/
 en si weenden seuen daghen ouer dē co
 ninck Saul met sinē kinderen.

¶ Hier beghint dat tweede boeck der
 coninghen.

¶ Hoe David den ghenen dode die hē
 Sauls crone brocht En hoe hi Sauls
 en Jonathas doot beweende
 Capittel. C. lxxxiij.

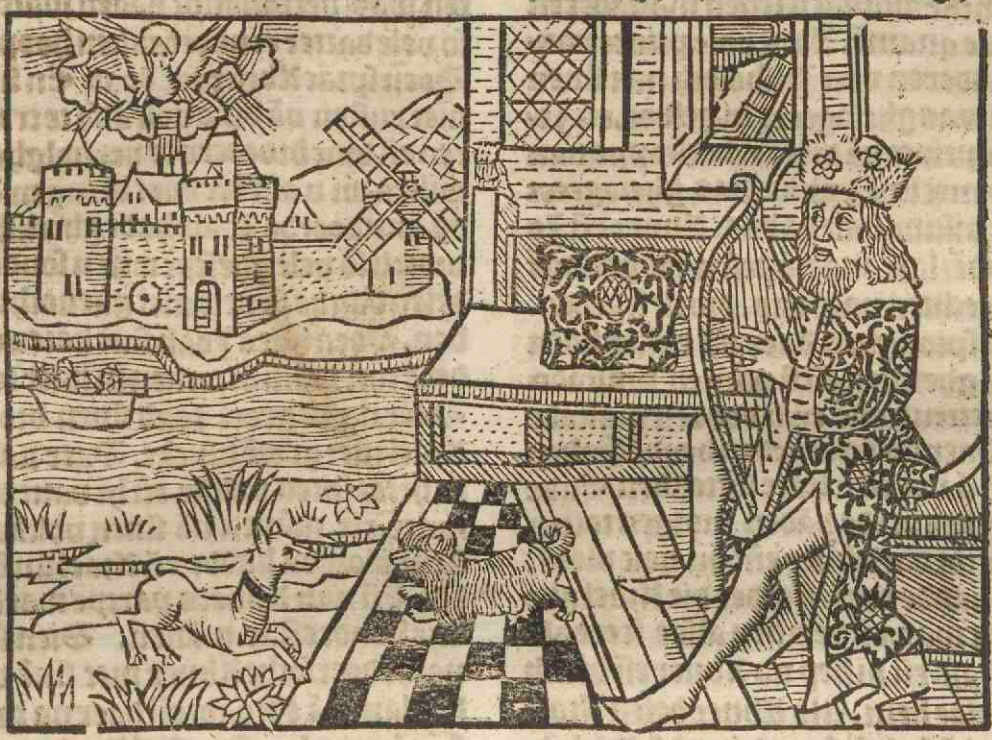
Es derde daechs na dat
 David weder ghekeert
 was in Sichelech vand
 battalien die hē ghedaē
 hadde met dpe vā Ame
 lech soe quā voer hē een
 man die sinē tabbert gheschoert hadde
 en hi hadde aschenē op zyn hooft ghe

kroopt en hē sprac. Heere die philistinē
 hebben die praheliten alte swaerliken
 verwōnen/en si hebben Jonathā sauls
 sone ghedoot. En ick was ghegaen om
 sommige auontuerē aen den berch vā
 Gelboe/daer sach ic dat saul eē sweert
 nam en hi stack hē seluen die kele af/en
 doen liep ick tot hem en ic nam zyn croo
 ne en ick stack hem voorts die kele ghe
 heelijc af/want ick sach dat hi nyet lan
 gher leuen en mochte.

¶ Als David hoorde dat saul en Jona
 thas doot warē soe begonste hi zyn clee
 deren te schoen (so dede oec alle zyn ghe
 selscap) en hi weende seere bitterlijc alle
 den dach totten auonde/also wel om de
 de doot vā Saul als om die doot vā Jo
 nathas/en oech om dat het volck vā ps
 rahel alsoe verwōnen was. Doen si al
 dus lange gheweent haddē so riep Da
 uid tot hē den ghenen die hem dit ghe
 rōdicht hadde/seggende Hoe dorste ghi
 dijn hant doen aē dat Crisma vā onsen
 heere die gherosen en ghesacreert was
 vā onsen heere. Daer na beual David
 een vā sinen ghesellen dat hē hē doden
 soude/segghende Ghi hebt te vele ghe
 sproken/dinen mont en dīne woerden
 hebben di gherondāneert int ghene dat
 ghi ghescreit hebt. Doen sprac David
 ¶ Prahel liet die ghene die daer doot zyn
 op die hooghe plaetsen Alle die edel mā
 nen en die sterckste van prael zyn doot
 opten berch vā Gelboe. Ghi zyt vā go
 de vermaledijt also dat nēmermeer op
 v comē en sal regene noch dau/als ouer
 v vslagen is dpe stercke en machte van
 Prahel. Die bouten vā Jonathas en
 falleerdē noyt. Saul noch Jonathas en
 hebbē nyet geweest vā den geluckigen
 Si warē licht gelijc arens en sterc ghe
 lijcleeuwē. Dochterē van prael screyt

eñ beweent Saul die v eerlicken cleede
 eñ so precioselike vercierde Hoe zyn nu
 die stercke verlagen die frische man-
 nen ghebleue inder battaliē Jonathas
 in allulckē hoogen staet ghedoot O Jo-
 nathas mijn bemide broedere ic hebbe
 ouer groten druck vā uwer doot die soe

schone eñ minnelijc waert meer dan ce-
 nighe vrouwe. Ghelijck een moedere
 ouer seere haer kint bemint also bemid-
 den wij malcanderē. In dyen tij-
 de gheboot Dauid darmē den kinderē
 van ysrahel soude leerē schieten met dē
 hantboghe eñ met dē voetboghe.

Hoe Dauid coninck ghemaet werdt
 ouer die vā Juda Capittel. c. lxxv.
Nad dat die dachten ghedaen warē
 van dē coninck Saul eñ van Jo-
 nathas so nā Dauid raet aen onsen he-
 re wat hi doē soude Eñ onse heere dede
 hē gaen in Ebron/ seggende dat hi daer
 eenen sekeren tijt soude bliuē wonen.
 Doen ghinc Dauid in Ebron met zyn
 twee wiuen Abigael eñ Achine/ eñ zyn
 ghesellē dede hi wonen in die steden ont-
 trent Ebrō. Seer coets hier na quamē
 die vā den gheslachte vā Juda eñ si ma-
 kedē Dauid coninc in Ebron/ eñ hi reg-
 neerde daer. vij. iaer/ eñ. vi. iaren ouer

dat gheslachte vā Juda. Daer na qua-
 men die tijdingen aē Dauid hoe die vā
 Jabes gedaen haddē met Saul eñ Jo-
 nathas/ eñ hi danctese seere daer af seg-
 ghende Ghebndijt moet ghi van gode
 zyn dat ghi so wel v denoer gedaē hebt
 aen uwen coninc eñ aen zyn kinderen/
 mach ick v lieden eenige vrienſcap doē
 ic ben daer toe alijt bereet/ eñ en weest
 niet v wonder noch in gheens ſorghen
 wāt die kinderen van Juda hebbē mij
 coninck ghemaet ouer haer.
Hoe Joab eñ Abner elck met haren
 volcke tegen malcaderen vochtē
 Als Abner hoorde (Ca. c. lxxvi.

van Joab verradelijck ghedoot en ver
moort was so wert hi seere gestoort seg
gende Ich ben supuer en repne va dese
quaetheit en ic en hebbe geen schult va
Abners doot/ mer die doot en dat bloet
moet comen op Joab/ en god moet des
wrake nemē. Nemermeer en moet pe
mant van sinen gheslachte leuen hi en
moet dierē tijt hebbe/ oft melaetsch zjn
Sjn kinderē sullen van armoede ster
uen oft inden strijt verflagen worden.
Raede dese woerdē beual die coninck dat
men Abner eerliken begrauen soude.
Alle dat volc bedreef groten rouwe en
si vatteden dien dach va den morggen
totien auent. En David sprac tot sine
volcke En siestu niet hoe in desen dach
doot ghebleue is dpe grootste van alle
den lande van ysrahel/ en ich ben noch
iont ghenoech in mijn conincrijck daer
om hadden wij zjns raers noch wel be
hoef/ want ich sie wel dat die kinderen
van ysrahel Joab dienen/ en zjn wero
ken zjn miswaer te verdragen.

Hoe Hysboletch coninck Sauls sone
ghedoot wert Capittel. c. lxxix.

Als Hysboletch hoorde seggen dat
Abner doot was so wert hi alsoe
utarbeert dat hi niet en wist wat doen/
en alle dat volc va ysrahel was seer droe
ue. Hysboletch hadde twee quade diena
ren die pisen vandē dieuen warē. De
se warē op hē ghestoort/ en wt grāscap
schieden si van hē en si ghingen bi Mi
phoboloth Jonathas sone dien si in zjn
hoofst siere dat hi coninc zjn soude wāt
hi wast sculdich te zjn om des wille dat
hi die sone was vāden eerste geboerne
vāden coninc saul/ mer hē en wilde dat
niet ghelouē. Doengingen dese twee
dieuen in haers heere hof/ en si vondē
zjn camer dore open Si gingen in zjn

camer en si sloegen hē zjn hoofst af date
hē op zjn bedde lach en liep/ en si droe
ghent den coninc David in Ebron seg
gende Heere siet hier dat hoofst va dinē
viant Hysboletch dat wi v hier bregen.
Si meynde David dair grote vrie scap
mede te doen/ mer David seyde Ic ghe
loue god dat ic mit v doen sal ghelijc ick
dede metten ghenē die mi in Dicheletch
cōdichde die doot va Saul/ seggēde dat
hi dien ghedoot hadde Hi meynde mij
grote vrien scap daer mede te doen mer
ic dede hē doden ghelijc ic voer sal o dat
ghi uwē heere so deerlijck vmoort hebt
Hier na dede hēse ter stont hāden ende
voeten af slaen/ daer na dede hēse han
ghen op die piscine in Ebron. Ende dat
hoofst van Hysboletch dede hi neuen Ab
ner seer eerliken begrauen.

Hoe David die stadt van Iherusalē
ghewan Capittel. c. lxxx.

Die desen quamē die gheslachten
va ysrahel aē David in Ebron seggen
de tot hē Ghi zjt va onsen bloede ende
va onsen vleesche/ en wi zjn v broeders
en hier voertijts als Saul leefde hieldē
ons vri/ onse heere heeft v onse regeerē
ghemaect daer o willen wi v hebbe tot
eenē coninc ouer ons lanc va ysrahel. In
deser tijt was David. xxxvi. iaer out en
hi regneerde xl. iaer in ysrahel. vj. iaer
en. vi. maēden in Ebron/ en. xxxij. iaer
ouer alle dat volc va ysrahel. David siē
de dat hi geweldich coninc was ouer al
le dat volc va ysrahel mer pepse/ en dat
onse here in zj hulpe was so maecte hē
een grote v gaderinge va volcke/ en hē
ghinc voer Jerusalē/ daer een maniere
va volcke in woode Sebuliens genaēt
Dese stadt was so sterck va mueren en
va torens dat die vandē stadt gheen so
ghe en hadde noch niemāt va dien lāde

En om datse David qua beleggen soe namē si alle die blindē de bultige en die croupele Dese lepdē si op die mueren vā Iherusalē seggende tot David in scimpe Wat doet ghi hier/wāt hier en woort niemāt dan blinde croupele en bultenaren en wi en cōnen oft en willē niet vlieden Dat was te seggene dat haer stad also sterck was dat si onwinbaer was Doen David sach dat hūse na sinē wille niet ghecrigen en cōde soe dede hi roepen ouer alle zyn hepe dat hi den genen diese gewinnen cōde prince makē soude vā sinen riddercappe. Als Joab desen roep ghehoort hadde so vorderde hi hē seluen en hi clā alder eerste op die mueren en wan Iherusalē foertselinge en hi doode dat volc sond genade Dair bleue die psraelsche vā die tijt voort wonēde. en David stichte dar een deel vand stat in sinē name/ en dat hiet ope stad van David/ en dat was dē berch vā Spon. Hoe die philistinē twee werf op stonden tegen David/ en boese David telcken verwan Capittel. c. lxxi.

HIs die philistinē hoorden seggen dat dauid regneerde ouer psrael so quamē si met groter macht in t lanc/ en David nā raet aen onsen heere vragende hē oft hij teghen haerliedē gaen woude/ en of hi hē victorie gheue soude Onse heere antwoerde hē Saet cloeckelijc wāt ghi sult victorie tegen haer hebben. Doen vōgaderde David zyn volc en hi ginc tegen die philistinē en hi verwāse in sulcher manierē dat si alle vloden en lieten haer gulden en silueren afgoeken achter/ en David dedese smeltē.

De philistinē vergaderdē coets daer na wederom grote macht vā volcke en si quamē tegen David in t lanc vā psrahel En als David dat wist so vraechde

hi onsen heere raet wat hi doē soude/ en onse here sepdē hē dat hise vā vore nper beuechtē en soude maer vā achter om gaen/ en als hi hē een teekē dede dat hij se dan beuochte. Die philistinē waren ghelogeert aē dat dal vā Saphan/ daer lepdē si haer afgoden ouer eenē groten hoop steenē/ meynende dat haer die goden daer ome behulpich soude hebben gheweest Mer die engel gods ginc op dat alder hoochste vā den steenē makēde groot gheruchte En David merckēde dat teekē sloech op die philistinen en hi vwanse/ en hi iaechdese tot Salar.

Hoe David die arcke ons heere vanden Iherusalē droech Capic. c. lxxij.

Seer coets hier na verlaemde David mel. xxx. duisent vā den besten mannen vā psrahel om die arcke gods te halen wt den huysē van Aminadab daer si langen tijt in gheweest hadde/ en dat hūse setten soude in dē tabernakele die hi binnen Iherusalē hadde doen maken. Sij setten die arcke gods op eenen nieuwen wagen/ en die twee sonen vā Aminadab ghelepden se Die eene was gheheeten Amōchais/ en hi ghinc vore/ en die ander gheheetē Aza ginc achter. En de coninc David en dat ander volc songhen en speelden mit menigerhāde diuerse instrumenten van musiken/ bedriuende grote feestē voer die arcke. En als si quamē in die plaetse gheheeten Nachor so begōsten die ossen die de arcke droegen te springen en te depfen alsoe dat die arcke ter eendē siden nepchede Ende Aza stelde zyn handen aen die arcke om dat hūse houden soude/ waer af onse heere tegen hem ghestoort was en hi dede hē haestelijc doot vallē voer haer allen/ waer af dat volc seer vōndert was en alle groote sorghe hadden

Die sake waer om dat onse heere dit de
 de segghen die sommighe/dat was om
 dat hi hē niet suiuer gehoude en hadde
 vā sinen wiue/daer om en was hi nyet
 weerdich; ʒijn handē aen die arcke te doē.
David dit siēde en dorste die arcke bi
 nen sinē huise niet dragē mer hi brochte
 se in eens eerbaer mās huys vā Seth
 gheheete Obedin/daer bleef si dri dagē/
 Onse here gebūdidē Obedin/en hi ver
 menichfuldichde; ʒijn volck grotelijc also
 dat die ridingen aē dauid quamē/daer
 om pepfde hi dat hi die arcke in ʒijn stad
 hale soude op dat hē onse heere oer ghe
 vūdhde. Doē nam David die arcke en
 hi brochte indē tabernakel die hi neuē
 ʒijn huys hadde doē maken En als die
 ghene die de arcke droegen. vi. stappen
 voort ghegaē waren so dede David sa
 crificie met eenē os en met een scaep/en
 hi speelde op ʒijn herpe al dansende en
 springende voer die arcke ons heere.

In deser maniere brochte si die arcke
 met groter eeren en bliscap in Davids
 stad en si steldense in de plaetse die Da
 uid daer toe bereyt hadde. En als Mi
 chol Davids dochtere sach dat David al
 so spranc en speelde voer die arcke ons
 heren so began si hē te bespottē in haer
 der herten. David offerde onsen heere
 grote sacrificien/en hi gaf dē volck gro
 te gauen en ʒijn benedictie/en daer nae
 ghinc een peggelijc thuytwaerts.

Als David binen sinen huise getomē
 was so begōtke Michol mit hē te spottē
 leggende Die coninc heeft hedē wel glo
 rioses geweest die ghelijc een pagie also
 spranc voer die vrouwē/het soude eenē
 coninc bat beramē maniere te houden
 Daer op antwoerde David/ Ghelijck
 god die waerheyt weet so legge ic dat ic
 mi dootmoedigē sal regē hē en sal noch
 ootmoediger ʒijn dan ick opt was/en ic
 sal mi seluē min achten/dies ic te meer

vā gode sal gheprezen zyn. Ghi spottet met mi mer god verkiest mi en hi doet mi meer duechde dan hi uwen vaderē noyt ghedaen heuet.

Hoe Nathan die propheet tegen den coninc David sprac Capittel. c. lxxiiij.

Als David aldus sterckelijc in conincryc gherofirmeert was dat hē niemant oploep en dorste doen en leuede in groten pepse soe sprac hi tot Nathan den ppheet Ich sie dat ic grotelikē en eerliken ghelogeert ben in mij huis gemaect vā cedren/ mer die arcke gods is ghelogeert in een huis ghemaect vā smode stoffe daer o wil ic haer een schoo huys makē. Nathan antwoerde hem/ doet dat v goet dūct wāt god is met v.

In dien seluē nacht opēbaerde hē onse heere Nathan den ppheet leggende.

Ghi sult David minē dienare leggen die voer ghenomē heeft mi een huis te maken/dwelc wel ghedaen is/ mer ick en wil nyet dat hē mi doe makē want hi heeft te vele gemeyns bloets gestort maer zyn sone die na hē regnerē sal die sal mi een huys stichten/wāt ick sal David alsulcken ontfermherticheyt doen dat ick zyn conincryc alrijc voort op zyn oer sal laten volgen Ich sal zyn kinderē doen regneren also langhe als si mijn wet en mijn ghebodē onderhoudē David horende het ghene dat hē onse here ontboot bi den ppheet Nathan dancte en loefde onsen heere seer deuotelijck.

Heer coets hier na ghinc David te ghen de philistinē de welke hi also verwan dat si den tribut niet meer en namen vā den volcke vā ysrahel. Hi verwan Moab oech in sulcker manieren dat hise doode die hi ghedoor wilde hebben/en dien hi wilde gaf hi dat leuē/en hi maecte alsoe onsdanich dat si selue

onder hē laten ouermidts tribut en si waren zyn dienaers. Daer na quā David doer Sirien daer hi dē coninc Adazar vā Zabba doode en thien dupsent vā sinen lieden/ en hi stelde daer garnisoen/en hi dede elcken tribut gheuen. En doen hi vā Sirien keerde quamen die vā Idunien tegen hem met groter machte/mer David vwanse en hi dooder wel. xviij. dupsent. Hi leyde daer alomme garnisoen en hi steldese alle in sinen dienst/ alsoe dat hē die van Sirien die vā Idunien en die van Moab alle iaer tribut gauen. En dat gout en siluer dat hi vā haer creech leyde hi in be waernissen om den tempele ons heerē daer mede te maken/den welckē Salomon namaels daer mede dede makē.

Hoe Amons kinderen Davids bodē schoff ierden Capittel. c. lxxv.

Desefen wert David denckende op dat vbonc dat hi mit Jonatas maecte als hi noch leefde/daer om dede hi ouer al vnemen ofter gheen kinderē en leefden vā Saul oft van Jonathas. Men condichde hē dat Niphibosech Jonathas sone noch leefde/ den welckē hi dede soecken en voer hē brengen legghende Ter liefren van uwen vadere sal ick v aen mijn tafel houdē dñn leedaghe/en ic sal v weder gheuen alle erf nissen beemdē velden en ander dingen die Saul uwē grootvad toe behoordē.

Coets hier na sterf Raas die coninc vā amon/en na hē regneerde Amon zyn sone Als David dit vnam so sanc hi vā den eerlijckē mannē wt sinē houe aen Amō om hē te vtroostē vand door zyns vads. Wāt doē David vloot wt huse vā Achis dē coninc vā Seth so ghinc hi tot Raas/en hi ontfinc hē seer minelijc En in ghedēckenisse vā deser vrietstap

soe sant David zijn volc om hem te ver-
troosten Mer Amon en ontfincle nyet
wel/want zijn princen stieren hē in zijn
hoofte dat David dit niet en dede om ce-
nighe duecht mer omt; zijn machte te be-
spieden/en als hi die wiste dat hi dan te
ghen ons soude comen en onse lant de-
struerē. Amon ghelooft de dese flatteer-
ders en hi dede Davids boden half ha-
re baerden af scherē/daer na dede hi ha-
re cleederen corten navel toe af snijden/
ghelijc of si sotten hadden gheweest/en
aldus sant hysse wedere tot David. En
als David dit wiste so was hi seer ghe-
stoort en hi ontboot sinē volcke dat si in
Iherico bliuen soude tot dat hare baer-
den weder ghewassen wāren.

Hoe Joab die kinderē van Amon en
die striennē verwā Capittel. c. lxxv.

Amons kinderen vermoede wel
dat David die vilonie wreke sou-
de die si sinē boden ghedaen hadden en
daer om vergaderde si wel verrich dyp-
sent vechtender mānen En als David
dese tijdinge vhoorde soe ontboot hi Jo-
ab dat hi tegen hair gaen soude. En Jo-
ab siende dat die vā Amon vore wāren
en die van sirien achter/so stelde hi zijn
volc in twee partien/en de vroēste daer
af nam hi met hem/en die ander gaf hi
Abisa sinen broeder/seggende tot hem.
Ick sal gaen tegen die van sirien/gaet
ghi tegen die sonen van Amon. En yst
dat ghi siet dat icht te quaet hebbe so co-
met mitre baten/ich sal v desgelike oeck
doen. Hier na ghinc Joab tegen die vā
sirien en hi verwāse alsoe dat si vloodē
En de sonen vā Amon dit siende vloodē
oock en si saluerde haer ten bestendat
si mochte. Joab en zijn volc keerde we-
der met groter bliscap na Jerusalem om
die victorie die si ghehadt hadden.

Hier na vsaemden die vā sirien wed
vele volcx en si quamē mit grote mach-
te vā volcke o haer te wteke op dat volc
van ysrael En Hadazar was hertoge
en prince vā haren riddscappe/en leyd-
man van alle den hepre. Als David dit
wiste ginc hi met sinē volcke tegē haer/
en hi doode wel. vi. duysent waghener
en. xl. duysent mānen te peerde/en daer
ontvloodē wel. vij. duysent. Doen die co-
ningen vā sirien haer aldus vwonnen
sagen so haddē si grote sorge/en si maec-
ten peys met David/en si beloefden hē
dat si nēmermeer te stride comē en sou-
den tegen dat volc vā ysrahel.

Hoe Barlabea vandē coninc David
vcracht wert. En hoe Drias haer man
ghedoot wert Capittel. c. lxxvi.

In ander iaer daer na in den tijde
dat die coninck David in dē velde
plach te ligghen so quam hi vā den stri-
de en hi sandt Joab met sinen hepre inc
lant vā Amon/en Joab leyde zijn hepre
voer Gabba/dwelcke die principaelste
stat was vā den lande. In dien tijt was
David binnen Jerusalem bleuen/en het
ghebuerde dat hi na den slape inden so-
mere na middach ghinc wādelen lancy-
den palleysse. Daer hi aldus ghinc wā-
delen wert hi bi auōcture siende een wt-
nemēde schoon vrouwe die haer bayde
en wiesch in eenē bogaert. Die coninck
bemerckede deser vrouwe schoonheyt
wert alsoe met haerd lieften ontsteken
dat hysse ter stōt ontboot en hi dedese bi
hē slapen En als hi sinē wille mit haer
ghedaē hadde so sant hysse wed thups.
Dese vrouwe geheete Barlabea bleef
vā david bevrucht/en Drias haer mā-
die hoefmeester vā Joab was int hepre
vā sinen heere David ontboot hē/en als
hi ghecomē was vraechde hi hoe haer

Joab en zyn volc droeghen inder oer lo ghen En Drias vtelde hē getrouwelijc hoe si haer droegen Doen sprac David tot Drias/gaet tot uwē hupse en rust u en neemt dñn recreacie want ghi hebt lange ghetrauelleert gheweest. En ter stont na dat hi vā den coninc geschepdē was so dede hē die coninc seer wel teten en te drincken dragen Maer Drias en wilde niet thups gaen en hi bleef open nacht aē die poorte vāden pallesse met den anderē dienaers. Des anderen da ghes wert dē coninc gheseyt dat Drias niet thuis gheweest en hadde. Doē ont boort die coninc Dria tot hem/ seggende Waer om en hebdi niet thups geslapē Drias antwoerde hē God wil mi van sondē bescremen/die arcke gods en dat volc vā p̄srael en Joab mñn heere met alle die andere liggen indē velde in ten ten in pauwelioenen in die locht opter aerde/soude ic gaē eten drinckē slapen

en mñn gencechte nemē met mñnder vrouwē dat en soude gode n̄mermeer behagen dat ic dat doē soude. David de de met hē eten; zñn beste op dpen seluent dach om hē droncken te makē. En tsa uonts dede hi hē thups lepdē/maer hñ en wilder niet gaen/en hi ghinc elders slapen/en die coninc en cōde hē bi Sar David siēde (sabea niet doē slapē dat Drias wed int heyr keere wilde soe badt hi hē dat hi dien dach noch bi hem bliuē woude en des anderē daechs soude hi hē laten gaē/dwelc Drias dede/en David screef eenē brief aē Joab/inhoudende dat hi Drias int eerste affout dat voer Abba gheschiede stellē soude inc sterckste vāden affoute daer dat alder meeste perikel ghelegē ware/en als hñ hē in perikel sage dat hi hē daer in liete op dat hi also steruē mocht. Drias ont finc dē brief; zñn doot wren hāden des coninc; en hi droech hē Joab dien las.

Corts hier na dede Joab die Stadt be-
 stormen en hi sette Urias in die plaetse
 daer hi meynde dat hi doot bliue soude
 Doen quamē die vand stadit buiten en
 si vochte alsoe vreeselijc datter vels vā
 haren volcke doot bleuen En vand an-
 der sude bleef Urias doot met meer an-
 dere vā Joabs volcke. Als Joab wiste
 dat Urias doot was so sant hi eenē bo-
 de aen dē coninc David om hē de wete-
 re doen dat hi doot was met meer van
 sinen volcke. En als David hoorde dat
 in dat assout vele vā sinen volcke doot
 bleuen waren vāden welckē Urias eē

was so ontboudt hi Joab dat hi hē nyet
 wonderē en soude vā den verliese dat
 daer geschiet was/wāt die fortunē der
 oerlogen zyn menigerhande/maer en
 scheidt vā daer niet voer dat ghi die ste-
 de hebt. Die tijdinge quā oec aen Bar-
 sabea dat Urias doot was/waer om si
 seer droeue was. En als den tijt vāden
 beweene ghepasseert was soe ontbort
 haer die coninc David tot hē ende hē
 maecte zyn wijf vā haer. En onse here
 was seere ghestoort op David om dat
 ghene dat hi met Urias en met Bar-
 saba ghesaen hadde.

Hoe onse heere den propheet Nathā
 aen David sant Capittel. c. lxxviii.
Ndaer David Urias hadde doen
 doden so sant god sinen propheet
 Nathā aen David die hē seide Heer co-
 ninc ic hebbe een vōnisse van eend sake
 te ynolgen/daer o behoeue ic dinē raet/
 en dit is die sake In een stat hier bi wa-

ren twee mans/die eene was rijc en de
 ander was arm Die rijcke man hadde
 offen coepē scapen en ander beeste ghe-
 noech En die arme man en hadde in al-
 le die werelt maer een scaep hē dwelc hi
 voede met sinē brode neuen zyn kinde-
 ren/en hi bemidet ghelijc zyn dochtere
 en het adt en dranck met hē. Doen quā

daer een vreec pelgrim in dat hups vā
den rijken mā Dese rijke man wilde
den pelgrim goede chiere doe daer om
nā hi dat schaepkē van den armē man
en hi spaerde de sine/wat dunct v is dit
wel ghedaen. Als David dit ghehoort
hadde so antwoerde hi Die dit ghedaē
heeft is der doot schuldich. Nathan sey
de ghi hebt dñs seifs vōnisse ghegeuē
wāt ghi zijt de gene die dit ghedaē heeft
Ic hebbe v coninc ghemaect ouer mijn
volc vā ysrahel/ ic hebbe v ghehouden
wtēn hāden vā Saul en ghij en achtet
al niet/nochtās woude ich v noch meer
doē/ mer ghi acht mi seer luttel dat ghi
aldus mijn geboden vsmact Ghi hebt
Urias ter doot brocht bijdē handē van
Amous kinderen en ghi hebt met sinē
wijue te doe ghehadt waer om ghi nē
mermeer peys hebbē en sult noch niet
zijn sond persecucie. Waer o hebdi mi
so luttel ontsien dat ghi zij wijf vcracht
hebt en hem doen doden/ en haer daer
na te wiue ghenomē Ic sal v also pune
ren dat oij eppen hups noch ghedestru
eert sal wordē/want ich sal alle dñn wi
uen stellē in die handē dñnre vianden
die met haer te doe sullen hebbē dwelc
ghi niet en sult cōnen ghebeteren Dñn
quaetheit hebdi secretelijc ghedaē mep
nende dattet niemant weten en soude
mer dese dingen sullē int opēbare ghe
schien Doen sprac David/ic sie wel dat
ic te grotelijc ghesondicht hebbe tegen
onsen heere. En Nathan seyde God he
uet dñn sondē also ghetranslateert dat
ghi niet steruē en sult noch dñn coninc
rijck vliessen als Saul dede/maer o dat
ghi gods naē gheblasphemerec hebt bi
dij viandē die seggen dat god niet rechte
ueerdich en is dat hi Saul wt zij coninc
rijc ghestekē heeft en v daer in ghestelt

99
al eest dat ghi grootelijc ghesondicht
hebt dan Saul daer om moet dat kint
steruē dat vā v gheboeren is. Nadese
schiet Nathan vā daer/ en dat kint dat
daer coets gheborē was hadde soe swa
ren siechte dattet ter doot toe gherruel
leert wert En David badt onsen heere
dat hi dē kinde ghesonthept vleenē wil
de. Hi vastē hi waecte hi lach tegen die
aerde roepēde aen god o ghenade. En
die oudtste en cloeste vāden lande qua
men om hē te vtroosten maer hi en wil
dese niet aenhoren noch hi en wilde vā
niemāde troost ontsaen.

¶ Des leuendē daechs so sterf dat kint
ende niemāt en dorste hem dat seggen
Mer alle David alle te samē sach staē
radende en seer onledich zijde so vraech
de hi haer oft dat kint door was Si ant
woerden hē iae. Doen stont David op
vand aerden en hi verandēde zijn cleede
ren en hi loefde onsen heere. Daer nae
ghinc hi in zij palleys goede chiere ma
ken en hi dede hē spise en dranc brēgen
Als de zōmige vā sinen houe dat sagen
waren si seer vdwondert en si vraechdē
hē Heere wat wilt dit bedieden/als dat
kint leefde so screide ghi/ en nu dat doot
is maect ghi blischap en goede chiere.
David antwoerde Doen dat kint leef
de doen weende ic en ic vastē/ en ic badē
onsen heere voer dat kint vwachende
alle daghe die ontfemherticheyt gods
Mer wat soude mi nu helpē mijn wee
nen oft screpē als dat kint doot is want
nēmermeer en soude ict weder leuēde
cōnen gherigen om eenich weenē oft
scrapen oft wat ic daer om doen mocht
David dede dit al om Sarlabea te ver
troosten want hūse seer beminde.

¶ Coets hier na stiep David weder bij
Sarlabea en hi hadde eenē scone sone

bi haer diemē Salomon noemde/ den
welcken onse heere seer beminde/ ende
daer om wert het gheheetē mijnhijc vā
gode om dat hijc beminde. En god stel
bet in die hāden van den propheet sa-
chan om dat hijc op houdē soude en lee-
ren in alle duechden en wjsheden.

Hoe Joab den coninc Dauid dede ha-
len om de stadt vā Habbā met foertien
inne te nemē **Capittel. c. lxxxviii.**

Dwas Joab voer die stadt van
Habbā die hi seer vreeselijck be-
stormde/ en hi ontboot Dauid dat hi de
stadt soude comē inne nemē/ want het
dochte hē redeliker dat men Dauid die
victorie toe screue dan hē. Als dauid die
sijdinge hoorde so reysde hi met zij volc
van wapenē voer Habbā/ en hi namse
met foertien inne en hi destrueerde/ en
hi nam met hē die dyademē en de cro-
ne vāden coninc die vā sinen goude was
vol costeliker gestēten/ en hi dede daer
af een croone maken voer hē. In deser
manierē werd die stadt ghedestruert
en alle dat volc gedoot/ waer af die som-
mige met peerden vā een werden ghe-
trocken en met pilen doerschorē. Daer
na reysden Dauid en zijn volc pegelijc
weder om na hups.

Hoe Amon Davids sone Thamar v
crachte Absolons suster **Capit. c. lxxxix.**

Ons heere ghehengebe dat eenen
grotten twist op stont tusschē Da-
uids kinderen/ wāt Absolon hadde een
schoon suster vā vader en van moeder
die Thamar ghenāet was. En Amon
die eerste gheboerne sone vā Dauid be-
midese alio seer dat hi nyet en wist wat
hi doen soude/ en hi qual vā liefien. De
se Amon hadde eenē specialen vriet die
seer wjjs was/ gheheetē Jonadas. De-
se quā tot Amon vrāghende hē wat hē

lette en waer om dat hi alsoe truerde.
Amon ontdeckte hē zijn herte en hi seide
hē dat hi ontfekē was met den brande
der liefien vā die schone Thamar Abso-
lons suster die ick also wtmemendē lief
hebbe dat ic niet gheslapē noch ghewa-
ken en can noch eten noch drincken/ en
en mach ic minē wil met haer nyet doē
so moet ic vā groter onghenoechte ster-
uen. Jonadas horende dese woerdē sep-
de tot Amon Hoor wat ghi doet sult.
Ghi sult v ghelate ghelijc oft ghi siecht
waert en ghi sult te bedde liggen en als
die coninc dat weet so sal hi v comen be-
soecken/ dan moechdij aen hē begheerē
dat hijc bi v laet comē om v te dienen.
Amon dede ghelijc hē van sinen secretē
vriend gheradē was/ en als hē die coninc
quā visiteren so badt hē Amon dat hijc
Thamar Absolons suster woude laten
comen om hē te dienen en teten te ghe-
uen En die coninc beual dat men se ha-
len soude. Het gebuerde op een tijt dat
si hē teten bereypt hadde en si droecht hē
Doen dede Amō wech gaen alle die in-
der camerē waren en daer en bleef nie-
mant dan si twee/ ende Amon sepde tot
haer Mijn suster brengt mi teten. En
doen si neuen zijn bedde quā so badt hijc
haer dat si bi hē woude comen slapen.
Di antwoerde hē Hoe dorft ghi mi af-
sulcken oneerlikē sake te voren leggen
daer wi beyde eewelic bi onteert en ont-
supuert soudē zijn/ en al ons gheslachte
soude daer bi gediffameert wordē van
alle den volcke vā Israhel alsoe langhe
als wij leuen soudē Mer doet een dinc
versoect aen minen vadere dat hijc ons
te samen sekere so sult ghi mi tot dinen
wille hebben sonder eenighe blamacie
Maer wat si sepde het en halp al nyet/
want hi v crachte en ontsupuerde haer

haer weder si wilde ofc nper. En doet hijsse onclupuert hadde doē haette hijsse also seere als hijsse te voren opt beminc hadde/en hi iaechdese wter cameren.

Doē sprac si Nu doet ghi meer quaets aen mi dat ghi mi wt iaecht/ ghi soudt mi mit recht te wiue ghenomē hebben om onse eere te bedeckē Mer hi en wilde dese niet meer hooren spreken/en hi dedese wt iaghen en die dore achter haer toe slupten. Thamar leyde asschenē op haer hooft/en si schoerde haer cleederē en si ginc al roepende en crichtende ende haer handē slaende nae haren broeder Absolon en claechde hē hoe haer Amō gheuoleert en vercracht hadde. Ende Absolon was hier om wter maten seer ghestoort maer hi en gaf zjnder suster dat noyt te kennen En hij vertroostete ten besten dat hi cōde seggende tot haer Nieuwe suster en nemet doch niet so seere ter herten en en maecht doch alsulcken druck niet het is dijn broeder zjt doch te vreden en gaet in mijn hups. En die tijdinghe quā oeck aen den coninc Dauid en hi was daer om seere ghestoort/mer hi en seyde Amō daer noch nper af/wāt hi beminde hē veel te seer also dat hi hē niet stoozen en dorste. En Absolon haet te hē totter doot toe om de vilonie die hi hem en zjnder suster ghedaen hadde. mer noyt en gaf hijt hē te kennē.

Hoe Absolon sinē broedere Amon de de doot slaen in wrake om dat hij zjnstere vercracht hadde Capittel.c.xc.

O trent den tijt vā twee iaren na dat Amon zjns suster vercracht hadde so soude Absolō zjn schapen doē scheeren/en hi ghinc tot Dauid sinē vader biddende hē dattet hē belienē woude dat hi hē so vele eere dede dat hij mer sinen kinderen tot zjnder maeltijt wil.

de comen/want hi wilde een schoon feest houde (Het was in dien tijde een castume dat men een grote maeltijt hield als si haer scapen schoeren) ghelijc vore verclaert is. Mer die coninc Dauid en wilde daer niet comen. Absolon siende dat hi sinen vader Dauid nper hebben en mocht/soe hadt hij hē dat hi doch ten minsten Amon met sinen anderē broeders hebbē mocht/dwelck hē Dauid ghe loefde. En doen si ter tafelen gheseten waren so gheboot Absolon sinen hup/ghesinne so wāneer si sagen dat Amon bi na droncken ware dat si hē dan door slaen soudē/dwelck si also deden. Doen des coninc ander kinderē dit sagen sa ten si lichtelijc op hare muplen en si vlo den. En die tijdinghen quamē aen den coninc dat Absolō alle zjn kinderē ghedoot hadde en dat daer niemāt ont vlooden en was. Als die coninck dese tijdinghe ghehoort hadde so was hi ghelijck lijk een desperaet mēsch/hi schoerde sine cleederen en hij viel tegen die aerde slaende zjn handen en hi begonste seer bitterelijc te screpen. Desghelijck deden oeck alle de ghene die bi hē waren/mer Jonadas de sone van Dāmaa vertrooste hē ten besten dat hi conde/ seggende Mjn beminde heere en ghelooft nper al dat mē di te verstaen heeft ghegeuen want daer en is niemāt doot dan Amō den welchen Absolon seer haette om dpe sake van Thamar zjnder suster die hi vercrachte/maer den anderē kinderen en is niet misdaen. Doen Absolon die ghedaen hadde en wilde hi nper weder keeren tot sinen vader Dauid/mer hij vloot wten lande en hi ghinc wonen bi Thalome den coninc van Sethur die die vader was van zjnder moeder/en daer bi woonde hi drie iaren.

Als de coninck David zijn scerpē ghe-
laten hadde soe begonst hem zijn herte
een luttel te vermozwen tegen Absolō.
Ende Joab merckende dat des coninck
herte begonste te vermozwen op Absolō
so nam hi een wifē vrouwe die seer
vernaemt was/ end hi seide haer dat si
haer cleedē soude mit cleederē der droef-
heyt en dat si haer thoonē soude ghelijc
oft si lange ghestreyt hadde/ en hi seide
haer wat si tot den coninck David seg-
ghen soude. Aldus ghinc dese vrouwe
voer den coninc/ en si viel voer zijn voe-
ten/ leggende tot hem Heer coninc wilt
mi doch recht en iusticie doen end hebt
deernisse op mi/ want men doet mi on-
ghelijc. David ghelofde haer recht te
doen also verre als si hē die sake te ken-
nen gaue. Doen sprac si tot hem Heere
mijn man is doot end hi heeft mi twee
kinderen achter ghelate die eergisterē
te velde waren daer si teghen malcāde-
ren vochten/ en die eene dode den ande-
ren. Nu comen die vriendē aen mi en si
willen den ghenē hebben die mij bleuē
is en si willen hem doden in wrake vā
sinen broeder en aldus willen si mij la-
ten sonder ooz. Doen die coninc die ghe-
hoort hadde seide hi Gaet in v hups ic
sal voer v bliuen. Maer si en nam des
coninck antwoerde in gheenen dancke
en si seide tot hem Here duncket v dat
het qualikē ghedaen ware darment hē
vergaue dat hi sinen broedere ghedoot
heeft/ ic wil selue die mis daet wel op mi
nemen/ en ghi sult quijt ende onnosele
zijn hier en voer god. Ende die coninck
David ghelofde haer anderwerf dat
hi voer haer bliuen soude. Maer die co-
ninck siende dat si dat noch in gheenen
dancke en nam geloefde en swoer haer
die derde reple dat hi haer nēmermeer

van sinen hoofde verliezen en soude toe
dier causen. En doen vclaerde die vrou-
we haer herte tot den coninc David seg-
ghende. Serweerdige heer coninc doet
hier roepen uwen armen sone Absolō
die wt sinen lande vdreuen is/ laet ons
gaen ghelijc dat watere opter aerden
loopt. Ghelijc oft si seggen woude. Mē
en can die doden niet weder doen comē
Het is beter datmen te pepse en te vre-
den stelle den leuenden dan datmē den
doden wreke en den leuenden met den
dodē verliese. En als David dese vrou-
we aldus hoorde spreken soe dachte hi
wel dat haer Joab dit hadde doē seggē/
en daer om vraechde haer David/ En
heeft v Joab dit niet doen segghen. Si
antwoerde hē ja. Doen seide de coninc
David tot Joab. Ick wil mi tot dijne
begheertē vernederen/ gaet en doet hē
comē. Aldus hadde Joab oerlof dat hij
Absolō halen soude waer om hi seere
verblift was want hi beminde hē seer.
Maer die coninc en wilde Absolō nyet
aen sien/ en daer om dede hē Joab in zij
huis gaen. En Absolō was twee iaer
binnen Jherusalē dat hem die coninck
nopt en sach noch toe en sprack.

Absolō siende dat hi gheens sins met
sinen vader pepse hebben en mocht soe
ontboot hi Joab dicwils dat hi teghen
hē soude comē spreken maer hi en quā-
nyet. En als Absolō sach dat hi hem al-
so dicwils ontboden hadde ende dat hi
niet en quam so dede hi alle zijn corē in
den velde verbrandē. Als Joab dit ver-
nam so ghinc hi tot Absolō en vraech-
de hem waer omē dat hij dat ghedaen
hadde. Absolō antwoerde hem seggen-
de Ick en cōde v anders tot mi niet doē
comen. ick hebbe v dicwils tot mi ont-
boden maer ghi en hebt tegen mi nyet

comen spreken. Ick bidde v herteliken seere dat ghi den coninck David minē vader voer mi' gaet spreken/ ende doet alsoe vele dat ick hem sien ende spreke mach/ oft anders hebbe ick alsoe lief dē door te steruen als langher te leuene. Soab ghinc aen den coninc en' hi' sepde hē het ghene dat hem Absolon gheseyt hadde. Doen ghebsot coninck David dat men hem halen soude. En' als Absolon voer sinen vader ghecomē was so viel hi hem te voete en' hi badt hem om ghenade. En' die coninc dede hē op staē vander aerden en' hi custe hem.

Seer corts hier na begonste Absolon raet te soecken om selue te regerene en' om sinen vader David te verdriuenē.

Hi dede makē conincklike wagenen en' hi vergaderde een grote menichte van riddersen methem mettē welcken hi alle daghe ghinc in dpe poorte van zijns vaders hof/ en' hi sprach teghen die ghehe die totter iusticien zijns vaders quamen/ segghende tot haer dat si goede saken hadden/ hadde si goet recht gehad. Daer waren oech sommighe die hē coninck makē wildē om dat hi' dan selue eenen pegheliken recht doen soude also dat hem peghelijc des bedancte. Si omhellden die eene dē anderen/ en' hi sprac also minnelijc dat si in zijnder liefstē ontsteken werden. Hi was oech so schoone om te aensien dat hi vanden'hoofde tot den voeten ouer alle zijn lichaem nyet eene onsupuer sinette en hadde. En' specialijc hadde hi soe schonē hooft en' hape al pemant soude mogen draghen.

Hoe coninck David van Iherusalē vloort wt vreesen van Absolon sinen so-

ne Capittel. c. xxi.

Absolon quam op eenen tijt aen sinen vader David segghende tot hem

Heere belieuet v ick sal gaen in Ebron om te betalen en' te voldoene alsulcker schult als ic gode beloest hebbe doen ic in Sethsur was/ dwelc hē David oerloefde/ en' hi ghinck in Sethsur. Doen sanc hi secretelijc aen alle de gheslachte van Irael en' hi dede haer seggen. So wanneer si die trompē gheblasen hadden dat si dan met luider stemmen roepē souden Absolon sal regneren in Ebron. En' als Absolon zijn sacrificie ghedaert hadde so deden si grote machte vā volcke versamen tegen David. En' alle daghe vermeerderde dat volck aen Absolon/ en' hi hadde wel drie hondert mannen wt Iherusalē gebracht die sonder malicie en' ouermits haer simpelheyt tot zijnder begheerten met hem ghecomen waren/ mer si en wisten vā Absolons voernemen niet. Doen quamen die sommige tot David en' sepden hem dat hi voer hē sien moeste/ wāt met Absolon vele volckx vergadert was en' si hadden hē coninc ghemaect in Ebron. Als David dese tijdinge ghehoort hadde sprach hi. Laet ons vā hier vlyen/ wij en' zij niet seer vry in dese stadt. Laet ons haesten op dat hi ons nyet haestelijc en' ouerloope/ die stadt inne nemēde ende ons doodende. Doen vloort David wt Iherusalem en' alle zijn vrieden gingen beruoets met hē. David liet zijn vrouwen alle thups o' daer alle dinc te bewaren. Doer David ghingen cleriphesici en' vi. hondert goede vechtend' mannē. Die coninc David sepde tot eenē machtigen man vā sinen geselscape diemen Ethal vā Seth hier/ die sone vā Achis was/ een van Davids meeste vrieden/ Man bemide vrient waer o' comdi tot mi/ keert weder na Iherusalē bi dñ broeders en' vriendē/ wāt ghi zijt hier corts

comen het sonde schijnē dat men v ver-
dreuē hadde wt viloniē/ daer om keert
weder na Jerusaleem en blyft in pepse
Doen antwoerde Ethal/ ic gheloue on-
sen heere dat ic v niet af gaen en sal om
leuen noch om steruen Doen sepde die
coninc Coemt dan met mi en laet ons
Cedron passeren. Daer na passeerden
si alle te samē die riuiere Cedron in wee-
nen en in drucke En de priesters die de
arcke ons heeren droeghen bleuē bene-
den tot dat alle dat volc gepasseert wa-
ren. En Abiathar die sone reyn prieste-
re bereyde hē om onsen heere te aēroep-
pen dat hi Dauid beradē woude. Doē
dauid dit sacht sepde hi tot Sadoch kee-
ret doch weder na Jerusaleem metter
arckē gods Achimaas v sone en Jona-
das die sone vā Abiathar die sullē met
v gaen en daer mede moecht ghi mi al-
tijt ontbiedē hoe alle dingen gaen. En
mer dien dat die coninck Dauid opten
berch vā Oliueren clā soe quā hem een
seer wijs man int ghemoete die Chusti
ghenaēt was/ en hi was een vā dauids
meeste raetslieden/ en hi hadde zyn cle-
deren gheschoert en affchenen op zyn
hoofte/ en hi quā om met Dauid te woo-
nen En dauid seide hē/ Saet en woonc
met Absolon/ want ghi sult Achitophel
en alle sinen raet destrueren Die selue
Ahitophel was een seer wijs man die
met Chusti die principale en die vorste
was bi dauid Mer nu was hi met Ab-
solon verbonden teghen Dauid/ en Ab-
solon en dede niet dan dat hē dese riedt.
Daer nae aenriep Dauid onsen heere
seggende Heere ic bidde v dat ghi Achit-
tophels raet destrueren wilt. Daer na
sepde hi tot Chusti. Shi sult mi ontbie-
den al dat ghene dat Achitopel radē sal
tegen mi bi die priesteren gods/ en als

ghi bi Absolon coemt so suldhē uwen
dyest presenterē ghelijc ghi mi ghedaē
hebt En hi dede ghelijck hē Dauid ghe-
Als coninc Dauid noch wat (voort
voorts ghepasseert was soe quā hē int
gemoete Ciba die knape vā Niphibo-
seth met twee ezels gheladē met brode/
met wijn en met ander prauēde Doen
coninc Dauid dit sacht vraechde hi hem
wat mē daer mede doen soude. Ciba at-
woerde hē Heere ghi zijt in een foreest
daer etē noch drinckē en is daer o bren-
ghe ic v dit. Dauid vraechde hē Waer
is v heere Niphiboseth/ en wat seyt hi
vā dese dingen. Ciba antwoerde hē Hi
is binnen Jerusaleem ghebleuē in gro-
ter bliscap vā uwen misquame/ seggē-
de dat hi dat conincryck noch hebbē sal
Dauid atwoerde/ hi seyt recht Ic gheue
v alle dat lāt dat hi hout/ en dat hēt vā
v te erue houde. Vā dair' reysde Dauid
na Saurim/ en daer quā hem eē man
te ghemoete die een maech en een vriet
was van Saul/ gheheheetē Semi/ en
het was een quaet boeue/ en hi hatede
Dauid ter doot toe. Dese Semi werp
na Dauid met groote steenen/ roepen-
de en seggēde met luider stemmen Saet
vallsch boeue/ nu sal ghewroken wordē
die ouerdaet die ghi saul en sinen vrie-
dē hier voertijts ghedaē hebt. Dese en
deser ghelijcke smadige en vilepnighe
woerden sprach hi tot Dauid/ dwelc zyn
lieden seer qualiken namen/ en specia-
lijck Abisay Joabs broeder die namt so
qualiken dat hi hē dooden woude/ mer
dauid en wilde dat niet ghedoogen seg-
gende Shi liet wel dat mijn kint dat ic
ghewōnen hebbe soeket en ondersoect
hoe datter mi ter doot soude mogen bri-
ghen dwelck ic niet ghebeteren en can/
hoe en soude dan dese mensche dat niet

doen. **B**elieuet gode dat mi desen druck en vilonie gheschiede so belieuet mi op dattet hē danckelick si. En als hi mi ooc moedich ghesien sal hebbē in mijn mis ual so sal hi deernisse op mi hebben en doen mij zyn ontfermherticheyt.

Au quā Chusfi aen Absolon binnen Jerusalē daer tjdinge comen was om hē te croonen/en Achitophel met hē seggende Ick groet u coninck. En Absolon sepe hē. **D**iet hier een groote ghetrouwicheyt die ghi dinen vrient David bewijst/waer om en zyt ghi nu met hem niet. Chusfi antwoerde hē Ick sal met den ghenē zyn dien god ghecolen heeft en dat volc van ysrahel. **W**ien ben ick anders sculdich te dienē dan des conincs/ want also wel en ghetrouwelijck als ick dinen vader ghedient hebbe so wil ick u oock dienē. **D**aer na vraechde hē Absolon raets wat hi doen soude/en Achitophel riet hē dat hij sinē wille doē soude mit alle zyns vaders vrouwe voer alle dat volc/om dat die lieden mercken souden met wat hate dat hi sinē vader vernolchde als hi hē alsulcken schande bewese/en si souden oock te lieuer bi hē bliuen. Absolon dede also hē gheraden was/want hi hadde vleeschelijc te doē met alle zyns vaders vrouwen in dye presencie van alle dē volcke.

Na desen sepe Achitophel tot Absolon Ick sal. xij. duysent manen met mij nemen en gaen desen nacht tegen David wāt hij is moede daer om en sal hij gheen weere cōnen ghebidden indē strijde/en dan sal ic hē doden. Als Absolon de sen raet ghehoort hadde dede hi Chusfi roepen en hij vraechde hē oft dit goede raet was. **D**oen antwoerde hē Chusfi dat hi eenē beteren raet wiste. **D**oē vragede hē Absolon wat raet dat hi gheue

soude. **C**husfi antwoerde **G**hi weet wel dat dijn vader en alle die ghene die met hē zyn seer stercke lieden zyn ende seer machtige mannen ter wapenen. **E**est dat wijse dan lichtelic oploopen en sien si haer verwōnen so sullen si haer doot wreken/en een van haerlieden sal wel onser viere weert zyn. **A**ls dan de tjd in ghe achter lande gaen soude dat de ghene die mit Absolon waren verwonnen bleuen so souden si verwondert zyn en si en souden u niet so gheerne meer dienen. **M**aer ic sal u seggen wat ghi doē sult. **M**aect dijn vergaderinge also grote als ghi cont en morghen als wi vergadert zyn so laetse ons oploopen ende ouermits die grote menichte soe en sullen si niet teghen connen ghehouden. **D**oen Chusfi zyn reden gheepndt hadde so accordeerde alle dat volc sinē raet. **E**n onse heere brack den raet van Achitophel ghelijc hē David dat ghebeden hadde. **T**er stont riep Chusfi die priesteren ons herē Sadoch en Abiathar tot hem seggende. Achitophel heeft alsulcken raet ghegeue tegen David. **S**aet lichtelijck en boetschapt hem dat hi ter stont reysse ouer die iordane.

Doen riepē Sadoch en Abiathar en van hare ioncfrouwe die si eenē hoop lakenen te wasschē deden dragen en si sonden se ter roder fonteinē/daer lagen verborgen Achimaas en Jonadas verbejdende sommige tidinghen. **E**n die vrouwe sepe hē lieden het gene dat mē haer belast hadde te segghen. **E**n als si dat ghehoort hadde soe schiedē si vā daer om na David te gaē. **M**aer si en cōden so secretelic vā daer niet ghescepe si en werden ghesien van dē sommigen die Absolon dat ter stont cōdichden. **E**nde hi sanc volc na haer mer si en condense

nyet gheuindē want si waren gheborghen in eender vrouwē hups diese in eenē put ghestekē hadde en si hadde dē put ghedect met eenē cleede en daer op hadde si gerste ghelept te droogen. En doē Absolons volc daer binen quamē vracndē si der vrouwē waer datse waren. Sij antwoerde haer datse al wech waren En doen sise nieuwers meer en wisten te soekē so keerden si weder tot Absolon harē here. En als si wech waren so sprongen die andere wten putte en si ghingen totten coninc David en si seiden het ghene dat hē Chusi ontboot en hoe dat Achitophel tegen den coninc David gheraden hadde.

Als David gehoort hadde het ghene dat hē Chusi ontboot/ende hoe Achitophel gheradē hadde soe ghinc hi met sinen volcke ouer de iordane eer dē dach op was/ende si logeerdē in een plaetse diemen Manan heet. En als Achitophel sach datmē sinen raet niet en dede so hadde hi dies also grote druck dat hi hem seluen vhinck wt desperaciē ende hi sterf also een schandelike doot. Absolon vslaemde groot volc en hi ginc ouer die iordane met alle der machten die hi versamen conde en hē logeerdē in dat lant van Sabaad. Als dat volc vandē lande van der iordanen David sagen comen en dat hi ghelogeert was in dese plaetse gheheetē Manan/so quā tot hem Sabin die sone van Raas vā Saphat/Machij die sone van Anmel vā Tobada/en Bersalim van Salaad.

Dese brochten hē bedden om optellen/cappiten potten en anderen hups raet voer sijn behoefte/coren wij vleesch en meer ander victalien Want si peysden wel en het was oeck waer dat si seere qualiken haer gherief hadden indē

foreeste. Als si wat gherust waren soe deplde David alle sijn volc in drie partypen/en hi maecte Joab capiteyn vand eender partypen en Absolon vand ander partypen. En doen hēse gheoordineert hadde seide hi dat hi met haerliedē gaē woude/en si antwoerden hē dat hē dat niet doen en soude mer dat hi inder stede bliuen soude/wāt si en sochten anders niemant dan hem en si en wouden niemant vā haerlieden dan hem alleene. En waer hi doot of in Absolons handē dat waer seer quaet voer haer allē wāt Absolon hadde hē lieuer doot oft gheuā ghen dan thien dupsent ander. David ghelooftde haren raet en hi bleef in dpe stad/maer hi badt haer allen dat si Absolon vanghen wilden ende dat si hem wel wachten souden op dat si hē geens sins quetsen en souden.

Hoe Absolon wten stride vloot die hi hadde teghen Davids volck/ende hoe hi met sinen hayre bleef hangende aen eenen boom **Capittel. c. xij.**

Der na ghinc Davids volc te strijde teghen Absolon/mer Absolon en condese niet tegen ghedueren/want van sinen volcke vielen wel. xx. dusent mannen doot En die wilde beesten die wten boschē quamen doodender wel noch so vele/en si vochten veel sterckeliker dan Davids volck. Absolon siende dat sijn volck alsoe verwōnen was en dat si alsoe doot vielen/en dat die ander vloten so bestont hi oeck te vlyen op eenen muyl daer hi op gheseten was En mer dat hi aldus snellikē vliedēde was so vlichelde sijn hayre om eenen sack vā eender epcken En den muyl daer hi op gheseten was die liep vast voorts alsoe dat Absolon daer aen bleef hanghende metten hayre. Dit wer een vā Joabs

volcke siende/ de welke tot hē liep seg-
gende Hier Absolon hangt ghinder aē
eenen boō metten hayre. Joab dat sien
de reedt ter stont derwaerts en hi doer
stact hē met een lancie die een pfer had
de met dyp scherpe stalen punctē Doen
werpē si hem in een gracht die daer bi
stont en si vergaderde eenē grote hoop
keenen op hē. Daer na blies Joab sine
horen en hi dede zyn volck keeren/wāt
hi en wilde die andere niet meer vol-
gen. Doen quā Achimaas tot Joab seg-
gende Heere belieuet u ic sal dē coninc
dese riddinge gaen seggen. Joab antwoer-
de hē Ghi en sult bedē die riddinge van
den stride niet draghen dat des coninc
sone doot is/wāt ich weet wel dat die co-
ninc seer droeue zyn soude. Daer na sey-
de Joab tot eenē anderen diemē Chuffi
hiet Gaet tot den coninc en segt hē hoe
hier gheuarē is. Als dese wech was soe
quā Achimaas weder tot Joab/vragē.

de oft hi den coninc die riddinge dragen
wilde. Joab antwoerde hē Gaet daer
ghi wilt. Doen stelde hē Achimaas ten
weghe/en hi ginc so lichtelijc dat hi eerst
passeerde. En die coninc sat tusschen
twee poorten vdwachtende riddinge vā
sinen volcke En bouen den coninc was
een die seyde Heere ic sie Achimaas co-
men. Die coninc seyde/coemt hi alleene
dat is een goede riddinge/wāt hij is een
eerbaer man. Daer nae seyde die gene
die bouen des conincx hoeft sat dat hi
noch eenen sach comen. Doen sprac die
coninc dat is noch al goet.

Als Achimaas Sadochs sone voer
den coninc quā so groette hi hē segghen
de Ghebndijt si god wāt dine vianden
zyn in dijn handen. Doen vraechde hē
David/wat doet mijn sone Absolō/het
be ic peys mit hē. Achimas antwoerde
Als ic vā daer schiet was hi is also gro-
ter noot dat ic niet en weet oft hi doot is

oft niet. Binnen desen tīde quā Chusfi
aen den coninc leggende. Heere ic bren-
ghe goede tidinge wāt onse heere heeft
v ghewroken en hi heeftse in uwe han-
dē ghestelt die tegen v warē. Doen vra-
ghede hē die coninc Wat doet Absolon
mijn sone. Chusfi antwoerde hē Ic wil
de dat alle dīn viandē also waren Doē
die coninc vstont dat Absolon doot was
soe screyde hi en hi ghinc in zjn camere
leggende O Absolon mī beminde sone
wie sal mi die gracie doen dat ick met v
¶ Als Joab hoorde (Keruen mach
leggen dat die coninc also groten druck
maecte dat niemāt tegen hē spreken en
mocht/so ghinc hi bi den coninc leggen-
gende tot hē Wat eest dat ghi doet Ghi
onteert ons ten meestē dat ghi moecht/
ghi siet dat wij alle gheweest hebbē int
perikel der doot om v en dīn vrouwen
te salueren Nu sie ic wel dat ghijse haet
die v duecht en eere bewijfen en ghi be-
minse die v haten/dwelc nu blīct Wāt
al waren wi alle doot en Absolon noch
leefde so sout ghi blide zjn Staet op en
gaet aen die poorte en danct dīn volck
vāden ghenē dat si om dinen wille ghe-
daen hebde/ oft en doet ghi dat nyet soe
sweere ick v bi den leuendē god dat ghi
eer middnacht niet eenē man vā dinen
volcke hebben en sult. Als David hoor-
de het ghene dat hē Joab seyde so liet hi
zjn weenen en hi ginc aen der poorten
En als hi daer ghesetē was quamē hē
alle zjn lieden groetē/ en hij bedancse
vāden dienst die si hē gedaen haddē.
¶ Als die ghene die in Absolons hulpe
gheweest haddē wistē dat hi doot was/
so seyde si tot malcāderen Wat hebben
wi ghedaē/wij hebbē den ghenē ghela-
ten die ons dicwils vā onse viandē ver-
lost heeft/ en hij is gheulodē voer Abso-

lon die nu doot is Daer o laet ons gaē
tot David en ontfangen hē als eenē co-
ninc om ouer ons te regeren ghelijc hij
plach. Na desen ghingen si tottē coninc
David om hē wedere binnen Jerusale
te brengen. En David sprack tot Abia-
thar Ghi sult den volcke vā Juda seg-
ghen vā minen wegghen Ghi zyt mijn
vlesch mijn broeds en mijn vrienden
waer om hebdi soe lange ghebept o mi
te halen om dese eere te doen ghi zyt die
leste vā alle En ghi sult Amasan seggē
dat hi na Joab in die plaetse vā hē prin-
ce zjn sal vā minen ridderscappe. Met
dusdanighe soete woerde track David
die herten vā die vā Juda minnelijc tot
hē En si ghingen David aen die fluuie
iordane te ghemoete en si haelden hem
seer eerlijc met groten gheselscappe.
¶ Daer David aldus dpe iordane pas-
seerde quā hē Semi in zjn ghemoete
die hē so vele scimpige woerde gheseyt
hadde/en hi was vselfscapt wel met dyp-
sent zjnder vrienden en hi viel den co-
ninch te voete roepende ghenade/en hi
seyde Heere en wilt niet ghedenckē der
oneerlijker woerden en wercken die ic
tegen v ghesprokē hebbe want ick heb-
be grotelijc tegen v misdaen en daer o
ben ic die eerste die tot v coemt wtē hup-
se van Joseph om v te leyden als onsen
gherechten here en coninc. Als Abisan
hē aldus hoorde spreke so seyde hi tottē
coninch Heere hoe laet ghi desen man
gaen die den doot tegen v vdiert heeft.
David andrwoerde hē/ soude icse alle
dooden die mī quaet bewisen hebben
ick soude noch meer vianden crighen.
En nu si haer verootmoedigen en mī
eere bewisen die mi te voren hateden so
en wil ick haer gheen oneere bewisen.
Daer na seyde David tot Semi ic seg-

ghe v toe dat ghi niet sterue en sulc.

Daer na quam Niphibosech Jona-
thas sone aen dē coninck om hē te groe-
ten. Doen vzaechde hē coninck David
waer om coemdi nu/ ghi er quaet met
mi niet wt Jerusalem. Niphibosech
sprac Heer hebt deernisse op mi het en
is mijn schult niet/ mijn knecht en wil-
de minen muyl niet ghereet make om
bi v te comē En beminde heere ghi siet
wel hoe ic ghestelt ben daer om ben ick
voer dijn rechtuerdicheyt comē doet di
nen wille met mi. David antwoerde hē.
Het ghene dat ic vā Ciba en vā v ghe-
sept hebbe wil ic darmē ghestadich hou-
de. Daer na leyde hi tot Berselai/ Coct
met mi in Jerusalem/ ick sal v eeren en
goets ghenoech gheuen. Berselai ant-
woerde dat hi alte ouer was/ wāt hi wel
lxxx. iare hadde ster hi badt dē coninc
dat hi sinen sone met hē leyden woude
en hem duecht doe. Daer na nā hi oer-
lof aen den coninc/ en die coninc leyde si
nen sone met hem.

Als coninck David die iordane ghe-
passeert hadde met die vā Juda die hē
gheleyden so quamē hē die ander ghe-
sachten te ghemoete/ segghende tot hē
seer spijteliken Waer om leyde ghi al-
le die kinderē van Juda. Doen antwoer-
den si/ om dat hi ons naerder is dan hē
v is. Doen leyde de kinderen van Isra-
hel Maer het behoort ons bat toe dan
v wāt wā zjn thien gheslachten en ghi
en zjt ten hoochsten maer twe geslach-
ten. Om deser saken wille hadde si on-
der malkanderen grooten twist. Doen
was daer een valsche nijdich man van
den sonen vā Sorris van Semin ghe-
heeten Ciba. Dese nam een trompette
en hi dede roepen Wat hebben wi met
David Masas sone te doen. Doen lie-

ten si David alle gaderē en si ghingen
met Ciba. En die vā Juda gheleyden
David tot Jerusalem. En als David
in zjn pallaps ghecomē was so riep hi
Amasan tot hē den welckē hi prince vā
sinen ridderscappe ghemaect hadde met
Joab seggende tot haer. Vergadert al-
le die mannen vā wapenen van Juda
en brenge se hier binnen drie daghen.
Amasan ghinc en hi bleef langer wech
dan den coninck lief was. Die coninck
siende dat hi nyet en quā/ riep Abisap-
den broeder van Joab tot hem seggen-
de Ic sie weldat ons Ciba meer quaets
doen sal dan Absolon opt dede pft in zj
der machten Daer omē neemt Joabs
dijns broeders mannen vā wapenen
al te samen met v/ en gaet met alle der
mache die ghi getrigen moecht ter stōc
na Ciba om hem te vanghen eer hi ee-
nighe vergaderinghe van volcke ma-

Doen ghinc Abi. (ke reghen ons
sap metten vromsten van Jerusalem
reghen Ciba/ en inden weghe bi eenen
steen in Sabaon quā Amasan hem te
ghemoete. En Joab was ghecleet met
eenen schonē tabberde seer enghe ende
hi hadde een sweert dat seer lichte was
int wt trecken. Abisap quā tot Amasan
en hi groete hē/ daer na nā hi hē mitter
kinnen gheljc oft hi hē hadde wille cuf-
sen en hi doer stac hē verradeljc. Die zō-
mige die daer voerbij passeerde trockē
hē wten wege en si decten hē/ seggende
dat hi te rechte doot was/ wāt hi niet en
wilde doen dat hē dpe coninck beuolent
hadde en hi wilde Joab wt zjn officie
steken. Joab en Abisap iaechden Ciba
dat si hē besloten in die stadt van Bela
en si vonden dat hi alree dat volc en die
steden tot hē ghetrocken hadde.

Doen belach Joab met sinen volcke
v ij

die Stadt vā Sela/ en si begostē die mure
ren met foertsen af te breken. Binnen
der Stadt woōde een wijse vrouwe/ dese
quā op die mueren en si sprac tegen Jo
ab seggende Waer om comt ghi die ste
de destruerē die gods erue is/ wat heb
ben wij v misdaen Siet hier die moed
van Israhel/ vandē welker men plach
te seggen in ouden proverbien (En bin
ick niet die ghene die de waerhept ver
antwoerde in Israhel) Wildij dan dese
Stadt destrueren en te niet doen sondē sa
ke. Doen antwoerde haer Joab. Dese
Stadt en wil ick niet destrueren maer ic
wil Ciba hebbē die dair binnē is die hē
teghen den coninc Dauid op gherecht
heeft/wildi mi hē leueren so sal ic gaen
en laten die stat in vrede. Als dese vrou
we ghehoort hadde het ghene dat haer
Joab seyde soe antwoerde si Wij sullen v
zjn hooft ter stont brengen op dat ghij
verbeidē wilt En si ghinc ter stont spre
ken met die vander Stadt en si vertelde
haerliedē dat perikel daer si in waren/
en si predicte haerliedē so vele dat si Ci
ba zjn hooft af sloegen/ dwelck si Joab
droegen. Doē reysoe Joab vā daer nae
die Stadt vā Jerusalem/ en die coninck
sette hē doen weder in zjn officie.

Hier na sants onse heere eenē groten
swaren dieren tijt in Israhel die drie ia
ren lanc duerde sonder cesserē/ waer af
Dauid seere ywondert was En hi vra
gede onsen heere waer om dat hi sodā
nigen dieren tijt ghelondē hadde. Doē
seyde onse heere dat het noch was o die
sonden vā Saul en van sinē volcke die
ghedoot hadde die vā Sabeon die niet
en waren vāden volcke vā Israhel. Jo
sue en die kinderen vā Israhel/ als si dat
lant vā Egipten cōquesteerden ghesof
den en sworen haer dat sise niet doden

en sondē/ en Saul heefse ghedoot. Als
Dauid onsen here aldus hadde hooren
spreken so ghinc hij tot die vā Sabeon
en vraechde haer. Wat wildij dat ick v
doe om v lieden te vrede te stellene/ wāt
ic weet wel dat onse here tegen ons ghe
stoort is om uwen wille/ om die vilonie
die v ghedaen heeft gheweest Die van
Sabeon antwoerde Wij en begheerē
gout noch siluer/ mer wij willen hebbē
de ghene die ons aldus ghedestruereert
hebben op dat wi hair en hare kinderē
oock also destrueren moghen dat daer
af nēmermeer gheslachte noch ghedec
kenisse en bline. Doē leuerde haer Da
uid. vij. mannen vā den alder naesten
vandē coninc Saul/ wtghenomē Mi
phibosech den welckē hi zjn leuē spaer
de doer die liefre vā Jonathas den welc
ken hi trouwe geloest hadde. En doen
si dese .vij. mannē hadden hingen sise
voer onsen heere. Dauid nam de been
deren vāden ghenen die ghehāgen wa
ren en hi begroeffe bi die grauen van
Cis/ die welcke Sauls vader was. En
onse heere was te vreden en hij sants hē
lieden goets ghenoech.

Seer corts hier na quamē die philis
tinen met groter macht tegen Israhel.
En Dauid vocht so lange en vele met
sinen volcke tegen haer dat hi soe moe
de was dat hi niet meer gheuechten en
conde. En een groot rese vāden philis
tinen die een lancie droech daer dat plere
af woech drie hondt vncē/ gheheertē Se
bedenobe die quetste dē coninc Dauid
en hi soude hē ghedoot hebbē/ mer Abi
sai liep op den philistijn en hi dode hē.
Doen swoerē die kinderen vā Israhel
dat si nēmermeer te stride gaen en sou
den op dat hij haer dat licht vā Israhel
niet en onthiele. Dauid hadde noch ee

nen anderen strijct teghen de philistinē inden welckē hi eenen philistin doode vāden gheslachte der rezen. Den derde strijct was doen hi den reze Sotias versloech. Den vierdē strijct was in Seth inden welckē een man was die aen elke hant. vi. vingeren hadde/ en aen elcken voer. vi. teenē. Dese sepde den kinderen van ysrael vele schimpige woerden. en Jonathan die sone vā Davids broedere/ Semnaa ghenaeemt die doode desen man in dyen strijde.

Mits David aldus in vreden was/ en alle die striden ghedaen warē so begonste hi onsen heere te louen en te danckē dat hi hē also verlost hadde vā alle sijn vianden. En hi maecte dien schoonen psalm diemen inder heyliger kercken singet (Diligā te dñe fortitudo mea) en noch meer andere/ om god te dienen en eere daer mede te bewisen.

Dit sijn die namē vandē alder sterckē vā ysrael die regneerden in coninc Davids tijden Capittel. c. xxiij.

Siet hier die namē vanden machtingen mānen vā ysrael die gheregneert hebbē inden tijt dat coninc David regneerde. Ond die welcke. xxxvi. warē die den prijs droegen ouer alle die sterckste. Onder dese. xxxvi. waren drie die alder sterckste waren. Ende David was die xxxvij. daer niemāt van dē anderen bi te ghelikē en was/ aen den sin noch aē die sterchept. En sonder David te tellē wasser. xxx. stercke/ dri noch stercker/ en drie alder sterckste. Die eerste was ghehijc een groen geerdeken vā eenen hoō seer tap. Hi doode. vij. hondt mannen tot eenen affoute. Na hē is Eleazar die sone vā Davids oom/ die een vāden dri stercksten is met David. Hi was in eenen strijct teghen die philistinē daer hi so

langhe sloech dat hē die handen en armen begauen/ en werdt al hadden st door gheweest. En hi vachc so grote victorie dat die kinderē van ysrael die ghevloedē waren weder om keerdē om dat goet te pilleren vāden volcke dat hi verslagen hadde. De derde was Semnaa die sone vā Nage. Op een tijt warē dye philistinen vūgaderc tegen die ysraelsce en daer si stridē souden was eē velt dat vol lentillen stont (dat is een substancie daermē portagie af maect) en de kinderen van ysrahel begonstē te vlien voer die philistinē/ en op dien seluen dach dede hi een schoon seyt. Dese drie deden op een ander tijt groote machte en vromicheyt hoe wel dat het die sommighe toe scriuen den anderen drie sterckē die hier na bescreuen worden. Op een tijt verlaemdē die philistinen tegen die ysrahelsche en tegen David in eenē strijct en si logeerden alle in Bethleem Doen hadde David groten dorst en hi hadde grote sorghe dat hi gheen water en soude hebben cōnen gherrigen wt de cisterne van Bethleem/ en daer om sepde hi met luyder stemen tot hēlieden Ghelieuet gode so sal ic water hebbē wt die cisterne vā Bethleem dwelcke ic langentijt begheert hebbe te drinckē Dese drie dit hoorende sonder langer te bepdene braken doer dat heyt van dē philistinē en si passeerden foertselinge midden doer hēlieden en si ghingen water putten wt die cisterne vā bethleem/ ende si keerdē weder om gans en ghesont/ en si brochten dat water vand cisternē tot David die dat langentijt begeert hadde te drincken En doen David dat sach en wilde hijc niet drinckē maer hi offerdet gode om dat het dat bloet en leuen was vā die drie mannen die haer seluē

in perikel der doot gheset hadde om sinen wille om vādpen watere te hebbē. Onder die ander drie stercke was Abisay Joabs broeder/die also sterck cloeck en prues was dat hi dyp hondt mannē doode/maer hi en was niet te gheliken tegen die drie eerste. Na hē was een ander gheheeten Sanaias/die beyde dpe leeuwen vā Moab doode/en het was eē man vā groter macht. Hi sach eenen man vā Egyptē die seer groot wonderlijc en vreeselijc was int aensien/die eē lancie in zjn hant hield en niemāten dorste tegen hē comen/maer Sanaias nā hē die lancie wterhant/en hē doode hē met zijns selfs lancie. Noch dede hi een ander wondlijc werck. Eenē leeu was in een cisterne genallen/en die leeu sien de dat hē niemant te hulpen en quā begonste seer luyde en vreeselijc te huplē Sanaias dat horende liep tot hē/en hi en hadde ands niet in zjn hant dan eē cleyn storcken en hi doode dē leeu. Hoe wel nochtās dat hi soe veel schoon septe ghedaē heeft so en is hi tegen die ander drie niet te cōpareren. Vande anderen nauolghenden en maect die scriftuere gheen mencie niet dan vā hare namē. Noch Joab en wort daer niet ghenoeft/want hi vloot/en hi versloech vradelijc Abner en Amasan/daer om vloos hi sinen goeden naem. Aldus hout die scrifture xxxvij. David mede tellēde. Mer si en noemt die eerste drie stercke noch den derde vanden middelē niet.

Hoe David alle dat volc vā Israhel dede tellen Capittel. c. xliij.

Ner na stoorde hē onse here tegen David en tegen die kinderen vā Israhel om haer sonden wille En die duinel tēppterde David also dat hi alle dat volck dede tellen dat onder hē was

en god ghedoochde dat hē die dupuele daer toe beroerde. David gheboot Joab dat hi alle dat volc vā Israhel tellen soude dat binnē den lāde ware/ vā Dedam tot Sarlabea toe/en dat hi hē dat ghetal in ghesrifte brengen soude. Joab horende het ghene dat hē coninc David beuolen hadde/seyde tot hē aldus. Heere ick sorghe oft hē god op v vstoorde/aenmerct doch wel wat v te doene staet. Maer het en bate al niet wat Joab seyde wāt die coninck wilde; zj voernemen volbracht hebbē. Daer o ghinc Joab doer alle dat lant vā Israhel en hē sette in ghesrifte alle die beste van den volcke vā Israhel daer eenige machte aen cleefde/en daer na brocht hē alle ghescreuen voer dē coninck in desen na volgenden ghetale. Daer waren. vij. hondert dupsent vrome cloecke vechterender mānen. En van den gheslachte van Juda vijfrich dupsent goede vechterender mānen. Vā desen wercke was onse heere seer ghestoort. Hi opēde dat herte vāden coninc David en hi gaf hē kennisse vāden ghenē dat hi bedreuen hadde/dair om seyde hi tot onsen heere Heere ick hebbe alte grotelijc tegen di ghesondicht wilt mi doch dese mis daer vergheue dat bidde ick v vriendeliken Doen lant onse heere een vā sinen propheten tot David die Agas ghenaemt was/en hi dede hem seggen. Ghi hebt seer grotelijc gesondicht/daer om kiest eenich vā dese drie punicien die hier na volghen Weder ghi wilt hebbē. vij. iaren lanch duerende dieren tijt ouer dat lant van Israhel ende ouer alle dijn conincryck Oft drie maenden lant vā dinen vianden gheiaecht te zjn Oft drie gheheele dagen te hebbē pestilencie en sterfte ouer alle dijn volc. Nu hebt goe

den raet en̄ auhs wat v hier af te doen
 staet oft welck van desen dat ghi kieset
 wilt s̄reemt cotten raet op dat ic onsen
 heere antwoerde leggen mach. Dauid
 horende het ghene dat hē onse here ont
 boden hadde/sepde met weenēde ogen/
 Och nu ben ic in groten drucke aē alle
 siden/wāt kiese ick dieren t̄ht soe sullent
 die arme becoopen en̄ het en sal dē r̄ch
 ken niet letten Of eest dat ic mi laet set
 ten onder mijn vpandē soe soudē alle
 die stercke mans vā minen lande scan
 de hebbē dat si gheen victorie en vochtē
 Daer om sette ick mi in die handen vā
 onsen heere en̄ in z̄j ontfermherticheit
 die also groot is dat se niemāt gronderē
 en can noch en mach. Het is mi oeck be
 ter dat ic onder z̄jn handē ben dan on
 der die handen der menschen.

Als coninc Dauid hē aldus ghestelt
 hadde onder die hant gods soe nā onse
 heere alsulckē wrake ouer z̄jn volc als
 dat si haestelijck storuen. Vanden mo
 ghen cotten auont sterf dat volck vā pl
 rahel oueruloedelijck alle dat lant dore
 also datter wel .lx. duysent sterf. En̄ in
 een ander plaetse seyt die scriftuere drie
 hondert duysent. Dat is te verstaen in
 den eerstē die edel mās en̄ in die ander
 plaetse groot en̄ cleyne mans en̄ vrou
 wen. En̄ als die engel z̄jn hant op Jhe
 rusalem doen soude so sprac onse heere
 Hout op het is ghenoech. En̄ die engel
 was bider plaetse Amas iebuser die
 men heet Ornam. Dauid die niet ver
 re vā daer en was sloech z̄jn oghen ten
 hemele en̄ hi sach den engele ons heere
 die eē bloot sweert hielt daer hi dat volc
 mede doode. En̄ doen hem Dauid sach
 viel hi op z̄jn knien seggende Ic bin de
 ghene die de sondē ghedaen heeft daer
 om behooze ic ghepunicert te z̄jn ende

niet mijn volck/wat hebben dese arme
 scaepkens misdaen Laet doch d̄j wra
 ke comen op mi ende op mijn vrieden
 maer nyet op dese arme scaepkens die
 die niet misdaen en hebben.

Op desen seluen dach quā Saad die
 propheet tot Dauid seggende Stelt ee
 nen outaer op die plaetse Amas iebu
 ser in die eere van onsen heere. Ter stōt
 ghinc Dauid tot Amas en̄ vraechde
 oft hi hē die plaetse niet en soude willen
 vercoopen om eenen outaer daer op te
 stellē ter eeren vā onsen heere. Amas
 antwoerde hē Heere doet metter plaet
 sen dat v belieft wāt ic gheue se v gehee
 liken/en̄ daer toe geue ic v eenē wagen
 ossen om d̄j sacrificie daer mede te doē.
 Daer op antwoerde hē die coninc Da
 uid dat hi onsen heere gheen sacrificie
 doen en wilde dan met z̄jns selfs goet
 dat hē god verleent hadde/daer om be
 gheerde h̄jt te coopen en̄ hi betaelde hē
 die plaetse. Op dese plaetse seide dauid
 eenen outaer en̄ hi dede onsen heere sa
 crificie. En̄ onse heere was wel te vre
 den en̄ hi ontfinc z̄jn sacrificie en̄ hi de
 de die pestilēcie ter stont cesserē/en̄ die
 die engel stach dat sweert oppe.

Hier eyndt dat tweede boeck
 der coninghen.

Hier nae volcht dat derde
 boeck der coninghen.

Mer na dat dese dingen gheschiedt waren alsoe voerstreue staetso wert de coninc David so out vā iaren en so bedorne dat hi hem seluen nyet meer en conde ywerme al was hi seere swaer ghedecc Daer om seuden de ghenedie hē dienden Wi moeten al omme een schoon ionghe maecht soeckē voer onsen heere den coninc die hē nacht en dach dienē mach/ en die bi hē slape om hem te werwerme. Doen leyde si eene voer dē coninc die Abisac ghenaeft was die bouen alle andere wter matē schoō was/en dese diende den coninc. Si gaf hem eten en te drincken en si sliep bi hē maer noyt en bekendese die coninc David vleeftchelijcken.

Adonias di sone vā Agar die de twee de was na Absolon die wilde regneren en coninc zyn in zyns vaders leuende tijt/segghende tot pegheliken dat hi coninc zyn soude. Hi dede soe vele dat hij wagenen hadde en ridders met hē/ en noch vlyftrich mānen die met hē waren Hi hadde tot sinen rade Joab den prince van zyns vaders ridderschap/ en Abiathar den priester/ en die twee kindere waren oeck in zynder hulpen. mer Sadoch die ander priester die de opperste was/ Nathan die propheet/ Banaias Joiades sone van cleri/ ende Philetiel noch die stercke vanden ridderschappe vanden coninc David die en warē met Adonias niet noch si en holpen hē oeck niet. Adonias dede een grote sacrificie en hi riep alle zyn broeders en zyn vrienden met hem (wighenomē Salomon sinen broeder en die andere die hier vore ghenomē staen). Si maecten grote feestē bedruēde bliscap/ en si riepē met

lypder stemmen (Vive le roy Adonias Want si meyndē alle gader dat hi gheregneert soude hebben/en dat zyns vaders wille also gheweest hadde.

Doen Nathan de propheet dat wiste ghinc hi tot Bersabea die Salomons moeder was/ seggende tot haer aldus En weet ghi niet d; Adonias mer soer sen coninc zyn wil/en hi stelt hem alree te regneren/ dwelcke die coninc niet en weet/maer ic sal u goeden raet gheuen eest dat ghi mi ghelouen wilt. Gaet lichtelijc spreken tegen den coninck En eer ghi u sprake volepnt sult hebbē soe sal ic tot daer comen en spreken voer u Doen ghinc Bersabea voer dē coninc en si vant hem in zyn bedde liggende also dat hi hē van outheyt en van groter pinen nauwelijc gheroere en conde Als Bersabea hē ghegroet en reuerencie ghedaen hadde so waechde haer die coninck wat si begeerde. Doen sprack si to hē Eerweerdighe heere ghi hebt mi tot anderen tijden gheloest en ghesworen dat Salomō v sone coninc zyn soude na v ende dat hij regneren soude onder uwen throon Maer nu doet hē Adonias troneren als coninck en hi heuet een grote costelike maeltijt doen bereden Tot dese maeltijt heeft hi ghebeden alle dijn kinderen en alle zyn vrienden/mer hi en dede noyt so vele dat hi sinen broeder Salomō daer toe gheropen hadde Daer om eerweerdighe heere een peghelijc sal hē voer coninc houden eest dat ghi hier anders gheen promissie tegen en soeck/ ghi weet doch wel wat ghi hier voermaels gheloest hebt Doen sprack die coninck tot Bersabea Alsoe warachteliken als god is die mij coninck ghemaeft heeft ouer zyn volck en die mi beschermt heeft vā alle mijn

vpanden dat also zyn sal ghelyc ick tot anderen tijden gheloeft en gheswozen hebbe Salomon mijn bemide sone sal na mi regneren. Daer na dede David Sadoch de oppersten priester Nathan den propheet en Banaias den riddere tot he comen seggende tot haer Keemt va minen volcke met v en set Salomō minen bemindē sone op minen muple en gaet dan in Siron/daer suldy he coninck sacreren en doen met luyder stēmen roepen (Viue le roy Salomon). Daer na comt met he in Jerusalem en doet he daer sitten in minē thron/ wac hi sal na mi regneren. En dan sal ic he gheuen en beuelē alle dat regiment va minen lande.

Als Sadoch Nathan ende Banaias ghehoort hadde het ghene dat haer die coninck beual so gingen si leer blidelijc va daer/ en si deden Salomō sitten op coninck Davids muple en si leyden he also in Siron. en Sadoch na die heplighe olpe wtter tabernaculen/ en sacreerde Salomon daer also dat si he coninck maecten ouer ysrael. Dit deden si trompen en blasen ouer al. Si deden oec roepen ouer al met luyder stēmen (Viue le roy Salomō). Dat volc qua he besien om he eere en reuenerencie te bewisen Daer na leyden si he in die stadt va Jerusalem daer dat volc onspreekelike grote bliscap bedreef va zyn der coemstē. Dese ghenoechte en dic gheroep hoorden die sommige die bi Adonias warē/ segghende Wat mach dat volck ghehoort oft ghesien hebbe dat si dus danige ghenoechte bedriuen. En mer dat si aldus teghen malcāderen stonden en spraken so qua Jonadas Abiathars sone en seyde hemliedē dat David sinen sone Salomon coninc hadde doen saluen ende

troneren voer alledat volc/ en dat hem dat volc ontfangen hadde als coninck met groter bliscap/ en si hebben he in zyn vaders thron gheset. Doen Adonias dit hoorde seggen was hi seer ver slaghen en alle die bi he waren. En die ghene die he hier toe bracht hadden bestonden te vlien en si lieten Adonias alleene. Als Adonias dat sach so hadde hi grote sorghe en hi liep indē tabernakel ons heeren en hi hielt he vaste aen dac eynde vāden outars seggende. Ic en sal van hier niet gaen voer dat die coninck Salomon hier coemt end mij gheloeft dat hi mi niet dodē en sal en mi ghebiede dat ick met vrede thuis gae.

¶ Vanden woerdē die coninck David op zyn dootbedde sprac tot coninck Salomon sinen sone Capittel.c.xv.

Ogongste te naken soe dede hi sinen sone Salomon roepen/ segghende tot he. Salomō mijn bemide sone ic bidde v dat ghi een rechtmeerdich en waer achtich man zyn wilt. Hout pmmers wel met alle dñre macht die wet ende ghebodē ons heerē En ouertreedt niet va tghene dat Moyses bescreuē heeft. Wat ghi bestaet te doene hebt alcht die vreesse gods voer ooghen op dat hi wil volbrengen het ghene dathi mi beloeft heeft. Want god seyde mi Gest dat dñn kinderen minen wille volbrengen willen en mi met goeder herten dienen na volgende mijn voetstappen so sal dñn gheslachte alcht vermeerdert worden in ysrahel Ghi sult eenē tēpel gods maken na dinē sin en verstat alsoe hi v dat verleent heeft met groter wijsheyt En ick hebbe ghereet ghemaect gont en siluer om alle dingen daer mede te coopē die ghi daer toe behoenen sult.

Die vadere seide noch tot hem Ghi weet wel wat mi Joab ghedaē heeft in voerledē tijde/ēn hoe hi wt groten nijd de Abner en Amasan verradelijck ghe doot heeft/daer om doet daer allulcken iusticie ouer dat daer nemmermeer pe mant eenige wtake ouer en doe oft dat men oeck niet en segghe dat wij allulcken quaet hebben laten gheschien son der eenige correctie daer ouer te doen. Ghedenct oeck der duecht die mi Ser selay ghedaen heeft inden tijde als mi v broeder Absolon veruolchde om te per sequeren Ick begheere dat zyn kinderē van dinen huysgesinne zyn sullē/ende doet doer haerliedē al dat v mogelijc is te doen. Ic wil oeck dat v ghedencke vā Demi die mi soe vele scandē ouer seide als ick vloot voer wien broed Absolon en laet hē doch allulcken sonde niet dra ghen inder aerden. Aldus oerdineerde David het ghene dat hem goet dochte. Daer na badt hi onsen here om zyn gra cie/danckende hē seere van dat hi sinen sone Salomō sach regnerē na hem en dat hi zyn successoer zyn soude in dat conincrijck vā Iſrahel En seer coors hier na sterft hi. Salomon dede hē seer eerli ken begrauen in dat dal van Ebron. En coninc David regneerde. xl. iaren ouer dat volck van Iſrahel.

Hoe die coninc Salomon sinē broe dere Adonias en noch meer andere de

Dedooden Capittel. c. xvi.
Ner na begonst Salomon so wel en wijselijc zyn conincrijck te regerene also dat het alledē ghenē die onder hē waren seer wel behaechde. En op een tijt quā Adonias tot Sarlabea Salomons moeder/ liddende haer dat si ha ren sone bidden wilde dat hij hē Abisa die schone maecht die sinē vader plach

te dienen hē te wijue wilde geuen. Doe ghinc Sarlabea tot den coninc hareu sone om hem dese bede te bidden. Ende doen se die coninc sach comen so stont hi op en hi ontfincse seer eerlijck/ en hij dese siceen onder sinē hemel ter rechter hant neuen zyn side. Als si aldus neuē hem gheseten was so vraechde hi haer wat si begeerde/ en waer om dat si daer ghecomen was. Doen seide si tot hem aldus Mijn beminde sone ick bidde v een cleyn bede en ick bidde v dat ghi mi die niet wepgheren noch ontsleggen en wilt. Doen antwoerde hair Salomon seggende Moeder segt wat ghi vā mij begheerende zyt/ want eest eenich rede lijc dinc ick en sal v dat niet wepgheren Doen sprac si Ic bidde v dat ghi Abisai nwen broeder Adonias tot eenē wijue gheuen wilt. Salomō antwoerde hair segghende Moedere waer om en hebt ghi niet ghebeden dat ic hē dat coninc rijck daer mede gheuen wilde En weet ghi niet dat hi heeft willen regneren te ghen mijns vaders wille Ick gheloue gode dat hi te vele ghesprokē heeft/ wāt hi sal gedoot wordē eer desen nacht pas sereen sal. En ter stont gheboort die conic Sanaias dat hi hē soude doen dodē son der langer te bepdē dwelc hi also dede.
Daer na sprac die conic tot Abiathar Ghi hebt genoeg misdaen om te ster uen/ nochtās en sal ic v niet doen doden om dat ghi die arcke gods droecht voer minen vadere/ en ghi hebt oeck vele te genspoets me hem ghehadt Daer om wil ick disparen/ mer gaet in dñn lant woonen. In deser manieren heroolde hem Salomō van zyn der officie om te voldoe het ghene dat hē onse heere ghe seyt hadde van Hely ende vā zyn der ge neracien bi den propheet Samuel.

Corts hirt na was dē coninc gheseyt dat Joab gheulodē was indē tabernakel en hi hielt hē aen den eenē hoek vā den outaer Die coninc beual Banaias dat hi hē soude doē doden En doen Banaias indē tabernakel quā tot Joab so seyde hē Banaias Die coninc beveelt dat ghi vā hier gaet. Doen antwoerde Joab segghende Ich en sal vā hier niet gaen. Doen ginc Banaias weder om tottē coninc en hi seyde hē die antwoerde vā Joab. Doen seyde die coninc Salomō En wil hi vā daer niet gaē so sult ghi hē op die plaetse doden. Aldus doede hē Banaias aen dē outaer daer hij stont en hi dede hē begraven. Doē maetede die coninc Salomō Banaias priete vandē ridders in die stede van Joab Daer nae gheboort coninc Salomō dat men Semi voer hē halen soude/en hij seyde tot hē Maect voer v binnē Jerusalem een hups en blijft daer in wonē/maer wacht v pimmers wel dat ghi wt dien hups niet en gaet/wāt so haest als ic v neme dat ghi wt dien huise gaet so sal ic v doen doden Doen antwoerde Semi/heere ghi segt herde wel en ic be dancke v seere vandē groter gracie die ghi mi doet. Na desen ghinc Semi in zyn hups daer hi langen tijt inne bleef woonende sonder daer wt te gaen.

Het ghebuerde op een tijt ontrēt dyp iaer na dat hi daer ghewoōt hadde ghelijc hē die coninc Salomō beuolen hadde als dat zyn dienaers van hē liepen/en si ghingen in Gerh daer die coninc Achis woonde En doen Semi dit wist dat hē zyn dienaers ontloopen waren so sat hi ter stont op sinen ezal om haer liedē weder om te halen en hij brachtse met hē in zyn hups. Ter stont als de coninc dat wiste so gheboort hi dat men hē

halen soude sonder eenich letten En de coninc seyde tot hē En hebbe ick v npeegheseyt en beuolen dat ghi wt dinē huise niet gaen soudt/ende als ghi daer wt ghinc dat ghi dā steruē sou. Dit hade ghi van mi in dancke ghenomē en gheseyt dat ic seer wel ghedaen hadde Shi weet wel wat ghi minē vadere gedaen hebt/ghi hebt noch wel memorie vanden tegenspoet die hi hadde om dñnen wil/dat heert nu al op v. Na dese woerden geboort die coninc dat hē Banaias soude doen doden/dwelck hi ter stont dede en volbracht. Doen was Salomont wel vastē en seker int conincrijck en hi en hadde gheen sorge meer. Hi maecte oeck grote aliancie met den coninc vā Egypten en hi hadde met hē vele vrient schappen/also dat hi zyn dochter te wif ue nam. En coninc Salomon nā voer hē drie dingen te doē Ten eerste dat hij den tēpel ons heeren maken soude/een huis voer hē om in te wonen/en dat hi die stadt van Jerusalem soude doen vermeerderen. Hi maecte een opset onsen heere te dienen/en dat hij die wet gods onderhoudē woude ghelijc David zyn vader ghedaen hadde Naer dat volck dede noch sacrificie in die hooghe plaetsen ghelijc die heydenē deden.

Hoe coninc Salomō onsen heere sacrificie dede/en hoe hē onse heere die gaue der wijshheit gaf Capittel. c. xviij.

Desē ghinc Salomon in Sa-beon in een hooghe plaetse die also ghenact was/daer men onsen heere sacrificie dede. Daer dede hi groote sacrificie op den outaer ons heere in Sa-beon. In dien seluē nacht openbaerde hē onse heere Salomon in eenē visioē/ seggende tot hē Sidt vā mi ver dat ghi alder liefst hebbē sou/wāt ic salt v ghe-

uen. Doen antwoerde Salomō Heere
 ghi hebt minē vader so vele ghedaen o
 dat hi v diende en met goed herten lief
 hadde. Ghi hebt hē sulcke ontfarmher-
 ticheyt gedaen dat ghi hē ooz hebt ver-
 leent vā sinen line/en eenen sone dienv
 in zjn stede sidt ond sinen throō ende reg-
 neert na hē/en ghi hebt mi laten regne-
 ren ouer dñ volc na mīns vads aftuic-
 heyt. Ic bē noch een ionc man en clept
 van vstānde die niet en tā noch en weet
 en ic en hebbe die werētheyt niet o dub-
 danich volc te regere als ic ond mi heb-
 be/daer o bidde ic v dat ghi mi alsulcke
 wijsheyt wilt gheue dat ic dñ volc rege-
 ren mach tot dñre eeren. Doē onse hee-
 re des conic Salomōs begeerte hadde
 gehoorc so was onse heere wel te vrede
 wāt dese begerte behaechde hē seer wel

en seyde tot hē. Om dat ghi vā mi npe-
 begeert en hebt eenigen rijckdō/lancle-
 uen/oft eenighe wrake op pemāt vā di-
 ne viandē te doen ghelijc die andere dñ
 voer vads plegen te doen/mer ghi hebt
 begeert wetenheyt en wijsheyt o te we-
 ten rechtueerdelijc dat volc te regere
 dat ond v is so gheue ic v het ghene dat
 ghi aē mi begeert hebt/wāt ic gheue di
 claer vstānt en sulcke wijsheyt also dat
 noept mā voer uwē tijt sulcke wijsheyt
 ghehadt en heeft/en na v en sal nēmer
 meer mēsche alsulcke wijsheyt hebbē.
 Daer toe sal ic v noch gheue dat ghi nē
 vsocht en hebt dat is rijckdom en lancle-
 uen/wāt nopt en was conic also rijc als
 ghi zjn sult noch oeck alsoe gheert esst
 dat ghi mī wet en mīn gheboden ond
 hout ghelijc v vader ghedaē heeft.

Hoe coninc Salomō recht dede ouer
 eē kint/dat twee vrouwē elck haer ma-
 ken wilden Capittel. c. xviij.
Als coninc Salomō ontwaerte so

vant hi dat het een warachtich visioen
 was dat hē ghedroomt hadde/dwelcke
 hē onse heere gheopēbaert hadde/en hē
 heerde weder na Jherusalem voer die

arcke ons heeren Daer begonst hi on-
 sen heere te dācken vā d' groter graciē
 die hi hē ghedaen hadde. Hi dede daer
 grote sacrificien en gauen tot god. Na
 desen bereyde hi een grote maeltijt en
 hi hielt eē grote feestē met alle sinē volc
 he in welker feestē voer hē twe vrou-
 wen quā mē/en die eene seyde tot hem.
 Heere wilt ons een luttel hooren mi en
 dese vrouwe Wij wonē te samē en nie-
 mant anders en woōt met ons Het is
 ghebuert dat ic ghelegen ben vā eenen
 kinde/en dese vrouwe is oech ten derdē
 dage daer na ghelegen vā eenē kinde.
 Heer corts hier na sterf haer kint/ doē
 brocht si des nachts dat dode kint seer
 secretelic in mijn bedde en si droech mij
 kint met haer Aldus behiel ic dat dode
 kint en si hadde dat leuende/ en doen ic
 ontwaecte mepnde ic mijn kint te sup-
 ghen te gheuē also ic plach en doen vāt
 ic doot dies ic seer verlagen en qualijc
 te passe was Mer doē ic dat kint bi da-
 ghe wel neerstelijc ouer al bestien hadde
 so beuaut ic dat dit dode kint mine niet
 en was/ dwelc ick deser vrouwē seyde.
 Doen antwoerde die and' vrouwe Het
 en is also niet maer die cōtrarie is wa-
 rachtich/want v kint is doot en dat mi-
 ne leeft. Die ander seyde oet al cōtrarie
 Aldus stredē dese twe vrouwē voer dē
 coninck Salomon/ en alle de ghene die
 daer waren v wonderdē haer seer hoe
 die coninck hier in rechtuerdicheyt sou-
 de cōnen ghedoen midts dat beyde die
 vrouwē elck dat leuende kint hare ma-
 ken wilden/en men daer anders geen
 bescheit af en wiste dā die vrouwē selue
 seyden. Doen dede die coninc eē sweert
 halen seggende tot een vā den vrouwē
 Ghi segt dat dit leuēde kint dine is/en
 tot die andere seyde hi oet also Ghi segt

dat dit leuende kint dine is ter cōtrariē
 vander ander. Ja wij seyden si beyde.
 Doen gheboort coninc Salomon in die
 presencie vā dese twee vrouwē daūnē
 dat leuende kint recht in midden ouer-
 mits chieuen soude en datmen dē vrou-
 wen elck een helft gheuē soude. Als die
 ghene die moeder was vā den seluē kint
 de die dat daer leuēde bracht hadde ho-
 rede datment ouermits sniden woude
 om elckē een helft te gheuē so viel si op
 haer knpē voer die voeten vā den coninc
 Salomō al screpēde en weenēde see-
 re ontstelt also dat haer alle die ledē des
 lichaēs beefden Die verwe ontghinck
 haer int aēlicht en si wert gheheel doot
 verwich om die grote sorge en den gro-
 ten anxt die si hadde/wāt si en wiste an-
 ders niet dan datmē dat kint ghedoot
 soude hebbē/en si seyde Heere ick bidde
 v dat dit kint doch niet ghedoot en wor-
 de/gheuet der ander vrouwē/want ick
 hebbe vele lieuer dat zjn heeft dan dat
 her ghedoot worde. Mer die ander sey-
 de Het en sal also niet zjn/het en sal mi-
 ne noch dine zjn/mer men salt deplen
 recht in die middel also die coninck ghe-
 sept heeft/dan suldij een helft hebbē en
 ic die andere. Als Salomon haerō bey-
 der tale ghehoort hadde soe dede hi dat
 kint gheuē der vrouwē die dat nyet en
 wilde hebben ghedoot/want si was die
 rechtuerdige moeder vā desen kinde.
 Als dat volc vā den coninc rjcke sagen
 dat die coninck alsulckē recht ghedaen
 hadde met so groter wijsheyt ouer d'pe
 twee vrouwē so begonst hē dat volck te
 ontsien en te vreesen/en si presen den co-
 ninc Salomon seere vā zjnder groter
 wijsheyt die hi hadde Want si mercten
 welen hadde hi die wijsheyt gods nyet
 ghehadthj en soude dat vonnisse nem-

mermeer alsoe rechtuerdeliken gheswelen hebben.

Nu begōst Salomō een groot mach-
tich man te worden en seere vernaet al-
le die werelt dore om die grote wijsheit
die in hē was. Want zyn wijsheyt ginc
te bouen alle wijsheden die binnen den
volcke vā alle der werelt was. En alle
die coningen omme gaens dpen lande
boden hē eere weerde en reuerencie en
si deden hē manscap/en si presenteerde
hem groote gauen. Si hadden hē seer
lief en si ontsagen haer te comē voer; si
ghesichte om zyn der grooter wijsheyt
wille. Hi hadde alsulckē peys en vrede
binnē zyn conincryck dat niemāt dat
en soude cōnen gheloouen. Want alsoe
langhe als hi regneerde warē si in sul-
ken peyse onder hē dat si niemāt en ont-
saghen. Die coninc Salomō septe gro-
ten staer in zyn der tijt. Want alle dage
moeste hi wel hebbē .xxx. mudde terwe-
lyx. mudde ander corens .x. vette ossen
xx. vette coepen en hondert hamels/son-
der alle dat venisoen dat gheuogelke en
die vissche diemen hē bracht bi groten
hoopen. Hi hadde vryrich dupsent wa-
gen peerden/waer af de een helft binen
Jerusalē diende en brochten dē coninc
alle daghe het ghene dat hē van noode
was en dat hi binen sinen houe behoef-
de. Die ander helft vā sinen peerde wa-
ren alomme in zyn steden vā sinen co-
nincrycke. Hi bescreef en ondersocht al-
le dingen die onder de sonne waren/en
vanden groten cederboom bescreef hē
totter clepnd plopen toe. Hi maecte drie
duisent prouerbien en parabolē. Men
hem quamen van alle hoecken der we-
relt alle coningen princen en wijseliedē
om zyn wijsheyt te hooren die soe ouer-
groot was dat het onmoghelijck ware

om wt te sprekenē.

Hoe Salomon den tempel ons hee-
ren dede maken. Capittel. c. xcix.

Die coninc Salomō sant aē Preyn
die coninc van Thury ende van
Zodome was/en hi septe hē. Hi weet
wel dat mijn vader grooten wil hadde
om eenen tēpel gods te maken mer hē
en hadde noeyt stade om die oerloghen
die hē dagelijcx toe quamen tot dier tijt
toe dat hē onse heere alle zyn vanden
hadde helpen vwinnen. En god heuet
hē eenen sone verleent die hier nu sidt
onder sinē thron alsoe men sien mach.
En god septe tot minen vader dat ic dē
tempel makē soude/daer om wil ich nu
sinen wille volbrengen/wāt alle mijn
voernemen is dat ic hē wil doen makē
eenē tempel groot en wonderlijc. Daer-
om doet mi in uwen bosch houwē tim-
merhout/maer specialijck cederboomē
en pijnboomen. Ick sal v mijn werclie-
den sependē op dat ghijse met uwe wer-
lieden sependē moecht in dē bosch om al-
so vele houts te vellen als mi van noo-
de zyn sal om den tēpel te maken/want
ghi weet wel dat ick gheen werclieden
hebbe die haer des hours vstaen te vel-
len als uwe werclieden doen/en al dat
ghi voer dijn hout wilt hebbē dat sal ic
v seer gheerne en willichlijckē gheuen.
Doen Preyn Salomōs boden sach/en
oock ghehoort hadde het ghene dat Sa-
lomon aen hē begheerde so was hi seer
blide wāt hi hadde groot vriēt geweest
met Dauid Salomōs vader/daer om
antwoerde hi. Ic hebbe ghesien en ver-
staen het gene dat ghi mi ontbodē hebt
ic sal doen vellen alle mijn cedren en an-
der boomē also vele als ghijer hebben
wilt/en ic salse te schepe doē brengen ter
zee daer ghijse hebben wilt/maer septe

mi bi leuvinghe en ander dingen die ick van noode hebben mach dat bidde ic u Doen sant Preyn den coninc Salomō cedarboomen en ander houts also vele als hijs hebben wilde. En die coninck Salomon sant hem alle iare twintich duysent muddē van zinder terwen en alsoe veel matē goeder olpen. Salomō koos twintich duysent werklieden en daer af sant hi die thien duysent totten berch van Libano En als die thien duysent daer twee maenden gheweest hadden so ghingen daer die ander thie duysent en die eerste thien duysent rusten haer oeck twee gheheel maenden. also deden oeck weder die andere als haer ghebuerte quā En Salomon dede soe vele dat hi hadde wel. lxx. duysent mannen die niet en dedē dan dat si hout steenen en ander dinghen droeghen o den voerscreuen tempel mede te makene. Hi hadde wel. lxxx. duysent metsers en steenhoutwers sonder die meesters vā den ambachte/ der welker waren drie duysent en drie hōdert. Die coninc gheboort datmen grote costelike steenen bereyden soude om dat fundament vanden seluen tempel. Dese steenē dede hi selue soecken in die gheberchten bi den steenhouders diese best kendē die daer toe dienden. Hi nam oeck vāden werklieden van Preyn daer toe. En die timmerlieden bereyden die balcken en dat ander hout van dat hē dienen mochte tot die timmeragie des voerscreuen tēpels. Dese steenē en alle dat hout dede Salomō bereyden buyten die stad vā Iherusalem also dat binnen der stad nocht hamer oft eenighe cloppinge ghehoort en was.

Coninck Salomon begōste den tempel te maken vier hōdert en. lxxx. iaar

na dat die kinderē van Israēl gheseyden waren wt Egipen/ int vierde iaer zjns coninc hjer/ indē Nepe. Dese tēpele wert ghemaect van witten claren blinckendē marmorsteen. Dese tempel was. lx. tredē lanck/ dat zjn drie hōdert voeten. Hi was. xx. treden breedt en hi was. xxx. treden hooghe. In dese tempel maecte die wijse coninck Salomon veel vree inde curiose wonderlike wercken/ het welc nyet wel mogelijc en ware datment in duysche boecken beschriuen soude. mer het was seer rijke/ lijck hout en seer rijckelijc ghewracht. wāt alle dat ghene dat in dien tempele was dat was ghedect met finen goude Des ghelijcke waren oeck alle die vate candelaren/vpolen/outaren/wierooch vaten/ampullen/en alle ander dinghen die tot den tempel behoorden al van finen goude. Dese tēpel was volmaect binnen den tijde vā. vij. iaren ende. vij. maenden. Doen vergaderde Salomō alle die vaillanste en die eerbaerste mannen van Israēl/en die princen vāden rj. gheslachte om die arcke gods te draghen inden tempel ons heeren en opte outaer te setten die Salomō hadde doe maken En doen die princen en mannē alle vergadert warē so haeldē si die arcke ons heeren met groter weerdicheyt en si droegen se inden tempel Daer setten si se op twee cherubiinnen vā finen goude die daer toe ghemaect waren. Dese cherubinnen bedecten mit haren vlogels die arcke gods ouer beyde sīde Doen die priesters de arcke op haer stede gheset haddē ende si vā daer gheseyden waren so quā de glorie gods neder in die ghelijkenisse vā eender wolcken also groot dat die priesters harē dienst niet voldoen en konden.

Wils Salomō sach dat de gracie gods
 neder ghecomē was en dat si haer sien
 līck thoonde so hadde hi grote blīscap
 seggende **N**u sie ick wel dat onse heere
 zjn woonstede hier gherosen heeft en
 dattet hē wel belīeft hier te woonē. **V**ā
 dier tijt dat wi wten lande vā Egipten
 ghecomē zjn tot desen daghe toe soe en
 hebdt in gheenderhande stadt willen
 woonen/maer nu hebdt v plaetse ghe
 cosen om hier bi ons te wonē **S**hi hebt
 ghewilt dat dat ic v dic hups makē sou
 de het welc uwen tempel is waer af ick
 mij seere bedancke van dīnre graciē
 dat ghi mi so lange gespaert hebt. **T**er
 stōt na dese woerdē viel hi op zjn knien
 voer die arcke gods en hi reptē zjn hā
 den ten hemel waert biddēde onsen he
 re seer deuotelīc dat hi alle de ghene aē
 hooren wilde die hē in dien tempel sou
 den comen aenroepen om eenige noot
 saken/het ware om peys/om goedē tijt
 om ghesontheit/oft om eenige anders
 nootzakelike dingen die si aen onsen he
 re begheerden in dat hups dat hi had
 de doen maken haer verleenē wilde op
 dat wi dīn heplīche wet onderhouden
 en volbrēngghen mogen. **D**aer na gaf
 Salomō dē volcke zjn benedictie en
 si deden alle te samen onsen heere een
 grote sacrificie mer. xx. duisent ossen en
 vi. duysent schapē. **S**i hielden grote fee
 ste en si bedreuen grote solēnītept voer
 onsen lieuen heere. vij. dagen lanc due
 rende **E**n ten eynde vā den. vij. dagen
 gaf Salomō alle dē volcke oerlof. **D**oē
 ghinc een veggelijck thupswaerts met
 groter blīscap omdat onse here haer lie
 den so wel versien hadde van eenē goe
 den wīsen en rechtueerdigen coninck/
 die so wīss was dat men alle die werelt
 dore van hem wist te spreke.

Hoe onse heere hem opēbaerde voer
 coninck Salomon na dat den tempele
 ghemaect was **Capittel. cc.**

Nu dat Salomō den tempel ons
 heren volmaect hadde en al wel
 versien hadde het ghene dat tot dē dien
 ste van dē tempel behoorde so opēbaer
 de hē onse heere tot Salomon in eenen
 visioen ghelijc hi tot anderen tijden in
 Sabeon ghedaen hadde/ seggende tot
 hem **I**c hebbe dīj bede verhoort die ghi
 aen mi ghedaen hebt in den tempele.
Ic hebbe dic hups gheheplich in minē
 name en ic sal volbrēngen alle dat ghe
 ne dat ghi aen mi begeert hebt **E**n eest
 dat ghi mīn wet en mīn gebodē hout
 ghelijc **D**auid v vader ghedaē heeft so
 sal ic minē hemel stercken dat is mīnē
 tempel ouer alle mīn volc alsoe ic uwē
 vader gheloeft hebbe **M**er en en wildi
 oeck mīn gheboden en mīn wet niet
 houden so suldt ghedestruert worden
Eest oeck dat ghi v keert tot eenighe af
 goden en ghi die aenbedet so sal ick alle
 dat lanc destruerē met alle den volcke
 tot haren spīte en gheheel **I**srahel sal
 zjn in groter scanden en scaemtē ouer
 al. en dit selue huis sal een exempel zjn
 van dīnre quaetheit en van haerder
 destructie. **D**e ghene die dit sien/sullen
 seggen **H**oe comet oft hoe eest dat desen
 tēpel niet so edele noch soe goet en is als
 hi gheweest heeft. **D**ie ander sullē ant
 woerden **O**m dat si haren god gheloo
 chent hebben diese wt Egiptē gebracht
 heeft en die haer so vele duechden ghe
 daen heeft **S**i zjn nu ghekeert aē die af
 goden en si aenbedēse daer o moeten si
Vandē dyp huisen (dit quaet lidē
 die Salomō dede makē **Cap. cc. i.**
Nu dat die coninck Salomō den tē
 pel ons heeren ghemaect hadde

so begonste hi zyn huysen te maken/ en hi maecte dype huysen die wcnemende groot waren. Dat eene daer af wert in eenen bosch ghemaect om zyn playlan- cie en genuecte. Dat ander was voer zyn wyf die des coninc Pharaons vā egyptē dochter was En dat derde was binnen der stadt van Jerusalem. Dat eerste huys was ghemaecht met twee stagen Die onderste stacie was steenē en daer sette men die specien die confec- ten en die costelike cypren/ also wel tot behoef vanden tempel als voer coninc Salomons huysghesin. Die ander sta- gie was vā lpbane van cedren en van anderen costelijken houte/ en dat huys was ghenaemt (dat huys van den hou- te) om dat het al omme mit costelijken houte dciert was. Achter dit huys wa- ren curiose houen/ en in die stagen vā houte leyde men die costelike wapenē vanden coninghen/ en om de ghens vā sinen houē. Dit was ghebaen o dat die wapenen ouermids den goeden roecht vanden houte bewaert souden zyn son- der verroesten. Daer dede Salomon maken twee hondert gouden schilden en so vele lancien diemē alle hinck aen die canteelen vāden seluen huise. Hi de- de maken drie hondert gulden buecke- laers de welke drie hondert mannē al- tijt voer den coninc droegen. Dese dype hondert mānen waren al tijt voer des coninc pallans En als die coninc tot eeniger plaetsen riden wilde so saten si elck op een peert en reden also voer dē coninc met goudē bueckelaers. Dit wa- ren alle edel ionghelingen en si hadden haer hant hangende tot opten sadel vā haren peerden. Dese hadden pegheljc eenē hoet van finē goude op haer hoefe om des wille als de sonne op haer liedē

hoofschene dat si dan schinē souden ve- le schoonder dan si waren om dat gont dat also in haer aēliche blinchede Daer na volchde die coninc in eenen wagene die seere rijckeliken toe ghemaect was inder manieren als die ouders dat pla- ghen te vseren en te doene. Dese stacie was hondert tredē breed/ vijftich tredē lanck en .xxx. tredē hooghe/ en het was al ghedect met costelike plancken vā ce- dren. Dit huys stont op drie oerdenen van calomnen En tusschen elcke oerdē wasser noch .xv. die eene tegen de ande- re. Tusschen die mueren en calomnen waren drie schoon galerien. Dat huys binnen Jherusalē maecte hi ghenoech ghelijc dat eerste/ en het was den ande- ren oech seer ghelijc/ maer het en hadde mer eē stacie/ en dat ander hadde twee stagen Maer al en hadt maer een sta- gie het wert nochtan veel edeliker ghe- wacht vā buyten en van binnen van costeliken ende curiosen wercke. In dit huys was eenen schonē throon seer wō- derlijc te aensien gemaect vā ruore en ghedect met finen gode. Dese throon hadde .vi. gradē op te klimmen/ hi was van achterē en van vore al ront Twee handen hielen die sittende plaecse daer men op sat/ die center rechter siden en die andere ter linker siden. Ende elc- ke hant hant hadde twee leekens/ en daer saten .xij. leekens op die .vi. trap- pen deen teghen andere. Men en vant noyt in gheen conincrijck so costelikē sa- le voer eenighen coninc oft oech sodanighen costeliken werc als dit was/ welc- ken throon Salomō selue geordineert hadde en doen makē. Daer na oede hij maken der coninginnē huys seer schoō en oech seer rijckelijck Daer na vmeer- derde hi die stadt die hi seer schoō mach

rich en stercedede makē. Die coninc Salomō stichte veel stedē en hi maecter vele sterck. Hi was ouer dese husen te maken, xiiij. iaer en ouer den tēpel gods te

maken was hi. vij. iaer en. vij. maenden. En aldus wracht hi te samē twintich iaer ende. vij. maenden/ ende daer na wilde hi hem rusten.

Vorde coninginne vā Saba totte coninck Salomō quam/en vandē presenten die si hē gaf **Capittel. cc. ij.**

In dien tijde liep die grote fame vā den coninck Salomō ouer alle die werelt vā iijnder groter wijsheyt ende vāden wonderlikē werckē die hi maecte en hadde doen maken. Dese maren liepen so verre dat si der coninginnen van Saba ter ooren quamē/de welke doen ter tijt een vāden wijssten vrouwē vander werelt was/En doen si dit van den coninck Salomō hoorde pepfde si datse besoekē soude oft het ghene oerck warachtich was dat si dagelijcx hoorde seggen/oft hi als sulckē man was als mē seude Daer om nam si gont siluer costelike ghesteenren en costelike specien/en

si repfde mit eenen schonē staet vā volcke na Jherusalē voer den coninc Salomon/en si vraechde hē van meniger hāde dingen daer si geen vstant af en hadde. En die coninc Salomō gaf haer vā als antwoerde sonder hē cenichs sins daer op te beradē. Als dese coninginne ghesien hadde die maniere vāden volcke en die misterien vā sinen huise ende die oerdinancie vā den dienaers die desphise ter tafelen brochten/si aensach die sacrificien die dat volck deden. Als si die al ghesiē hadde so ginc si voer dē coninc seggende tot hē. Nu sie ic wel datter warachtich is al dat ick vā v hebbe horen seggen/en noch sie ic veel meer dan mē mi gheseyt heeft. Dijn wijsheyt en dijn werckē gaen dinē naem te bouen/war

men en mach so vele niet seggen van u
 het en is noch veel meer. **S**hebenedijt
 zijn v lieden en alle de ghene die in dinē
 dienst zijn. **S**hebēdijt si dñn god die u
 so seere bemint heeft dat ghi nu beside
 den throon vā Israhel ende die v heeft
 doen regneren ouer zijn volck om dat
 ghijse in haer rechten en iusticien hou

Hier na gaf die conin (den soue
 ginne van Saba den coninc Salomō
 hondert en .xx. besanten gouts en also
 vele costelijcke ghesteenten datter nopt
 so veel binnen Jerusalem gheweest en
 hadde als si hē op die rijt gaf. **S**i gaf hē
 oeck een wortele van balssem de welke
 Salomon plante en hi voedde so lan
 ghe tot dat si balssem droech. En die co
 ninck Salomon beschanck dese conin
 ghinne weder seer rijckelijckē/ gheuen
 de haer al dat si aen hem begheerende
 was Daer na nam si oerlof aē hem en
 si keerde weder tot haren lande.

Die sommige segghen dat die conin
 ghinne na dat si van daer ghescheyden
 was aen den coninc Salomō een won
 derlijck stuck screef dwelcke si hē niet seg
 ghen en dorste doen si bi hem was/ dat
 was vanden houte daer een man aen
 hangen moeste die de wet der heydenē
 verkeerē soude en die wet der iode de
 strueren En si ontboudt hē seker teke
 nen daer hi dit hout bi kennen oft vin
 den soude. Daer nae maecte men daer
 een piscine en die enghete gods roerde
 dat water vāder piscinen/ en die eerste
 die daer na in dat watere ghecomē ton
 de die wert ghenesen van zijnder onge
 sonthept. En inden tijde vander passie
 ons heeren so begonste dat hout te swē
 men bouen op dat watere/ en die ioden
 nament en si maecte daer af dat crups
 daer onse heere aē ghehāgen wert.

Coninck Salomō hadde schepen die
 hem gouts en siluers ghenoech broch
 ten. en specialijck dat schip van Prepn
 dat reysde in Africa en het brocht den
 coninck Salomon gout precioes hout
 dierbaer ghesteentē in groter menich
 ten. Dat gout dat men den coninc Sa
 lomō alle iaer brocht dat woech hondt
 en .lxxvi. bisanten/ wighenomē noch de
 ghene die hē renten gauen van haren
 landen/ ghelijc als coningen hertogen
 princen coopliden en dier ghelijck/ die
 hē alle iaer renten brochten. Ende die
 coninc Salomon maecte alle die vate
 van sinen huyse van sinen goude ende
 specialijck daer men wt adt en dranch.
Coninck salomon dede soe vele dat het
 gout binnē Jerusalem so luttel ghepre
 sen wert als siluer/ so groten menichte
 quaems daer. Die ghesteenten en wer
 den daer oeck niet seer ghepresen ouer
 mits die menichfuldicheyt **W**āt des co
 ninck schip ghinc alle drie iaren metten
 schepen van Prepn tot in Tarchen en si
 brochten gout en siluere in grooter me
 nichten en tanden van olifanten sim
 men en paeuwen. En ouermids desen
 was coninc salomon bouen alle conin
 ghen vāder werelt rijcke.

Hoe coninc Salomon doer die temp
 tation der vrouwen god liet en aenbe
 de die afgoden **Capittel. cc. iij.**

Als coninc salomon zijn wert ghe
 late hadde/ en hem rustē woude
 wāt hi out begonst te wordē so vkeerde
 hi zijn leuen vā int goede totten quade
 en hi begonst die oneerlike vrouwen te
 beminne dwelcke hē god verbodē had
 de/ te weten des coninck Pharaōs doch
 tere/ die vrouwen van Moab/ die van
 Almon en andere die van zijnō wet niet
 en waren de welke hē onse heere ver

boden hadde seggende aldus Wāt wa-
rachelikē si sullen v bedriegen en si sul-
len v aen haer goden doen ghelouen/
en si sullense v doen aēbeden tot uwer
grooter schanden.

Dese vrouwe quamen tot Salomō
en hē begonste seer te beminnen ende
kief te hebben. Hi hadde. vi. hondt huif
vrouwe die alle verciert waren ghelijc
coninghinnen. Hier toe hadde hi noch
drie hondert concubinē die den coninck
tot sulckē erroer brochten dat si hē haer
afgoden deden aenbeden/elck den sinē.
Si stichten tēpelen voer haer afgoden
en Salomon liet onsen here. Daer om
was onse heere seer ghestoort tegen hē
en hē sant hem eenē propheet die hem
sepde. Om dat ghi onsen heere ghelate
hebt en die afgoden aenbedet/ende ghi
hebt ghedaen het ghene dat hi v verbo-
den hadde dair om sal hi dijn conincric
deplen en hi sal dat grootste deel gheue
een van dijnē minsten dienaers/maer
hi en sal dit niet doen die wile dat ghi le-
uen sult En hi en sal dit niet late ter lief-
den van v mer het sal zjn ter liefsten vā
sinē dienaer David/die wel gheleest he-
uet alle zjn leuen lanc sonder eenighe
afgoden te aenbedene.

Maer na die tijt dat Salomō onsen
heere verstoort hadde so sant hem god
alcht viandē die zjn qualicuaert soch-
ten Dese viandē oerloechden tegen hē
ende si deden hē alle den hinder die si cō-
den. Onder welke Jheroboā Nadabs
sone de eene was/ de welke een vā Sa-
lomon's officiers was. Want doen Sa-
lomon Melo maecte soe sach hi dat de-
se Jheroboā een wijs man was daer o
maecte hi hē meester van dien wercke
Daer nae maecte hi dat bi ontfangher
was vā alle die gheslachten vā Joseph

Dese Jheroboā ghinc op die tijt buiter
Jerusalem en hi vant den propheet A-
yas in eenē wech gheleet met eenē nieu-
wen mantele. Dese propheet ontcleede
hem en hi sloech sinen mätel in. xij. stuc-
ken/seggende tot Jheroboā Heer thien
stukken vā minen mätel en hoorz wat
v onse heere ontbiet Ich sal schepdē dat
conincric vā Salomon en hem en sul-
len maer bliuen twee deelen dat zj twee
gheslachten/ en ghi sult regneren ouer
die ander thien gheslachten En dat sal
also geschien om dat hi die verboden af-
goden aenbeden heeft. Hi en stelt hem
niet om mijn ghebodē te onderhouden
ghelijc zjn vader David dede. Maer
pimmers doer de liefte vā minen bison-
deren goeden vriend David soe en sal ic
hē dat niet af nemē alsoe langhe als hi
leuen sal Maer na zjn doot en sal zjn
sone niet voerdere regneren dan ouer
die twee linagpen oft gheslachten van
Israhel/maer ic en wille niet gheheelic
destrueren/ mer dat ick hē niet al en de-
struere dat en late ic niet doer die lief de
van hem/ick sal dat laten doer mijnen
lichtdragher en minen ghetrouwē die-
nare David sinen vader/en ic sal v ghe-
uen die ander thien gheslachten Daer-
om ster wel toe dat ghi mi alcht getrou-
we en ghedienstich blijft Want eest dat
ghi mijn wedt en mijn gheboden hout
ghelijc David ghedaen heeft ghi en die
uwe sullen ewelijc regnerē ouer Isra-
hel. Maer eest dat ghi cōtrarie doet so
sult v oeck al contrarie comen. Als Jhe-
roboam ghehoort hadde het ghene dat
hem onse heere hadde doen segghen bi
den propheet Ahas/soe begonst hi hem
seluē seer te verheffen en te verhouer-
dighen tegen coninck Salomon/en hi
dede alcht zj beste om Salomō te bren-

ghen inden haet vā sinen volcke. Mer doen Salomon dat gheware wert soe socht hi weghen en manieren om dat volc met Iheroboam te dooden/en Iheroboam vloot in Egipten/dair bleef hi tot dat Salomō doot was. Deer corts hier na sterf Salomon en hē wer bi sinen vader David begrauē/doen hi. xl. iarē gheregneerohadde ouer dat volck van Irahel.

Men sal wetē dat Joseph een groot meester der ioden scrīft dat Salomon een seer out man sterf/en hi regneerde xl. iaer/en hien was m. x. iaer oudt doen hi begonste te regneren. Nu is de solucie daer op/dat de scrītuere den tē neemt van doen hi begonst te regnerē tot dat hi hem stelde quaet te doen/mer van doen voorts en maect die scrīture daer gheen mencie af. Nu eest een vraghe oft Salomon behoudē is hier sorgehen vele doctoren vore/want men en bewint in geen scrīture dat hi opreninghe penitēcie dede/anders dan in eenē boeck die hi maecte/diemen heet Ecclesiastica historia. in welchen boeck hi vertelt alle die errorē/en hē bewīst daer merckelijc dat alle dat ghene dat inder werelt is niet en is dā liden en verdriet en dat hi veel vrouwen vonden hadde die bitterder waren dan die zee/en veel meer also danighe dinghen/her welke meer staet tot penitēcie dan tot ander dinghen. Sinte Gregorius seet/al pft dat Salomon die stichter des tempels sondichde hi beterde hem daer na en hi dede penitēcie. Hi screef oech den boec vanden prouerben inden tēde vā hē der wīshēpt/dair hi merctē datter goet was dat hi penitēcie dede en hē nam correctie en disciplinē En sinte Ambrosius heet hē sant in een epistel.

Hoe Roboam na die doot van Salomon sinen vader alleen ouer twee gheslachte regneerde Capittel. cc. iij.

Die doot van coninck Salomō regneerde Roboam hē sone/en hi quam in die stad van Sichem daer alle die princen vanden .xij. gheslachte vergadert waren om Roboam coninc te maken/en Iheroboam was oec met haerlieden in Sichem gheromē. En die .xij. gheslachten spraken tot Roboam. Dijn vader heeft ons seer swaerlijc en fellijc gheregeert/sout ghi ons oec also mepnen te regerene wē en soudē dat niet connen verdragen Maer pft dat ghi ons soetelijc handelen wilt wi sullē veevelijc onderdanich hē en houden v voer onsen heere en coninck Hier op antwoerde Roboam dat hi haerlieden hier af antwoerde seggen soude binnē drie daghen. Mae desen riep Roboam tot hem Dadoch/Sanaias Inade endē meer andere die hē raetslieden warē/en hi sepde hemliedē alle dat ghene dat hē die princen vanden .xij. gheslachten gheseyt hadde/vragende wat raet si hē hier af gheue soudē. Dē antwoerden hē Eest dat ghi ouer dit volc wilt regneren so doet dat si aen v vsoeckē/spreectse vriedelijc en soetelijc toe so suldhē tot dēnen wille crighen. Als Roboam den raet ghehoort hadde die si hē gauen so en behaechde hē dien niet wel/niet tegenstaēde dat si nochtās de wīste vā dien lande waren. Daer o riep hi tot hē die iongheden die ionc vā herten en van lichaē waren en clein vā sinnen/desen vraechde hi wat antwoerde dat si hē hier op souden geuen/vtellede hē lieden dē raet die hē de ouds ghegeue hadden Die iongheden antwoerde na dat vstant haerder iochēpt seggende tot hē aldus Eest dat

der ionchept/tot hē segghende **E**est dat ghi desen volcke doet ende gheloeft het ghene dat si aen v versoekē so en sullē si v niet ontsien noch vreesen noch prijsen **E**n eest dat ghi v ouer hair coninck maect met geweldē so sullen si v ontsiē en prijsen want si en hebbē gheenen anderen daer si aen souden mogen gaen dan aen v/daer o suldiij haer aldus antwoerden/seggende **M**inen clepnē vinger is beter en subtylder dan dē grootsten vingere vā minē vader was. **M**ijn vadere heeft v met cleppen roedekens gheslaghen/maer ick sal v met groten roorden slaen.

Doen **R**oboam aldus ghehoort hadde den raet vā den ouden wijsen/ en oec den raet vā den iongen lieden so liet hij den raet vā sinen ouders en hi hielt hē aen den raet vā den iongers. **E**n als dē derden dach quā so vergaderden **R**oboam en de meeste van den gheslachte ter seluer plaetsen die hi hē lieden betekent hadde/en si begheerden antwoerde. **D**oen seyde **R**oboam mit luyder stemmen aldus tot hē lieden seggende. **G**hi segget dat mijn vader v liedē hert gheweest heeft en dat hi v misdaen en misdient heeft daer op ghij versoect dat ick dat beterē soude en dat ic v saechtmoediger zyn soude dan hij gheweest heeft hier op antwoerde ick v liedē dat ick niet doen en sal van tghene dat ghi aen mi versoect **E**n eest dat v mijn vader wel ghehouden heeft ick sal v noch veel bac houden **E**est dat v mijn vader met roeden gheslagen heeft ic sal v met coorde slaen **W**ant ic meyne dat ick beter ben in minen clepnē vinger dan mijn vader was in sinen groten vinger.

Doen **J**heroboam en die ander printen vā **R**oboams gheslachte antwoer-

de hoorden so haddē si grooten nijt segghende **W**at hebbē wij met **D**auid oft met zyn kinderen te doen/ oft wat hebben wij oeck van hē **L**aet ons gaen wij sullen wel eenē anderen coninc maken ouer ons/dan sullen wi sien hoe si hair hebben sullen die met hē aen spannen. **M**et desen ghingen die thien gheslachte van daer en si maectē **R**oboam coninc ouer haer. **E**n dat gheslachte vā **J**uda en van **S**eniamin bleuen aen **R**oboam. **R**oboam siende dat maer die twee gheslachten aen hē en bleuē soe sant hi **D**uran aen die ander gheslachte om te besien oft hysse hadde conen doen keeren/mer si dooden **D**uran. **R**oboam dit hoerende hadde grote sorghe en hij reysde weder na **J**herusalē. **A**ldus waren die twee gheslachten gheschepdē van den thien gheslachten en si bleuen voort al tijt gheschepdē. **A**ldus haddē die kinderen van **I**srahel al tijt twee coninghen waer af **R**oboam seer toernich en verbolghen was teghen die thien gheslachten. **E**n **R**oboam verlaemde wt **J**uda wel hondert en **lxxx**. goeder vechterder mannen om daer mede tegen die thien gheslachten te gaen. **M**aer onse heere sant hem eenen propheet die **S**emighenaet was die hē seyde dat si weder keerē souden **W**ar onse heere hadde dese schepdinge selue gheordineert/en hij en wilde oec niet dat si tegen haer broeders souden gaen vechten **D**oen keerde **R**oboam weder binen **J**herusalē.

Jheroboam aldus coninck zijnde ouer dat volck van **I**srahel so dachte en oerdineerde hi bi hem seluen dat het volck dat onder hem was te **J**herusalem in den tempel gods haer sacrificien doen en haer feestten en solemniteyten houden/mochte om keeren met haren ghe

rechten heere en met Roboam copact maken om hē te dooden. Daer om dede hi maken twee calueren van sijnen goude/ en dat esne dede hi stille in Dan en dat ander in Bethleem. En hi verboot sine volcke dat si niet meer in Jherusalem gaen en souden om god te aenbeden indē tempel. Maer hi dede hē lieden die gulde calueren aenbeden die hi hadde doen maken/ en hi dede eenen pegheliken segghen. Dier hier uwe goden die u beschermē sullen. En hi seyde dat alle manieren vā lieden peghelijck hare goden hadden/ wat hebdi dā binnen Jherusalē te doen om god te dienē als ghi uwe goden hier hebt. In deser maniere maecte Jheroboam sijn volc ongeloouich/ waer om onse heere seere ghestoort wert teghen hē. Dese Jheroboam verstelde oec die wet ons heeren en hi maecte ander priesters dan wien gheslachte vā Levi. Hi sette ander feest dagen dā die gheboden en geordineert waren te houden/ en hi dede dat volck aen die afgoden sacrificie doen.

In open tide als Jheroboam dat volck die gulden calueren hadde doen aenbeden die hi hadde doe makē soe quam hi open tijt in Bethleem omdat cālf te aenbiddē die hi daer hadde doen setten. En doen quam daer eē propheet open god daer sant aen den coninc Jheroboam/ en die propheet seyde hē wt den naem ons heeren aldus. O outaer hoort wat onse heere seyt. Daer sal een man op walsen wt den gheslachte vā Juda die gheheeten sal sijn Josias die op desen outaer sacrificie doen sal de priesters vā den afgoden die haer nu onderwindē te sacrificeren en te offeren wieroock en ander dingen op desen seluen outaer. En tot eenen teken dat het waer is dat ick

ghesept hebbe so sal desen outaer vā eenen schoren ende het sal al gestedrueert wordē dat daer bouē op staet. Doen die coninc Jheroboam dit aldus hadde horen seggen soe stact hi sijn hant voort en gheboort dat mē den propheet vangen soude. Ter stont wert die coninc gheslachten vāder iusticiē gods in die hant en inden arm alsoe dat den gheheele arm wert ghelijc oft hi al doot en droge gheweest hadde. Doen badt die coninc Jheroboam den propheet dat hi onsen heere voer hē bidden wilde/ dwelck die propheet alsoe dede. En als hi sijn ghebet ghedaen hadde so was die coninc als wel en supner ghenesen. Daer na badt die coninc den propheet dat hi met hē in sijn hof comē wilde hi soude hē grote ghiften gheuen ende goede chiere doen. Maer die propheet antwoerde hē dat hi daer niet comē en mocht/ want onse heere hadde hē beuolen dat hi niet eten oft drincken en soude binnen dien tijde dat hi wech sijn soude/ noch dat hi oec den wech niet weder keerē en soude die hi ghetomen was/ daer omme al wout ghi mi die eene helft van uwen goede gheuen soe en woude ick teghen dat beuel ons heeren niet doen.

Daer na ghinc die propheet lancx eenen anderē wech dan hi ghecomē was. En in Bethleem was een out man vā iaren die hem seluē een propheet dede noemē nochtan en was hi gheen/ mer hi was een loos propheet. Dese hoorde sinen kinderen vertellen die grote wonderlijcke wercken die de heplighe propheet ghedaen en ghesept hadde. Doen hi dit ghehoort hadde ghebodt hi dat men sinen ezel bereyden soude. En als den ezel bereyt was sach hi daer op en hi repl de na den propheet dē welcken hi

so cloeckelijc volchde dat hi hem achter-
haelde. En doen hi hē achterhaelt had-
de badt hi hē dat hi met hē in zyn hups
comē wilde. Mer die heylige propheet
begonst hē seere te excuseren/ seggende
dat hē onse heere voboden hadde dat hij
in den wech eten noch drincken en sou-
de. Doen seude die loose propheet tot hē
Ick ben so wel een propheet als ghi zyt
Want die engel gods heeft mi toe ghe-
sproken en gheseyt dat ick v weder sou-
de doen keeren en dat ghi met mi comē
sout. Die heylige propheet geloofde dit
wāt hi hadde ghemeynt dat het hadde
gheweest ghelijc hi hē seude/ en hij ginc
sitten eten en drincken neuen hē Doen
sprac die gheest gods doer den mont vā
den losen propheet Om dat ghi dat ge-
bot gods niet wel gehoudē en hebt/ die
v beuolen hadde dat ghi in den weghe
ete noch drinckē en soude welc ghi noch
tans ghedaen hebt/ daer om suldh ster-
uen. Ghi sult oeck weten dat dñn lichaē
in dñns vaders graf niet begrauen en
sal wordē/ noch oeck in dat graf vā dine
vriēden. En doen si wel gheten en ghe-
droncken haddē soe sat die propheet op
sinen ezēle en hi meynde te reysen vā
daer hi ghecomē was/ mer daer quā ee-
nen leeu in sinen wech die hē verflinde
Doen die leeu dē propheet vberēn had-
de liet hij hē daer liggen sond per meer
hē aen te tasten/ noch die leeu en misde-
de den ezēle oeck niet. En al dat gene dat
hier gheschiet was dat vcondichde mē
den loosen propheet die hem bedrogen
hadde/ hoe hi doot lach bi sinen ezēle/ en
hoe hē die leeu bewaerde om dat hem
die ander beesten niet misdoen oft ghe-
nakē en souldē. Doen nā dese propheet
dat lichaem en hij begroeft in zys selfs
graf/ beuelende sinen kinderē dat si hē

oec in dat selue graf begrauē souldē als
hi doot ware en dat si hē aen de een side
vā den propheet leggen souden/ en dat
si zyn beenen legghen souldē onder dpe
beenen vā den anderē propheet. Ende
die kinderen beloefden hē alsoe te doent
ghelijc hi dat beuolē hadde/ en si dedent
oock doen hi doot was.

In dien tijde was Abiale Jheroboās
sone herteliken sieck/ waer af Jherobo-
am met allen droeue en seer te onpasse
was/ seggende tot sinen wijue. Wissele
oft verandert dñn cleederen en gaet in
den tempel met simpelē cleederē in Si-
lo tot eenen heyligen propheet diemen
Ahas heet/ die tot anderen tijden tegen
mi ghesprokē heeft en mij vercondichde
dat ic coninc zyn soude/ hi sal v de waer-
heyt wel seggen wat vā desen kide ghe-
schien sal. Doen ghinc Jheroboās wijf
in Silo totten hupsē vā Ahas den pro-
pheet/ die doen ter tijt blind was vā ou-
heden/ mer si en conde niet so secretelijc
in hups gecomē hi en wert des ghewa-
re/ en hi kēdese tot haer seggende Vrou-
we die Jheroboās wijf zyt comt cloecke-
liken in mijn hups/ waer om wilt ghi
v bedeckeliken houden. Ghi sult Jhero-
boam dinē man seggen vā ons heeren
weghen/ dat hē onse here verheuen en
vercosen heeft voer alle dat volc en hij
heeft hē coninc ghemaect ouer zñ volck
maer hi heeft hē ghelochent hi heeft hē
verstekē hi heeft die afgodē ghemaect
en aen ghebedē/ daer om sal hē god pu-
nieren en god salt al ter door brenghen
dat Jheroboā aen cleeft oft bestaet also
datter niemāt vā hē bliuen en sal. En
hi sal sinen lichaem den beesten gheue
die opter aerden zyn/ wāt hi heeft die af-
goden aenbedet/ en heeft meer quaets
ghedaen dan opt man dede. Hi heeft al

le dat volck vā onsen heere ghekeert int sulcker manierē dat si hē ghelaten hebben en si hebben oech die de afgodē aendeden/daer om keert weder tot Iheroboam en segt hem dit/ en also haest als ghi in hups;ijn sulc soe sal dat kint ter stont steruen en begrauen worden En het ghebuerde alte male inder manieren als die pphect dat gheseyt hadde.

Iheroboā regheerde .xxij. iaer eer hi sterf. Daer na regneerde een vā sinen sonen diemē Radab hiet. En Roboam regneerde ouer dat geslachte vā Juda en hi was wel .xli. iaer out eer hi begonste te regnerē/hi regneerde .xxiiij. iaer

Die hinderen vā Iſrahel deden seer veel quaets teghen onsen heere/si dienden die afgoden aennemēde dat onghe looue/waer af onse heere tegen haer lie den seer ghestoort was. En int .rv. iaer van dē conincrycke van Roboam sanc onse heere Suzac den coninc vā Egipten in Ierusalem en hi brack die aliancien die hi met Salomon en met sinen sone gemaect hadde Hij ghinc met sinē volcke inden tempel en hi nam alle die costelicheit die daer binen was/en oech alle Salomōs schat die hi achter ghelaten hadde/en dpe croone die Salomon plach te dragen Dit droech hi al met hē en Roboam dede een coperē crone maken/en daer na sterf hij Ende zyn sone Abian regneerde na hem.

Int .viij. iaer vā Iheroboam regneerde Abian na sinē vader Roboam en hi was vā quaden leuē gheliker wijs dat zyn vader gheweest hadde/hi en maecte van god gheen werck. Iheroboam en Abian oerloechden tegen malcāderen so langhe als si leefden. En als Abian ontrent drie iaer gheregneert hadde so sterf hi/ende hi wert begrauen bi sinen

vader e Roboam.

Daer nae regneerde Aza die sone vā Abian int .xx. iaer vā Iheroboā Hi regneerde binnē Ierusalem .xli. iaer Hi dede dē wille gods en beminde hē ghelijc David ghedaē hadde. Int tweede iaer des conincrycx vā Aza so begonste Radab te regnerē/Radabs sone die Iheroboams sone was ouer Iſrahel nae die doot vā sinē vader/en hi was so quaer als zyn vader opt gheweest hadde. En als hi twee iaer gheregneert hadde soe ghebuerde dat hi die stadt vā Jetro belegghen hadde in der philistinē lant En Saasa die vā sinen hupsgesinne was die dode hē daer en hij regneerde na hē int derde iaer vā den conincrycke vā Aza die in Ierusalē regneerde. Dese Saasa bracht Aza den coninc vā Ierusalem ter doot en alle die ghene die Iheroboā bestonden alsoe datter niet een en bleef het werdt al ghedestruceert en ghedoot/ghelijc onse heere dat voertijts beloefte hadde doer sinē propheet. Saasa regneerde .xxiiij. iaer ouer Iſrahel en hi dede veel quaets. En die propheet Jehu quā tot hē doer dat beuel ons heren en hi seyde tot hē aldus Ic hebbe v ghenomen wt uwe arme catiueicheyt en hebbe v coninc ghemaect/en voer alle die duechte die ic v ghedaē hebbe keert ghij mi wedere allulcken dienst als dat ghi ghi noch veel argher en quader zijt dā Iheroboā v vader opt was Daer ōme suldij sekerlyc en warachtelic werē dat ic met v doen sal ghelijc ic ghedadn hebbe met Iheroboā Want alle die v aēcleuen sullen steruē inder stadt/die hōden sullen haer vleesch vſchoren En de ghene die te velde steruen die sullen die vogelen doerpicken en wach dragen Mer vā al dat ghene dat hē die propheet sey

De en stelde hi hē noyt tot beteringhen/
maer hi wert van daghe te daghe veel
argher dan hi noyt te voren gheweest
hadde Daer na hadden Saasa en Asa
oerloghe tegen malscanderen. En Asa
hadde int thiende iaer vā sinen coninc
rijcke een groote victorie teghen den co
ninc vā Ethiopien die int lant vā Juda
was met groter macht vā volcke en hi
wilde dat lant destrueren en pilleren.
Asa ghinc hē tegen met grooter macht
van volcke en hi verwan hē. En doen
hi van dier victorien ghecomē was soe
quā een propheet tot hē/ seggende Om
dat ghi god bemit hebt met goeder her
ten en ghedient daer om heeft hi v dese
victorie verleenet. Doen gheboodt Asa
ouer alle zyn conincrijck dat mē god lo
uen dancken en dienen soude/ en dat hē
een pēghelijc stellē soude om gods wet
en zyn ghebodē te volbrengen.

¶ Saasa oerloechde seer sterckelijc op
den coninc Asa en hi quā int lant vā Ju
da/daer dede hi een sterck blochuis ma
ken teghen die stad van Jherusalē dat
Rama gheheeten wert En dat dede hi
daer makē om dat niemant in Jerusa
lem en soude dorren gaen oft daer wt co
men. Doen Asa sach dat hi so sterckelijc
ken belegghen was dat hi hē nauwelijc
bekeeren en conde so nā hi alle dat goud
en siluere dat hi gheerighen conde en si
nen tresoer/ dit lant hi al bi seker boden
tot Senadab den coninc van Syrien/
biddende hē dat si alsulcken aliancie en
vrientschap te samen hebben mochten
ghelijc als zyn vader alcht met hē had
de ghehadt En dat hi hem succoers en
bistans woude doen teghen Saasa dē
coninck van Psrahel die hem seer sterck
elijc belegghen hadde en hem destrue
ren wilde. Als Senadab die coninc vā

Syrien dese boden sach comen met den
presente en hoorende het ghene dat die
coninck van Juda aen hem begheerde
so verblijde hi hē seere en hi ontfinc die
ghiften. Hi lant zyn volck ter stont den
coninc Asa te hulpen teghen dat volck
van psrahel die welcke in zyn lant sloe
ghen en begonsten dat te destrueren.
Als Saasa dese tijdinge hoorde soe liet
hi zyn voernemen en hi ghinc zyn lant
bescherme. Seer corts hier na ontboot
Asa die coninc van Juda ouer alle zyn
lant dat hē nyemant excuserē en soude
maer dat si alle tot hem comen soudent
en dat si alle dat hout en die steenen na
men die Saasa ghereet hadde doē ma
ken om rama te besluppen.

¶ Als Jehu die pphet dē coninc Saa
sa vertelt hadde hoe onse here tegen hē
ghestoot was om dat hi so veel quaets
dede en dat hi hē nyet en beterde maer
dat hi alle dage argerde/ so hadde Saa
sa dies groten nijt en hij dede den seluē
ppheet doot slaen/ en dies was onse he
re tegen hē seer ghestoot. Dese Saasa
regneerde. xxiiij. iaer in psrahel en doen
¶ Asa hē regneerde een vā si. (sterf hi
nen sonē diemē Hela noēde. Int. xxvi.
iaer des conincrijcx vā Asa begōst Hela
in psrahel te regnerē/ en hi regneerde. ij.
iaer Hi dede veel quaets ghelijc zyn va
der ghedaē hadde daer o punierde hē
onse here en lant tegen hē een vā sinen
officiers diemē Ranzihiet Dese bespie
de hē op eē tijt in zyn eygen huys in Ter
sa daer hi vol vā wīne was Daer liep
ranzi op hē en dode hē en regneerde na
¶ Int. xxvij. iaer des conincrijcx (hē
vā Asa regneerde ranzi in psrahel/ en hi
en regneerde maer. vij. dagen wāt doē
hi Hela sinē heere ghedoot hadde doen
was dat heyt vā psrahel gelogeert voer

Sebeton het welcke een stadt der philistinen was Daer quamē die tijdingen dat hela doot was/ en dat hē Kāzi gedoot hadde Doen maecte alle dat volck van ysrahel Kāzi continck en si lieten dat belegghen staen en si ghingen Thersa belegghen. Als Kāzi dit sach hadde hi grote sorghe en hi vloot int huys vā den coninc/ en hi stack daer dat vier in ende hi vbrande hē seluen. Aldus sterf hi een quade doot om zyn quact leuen. En Kāzi regneerde oec int .xxvij. iaer des coninc rijk van Aza/ en hi regneerde .xij. iaer. Hi was eē seer quact ongelouich man ghelijc Ahoam geweest hadde. En hi dede veel meer quaets dā zyn vader opt ghedaen hadde oft oeck pemant van sinen ouders.

Als rāzi .xij. iaer gheregneert hadde en doot was soe regneerde zyn sone Achab. Dese Achab verargherde noch meer dan zyn vader ghedaen hadde of pemant vā alle den anderen coningen ghedaen hadden die voer hem gheregneert hadde. Dese Achab was eē wtrematen quact wtreet tyran Hi begonste te regneren int .xxxix. iaer des coninc rijk van Aza die in Jherusalē regneerde. Dese coninc Achab en achte die wet noch die gheboden gods niet met allen mer hi verergherde so langer soe meer niet vraghende na den toren gods. Hij maecte npeuwe outaren in Samaria en tot meer ander plaetsen in Ysrahel. Hi maecte oeck al nieuwe goden/ en hi nam te wīue Jhelabel des coninc van Sidonien dochtere/ die welcke een seer quact wīf was. Hi was also met haer der liefsten beuangen dat si hē harē god Saal dede aenbedē. Doen quā Helias die propheet tot Achab en hi sepe hem Om dījnre quaetheyt wille so gheloue

114
ick gode dien ic met goeder hertē diene dattet niet regenen noch dauwē en sal hier opter aerden voer die tijt dat ick u dat seggen sal. Daer na soe gheboot onse heere Helpā dat hi vā daer schepden soude. En Helpas ghinc neuen een riviere diemē Caris noemde/ daer vloot hi wt vreesen vāden coninc Achab die hē sochte om ter doot te brengen. Onse heere gaf hē daer zyn behoefte en hi hiel hē daer so secretelijc dat niemāt en mist waer hi was. Die rauens brachten hē twee werf des daechs vleesch en broot eten/ en hi dranc wtter loopender beke. Binnen corten tijde droochde die loopēde beke wt/ want het en reghende nyet daer o sepe onse heere tot Helpā Saet in Derepta (het welcke een cleyne stadt in Sidonien was) daer suldi een arm vrouwe vindē die weduwe is/ en plucc wolle lanx der haghē achter wegen. Doen sepe Helpas tot haer Vrouwe ic bidde v dat ghi mij een luttel waters wilt halen om te drincken. En als dese vrouwe ghinck so riep haer Helias na dat si hē metten watere eē luttel brootē brenghen soude. Si andwoerde dat si gheen brooten hadde. Maer si sepe ic hebbe een luttel meels met eē luttel oliē in een potken/ en ic hebbe risekens gheraep om vier te makene om een coeckken te backen voer mi en mijn kint te eten en daer na sullen wij van honger steruen. Doen sprack Helpas tot haer En vrees nyet noch en hebt gheen sorghe mer maect voer mi eerst een coeckken daer na suldi een makē voer v en voer v kint wāt onse heere heeft geordineert dat v meel noch v olie niet minderen en sal voer die tijt dattet hier opter aerden reghenen sal. Helpas bleef een luttel tijts bij dese vrouwe en dat meel

noch die alpe en ininderde niet voer die
tijt datter seer wel reghende en darmen
nieuwe vruchtē ghenoech vant. Cort
daer na ghebuerdet dat die sone vāder
vrouwen daer Helpas woonde so sieck
wert dat hi sterf en doen de vrouwe ha
ren sone door sach sepde si tot Helpā Se
minde heere wat hebbe ick v mis daen/
sich hier binnen ghecomē om mi te pu
neren vā mijn mis daden en van mijn
sonden dat ghi mijn kint alsoe ghedooft
hebt (Si meynde dat si o die heylicheyt
van Helpas alsoe ghepuneert moeste
worden). Helias sach se met grote druc
ke beuangen o haer kint dat daer doot
lach/daer ome droech hi dit kint op zyn
bedde in die sonne daer hij ghelogeert
was Daer sach hi drie werf op dit kint
biddende onsen heere dat hi dien hinde
den gheest des leuens in seyn den wilde
Onse heere verhoorde Helpas ghebet
en hij dede dat kint vander doot weder
om leuende op staen. Doen danckte en
loefde die goede vrouwe onsen here/seg
gende tot Helpas Jck sie wel dat ghi ee
heyligh propheet zyt/ en de sprake gods
is warachteliche in dinen mont.
Als dan die drie iaren vāden dierē tijt
de en vanden groten ghebreken ghele
den waren soe riep onse heere den pro
pheet Helpas tot hē seggende Jck wil
dat ghi gaet spreke tegen Achab wāt ic
sal doen reghenē. In deser tijt was so
groten dieren tijt en so groot ghebreck
regens darmen niet so vele en cōde ghe
winden als een groen gras het en was
altemale verbrant en verdeluet. Ende
die coninc Achab hadde eenen hoefmee
ster ghenoecht Abdias de welke onsen
heere vreesde en beminde. Als Isabel
Achabs huysvrouwe die propheete ons
heeren dede dodē so verberch hijer wel

hondert in vouten en helbers onder de
aerde daer hijse teten en te drinckē gaf/
dwelck onsen heere seer wel behaechde
en hi veruulde hē namāels mette geest
der propheetien. Tot desen voernoēden
Abdias sprac die coninc Achab. Laet os
onder ons bepde gaen besien oft wij ve
wers enighe beemden souden mogen
vindē daer voersel ware voer onse bee
sten/ ghi sult ter eender side ouer al gaē
soecken en ick ter ander siden. Als si al
dus ouer al ghingen soecken so quam
Helias int ghemoete vā Abdias/ die al
dus tot hē sepde Saet henen tot uwen
heere en segt hem dat Helias tegen hē
spreken wilt. Abdias antwoerde hem
Och laen heyligh propheet wat heb
be ic v mis daen dat ghi mi aldus ontee
ren wilt/wāt neemt v die heyligh geest
gods hi sal v lepdē daert hē belieuē sal
en ic en sal niet weten waer dat ghi zyt
dies hein die coninc reghen mij scooren
soude en doen mi dat becoopen en dodē
mi sonder verdrach/ ghi weet doch wel
dat ick van ionckr alcht onsen heere be
mint en ghevreesst hebbe. Doen swoer
Helpas/ daer come af datter af comen
mach ick sal tegen Achab spreke. Daer
na ghinc Helpas soe verre dat hi hem
vant/ en doen Achab Helpā sach sepde
hi tot hē aldus. En sich nyet die ghene
die dat volck van ysrahel aldus trauel
leert. Waer op Helpas hem antwoerde
Jck en hebbe niet ghetrauelleert/ maer
dat doet ghi die god gheloochent hebt
ghelich dijn vaders ghedaen hebben.
Ghi hebt Saal ghedient ende die afgo
den aen ghebeden. Ghi hebt onsen hee
re ghelaten/en ghi hebt zyn wet ende si
ne gheboden versmaert.

¶ Hoe dpe propheet Helpas acht hon

dertende vijftich valsche propheten ter doot brochte Capittel. cc. v.

OMer na seyde Helyas tot Achab. Doet versamen alle dat volck en die vier hondert en vijftich propheten van Baal met die vier hōdert propheeten vanden houte en doetsse alle versamen opten berch van Carmeli En als alle die propheten te samen vergadert waren en si laten en aten aen die tafele vā Jhesabel so sprac Helias tot haer lie den Shi sult so lange cropel en houten de gae/oft onse heere v god is/waer om en dient noch en aenbeder ghi hem niet Shi hout alle te samē Baal voer n wē god Maer dat volc en antwoerde hier op niet een woert. Doen seyde Helyas tot haer lieden Ic ben alleen bleuen propheet ons heren/ liet hier vier hondert en vijftich propheetē van Baal en vier hondert ande/ dat zyn acht hondert en vijftich te samen/ ic sal eenē os hebben en si eenen. en si sullen haren os in stukken snijden en dat vleesch dan op eenē outaer legghen met eenē groten hoop houtsonder eenich vier daer onder te doen en ic sal oeck des ghelike doen met den minen en dan sullen wi elck onsen god aenroepen En diens bede dat verhoort wort dien sal dat vier wten hemele zyn sacrificie comen ontfeken en verbranden En den ghenē die dit gebuert diens god sal warachtich god zyn ende onser alder god. Als dat volck hoorde het ghene dat Helyas proponeerde en propheteerde so walt haer allen seer bequame en si seiden dattet haer allē also believde. Doen seyde Helias tot die propheten van Baal. Om dat ghi dē meesten hoop zyt so suldi v werck eerst doē Als dese propheten hare outaer bereect ghemaect hadden en daer hout op ghe

lept hadden en dpe stukken van haren os daer op soe aenriepen si haren god Baal vandes morgens scer vroech tot op den gherechten noene. Maer daer en antmoerde niemant Dh dedē noch tans so wel haer deuotie dat si haer seluen met scherpe puntkens bloetlaten. Want die hellsche vpant neemt groote ghenuechte en behagen in die ghemeyne bloetstoringhe/mer wat si dedē het en halp al niet. En Helyas spotte met haer lieden/ seggende Shi heren roept en crijt wat luydere op dattet dñ god wel hoozen mach Het mach bi auonturen comen hi slaept/oft dat hi met andere dingen besmert is alsoe dat hi gheē stade en heeft om v te aenhooren. Als Helyas langhe ghebept hadde en sach dat si niet ghedoen en conden so dede hi den outaer ons heren berepde die daer voertzts plach te staē mer hi was ghe destrueert/en hñ nam. xij. stukken vanden ossen na dat ghetal der. xij. geslachten van Israhel. Doen maecte Helias eenen outaer ter eeren en ter weerdicheden ons heeren. Hi maecte oeck een conduyt met watere ront om dpen outaer/en hi leyde die stukken vanden osse op dat hout/en doen dede hñ een groot deel waters/ghietē opten outaer op dat hout en op die stukke van den osse. Dit dede hi tot dri reysen toe dat het hout dē outaer en al dat daer ontrēt was wel nat was vāden watere. En die grache oft cōduyten die ront o den outaer stonden die warē oeck al vol waters. Daer na aenriep Helyas onsen heere hē bid dende en seggende met luyder stemmen voer alle dat volck. Shebndijc heplich god Abrahā Isaac Jacob wilt thoonē op desen dach dat ghi god van israhel zyt en dat ick dñ dienaer bin ende dat

al dat ghene dat ic ghedaē hebbe si met
v Kenhoort en volbrenge doch mi ghe
bet op dat die volc kenen mach dat ghi
warachtich god zijt. En corts na dat hi
zij ghebet ghedaē hadde so sach mi een
groot vier wren hemel neder comē het
welcken os verbrande en dat hout/die
steenē vanden outaer en dat water vā
den cōdupren in sulcker manieren dat
daer affcē noch niet en bleef. Als dz volc
dit sach so aenbadē si onsen heere voer
harē god/ seggēde Ghi zijt warachtich
god en daer en is oeck ands gheen god
dan ghi. Doē ghebodt Helpas dē volc
ke dat si die acht hōvert en vjftich loose
prophetē vangen souden en bringen se
optē oener vā cedron/ daer brocht se He
lpas alle ter doot datter niet een te liue
en bleef noch en ontquā En als helpas
alle de loose prophetē ghedoot hadde so
sprac hi totten coninc Achab Saet eten
eer den reghen come wāt het sal ter stōt
reghenē. Daer na clam Helpas opren
berch vā Carmeli en hi stelde hē in zjn
ghebet met sinē hoofde gheboocht tot si
nen knien/ en hi riep sinē knape tot hē/
seggende Besiet al omme lanc der zee
oft ghi npeuwers eenige wolckē op en
siet staen Maer die locht was also scho
ne en claer dat daer niet also vele als eē
doncker pleyken aen en was. Doē sey
de hē die knape dattet ouer al enē claer
was. En helpas beual hē daer na te lie
ne tot seuen reysen toe En als die knape
ter seuenster reysen daer quā soe seyde
hi tot Helpas dat hi een wolckē sach hef
fen ontrent also groot als eenen man.
Corts daer na vermenichfuldichde die
wolckē ouer al Doen seide die propheet
Helpas totten coninc Achab. Sidt lich
telijck op uwen wagen op dat ghi hier
niet beuangen en blijft vanden regen.

Achab en was niet so haest op gheseten
hi en sach den hemel al omme vol wolc
ken behangen aen alle siden en het be
gonste seer stijf te reghenen Het hief ee
nen seer grote wind en Achab reedt na
Jerusalem. En die hant gods bleef bo
uen den propheet Helpas also dat hi so
lichtelijck liep te voere tot dat hi binnen
die stad van Jerusalē quā als Achab
reedt tewaghene.

Als Heselabel Achabs wijf hoorde seg
ghen hoe Helias ter doot gebracht had
de alle dpe propheten vā Baal en oecht
die ander prophetē so hadde si ouer gro
ten druck/ en si ontboodt Helpam dat si
eer morgen te dier vren hē in alsulcken
staet stellen soude ghelijc hi die prophe
ten ghestelt hadde. Doen Helpas dese
thdinghe hoorde hadde hi grote sorghe
en daer om vloot hi tot in Bersabe en
hi liet Jonassinē knape achter also die
sommige seggen willen/ en hi ginc wel
zenen dach lanc inder wildnissen Daer
ghinc hi sitten onder eenē schonen gene
uer boom al moede en mistroostich zij
de/ende hi begonst om zjn doot te wen
schen seggende tot onsen heere Ic heb
be so langhe gheleest dat het mi misja
ghet/heere ick en ben niet beter dan mi
ne vaders gheweest hebbē die voer mi
ghestouen zjn Ic wil seer gaerne ster
uen pst dattet v belieft En na dese woer
den viel hi daer in slape. Doen quā die
engel gods tot hē daer hi aldus lach en
slep en hij stiet hē aen seggende Draet
op eet en drinct. Helpas stont op en hij
vanc ter siden van hē een broot liggen
de dat in die aschenen ghebaken was
en eenen pot vol waters Doen ac ende
dranchi en daer na viel hi weder in sla
pe Maer die enghel gods quam hem
die tweede reyse wecken/ segghende tot

hem Straet op en eet wat ghi hebt lan-
 ghe wegen te gaen. En doen hi op ghe-
 staen was en gheten hadde so bestot hi
 te reysen. Hij ghinc veertich dagen en
 veertich nachten metter stercken van dier
 spijzen sonder eenigen hongher te heb-
 ben oft sonder yet anders te eten oft te
 drincken/en hij qua tot den berch gods
 diemen Oreb heet/op welcke berch on-
 se here he Moyses openbaerde in eenen
 vierigen boom. Daer bleef Helpas in
 ten vallepe/en onse here vraechde hem
 Wat doet ghi hier. Helpas antwoerde
 he Ick ben in grooten drucke en liden
 om uwen wille en ick ben in groter sot-
 ghen om dat het volc van ysrahel so gro-
 telijc tegen u misdaen heeft/wat si heb-
 ben dijn wet en dijn gheboden vsmact
 si hebben dijn outare ghedestruert/si
 hebbē dijn prophetē ter doot ghebracht
 also dat ic alleē ghebleuē ben/en si soec-
 ken mi oec om ter doot te brengen. Doe
 sepde die enghel gods tot he Saet wre-
 want onse here wilt voerbij u liden En
 Helpas hielt he aenden wrganc vand
 vallepen daer hi eenen stercken windt
 sach comē die de steenē in stuckē sloech/
 maer onse heere en was in dien windt
 niet. Daer quam noch een andere he-
 finghe wt der aerden maer onse hee-
 re en was daer noch niet. Mer ter der-
 der reysen hoorde hij eenen wint comē
 ghelijc oft men met eenen blaesvalghe
 gheblasen hadde Dese wint was seer
 soete/en Helpas deckte zyn aensicht ter
 stont mit sinē mantele/wat hi verstant
 wel dat onse heere in dien wint was en
 hi hoorde een stem die tot he sepde He-
 lpas wat doet ghi hier. Doen antwoerde
 hi Ick ben seer ontstelt en qualijck te
 vreden reghen u volc van ysrahel die
 u alsoe veronweert hebben. Hij hebbē

dijn outaren ghebroken en ghedestru-
 eert/en si hebben dijn prophetē ter doot
 ghebracht/ic ben alleen leuende gheble-
 uen en elck soect mi om ter doot te bren-
 ghen. Doen sepde onse heere tot he Ick
 wil dat ghi ter stot weder omē keert ter
 seluer plaetsen van daer ghi gecomē zijt
 lanc den foreeste Ghij sult gaen in die
 stadt van Damas/en als ghi daer zijt
 soe suldhj sacreren en saluen eenen ghe-
 heeren Azel/dien suldhj coninc van Sp-
 rien maken En Jehu den sone van Ra-
 si dien suldhj coninc ouer ysrahel makē
 en Heliseus dien suldhj sacreren in dijn
 stede. Dese drie sullen die afgodē destru-
 eren in alsulcker maniere als de ghene
 die wten handen van Azel ontcomen die
 sullen vallen in die handen van Jehu/
 en die ghene die wten handen van Jehu
 ontcomen die sullen vallen inden han-
 den van Heliseus Ghi en derft oec niet
 sorgghen dat ghi alleen zyn sult wat ick
 sal noch bewaren. vij. duysent mannē
 die mi goet en ghetrouwe zyn ende die
 nopt haer knipē en boochdē voer Saal
 noch he nopt en aenbadē/noch si en diē
 ben die afgoden nopt maer si hebbē mi
 alrijt trouwe gheweest.

Hier na schiet Helias van onsen hee-
 re en hi vant in sinen wech. xij. mannē
 int midden van eenen velde/de welke ee-
 nen groten hoop ossen hadden En on-
 der dese. xij. mannen was Heliseus die
 eene. Doen hem Helpas sach ende ghe-
 ware wert so nam hi sinen mantele en
 hi leyden op Helpseus schouderē. Ter
 stont liet Helpseus alle die ossen en die
 ander mannen en hi ghinc na Helpas
 Doen badt Heliseus den prophet He-
 lpas dat hi sinē vader en zyn moeder te
 gode beuelen mochte eer hi wech ghin-
 ghe. En Helpas gaf he daer toe oerlof

mer dat hi bi hēlieden niet lange toenē en soude. Heliseus doode ter stont zjn twee ossen hi foodse metten houte van eenen wagen/daer mede maecte hi een grote maeltijt dair hi zj vriendē toe no de En ter stont als die maeltijt ghedaē was so nam hi oerlot aen haer allē Pa desen schiet Heliseus vā zjn vrienden en hi ghinc met den hepligen propheet Helias den welckē hi seer neerstelijck diende vā doen voortst totter tijt dat hē onse heere Helias onthaelde.

In dien tijde quā Senadab die coninc van Syrien met groter macht vā volcke vā wagenen en van ridders tegen die stad vā Samarien dwelc die principaelste stad was vā den conincrycke van Israēl daer Achab in woonde En hi bracht met hē wel. xxij. coningen sonder die van sinen conincrycke waren. Dese belagen die stad vā Samarien/ Senadab sant sommighe vā sinen dienaren tot Achab den welcken hi aldus dede segghen Senadab doet v vragen of ghi hē v gout en v siluer seyndē wilt wāt hi oncbiet v dat v gout en v siluere zjn is hi wilt oeck uwe wiuen en uwe kinderen hebbē/ ende morgen ontrent deser vren sal hi lieden seyndē van sinē huyfgesinne die v hof verturberen sul len en dic v beroouen sullen uwen die naers dragende met hē alle dat ghene dat haer behieuen sal. Doen Achab dese wonderlike tijdinge ghehoort hadde was hi daer af seer verwondert/ en hi riep die oudste van sinen lieden tot hē/ seggende het ghene dat hem ontboden was en hi begeerde raet te hebben van dier sake. Si antwoerden hē dat hi nē mermeer Senadabs begeerte volbrē gen en soude daer quame af dat mochte. Doen riep Achab die boden vā Se,

nadab seggende tot haer Wat ick doen mochte voer Senadab dat soude ic wel gheerne doen/ mer dese saken en mach ick gheens sijn doen.

Als Senadab dese antwoerde hoorde so was hi ghelijcmē segghen mochte half rasende/ en hij swoer bi zjn goden dat hi Samarien te niet brenghen soude/ seggende dat alle de beste vā Samarien niet weerdich en waren te dienen den minsten vā alle sinē volcke hi hadde daer wel so veel volck met hē bracht/ hadde elck eenen steen met hē gebracht si soudē wel eenē berch also hooge ghe maect hebbē dat si ouer de mueren vā der stat vā Samarien ghegaen soudē om haerliedē te beuechten hant tegen hant. Senadab gheboodt dat men die stad beleegghen soude aen alle siden/ en dat mēse dan onbevreesst strangelijc bespringhen soude. Als Achab dat sach hadde hi grote sorghe. Doen quam die propheet Micheas tot hē/ seggende En hebt gheen sorghe anxt noch vaer/ wāt god sal desen dach alle die grote menich te vanden volcke dat ghi hier siet in dij handen stellen. En Achab vraechde hē Wie salse verwineu oft wien sal die vic torie toe comen Die propheet antwoerde Het sal zjn bi die pagien schilcknechten knapen en stal knechten vā den prieten vā uwer prouincien Achab vraechde hē wie haer capiteyn zjn soude Die propheet antwoerde/ ghi sullet zjn. Doē telde Achab die pagien en knechten/ en hi vandter twee hondert en. xxxij. metten welcken hi tegen die vā Syriē ginc Als Senadab desen cleyuen hoop sach comen so gheboodt hij sinen volcke dat sise alle vangen soudē en brenghen se leuende voer hē. Ende doen sise meyndē te vangen so dooden dese twee hondert

en. xxviii. alle de ghene die daer gecome
waren om haer te vangen. Als Sena-
dab die coninc vā Sprien en; sijn volc
dit sagen so stelden si haer te vlien al dat
si mochten. En die vander stat quamē
wt en; si veruolchden se seer sterckelijck
also dat die vā Sprien gote schade ledē.
Doen sepe die propheet Michias tot
ten coninc Achab Nu hebdi wel ghesē
wat god doer v gedaē heeft/ beliet wat
ghi weder doer hem doen sulc want dit
iaer naestcomēde sal die coninc vā Sp-
rien weder om met veel meer d' machte
comen/ seggende Wij waren doen ver-
wonnen om dat wij opten berch tegen
haerlieden vochten/wāt die god vā den
berghe was tegen ons/ mer wij sullen
dese repse onse battalie houdē in de val-
lepe so en sal die god van den berghe te-
ghen ons gheen machte hebbē.

¶ Senadab die coninc vā Sprien keer-
de weder om int naeste iaer met groter
macht vā volcke ghelijc hi die āder rep-
se dair gheweest hadde/maer hi liet die
xxij. coninghen thups die dander repse
met hē waren doer dē raet vā sinen lie-
den/en hi nā ander lieden in haer stede
seggende Het iaer leest leden streden wi
op dat gheberchte daer wij doen ghelo-
geert waren/en die god vā den berghe
is god vāden volcke daer wi tegen stre-
den/daer om willen wij nu gaen stridē
in die vallepe en; laen daer onse tenten
en; pauwelioenē dan en sulken si gheen
machte tegen ons hebben. Aldus qua-
men die vā Sprien logeren ten bloten
velde tegen de welcke die coninc Achab
ghinc met eenen cleynē hoop volcx. En
die propheet gods seide tot Achab. Om
dat die vā Sprien gheseyt hebben dat
die god vā ysrahel maer en is god van
den berghe en; niet god vāder vallepen

119
daer om suldi v'ictorie hebben teghen
haerlieden. Daer na benochten si mal-
canderen. En Achab met sinen volcke
brochten hōdert duisent Sprianen ter
doot/en die ander vloedē in die stad vā
Metch. Die mueren vā d' stad vielen
op haerlieden en; si brochten ter doot de
ghene die ontulodē waren. Die coninc
Senadab vloot in die heymelijckste en;
en; secreteste plaerse die in alle die stad
was om hē dair vā d' doot te salueren
Als; sijn dienaers sagen dat si in sulckē
grotten ongeual ghecomē waren so ver-
roosten si den coninck ten besten dat si
conden/seggende Wij hebben dagelijc
hooren seggen dat die coningen soet en;
goedertierē sijn daer om laet ons voer
hē gaen wi sullen bi auontuerē gracie
en; ontfermherticheyt v'weruen.

¶ Als Senadab sijn volc aldus hadde
hooren spreke so badt hi haer dat si sou-
den gaen voer den coninck vā ysrahel
om te belien oft si eenighe gracie soudē
connen vercrighen Doen ghingen Se-
nadabs dienaers ghecleet met sacker
en; een coorde aen den hals to Achab/en;
si groetten hē seggende Senadab d'ijn
arm dienaer doet v' biddē dat ghi van
hē neemt alsulckē rantsoen als v' belie-
uet/ behoudelijc dat ghi hē laet leuen.
Als die coninc Achab haer woerdē ghe-
hoort hadde so sepe hi tot hēliedē Est
dat Senadab noch leeft soe ben ick seer
blide en; ic beloue hē dat ichē niet meer
misdoen en; sal noch oeck laten misdoē
dan oft hij mijn eyghen broeder ware/
daer om segt hē dat hi v'rijelijck sonder
sorghetot mi come. Doen die dienaers
vāden coninc benadab dit hoorden soe
brochten si hare heere voer Achab. En
als hē Achab sach so nam hij hē metter
hant en; hi deden neuen hē in sinen wa-
3 i

ghen sitten. Doē seide Benadab tot hē
Ick gheue v weder om alledijn lant en
stedē die v mijn vader tot anderē tiden
af genomē heeft. En ic wil dat ghi plaet
se hebt in Damasco ghelike mijn vader
tot anderē tiden hier in Samariē ghe-
hadt heeft. Laet ons peys te samen ma-
ken en voort aen goede gheuziendē bli-
uen. En doen si haren peys en aliancie
te samen ghemaect hadde so ghinc bena-
dab quyt en vlyt in zyn lant en Achab
keerde na Samariē.

Hoe Micheas dye propheet teghen
Achab quā spreke na dat hi dē coninc Be-
nadab hadde late gaen. Cap. cc. vi.

Dat Achab dē coninc Benadab
hadde laten gaen soe quā die pro-
pheet Micheas aen een van sinen ghe-
sellen en hi seide hē. Menhoort mi. mer
die geselle en wilde hē niet horen. Daer
om sprac Micheas tot hē. Wāt ghi niet
en hebt willen doen het ghene dat onse
heere doer mi belast heeft te doene daer
om als ghi vā mi ghescepdē sulc zyn so
sal daer eenē leeu comē die v verblindē
sal. Daer na quā Micheas tot eenē an-
deren en hij seide hē. Menhoort mi. En
die iōgelinc sloech en querte hē in zyn
hooft alsoe dat hi een grote wōde waer
af dat bloet ouer alle zyn aensicht quā
gheloopt. Doē werp hi lant in zyn aē-
sicht om dat bloet te stelpē alsoe dat men
niet en wist wie hi was. Daer nae ginc
hi voer den coninc Achab/ seggende tot
hem. Heer ick come vāden heere en als
ick daer was so quā een man die eenen
ghenāgene bracht/ seggende tot mi. Be-
waert mi desen gheuanghen/ en eest dat
hi v ontloopt so moet ghi selue gheuan-
ghen bliuen oft ghi sulc mi eenē besant
gouts gheue voer hē. Heer cortz daer
na ontsiep mi dic ghenāgen en ic socht

hē al omme mer ic in tōnde hē nergēs
gheuindē/ wat segt ghi hier toe ben ick
ghehoudē int ghene dat hi mi belast he-
uet. Waer op die coninc antwoerde. Ghi
zijt hier warachtelic in ghehoudē. Doē
ontdeckte die propheet zyn aensicht/ seg-
ghende. Om dat ghi Benadab hebt la-
ten gaen die gods vyant is en der door-
schuldich daer om sal dijn leuen zyn ghe-
lijc dat sine en hi sal v ter doot brengen.
Doen die coninc dit ghehoort hadde be-
dreef hi groten rouwe en hi en wilde dē
propheet niet meer hoorē en hi dede hē
in die gheuanghenisse stekē om dat hij
hem niet meer horen en soude.

Hier nae was daer een man die Ra-
boch vā ysraël ghenaēt was. Dese mā
hadde eenē schoonen wijngaert seer bi
des conincz pallays staende/ en Achab
was seer wt om dien te hebbē/ ende hij
ghinc tot Raboch seggende. Gheeft mi
dinen wijngaert en ic sal v yet beter ghe-
uē dair vore/ wāt hi soude mi wel dienē
om eenē hof af te makē in mijn pallais.
Oft ist dat ghi lieuer ghelt daer af hebt
ick sal v zyn weerde daer vore gheuen.
Doen antwoerde hem Raboch. God
mach ontfermenisse op mi hebbē/ mer
die erfelicheyt vā minen vader en sulc
ghi vā mi niet crigen. Doen die coninc
dese antwoerde hoorde hadde hi des gro-
ten rouwe ende nēt alsoe dat hi te bedde
ghinc liggghen en hi en woude vā gro-
ten spijte eren noch drinckē. Dit vernā
Jhesabel zyn hupsrouwe en si ghinc
tot hē/ vragende wat hē misquā dat hij
alsoe mistroostich was. Ende hi vertelde
haer hoe hi tegen Raboch ghesproken
hadde om sinē wijngaert te hebbē seg-
ghende dat hi hē dien ghewepgert had-
de. Doen seide die coninginne tot hem.
Het betaēde wel dat ghi dien hadt wāt

ghi doch zyn coninc zyt/daer om eest on eerlijck ghedaen dat hyt v ontfeyt mer niet te min maect goede chiere ick sal al soe vele wel doen dat ghi uwē wille vā Raboath gherighen sult.

Corts hier nae screef Jhesabel eenen brief secretelijckē den welckē si teekende met Achabs signet. Deseu brief sanc si aen die rechters vā psrahel/in welcken brief alsoe gescreuē stont Doet dat volc ter iusticien comē en stelt Raboath in de middele vā v allen/dan doet twee loose prophete comē die tynge dat si hē god hebben horen blasphemere en vilonie seggen vande coninck/en bi sulcke maniere doet hē dooden/dwelc de rechters alsoe deden. Ende doen die coninginne wist dat hi doot was so ghinc si tot den coninck seggende Maect nu goede chiere wāt Raboath is doot. Ter stont ghinc hē die coninc in die possessie vā den wj, gaert doen setten En onder wegen soe quā die propheet Helias hē te ghemoete/en hi seude hē Ghi hebt Raboath ghe doot en ghi wilt andere possessien aenveerden dan die v toe behooren Jck seg ghe v ter seluer plaetsen daer de hondē Raboaths bloet gheleckt hebbē daer sul len si v bloet noch lecken. En Achab seude hē En vindt ghi gheenē anderen vyant dan mi/waer om zyt ghi mij vianc Daer op andwoerde hē Helyas. Om dat ghi ghekeert zyt totten dupuele en om dat ghi onsen heere soe langher soe meer vertoert daer om is onse heere nu reghen v ghestoort. En hi sal met v en met den ghenē die v aenleuen doen ghelijc hi met Iherobdā en Saasa ghe daen heeft de welcke hi in allsulcher maniere ghedestruert heeft dat daer niet van hēlieden bleuen en is dat haer toe behoorde. En ic segghe v dat die hōden

dijn vleesch eten sullē in die plaetsen oec stadt vā psrahel. Doen Achab gehoort hadde het gene dat hē Helyas vā gods wegen gheseyt hadde soe begonst hi bitterlijc te weenen schorende zyn cleederē en hi dede aen een haren cleet/ hi liep op groue sackē alsoe dat hi zyn hooft niet op en dorste heffen vā groter schaeten. En als hē onse heere in aldus danigher ootmoedicheyt sach leuen soe hadde hij ontfermenisse op hē/en hi sprac tot Helias En siet ghi nyet hoe hē Achab verdormoedicht reghen mi en om deser ootmoedicheyt wille soe gheloue ick hē dat die dingen die ghi hē gheseyt hebt nyet gheschien en sullen in sinen tijde/maer si sullen gheschypē als zyn sone regnerē sal ist dat hi hē niet weder en stelt quaet te doene. Ontrent drie iare hier na soe bleef sonder eenighe oerloghe tusschen die vā sirien en die van psrahel om die aliancie die tot anderē tijden ghemaect was vā Benadab den coninc vā Syriē en Achab/ in dien tijde dat Achab hē verwonnen hadde.

In desen tijt gaf Josaphat die coninc vā Juda sinē sone Joram te wiue Acholia die dochter vā Achab en Jhesabel en om dese veeninghe warē si ghevriendē met malkaderē. Het ghebuerde op een tijt hier na dat die selue Josaphat coninc van Juda ghinc besoekē Achab dē coninc vā psrahel ter causen vā der vereeninghen die si te samē hadden. En als si malkaderen wel gheseeftert haddē soe vraechde Achab sinen volcke En behoert ons Ramoth galaad niet toe/waer om ghedoogen wi doer onse negligēcie dattet ons die coninc vā sirien onthout wj moetē dat wt sinen hāden crighen. Doen seude die coninc vā Juda tot hem Ghi sult met mi gae in Ramoth om te

ghen den coninc vā ſirien te derloghen
Daer op antwoerde hē Achab Also ghi
wilt ſoe wil ick oeck v volck is mine en
mijn volck is uwe Doē ſepde die coninc
vā Jūda Ic ſoude ons radē dat wñ ons
berieden met eenigen propheet vā god
aengaende deſer ſaken. Doen quamē
daer vier hondt loſe propheetē die Baal
dienden die de coninc Achab ontboden
hadde. Achab vraechde deſen propheetē
oft ſi in deſen ſtrijt wel gaē mochten en
oft ſi victorie hebbē ſouden tegen haer
vianden. Die propheetē antwoerden al
te ſamē dat ſi wel cloeckelijc gaen moch
ten wāt ſi ſouden victorie hebben. Joſa
phat die coninc vā Jūda vraechde En
is hier ontrēt npeuwers een propheet
gods/en Achab ſepde ia daer is een die
men Micheas heet die een warachrich
propheet is/mer ick hate hē ſeer wāt hi
en ſept mi nēmermeer npet dan quade
tidinghe. Joſaphat ſprac Dat is quali
ken gheſept/men en behooret alſo npet
te vſtane. Ter begeerten vā Joſaphat
dede die coninc Achab dē propheet Mi
cheas halen En de boden die hē haeldē
ſepden indē weghe tot hē dat hñ hē wel
wachten moeſte eenighe dingen te ſeg
ghen tot Achab die hē miſhagen moch
ten of het ſoude hē anders te quade ver
gaen. Micheas antwoerde daer come
af datter af comē mach/ick en mach an
ders niet ſegghen dan gode en belieft.
Als michēas comē was ſo vraechde hē
Achab ſegghende Mach ic met den mi
nen wel ſtoutelijc gaen in ſirien teghen
Ramoth galaad/oft ſou dē wi daer alle
blinen Micheas de propheet antwoer
de In trouwē ghi moecht daer wel gaē
waer om niet. Daer na vrelde hi hē dat
ghene dat hē god gheopenbaert hadde
ſeggende aldus Ic hebbe gheſien in vi

ſoene alle dat volc vā iſrael verſtrope
biden berge ghelijc ſcapē ſonder herde.
en ick hoorde onſen heere die mij ſepde
Deſe arme lieden en hebbē gheenē hee
re/daer o elck keere tot ſinen lande. Als
Achab dit ghehoort hadde ſepde hi. En
ſepde ick niet wel d; ghi mi nēmermeer
goede tijdinge ſeggen en ſout. Doen ſei
de Micheas/hoort wat mij onſe heere
noch ghecondicht heeft in viſioene. Ic
ſach ten is niet lange gheledē onſen he
re ſeer hooch vheuen in dē hemel ſitten
en alle dpe goede engelen en die quade
waren daer bi hē/die goede ter rechter
ſiden en die quade ter lincker ſidē Daer
vraechde onſe heere alle ſinen engelen
wie van hē allen Achab ingheue ſoude
te gaē in ramoth galaad/op dat hi daer
doot bliuen mocht. Doen quā daer een
quaet gheest voort gheſprōgen ſeggen
de Ic make mi ſterck om hē te bedriegē
Onſe here ſeide hē die maniere hoe dat
zijn moeſte. En hñ antwoerde hē Ic ſal
gaen gheest zijn vāden drome in de mō
den vā alle Achabs propheeten En onſe
heere ſepde hē Gaet cloeckelijc wāt bi
deſen ſo ſuldij hē wel leueren. Doe quā
daer eē valſch propheet die Sedechias
ghenaert was die op zijn hooft twe hoer
nen droech Deſe ſepde tot Achab Si de
ſe twee hoernē die ick hier in mijn hooft
draghe ſuldij deſtruerē gheheel Drie.
Daer na keerde deſe Sedechias in grā
ſchap teghen Micheas dē goeden pro
pheet en hi ſloech Micheas met eender
vupſt ſegghende Waer om ſpreect ghi
ſo qualikē Laet den dienſt gods en ſpre
ket bi v ſeluen. Doen die looſe propheet
hē aldus gheſlagen en ghequetſt had
de ſo ſepde Micheas tot hem Ghi hebt
mi ghequetſt mer ghi ſult ſien het ghe
nedat ic v gheſeit hebbe dattet alſo ghe

gheschieden sal/wat ghi sult v bergen al
 der secretelijcke dat ghi sult connen om
 den anxt en sorghe die ghi dan hebben
 sult/en dan suldi een loghenare zyn vā
 al dat gene dat ghi hier nu segt en si sul
 len dair bi bedrogen wordē. Van desen
 woerdē verwonderde hē Achab so seer
 dat hi niet en wist wat hē doen woude.
 Maer dese quade man Dedechias de
 de hem verstaen/waert bi also dat dese
 Micheas quame wte naem vā onsen
 heere dat hi hē ghepunieert sonde heb
 ben ghelijc hi Jheroboam ghedaē had
 de doē hi zyn hanc sloech aen die kinde
 ren van Israhel. Doen gheboot die co
 ninck datmē Micheas int gheuancke
 nisse setten soude totter tijt toe dat hi vā
 der battalien ghecomē ware.

Hoe die coninck Achab ter doot ghe
 bracht wert **Capittel.cc.vij.**

Des en ghingen beyde die conin
 ghen met alle harē volckē in Sa
 moch galaad En die coninc Achab sep
 de tot Josaphat Saet ghi in die battail
 gie mit uwē habite als coninc en ick sal
 gaen als eē simpel ridder op dat ic niet
 bekent en worde En die coninc vā Sy
 rien gheboort sine volck dat si regen nie
 mant vechten en soudē dan teghen die
 hinderen vā Israhel alleene. En doen
 si begonsten te vechten/en Josaphat aē
 sagen ghewapēt ghelijc eenē coninck so
 hadden si ghemeynt dat hi Achab ghe
 weest hadde en si liepen op hē met gro
 ter macht. En Josaphat siende dat dpe
 grote macht vā d battalien op hē quā
 riep hi tot sinen volcke om succoers en
 hulpe Doen die vā srien dit hoorden so
 verstondē si en werden geware dat het
 die coninc vā psrael Achab niet en was
 daer om lieten si hē in vrede en si sochtē
 den coninck ouer al Doen schoot een ac

thier eenē schoet vā auōturē en hi quet
 ste Achab int middel doer zyn lichaē al
 so dat den pēl doer die mage en doer de
 milte ginc en dat bloet liep hē ouer dat
 vleesch. Als Achab gheuolde dat hē so
 seere ghequest was/so sepde hi tot sinē
 hoefmeestere Sepdt mi wten hepre ick
 ben alte seer ghequest En alst ontrent
 den auont quā so deden de princen van
 der battaelgē haer volck achterwaere
 trecken en si deden ouer al roepē dat pe
 ghelijc weder om thuiswaert keere sou
 de na sinē lande En Achab sterf/en si de
 den hē voeren in samariē/daer begroe
 uen si hē bi zyn vads. Mer eer si hē be
 groeuen so wieschē si zyn hooft dat see
 re bebloet was op de piscine vā Dama
 rien. Daer quamē die honden en leeten
 dat bloet ghelijc die propheet Helyas
 dat langhe te vorē gheseyt hadde.

Josaphat die coninc van Juda begō
 ste te regnerē int vierde iaer vā Achab/
 en hi was wel. xxxv. iaer oudt als hi be
 gonst te regnerē. Hi regneerde. xxv. ia
 ren in Jherusalem daer hi onsen heere
 inet goeder hertē diende. Daer na sterf
 hi en hi wert begrauen bi zyn vaders.
 En na hē regneerde Joram zē sone.

Jehoshias de sone vā den coninc achab
 begonst te regneren na sinē vadere int
 xvij. iaer vā den coninck Josaphat. Hij
 regneerde twee iaer en hi was vā qua
 den leuen Hi dede grote sondē voer go
 de ghelijc zyn vader en moeder ghedaē
 hadde. Hi volchde den wech vā Jhero
 boā die dat volc hadde doen sondighen
 en Saal doen aenbeden.

Hier beghint dat vierde boeck der co
 ninghen **Capittel.cc.vij.**
 § iij

In dien tijde stont een op dpe
Moab hier teghen die kinde
ren van ysrahel. Dese en wil
de niet meer tribut gheuen
noch haerlieden betalen om
deswille dat hē Achab eens hadde laten
valle n vā een van sinen solders lanck
die trappen neder in sulcker manieren
dat hi groteliken ghequetst was en seer
re sieck daer af. Dese Ochosias sant; ij
volck aen Belsebuth den god vā Ach
aron om raet te nemē van hē oft hi ghe
nelen soude oft niet. En als die boden
derwaerts ghingen so sant onse heere
sinen propheet Helpas teghen hem lie
den en hi seide tot haer Mijne heere en
is in ysrahel gheen god dat ghij aldus
raet gaet halen aen den god van Ach
aron Dijt seker om dat ghi dit doen wilt
dat die coninck vā deser siecken niet ghe
nelen en sal mer hi sal steruen. Die bo
den keerden weder om tot hare coninc
als si den propheet dit hadden hooren
seggen/en si en ghingen niet tot dē god
van Acharon. En die coninc Ochosias
vraechde hē lieden waer om dat si alsoe
haestelinge weder ghekeert ware. En
als si hē gheantwoert hadden so vraech
de hi hair wat man datter was die also
teghen haer ghesprokē hadde/en waer
mede dat hi gecleet was. Doē antwoer
den si hē dathi een harich man was/en
si seiden hem die maniere vā den riem
daer hi mede ghegordt was. Doen be
kēde die coninc wel datter Helpas was
daer om sant hi ter stont; ijn volck van
wapenen na hem om dat si Heliā voer
hem brenghen souden met foertsen oft
met minnen so si alder beste mochten.
Als dese na Helpas reysdē so saghen si
hem sitten op dat opperste vanden ber
ghe en si seiden tot hē. Gode man die

coninck ontbiet v dat ghi tot hē comen
wilt. Doen antwoerde Helpas Gelt dat
ick een man gods ben soe valle vanders
hemel vier neder dat v al te samen ver
branden mach met uwē ghesellen. En
so haest als Helpas dese woerdē hadde
ghesproken soe viel daer wren hemele
vier dat alle dat ghewapent volck ver
brande en alle de gene die met haer wa
ren ghecomē. Die coninck dit hoorende
sant ter stont vjftich ander mānen vā
wapenē en also veel knechten/en desen
ghebuerde al te samē ghelijc den eerste
geschiet was En ter derder reysen sant
die coninck daer weder om ander ghe
wapent volck/de welke niet en voeren
ghelijc die twee eerste gheuaren hadde
want die enghel gods ghinc met hē lie
den. En als si wederom voer dē coninc
ghetomē waren so seide die enghel tot
den coninc aldus Onse heere ontbiet v
om dat ghij aen Belsebuth den god vā
Acharon ghesondē hebt om dat hi v be
raden soude ghelijc oft in ysrahel gheen
god en ware daer mē raet aē soude mo
ghen halen daer ome en suldh vā deser
siecken nemmermeer moghen opstaen
maer ghi moet steruen. En seer cortelic
daer na soe sterf hē/en Joram ijn sone
regneerde na hem.

Hoe Helpas die propheet indē heme
le gheuoert wert Capittel. cc. viij.

Helpas en Heliseus ghinghen te
samē na galgala/en doen si daer
ghetomē waren seide Helpas tot Heli
seus Ghijft ghi hier mi verbedēde tot
ter tijt toe dat ick weder om comen ben
wāt onse here seynt mi in Bethel. Doē
antwoerde hē Heliseus en badt hē dat
hi dat pinner niet laten en wilde/wāt
hem was te kennē ghegeuen dat hi in
den hemel gheuoert soude worden. En

die kinderen vā den propheten vā Bethel quamē tot Heliseus/ seggende En weet ghi niet dat Helpas v meester heden in desen dage op ghetrockē sal worden. Daer op antwoerde hi Warachtelijck en denct niet ick en weet dat herde wel. En als Heliseus in Jerico quā soe seyden hē die kinderē also hē die ander kinderē gheseyt hadden En Helpas sei de tot Heliseus dat hi daer bliuē soude/ maer Heliseus en wilde dat niet doen. Daer na quamē si neuen die stuuie iordane/ en wel een half hondert kinderen vā den propheten wachten van verre wat si doen souldē. Doen sloech Helpas sinen mantel op dat water/ en het scheide hē ter stont en si ghingen alle beyde drooch voets doer de iordane. En als si ouer waren seyde Helpas tot Heliseus Begeert vā mī dat ghi hebbē wilt eer ick van hier vertrecke. Doen seyde heliseus tot hē Heer ic bidde dat den dub-

belen geest gods die in v is in mi come. Helpas antwoerde Ghi begheert daer een dinc dat swaer is o crigen/ mer p mers als ic vā hier schepdē sal soe suldij al hebbē dat ghi aen mi begeert pft dat ghi wilt Helpas hadde dubbeltē gheest dē eenen vā prophetien en den anderē vā miraculen te doē. Desgelijck hadde heliseus oec en meer andere/ wāt binnē zjn leuen en na zjn doot dede hi die doen op staē Die wile dat si dus te samē stondē en sprakē so quā daer eenen vierigen wagen/ en de peerdē dien brochtē waren oech al vierich/ en si quamē neuen haer Helpas clā opten wagen dpe hē ter stont indē hemel voerde. Doē heliseus hē also wech sach schepdē riep hi met luyder stemen/ seggende tot hē Geminde vader die alle dē troost en toeuellaet vā Israël waert waer gaet ghi nu En Helpas liet sinē mantel vallen En Heliseus begonst zjn cleederē te schozē

dwelc die sommige segghen dat hñ wt ghestoortheyt dede na die maniere vā den ouders. Sommige andere seggen dat hñ wt deuocien dede ō Helpas mā tele aen te doen. En als Heliseus op die fluuie iordane quā so sloech hi met Helpas mantel op dat waterē/mer het en schepde hē niet. Doen seyde hi Waer is god nu die Helpas plach te aenhooren/waer om en is hi hier niet Daer na soe sloech hi noch eens metten mantele op dat water en het begonst hē ter stont te schepden en hi ginc daer droochs voets ouer. Als de kinderen vāden prophete sagen dat hi aldus quā so seyden si Dē gheest ō prophete die in Helpas plach plach te zyn die is op Heliseus gecomē en si deden Heliseus groote reuerencie segghende tot hē Diet hier mel vñfrich ionge stercke mans belieuet v wñ sullē uwen meester al omme soeckē ende halen hē eest dat hē sinen gheest nper ghe dragen en heeft in enich gheberchte oft in eenige vallepen En hoe wel dat Helpseus hē lieden dat vboot nochtans deden si so vele dat hise liet gaen. En doen si hē wel drie daghen lanc ghesocht hadden so keerde si weder sond̄ pet te doē.

Daer na quamen die vā Jerico tot Helpseus seggende tot hē Gheminde heere wi zyn in grooten liden. Dit lanc en alle de toebehoorten zyn seer vruchtbaer/mer de waterē zyn seer quaet dat doen die ghene die doer dese stadt loopē mit haerder quaetheyt dat daer gheen vruchte af en comē Als Heliseus dit vā haer alsoe gheboort hadde soe seyde hi. Neemt eenē npeuwē aerde pot en doet dien vol souts en dan bringten mi hier En als si hē den pot ghebracht hadden so begonst Heliseus onsen heere te aenroepen En doen hi zyn gebet gesprokē

hadde doen sette hñ den pot int waterē Doen was dat water ter stont ghelupuert vā alle ghebreken en noch is hedē op desen dach. Hier na ghinc Heliseus vā Jerico in Bethel. En daer hi aldus na Bethel ghinc liepen hē de kinderen na ghelyc oft hi een sot gheweest hadde Di spotten met hē roepende ha ha/siet liet/worpt worpt. Als heliseus dat hoorde so keerde hi om tegen haerlieden en hi v̄maledidese inden naem ons heere. En ter stont quamē twee leeuwen wtē bosch ghespronghen die daer bi lach en dese twee leeuwē verslonnen en verbeter. xliij. van den voerleyden kinderen Van daer ginc Heliseus nae den berch van Carmeli en in Damaria.

In desen tijde regneerde Joram de sone vā Achab in Damarien en in Israhel int. xl. iaer des coninc̄her van Josaphat den coninc vā Juda. Hi regneerde. xij. iaer/en daer binnē dede hi onteliken veel quaets teghen onsen here en teghen zyn wer en zyn gheboden/noch tans niet also vele als die coninc Achab zyn vadere in zyn der tñt ghedaen hadde die voer hē gheregneert hadde/mer Joram hielt noch den seluen ganck die Jheroboam die coninc ghehoudē hadde. Micheas de propheet bewees hem hoe en in wat maniere dat hi tegen onsen heere misdaen hadde/maer het en help niet wat hē Micheas strafte/wāt hi dede hē doden ō dat hi hē strafte.

Die coninc vā Moab voede iaerlijc veel beesten en hi betaelde dē coninc vā Israhel alle iare voer sinē tribut hondert dupsent lameren en hondert dupsent scapen met haerder wollen Naer doen dese coninc wiste dat Achab doot was so brack hi die aliācie die hñ hadde met dē coninc vā Israhel en hi en wilde

den tribut niet meer betalen die hi hē
 plach te gheuen/ om welke sake die co-
 ninck vā ysrahel dede vergaderen alle
 dat volck vā wapenen dat hi gherrigē
 conde om tegen den coninc vā Moab
 te oerloghen. En hi hadde met hem Jo-
 saphat den coninck vā Juda die hē met
 den coninc van Edon met vele volck
 te hulpen quā. Dese reysden alle te sa-
 men doer de wildernissen vā Pounien
 seuen dagen lanck duerende sonder ee-
 nich water te vinden. Als Joram die co-
 ninck van ysrahel sach dat si gheen wa-
 ter en vonden so was hi qualijck te vie-
 den legghende Och laten waer om he-
 uet ons god hier ghelept om te steruen
 in dese wildernisse en om ons te leuerē
 in die hāden van onsen vpadē. Doen
 vraechde die coninc van Juda oft daer
 ontrent nieuwers enich propheet ons
 heeren en woonde/ bi den welckē dat se
 raet vragen mochten wat haer stont te
 doen Waer men hem andrwoerde dat
 daer eene was die Heliseus ghenamt
 was/ die een knape gheweest hadde vā
 Helyas den propheet. En dese drie co-
 ningen ghingen tot den propheet Heli-
 seus om raet. En Heliseus seyde totten
 coningen van Ysrahel, waer om coemt
 ghi tot mi/ ghi zijt een afgoderier ende
 ghi hebt god ghelaten om die afgoden
 te dienen Saet spreken teghen die pro-
 pheten van uwen vader en van uwer
 moeder. Doen seyde die coninck tot He-
 liseus Waer om heeft god ons alle drie
 coninghen hier verlaemt om te leuerē
 in die handen van onsen vpaden Waer
 op Helyseus antwoerde/ seggende Wa-
 rachtelick en hadde Josaphat ghedaen
 ick en soude een woert niet ghesproken
 hebben/ noch ic en soude mi niet veron-
 ledicht hebben om v te hooren.

Doen quam den gheest gods in Heli-
 seus den propheet/ en hi seyde tot haer.
 Maect in dese beke eenen grooten put
 op dat het watere daer in bliuen mach
 als dat beghint te comen/ en onse heere
 sal v daer in waters ghenoech verlee-
 nen nochtans en suldi gheenē reghen
 noch wint sien/ nochtans suldi waters
 ghenoech hebben voir v en voer alle di-
 ne beesten/ en onse here sal Moab in di-
 nen handen stellen en oock alle de schoō-
 ste steden van sinen lande. Shi sult de-
 strueren alle die boomen die vruchten
 draghen en ghi sult se af houwen ende
 stoppen daer mede alle haer fonteynē.
 ende die veldē die vol van alderhande
 goet staē die suldi al met steenen besapē
 Na dese woerden zijn die drie voerstre-
 uen coninghen van den heylighen pro-
 pheet Heliseus ghesceyden En des an-
 deren daechs lagen si den put die si ghe-
 maect hadden al vol waters staen. Dit
 water was seer onclær en blont/ ende
 het sach ghelijck dat water siet alst met
 allen seer gheregent heeft.

Die moabitē hielen hair in die wape-
 ne op die passagien en si bewaerden de
 frōtieren vā den lande so datter niemāt
 wt noch in en mocht/ wāt si wisten wel
 dat die drie coningen tegen haer quamē
 En doen de moabitē lagen dattet wate-
 re aldus onclær was en root met gro-
 ter vloet nedwaerts comēde so seyde si
 tot malcāderen dat dese drie coninghen
 onderlinge twist ende discoort ghehadt
 hadden/ en si meynde dat se malcāderē
 gedoor hadde/ seggende dat die waterē
 om dier sake wille so rootachtich warē
 int gesichte om des bloets wil dat daer
 in gheloopē was. En si seyde tot malcā-
 derē Onse wederpartijē hebben malcā-
 deren ghedoor laesse ons gaen pilleren

so mogen wi alle rijck wordē. Na desen
ghingen die moabiten sonder eenighe
ordinācie te houdene/ en die kinderen
van ysrael brochtense alle ter doot sond
ghenade. Si pilleerde dat lant vā Mo
ab/en si destrueerde alle dpe boomē die
vruchten droegen Si stoprē die fontey
nen en si vuulden de velden met steenē
en si versaghen die stadt daer si wt ghe
trocken waren van engienē.

Als die coninc vā Moab hem seluen
in desen bedwanghe sach so nam hi ses
hondert mannen mit hē vanden alder
vroemste die hi geuindē conde Met de
sen volcke mepnde hi den coninc Edon
en zjn volc te vderuen/ mer hi en conde
wāt die coninc Edon en zjn volc hadde
haer so vromelijc dat Moab seer schan
delijck vlien moeste/ waer om hē bi na
rasende werc vā quaetheyt En hi nam
sinen sone die na hē regneren soude dē
welcken hi op de mueren vander stadt
sinen god offerde. En doen die drie con
ghen dat saghen so haddē si grote sorge
en si braken haer belegge op ende elck
keerde weder tot sinen lande. Als Josa
phat binnen Jherusalē was so quā hē
een propheet int ghemoetediemē Jehu
noemde Dese begonst hē seer wonder
liken toe te spreke om dat hi hē also ghe
traueleert hadde en eenen afgoederier
te hulpen ghecomē was.

In dien seluen tijde quā een vrouwe
van eenen propheet die cortelinge ghe
storuen was Al die ghenāemt/aen He
luseus segghende tot hē Gheminde hee
re mijn man is doot/ ghi weet wel dat
hi god seer beminde en lief hadde en hi
was vobligeert in groote schuldē noch
om die prophetē die hi verborzen hieft
in dien tijde datse Jhesabel dede soekē
om haer ter doot te brenghen Nu comt

die ghene dien hi dat schuldich was mē
veruolgende om betalinghe van mi te
hebben en ick en hebbe niet daer ick hē
dat mede soude connen betalen en dair
om wilt hi mi nemen twee van minen
kinderen die ick hebbe/ en hi wilse heb
ben als slauen binnen sinen hupse Lie
ue heere daer om come ick v nu bidden
dat ghi mi beraden wilt wat mi te doe
ne staet. Heliseus die propheet vraech
de haer wat goedē dat si binnen haren
hupse hadde Waer op si hē antwoerde
segghende Ick en hebbe anders gheent
goet binen minen hupse dan een luttel
olpen om mi mede te smeren tegen die
hitte. Doen seyde Heliseus Saet ouer
al in dine gebuerte en ontleent alle die
pdel vaten die ghi gherrigen cont ende
legt die binnen uwen hupse dan slupt
v huis toe en uwe kinderen daer binne
daer na ghiet die olpe die ghi hebt in al
le die pdel vate. Dit volbracht die vrou
we al te samen ghelijck haer Heliseus
dat beuolen hadde en die wijle dat si de
olpe in die pdel vaten ghoort soe verme
nichfuldichde si altoos Die vrouwe en
haer kinderen vuulden alle dpe vaten
die si gheleēt hadden En als alle die va
ten vol waren so bleef die olpe in eenen
doen sonder yet meer te vermenichful
dighen oft te wassen. Doen ghinck die
vrouwe tot dē propheet Heliseus ende
si vertelde hem alle dat gene dat si ghe
daen hadde. Doen sprack Heliseus tot
haer segghende Saet en vercoopt dese
olpe en dan betaelt uwe schult daer me
de En van den ghenen dat v dan ouer
bliuen sal daer sult ghi met dinen kin
deren voort af leuen.

Heliseus ghinc op eenen tijt doer de
stade van Berseman/ en daer was een
seer grote gheerde vrouwe vā groeten

name en fame in rijcheden en in wesen.
 Dese vrouwe noode Heliseum dick
 wyls in haer hups En op een tijt seyde
 si tot haren man Mi duncket dat dese
 Helifeus een man'gods is en een wijs
 persoon ick soude ons raden dat wij hē
 binnen onsen hupsē een schoon camere
 met eenē bedde leenden om hē daer in
 althijt tamelijc en eerlijc te rusten als hij
 hier voerbi passeren moet. Dwelc si al
 so deden. Als Helifeus ouerpepde hoe
 hē dese vrouwe seer dicwils goeder tier
 lijck ontfangen hadde so riep hijse op
 een tijt tot hem en hi vraechde haer oft
 si niet en begeerde vā den ghenē dat in
 des conincx hof waer hi soude haer dat
 seer geerne doen hebben. En Siesi die
 die knape vā Helifeus seyde dat si geen
 dinck also seer en begeerde als een kint
 te hebben/want haer man was out en
 si en hadden gheen opr. Doen seide He
 liseus In deser seluer vren en in desen
 seluen tijde ten naesten iare so suldi ee
 nen schoonē sone hebben eest dat ghi le
 uet En die vrouwe horende dese woer
 den sprac tot hē Heere ghi en doest met
 mi niet spotten oft mi droomē te versta
 ne gheue. Mijn man en ic zyn seer out
 hoe soudē wij kinderen cōnen ghecri
 ghen. Seer cortx hier na ontfincsi en si
 hadde eenē schoonen sone in der seluer
 tijt en vren ghelijck haer Helifeus dat
 ghelept hadde. Dit kint wies op en het
 ghinc biden vader te velde mettē hups
 ghesinne En die sonne scheen seer heet
 en sterckelijc den kinde op zyn hooft en
 het verhitte met allen seere also dat het
 teghen den vader begonst te clagen seg
 ghende dat hē zyn hooft wee dede. En
 die vader dedet ter stont thups waerts
 leyden bi zyn moeder. Seer cortx hier
 na sterf dit kint in zyns moeders armē

dwelc si alsoe doot op Helifeus bedde
 leyde en si sloot die camer wel vast toe.
 Doen haer man vāden velde ghecomē
 was seyde si datse tot Helifeus gaē wil
 de ende si nam vā haren ghesinne met
 haer en si sat op haren muyl en reysde
 tot Helifeus int gheberchte vā Carme
 li En als si bi hē begonst te comen so be
 kende hi haer wel wie si was/en hi sey
 detot Siesi. Des mans wyl vā onsen
 hups ghesinne coemt ghinder/gaet haer
 teghen en vraecht haer oft haren man
 eenich ongheual toe ghecomē is dat si
 so haestelijc tot mi coemt. Siesi dede al
 so hē zyn heere beual/mer die vrouwe
 antwoerde neen En doen si neuen He
 liseus quā so viel si voer zyn voete seer
 bitterlijc screpēde en Siesi wilde se ach
 terwaert doen gaē/mer Helifeus seyde
 hē dat hise daer laten soude wāt hi sach
 wel dat si vā herten seer bedroeft was/
 en hi vraechde haer de sake haer droef
 heyt. Sij seyde hē Heere hebbe ic aen v
 ysocht oft begeert dat ic een kint hebbe
 soude/en badt ic v n; dat ghi mi ingeen
 verdriet brengen en sout/wat hebbe ic
 nu ghewōnen met desen kinde wāt ick
 hebt nu vlozen en het is ghestoruē Doē
 riep Helifeus Siesi sinen knape tot hē
 seggende Neemt minē stoc daer ic althijt
 stonē en gaet loopen/mer wacht v ym
 mer wel dat ghi niemāt sprake en houe
 om te groeten oft om te antwoerdē oft
 om tegen te spreken/en legt minē stoc
 op dat aensicht vāden kinde Siesi liep
 ter stont om te volbrenghen dat hē zyn
 meester beuolen hadde. Doen die moe
 der van dē kinde dat hoorde sprac si tot
 Helifeus Ich gheloue god den here dat
 ick van hier nyet gaen en sal voer dat
 ghi selue met mi gaet. Doen quā Heli
 feus vāden berch en bi ghinc met haer

tot haren hupse. En Siess quam hē int
ghemoete sonder yet ghedaē te hebbē/
en hi sepdē tot sinen meester Heere ick
hebbe ghedaē het ghene dat ghi mi be-
volē hadt/mer ic en heb niet ghelē dat
het kint eenighe beroerte of eenich tee-
ken vā leuen dede. Doen ginc Heliseus
lanc op dat kint ligghe mit sinē mon-
de op des kints mont en zyn handē op
des kints handen en hi bleef so langhe
op dat kint liggende tot dat des kints
vleesch verwermt was. Doen begonst
dat kint tot seue repfen toe te nielen en
te gheewē en het wert wederom leuē.
Dus leuerde hi dat kint zynē moe-
der leuēde en daer na ghinc hi in Gal-
In dien seluen tijt was gro. (galis-
ten dieren tijt ouer alle dat lant vā Isra-
hel en die discipulē die bi Heliseus woō-
den waren aen hē gecomen om raet te
vragen wat si doen souldē. Doen beual
Heliseus een vā sinen lieden seggende/
Maect ons teten eenigerhande portag-
ie om dese lieden die hier gecomē zyn.
En hi ghinc te viere doē diuersche crup-
den vā dē velde/onder de welke hi wil-
den wjngaert plucte en van sinē crup-
te het welke wter maten bittere is en
men heetet Coloquintida/mer hi en wist
niet dat hēt ghepluckt hadde. Dit dede
hi al te samen te viere. En alsment sou-
de gaen eten en si die groote bitterheyt
begōsten te smakē so riepen si seer vree-
seliken/seggende Wat hebij ons hier te-
ten ghegeuen/wi zyn doot onse doot lept
inden portagie pot (Wāt die spijse was
alsoe bitter dat si se niet verdraghē en
conden) Doen werp Heliseus meel in
den pot en ter stont was die bitterheyt
vergaen en die portagie was seer soete
en goet van smake. Daer si aldus satē
quā een man aen Heliseus die hē twee

brooden bracht vā nieuwen coren ghe-
backen/en thiene ghersten brooden/en
npeu terwen graen in een lepen borse
dit presenteerde die man den propheet
seer vriendelijck/het wele Heliseus ont-
finck met groter blischap en hi dedet al
te samen op die tafel setten voer de ghe-
ne die daer tot hē ghecomen waren. En
de ghene diese diende sepdē. Wat sal soe
luttel broots helpen tot also veel volck.
want hier zyn wel hondt mannē gheset-
ten. En Heliseus sepdē tot hē. Doet dat
ic v beuele en hebt gheen sorge wāt hē
sals noch ghenoech ouer bliuen.

In dien seluen tijde woonde in sprien
een rijck machtich man de welke was
gheheeten Naaman die de prince was
van des coninc vā sprien ridderchap/
die seer beminc was vā den coninc en
van sinen volcke/wāt onse here hadde
ter liefsten van hē den volcke vā sprien
victorie verleent en veel duerhden ghe-
daen. Dese mā hadde een grieclike siec-
te/wāt hi was lazarus/ende hi en cōste
niemant gheuinden om goud noch om
siluere die hē ghenesen hadde. In dien
seluen tijde warē wt sprien ghegaen di-
uerse dieuen en roouers die haer ghe-
steken haddē vanden volcke vā Isra-
el en si hadden ghenomē eenen roof van
lieden en beesten en dien haddē si in sp-
rien ghebracht/onder de welke si eene
ionge maecht genomen haddē die Na-
ama daer na quā dienen. Het gebuer-
de op een tijt dat dese maecht tot haerū
vrouwen aldus sepdē. Waert dat mijn
here tot eenen propheet ghinc die in sa-
mariē is hi soude wel ghenesen vā zyn
der lazarien. Ter stōt als Naaman dat
wiste so ghinc hi totten coninc en vertel-
de hē tghene dat hē die maecht vā Isra-
el gheseyt hadde. Doen sepdē hē die co-

ninc Saet lichtelijc tot den coninc vatt
 pſrahel en ick ſalt hē ſcriuen. Raaman
 nam met hē des coninc letteren/chien
 belantten ſiluers/ſes duſent gouden pē
 ninghen/ en thien paer tabbaerdē. Al
 dus ginc hi totten coninc vā pſrahel/en
 hi gaf hē den brief die aldus inhoudēde
 was. Weet dat ic v ſepnde Raamā mi
 nen vrient en dienare om dat ghi hem
 ghenelen ſout vā zjnder melaerthept.
 Als die coninck deſen brief ſach was hi
 ſeer v̄wondert en hi begonſt zjn cleede
 ren te ſchoren/ſeggende tot den ghenen
 die daer ontrent waren Diet ghi heerē
 hoe die coninc vā Syrien aen mi ſoechte
 die gheſonthept vā deſen man/ben ick
 god Mach ic die lieden doden en weder
 om v and doot doen opſtaen en ghene
 ſenſe/neen ic niet want ic gheen god en
 ben. Mer doen die propheet dē coninc
 ſinen v̄abaert hadde ſien ſchorē ſo ſep
 de hi tot hē aldus Waer om hebdi dinē
 tabbaert geſchoert/ doet den melaerſcē
 man tot mi comē ſo mach hē ſien oft in
 pſrahel gheen propheet en is. Doet
 reedt Raaman met ſinen waghene en
 haren toebehoorten voer die dore van
 den huple van Helyſeus den hepligen
 propheet en daer bleef hi ſtille met alle
 ſinen gheſelſcappe dat met hē wt ſinē
 lande ghetomē was En Helyſeus ſanc
 ſinen knape Sieſt aen Raamā/aldus
 ſeggende Mjn meester Helyſeus die
 propheet heeft mi aen v gheſondē ont
 biedende v dat ghi v ſeuen reysen wal
 ſchen ſout in die ſtuue iordane ſo ſuldij
 ghenelen en gheſont worden vā djnre
 melaerthept doer de gracie ons heeren
 En na deſe woerden heerde Sieſt wed
 om tot Helyſeus ſinen meester.
 Als Raamā ghehoort hadde het ghe
 ne dat hē Helyſeus ontbodē hadde met

Sieſt ſo hadde hi dies groten njt/ende
 hi wert murmurere/ſeggende al
 dus Ick hadde ghemepnt dat hē tegen
 mi ſoude hebben comen ſpreken en mi
 ghenakē mit zjnder hant/aenroepēde
 den naem vā ſinen god en dat hi mi al
 ſo ghenelen ſoude hebben Hi ſepnt mi
 ter ſtuue iordane om mi daer in te ba
 den/dat is wel gheſpot mit mi/het en is
 mi gheſē noot hier te comē om mi te ba
 den oft te waſſchē in die ſtuue iordane
 wāt wj hebben ſelue veel ſchoonder wa
 teren in onſe landen van Damas. En
 alſo hi aldus ghinc murmurere ſo
 ſepden hē die ſommige vā ſinen volcke
 Here oft v die propheet beuolen hadde
 eenighe ander ſware ſaken te doen ghi
 ſoudet al ghedaē hebben o gheſontheit
 te ghecrigen/waer o en doet ghi dā niet
 alſo cleynen ſake als hi v belast heeft te
 doen. Doen hielt hē Raaman aen den
 raet vā ſinen volcke en hē ghinc totter
 ſtuue iordane daer hi hē ſeuē werf
 in wieſch en hi wert ghenelen in alſulc
 ker manierē dat zjn vleech alſo ſchoō
 en ſo ſupuer wert als dat vleech vā ee
 nen kinde vā eenē iare. Doen Raamā
 aldus ſchone ghenelen was quā hi mit
 groter bliſcap tottē propheet Helyſeus/
 en hi dancte hē ſeere van dat hi ſo ſcho
 ne ghenelen was/ſeggende Nu beken
 ne ick wel warachtelijc dat gheen groo
 ter noch meerder god en is dan die god
 vā pſrahel alleene En hē preſenteerde
 Helyſeus grote ghiften te gheue maer
 Helyſeus en woude niet nemen. Ende
 Raamā badt hi nemē mocht en laden
 twee muylē vā dat hi behoefde wt dien
 lande o daer af eenen outaer te maken
 in zjn lant daer hi den god vā pſrael ſa
 crificie op doen mocht Want hi ghelof
 de gode daer voer Helyſeus dat hi nem

mermer den afgodē sacrificie doen sou
de noch hē en soude nēmermeer ande-
ren god aenbedē dan den god vā Isra-
hel/niet dan in een sake diwelck hi niet
ghebeteren en conde. Want hi was soe
cort ghehoudē bi den coninc/dat soe wā
neer die coninc sacrificie dede so moeste
hi alrijt bi hē zjn. Wāt dpe coninc hiele
hē bider hant en aldus bleef hi alle den
dach bi hē/mer al waert sake dat hi dā
samblant moeste makē om die afgodē
te aenbedē hi en soude dat niet doe met
goeder herten oft met goeden wille/ en
daer om bidde ic v dat ghi god voer mi
bidden wilt dat hi mi dat ymmer ver-
gheuen wilt/want ic en wil noch en sal
gheenen anderē god dienē met goeder
herten dan hem.

In desen schiet Raamā van daer en
hi reysde weder tot sinen lande. En doe
Sies die ghiftē sacht die Raaman sinē
meester Heliseus gepresenteert hadde
de welcke hi niet en begheerde/ so was
hi vol sātānen hoe hēt aē leggen moch-
te want hi seer ghierich was/ en hi liep
Raaman na. En als hi hē achterhaelt
hadde so seide hi hē Daer zjn nu ghero-
men twee nieuwe ionghe kinderē van
propheten minē meester besoeken en
hi en heeft hē niet te gheue dair om sou-
de hi wel willen hebbe eenen besant sib-
ners en twee paer cleederen. Raaman
dede hē gheuen twee habitē daer hi na
vraechde/ en hē leende hē eenen knape
dier met hē brachte/ en Sies leydse op
een side voer hem. Doent ontrent den
auonde ghinc dat Sies sinen meester
diēde so vraechde hē Heliseus vā waer
dat hi quā. Sies antwoerde hē Heere
ic en hebbe heden vā hier niet geweest.
Doen leyde Heliseus tot hē. Mjn her-
te heeft wel bi v geweest als die ghene

die wech was ghegaen weder om keer-
de teghen v en ghi hebt vā hem ghenō-
men ghelt en cleederen mer ghi sult sel-
ue dragen die punctie/ wāt die melaets-
hept vā Raaman sal comē op v'en op v
nacomelinghen. Ter stont inder seluer
vren wert Sies lazarus en al besiet.

Heliseus woode met de kinderē van
den propheten/ de welcke tegen hē spra-
ken seggende Heere de plaetse daer wi
zjn die is veel te smal en te clepne voer
ons laet ons gaen tot de fluuie iordane
en houwen daer af die schoōste boomē
om onse woningen daer mede te makē
en hi gaf haer oerlof te gane. Si baden
hē dat hē met haer gaen woude/dwelc
hi dede. Doen si quamen aen die fluuie
iordane in eenē grooten bosch die daer
lach so begōsten si daer hout te houwē.
Als si aldus stonden o die grote boomē
te vellen so spranc daer een bñle wt den
hechte vā den eenē die daer stont en vel-
de/ en si viel int watere dwelc seer diepe
was/ en die gene diese ontsprogen was
begonst seer luide te roepē seggende Ic
hebbe vloren dat pser vā mñnder bilen
en het en is mine niet. Heliseus vraech-
de hē waer dat gheualen was. En als
hē hē ghewesen hadde soe stach hi den
hecht vā d seluer bñlen recht daer on-
trent int water/ en die bñle begonste te
swēmen opten gront en si quā opt wa-
tere Doen nam hē en gāst den ghenē
dier verloren hadde.

In dpen seluen tñde was die coninck
vā Syrien int lanc vā pſrahel met gro-
ter macht van volcke/ vechtede daghe-
lijcx tegen die pſraelsche/ en si setten me-
nich werf bespieds in diueersche plaet-
sen tegen dē coninc vā pſrael en zjn lie-
den om hē te vangen oft tot scade te brē-
ghen na zj macht/ mer heliseus oiboot

den coninc vā pſrael alle daghe ſeggen
 de Wacht v vā ſulche dingen en plaet
 ſen wā die coninc vā ſirien heeft oft h̄
 wilt daer beſpieds ſette. Doen ſant die
 coninc vā pſrael z̄jn volc telkē daer en
 ſi vōndē die ſprianē ouer al waer dat ſi
 quamen en h̄j onderghinc haer telkē
 haer plaetſen/waer af die coninc vā ſp
 rien hem ſeer verwonderde. Daer om
 riep hi z̄jn volc/ ſeggende tot haerliedē
 Onder v lieden is pemant die ons ver
 raet/want ic en can nyet gheordineren
 die coninc vā pſrahel weet al wel/hoe co
 met dit bi. Doen ſepden die ſommighe
 vā ſinen volcke Het en is niet alſoe ghi
 ſegt/mer het doet de propheet Helifeus
 die weet al wat wi doen/noch ghien cō
 net oeck nyet gheordinerē hoe ſecrete
 l̄yck dat gh̄jt oeck doen wilt hi weet al
 en dan cōdicht h̄jt dē coninc vā pſrahel
 Doen gheboort die coninc vā ſirien ſinē
 volcke dat ſi v̄nemen ſouden waer deſe
 Helifeus woonde En hem wert ghecō
 dicht in Dorain. Doen ſant die coninc
 vā ſirien z̄jn volc en den ſluer vā ſinen
 mānen vā wapenen en van ſinē peer
 den na Dorain/daer belagen ſi dien ſel
 uen nacht die ſtadt. Des morgens alſt
 dach was ende die knape vā Helifeus
 ſach dat die ſtadt omme gaens belegen
 was ſo ghinc hi tot ſinē meeſter en ſep
 de hem Och laen heere wat ſullen wij
 doen/wi z̄jn beleghē. Helifeus antwoer
 de hē En verwondert oft en verſlaet v
 niet in gheēder manierē want wij heb
 ben meer volcx met ons dā ſi doen. En
 Helifeus badt onſen heere dat h̄j z̄jns
 knapen ooghen openē wilde. Doē wa
 ren ſi geopent/en den heelē berch was
 met engelen bedect en mit wagenē vol
 viers die Helifeum omringelden en be
 waerden En Helifeus badt onſen hee

re dat h̄jſe alſo blind maken wilde dat
 ſi hē niet en bekendē noch dat ſi niet en
 wisten waer ſi waren/dwelck alſo ghe
 ſchiede En Helifeus ſprac tot hemliedē
 ſeggende aldus Dit en is uwē wech
 niet noch die ſtadt die ghi ſoeckt/maer
 eest dat gh̄jt aen mi begheert ick ſal v
 leyden bi den man die ghi ſoeckt/en h̄j
 leydeſe in Samariē. En als ſi daer wa
 ren ſo badt Helifeus onſen heere dat hi
 haer ooghen openē wilde op dat ſi ſien
 mochten waer ſi waren. Doen ſaghen
 ſi dat ſe in Samarien warē onder haer
 vianden. En doenſe die coninc vā pſra
 hel ſach v̄raechde hi Helifeus oft h̄jſe
 wilde doen doden Doen antwoerde hē
 Helifeus neen/mer doet haerliedē goe
 de chiere en gheeft hē wel teten ende te
 drincken. En als ſi wel gheten en ghe
 droncken hebbē ſoe ſepntſe weder o tot
 harē heere/en die coninc dede alſoe.
 ¶ Op een ander tijt verſaemde Sena
 dab die coninc vā Syrien alle z̄jn volc
 en hi quam daer mede int lant vā pſra
 hel en hi ſloech z̄jn hept vōer Samariē/
 daer bleef hi liggende tot dat die vāder
 ſtadt victalie gebrack. En het was doē
 alſo groten dieren tijt binnen Samariē
 darmen een ezels broot rochte .xxiij. ſil
 ueren penningen/de welke dedē .lxxx.
 ghemeyn penningen van dier muntē
 en een vierendeel van eender dupuen
 vercocht men vijftich penninghen.
 En alſo als die coninc die mueren van
 der ſtadt ghinc viſiterē ſo begonſt daer
 een vrouwe te roepen en te r̄h̄ſchē na
 den coninc ſeggende tot hem Heer co
 ninc ſalucert mi en doet mi ſuccoers en
 biſtāt. Waer op die coninc hair antwoer
 de Oft v god nyet ghehelpē en can hoe
 ſoude ick v dan connen ghehelpē/ſal
 ick v broot oft wijn gheuen dat ic ſelue

niet en hebbe Doen seide die vrouwe.
Heere ick en begheere wijn noch broot
noch gheenderhade goet vā v te hebbē
maer ic begheere dat ghi mi recht doet
ouer dese vrouwe. Wi accordeerdē ghi.
steren ick en si dat wi bepde onse kinde-
ren eten souden/ wi aten ghisterē mīn
kint en wī moeten heden haer kint etē
maer si en wil dat nu niet doen. Die co-
ninch hoorende dese woerden was seer
droeue en ghestoort/ en hī schoerde zjn
cleederen in alsulcker manieren dat het
volck die ribben vā sinen lijue sach. En
hi seide Wat sie ick so langher so meer
quaets God en mach mi gheen meer
quaet toe ghesepndē. Ick gheloue onsen
heere dat Heliseus zjn hooft verliesen
sal eer auont (Want hi mepnde dat die
al gheschiet hadde hi toedoen vā Help-
seus om dat hī daer gheen remedie toe
en dede dwelc hi wel ghedaē soude heb-
ben) En hi sant ter stont om Heliseus
te dooden. Mer doen hi hē wel bedacht
dattet niet goet en ware so sant hi rech-
te voort om te verbieden het ghene dat
hi gheboden hadde.

Heliseus sat in zjn hups ende die ou-
ders vā den volcke met hem en hi se-
de tot hemlieden En weet ghi niet wat
de sone vā den moordenare Achab ghe-
boden heeft. Hi seynt zjn boden om mi
te onthoofden/ wacht pimmers wel dat
hier niemāt binnen en come voer dier
tijt dat hi selue hier in persoone coemt.
Ter stont quam die coninc binnen den
hups van Heliseus. Ende Heliseus
seide tot hē. Morggen ontrent deser sel
ner vren soe salmen voer die poorte vā
Samarien hebben dat mydde vā den
mele van schoonder witter terwen om
eenen cleynen penninck/ en twee mud-
den ghersten oeck om soe vele. En een

vanden princen die daer bi was begon-
ste daer mede te spotten segghende. Al
waert dat coren reghende wten hemel
het en waer niet mogelijc dat ghi segt.
En Heliseus sprac/ ghi sullet wel sien
mer uwen oogen mer ghij en sult daer
niet af eten dat is certepn.

Suyten der poorten vā Samarien
warē vier melaetsche mēschen/ die se-
den onder haer. Wat makē wi hier wī
moeten hier steruen vā hongere/ en in
dien dat wi steruen moeten so laet ons
gaen onder dat heyr vā den Sirianen/ ist
dat si ons houden in gods name/ alsoe
wel moeten wi doch steruen/ en eest dat
si ons laten gaen sonder te doen steruē
so sullen wi pimmers teten hebben. En
doent ontrent den auont quā soe ghin-
ghen si na dat heyr van Syrien in een
pauwelioene/ en sien vonden daer niet
eenen mēsche inne/ mer si vonden daer
ghenoech teten en te drincken. Sij pas-
seerden en doerghingen alle de logisen
vanden Sirianen/ mer si en vondē daer
niemant wāt si waren alle gheuloden.
want god hadse alle seer doen verwon-
deren en groote vernaernisse aen ghe-
daen. Sij hadden ghehoort (alsoe haer
dochte) een groote menichte vā waghe-
nen en peerden en een grote menichte
vā volcke vā wapenē/ waer af si so seer
v̄wondert warē en seiden tot malcāde-
derē. Die coninc vā Israël heeft ghenō-
men tot zjnd hulpen dē coninc vā Ethi-
opien/ siet hoe si ons nu willen comē op
loopē/ laet ons in tijts vlien op dat ons
nper meer quaets toe en come. Aldus
vloden si alsoe haestelijc als si mochten
en elck haeste hē om zjn leuen te salue-
ren alsoe dat si nper wech en droeghen
mer si lietent daer al wapenē peerden
en alle haer prauande/ als broot coren

meel vleesch euen en meer anders dier
ghelike en seer veel rijchede. Als die me
laerste gheuisreert hadde die tenten en
pauwelioene en genomē hadden darsī
woude voer haerlieden/ so sepden si tot
malkaderen Wi en doe niet wel dat wij
aldus doen laet ons vā hier gaen sonde
langer te bepdē en seggen de coninc de
se goede tijdinge en laet ons niet bepdē
want de dach comt op. Doē quamen si
totte poortier vā samarien en si sepdēt
den coninc Doent die coninc wiste riep
hi zjn volck tot hē seggende Ic gelooue
dat ons die vā sīrien ondstant doen wil
len/si werē wel dat wi vā groten hōger
steruē/si zjn wat geulodē om ons butē
die stadt te vbepdē Doen was daer een
die seide totte coninc Heere in dese stadt
en zj mer. v. peerdē ghebleuē/ so na zj
si al doot/laet os op dese peerdē sommi
ghe vā ons sepdē om te besien oft oeck
waer mach zjn dat wi hooren seggen.
Doē lant die coninc twee mans o te be
sien oft die sīrianē gheuloden warē oft
niet Dese gingen tot die fluuie iordane
en si vondē dat de wegen die de sīrianē
gegaen warē lagen vol cleideren en an
der goets dat si daer hadde laten vallē
int vlien/wāt si warē soe haestich dat si
niet eenē ogenblick rustē en dorstē.
Doen ghingen die gene die de coninc
ghelondē hadde die tenten vā die vā sī
rien visiteren. Daer nae quamen si tot
den coninc en si seiden hē het ghene dat
si ghesien hadde. Doen ghinc de coninc
en alle dat volc wtter stadt in die tenten
en pauwelioene vanden sīrianen/en si
vondē daer soe veel goets dat si niet en
wistē wat si daer mede doen souden/en
men soude doe wel ghecocht hebbē een
mudde terwē om eenen kleinen pēninc
en twee mudden rogge om den seluen

pijs gelijc die propheet dat ghecōdicht
hadde. Doen hadde die coninc de prin
ce ter poortē ghesonden die gesept had
de Al stonde den hemel open en dat het
grote hoopen corens regende nochtās
en soude ment so goedē coop niet mogē
coopen ghelijc Heliseus propheteerde.
Doen sepdē Heliseus tot hē Saet ende
besiet dat selue mer ghi en sult daer nē
mer meer af eten. En als hi aē die poo
te quam so was daer also grooten ghe
dranghe vandē volcke dat hi daer doot
ghedrongen wert En aldus was Heli
seus prophete volbracht.
Deer coets hier na riep Heliseus die
vrouwe tot hē die hē haer kint vander
doot op hadde doe staen/ en hi sepdē tot
haer Saet wt desen lande op dat ghi v
leuen te bat moecht ontdragen/wā hier
sal seuen iaer lanck den grootsten dierē
tijt zjn die nopt was. En dese vrouwe
ghinc met haer kint woonē in der phi
listinen lant en si woōde daer tot dat dē
dieren tijt ghecessert was. En die wile
dat si aldus buyten harē lande was so
deplde haer vriendē onder malkaderen
alle haer goeden. En als si weder was
ghekeert so vantse dat mē haer al haer
goet af ghenomē hadde/daer om ghinc
si totten coninc/ verfoeckēde aen hē dat
men haer hare goet weder gheue sou
de dwelck haer hare vriendē af ghenom
en hadden En si vant dē coninc spre
kende teghen Siesi den welckē hi vra
ghede na die wōderlike werckē die He
liseus ghedaē hadde/ en Siesi verelde
hem hoe Heliseus eenē dooden vwercke
hadde. Die wile dat hi dit aldus stōt en
verelde so quā die vrouwe tegen dē con
inck spreken. En als haer Siesi sach
so sepdē hi tot den coninck Siet hier die
vrouwe dien dat kint toe behoort dwelck

Heliseus verweete vander doot/ en̄ siet hier dat kint dat doot was en̄ weder op ghestaē is. Doen de coninc die vrouwe lach vraechde hi haer oft alsoe warachrich was. Die vrouwe sepe hē die maniere hoe hi dat kint hadde doē op staē. Doen riep die coninc een vā sinen gouerniers vā sinen houe en̄ hi gheboode dat mē deser vrouwe weder om keeren soude alle haer erfelike goedē diemen haer ghenomē hadde/ en̄ dat men haer oech weder gheuē soude alle die renten die v̄loopen waren vā dat si wech hadde gheweest tot dier tijt toe dat si weder omme ghekeert was.

Heliseus was bi auonturē in die stede van Damast om sommigen oerber en̄ Benadab lach seer herteliken sieck van groten drucke dat hi alsoe gheuloden was vā Damarie En̄ doen hi wist dat Heliseus daer gecomē was so sanc hi eenen man vā sinen houe aen hē die Azael ghenaēt was/ dese quā voer hem mer veertich kemelē die alle wel gheladen warē met alderhāde goede vā Damast om dat Heliseus te gheuē/ en̄ hī dede hē vraghen oft hi vā die siecke soude mogen ghenesen En̄ Heliseus seide hē dat hi van dier siecken ghenesen soude. Dit sepe Heliseus om hē een luttel te v̄croosten/ niet dat hi ghenas oft ghenesen soude/ wāt hi lach wel dat hi steruen moeste. Doen riep Heliseus Azael op deen side om secretelike met hem te spreken/ en̄ hi begonst seer bitterlijck te screpen. Azael siēde dat Heliseus aldus bitterlijck weende/ sepe tot hē Het en̄ behoort niet dat ghi aldus scrept en̄ weēt die ander lieden vertroost. Doen sepe Heliseus tot hē Ich weene s̄ dat quaet dat ic weer. Hoozt wat ghi dē volcke vā ysrahel doē sult/ ghi sult haer lant en̄ ste-

den al v̄brandē/ ghi sult se alle te sweerde doen en̄ haer kinderen doden. Ende Azael vraechde hē hoe dat soude mogen gheschien/ seggende Wie ben ich oft vā wat machte ben ic dat ic alsulckē were bestaen soude. Waer op heliseus hem antwoerde Ic weet wel dattet also gheschien sal wāt ghi sult coninc vā syrien sijn na die doot vā Benadab. Na desen ghinc Azael voer den coninck/ en̄ die coninc vraechde hē wat Heliseus hē ghesep hadde. Azael antwoerde hē dat hī wel ghenesen soude waert dat gode beliede Des anderē daechs daer na sterf Benadab/ en̄ Azael regneerde na hē.

In dien tide dat Acharias van Juda regneerde so regneerde Joram de sone van Josaphat acht iaer in Jherusalem die seer veel quaets dede/ en̄ hi v̄stoorde onsen heere om sijn̄s wijs̄s wille die coninck Achas en̄ Jisabels dochter was. En̄ als hi doot was so regneerde na hē sijn̄ sone Acharias Mer dese en̄ regneerde maer een iaer. In dien tijde was die coninc van ysrahel Joram ghegaen tegen Azael dē coninc vā syrien in ramoth galaad en̄ hi wert daer seer ghewont van den syrianen Doen keerde hi weder na Jherusalē om hē te doen ghenesen En̄ Acharias die coninc vā Juda ghinc hē v̄siteren wt groter v̄rienschap die si te samen ghehadt hadden. Doen riep Heliseus een van sinen kinderen vanden propheten/ en̄ hi sepe tot hem. Neemt olve met v en̄ gaet lichtelijck in ramoth galaad daer suldh̄ roepen Jheu den sone vā Josaphat/ en̄ lept hem in een heymelike secreete plaetse en̄ salft hē coninc ouer ysrahel/ en̄ dan scheidt lichtelijck vā daer. Als dese int heym quā soe vanc hī die princen vā ysrahel alle gadere neuē malcanderen versaemt/ en̄ Jheu was

oock daer onder. Doen riep hi Jheū aē
 deen side en hij storte hem vander olpē
 op zjn hoofs legghende tot hem. Hooft
 wat v onse heere beueelt/ich hebbe v co
 ninck ghesalft ouer zjn volck van ysra
 hel. En hi sult destrueren dat gheslachte
 van uwē heere Achab totter tijt toe dat
 onse heere ghewroken is en dat hi wra
 ke genomē heeft van dē bloede der pro
 pheten die Achab ter doot ghebrocht he
 uet En onse heere sal doen metten hup
 se van Achab ghelyc hi ghedaen heeft
 met Jheroboam. Ter stont na desen so
 schiet die propheet lichtelijck van daer
 en Jheū ghinc weder neuen die princē.
 Ende si vraechden hem/ wat sdinghe
 heeft v die sot gheseyt die v op deen side
 crack. Jheū antwoerde/hi heeft mi ghe
 seyt ghelyc een sot een groote sotternpe
 die qualijc te ghelouen is wāt hi seyde
 mi dat ick coninc was ouer ysrael. En
 in dpen seluen dage maecten die princē
 Jheū coninc en si dedent wt roepē met
 trompetten/seggende met luyder stem
 men Jheū sal regnerē Doen oerdineer
 den si dat niemant vā daer gaen en sou
 de op dat ment in ysrael nyet condigen
 en soude. Daer na ghingen si alle te sa
 men met Jheū binnen Samarien. En
 die wachter vander stadt seyde tot den
 coninc Heere ick sie ghinder eenen gro
 ten hoop volck verlaemt. En Joram
 die coninck sant sommighe boden aen
 haerlieden om te wetene wat volck dat
 het was en wat si sochten. Ende doen si
 Jheū sagen vraechdē si hem oft si peys
 hadden. Hij antwoerde haer/wat leyt
 v daer aen/ blyft hier en coemt na mij.
 Doen seyde die wachter tot den coninc.
 Heer ick sie den ghenen die ghi ghelon
 den hebt om teghen haer te spreke mer
 hi en coemt niet. Doen sant die coninc

anderwerf En iheū seyde tot dien oock
 ghelijck hi totten eersten gheseyt hadde
 En die wachter seyde wedere als te vo
 ren tot den coninck. Ter derder reysen
 sat die coninck selue op sinen waghene
 met den coninc van Juda en hi reedt al
 soe teghen Jheū/ vraghende hem Hoe
 gaet hebben wij peys. Jheū antwoer
 de hem seggende Wat peys souden wij
 mogen hebben/die fornicacie van dijn
 re moeder duert noch en die treden vā
 haerō quaetheyt Wāt dat groot quaet
 dat si ghedaen heeft aen die afgoden te
 dienen en dat onnosel bloet te doen stot
 ten van Saboth en dpe prophetē gods
 dat doet ons qualiken peys verweruē
 aen onsen here. Als Joram hē dit aldus
 hadde hooren seggen so dede hi sinē wa
 gen keeren om te vlien/ seggende tot si
 nen neue den coninc vā Juda. Wij zjn
 verraden en gheleuert/ laet ons vlyen
 aldat wi mogen En Jheū schoot na hē
 met eenē boghe en hi queeste hē tussen
 bepde zjn schouderen in sulcker manie
 ren dat den pñlinc middē doer zjn her
 te ghinc/en Joram sterft ter stont. Doen
 seyde Jheū tot een van den princen vā
 den ridderscapse Kieft in velt van Sa
 both van ysrahel/want mij ghedenckē
 die woerdē die mi Heliseus die prophe
 te op een tijt seide als wi onder ons bep
 den op eenen waghē reysden metten
 coninc Achab/soe seyde mi die propheet
 dat in wrake vā Saboth Achab en zjn
 kinderen ghepunicert souden worden
 Als Acharias die coninc van Juda dese
 woerden hoorde so stelde hij hē te vlyen
 ten besten dat hi mocht En Jheū beual
 datmen hem veruolghen en doden sou
 de En als hi doot was so dede hij hem
 te Jherusalem in dat graf van sinē va
 ders begrauen.

Dese dingen aldus ghedaē; jhnde soe
quā Jheū inde stadt vā p̄rahel daer Je
sabel Achas wif was in eenē torre vā
dē pallaple die seer rīchelic toegemaect
was om dat si veel te schoond schinē sou
de. Si was gheriet nae dat alder beste
dat si mochte/ēn aldus ghinck si op een
vepnster liggen daer Jheū voerbi pas
seren moeste/ēn also haest als si hē sach
riep si met luyder stemen tot hē leggen
de hoe soude mē eere mine oft peys cō
nen bewisen dē genen die sinē heer ghe
doot ēn vermoort heeft. Jheū dit horen
de sloech jh̄n oogen op ēn hi sach Jhesa
bel ter vensterē so chierlyc ghepalleert
liggen. Doē beual hi twee grote mach
tighe mannē die daer ter siden vā haer
waren dat sise ter vensterē wt worpen
soudē/dwelc si deden. Aldus sterf si een
quade doot ēn si viel onder de peerē die
se alio in stukē traden dat die aerde vā
haren bloede nat wert. Ende als Jheū
ouer tafel sadt seyde hi tot sinen volcke
Sact neēt dat lichaem vā dier quader
vrouwen ēn begrauet om dat si eēs co
nincx dochter is. Mer doen si ter plaer
sen quamē daer si dat lichaem mepndē
te vinden so en vōden si vā alle den lich
ame niet meer dan dat hant die hāden
metten vingeren ēn die voeten wāt de
hōden hadden se alree soe na ghetē. Als
Jheū dat wist so seide hi Nu is veruult
dat woert vāden heiligen propheet He
lias die gheseyt ēn gepropheteert heeft
dat die honden dat vleesch vā Jhesabel
Nu hadde Achab ach. (eten soudē
ter ghelaten. lxx. kinderē die alle in Sa
marien op ghehoudē werden ghelijck
conincx kinderē toe behoort. Jheū screef
eenen brief aen die regeerders vander
stadt/inhoudende aldus. Ter stont als
ghi mijn brieuē ontfangen hebt so ver

saemt die kinderē van uwē heere/ luyt
die stede ēn kiest eenen vā hemliedē ope
v daer toe best dunct dienende/ open set
onder jh̄ns vads thronn ēn stryct cloec
kelijc voer uwē heere. Doen die vā Sa
marien vōstonden het gene dat Jheū hē
lieden ontboot so waren si seere vwon
dert ēn si hadden grote sorge/ seggende
tot malkanderen aldus Wat sullen wij
doen/ als twee coningen teghen hē niet
en hebbē gheduert hoe sullen wi dan te
ghen hē connen ghehoudē Daer o scre
uen si hē aldus. Wi willē alle voer v; jh̄
ēn v onddanich oebiet wat ghij ghedaē
wilt hebbē wi sullen geerne doen.

Als Jheū haren goedē wille gehoort
hadde so screef ende ontboot hi haer die
tweede reple. Eest dat ghi mi obedierē
wilt so brengt mī alle die hoofden van
Achabs kinderē. Doen si dese brieuen
ontfangen haddē vingen si die. lxx. kin
deren vā Achab/ si onthoofden se ēn die
hoofden leydē si in coffere/ die welke si
Jheū also droegen die doen ter tijt in p̄
rahel woonde. Jheū gheboot haer dat
sise aen die poorten vāder stadt in twee
hoopen legghen souden. Des anderen
daechs smorgens quā hysle daer besien
segghende tot die vā Samarien. Ghi
jht goede liedē ēn ghi hebt seer wel ghe
daen/ al hebbe ic uwē heer ter doot ghe
bracht dat en hebbe ic niet ghedaē mer
god o se here heuet betaelt ēn volbracht
het ghene dat Helias die propheet van
hē ghepropheetert ēn voersept hadde/
dwelc al comē is so hi gheseyt hadde vā
Achab ēn Jhesabel met alle haren kin
deren. Doot alle de ghene die vā Achas
vriendē jh̄n alsoe datter niemāt te liue
en bliue die sinen gheslachte aen cleuet
groot noch clepne. En Jheū reysde se
ue nae samariē/ ēn onder wegen jh̄nde

ontmoette **v**erterich mānen dat alle ghebroeds waren vā Achab dē coninc van Juda. Jheū vraechde desen mans wie si waren. Si antwoerde/wi sijn alle broeders vā Achab den coninck van iuda. Wij gaen den coninck onsen broeder besoecken/en Jhesabel die coninginne met huren kinderē. Maer si en kenden den coninc Jheū niet/noch si en wisten oeck niet dat hi den coninck Achab haren broedere en Jhesabel met haren kinderē ter doot bracht hadde/en Jheū dedese oeck alle dooden.

Da dat dese dinghen aldus gheschiet waren so ghinc Jheū in Samarien en hi seyde totten ghenē die Saal dienden. Ich wil Saal noch veel meer eeren bewisen dan v voer vaders ghedaen hebben ofc die voer minē tijt gheweest hebben/doet alle die ghene inden tempel comen die Saal opt ghedient hebben en die hē dienen willen priesters ende propheten en ander dienaarē ende siet wel toe dat daer niemant in ghebreke en si/want wien ick vinde dat achter ghebleuen is dien sal ick doen dooden/wāt ick wil een schoon sacrificie en solemniteyt doen tot Saal. Doen quamē si alle die Saal diendē also datter niet een achter en bleef/en daer wasser also vele dat dē tempel vā Saal al vol was. Doen beual Jheū den ghenē die meesters warē vandē tabbaerden vāder leuerepen vā den coninck dat si elke eenen tabbaert gheuen soudē alle den ghenē die Saal dienden en die in sinen tempel waren. En hi seyde totten dieuāers van Saal. Siet wel toe dat hier binnen gheen die naer en come vā den god van Israhel/want ic en wil nyemāt hebben dan die dienaarē van Saal. Doen begōften si haer sacrificie te doen bedriuende grote

feeste. En Jheū sette. lxxx. mannen wel ghewapēt voer den tempel/segghende tot haerlieden. Wacht wel dat hier nyemant wt en gae/wāt cest dat v pemant ontgaet v lijf sal voer dat sine staen. En daer na gheboot Jheū sinen princē dat si inden tempel vā Saal gaen soudē/en brenghen ter doot alle die ghene die daer binnen waren sonder pemant in ghenaden te nemē/dwelck si alsoe volbrachten. Sij destrueerden oeck den af god Saal en den heelen tempel. In deser manieren destrueerde Jheū Saal van israhel/mer nochtans volchde hij seer die maniere van Jheroboam wāt hi aenbadt die calueren/dwelck Jheroboam in ghestelt hadde in Israhel. En onse heere seyde tot Jheū. Om dat ghij wille ghehadt hebt mijn wet te volbrēghen en minen wille te doen van allen reghen Achab dair om sullen t uwe kinderen houden totter vierder generaciē toe. Ende Jheū sterf na dat hi gheregneert hadde. xvij. iaer/en hi werdt begrauen in Samarien.

Hoe Achalia die moeder van Acharias coninghinne sijn woude/ende hoe si ghedoot werc. Capittel. cc. ix.

Nae quā Achalia die moeder vā Acharias doē si sach dat haer sone doot was en alle die kideren vā dē coninc/sonder eene die de ioncxste vā al was/dwelc een susterē vā den coninc nā als men alle die ander doode/en si iaechde hē inden tempel gods en hielt hē op totter tijt toe dat hi. vij. iaer oude was. En int seūde iaer so nā Joade die souereyn priester met hē die centurioens die priesters vāder linaigien van Leui en die ridders/en hi toonde hemliedē secretelijc des coninckx sone dē welckē hij indē tempel op gehoudē hadde. En als

zijt gesien hadde maecten si te samē ali-
ancie om dat hinc te helpen/ belouende
dat zijt coninc makē souden optē eerstē
saboth die daer comē soude Dese digen
dedē si also bedertelijc als si cōden in de-
ser manierē Si hadden onder hē. xxiij
seuerine priesters die indē tempel dien-
den elck zjn ghebuerte/ en elck vā desen
haddē onder haer den tijt dat si diendē
ander. xxiij. priesters. xxiij. sanghers
en also vele hupstiers en poortiers. En
als si hare weke ghehoudē hadden soe
keerden die souerepne priester wedere
met sinen gheselschappe elck in zjnder
plaetsen. En alst' de weke vāden Joade
was om meer volckx met hē te hebben
so hielt hē neuen hē die ghene die wech
gaen mochtē/ daer maecte hi twee hoo-
pen af/ en den derden vā centauren En
de ghene die vā den ghellachte vā Ieuī
warē die hi tot zjnder hulpē ghenomē
hadde die wapende hi wel/ ende hi ghe-
boot den ghenē die haer weke ghediēc
hadden dat si wech gaen souden en dat
si haer buyten houden souden en dat si
wel toe sien soudē dat haer niemant on-
gelijck en dede. En hē oerdineerde in
drie partiē Hi stelde deen partje om te
bewaren die incoemste vā des conincx
hups en pallaps Die ander partje stel-
de hi voer die poorte vander stad daer-
men na des conincx hof ghinc En die
derde partje stelde hi aen die poorte vā
den pallapse al daer mē na den tempel
ghinc. En alle die andere stelde hi omē-
gaens den pallapse.

Als Joade zjn volck aldus gheordi-
neert hadde so ghinc hi in den tempel
metten priesters en metten ouders vā
den volcke vāder stad van Iherusalē.
Doen croonde en salde hē des conincx
sone roepēde Diuele rop. Als Athalia

dit gheroep hoorde so ghinc si indē tem-
pel daer si des conincx sone ghecroont
sach/ dies schoerde si haer cleederen en
si begonst moort te roepen. Die centau-
ren stieten se wten tempel en si doodēse.
Daer na leidē si den coninc in zjn pal-
laps onder den throon der coninghen/
bedriuede grote ghenuechte en bliscap
om dat se god bescermt hadde vā alsul-
ker scandē dat si also onder die subiectie
van eender vrouwe gheweest hadden.
En Joade maecte aliācie rusthē den co-
ninc en zjn volck om gode te dienen/
Daer na ghingen si totten tempel van
Saal en si destrueerden daer die outa-
ren en die afgodē die Athalia daer had-
de doen maken. En si dooden Nathan
den souerein priester der afgoden vo-
re den outaer.

In tsaer des conincrijcx vā Jehu die
in Irahel regneerde so was Joas die
sone van Atharis coninc van Iherusa-
lem ghemaect En hi en was maer ses
iaren out als hi coninc ghemaect wert
Hi regneerde veertich iaren in Iherusa-
lem en hi ontsach onsen heere alsoe lan-
ghe als Joade leefde/ die hondert ende
xxx. iaren leefde Daer na sterf hi en hē
wert begrauen in die stad van David
Ter stont na die doot van Joade liet Jo-
as die wet gods achter en hi stelde hem
quaet te doē/ waer aen dat meeste deel
vanden volcke exempel nam/ en si wer-
den daer bi ghecorrūpeert. Dit bemerc-
te Zacharias de sone van Joade/ en die
coninc wilde dat hi oeck quaet doē sou-
de mer hi en nam dat niet wel noch het
en behaechde hē nper/ en daer om dede
hē die coninc steenen en ter doot bren-
ghen ontrent den outaer/ dwelt onsen
heere seer mishaechede/ en hi was daer
om ghestoort teghen hem.

¶ Seer coorts hier nae quā Azael die coninc vā Sirien die groot quaet ghedaent hadde in p̄srahel/ int lant vā Juda en hi dede daer de Stadt vā Geth beleggē die hi met foertsen inne nā Daer na wilde hi de Stadt vā Jherusalē beleggen/ mer als Joas dat wist so nā hi alle dat gout en siluer dat indē tempel was/ dwelc; zyn ouders onsen heere gheoffert hadde en alle sinē tresoer en zyn costelike gheslētē Dit lant hi al te samen den coninck Azael en hē dede hē wederom keere wt crachte vāden ghiften en iuweelē Doē quā Joas aen een grote siecte bider punicien gods/ o dat hi woude datmen hē aenbade. Coorts daer na wert hi gedoor vā twee mānen vā sinen houē en hupf gesinne en hi wert bequē in Davids Stadt bi zyn voervaders. Daer na regneerde Amasias zyn sone.

¶ Ant. xxxvij. iaer des conincric; vā Joas den coninc vā Juda so begonst Joas die sone vā Jonathas te regnerē in p̄srahel/ en hi regneerde. xv. iaer in samarien Hi volchde dē wech vā Jereboam mer nyet al ghelijc; zyn vaders ghedaē hadden wāt si waren seer quaet. In desen seluē tēde viel Helyseus in eē grote siecte en Joas die coninc vā p̄srahel ginc hē besoeken En als hi hē also siet sach seide hi tot hē met weenēde oogen Och lieue bemide vadere ghi zyt dat cōfoert en den troost vā p̄srahel/ ist dat ghi sterft wat sal ons geschien. Doen begonst hē Helyseus te vtroosten seggende Bringhet hier eenē boghe en eenen p̄hl. En als hē Joas dat ghebrocht hadde/ seide Helyseus tot hē Legt dhn hant optē boghe en opten p̄hl. Als hē se daer op ghelept hadde sprac Helyseus Doet op die vepnstere ten orienten waert en schiet doer die selue vepnstere tegen orienten

En hi seide Stiet hier den p̄hl goods teghen Sprien wāt ghi sulc Sirien quere met eender groter wōden in deen partey/ dat is totter tjt toe dat ghyt ghederstrueert sulc hebbe En als hi sinen boghe neder ghelept hadde so seide hē Helyseus Reemt dit instrument en stecke dat inder aerden/ en als hi dat drie reysen ghedaen hadde so hielt hi dat al stille waer af Helyseus seer ghestoort was segghende Om dat ghi maer drie werf ghesteken en hebt daer o en suldi maer driewerf victorie hebben teghen den coninc vā Sprien En hadt ghi seuē werf ghesteken ghi sout seuen werf victorie hebbe ghehadt. Als Helyseus dit al gheseyt hadde so sterf hi en wert bequē.

¶ Coorts hier na quamē dieuen en roouers wren lande vā Moab ontrent de plaetse daer Helyseus begrauen was/ en men hadde sommighe andere lichamen bracht o daer bi te begrauen/ mer doen si die dieuen en roouers sagen die daer quamē so en hadden si gheenē tjt om die dooden te begrauē maer si werpense op dat graf vā Helyseus den prophet en vloden. Ter stont als die dode man Helyseus graf ghenaeete so stont hi leuende weder vander door op en hi bleef recht op staende.

¶ Als Helyseus doot was/ en Azael die coninc vā Sprien dat volck vā p̄srahel seer grotelijc; ghetravelleert en ouerloopen hadde alle den tjt die hi regneerde so sterf hi En zyn sone Senadab wert coninc en hi regneerde na hē. Dese Senadab wert drie werf vwonnen en hē wert bedwongen weder ouer te gheue alle dat lant en die steden die zyn vader in p̄srahel ghewōnen hadde En aldus wert veruult het ghene dat die heplige prophet Helyseus ghesprokē hadde.

In tweede iaer des conincryck van Joas sobegonst Amalias te regneren in Juda/ en hi hielt die wet gods/ wtgenomen dat hi niet te nyente en dede die hooghe plaetsen daer men sacrificie dede na die maniere vanden heydenen. Hi doode die ghene die sine vader ghedoot hadden/ mer haren kinderen die sinen vader niet ghedoot en hadde dien ende de hi gheen quaet/ o dat die wet seyt dat die sone nyet en behoort gepinicht te zyn voer die misdact zyns vaders.

In dien tide vergaderde Amalias een groot heyl en hi nam van den coninc van Israhel hondert manen van wapenen in soudien voer hondert besant siluers en hi ghinc teghen Edomet/ daer he onder wegen een propheet ons heer en aenquam die tot he seide wt den naem ons heeren dat hi die van Israhel niet mit he leyden en soude om dat si aebeders der afgode waren/ en sonder haer soude he onse here victorie gheuen en met haer niet/ het welke die propheet gheloefde hoe wel dattet Amalias mishaechde o alle dat siluer dat hi daer vore ghegheuen hadde Daer na doode hi wel thien duysent Edomen en hi wan een edel stede die Hier ghenaet was mer hi noemde sie Iusrael/ dat is so veel te seggen als die hulpe gods. Maer hi dede een grote dwaeshet/ wat hi hoorde seggen dat die god van Amalech antwoerde gaf van alle dat ghene dat men he vraechde En om dat die van Amalech vergaten hem raets te vragen daer om werde si verwonnen. Hi droech haer afgoden met hem en hi aenbadise waer om hi seere ghepunieert wert.

Amalias siede dat hi victorie vercreghen hadde begonst he te verheffen en hi clam op sinen waghden mit allulcher

presumpcien dat hi Joas den coninc van Israhel ontboot dat hi he te dienste soude comen en subiect zyn oft dat hi tegen he te velde comen soude om te sien wie victorie hebbē soude. Doen screef he Joas te spijte een wonderlike fabule/ in deser maniere Een distele van libane heeft den ceder ghelonden te gheuen/ zyn dochtere te wihue eenen minen sone die ic hebbe En de wilde beesten hebbē dies also groten nijt gehad dat si die distele gheschoert hebbē totten voeten toe. Waer toe dient soe groten hoouerdicheyt oft allulche presumpcie dat v herte in sulche hoouerdicheyt climt om een victorie waer om wildi v seluen en v volck verliessen. wat ghi versoect allulchen ouerdaet dat daer wel quaet af comen mocht Maer dit en halp al niet wat Amalias en wilde nyet te vreden zyn. Doen ginc die coninc van Israhel in Bethanie inlant van Juda tegen he vechten/ en dat volck van Juda vloot. En Amalias wert gheuangen vanden coninc van Israhel/ en hi voerde he in Iherusalē ende hi dede he wel vier hondert cubitus hooge van den mueren worpen. Hi nam alle dat gout en siluere dat hi in den tempel ons heeren vanteen in dat tresor van den coninck. Daer na heerde hi na Samarie met veel gheuangen.

Als Amalias aldus verwonen was regeerde hi hem alsoe dat hi regneerde xxv. iaer na die doot van Joas den coninc van Israhel. Daer na rechte haer dat volck van Juda tegen he op en si wilden foertselinghe ter doot brengen en verlaen/ mer hi vloot En si volchden hem so scherpelijc en strangelijc dat si he doden/ en si begroeuē he in die stadt van David bi zyn voer vaders.

Daer na maecten si sinen sone die om

trent. xvi. iaer out was coninc vā Juda
 In dien tijde sterf Joas die coninc van
 pſrahel. Na hē regneerde zjn ſone Jhe
 roboam in Pſrael. xli. iaer/mer hi was
 quaet ghenoech/ wāt hĳ hielt den wech
 vāden anderen Jheroboā die Paboths
 ſone was/ nochtās dede onſe heere hem
 en ſinen kinderen veel duechden En al
 ſtoorden ſi onſen heere ſeer grotehĳ hĳ
 en wildeſe nochtans niet al heel deſtru
 ren en hi hadde ontfemmeniffe op haer
 om dat onghelijck dat hi haer ſach ghe
 doogen. Deſe Jheroboā conquēſteerde
 weder om zjn lant dat die coninc vā ſy
 rien en andere op hē ghewonnen had
 den na die prophētie vā den heplighen
 propheet Joas. En als Jheroboā veel
 wonderlike dingen ghedaen hadde ſoe
 ſterf hi. En na hem regneerde zjn ſone
 Azarias ouer pſrahel.

**Hoe Azarias die coninc vā Juda me
 laetſch werde** Capittel. cc. x.

In. xvij. iaer des conincryckx van
 Jheroboboā regneerde die coninc
 van Juda Azarias des conincx Ama
 ſias ſone in Jheruſalē. liij. iaer. Hi dede
 den wille ons heeren ghelijc Amasias
 zjn vader ghedaē hadde int beghinſel
 vā zjnder regnacion. Als deſe Azarias
 victorie ghehadt hadde tegen zjn vā
 den/en die van Moab ſubiect en onder
 tribuſt geſtelt hadde ſo dede hi de mue
 ren van Jheruſalē maken die Joas de
 coninc vā pſrahel ghebroke hadde/en
 hi ſtelde ſinen ſin op boomē te planten
 inder aerden en hi wert een rijck man.
 En om dat dit verganckelijck goet dich
 wils dat herte houerdich maect ſo be
 gonſt hi hē ſeer te verheffen tegen god.
 Want hi hielt eens een feefte en hi clee
 de hē met eenen ghewijde rock daer hē
 die opperſte priester mede plach te clee

den hoe wel nochtā dat hē die priesters
 beroonden dat hi quaet dede/waer om
 onſe heere tegen hē ſeer gheſtoort was
 en hi floech hem mit die plaghe der me
 laerthept/daer hi zjn leuen lanck mede
 beſmet bleef/en zjn ſone regeerde alle
 dat lant tot dat hi ſterf.

Qathā die ſone vā Azarias regneer
 de na ſinen vader in Jheruſalem en hĳ
 dede den wille gods ghelijck zjn vader
 ghedaen hadde. Hi maecte die poorten
 vāden tempel al nieuwe en ſeer hooge
 En als hĳ doot was regneerde zj ſone
 Aſhas na hē int. xvij. iaer des coninc
 ryckx vā Azarias de coninc vā Juda die
 oeck tegen den wille gods dede ghelijck
 Jheroboā zjn vāde ghedaen hadde. Hi
 en regneerde maer. vi. maenden/en hi
 ſette hē tegen Selum Javes ſone. Doe
 wert dat conincryck ghetrāſſateert wt
 den gheſlachte vā Jheu/en Selum en
 regneerde mer een maent in ſamarie
 Manahem een ander prince dode Se
 lum en hi regneerde na hē Deſe deſtru
 eerde die ſtadt vā Terſan en alle dat lāt
 daer ontrēt om dat ſi hē die poorten vā
 der ſtadt niet open doen en wilden. In
 den tide vā Manahem quā die coninc
 vā Sprein teghen den coninc vā pſra
 hel/mer Manahem maecte preis tegen
 hem en hi ſant hē dupſent beſanten ſil
 uers om dat hĳ weder om treckē ſoude
 en zjn lant ruymē om hē te helpen als
 hĳ vā doen hadde. Manahē nam dic
 al te ſamen en oeck die gulde calueren
 meynēde dat ſi gulden waren en hi pre
 ſenteerdeſe den coninc vā ſirien. (Die
 priesters haddē doen makē twee calue
 ren vā copere ſeer wel ūghult/deſe had
 den ſi doen ſtellen in de ſtede vāden ghe
 nen die gulde waren/en ſi haddē de gul
 den caluerē wech ghenomē) En als die

coninck vā ſirien dit bedroch ſach was
 hi ſeer gheſtoort. Deſe Manahē hielt
 den wech vā Jheroboā/ en doen hi doot
 was regneerde nae hē Facias int .liij.
 iaer vā Hazarias den coninck vā ſirien.
 en hi regneerde twee iaer in ſamarien
 Hi dede alle dinck tegen den wille gods
 en hi volchde dē wech vā Jheroboā . En
 Phacee die ſone vā Romelie die prince
 vā ſinen ridderſcape was die bracht hē
 ter doot met vūſtrich mās vā den kinde-
 ren vā Salaad/ en hi regneerde na hē.
 ¶ Int .liij. iaer des conincrijckx vā Hazari-
 as die in Jnda regneerde ſo regneerde
 Phacee die Romelies ſone was ouer pſ-
 rahel in ſamarie. Hi regneerde .xx. ia-
 ren en hi was quaet tegen god/ wāt hij
 volchde den wech vā Jheroboam. In ſi-
 nen tijde quā Teglyphalazar die coninc
 van aſſure int lant vā pſrahel/ dwelck
 was ouer die ſluuie iordane Hi deſtru-
 eerde alle dat lant vā Galileen vā Sa-
 bulon en van Beptalim/ en hij voerde
 met hē gheuanghen twee gheſlachten
 en een half van dē pſraeliſchen int lant
 vā Aſſur. Teghen den coninc vā ſirien
 verſpiede Oree die ſone vā Hela en hij
 doode hem/ en hi regneerde na hem int
 xij. iaer vā Joathan den coninc vā Ju-
 da. ¶ Int .xxij. iaer des conincrijckx van
 Phacee coninc vā pſrahel ſo regneerde
 Aſchas des conincx Jonathas ſone. Hij
 was .xx. iaer out doen hi begonſt te reg-
 neren/ en hi regneerde .xvi. iaer in Jhe-
 ruſalem Hi en dede den wille gods niet
 noch hi en volchde den wech vā David
 niet/ mer hi volchde den wech der qua-
 der coningen van pſrahel/ wāt hij was
 een afgoderier en hi offerde een van ſi-
 nen ſonen den afgoden. Teghen den co-
 ninck Aſchas quā die coninck vā ſprien
 met Phacee den coninc van pſrahel en

hi belach Jeruſalē. Ende van hēlieden
 wert verſlagen Zacharias de ſone vā
 Aſchas wel met hondert en .xx. duſent
 mannen van Jnda. En Phacee leyde
 met hem een groote menichte gheuan-
 ghenen. En aldus wederom keerende
 na deſe victorie ſo quā hem int ghemoe-
 te een pphet gods die hē veriſpte om
 dat hi die gheuangen van ſinen ghe-
 ſlachte alſo leyde/ want god hadde hem
 deſe victorie verleent om die ſonden vā
 aſchas/ en waert dat hiſe niet en liet gaē
 god ſoude hē grotelijck ſtooren teghen
 hem En daer om liet hijſe gaen na dat
 hijſe wel gheſeeſteert hadde.

¶ Op een ander tijt quā Phacee en Aſ-
 ſijn die coninc van ſprien tegen Aſchas/
 en ſi belepden Jheruſalem/ waer af dat
 Aſchas ſeere veruaert was En Pſayas
 die propheet ſeyde hē dat hi niet ſorgen
 en ſoude wāt onſe here ſoude hē helpen
 dwelck Aſchas niet ghelouuen en wilde
 mer hi ſant Teglyphalazar den coninc
 van Aſſur grote ghiften/ biddende dat
 hi hem bijſtant doen ſoude. Ende die co-
 ninc Teglyphalazar ginc met ſine volc
 ke in ſirien daer hij veel quaets dede.
 Als Aſſijn die coninc van Sprien dat
 hoorde ſegghen ſoe liet hi dat belegghe
 en hi ghinc mit ſinen heyre in Damas
 En die coninck van Aſſur belepde dpe
 die ſtadt van Damas de welke hi met
 ſoertſen ghewan en hi doodeden coninc
 van ſirien en die vā Damasco tranſla-
 ta in cinerem dwelck in Eſthiopien leyt
 En Aſchas ginc hē bedancken en hi gaf
 hem grote ghiften. Daer na ſo keerde
 Aſchas weder na Jeruſalem en hi ſterf
 daer/ en ſijn ſone regnerde na hem.
 ¶ Indē tijde dat Aſchas leefde ſo wert ſo
 me ghefunderre vanden twe ghebroe/
 des Romulus en Remus.

Hoe Samanasar den coninck Ozee
vinck en alle de ghene die van de feuen
ghelachte waren die hi in zyn lant ley
de dwelcke hij metten volcke van Israel
veruulde **Capittel. cc. xi.**

In .xij. iaer van den coninc Ahas
van Juda so begonst Ozee in ysrahel
te regneren en hi regneerde. ix. iaer
Hi was een quaet sondaer teghen god
maer niet so seere als zyn voervaders.
Teghen hem qua Samanasar dpe co
ninck van syrien den welcke hi bedwack
dat hi he alle iaer eenē tribuyt gheuen
moeste. En Samanasar hoorde leggē
dat he Ozee rebel wilde maken teghen
hem bider hulpen van Suzas de coninc
van Egipten den welcke hi grote ghif
ten ghesondē hadde Daer om qua Sa
manasar he beleggen en hi vinc he en
hi stelde he gheuangen in die stadt van
Piniue. Doen sloech hi zyn heyt voer
samarien en hi lach daer so langhe dat
hijse wan en hij leyde dat volck van den
feuen ghelachte in zyn lant en hij dede
ander volck in samarien wonē stellen
de afgoden alle dat lant van ysrahel dore
die elck wt sine lande ghebracht hadde
Ende onse here sant he leeuwen toe die
hem verflonden en vernieldē. Als die
coninc van syrien dat wiste so sant hi ee
nen priester van ysrahel derwaert om he
lieden die wet gods te leeren/ mer si die
den althit haer afgoden En als si sagen
dat die hebreuschē te bouen waren soe
hielen si haer voer hebreusch/ en als si
tonder warē so hielen si haer heydenen
Albus warē de kinderen van ysrahel met
groter catuicheyt wt hare lande veria
ghet En dit ghebuerde. ix. hondert en
lxij. iaer nae datse Moyses wt Egipte
ghelept hadde. en twee hondt. vij. maē
den en. vij. dagen na die doot van Salo

mon alst coninc hij ghedeylt wert.

Hoe Ezechias die coninc van Jeru
salem die philistinē verwan/ en destrue
erde die hooghe plaetsen vanden afgod
den/ en hoe hij die twee coperen serpen
ten wech dede **Capittel. cc. xij.**

In derde iaer van Ozee regnerde
Ezechias die sone van Ahas in Je
rusalem en hi en was maer. xxv. iaren
ondt doen hi begonst te regneren/ en hi
regneerde. xxix. iaer. Dese destrueerde
alle die hooghe plaetsen daer mē die af
gden aenbadt Hi dede die coperen ser
penten te nientē die Moyses maette in
die deserte die de kinderē van ysrahel tot
die tijt toe aenbeedt haddē. Hi vga der
de alle die priesters en dienaren goods
die hi gheuindē conde/ en hi dede op doē
alle die tempelē die langen tijt ghesotē
hadden gheweest/ int eerste iaer als hij
regneerde. Hi stelde alle die sacrificien
na die wet gods/ en merten cortsten ghe
sept hi arbejde so neerstelijc om de wet
gods te volbrengen dat van die tijt van
Dauid tot nu toe/ noch na he gheen co
ninck geweest en heeft die so getrouwe
lijc god ghediēt heeft als hi/ en hi en wil
de den coninc van assirien nyet onderda
nith zyn. Hi verwan die philistinen en
hi destrueerde tot Golan toe grote deel
en van haren lande.

Hoe Ezechias aen Sennacherib de co
ninc van assirien drie hondt march sijn
sant en. xxx. besantē gouts o dat hi zyn
lant in vrede late soude **Cap. cc. xij.**

In vierde iaer des conincrijckx van
Ezechias dat was int. vij. iaer des
conincrijckx van Ozee coninc van ysrahel so
wan Samanasar samariē gelijc voer
screuē is Ende int. xiiij. iaer des coninc
rijckx van Ezechias so qua Sennacherib
int lant van iuda daer hi veel stedē wan

en pilleerde. Als Ezechias dat hoorde so lant hi hē hondt besanten siluers en en. xxx. besanten gouts/biddēde hē dat hi dat lant van Juda met vreden laten wilde/dwelck Sennacherib also gheloefde en swoer nēmermeer in Juda te keeren/mer Sennacherib brack sinē eede en hi lant zyn volck voer die stad van Jerusalem en hi dedese al omme belegghen en hi logeerde neuē die piscine vā dair dat water quā in die stat. Als Sennacherib daer ghelogeert was soe ontboot hi Ezechias dat hij regen hē soude comen spreke/dwelch niet doen en wilde maer hi lant aen hē Eliachim sinen souverejn priestere Sobjas zyn meester en doctoer en Johae die principale notarius vāden coninc. Dese sprake teghen Sapsades in hebreusche/wāt hi die tale wel conde En die sommige segghen dat hij een ghebooren hebreusche was en Sapsas sone. mer hi hadde zyn wet gheloochent. Dese seide hēlieden in hebreuscher sprake Segt den coninc ezechias dat die grote coninc vā Assiriē hem doet seggen eest dat hij hē betrouwt tot den coninc vā Egypten soe staet hij seer wāchelbaer En heeft hi zyn betrouwen aen god soe besiet oft die god vā Israhel ander lieden wt sinen handen bevrjht heeft Oft pft dat hi zyn betrouwē op zyn volck stelt ick sal hē twee dupsent peerden gheue eest dat hi also veel mānen heeft om daer op te setten/ghelijck oft hi seggen wilde dat Ezechias so veel mannen niet en hadde. Doen sepdē die bodē vā Ezechias tot Sapsades wi bidde v dat ghi teghen ons geen hebreus en spreect op dat het volck niet en verstaet het ghene dat ghi ons segt/mer spreect teghen ons die sprake vā Assiriē. En hij antwoerde hēlieden Die grote coninc

van Assiriē en heeft mi ands niet ghesonden dan tegen den coninc te spreke en niet teghen v Doen begonst hi alsoe hooghe te spreke in ioerscher talen dat die ghene die ten vepuisteren en op die mueren ghelegen wāre hooren en verstaen mochtē/leggende Hoor wat dpe grote coninc vā Assiriē v oebiet maect tegen mi peps eer ghi daer toe bedworghen wort so suldh wjsseliken doen/en eer ghi van groten hongere uwē drecken moet en v vine drinken En ghe-looft niet het ghene dat v Ezechias sept wāt hi sal v afgaē inder noot En meer ander woerden sprac hij tot haerlieden om dat hijse om stellen soude/mer si en antwoerden hem niet want die coninc Ezechias hadde haer dat voboden.

¶ Na desen quamē die boden weder in die stad en si vertelden den coninc het ghene dat Sapsades hēlieden ghelept hadde/en als hij dat hoorde so schoerde hi zyn cleederen en hij cleede hē met sacken en met eenen haptē cleede ende hij ghinc indē tempel. Daer na lant hi vāden outsten priesteren en mannen aenden propheet Sapsas en si sepden hem vā des coninc wegen aldus Nu is ghecomen dē dach der droefheyt der tribulacien en der wrakē/bidt doch voer dat ouerblijffel des volcx van Israhel dat god doch aenhooren wilt die woerden en mepinghe van desen man op dat hij deernisse op ons hebbe. Doen ontboot Sapsas dē coninc Ezechias aldus En verwondert v niet van aldus danigher spraken/want Sennacherib sal weder tot sinen lande keeren.

¶ Deert coets hier na repfde Sapsades van Jerusalem ende hi vant den coninc van Assiriē die Tournain belegen hadde Daer na ghinc hi tegen den coninc

van Egipten pepsende dat hi Jherusalem soude comen belegghen na dat hij Egipten gheconquesteert hadde Ende als hi in Egipten een stat beleghen hadde diemen Belusiner hiet soe brachme hem tidinghe dat Thareta die coninck van Ethiopien met groter macht den philistinen te hulpen ghecomen was.

Doen hi dit hoorde seyde hi dat Thareta een priester gods was vā ysrahel en dat hi tegen hem niet vechten en woude Doen ghinc hi weder in Judeen dpe stadt van Jherusalem beleggen.

Als die coninck Dennacherib die ander repse van voer Jherusalem repsoe om in Egipten te gaen soe screef hi brieuen aen Ezechias den coninck vol van groten smade en spijtigen woerden in deser maniere. Coninck Ezechias meyn di dat v god en die coninck van ysrahel wt minen handen beschermen sal Gesiet oft die goden vanden anderen volcke haer ghesalueert en beschermt hebben voer mi Wach v dat uwe god dpe ghi so wel betrouet v niet en bedrieghe. Als Ezechias desen brief ghelesen hadde so droech hi dien inden tempel en hij werpen voer onsen heere segghende.

O ghebndide god van ysrael wilt doch aen hooren die verwirungen van Dennacherib en wilt ons beschermen Ghi zijt die coninck der coninghen en heere ouer alle die coninghen vander eerden Ghi zijt die ghene die hemel end eerde ghemaect heeft wilt doch openen dijne ooren en hoort en dijne ooghen op doen en aensiet ons in bedroeffenissen. Doē quam Elapas tot Ezechias en hi seyde hem O ghi Dennacherib die selue roede die in spon is sal mit v ghecken als si v sal sien vlyen Ghi hebt smadelic ghesproken teghen den god vā ysrahel ghi

hebt Judeen ghedestruert iner ghi en hebt niet ghesidereert dat v god ghedisponeert heeft om zjn volck te castpen en ghi hebt gheweest een executoer vā zijnder sentencien. Daer na seyde hi tot Ezechias Het derde iaer dat coetomende is so sal Dennacherib van hier verreckē en daer na en sal hi nēmermeer hier weder keeren Ich hebbe v gheseyt wat ghi dit iaer doen sul ten dat ander iaer daer na volgende En ten eynde so wanneer ghi sien sult dat al volbrachte en gheschiet is het ghene dat ic v segge so suldy seggen dat ich die waerheyt tot v gheseyt hebbe. Ghi sult dit heele iaer eten dat ghi op dpe velden gheuindert ont En dat iaer daer na volgende het ghene dat die aerde vā haer seluen draghen sal (Om dat si op die tijt ghebreck van spijse hadden so vermenichfuldichde onse here de vruchtē der eerdē in sulcker maniere daerli genoech hadden om twee iaer hi te leuene) Naer int derde iaer so laept en arbeit op dijn lant ende eet dijn coren met vrede.

Hoe die enghel gods hondert ende tachtentich duysent ende sesse assiriens verkloech Capittel. cc. xiiij.

Doen die coninck Ezechias hadde ghehoort het ghene dat hem dpe propheet Elapas othooft so was hi seer blijde en al verroost ende hi stopte alle die fonteynen die ontrent der stadt waren om dat die van Assirien gheen water vinden en soude als si daer quamē. Int iaer daer na quam Dennacherib vā Assirien in Judea en als hi dat lant ghedestruert hadde soe belepde hij die stadt van Jherusalem Mer dien selue nacht doode die enghel gods hōdert en lxxx. duysent ene sesse assiriens. Des anderen daechs als Dennacherib op ghe

staen was en zyn volc doot want so had
de hi seer groten anxt en hi vloot alleen
mer thien mas in die stad vā Ninuuen
Daer gebuerde dat hi indē tempele vā
sine god was dien hi aenbadt/daer doo
den hē twee vā sine kinderen en si vlo
den int lant vā Armenien. En na hem
regneerde zyn sone Asserdon. Die sake
daer om dat si hē doode was om dat hi
sinen ioncrsten sone coninc maken wil
wilde/wāt hi zyn moeder veel meer be
minde dan die ander deden.

Hoe onse heere den coninc Ezechias
zijn leuē. xv. iaer v̄lengde Cap. cc. xv.

Seer coets hier na wert de coninck
Ezechias soe sieck dat hi op zyn ster
uen lach/en onse here sant hē dese siecte
(ghelijc Josephus beschrijft) om dat hi hē
vander destructie van die van assirien
nyet ghedant noch gheloeft en hadde
ghelijc hij gode schuldich was te doene.
En die propheet Plapas seyde tot hem
dat hij zyn dingen oerdinerē soude wāt
hi moest steruen Ezechias dat horende
begonst seer bitterlijck te weenen en hi
aenriep onsen heere met droeuer herte
seggende Heere laet v ghedecken dat ic
v alle den tijt mijns leuens getrouwe
lick met goeder herten ghedient hebbe
(Op desen tijt en hadde hi noch gheen
kinderen) En ter stont als Plapas wte
hupsle was so riep hē onse heere seggen
de Saet segt den coninc Ezechias dat ic
zijn ghebet aehoort hebbe/en zyn tranē
zijn tot mi ghecomē Ic sal hē binnē drie
dagen perfecte gesontheit ghenen Ten
derden daghe sal hi inden tempel gaen
en ic sal hē zyn leuen. xv. iaer verlengē/
Ic sal hem en die stad van Jerusalem
sparen voer die assiriens ter liefsten vā
minen dienaer Dauid. Ezechias dic ho
rende begeerde eenich teeken der waer

heyt. Plapas seyde hē Wiloi dat die sca
duwe der sonnen thien graden na orie
ten neder dale tot eenē teeken oft dat si
thien graden achterwaerts trecke nae
occidenten En Ezechias coos dat si kee
ren soude na occide ten (ghelijck si dede)
Ten derden dage was hij ghenesen en
hi ghinc indē tempel/daer dancte hi on
sen heere/en hi maecte den psalm (Ego
dixi in dimidio dierum meor) den welc
ken men singet inder heiliger kercken
des nachts in die laudes des woonsda
ghes en in die laudes vāden vigilien.

Seer coets hier na sant Merodab de
coninck van Babilomen Herodab en
Bala zyn boden mit grote ghiften aen
den coninc Ezechias en hi screef hē seer
minnelijc begheerende vrientchap mer
hē te houden/waer af Ezechias seer bli
de was. En die principale sake waer om
dat hi die vrientchap versocht was de
se Want die vā Caldeen en conden niet
gheuindē na die rechte conste der astro
nomien waer om den eenen dach alsoe
lanck hadde gheweest als twee dagen.
En de coninck hoorde seggen daret ghe
weest hadde om den coninck vā Israel.
daer om sant hi aen hē om de waerheit
te weten ende hij sant hē grote ghiften
waer in Ezechias hē verhouerdichde
en hi dede den bodē goede chiere Ende
daer en was gheen so secreten dinck in
den tempele oft in zyn huys oft tresoor
oft schoonheyt hi en thoondet hē lieden
waer af onse heere grotelijc tegen hem
ghestoot was. En als dese boden van
daer gheschepdē waren so quā Plapas
tot hem wt den naem ons heren/en hij
vraechde hem Wat zyn die mans hier
comen soecken die teghen v ghesprokē
hebben/van waer comen si. En Ezechi
as vertelde hē van waer dat si quame

en waer om dat si getome waren Doē
 sepde Esapas tot hē Shi hebt seer qua
 liken ghedaen/den dach sal comen dat
 die coninc van Sabilonien sal hebben
 al dat ghene dat ghi haer gheroōt hebt
 met alle dat ghene dat dijn vadere ont
 spaert heeft/ en dijn kinderen sullen in
 Sabilonitē ghelept worden. En Ezechias
 as antwoerde hē Den wille gods moet
 gheschien/can ick peys ghehebbē bin
 nen minē leuen ick en sorghe niet voer
 der Daer na sterf Ezechias en Manas
 ses zyn sone regneerde na hē.

Hoe Manasses coninc van Jherusa
 lem wert na dpe doot van Ezechias si
 nen vadere **Capittel. cc. xvi.**

Manasses en was maer. xij. iaren
 oudt als hē begonst te regneren
 en hi regneerde. l. iaer in Jherusalem.
 Hi dede veel quaets teghen god/hi stel
 de die afgoden weder haer tempels en
 alle de plaetsen daer de afgoderiers ha
 re sacrificie plegghen te doen. Hi offerde
 den afgoden sinen sone en hi dede hem
 doer dat vier gaen ghelijc die onghelos
 wighe doen Hi dede dat volck vā Juda
 oerck grotelijc sondigen met hem En on
 se here sant hem veel propheten om hē
 te thoonen hoe en in wat maniere dat
 hi sondichde/mer hi dedese quader doot
 steruen. Die aerde was root van den
 bloede der propheten en van den onno
 selen die hi dede doden. En den heyligē
 propheet Esapas die zyns wyfs broed
 was also die sommighe seggen dien de
 de hi oek seer stranghelijc dooden wāt
 hē dede sinen lichaem in twee saghen
 met een houtē saghe om dat hi te meer
 pinen ghedoogen soude En als men hē
 aldus laechde so begeerde hē een luttel
 waters om te drincken maer die coninc
 en wilde hem dat niet late gheuen En

onse heere sant hem te drincken wtē he
 mele En als hi ghedroncken hadde soē
 schiet zyn siele wt den lichaem tot gode
 Daer om me en lieten si nochtans niet
 af van saghen.

Hoe dpe coninck Manasses zyn leuē
 beterde na dat die coninck van Sabilo
 nien int lant vā Juda gheweest hadde.

Capittel. cc. xvij.

Over na sant onse here den coninc
 van Sabilonien teghen Manasses in
 dat lant van Juda dwelck hē gheheeli
 ken pilleerde en beroofde/en hi nam dē
 coninc Manasses gheuāgen den welc
 ken hi veel quaets dede ghedooghen.
 En als Manasses hem seluen in alsoe
 danighe groote caruicheyt sach soe be
 gonste hi hem te bekeerē tot onsen he
 re en hi begonste goede betrouwenisse
 te hebben van den quade dat hē hadde
 ghedaen/want hi sach wel dat hem on
 se heere te recht liet plagen om dat hi so
 veel quaets ghedaen hadde Daer ome
 soe badt hē onsen heere verghiffenisse
 met scrependen ooghen so hertelijc als
 dat onse heere hem zinder ontfermede
 en hi stelde hem weder om in zyn conic
 rijk En doen Manasses weder om bi
 nen Jherusalē gecomen was so bekeer
 de hē zyn leuen in als sulcher manieren
 tot gode dat hi destrueerde alle dat ghe
 ne dat totten afgodē behoorde alsoe dat
 daer niet en bleef daer men kennisse af
 hebben mochte/en hi stelde hem onsen
 heere seer deuoteliken te dienen Hi be
 rhoonde den volcke hē dat hi ende si in
 voerleden tijden veel quaets ghedaen
 hadden. In deser manieren verander
 de Manasses zyn leuen dwelc wonder
 liken glorioes was om te horen Hi lep
 de een seer heplich leuen. hi repareerde
 die mueren vander stad en die vesten.

Hi repareerde die torens vander stadt en hi maecte grote stercke ouer al Dair na sterf hi en zyn sone Amō regneerde. **D**ese Amō en was maer (na hem xij. iaer out doen hē begonst te regnerē en hi regneerde twee iaer in Jerusalē. Hi dede veel quaets teghen onsen here ghelijc zyn vader ghedaē hadde in zyn ioncheyt. Hi wert bespriet en gedoot vā sommige vā sinen huilgesinne En als dat volc dat wist so vingen si die moordeners en si dooden se en si begroeuē den coninc. Daer na maecten si Joas sinen sone coninc die maer acht iaer out en was als si hē coninc maecten/en hē regneerde. xxxi. iaer. Hi onderhielt die maniere en den wech vā Dauid sinen voer vader sonder eniger hande quade omfagen mer hi ginc alcht recht wt.

Int vierde iaer zyns conincrijc als hi. xij. iaer out was so begonst hi die iusticie in te stellen om pghelijcē recht te te doen. Hi destrueerde alle die die afgoden die int lant van Juda warē Hi supuerde dat lant so reyn vāder afgoderiē datter niet en bleef daer mē ghedenckenisse af hebbē mochte Hi dede selue die afgoden wt der lieden hupfen halen en al om soeckē also dat niemāt binnen sinen hupse eenige afgodē en mocht hebben. Van alle sakē die voer hē quamē dede hi goet recht en iusticie. Hi sant en gheboot ouer alle zyn conincrijc dat pghelijc onsen heere offerhande soude coninc doen vāden goede dat hi haer verleent hadde En hi maecte meesters regeerders en ontfangers vā tghene dat die lieden offeren soudē/ om den tempel te repareren van alle noot sakelike dinghen dpe indē tempel oft daer aen behoren mochtē. Dese regeerders warē Helchiam die souuereyn priester. Sephā

die meester vander wet en Amasan die capiteyn vāder stadt. Ende ter kont soe wert den tempel gherepareert en ghestelt in sinen ouden staet.

Int. xiiij. iaer des conincrijc van Josias so begonst Jeremias te propheterē die de sone was vā Elcheden priesterē vā Amelech/ vāden lande vā Beniamī Hi ppheteerde. xlix. iaer totter tijt toe dat die stadt vā Jherusalem in genomē was en ghedestruert. **I**nt. xvij. iaer des des conincrijc vā Josias soe beual hi selue Elchiā dat alle dat ouer blijf sel vāden siluere dat daer blenē was vāder reparaciē des tempels ghesmolten soude wordē en dat men daer af maken soude de vaten vā den tempel die vā node waren. En als Elche die oppste priester aldus neerstelijc indē tempel socht ghelijc voersept is/ so vant hi een van Moyses boeckē diemen Deutronomē heet Dair stōt in ghescreuē alle die wer ghelijc Moyses ghedaen hadde in de arke ons heere in ghetupchenisse van onsen here en den volcke. Dese boeck sant hi den coninc bi Sephan den meester vāder wet. En als hi hē voer dē coninc ghelesen hadde so schoerde die coninc zyn cleederen/ wāchi hadde alle de maledictiē die in dien boeck ghescreuē stonden tegen de ghene die de wet ouer tredē soudē/en die voerwaerde die onse heere maecte tegen hē. En dat de ghene die afgoden aenbadē veriaecht worden soudē wten lande dat hi haer ghe loeft hadde/ghelijc hi de amorriens veriaecht hadde. Hi verwonderde hē seere vā dat onse heere so lange ghebept hadde van hē te veriagen diens vaders so veel quaets ghedaen hadden.

Doen gheboot die coninc Helchiā en den anderē wisen mans vā sinen houe

dat si raet soeckē souden aen onsen heere
 re god voer hem en voer dat volc En si
 ghingen tot een vrouwe die den gheest
 der prophetien hadde/ Oida ghenaemt
 die woode inde tweede stercke vā Jerusa
 lem (wāt doen en was Jeremias noch
 niet seere bekent) Dese Oida seyde tot
 hēlieden Hoort wat onse heere seyt (Ick
 sal op deser plaetsen doen comē alle dat
 quaet en die maledictien die ghescreuē
 staen in desen boeck voer alle die inghe
 setene vā deser plaetsen om dat si mijn
 wet en ghebodē ouertredē) Ghi sult dē
 coninc seggen die v hier ghesondē heeft
 Om dat hi gheerne die woerdē van de
 sen boeck ghehoort heeft en heeft hē te
 ghen god vootmoedicht daer om en sal
 dit quaet niet gheschien binen zyn leuē
 maer na zyn doot.

¶ Als Josias dit al ghehoort hadde soe
 ontboot hi alle dat volc vā Juda binnē
 Jherusalē/en hi clam op een hooch ghe
 stoelte/daer las hi dē boeck vander wet
 voer alle dat volc En hi beual haer dat
 si voort ouer al onsen heere god dienen
 souden/ zyn wet en gheboden onthou
 den die haer Moyses ghegeuen hadde
 Doen destrueerdē si alle gogelaers too
 ueraers waerleggers en afgoderiers.
 Hij destrueerdē die hoghe plaetsen der
 afgoden/ si vbranden die beenderē der
 afgoderiers en si saepden die aschenē
 ouer al om die prophetie te voldoē Die
 peerdē en der sonnē afgodē die de conic
 van Juda hadde doen schildere int inco
 men vāden tempel die werdē gedestru
 eert/wāt si haddē ghemaect eenē afgod
 die eenē cleppen kinde ghelijc was son
 der baert om dattet nēmermeer en ou
 de mer alcht in eenē staet bleef. Si had
 den hē ghemaect eenē wagen met peer
 den wāt si meyndē dat Helyas also ten

hemel ghenarē was. En die coninc Jo
 lias ginc in Bethel daer hi optē outaer
 die Jheroboā hadde doen maken dede
 vbrandē alle die ghebeeten van dē prie
 sters die de afgoden ghediēt hadden en
 alle die ghebeertē van den valsche pro
 pheten die gheweest haddē vandē tjde
 van Jheroboā tot sinen tjde toe/na die
 prophetie vā Abdie. En de coninc vanc
 dat graf daer die ghebeeten in laghen
 vāden loosen propheten/maer doer die
 duecht vā den goeden liet hi die quade.
 Hi ghinc op die hooghe plaetsen vā sa
 marien in die steden vā Manasses &
 frapn en Dimeon tot Beptalim en hij
 track alle die ghebeeten der priesteren
 der afgoderiers en van den loosen pro
 pheten wte daer si begrauē waren en
 hi leyde se op die outaren der afgodē en
 hi verbrandese/ghelijc wel vier hōdert
 iaer te voren gepropheteert hadde ghe
 weest bi een vāden propheten gods.

¶ Doen Josias dat lant gesupuert had
 de ghelijc voer is so ghinc hi te Jheru
 salēm daer hi onsen heere deuotelijc aē
 badt. Daer na dede hi onsen heere gro
 te offerade en hi ontboot alle die kinde
 ren vā Israhel en van Juda als de som
 mighe vā haren capiteynen ghesepdē
 waren en ghekeert in die steden vā Is
 rahel Doen maecte Josias alsulckē fee
 ste dat noyt schoond ghesien en was bi
 nen Jherusalē/noch noyt coninck en de
 de dies ghelike Wighenomē David so
 en was noyt coninc die onsen heer also
 trouwelijc diende als dese Josias.

¶ Hoe Josias ghedoot wert int ghesel
 schap vanden coninck Adremo Capit
Als Josias dese trium. (cc. xvij.
 Aphelike seeste dede aen onsen he
 re was hi int. xvij. iaer zyns coninck
 rijck/en int. xi. iaer van Pharaon Ra
 Hi

thas dē coninc vā Egipten die met gro-
ter macht teghen die vā Syrien ghinc/
wāt hi hadde hooren segghen dat haer
heerscappe af gheschepdē was Want
die vā Meden en van babilonien had-
den se ghelate ende si waren van haer
ghescepde daer om mepnde hysse lichte-
lyck te vwinnen. En eerste reysde hi te-
ghen den coninck Adremō die in Qua-
tenus regneerde Doen ginc hē Josias
met sinē volcke te ghemoeete om dat hij
doer zij lant niet reysen en soude. Ende
Pharaō sant bodē aen Josias en hij de-
de hē aldus vragen Wat begheerdi ick
en come tegen v niet om v oft om uwe
volckre bescadigen/ick come teghen die
ghene vāden anderen huise Laet mi in
vreden op dat die god die met mi is hē
teghen v niet en stoore/wāt hi soude hē
ouer v wreken en dooden v. Josias en
geloofde dat niet mer hi stelde hem ter
weere metten coninc Adremon en si or-
dineerde hare battalieu/dair na mepn-
de hi van sinen wagen op eenē anderē
te gaen die al ydel was En als hij daer
in mepnde te gaen so wert hij met eenē
pyl doer zij lijf gheschort en totter doot
roeghewōt. Hi dede hē wten hepre dra-
ghen/en daer na wert hi te Iherusalem
bracht en bi zyn vaders begrauen. En
alle alle dat volc van Juda vā Iherusa-
lem en principalic Iheremias die de la-
mentacien voer hē maecten die beweē-
Josias hadde dri so. (den hē seer
niet achter ghelaten/daer af Eliachim
die namaels Iheronias ghenaēt wert
de eerste gheboerne was en hi was. v.
iaer out. Joathas was die tweede ghe-
boerne en hi wert Selum ghenaēt/de-
se was. xxij. iaren oudt. Die derde hiet
Pachemen en hi was. viij. iaer out. Jo-
athas die tweede gheboerne was van

den volcke coninck ghemaect in die ste-
de van sinen vader en hi en regneerde
maer drie maent binnen Iherusalem.
Hi beghonste seer quaet te zyn. Maer
Pharaon Pachor quā binnen Iherusa-
lem en hi maecte sinen ousten broeder
coninck in die stede van Joathas en hij
maecte hē alle dat lant subiect met hon-
dert besanten siluers ende eenē besant
gouts Desen coninc Eliachim dede hij
Joachim heeten En hi leydde Joathas
met hem en hi dede hem in eenen ker-
ker sette gheboept aen handē en voerē.
Choe Joachim den heiligen propheet
Dias dede dooden Capittel. cc. xix.
Als Joachim begonste te regnerē
so was hi. xxv. iaer out/en hi reg-
neerde. xi. iaer in Iherusalem. Hi was
seer quaet en hi sondichde grotelyck te-
ghen onsen here Die heylige propheet
Dias brispre hem van zynder quaet
hepre dwelc hem seer mishaechde en hij
begonst hem daer om seer te haten En
als die propheet dat gheware wert soe
vloot hi in Egiptē. Doen Joachim dat
wiste dede hi hem weder halen en hi de-
de hem een quade doot steruen.
In vierde iaer des conincryckx van
Joachim begonst Nabuchodonozor te
regneren in babilonien/en hi verwan-
den coninck van Egipten en hi conque-
steerde alle dat lant dwelch hi pilleerde
nemende met hē al dat hē beliefde.
In dien seluen tijde sprac Iheremias
totten volcke vā Juda en tot die inghe-
setene van Iherusalē/seggende Dā int
rij. iaer des conincryckx van Josias soe
hebbe ic v gherōdicht die woerden der
wille gods en die dreyginghen teghen
v maer ghi en hebbet daer niet na ghe-
vraecht. Het is pimmertoes. xx. iaren
dat ic v ghepreect hebbe mer niemant

vā v en heuet wille aenhooren noch hē
willen beteren daer d is god regen v lie
den ghestoor en hi leit dat hi beminne
sal sinen dienaer Nabugodonozor den
coninck vā Babilonien (Then is niet te
vstaen dat hi gods dienaer was bi vrie
scapen oft bi goedē wille/ mer hē noēde
hē zjn dienaer wāt hē was dienaer en
executoer vand sentencien gods regen
die ioden) den welcken god in dese plaet
se brengen sal om v te destruerē make
de hē dit lant subiect/ en ghi sult den co
ninck vā Babilonien wel. lxx. iaer die
nen Mer als die. lxx. iaeren gheledē zjn
so sal hē onse heere weder stellē in babi
lonien En alle dat lant dat in Caldeen
is sal god bi zjnder quacchept stellē in
alsulcken staet ghelijck een deserte daer
niemant inne en wohnt.

¶ Dat volc v wonderde hē seere hoe Je
remias soe cloeckelijc sprekē dorste/wāt
doen Joachim begonste te regneren so
predicte Jheremias en sepde tottē volc
ke Ich sal dit huys stellē ghelijc eē plaet
se daer god inne ghedient ende gheert
was eer die coninghen in pshahel qua
men. En hi dede dese plaetse destruerē
om die sonden vāden volcke en het wa
ren deserten daer niemant en woonde
Alsoe woude Jheremias seggen dat den
tempel gods en alle die stadt woest zjn
soude en ghedestruert om die sonden.
Doen verwesen hē dpe priesters ende
propheten ter doot En die princen van
Juda ghingen tot des coninc houe/ en
si laten ghelijck rechters Die priesters
en propheten accuseerden Jheremias
seer strangelijc/en hi ver antwoerde hē
seggende dat hē god die heere beuolen
hadde het gene dat hi preecete/ en dat hē
god daer ghesondē hadde/ seggende Ic
ben in uwe hāden maer pft dat ghi mi

ter doot brengt dat sal uwe schade ende
uwe verdoemenisse zjn.

¶ Als die princē gehoor haddē het ghe
ne dat die priesters en prophetē propo
neerde regen Jheremias en die antwoer
de die hē ghedaen hadde soe deden si hē
wtē handen en si verboden hē dat hē
alsulche dingen niet meer preke en sou
de/wāt veel ander ppheten haddē dier
ghelike dingen voer den coninc ghepro
pheteert maer nopt en quā hem senich
hinder daer af en si bleuē alcht in haer
vere. Doen opēbaerde hē onse heere tot
Jheremias alsinen hē verboden hadde
dat hi niet meer preke en soude/ seggen
de Maect eenē boeck en scrift daer ine
al dat ghene dat ick v ghesept hebbe re
ghen dat volc vā Juda/van dē tijde dat
Josias regneerde tot desen daghe. En
Jheremias dede Baruth sinen dienaer
alle zjn prophetiē scriuen En hi screef
se in sulcker maniere alsoe Jheremias
hem die selue sepde. Daer na sprac Jhe
remias tot Baruth Men heeft mi ver
boden dat ic niet meer preken en soude
Maect desen boeck die ghi ghescreuen
hebt en leest dien voer dat volck/dwelc
Baruth alsoe dede.

¶ Int. i. iaer vā Joachim in de. ix. maēt
den eersten dach vā Junio so hadden si
gheordineert dat pegelijc indē tempele
tomen soude/en Baruth las daer voer
haer allen die prophetiē die hē Jheremi
as hadde doen scriuen Doen namē die
princen vā Juda dat boeck wt sinē han
den/ seggende tot hem Wacht datmē v
noch uwe meester niet en vinde Desen
boek droegen si voer die wet en si dedē
hē lesen. Als die coninck drie bladerē in
desen boeck hadde horen lesen ende dat
vierde blat begōnen was so nā hi dien
boek en verbrandē/ beuelende datmē

Jheremias en Baruch ouer al soekē
soude en dodēse Maer onse here bewaer
dese in sulcker manierē dat men se nyet
gheuindē en conde. Dair na seyde onse
heers tot Jeremias Scryft in eenē an-
deren boeck, het ghene dat in den boeck
stont die Joachim vbrant heeft / en scri-
uet daer oech in dat hi geen nacomelin-
ghen hebbē en sal die na hē regnerē sul-
len / en dat zyn lichaem bi dage ghewor-
pen sal wordē teghen die sonne ende bi
nachte teghen dat hys. Hien sal hebben
broeder noch sulster vrienden noch ma-
ghen die hē beweene sullen / noch hi en
sal anders gheen graf hebben dan een
nen ezele die ghestoruen is.

Hoe Nabuchodonozor voer Jherusa-
lem quam Capittel. cc. xx.

In achtste iaer des conincrycx vā
Joachim / dat was int vierde iaer
des conincrycx vā Nabuchodonozor co-
ninc vā Babilonien so destrueerde Na-
buchodonozor dat lant vā Judea / hi pil-
leerde die Stadt vā Jherusalē en hi vine-
den coninc Joachim en hi sette hē in ple-
ren vāden mit hāden en voeten en also
lepde hi hē in Babilonien met alle dpe
edel mānen / vā Iudeen / en principelijck
alle die edel iongelingen die vā coninc-
liker afroemst waren / onder die welcke
Daniel en zyn ghesellen waren Maer
indē weghe maecte Joachim zyn cōpac-
te met Nabuchodonozor op sekeren tri-
bupt die hi hē betalen moeste / en hē liet
hē weder na Jherusalē reysen maer hi
hielt ostagiens in zyn stede.

Joachim diēde Nabuchodonozor dri-
iaer en hi gaf hē tribupt / maer daer na
en wilde hi hē niet meer dienē noch dē
tribupt betalen Doē reysde Nabucho-
weder na Jherusalē meynende daer in
te comē / maer Joachim en liet hē daer

in niet comē / dan bi seker voerwaerdē
die hē de coninc Nabucho. gheloefde en
swoer En als hi binen was brack hi zyn
gheloefte en hi doode Joachim mit alle
den fluer vāden riddercappe en hē de-
de hē worpen bupten die muere vā dē
Stadt sonder hē te begrauen ghelijc Jhe-
remias dat ghepropheteert hadde.

Als Joachim doot was so maecte Na-
buchodonozor sine sone Joachim conic
die anders Jeronias ghenaēt was. En
hi was. xxviii. iaer out als hē begonste
te regnerē. Hi en regneerde maer drie
maent en thien dagen / wāt Nabucho.
beduchte hem doen hi weder ghekeert
was dat Joachim enich compact soude
maken met dē coninc vā Egipten / daer-
om maecte hi selue aliancie met den co-
ninc vā Egipten / daer na belepde hi ihe-
rusalem. En doer den raet vā Jheremi-
as so gaf hē dese Joachim indē handen
vā Nabuchodo. met alle dat ghene dat
hē toe behoorde. En int achtste iaer des
conincrycx vā Nabuchodo. leyde hi ioa-
chim met zyn der moeder en die meeste
heeren vā Joachim ontrent thien dyp-
sent met hē en hē droech mit hē alle die
gulden vaten die in des conincx hof en
inden tempel gods waren.

Dit droech Nabuchodo. al met hē en
hi maecte Nathamen coninc / die broe-
der was vā Joachim. Dese dede den co-
ninc Nabuchodo. manscap / belouēde
hē sekeren tribupt / en hi wert Dedechi-
as gheheeten. Hi was. xxi. iaer out als
hi begonst te regnerē / hi regneerde. xi.
iaer in Jherusalem doende veel quaers
ghelijc zyn vader ghedaē hadde. Hi clā
in hooverdien pepsende dat hi aliancie
maken soude met den coninc vā Egipten
en breken die gheloefte die hi Nabu-
chodonozor ghedaen hadde / dwelcke hē

sommighe valsche propheten in gauē/
 en si gauen hē te verstaē dat die coninc
 van Babilonien ghedestruuert wordē
 soude en verwonnen in seer corten tīde
 En als hē Jheremias seude dat hī zīn
 verrouten hebbē soude op onsen here
 so stoorde hi hē wter maten seer Maer
 onse heere sprac tot Jheremias seggen-
 de Saer totten hupse daermen die aer-
 den potten maect/dā suldhj hooren wat
 ick v seggen sal En als Jheremias bi dē
 pot baker quā soe sach hi dat hī eenen
 pot maecte al draepēde op een rat/mer
 den pot en wilde niet wel dies hē de pot
 baker te nieute dede en vander seluer
 eerden maecte hī eenē anderē pot sulck
 alst hē belieede. Doen seude onse heere
 tot Jheremias En mach ick niet v niet
 doen gelijc die potmaker met zīnd eer-
 den ghedaen heeft So suldhj seggen tot
 den volcke dat ic v destrueren mach en
 wederom op rechten alst mi belieeft.

Het ghebuerde int vierde iaer des co-
 ninckrijcs vā Dedechias dat Eoon de co-
 ninck vā Moab/Amon die coninc van
 Thirien en die coninc van Sodomien
 souden seker bodē aen den coninck De-
 dechias/versoekende aen hē dat hi ali-
 ancie met haer maken wilde so souden
 si alle te samē Nabuchodonozor sine tri-
 buyt weggeren. Doen quā onse heere
 tot Jheremias segghende Maect vier
 ketenen vā houre en doet die eene aen
 uwen hals/en die andere suldi doē aen
 de halsen vāden boden der voernoēder
 drietoningen/dan segt den coninc van
 Juda dat ick die eerde ghemaect hebbe
 ghedept en ghegheuen hebbe daer mi
 dat belieeft dair om hebbe ic minē diena-
 re Nabuchodonozor dit lanc ghegeuen
 En alle die lieden die onder hē nyet zīn
 en willen die sullen vā hunger steruen

oft inder pestilencien En ghelooft nyet
 die woerden oft droomen die v die val-
 sche propheten te verstaen gheuen seg-
 gēde dat ghi Nabuchodonozor niet die
 Als Jheremias dit (nen en sout
 al ghelept hadde totten coninc soe nam
 Ananias een loos propheet die ketene
 die Jheremias aen den hals hadde en hi
 bracte in stucken seggende. Onse heere
 seyt/in sulcker manieren sal ick breken
 die hoocheyt en die heerscappe van dē
 coninc vā Babilonien/ende ick sal dese
 voerscreuē coningen eer twee iaer ver-
 lossen oft seer toits daer na En ick sal al-
 le myn volc van Babilonien hier in de
 ser plaetsen brenghen/en haer weder o-
 doen brengen alle die gulden vaten vā
 den tempel die wech ghedraghen zīn.
 Waer op Jheremias antwoerde. ic wil-
 de wel dattet also ware/maer ten mach
 also niet zīn. Daer na seude hi tot Ana-
 nias Onse heere en heeft v niet beuolē
 te segghen het ghene dat ghi segt. Shi
 bedriecht der arm volck ende ghi stercke
 met uwen droomē daer om suldhj bin-
 nen twee maendē steruen (En het ghe-
 buerde also) want hi sterf int selue iaer
 gelijc Jheremias geppheteert hadde.
 Als Dedechias sach dat Ananias ge-
 storuen was inder seluer tijt die Jhere-
 mias ghelept hadde so wert hi seer ver-
 uaert en hi sanc ter stont den tribuyt in
 Babilonien die hi Nabuchodono. schul-
 dich was En Jheremias screef secretelijc
 bider boetschap vanden coninc aen die
 ghene die gherransporterteert waren
 wt yrahel in Babilonien/ende hi ghe-
 boot hēlieden dat si daer hupsen en bo-
 gaerden stichten souden/wjngaerden
 planten en onder malcāderen huwelij-
 ken maken/biddende voer den coninc
 en voer die stadt. want hadde die stade

peps si soudē oec peis hebbē/ende dat si die valsche prophete niet gheloouen en souden wāt si en souden niet eer weder in haer lant keere voer dattet seuerlich iaren gheleden ware.

Als Sedechias bodē weder wt Babilonien quamē so brochtē si briuen vā den loosen prophete die in Babilonien waren aen die priesters vā Jerusalem en si sepden hē aldus **G**od heeft v in zyn hups ghestelt bouē alle mannē/die een waerlegger is/een toouenaer die de vianden sterckt en verbiet dat si allulke dingen niet doen en souden/waer o me ghedoochdi dan dat Jeremias allulke dingen doet/wāt hi ontbiet ons dat wi hier hupsen makē souden en dat wi in onsen lande niet keeren en souden. En Saphonias las dē brief voer dē coninc Sedechias in die presencie vā Jeremias. Doen sprac Jeremias totten coninc **H**oort wat god seyt **I**csal de ghene vilt teren dye dese plaerte ghelaten hebben en in Babilonien gheuloden zyn/wāt ick salse weder brengen in dit lant/mer op v die hier bleuē zyt sal ick seyndē dierē tijt pestilencie en tribulaciē/doende v ghelijc den quade vighen diemē niet eten en can **W**āt onse heere heeft mi eenen coif vol goeder vigen ghe-toont en eenē coif quader vigen en hē vracchde mi wat ic sach. Doen antwoerde ic **I**ck sie goede vighen en quade. Doen seyde onse heere/die goede vighen zyn de ghene die vā deser plaesen in Babilonien ghetransporteert zyn die sal ic vertroosten en in desen lande brengen. **M**aer ghi die beteekent die quade vighen die hier bleuen zyt in dat hups van dinen viandē die v soe grote ouerdaet doē sulen dat ghi niet wete en sulc waer vliē. **I**nt negēste iaer des conincryckx vā

Sedechias int beginsel vāden iare soe quā Nabuchodonozor Jerusalem belegen/wāt Sedechias en wilde dē tribuyt niet meer betale. **A**ls hē Sedechias aldus belegghen sach soe lant hi Saphonias en Phaseno die souerein priesters aen Jeremias om dat hi onsen heere biddē soude dat hē zyn der ontfermē wilde. maer Jeremias antwoerde hē lieden **O**nse heere seyt dat hi den coninc vā Juda met alle sinen hups gesinne en met alle sinē volcke stellen sal in die hāden vāden coninck van Babilonie Nabuchodonozor diese alle gader te sweerde doē sal sonder vemāt te sparen **D**aer na ghinc Jeremias lant dpe straten van Jerusalem eenē pegheliken dese voerscreuen woerden condighen.

In dien seluen tide ghinc die coninck van Egypten wt sinen lande om tegen Nabuchodonozor te striden **E**n als Nabuchodonozor dat wiste so liet hi zyn belegghe en hi dede den coninck vā Egypten in zyn lant keere weder hi wilde ofc **H**oe Jeremias gheuan

(niet ghen wert gheset int hups van Jona-
Athas Capittel. cc. xxi.
Als Nabuchodonozor vā Jerusalem gherepft was so begonsten die valsche propheten met Jeremias en met zyn prophetien te ghecke en si ghingen totten coninc Sedechias en si stieten hē int hooft dat die vā Babilonie niet weder keeren en souden en dat si seer coets die heylighe vaten des tempels weder brengen souden **M**er Jeremias predicte die contrarie daer tegen seggende dat die coninck Sedechias ghestelt soude wordē in die hāden vā Nabuchodonozor. **D**eer coets hier na sat Jeremias op sinē ezel om wt Jerusalem te vlien mer die ghene die de poorte vā waerden

vinghen hem en si leyden hē voer dē coninc/leggende dat hi vlyen wilde en in Babiloniē gaen En die ghene die bidē coninc warē sloegen hē seer vreeslyck daer nae dedē si hē gheuangen sette int hups vā Jonathas die een meester vā

Int negenste iaer des (der wet was coninc hē vā Sedechias in de negeste maent quā Nabuchodono. mit Nabu sardan dē prince van sinen riddercappe voer Jherusalē die hi ouer alle liden belepde so dat daer niemāt wt noch in en dorste gaen in. xvij. maenden tijts. **A**ls sedechias sach dat hi so belegē was so ghinc hi tegen Jeremias sprekē wāc hi hadde grote sorge en hē vraechde hē oft gods wil was dat die vā Babiloniē weder ghekeert warē. Doen antwoerde Jeremias **E**hi sult ghestelt worden in die hāden vā Nabuchodo. mer ic bidde v mijn beminde heere dat ghi mi in een ander gheuanchenisse stellen wilt. Doen dede hē die coninck in een ander platse setten en hi dede hē alle dage een groot broot gheuē totter tijt toe dat het broot inder stadt falleerde. **J**heremias riep alle dē dach met luyder stemmen aldus **A**lle die inder stadt blind sullen vā honger sterven/ en alle die neuen haer vianden vlien sullen te liue bliuē.

Die prinzen en de meeste vāden volcke ghingen totten coninc leggende **W**ij bidden v dat ghi Jeremias doet doodē/ wāt hē maect dat volck al mistrooslich met sinē logenen. En hebt gheen sorge wāt **E**zechiel die propheet seyt dat ghi nemmermeer Babilonien sien en sult (Mer si waren bedrogen/ wāt die eene en die ander van dē prophetē seidē wel **W**āt Sedechias ooghen werden hē wt ghestekē eer hi te Babilonien quā daer om en sach hi Babilonien noyt) **S**ede,

chias hooiende die woerden der prince seyde **H**i is in uwen handen daer omme doet uwe wille daer mede. Doen stakē si Jeremias in eenen sack en si werpen hē in eenē put ond eenen tozē/daer niet dan stich en moeyer in en was/om dat hi daer in vermachte soude. **D**aer na quā **A**rdemalech van Ethiopien biden coninck legghende tot hem **H**eerē ghij doet seer groot quaet dat ghi desen volcke ghelooft **H**et sal v sekerlyck berouwen eest dat ghi desen man laet doodē. Doen seyde die coninc **R**eemt. xxx. mānen mer v ende haelt den propheet wt dwelck hi also dede. En als **J**heremias wt was so badt hem die coninck al heymelijck dat hē hem doch die waerheyt legghen woude van desen dingen sonder eenige gheuepustheyt. **J**heremias antwoerde hem **A**l gaue ick v goeden raet ghi en souder niet danckelijc nemē en seyde ick v die waerheyt ghi sult mi dooden **D**oen swoer die coninck **S**edechias dat hi hem nper dooden en soude noch laten dooden. Doen sprach **J**heremias tot hem legghende **E**est dat ghi v op gheeft den coninck vā Babilonien so suldy vand doot ghesalueert zyn/ en alle die di aen cleuen/ ende dese stadt en sal dan niet verbrant wordē/ maer anders suldy merten uwen in sinen handen vallen sonder ghenade/ en de stadt sal verbrant worden.

Hoe Jherusalē ghedestruuert werde en den coninc Sedechias zyn oogen wt ghesteken en sterf in die gheuanchenisse van Babiloniē **C**apittel. cc. xxij.

Als sedechias gehoor hadde het gene dat Jeremias seyde so murmurde hi in zyn der herten van groten drucke ende hē sprach tot **J**heremias dat hi sinen raet gheerne hooren en

oock doē soude mer hi ontsach; zyn vriē-
den en zyn volck te seere/ daer om badt
hi hē seere waert datmen hē vraechde
waer af dat si soe langhe te samen ghe-
sproken haddē dat hi antwoerden sou-
de en seggen zck badt den coninc dat hi
mi niet leueren en soude in die handen
van minen vpanden.

Cind stad was so groot gebreck victa-
lie dat die vrouwē haer kinderen aten.
En die stad wert in ghenomē int elfste
jaer des conincrijckx vā Sedechias in
die vierde maent vā den iare optē vijf-
sten dach ontrent der middernacht En
die princen vā babilonien hielē haer in
die middel poorte Sedechias en zyn volc
vloten alle bi nachte en alle ope princē
en zyn vrienden met hē Maer die prin-
cen van Sabilonien veruochden en si
vingen se ende si leyden se alle te samen
voer den coninc van Sabiloniē ope in
Babatha was. En doense die coninck
sach leyde hi tot haer dat si grotelijck re-
ghen hem misdaen hadden en haren
eet ghebroken Daer na dede hi Sede-
chias kinderen en alle zyn officiers do-
den in die presencie vā Sedechias daer
na dede hi hē zyn oogen wt steken en al
ghebōden wt Sabilonien voeren Ra-
busardan stact dat vier inden tempel
gods en hi vbrande alle die stad Daer
na dede hi alle die mueren af brcken en
alle die costelike vaten vā den temple
in Sabilonien dragen. Hi vraechde Je-
remiam ofc hi mit hē in Sabiloniē rep-
sen wilde hi soude hē daer seer eerlic on-
derhoudē/ of dat hi daer bliuē wilde/ en
Jeremias coos te Iherusalē te bliuē.

Rabusardan liet daer dat gemeyne
volc mitten anderē volcke vā den lande
bliuen/ en hi maecte Sodolias dē sone
vā Eliachim coninc ouer haer/ daer na

reisde hi na Sabilonien en hi leyde die
gheuangenē met hem.

Als Rabuchodonozor in Sabiloniē
gecomē was so hielc hij een grote feestē
om die victorie die hi gehadt hadde En
als hi ouer tafel sac so dede hi Sedechi-
as den coninc vā Iherusalē voer hē ha-
len en hi geboot datmen hē een laxarijē
te drincken gheuē soude om hē schande
te doen. Als sedechias desen dranck ghe-
dronckē hadde soe en conde hi hem niet
onthoudē hi en moeste daer zyn gewoeth
doen voer haer allen En doen si hē lan-
ghe bespot hadden so setten si hē weder-
inden kercker daer hi in groter cactuic-
heyt sterf. En aldus nam dat coninck
rijck der ioden eynde.

Hier eyndet dat vierde
boeck der coninghen.

Die historie vā Jonas

Capittel. cc. xxiij.

Od onse heere riep Jo-
nas tot hē seggēde/ gaet
in die groote stad Nin-
uen (wāt si was dri dach
reizen groot doer te gaē
en het was die princpale
stad des conincrijckx vā Assiriē) Roept
en predict daer ouer al dat die stat ouer
veertich dagen al ghedestruert en dat
onste opwaert ghekeert sal wordē. Jo-
nas horende wat hē onse here beual en
dorste daer niet gaen daer o vloot hi vā
onsen here en hi ginc aē die hauen o na
Tarchen te vare/ daer ginc hi in eē scip
dat na Tarchē seilde En doen dat scip
met Jonas op die zee was soe sant onse
heere also groten tempeest van winde

dat si alle in groeter sorghen waren en pegelijc aenriep sinen god en si quamē tot Jonas die seer vaste sliep int onderste vāden schepe en si maecte hem wacker seggende En siet ghi niet in wat noede dat wi zijn/ghi en doet niet dan slapē Staet op en aenroep uwē god op dat hi ons nu helpen wilt. En als si sagen dat den tempeest niet en cesserde so sepden si tot mactāderē dattet pemās scult van hēlieden zijn moeste die sinen god vertoert hadde/daer om leyden si dat lot onder mactāderen/ segghende dat si dien inde zee worpē woude daer dat lot op viele. en het viel op Jonas. Doē vrageden si hē wie hi was en waer hi reple. Jonas antwoerde Ic ben hebreusch en ick diene den grooten god vāden hemel die mi sommige dinghen beuolen hadde die ic niet en hebbe dorren doen/daer om wilde ic vlien mer ic en can/en om minen wille coemdt in dit perikel. Als de ghene vā den schepe dit hoorden so vraechde si hē wat si doē mochte dat den tempeest cesserde. Hij antwoerde Gest dat ghi mi in de zee worpt so sal dē tempeest cessen Doen werpē si hē ter stont int water/ en onse heere ghehengde dathē eenen waluisch ontfinc in sinē muyl en den tempeest cesserde. Doen de ghene die int schip warē dit sagen so loefde si god en deden hē sacrificie.

Als Jonas drie dagen en drie nachte inden waluisch gheweest hadde so swāden visch aen den dīck en Jonas ghinc onghequetst opt land. Doen sepe onse here die tweede reple tot hē Jonas gaet in die star vā Ninive predikē dat binnē veertich dagen die stad ghedestruert en dat onderste opwaerts ghekeert sal worden. Doē ghinc Jonas in die stad om te volbrēngen het ghene dat hē on-

se heere beuolen hadde En als hij daer eenē dach ghepredicte hadde so ghelooften die vā Ninive aen onsen heere en si stelden haer ter stont tot penitēcie mānen en vrouwen. Dese tjdinge quā tot den coninc en tot sinen princen Die coninc spranck ter stont wt sinē throone hi ontcleede hē ende hij dede hāre clederē ane en hi sliep op die aschenē Hi dede roepen alle die stad dore dat nyemant eren noch drinke en soude voerdes auōts/en dat si haer alle cleedē souden met harige cleederē ghedect mit saken/dat elck zij sondich leuē laten soude en pinen hē voort aen wel te doen.

Als onse heere die penitēcie sach die si met goeder herten dedē/ latende haer quade leuen en seden so hadde hi ontfermenisse op haer en hij vergaf haer alle dat ghene dat si tegen hē misdaen hadden en hi liet zijn sentēcie der puniciē.

Als Jonas dat verstont was hi seere ghestoort tot onsen heere/ segghende aldus Heere waer om doet ghi alsoe Ic wiste wel dattet niet dan droom zijn en soude dat ghi mi beuolen hadt te doene daer om sal ick op een ander tijt vliedē/ want ick hebbe lieuer te steruen dan te sien het ghene dat ick sie. Doen seide onse here tot hem Jonas zijt ghi ghestoort dunct v dat ghi een goede sake hebt om v so seer te stooren. En Jonas ghinc buten der stad inden velde sitten met den aensichte vāder stad ghekeert na orienten. En in dien seluē nacht dede onse here eenē groenē berch ouer Jonas walsen om zijn hooft tegen de hitte der sonnen te decken/waer af Jonas seer blide was. Corts daer na dede onse heere eenen worm comē indē seluē berch die dē berch doer woette dat die sonne wedet op zijn hooft scheen/waer af hi seer ghe

Hooft was en hi begonst om die doot te
 roepen Doē seyde onse heere tot hē Jo-
 nas sidij oeck seer ghestoort Hi antwoer-
 de Ic bin sekerlyc so seer ghestoort dat ic
 wel wilde dat ic doot ware. Doen seyde
 onse heere Sidij so seere ghestoort o ee-
 nen berch die op eenen nacht gheromē
 was sond uwē arbeyt/waer o en waer
 dij niet ghestoort te vliessen alsoe veel sie-
 len als binen Pinne zyn. Daer binnē
 warē wel. vij. dusent personē oft meer
 alle simpel mēschen die nauwe recht te
 ghen comen en wisten en ontellike meer
 die aen mij ghenade gheroepē hebben
 daer om heb ic se ghespaert.

Hier beghint die hystorie van Ruth
 die Moemi leyde wtē lande vā Moab.

Capittel. cc. xxiij.

Adē tīde dat die rechters wa-
 ren in Ysrahel na die doot vā
 Sampson/so quā eenen gro-
 ten dierē tīt int lant vā ysa-
 rahel die seer groot en vreeselic
 was. Op die tīt woōde in Bethleē een
 man vā den gheslachte vā Juda diemē
 Alimelech naēde. Dese hadde een schoō
 wijf die Moemi hiere/ vā dē welker hē
 twee kinderē hadde. dat een hiet Ma-
 lon en dat andē Cherlon. Dese selue mā
 ginc wten lande o den grote dieren tīt
 en hi leyde methē zyn wijf met beyde
 die kinderē int lant vā Moab daer dese
 Alimelech sterf/en beyde zyn kinderē
 troude elck een wijf/ die eene was ghe-
 naemt Orpha en aie andere Ruth. De
 se kinderen vā Alimelech storuē beyde
 sonder enich oot vā haren lichame. Na
 desen stelde haer Moemi o weder te kee-
 ren in haer lant wāt si hoorde dat dē die

ren tīt ghecesteert was Doen woude
 Ruth en Orpha met haer gaē/maer si
 seyde hēlieden Schone dochteren blijf-
 doch hier wāt ich en sal nēmermeer ee-
 nich kint hebbē dat v soude mogen ee-
 ren Als Orpha dat hoorde soe nā si oer-
 lof aen Moemi en si bleef bi haer moed-
 mer Ruth wilde pinner met haer gaē
 Doen seyde Moemi tot haer Hooft mij
 lieue dochter/mijn god en is nyet gelijc
 den uwen daer o rade ic v dat ghi hier
 in v lant blijft wāt het soude v vdzieten
 dat ghi in een vreemt lant woonē sout/
 daer o blijft hier Mer si antwoerde hair
 Owen god is mijn god/en v volc is mi-
 ne volc. Ic swere en gheloue dat ic vā v
 niet sepdē en sal voer ons die doot sepe
 Moemi hotende dese woerden en seyde
 daer niet meer tegen mer si quamē on-
 der haer beyden te Bethleem/ en als si
 daer warē seyden die vrouwē vā dē ste-
 de Hier hier die schone Moemi die wed-
 comen is. En si antwoerde En heet mi
 niet meer schone mer droeue/god heeft
 mi met droeffenisse vuult Ich schiet vā
 hier met blyscap en confoerte vā minen
 man en minē kinderē. nu heeft mi god
 daer af berooft en hi heeft mi ghesondē
 druck en liden.

In Bethleē woonde op die tīt eē eer-
 baer wel ghestaet man die vrient was
 en maech vā Alimelech Moemij's man
 die Boos genaēt was En het was doē
 den tīt dat mē dat coren maepde Daer
 om seyde ruyt tot haerō vrouwē Belie-
 uet v ic sal int velt gaen oogstē pewers
 daer ic vinde Waer op Moemi oerwoer-
 de Gaet mijn dochtere god moet v ghe-
 leyden En si ghinc in eenē ackere daer
 men coren bant dwelc dē voert Boos
 toe hoorde En die wyle dat si daer oog-
 ste so quā Boos optē acker zyn werclie

den besoeckē/daer vant hi Ruth die co-
 ren aren rapende die wten hāden van
 den wercliedē vielen. Doē sprac Soos
 tot haer God si met v. Sp antwoerde
 Dat loon v god. Daer na sprac hi tot si
 nen wercliedē Van waer is dese ienge
 vrouwe die daer oogft. Die wercliedē
 antwoerdē Het is Ruth vā den moabi-
 ren/die behoude dochter vā Roemi die
 met haer comē is/ si heeft ons ghebedē
 dat si in uwen velde soude mogen oog-
 sten (En van den morgen totten auont
 en hielt si nyet op/ noch si en ghinc indē
 dach niet thups) Als Soos dit gehoorc
 hadde sprac hi tot haer. Dochtere ic en
 wil niet dat ghi voort meer in andere
 velden oogft also langhe als den oogft
 dueren sal Ich en wil oeck niet dat v pe-
 māt van minē hups/gesinne eenich on-
 ghelic doe wāt ick sal haer vbiēden/ en
 hebdi dorst gaet met haer drincken en
 alst maelrijt is gaet met haer eten Doē
 viel Ruth tot sinen voeten/ segghende
 Heere hoe comet dat ghi mi allucken
 gracie doet dye maer een arm vrouwe
 en ben. Soos antwoerde Ich hebbe so
 veel duechden vā v hooren seggen hoe
 ghi v lanc en vriendē ghelaten hebt en
 zyt comen woonē onder lieden die ghi
 niet en kent waer om dat v een pegelijc
 prijsen moet/ en die god vā ysrahel wil
 v weder keeren alle v goet. Doē beual
 hi sinen wercliedē dat si somtijts eenen
 goeden deel corens soudē laten vallen/
 op dat si te meer rapen soude. Als die
 wercliedē aten so dedē sise met haer etē
 en als gheten hadde soe ghinc si weder
 oogften/ en des auonts dorstchte si haer
 coren dat si gheoogft hadde.

Hoe Ruth bi Soos sliēp Ca. cc. xxv.
 Als Ruth thups quā soe vertelde
 si Roemi hoe si alle den dach ghe-

oogft hadde en hoe boos haer duechde
 lijck ghetraecteert hadde/ gheuēde haer
 het ghene dat si haer vand maelrijt be-
 waert hadde Ghebndijt moet ghi zyt
 vā god wāt sulcken liefde als hi hadde
 totten dooden alsulckē liefde bewijst hi
 den leuendē/ hij is oeck onse maech wel
 na. Des anderē daechs ghinc si oogftē
 also si den eersten dach ghedaen hadde
 en also voort alle daghe tot dat dē oogft
 gheepnt was. En het was de maniere
 als een rijck mā gheoogft hadde en zyn
 coren inder schuerē was als hijt wilde
 dorstchē so berepde hi een groote mael-
 rijt voer die oogsters en wercliedē. En
 als desen dach quā soe seyde Roemi tot
 Ruth Dochtere staet op en berept v ten
 besten dat ghi moecht o te gaen ten hui-
 se van Soos/ en staet wel gade waer hi
 slapen sal maer wacht ymmer wel dat
 v niemant en sie En als hi slapē is dan
 suldi tot sinē voeten slapen soe sal hij v
 seggen wat ghi doen sulc. Ruth dede al
 soe haer Roemi beuolē hadde. En alst
 quam ontrēt der middnacht dat Soos
 ontwaecte so gheuoelde hi eenē tot sinē
 voeten/dies was hi seer verwōdert seg-
 ghende Wie sidij die daer tot minē voe-
 ten lept Di antwoerde. ic ben ruth dijn
 arme dienerse/ sprept v dersele ouer mi
 wāt wt rechter afromst sidi dat sculdich
 te doē na die wet om minē man die son-
 der oot ghestoruen is. Doē antwoerde
 Soos lieue dochtere ghi en dijn woer-
 den zyt vā gode ghebndijt die niet aen-
 ghesien en hebt die ioncheyt noch rijck-
 heyt En socht niet wāt wat ghi beghe-
 rende zyt dat sal ic doen/ Hier en is nyet
 māt inder stat hi en weet wel dat ghi eē
 eerbaer vrouwe zyt Ic en wil oec niet lo-
 chenē dat ic v seer na besta/mer hier in
 der stadt is eē die v naerō bestaet dā ick

eñ ick sal hem vrighen of hi v te wiue hebben wil/ eest dat hi v npet hebbē en wil soe sal ick v te wijue nemē. **S**v rust eñ slaep tot morgen vroech/ eñ wacht v wel dat v niemant wt desen hupse en sie gaen. **A**lst int opgaen van den dage quam so stont Soos op/ segghende tot Ruth Hout oppe uwen sack/ eñ hi goot haer daer inne ses maten corens dwelcke si haerder vrouwen Roemi droech/ eñ si vtelde haer al dat ghene dat si ghe daen hadde/ eñ hoe Soos reghen haer ghesproken hadde.

Soos ghinck totter poorten vander stadt daer men die siringhe hielt eñ hi sat ontrent den rechtē. Daer na riep hi thien vanden outken mānen vāder stadt eñ hi dede voer haer comē Ruth naeste maech totten welcken boos sepe Roemi dpe Alimelechs wijf was eñ onser beyder maech vercocht zyn ghe deelte van eenen acker die sine was het is reden dat ghi of ic die naeste zyn dat weder te coopen maer ghi zyt sculdich voer te gaē ouermits dat ghi de naeste zyt daer om segt of ghijt coopē wilt of niet. Die ander arwoerde dat hijt geerne coopen wilde. **D**oe sepe Soos Om dat ghijt coopen wilt ter saken van der naerderinghen so eest oeck redelijc dat ghi den acker weet/ het is Ruth neemt die tot eenen wijue om dat gheslachte van uwen naesten te vermeerderen. **D**oen die man dit hoorde arwoerde hi **I**ck renunciere metten rechte dat ick in deser saken aen den acker eñ aen Ruth hebbe wt vernaderingen eñ ick gheue v mijn recht. **D**oen sepe Soos tot hē. **S**o ontschoept v dan in ghetupchnisse (Want het was die maniere eñ die statuten vander wet van ysrahel dat soe wanneer men pet renuncieerde inden

handen van eenē anderen so ontschoep/ de hi hem eñ hi gaf sinen schoen dē ghenen die hi de ghelofte dede tot eenē teeken der waerheyt) **H**ier om ontschoep/ de hem die man in ghetupchnisse vander renunciacion. **D**oen sepe Soos Ic versoethe aen v ghetupchenisse dat ick heden op desen dach inder possessie gae van alle dat ghene dat Alimelech ende Roemi daer leuert/ eñ ick neme Ruth te wiue die Raalon getrouw hadde/ die de sone was van Alimelech. **E**ñ alle de ghene die daer waren antwoerde **W**ij zyn alle ghetupgen biddende onsen here dat hi v van deser vrouwen alsulckē gheslachte verleene eñ haer also make in ysrahel ghelijc **I**pa ende **R**achel waren die dat volck vā ysrahel seer vermenichfuldicht hebbē. **D**oen nam Soos Ruth tot eenen wiue die van den moabitē was/ eñ binnen eenē iare hadde hi eenen sone die **O**bech ghenaēt wert welk kint Roemi aenueerde eñ voesterde. **D**ie ghebueren visiteerden dit ende si ghebenediden onsen heere om dat hi haer dit kint verleent hadde. **D**ese selue **O**bech was **P**layas vadere diemēt **P**esse noēde die **D**auids vader was.

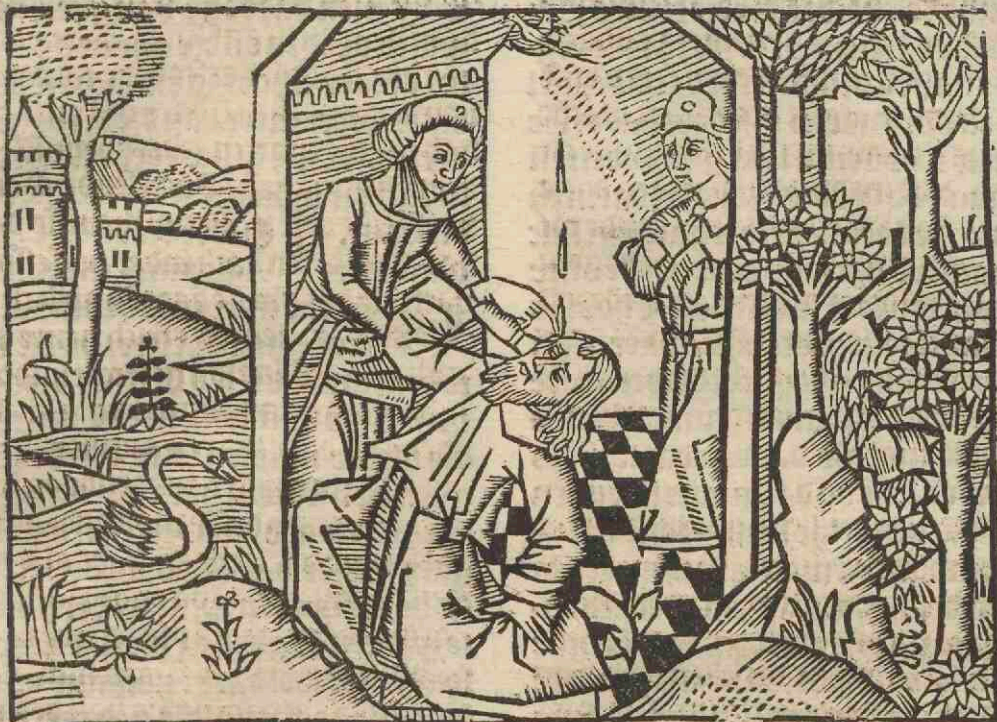
Hier eyndt die hystorie van ruth

Hier beghint dat boeck vā **T**hobias

Capittel. cc. xxvi.

Thobias was vande gheslachte vā **R**epralim het welke ghelegen was in die hooghe paripen van **S**alileē. **D**ese **T**hobias wert gheuāghen met dē anderen volcke van **S**amanasar den

coninc van Syrien en in die stadt van
 Niniven ghelept. Maer al was hi wt
 sine lande ghelept hi hielt altyt die wet
 gods. Als dat ander volck van ysrahel
 die gulde calueren ghingen aenbeden
 (dwelc Jheroboā dede doen) so ghinc hi
 alleene te Jherusalē in dē tempel gods
 daer hē god aenbadt en offerde alle dat
 eerste fruyt en thierendē seer ghetrouwē
 lych. Dese dingen en meer ander deser
 ghelike dede hi in sijnder ioncheyt. En
 al was hi die ionckste vā sinen gheslachte
 te nochtans en leyde hi gheen kinder le
 nen. En als hi een volwassen mā was
 so nam hi een huysvrou die Anna ghe
 naēnt was. Van deser vrouwē hadde hi
 een kint dat oeck Thobias ghenaemt
 wert na hē/welc kint vā ionck op leerde
 god vreesen en quaet geselschap schuwē.
 Als Thobias gheuangen was en mer
 sijn wijf en mit sine sone in die stadt vā
 Niniven ghelept was so deden si haer

beste om een wooninghe te maken En
 si wachten haer seer nauwe per te doen
 dat na die wet voboden was / noch si en
 hielen gheen gemeynscap met dē afgo
 deriers. Hi berispte en onderwees dpe
 ghene die eenige saken teghen die wet
 deden En onse heere gaf hē groore gra
 tie bi Damanasar den coninc vā syrien
 in sulcker manierē dat hē oerlof gaf
 te gaen al omme daert hē beliefde sijn
 broeders visiteren en besoecken. Ende
 als hē se ghinc visiteren so vmaende hi
 haer dat si gheheelyc met alle haerder
 herten god altyt dienen en betrouwen
 soudē. Het ghebuerde op een tot dat hi
 een vā sinen vrienden in groter armoe
 den vant den welckē hi thien besantent
 leende die hē die coninc en ander goede
 liden ghegeuen haddē/ende hi nam vā
 hē een hantgheschrift oft obligacie in hē
 nisse dat hi hē dit gheleent hadde. Daer
 na ghinc hi vā daer hi gecomē was.

Sinnē desen tīde sterf die coninc Sa-
manasar en Sennacherib zyn sone reg-
neerde na hē En inden tijt dat die engel
zyn volck in Judeen ghedoot hadde soe
quā hi weder in zyn lant gheuloden en
hi begonst dat volc vā p̄rahel dat in zyn
lant woōde daer na seer te haten in sulc
ker manierē dat hysē dede doode ouer
aldaer hi conde En alse dese Thobias
doot vant soe begroef hysē/waer af hys
voer den coninc ghewroecht wert/daer
om gheboordie coninck datmen hē doo-
den soude/mer als dat volc dat wiste so
verborden si hē op dat hi niet steruē en
soude/wāt peghelic beminde hē om zyn
ghetrouwicheyt/maer alle zyn goeden
werden beslagen. Sinnen veertich da-
ghen daer na wert die coninc Sēnache-
rib van sinen kinderen verslagen/doē
quā Thobias weder peiselic in zyn huis
en hem werdē weder ghegeuen alle zyn
goeden die hi te voren hadde.

Hoe Thobias die doode mensche be-
groef bi nachte Capittel. cc. xxvij.

O eenen feestdach der ioden had-
de Thobias wel reten bereyt bin-
nen sinen huise/en hi sepde tot sinē sone
Saer siet benede inc dal na eenige van
den onsen die god beminen en ontsien/
en brenge te ten eten met ons. En als hi
wederom gecomē was sepde hi tot sinē
vader dat hi een vāden kinderen vā p̄-
rahel doot gheuondē hadde indē wech.
Doen haelde Thobias dē doden lichaē
in zyn hups eer hi adt oft dranc en hi lept
daer tot des auonts Daer na aten si in
groter droeffenissen En hem ghedacht
die prophete vā Amos/die gheleit had-
de (Dijn feesten sullen vkeert wordē in
screepen en weenen) En Thobias vrien-
den waren seer qualijck te vreedē dat
hi hē moepde als sulcke dinghen te doen/

want men hadde hē van ghelijke sake
willen dooden en die coninc hadt beuo-
len Maer Thobias ontsach en vreesoe
onsen heere meer dan die drepghingen
der lieden. En hi begroef alle die doode
lichamen bi daghe en bi nachte als hys
die vant. **H**oe die oude Thobias
blint wert Capittel. cc. xxvij.

O eenē tijt quā Thobias al moe-
de en ghetraueleert vā die doode
te begrauen En als hi thups was viel
hi in slape vast neuen eenē muer daer
die vleder mupsen ouer zyn hooft vlo-
ghen en si scheren hē in zyn oogen alsoe
dat hi daer af blint wert. En onse heere
ghedoochde dat Thobias dese tribula-
cie hadde om een exempel der paciencie
te gheuen dē ghenen die nae hē comen
soudē/hoe wel dat hi nochtan vā sinen
ionghen daghen alcht god met goeder
heric ghedient en gheveest hadde. Hys
en verloos noyt paciencie teghen god/
noch hi en vertoernde god noyt al was
hē dit ongheluc toe ghetomē Mer ghe-
lijck die heplige man Job bespot en be-
gheet wert alsoe bespotten Thobias ep-
ghen vrienden hē oeck segghende Ghi
hebt uwen tijt wel verloren/waer zyn
nu dijn aelmoesten en dijn goede wer-
ken/seer veel duechde zyn v daer af ghe-
comen. Van dese en meer ander woer-
den en was Thobias niet wel te vrede/
segghende tot hē lieden Merct wel wat
ghi segt wāt het is seer qualijck ghedaen
wi zyn alle kinderen vā den hepligen lie-
den en wij verbedē dat ander leuē dat
hier bouē is indē hemel dwelc god sinē
vriendē ende dē ghenen die hē trouwe-
lijck dienē gheloeft heeft te gheuen.

Hoe Thobias onsen heere badt om
dat verwhit van zyn der hups vrouwen
Capittel. cc. xxix.

Anna Thobias wif ghinc alle da
ghe tot haren wercke want si cō
ste wel weuen/ en dat si met dien labue
re wan dat dodech si thups waert. Het
ghebuerde eens dat si voer haer ghele
een ghepken thups brocht dwelc Tho
bias hoorde bleten Doen sepe hi tot si
nen wifue Om die minne gods neemt
doch goede wachte dat dir ionc ghepke
niet verloren noch ghestolen en worde/
en gheuet den ghenen weder open dat
roe behoort. Doen Anna hē aldus hoor
de spreken was si al verlust/ en si sprack
wt groter ghestoortheit tot hē aldus.
Wwe aelmoessen die ghi pleecht te doe
die tomē v nu wel te staden en ghi hebt
uwen tijt seer wel bestee. Als Thobias
haer aldus hoorde spreken so begonste
hi bitterlijc te weenen/ seggende aldus
Heere ghi zijt een rechtwerdich rechter
en alle uwe vōmissen zijn rechtwerdich
Wille dijn weggen zijn warachtich van
iusticien vā deernissen en van ontfem
herticheden O heere en laet v mijnder
misdaet niet ghedencken noch den son
den van minē vaders Want om dat si
uwen gheboden niet en hebben willen
obedieren noch v dienen ghelijc si scul
dich waren te doe daer om zijn wi ghe
haet in allen landen O goedertierē hee
re hebt doch deernisse op mi en stelt mi
nen geest weder te vreden/ wāt het wa
re beter dat ick storue dan dat ic in dese
verlmaetheit leue.

Hoe Sarra haer in bedingen stelde
driedagen en drie nachten sonder eten
of drincken Capittel. cc. xxx.

Het gebuerde dat Sarra Hagu
nels dochtere die woōachtich was
in een stat vā Meden eenen twist had
de teghen een dienstmaecht van haers
vads hups/ want Sarra verisptele vā

sommige sauren die si ghedaen hadde/
dwelch deser dienersten spytte/ en si ant
woerde haer Dan v en machmen nem
mermeer sone noch dochter hebbē val
sche moordenerse die ghedoot hebt en
vermoort seuen mans die uwe getrou
de mas waren/ wildi mi oeck vmoordē
ghelijc ghi die vmoort hebt (Het is wa
rachtich dat si seuen mans hadde dē ee
nen na den anderen/ en als eenich van
dien vleeschelijc met haer te doen wilde
hebbē so quam een diuuel die daer woō
de die Elmodeus genaēt was dese doo
dese) Als Sarra hoorde het ghene dat
haer dese deerne vweet so hadde si dies
also groten druck dat si op eenē hoogen
solder clā in haer hups daer si met gro
ter bedructheit haers herten seer bitter
lijckē screpende en weenende bleef drie
gheheel dagen en drie gheheel nachten
in haren ghebede sonder eten of drinc
ken/ seggende tot onsen heere aldus Ic
bidde v heere dat ghi mi wt dese werelt
helpen wilt En ten derden dage begon
ste si onsen heere te ghebenedien en te
louen seggende Shebndijt sidij glorio
se heere die de god vā onsen vaders zijt/
die na alle ghestoortheit wel te vreden
zijt en doet gracie en ontfemherticheit
in den tijt der tribulacien Ghi v gheeft
die sondē den ghenen die v met goeder
herten bidden en dijn gracie begheerē.
daer om bidde ick v dat ghi mijn herte
op heffē wilt en dat ghi deernisse op mi
hebben wilt en verlost mi vā den schan
den diemen mi op sept Shij weer doch
wel mijn beminde heere dat ic noyt en
beminde noch consent en gaf tot mans
minne vleeschelijc/ maer ick hebbe mi
ne siele en minen lichaem bewaert vā
alle vleeschelike scamelheyt van minē
kintchen daghen dat ick noyt met on
S ij

eerlijck gheselschap en wadelde noch en
verkeerde Ich hebbe consent ghedragē
tot mans die v vreesden en beminden/
niet om tijelijke dinghen oft om minne
die schepdē mach om daer mede duech-
delijck te leuen En al eest dat si ghestor-
uen zijn dat is bi auontueren om dat ic
niet weerdich en was dat icse hebben
soude wā het mach wel zijn dat ghi mi
voer eenen anderen spaert dwelc in de
machte der menschen niet en is te wetē
maer ghi zijt so soete en minnelijc dat v
een peghelijc begeert te dienen met goe-
der herten Want dpe hier dooghen en
liden doer die minne vā v die wort ghe-
croont en hi sal bi v verlost worden en
hi sal dijn grote ontfermherticheyt vin-
den want ghi die in hare sondē noch tri-
bulaciē niet en laet Want na tempeest
maect ghi peps en na tranē gheeft ghi
blischap/dies si dinen heplighen naem
ghebenedijt In eenen seluen tijde wa-
ren die beden van Thobias en vā Sar-
ra voer god bracht de welcke onse here
ontfinck en hi sant sinen engel Raphael
om haer te bewaren.

Hoe die oude Thobias sinen sone on-
der wees Capittel. cc. xxxi.

Oen Thobias wist dat zijn bede
voer god verhoort was sojmepn/
de hi seer cortts te steruen daer om riep
hi sinen sone Thobias tot hem seggen-
de Mijne beminde sone aenhoort mijn
woerden en mijn onderwijlinge ende
maecht daer af een goet fundament in
dijnre herten. Als ic doot ben dan suldi
mi begrauen en ghi sulreere en renerē
cie tot dijnre moeder dragen also lange
als si leuen sal Als si doot is dan suldise
neuē mijn side begrauē. Alle die dagen
dijns leuens hebt dpe sorghe en vreesse
gods in uwer heeten en voer uwē ogen

Ghi sult v wachten te sondighen oft in
eeniger manieren die gheboden gods
te ouer tredē Doet aelmoessen met djs
sels eighen goet En versmaet gheens
sins die arme die dinē raet begeeren so
en sal v god oeck niet weigeren het ghe-
ne dat ghi van hem begheert Dyt ont-
fermhertich nae uwer machte Hebdij
goets ghenoech so deplē mildelijc om de
minne gods/hebdij luttel so deplē in re-
deliker wijs Si aldus danighen saken
suldi eenen grooten schat vergaren in
den hemel/want die aelmoessen verlos-
sen die siele vanden sonden Sheen sou-
ghe en doruen die menschen hebbē dat
si inder hellen comen sullen die geerne
aelmoessen gheuen maer si verweruē
grootte gracie en ontfermherticheyt bi
onsen heere. Mijne beminde sone ghi
sult v wachten van alle oncupsheit dat
ghi gheen ander vrouwē en bekent dā
dijn eyghen hupsvrouwe En laet geen
tijt in dijnre herten comen die houer-
die maer vlietse alcht wāt het was dat
beghinsele der eewigher verdoemenis-
sen. So wie voer v eenigen arbeit doet
dien suldi ter stont betalen ende en ont-
hout hē sinen loon nyet tot des anderē
daechs Dat ghi niet en wilt datmen di
doe dat en suldi eenen anderen niet doe
Neemt alcht raet aen die wijsste/volche
die goede/schout alcht quaet gheselschap
Toest en ghebenedijt god in allen tiden
Siet hem dat hi v beware en dat dijnē
raet bi hem ghecorrigeert moch wordē
Ghi sult wetē lieue sone als v moeder
en ich ghingen visiteren die arme mis-
troostige so quamē wij in die stad van
Sages/dwelck int lant van Meden is
daer vant ick eenen vrient en neue die
Sabellus ghenact was den welckē ic
thiē besantē leende/siet hier dē brief vā

der bekēnissen dien suldh mit v dragen
 en̄ ghi sult dat ghelt halē om v daer me
 de te behelpen En̄ zijt oeck niet verwō
 dert al leyde wi een arm leuen en̄ eenē
 cleynen staet. want wi soudē alle goets
 ghenoech hebben wouden wi gode die
 nen ende beminnen.

Die ionge Thobias horende het ghe
 ne dat hem zyn vader geboot/antwoer
 de Vader ic sal gheerne doen al dat ghe
 ne dat ghi mi beuolē hebt. mer aengae
 de desen ghelde en weet ick niet wat mi
 te doenc staet Ick en kēne hē nper noch
 hi en kent mi niet/ick en weet den wech
 niet noch ic en kēne dat sāt niet hoe sou
 de ic daer cōnen ghegaen. Dijn vadere
 antwoerde Ghi sult de obligatie met v
 draghen dat sal kēnissen ghenoech zyn
 die hi nper en sal cōnen geloochen/en̄
 ick ben oeck noch leuende man Ic weet
 wel als hi dese kēnisse sien sal die ick vā
 hem hebbe dat hi v seer gheerne betalē
 sal/daer ō soect eenigē eerbaren mā die
 mer v gae en̄ wj sullen hē zyn dachrep
 se betalen Doen ghinc die ionge Thobi
 as pemant soecken die den wech na Ra
 ges wist om mer hē te gaen En̄ ter stōt
 vant hi eenen stercken iongen man die
 al bereet was te gane also hē dochte En̄
 Thobias vraechde hē wie hi was. Die
 engel antwoerde dat hi die sone van pf
 rahel was. Thobias vraechde hē oft hi
 den wech na rages wiste. Hi antwoer
 de dat hi den wech wel wiste wāt hi die
 wils in die stadt gheweest hadde in dat
 hups vā Sabellus die vā den kinderē
 van israel was. Als hē die ionge Tho
 bias aldus hoorde spreken was hi seer
 blide segghende Ick bidde v dat ghi mi
 hier een luttel tijts verbeypden wilt tot
 dat ick minen vader dit ghecōdicht heb
 be. Doen ghinc hi ter stont tot sinen va

der en̄ hi vertelde hē hoe hi vondē had
 de het gene dat hi sochte. Die oude Tho
 bias seyde hē dat hi den knape tot hem
 soude laten comen.

Als die engel inder formen van eenē
 bode voer den ouden Thobias quā soe
 groette hi hem seggende God verleene
 v bliscap. en̄ Thobias antwoerde hem
 Wat bliscap mach mi geschypē die blind
 ben ick en mach nper sien die claerheyt
 des hemels. Die iongelinck antwoerde
 hem troostelijck seggende Hebt goedē
 moet en̄ en weest mistroostich wāt ghij
 sult eer lanck ghenesen ende weder om
 siende worden Doen begonste hē Tho
 bias aldus te vrighen. Soudij minen
 sone wel leyden in die stadt van Rages
 daer Sabellus woont/als ghi weder ō
 gheromē zijt so sal ick v betalen na dijn
 begheerte. Die engel seyde hem dat hi
 mer hem gaen soude en̄ oeck sinen sone
 wederom leueren soude gans end̄ ghe
 sont. Die oude Thobias vraechde hem
 van wat gheslachte dat hi was/ en̄ hoe
 sinen naem was. Die engel seyde hem
 Men heet mi Marias en̄ ic ben de sone
 van den grooten Ananias. (Marias
 is so vele te segghen als brant oft hitte/
 Ananias berekent die glorie gods/Pf
 rahel dat is eē die god siet). Hi was een
 sone gods aengaende der glorien gods
 Doen seyde hē die oude Thobias Ghi
 zijt van groten gheslachte en̄ ick bidde
 v dat ghi v niet stoozen en wilt vanden
 ghenen dat ick v ghevraecht hebbe En̄
 die enghel antwoerde Dijt te vreden ic
 sal uwen sone leyden en̄ weder om brē
 ghen in ghesoncheden.

Doen si haddē al dat ghene dat haer
 van noode was om haer reyse mede te
 te doen so steldē si haer opten wech onk
 haer hepdē sonder eenich ander ghesel

schap. En doen si vā daer ghescheyden
 waren so begonst Thobias moed seere
 te weenen en grooten druck te maken
 om dat scheidē vā haren sone/seggen-
 de Den troost en die ghelontheyt onser
 oudtheyt is wech ghegaen en ghi hebt
 wech ghelondē onse bliscap en ons con-
 foert Dit ghes was ons tot ongheluck
 ghegeuē Wi;ijn wel weert der armoe-
 den die wi hebben wāt wij waren rijck
 ghenoech als wi onse kint aenslaghen.

Die oude man Thobias vertrooste haer
 ten besten dat hi conde/segghende Laet
 staen dijn weenē want ic ghelooue wa-
 rachtelijc dat onse sone wel gaen sal son-
 der eenich perikel en dat hij weder om
 keeren sal in goede ghelontheyt En dat
 ghi hē ūen sulc in groter bliscap weder
 om heerē want ic hope dat hē die engel
 gods ghelept. Hij sal;ijn dingen so wel
 doē dat wi grote bliscap daer af hebbe
 sullē. Doen liet die moed haer weenē.

Hoe eenen visch den ionghen Thobi-
 as verclindē woude. Capit. cc. xxxij.
Die ionge Thobias ghinc metten
 enghel die eerste dachreysē so lan-
 ghe tot dat den auoudt ghen. reete/ en si
 herberchden dien nacht bider riuieren
 Tigris/ in welke riuiere Thobias;ijn
 voeten ghinc walschen/ doen quā daer
 eenen visch die wilde hē inc water trec-
 ken/ dies hadde Thobias grote sorghe
 en hi riep den engel seggende Och lacē

ket hier eenē grooten visch die mi ver-
 sinden wilt/wat sal ic doen Die enghel
 seyde hē seemt hē metten vimmen en
 worpt hē opter aerden. En doen hij hē
 opter aerden geworpē hadde seyde die
 enghel tot hem Dijn hē den buych op
 en trect hem;ijn inghewanc wt/ dā ne-
 met dat herte die milte en die galle/ dit
 suldi al bewaren want het heeft groote
 crachte en men maect daer seer groote
 medicinen af die sonderlinghe goet en

costelijc van virtuten sijn. Thobias de
 de ghelijc hē die engel sepe. Daer nae
 brier hi een deel van den vissche/ en dat
 ander sepe hi int sout en si atene die wi
 le dat si onder wegghen waren tot dat si
 te rages quamen. En alsoe als si vast
 ghingen sepe Thobias tot den enghel
 Ich bidde u Marias beminde broedere
 dat ghi mij segghen wilt tot wat saken
 dat dese dingen dienen die ghi mi hebt
 doen bewaren van desen vissche. Ma
 rias antwoerde hē Die dat herte vā de
 sen vissche al oft een deel leide op bernē
 de colen den roeck dair af veriaecht alle
 manieren van dupuelen het si vā man
 nen oft van vrouwen/ oft oeck anders
 hoe dat si. En die de ooghen vā den blin
 den bestreke metter gallē hi soude sien
 de worden daer af. Met desen redenen
 ghingen si soe langhe al coutende dat si
 te rages quamen daer si binnen ghin
 ghen inden hups vā Saguel. En doen
 si inder stadt waren sepe Thobias tot
 den enghel Waer sullē wij desen nacht
 logeren. Die enghel antwoerde hē In
 deser stadt woont Saguel den welken
 ghi soect wi sullen in sijn hups gaen en
 ick sal u seggen wat ghi doen sult. Dese
 man en heeft maer eē dochter die moet
 ghi te wiue hebben want haer goeden
 sijn sculdich u toe te hooren. Ghi sult aē
 hem versoeken dat hijse u te wiue ghe
 ue. En Thobias antwoerde hē Ich heb
 be hooren segghen dat si seuen manne
 ghehadt heeft die alle doot sijn/ want si
 heeft bi haer eenē dupuel diese alle ghe
 doot heeft ende ic sorghe datter met mij
 oeck alsoe varen soude/waer om mij va
 der en moeder van rouwe steruen sou
 den. Waer op die enghel hē antwoerde
 Ich sal u seggen en bewisen wie de ghe
 ue sijn daer die dupuel machte ouer he

uer dat is ouer die ghene die sonder ope
 vrees gods huwē maer om haer vlee
 schelike begheerte te ghebruyckē inder
 manieren oft si beeste waren/ia beeste
 weten bat mate te houden. Men dese lie
 den heeft die duuel machte/ mer ghi en
 sult alsoe niet doen. Want als den nacht
 comen sal dat ghi ghesekert en getrouc
 zyt en dat ghi bi haer slapen sout so sul
 dij alle beyde die eerste drey nachten in
 bedingen sijn en legghen dat herte vā
 den vissche dat ghi hebt op bernende co
 len/ en als die dupuel den roeck ghenoe
 len sal so sal hi wt sijnder plaetsen vliet
 ende nēmermeer weder om keeren/ dit
 suldij den eerste nacht doen. Den twee
 den nacht suldij onsen heere bidden dat
 hi u bescerme met sijnder hepliger glo
 rien. Den derde nacht suldij bidden om
 die benedictie ons heeren dat ghi kinde
 ren winnen moecht om u gheslachte te
 re vermeerderen. Den vierde nacht so
 suldij bi haer slapē meer om kinderē te
 hebbē dan o vleschelijke begeerte.

Hoe die ionghe Thobias Parra Sa
 guels dochter te huwelijc vlocht die hē
 Saguel gaf. Capittel. cc. xxiiij.

Die dese woerde quamen si in Sa
 guels hups daer si herberchden
 en hi ontfincde seer blideliken. Saguel
 besach dē iongelinc Thobias seer neer
 stelijc/ en hi sepe in hem seluē Dit kind
 ghelijc seer wel onsen vrient Thobias.
 Daer nae quā hij tot haer en vraechde
 vā waer si waren en wie si waren. Hij
 antwoerden hē dat si vā den gheslachte
 van Reptalim waren en vander stadt
 van Siniuen. Doen vraechde Saguel
 oft si sinen vrient Thobias niet en ken
 den. Hij antwoerde dat si hē herde wel
 kenden. Doē sprach hi veel duechden vā
 Thobias en hi prees hē met allen seere

Daer na seyde die enghel tot Raguel si
nen weert Dese ionghelinc is Thobias
sone. Raguel dat hoorende weende vā
groter blischap en hi omhelsde en hi cu
ste hem seggende Mijne beminde sone
van god sijn ghebēdijc/wāt ghi sijt die
sone vā eenen ouer goedē man. Doen
gheboot Raguel datmen een cost elijke
maeltijt bereet maken soude wāt hij dē
ionghelinc Thobias feesteren wilde.

Maer Thobias seyde dat hij eten noch
drinckē en soude voer dat hi hē gheloefte
haddē te doē her ghene dat hij aen hem
vloeckē soude/ dat is dat ghi mi v doch
tere tot eenē wiue gheue wilt. Raguel
hoorende dat hi Sarra te huwelijck be
gheerde so was hi seer droeue Want hi
sorchde dat hē toe comen soude ghelijck
den ghenē ghelchier was die voer hem
daer gheweest hadden/ daer om bepeif
de hi hē wat hi doen soude. Mer die en
ghel sprac tot hē En sijt niet verwōdert
al eylicht hi uwe dochter wāt hi behoort
se te hebben/daer omme en machse nie
mant anders hebben dan hi. Doen sey
de Raguel Ick ghelooue dat v god hier
ghelonden heeft die mijn ghebedē ver
hoort heeft en mijn tranen ontfangen
en hi wilt dat Sarra mijn dochter ghe
houwer sal worden aen ons gheslachte
na die wer van Moyses.

Doen hi dit gheseyt hadde so nam hi
Thobias rechter hant en die hant van
Sarra en hi seker dese te samen seggen
de Die god vā uwen vrienden en van
uwen vaders si met v en hi gheue v sijn
benedictie En daer nae maecten si vrie
uen vander bruyloft. Des atonts gin
ghen si onder haer bepdē in een camer
en die andyr gingen wech. Doen nam
Thobias een stuck vā den herte dat hij
bewaert hadde van den visschedwelck

hi op bernende rolen seyde. En Rapha
el nam den dupuel die de seuen mānen
wermoort hadde/ en hi vant hem in dē
foreeste op den hoochsten berch vā egip
ten. Doen riep Thobias Sarra tot hē
seggende Laet ons nu onse ghebet spre
ken tot gode heden en morgen En alst
driedagen gheleden sijn soe moeten wi
vereenicht worden met onsen heere/ en
den vierden nacht sullen wi onsen hou
welijc ghebruyckē wi sijn kinderen vā
hepligen lieden des moeten wi te lamē
te heilichliker leuē op dat wij dē ghenē
niet en ghelijc die god niet en kēnnen.

Ma dat Thobias dit gheseyt hadde so
begonsten si alle beyde te biddene/ende
Thobias seide Warachtich god goeder
tieren en ontfermhertich die de god vā
onsen vaders sijn/ hemel en eerde sijn v
schuldich te louē wateren en locht ende
al dat daer in is Ghi formeerde Adam
vandē sijn der aerden en ghi gaeft hē
Eua tot sijnder hulpen. Ghi weer wel
dat ick dese vrouwe tot eender hulpe ne
me/mer om der oncuysheyt wille mer
om dat gheslachte te vermeerderē dair
ō wilt ons visiterē met dijnre ontferm
herticheyt. Sarra dede oeck haer ghe
bet segghende Heere hebt deernisse op
ons en wilt ons alsulcken leuen gheue
dat wi te samen leuen moeten in uwer
gracien en tot uwer glorien. Ontrent
der middernacht stont Raguel op en hi
ghinc met sinen knape een graf makē
voer den dage/want hi meynde dat dē
ionghen Thobias oeck doot gheweest
hadde ghelijc hi die andere altijt vōndē
hadde. En als dat graf ghemaect was
so seyde hi tot sijnder huisvrouwen dat
si een van haren dienstmaechden seyn
den soude om te bestien oft dese ionghe
linck oeck doot ware ghelijc die andere

op datmen hem voer den daghe begraven mochte eer dat volck op ware. En als si inder cameran quā so vant sise alle bepde seer soetelijck slapēde. Van deser ridingen waren raguēl en sijn wijf onsprekeliken blide en si begonsten onsen heere te louen segghende Heere der heeren ghi gebenedijt ons en verleent ons gracie dies wij u niet te volle en cōnen ghedanchen Want ghi hebt den viant veriaecht die ons seer langhe heeft ghequelt en ghi hebt dese twee kinderē bewaert Heere maect dat si lenen moghen en offeren di hare sacrificiē op dat een peggelijck sien mach dat gheen ander god en is in den hemele noch inder aerden dan ghi.

Doen gheboodt raguēl dat men den put vullen soude diest ghemaect hadde Daer na dede hi eenen groten maeltijt berepden daer noode hi alle sijn vrienden toe en hi hielt een groote feestē. En raguēl badt Thobias dat hi twe wekē bi hē bliuen wilde en hi soude hē deene helst vā sinen goede gheuen en hi maect hē een handschrift oft obligacie vāder ander helst na die doot vā hem en van sinen wiue. Dit aldus ghedaen sijn de riep Thobias tot hē Azarias/seggende Mijn beminde broedere ghi weet wel dat mijn vader en moeder seer qualijc te vreden sijn sullē dat ic hier aldus langhe bliue daer o bidde ich v dat ghi dat ghelt halen wilt dat Sabellus mijnen vader schuldich is/biddende hē dat hij tot mijnder bruyloft come. Azarias nā met hem vier van raguēls knapen en twee peerden daer mede reysde hij tot Sabellus die hē dat ghelt gaf ende hij quam ter bruyloft vā Thobias diemē met groter blischap hielt.

Hoe des ionghen Thobias vader en moeder haer kint beweēden Capit.
Binnen dē tijde datmē (cc. xxxiiij) die bruyloft hielt was effen den tijt die Thobias sinen sone gheset hadde o weder na hups te comē/daer af hi ende sijn wijf in groter sorgen waren dat hē inden wech eenich hinder toe gecomen soude sijn/daer om waren si seer te ontvreden en principalic die moeder begōste seer te weenen segghende Ich mach wel droeue sijn dat ick mijn kint aldus verloren hebbe/waer o lieten wijt vā ons gaen Het was onse bliscap ons cōfoert en ons roeuerlaet Wij waren seer seer qualijc bedacht dat wi hē van ons lieten gaen. En Thobias seide tot haer Laet staē dijn weenē het en mach doch niet baten ick hope dat onse sone in goeden doene is Mer het en help niet wat hi haer sepde want hi en condese niet te vreden ghestellē/en si ghinc alle daghe vā velde te velde hier en daer om te besien oft hi pewers ghecomē hadde.
Raguēl badt den ionghen Thobias seere dat hi noch een luttel tijts bi hem bliuen wilde/maer Thobias antwoerde hē Ich weet wel dat mijn vader en moeder seer qualiken te vreden sijn en haer seer verwōderen om dat ic aldus langhe vā huis ben/wāt den tijt is gheseden dat ick weder om na hups soude hebben ghekeert daer om moet ick na hups reysen. Raguēl sepde hem dat hij daer om niet so haestelijckē schepdē en dorste wāt hij soude sinē vader dat wel ontbiedē Doē gaf hē raguēl sijn dochter en half sijn goet alsoe wel beestē als āder goet Hi gaf hē oec vā sinen slauē mans en vrouwen. En die vader ende moeder van Darra leerden haer vijf schoōn punten. Ten eerstē dat si alrijt minne

en vrede houden soude met hare man
en mit sinen ouders. Ten tweede dat si
haren man beminnen soude. Ten der
derde dat si neerstich zyn soude om dat
regiment van haren gesinne wel en pro
fitelijck te beleyden. Ten vierden dat si
haer huis wel regeren soude. Ten vyf
sten dat si also met pegheliken leue sou
de dat he niemant van haer en beclaech
de/en dat si haer wachte van alle oneer
Als Thobias vader (baerheyt
hoorde segghen dat zyn sone quam soe
sprac hi op en hi dede hem een kint si
nen teghen leyden. En als Thobias si
nen vader sach so liep hi he aen de hals
en si custen inalcanderen seer vriendeli
ken weenende van groter bliscap/so wel
de vader als de sone En die ionge Tho
bias loefde en dacte onsen heere vaden
ghenen dat hi he ghedaen hadde Daer
na leyde hi op zyns vaders oogen een
luttel leueren van de voerscreue visch.
En eer dat ee vre daer op ghelegē had
de so viel een velleken van zyn der oogen
ghelijc dat velleke is tussche die scale en
dat witte vaden epe/en ter stoc wert hi
siende dies hadde hi grote bliscap en hi
dancte onsen heere seggende Heere ick
ben v schuldich te louen/want ghi hadt
mi gheslaghen en ghecastijt/nu hebdi
mi genesen en ghesaltrick sie nu minē
sone. En een peghelijc die dit wiste danc
te onsen heere. Seuen daghen daer na
so qua Sarra die seer veel rijchede mit
haer bracht/volck beesten en ghelt wel
thien besantē weert zynde/dat Saquel
haer vader haer ghegeuen hadde. En
Thobias hielt een grote feestē en mael
tijt met zyn vrienden en ghebueren.
Na deser feestē leyde die onde Thobi
as tot sinen sone Wat mochte wi desen
hepligen man gheue die mit v geweest

heeft. Doen antwoerde he Thobias zyn
sone Ic en weet niet wat wi he gheuen
mochten oft hoe wi he sullen conne ghe
noech doen wat hi heeft mi ghelept en
wederom gans en ghesont bracht. Hi
heeft dat ghelt ghehaelt dat ons Sabel
lus sculdich was Hi heeft mi grotelijck
ghehuwet en versien van eender vrou
wen Hi veriaechde de duuel/daer hi di
nen vrienden en magen grote vriescap
mede ghedaē heeft hi bewaerde mi van
den vissche die wi vfinden wilde Hi he
uet v weder doen hebbe v ghelichte/en
bi he hebben wi veel goets Wat mochte
ten wi he gheuen op dattet genoeg wa
re voer alle die duecht die hi ons gedaē
heeft Voerwaer wi en connen he nper
ghenoech doen Daer om soude ic v bid
den beminde vader dat ghi he gheuen
wout half dat goet dat wi met ons ghe
bracht hebbe. (Si meynden dat hi een
man was ghelijc een ander man en
si en wiste niet hi een engel was)

Hoe hem die enghel liet kennen van
Thobias Capittel. cc. xxxv.

Oen riep die onde Thobias den
engel tot hem en hi badt hem dat
hi in dancke nemen wilde in beralinge
voer sinen arbeyt en moeyte die hi met
sinen sone ghehadt hadde die eene helte
van alle den goede dat hi met hem ghe
bracht hadde. Doen sprac die enghel
Ghebenedijt den naem gods/danc en
loeft hem en bouen alle personen kent
hein en belijdt dat hi v gracie ghedaen
heeft Wat hi heeft v gracie en ontferm
herticheyt ghedaē Die oracien mit va
sten en aelmoessen gheue zyn seer goet
wat die aelmoesse is alsoe weerdich dat
gheen tresoor ter werelt also weerdich
en is Si bestermt de mensche van de
wiger doot/si purgeert de sonde en doct

vinden den wech des ewigen leuens.
 Noch segge ic v Thobias als ghi die do
 den begroeft so presenteerde ic dat werc
 voer god/ en om dat ghi vā gode wtuer
 toren en bemint zijt daer om eest wel re
 delijc dat ghi vā gode gheproeft moeste
 wordē bi allulcke tēptacien als ghi ghe
 hadt hebt Daer om heeft mi god geson
 den om v te ghenesen en om Dara vā
 den viāt te vlossen en uwen sone te ghe
 uen Ic ben een vā den principaelste en
 ghelen die bi god zijn. Als Thobias en
 zijn sone hoordē dat hi hē een engel noē
 de warē si also seere verflagen dat si ter
 eerdē vielen/ mer die engel hiesse op seg
 gende Zijt in goedē pepse en en sorche
 noch en vrees niet al hebbe ick bi v ghe
 weest/ her scheē dat ic mit v adt en dranc
 mer ic en dede wāt ic adt ander spise en
 ick dranc anderē dranc dā een sterffelijc
 mēsche sien mach Pv is den tijt dat ick
 heeren moet totten ghenē die mi geson

den heeft. En als hi dit gheseyt hadde so
 vlooch hi wech en clam naden hemele.
 Daer na en sagen si dē engel niet meer
 en si vielen ter eerdē wel drie vren tijts
 Daer na dancten en loefden si god.
 Hoe die oude Thobias onsen heere
 loefde na dat die enghel vā daer ghescei
 den was Capittel .cc. xxxvi.
O Te oude Thobias dede sinē mont
 open en hi loefde god segghende Heere
 god die ewelijc leeft/ die lieden aē se pne
 en weder om gheneest en confortteert.
 Ghi lepdit se ter hellen en ghi doet se we
 der keerē die ghi wilt/ en daer en is nie
 mant die dijn correctien ontgaen mach
 O sonen vā israhel belijt doch zijn ghe
 trouwicheyt voer die gene daer ghi on
 der leeft Ghelooft en ghebenedijt hem
 want daer om heeft hi v in alle landen
 ghespreit en onder alle liedē die dat niet
 en bekennen op dat ghij dese woerden
 vertellen souc Doet weten dat hē god

almachtich is. **H**ij heeft ons gheslagen
en ghecastijt om onse sonden en mil da
den maer hi sal ons salueren bi; hinder
ontfermherticheit/besiet wat hi os ghe
daen heeft. In sorgen bekennen wi dat hi
god vanden hemel en vander aerden is.
Dijn werckē maken hē groot en ic dpe
hier inder aerde ben onder mijn vpan
den. **R**ochtā sal ic hē groot maken wāc
hi heeft gheroōt; zyn ontfermherticheit
op ons. **O**ch laten arme sondaren gaet
doch tot hem ghi die sondarē; zyt stelt v
voorts wel te doen in rechtuerdicheyt
met warachtige barmherticheyt. **S**id
den here om zyn ghenade en hi sal v zyn
ontfermherticheyt thoonē. **I**n Jerusale
gods stadt hi heeft v gheluiuert en ghe
castijt om uwe werckē/keert v tot hem
en liet zyn barmherticheyt/bidit hē dat
hi sinē heyligen tempel in v wil stichtē
en iaecht alle quaet vā v so suldy wt die
ghenuanchenisse comē in die vriheyt en
ghi sult ewelijc bliscap hebben. **S**hi
sult v sprepe verre en wjt in alle duech
den en van alle siden der werelt sal mē
v comē aenbeden. **S**ij v sullē sommige
vermaledijt; zyn die v verachten/en ver
doemt die v vmaledie. **S**hi sult vrecht
hebbē in dijn kinderen wāt si sullē ghe
bndijt zyn en si sullen v samen bi onsen
heere. **W**el gheluckich sullē si; zyn die dy
beminen sullen en die bliscap hebbē in
uwen peys/en si sullen segghen. **M**int
god en ghebndijt den here wāt hi heeft
iherusalem verlost vā alle tribulacien.
Die poorten vā Jerusaleem sullen wor
den gemaect vā saphiren en van ande
ren preciosen ghesteenten. **D**iemueren
ommegeans die plaetsen en pauimen
ren sullē al vā claren witten steenē zyn
claer lichtende. **E**n achter stratē sal mē
singē alleluia ghebndijt si god de here.

Da dese woerdē seyde **T**hobias tot si
nen sone en totten kinderent van sinen
sone. **D**e destructie vā Ninuē is toer
mende wāt die woerdē gods volbracht
moeten wordē. **E**n dijn broeders die wt
den lande vā ysrahel; zyn dwelt al foreest
is sal met desen lieden veruult worden.
Den tēpel gods sal op ghemaect wordē
en daer sullen keere alle de gene die on
sen heere vreesdē. **S**i sullē den liede ha
re afgoden laten en si sullen in Jerusa
lem haer woostede makē en si sullen dē
coninc vā ysrael aēbeden. **H**oort nu mij
lieue kinderē/dient uwē vader mer bo
uen al onsen heere. **D**it neerstich redoe
ne dat hē belieft/ghebet dinē kinderent
dat se alcht aelmoessen gheue hebbē de
god alcht voer oogen/en dat si god ghe
bndien tot alle tjdē/en ich bid v dat ghi
hier n; en blijf. **W**āt ic rade v als ic door
ben en v moeder die ghi neuē mijn side
int selue graf begrauē sult dat ghi van
Corts na dese woerdē (hier repst
sterk **T**hobias vader en moedere en hi
begroefse also si begheert haddē. **D**aer
na ginc die ionge **T**hobias met zyn wjt
en kinderen tot sinē heere **S**aguel en si
vondē hem en zyn wjt in groc ontheit
en si regeerdē se so langhe als si leefden/
daer na begroeuē sise en si behiedē alle
haer goet. **D**ie ionghe **T**hobias leefde
xcij. iaer inder vreesen gods. en van hē
quamē kinderen tot in die vijftē gene
racie die haer alcht in duechdē voechdē.
Die vadere vā **T**hobias was. lvi. iaer
out als hi blind wert; en hi hadde. lx. ia
ren als hi weder siende wert. **D**aer na
leefde hi noch. lxx. iaer. **A**ld? siemen hoe
si verlicht wordē die god dienē.

Hier epndt dat boeck vā **T**hobias

Hier beghint die hystorie van
Daniel den propheet.

Capittel .cc. xxxvij.

In derde iaer des conincstijc
van Joachim coninck vā Ju
da soe ginc Nabuchodonozor
die coninc vā Babilonien in
Iherusalē/ van daer leyde hi
Joachim en hē droech met hē den mee-
sten deel vā den gulden vaten des tem-
pels vā Iherusalem. En hi dede hē in ba-
bilonien dienen vā den alder schoonste
iōgelingē die vā des coninc bloede wa-
ren die vol vstante en wijsheden warē
om ontrent hē te zyn in sinē pallasse in
zjn glorie in zjn maesteyt en in zjnre
mogentheyt/ de welke hē binen Ieru-
salem en elders gheuangen hadde. De-
sen dede hi die tale van dē lande leeren
end alderhande wijsheyt. Hi dede haer
eten en drincken gheuen spijse en wijn
van zjns selfs tafele/ onder die welke
viere seer goede edel iongers warē wt
den gheslachte vā Iuda. Die eene was
Daniel ghenact/ die ander Azarias/ die
derde Miziael/ en die vierde Ananias.
Mer de coninck Nabuchodonozor gaf
haer ander namē. Daniel hiet hi Bal-
thasar/ Ananias hiet hi Sadrac/ Miza-
el hiet hi Misac/ Azarias hiet hē Mde-
nago. En hi gaf haer eenē wijsen man
van sinen houe tot eenen meester dien
hi specialijck beual dat hi doch op haer
gedachte hebbē wilde om haer wel op
te brengen/ en dat hi van zjnder spisen
halen soude binnē sinen houe en dat hi
se leerē soude ten beste dat hi cōde.
Daniel en zjn ghesellen ouerdroegē
dat si nēmermeer eten en souldē die spij-
se vāden afgoderier/ noch nēmermeer

vāden wijn noch vāder spisen van des
coninc tafelen noch drincken en sou-
den si haddē lieuer te steruen wāt het te
ghen die wet en gheboden ons heeren
zjn soude. Daer om ghinc Daniel voer
haren meester/ seggende tot hē. Wi bid-
den v dat ghi ons laet eten/ allulche spij-
se als wi willē/ wāt die spise van des co-
ninc tafelen en souldē wi niet dorren eten.
Doen antwoerde de haer die meestere
Ghi heerē ick hebbe alte groten soz ghe-
en vreesse eest dat v die coninc in v aen-
sicht ot ververt wet en mager siet meer
dan die andere die hi noch doet houden
dat hi mi niet te liue latē en sal. Doē se-
de Daniel. Wi willen dat ghi proeft het
ghene dat wij seggen/ gheeft ons teien
erten en boonen en gheeft ons schoon
wāter te drincken thien daghen achter
een. En ist dat ghi dan siet ten eynde vā
den thien dagen dat onse aensichtē niet
veel vetter en schoonder ghevert wet en
zjn dan die ghene die vāder spisen van
des coninc tafelen gheten hebbē doet dā
met ons dat ghi wilt. En god gaf haer
gracie en hi lietse haren wille doen. En
als die thien dagen ghepasseert waren
so warē hare aensichten veel schoöder
en vetter ende bat ghevert wet dan ope
aensichten vā den anderē kinderen die
vā des coninc spise gheten haddē. Als
haer meester dat sach soe liet hē eten
vā tghene dat haer beliefoe.

Dese vier ionghelingen werden soe
machtich en wijs met haer soberheit
dat niemāt haer en gheleecht/ dwelc ope
soberheit en abstinencie dede. Want so-
berheit behoert dat lichaem vā alle cor-
ruptien/ si claert dat ghesichte/ si gheeft
volcomen claer verstant/ si verwert die
memorie/ si destrueert die vghetelheyt/
en si maect indē man perfecte kennisse

Maer ghulstchept en oueruloedichept
der spilen doet contrarie. Daer om wa-
ren dese vier iongelingen voer god be-
quame in sulcher manierē dat hise ver-
uulde met wijsheden doer haer sober-
hept en abstinēcie/dwelc hi dē anderen
niet en dede. Onder dese vier voer ion-
gers gaf god (den ghenen diet hē belie-
de) alsulckē gaue der wijshept dat hi al-
le die ander te bouen ghinc En als si al-
dus drie iaren ghelijc ter scholē hadden
gheweest so ley dese haer meester voer
den coninc diese in diuersche questien
examineerde/en hi vant se thien wernē
dat gheleert in alle dingen dan die ghe-
leertste van den conincrycke.

Hoe Nabuchodonozor eenē wonder-
liken droom droomde den welcken Da-
niel exponeerde Capittel. cc. xxxvij.

In tweede iær des conincrycx vā
Nabugodonozor die de eerste ke-
sere ende die machtrichste van Caldeen
was/so lach Nabugodonozor in eenre
nacht als hi lach en sliep eenē wonder-
liken droom/daer hi soe seere af verla-
ghen was dat hi dat selue visioē al ver-
gat en hi en wist niet wat hē ghedroōt
hadde Daer om ontboot hi des morgens
vroech alle zyn conincryck dore alle die
wijsste philozophen waerleggers thoo-
nenaers en meer andere die met alsulc-
ke dinghen om ghingen. Dese dede hij
voer hē comen/segghende tot haer Ich
hebbe eenē seer wondliken droom ghe-
sien maer ic hebbe daer af soe veruaert
gheweest dat ic al vgheten hebbe. En
si leyden hē Heere segt ons dinē droom
wi sullen v die berekenisse daer af seg-
ghen. Doen seide haer die coninc Ich
est dat ghi mi mijnē droom segt en zyn be-
diedenisse soe suldi grotelijc vā mi wor-
den gheloonc En eest dat ghi dat npe-

en doet so sal ich v alle gadere doen ont-
hallen/ēnd alle uwe goeden sullen ver-
buert zyn. Doen antwoerden si Heere
ghi versoecht aen ons een dinck dat ont-
moghelijc en niet doenlijckē en is/noch
hier en was noyt coninc die alsulcken
dinck versochte Want gheen mensche
ter werelt en soude alsulcke dingen con-
nen gheseggen anders dan goden ope-
den lieden dat condigen moghen. Doē
die coninc haer aldus hoorde spreken
was hi seere ghestoort en hij beual dat
men se alle doodē soude/dwelc alsoe ghe-
daen wert sonder pemāt te sparen.

Hoe onse heere Danielē des conincx
droom openbaerde en die bediedenisse
daer af Capittel. cc. xxxix.

In mensē aldus alle ghedoot had-
de so santmen om Daniel en zyn
ghesellen die vernaemt warē voer die
wijsste vanden conincrycke En als Da-
niel die ridinghe hoorde so badt hi dē co-
ninc om eenē dach en nacht respijt ont-
sinen droom en die bediedenisse te wete
En als hē die coninc respijt ghegeuen
hadde so stelde hē Daniel en zyn ghesel-
len in oracien/biddēde onsen heere dat
hi hair in dese sake te hulpe comē wilde
Doen begonst Daniel god te ghebene-
dien seggende Den naē gods si ghebē
dijt inder eewichept wāt heere ghi zyt
de ghene die dē ryt vkeert en dat coninc
ryc na uwe wille. Ghi gheeft wetēheit
den wisen en den ghenē die dat vsoeckē
Ghi openbaert die secreten en die duy-
sternissen brengdij tot claerhept. Onse
heere ontfinc haer ghebet en openbaer-
de Daniel dē visioen. Doē sprac daniel
O god almachtich ic bē v sculdich te lo-
nen/ghi hebt mi cracht en wijshept ghe-
geuen en ghi hebt ons ghecodicht daer
wi v deuotelijc s. ghebeden hebbe.

¶ Na desen ghinc Daniel met zyn ghesellen voer de coninc die hem seyde Daniel suldh mi nu weten te seggen mine droom en die beteeckenisse daer af. Daniel seyde Heere het en is niemant moghelijc v dat te seggen maer god vaden hemel die is alleelijc die v dat soude conen beroune. **¶** Shi pepfde in dijn bedde wie na v soude regneren ende in desen ghepepse vieldi in slape soe heeft v onse here willen thoonen in visioene het gheue daer ghi om pepfde/en god heeft mi dit visioen gheopenbaert/niet om eeni ghe wijsheyt die in mi is meer dan in andere mer om v te thoonen die toecomedinge. **¶** Shi saecht voer v een groot vreeselijc beelt dat de hals en dat hoofd van finen goude hadde/die handen ende armen van siluere/den buyck en die hoepen van copere/die beenen van psere/die voeten half van psere en van eerde. **¶** Het de berch ter siden van desen beelde was ghesneden eenen steen sonder toedoen van menschen handen. **¶** Desen steen viel en quetste dat beelt an die voeten ende hi brack die voeten. **¶** Doen viel dat beelt ter aerden al in stucken en het wert ghestrueert ghelijc aschen van stroo die den wint werch droech dat daer nyet en bleef recht oft daer noyt nyet gheweest en hadde. **¶** En den steen diet aldus ghedestruert hadde wert eenen grote berch en hi veruulde alle dat land mit zynder groocheyt. **¶** Dit is de droom die ghi ghehad hebt nu sal ick v die beteeckeninge. **¶** Si Nabugonosor zyt (segghen beteecken bi dat hoofd en bi den hals die van finen goude was) **¶** Want god onse here heeft v ghegeue heerscappie machterijcheyt en hoocheyt meer dan eenigen anderen coninc also dat v conincryc en ghi boue al zyt dat is beteecken bi den

goude. **¶** Mer daer na sal come dat tweede conincryc dwelc minder zyn sal ende niet so machrich/dat is beteecken bi die armen en handen van siluere. **¶** En dat is dat conincryck van Persen en van Meden/biden welken dat conincryck van Babilonien ghedestruert sal worden. **¶** Het derde sal na comen dat biden copere beteecken is die heere van alle der werelt zyn sal/dat is dat conincryc van Grieken daer Alexander magnus die eerste coninc af was. **¶** Die vierde sal hertende wreec zyn ghelijc dat psere dat alle metalen mineert. **¶** En dat ghi dat een deel van den voeten vaden beelde dat ghi ghesit hebt psere en dat ander eerden/dat beteecken dat die eerde nyet vereenighen en can mette psere. **¶** Also salt zyn int leste conincryc dat si niet en sullen conen veracorderen maer deene sal dat ander destrueren so sal dan die stercke verwinnen. **¶** Maer god sal een conincryc op stellen dat alle dese conincrycken destrueren sal en dat sal ewelijc duren sonde eynde. **¶** Als die coninc dit ghehoort hadde soe viel hi ter aerden ende hi loefde Daniel seggende **¶** Ick sie warachtelic dat v god die principale god bouen alle goden is/en die v dese dingen gheopenbaert heeft die nochtans seer doncker waren. **¶** Die coninc maecte daniel printipael meester bouen alle die wijste van Babilonien en van alle sinen conincrycke/gheuende hem grote ghiften. **¶** En na de begheerten van Daniel dede die coninc den drie ghesellen van Daniel te werene **¶** Bidrac Misac end Adenago meesters maken ouer alle die wercke zyns coninc. **¶** Een luttel rijts hier na de (rijckende Nabuchodonosor maken een groot gouden beelde dat .lx. cubitus hooghe was en .vi. cubitus breed. **¶** Dat beelt de. **¶** C ij

de hi int midden eenē groten pleyn stel
 len die Duran gheheeten was End hi
 gheboor alle zyn conincric doze datmē
 dit beelt soude comē aenbeden en sacri
 ficie doen En als si alle gheromen wa
 ren dede die conincroepē bi zyn herau
 ten mer luyder stemmen dat een pege/
 lyck voer dat beelt op zyn knyen valle
 soude en aenbedent als zyn ministriers
 begonsten te spelene met haren instru
 menten Of die dat niet en dede die sou
 de in een gloepende forneps ghesteken
 worden sonder eenich respit Si deden
 dat alle gadere wtghenomē Daniel en
 zyn ghesellen die op haer knien niet en
 vielen noch si en wildē des conincx beel

de niet aenbeden/waer af si voer den co
 ninc ghewroecht werden / en hi dedese
 voer hē comen/leggende tot haer. Gest
 dat ghi dit beeldt niet en aenbedt so sal
 ick v ter stont in een gloepende forneps
 doen worpen Wie sal die god zyn die v
 wt minen hāden verlossen sal. Die ion
 ghelingen antwoerdē Het en betaeme
 niet dat wi v vā desen dingen antwoer
 de gheue mer onse heere mach ons her
 de wel wt uwe handē verlossen en van
 dat gloepende forneps En en belieftet
 hē niet ons te verlossen so en soudē ons
 uwe goden nyet ghehelpē connen daer
 om en willen wi dit beelt nyet aenbedē
 noch dijn āfgoden dienen.

Hoe Nabugodonozor die drie ghesel
 len vā Daniel in een gloepēde forneps
 dede worpen Capittel. cc. xl.

Als die coninc Sidrac Misac en
 Abdenago aldus hoorde sprekē
 was hi so seere ghestoort dat hi nyet en

wiste wat hi van gramscap doen wou
 de En ter stont dede hi dat forneps ont
 steken seuen werf heeter dan dat te vo
 ren gheweest hadde Darr na dede hise
 al gheleert daer in worpen mit handen
 en voeten ghebōden En de ghene diese

Daer in werpē die verbrandē ter stont
vander vlānen des forneps/mer Da
niels ghesellen en hadden gheenē hin
der Die engel wren hemel quā bi haer
in dat forneps ende hī stropde dat vier
hier en daer en hī dede eenē soeten wit
comen in dat forneps om haer te cōfoer
teren En die vlāne des viers sprāc we
den fornepsē alsoe dat daer gheen hitte
in en bleef want si vlooch wel. xliij. cubi
tus verre en si verbrande alle die mini
striers die daer waren. Die drie kinde
ren begonsten gode te louen en te danc
ken/hem seer deuotelijc ghebēdiende.
En si maecten twee schoon Pmne/daer
af die eene beghint aldus (Benedictus
es dñe deus patrū nostrorū: et laudabi
lis et gloriosus et super exaltatus in se
cula) En dese pmne singt mē inder ker
ken des laterdaechs in die quater tem
per daghen inden aduent/en in die val
tene/en in Septēber als men die misse
doet vāden tijde. Die ander is (Benedi
cite ōnia opera dñi domino rī) En in de
se pmne vermanē si alle creaturen vā
den hemel vāder eerden en vander zee
dat se god louen en ghebenediē souden.
¶ Als die coninck Nabuchodonozor dat
groot wonder aensach van den voersei
den drie kinderē die int midden vā den
viere gheworpe waren in dat gloepen
de forneps en dat si geen pine noch hit
te en gheuoelbē soe sepde hi tot sinen lie
den Hebdi haerder meer int forneps
gheworpen dan ic v beuolen hadde Si
antwoerden hē dat si haerder mer drie
int forneps geworpen en haddē. Doen
sepde die coninc Vā waer is dese vierde
man ghecomē die daer bi haer is/en hi
is so schone te aensien al waer hi die so.
¶ Doen ghinc die coninck (ne gods
vanden fornepsē/leggende Sidrac Mi

sac en Abdenago die warachtige kinde
ren vā den almachtigen god zijt coemt
wren fornepsē. En si quamen ter stont
wren fornepsē sonder haer te vbranden
oft verbrant te zyn. Die princē die daer
vā diuersche landen vslaemt waren be
saghense seer wondliken/wāt si en con
den geen teeken vā verbrant hē aen
haerlieden ghesien/noch aen haer licha
men noch aen haer cleederē. Doen dre
coninc dat sach begonst hi god te louen
segghende Ghebēdiht si die god vā Si
drac Misac en Abdenago die de god is
bouen alle goden/die zyn dienacrs ver
loft heeft bi sinē engel int middē vāder
viere om dat si hē niet en hebbē willen
laten/en gheenē anderen en wildē acn
beden Si en hebbē niet so seere beminc
haer lichamē haer goet noch haer leuē
als si doen haren heere haren god. Doē
gheboot die coninc alle zyn conincrijck
dore dat niemāt dē god vā Sidrac Mi
sac en Abdenago eenighe blamarie seg
ghen en soude/wāt daer en was gheen
god die zyn volck also beschermē soude
ghelijc hi. En die coninck stelde Sidrac
Misac en Abdenago wedere in die dig
nitye die si te voren ghehadt haddē.

¶ Coets hier nae sach Nabugodonozor
eenen wōderliken droom dē welken hi
ouer alle zyn conincrijck screef/lupdēde al
dus Ic Nabugodonozor zijnde in miht
meeste inuecht vol honerdien en presūp
tien sach eenē droom daer ic seer af ver
wōdert bin den welckē ic alle die wijste
vā minen lande vertelde maer niemāt
en cōste mi die bediedenisse daer af ghe
seggen voer dat Daniel mi gheselle en
die tweede na mi in den torre quā bi mi
die mi daer sepde die gherichtige waer
hept dat bechoont wāt hī heeft in hem
den hepligen gheest welckē Daniel mē

Salchafar heet dwelc beteekent dē na-
me gods/ēn aldus is mijnen droom en
mijn visioen Ic was op een tijt op mijn
bedde ghelegen om te slapen/ēn als ick
sliep quā mi in visioene en in droom te
voren dat ick warachtelijck sach eenen
seer groten boom die also hooghe was
dat hi tot aen den hemel quam. Desen
boom was seer sterck en machrich en
hi stont al rechte/ sprepende zjn tacken
lanc der eerdē Hi hadde oeck seer scho-
ne groene bladeren en hi was wel ghe-
ladē met schonē frupte Op desen boom
logeerden die beesten vāder eerden/ en
des ghelijc die vogelen op die tacken/ en
alle creaturē namen haer noordrust aē
desen boom. Als ic desen boō aldus seer
wonderliken doersach so quā daer een
enghel die wten hemel neder daelde die
met luyder stemen riep Slaet af desen
boom en zjn tacken en doet af alle zjn
frupt En si vloden alle die van hē qua-
men mans en vrouwen beesten en vo-
ghelen Mer als ghi hen boom af hout
laet zjn wortele inder eerden en bintse
met stercke bāden van psere en van co-
pere aen dē velde ghelijc een beeste wāt
zjn leuen sal zjn inder weyden ghelijc
eender beesten en metten beesten Dijn
tāme herte sal verheert worden mette
wilden herten der wilder beesten en si
sullen seuen iaer met hē wandelen en
verkeeren/ wāt dat is getermineert en
ghediffineert te gheschieden int hof der
ettgelen. en die heplighen hebben aen
god versocht/ tot dier tijt toe dat alle die
ghene die leuen sullen bekennen dat dē
god van den hemel die heerscappie he-
uet ouer alle conincrijckē der mensche/
en dat hi die heerlicheyt ghenē sal dient
hi wil. Dit is den droom die ic Nabugo-
donozor ghesien hebbe/ ghi Salchafar

segget mij die beteekenisse daer af/ wāt
daer en is niemant die mi dat soude ra-
nen gheseggen dan ghi die den hepligē
gheest gods in v hebr. Doen begōst Da-
niel te fantaseren wel een vre lanc en hi
sach dat dit visioen teghen den coninc
was. Als hē die coninc also sach pepsen
en fantaserē seude hi tot hē. Salchafar
en zijt niet verwondert van desen droom
wie segt cloeckelijc al dat ghi wilt. Ende
Daniel seude tot hem Heere dit visioen
si op uwe vianden en inpet op v/ ghi zijt
den boom die ghi ghesien hebr/ wāt ghi
zijt ghewassen hoochelijc gheclommen
en voort ghecomen Dijn houerdie est
dijn hoocheyt en pruesheyt is gheclom-
men inden hemele en dijn machte han-
ghet ten eynde vā alle landen. Die hepl-
lighe engel die ghi hebt hoorē roeyt
houwet af den boom/ dat is die sentēcie
van den alder hoochsten god teghen v/
want ghi sult wt uwē conincrijcke ghe-
stooten worden en wt dat geselschap der
menschen en ghi sult metten wildē bee-
sten woonen en eten cruyt en frupt die
wter eerden comen En si sullen. vij. ia-
ren met v verkeeren totter tijt toe dat
ghi den almogenden god vāden hemel
bekennē sult die de hoocheyt en heersca-
pie heeft ouer alle de werelt sulck als hi
wilt. Dat hi beuolen heeft datmen die
wortel inder eerden laten soude/ dat be-
teekent dat ghi weder comē sult in dijn
conincrijc na dat ghi bekent sult hebbē
dat die opperste god in den hemel is vā
den welcken alle machten neder dalen.
Om welke dinghen ick v rade heer co-
ninc dat ghi aen god almachtich ghe-
nade roept ende betert dijn sonden met
aelmoessen te ghenen en dijn ouerdaet
met ontfermherticheyt tot den armen
menschen / wāt bi desen mach v god in

zinder ghenade nemen/ en hier dore so mach hi v alledijn sonden v gheuen en quijt schelden al eest dat zjn herte op v verdoernt is ouermidts dijn grote souden wildi hem ghenade bidden en dijn sondich leuen beteren hi sal dijnre ontfermen en ghenadich zjn.

En iaer hier na was die coninck in zjn pallaps en hi ouersach alle zjn edificien/ segghende in groter hooueer die heyt zjns hereen En is dic niet die grote stadt va Babilonien die ick gemaect en ghesicht hebbe met groter machte in mijnder glorien en moghentheyt. En eer hi zjn tale wel gheepndt hadde so quam daer een stemme wten hemel die tot hem sepde Ich segge v Nabugodonozor dat ghij wt uwen conincrycke zjt/ uwen thups sal bi die wilde beesten zjn en ghi sult loofen gras mit haerlic den eten Sij sullen seue iaer lanc tegen v muurieren en bouen v zjn totter tijt roe dat ghi bekennen sult dat die alder hoochste god van den hemele ouer alle menschen en conincrycken macht en heer scappie heeft. En ter stont was Nabuchodonozor wt sine conincrycke ghestooten ende wt alle gheselschap der menschen en hi ghinc op ende neder met den beesten inder wildernissen. Hi adt hop ghelijc die beesten/ zjn lichaen was dicwils vanden reghen en vandē dauwe des hemels nat. Hi bleef so lange in der wildernissen dat zjn hant groot en lanc wert also dattet cronckelde inder manieren oft plupmen va eenen aren gheweest hadden. Die naghelen van sinen handen ende voete waren crom ghelijc der voghelle clauwen. Doen die seuen iaren der penitencien ouerleden waren doen sloech ick Nabuchodonozor mijn ooghen ten hemele en ick riep

ghenade aen onsen heere en mijn coninc rijk wert mi weder ghegeuen. Doen begonst ick gode te louen ende te ghebenedien Ich behede dat zjn crachte ende machte nemmermeer eynde nemē en sal Sijn conincryck sal ewelijc duere sonder eynde Hi doet sinen wille in den hemel als inder eerdē/ daer en is oech niemant die teghen zjn wercken segghert mach Doen vercreech ick mijn sinnen weder en ick qua in mijn eerste forme. Mijn heer scappie was mi weder ghegeuen/ mijn princen quamē mi soekē/ en ick wert gheset in minē eersten staet Daer na loefde en ghebenedide ick Nabuchodonozor den coninc der hemelen/ want alle zjn werckē die zjn waerachtich/ zjn weggen zjn rechtuerdich/ en hi heeft machte die hoouerdige herten te verootmoedighen.

Hoe Darius die stadt van Babilonien destrueerde Capittel. cc. xli.

Ser coirs hier nae sterf die groote Nabugodonozor en na hē regneerde Nabugodonozor zjn sone/ nadē welcken Salthasar die leste coninc va Babilonien regnerde. In zjnd tijt wert Babilonien ghewōnen en ghedestruuert. Als hi regneerde so quamē Thirus en Darius die coningen va Persen en va Meden de stat va Babilonien beleggē. En eer de stadt wel beleggen was hielt Salthasar mit wel dusent va sinen preten een grote maekijt Ende als hi wel ghedronckē hadde dede hi voer hē brennen alle die goudē vaten die zjn vader daer te voer inden tēpel ons heren binnen Iherusalē genomen hadde doe hij Iherusalem destrueerde en verbrande/ inder seluer tijt dat die coninc Bedechias gheuangen wert. Wt dese vaten dede die coninc Salthasar zjn wijnen en

meer ander vrouwen drincken en zijn
huilghesin hi dede brengen zijn gulde
afgoden zijn silueren zijn pseren koperē
afgoden en zijn houtē afgodē en zijn co-
stelike ghesteenen Als dit al bi hē was
so loefde hi zijn afgoden ende hi maecte
met allen grote feeste met haer. Als hij
dese feeste aldus bedruide was so quā
daer een hant aē den muer/ recht tegen
dat aēlicht vandē coninc. en si screef op
dien seluen muer dese woerdē (Nane
Taphel Phares) Doen die coninc dese
hant en dat ghescreft sach was hi so see-
re verflaghen en mismaect dat hē zijn
aensicht swert begonst te worden/ende
zijn knien ghingen hē beuen en route-
ren in sulcher manierē dat si tegen mal-
canderē sloeghen en stieten/en zijn her-
te beefde hem. Doē seyde hi met groter
veruærthept tot sinen heeren. Doet
tot mi comen alle die wijste vā Sabilo-
nien/waerleggers roouenaers gokela-
ren ende dier ghelike. Doen dese gheco-
men warē seyde hi tot hē allen So wie
van v allen ghesegghen en gheerpone-
ren can dese scripture die sal mit purpu-
re ghecleet worden/ en hi sal gouden ke-
chenen en halbandē hebben om sinen
hals en hi sal zijn die derde na mi ouer-
alle wijn conincryck/mer daer en was
aiemant vā haer allen die dese scrip-
ture ghescreuen conde/waer af dpe coninc
seer ghestoort was. Doen quā tot hem
die coninginne (niet zijn wijf maer zijn
grootvaders wijf). Dese begonst hē te
vertroosten leggende Heer coninc en
mistrout v niet/wāt hier is een mā in
dese stad die den gheest vā den groten
god in hē heeft den welchen dijn vader
in groter eeren en weerden hielt/en hij
maecte hē meester ouer alle Sabiloniē
ontbiet hē hi sal v wel seggen al dat ghi

hem vraghen wilt. Die coninc dede hē
ter stont halen en hi seyde tot hem ghe-
lyck hi tot den anderen gheseyt hadde.
Doen antwoerde hē Daniel Ich schelle
v quīt van uwen ghiften en ghelofte/
gheefte daert v belieft of daer ghi wilt
maer die scrip-
ture sal ick v segghen en
die bediedenisse exponeren. Ghi weet
wel dat die alder meeste god vā den he-
mel en vander aerden gaf dijnē vader
glorie en grootheid so groot dat hē alle
die lieden vander werelt ontsagen clep-
te en grote verre en bi/ dies hi hē seere
verhoouerdichde teghen god. En god
sloech hē alsoe daer om als dat hi hē wt
zijn conincryck stelde en wt zijn der heers-
scappien en hi was om zijn hoouerdic-
heyt also gheslagen dat hi loof adt ghe-
lyck die beeste/ totter tijt toe dat hi bekē-
de dat die alder hoogste god vā den he-
mel heeft dpe kennisse en machte ouer
alle die conincrycken vāder werelt/ en
hi heeftse ghegeue daert hē belieft heeft
en open hē belieft. Dit hebdi oeck wel
gheweten mer ghi en hebt dat niet ghe-
acht. Ghi hebt v tegen god op gherecht
in dijnre hoouerdicheyt/ zijn heftighe
vaten onteert en ter tafelē gheorboert/
daer bouen hebdi uwen afgoden noch
gheloeft dpe gheen leuen noch gheuoel-
len en hebbē. Ghi en hebt niet gheloeft
noch gheert noch gheglorificeert dē al-
der hoogsten god van dē hemel die dijn
leuen in zijn hant heeft. Daer om seynt
god die hant die ghi ghesien hebt/ ende
die scrip-
ture die de selue hant ghescre-
uen heeft in den muer (Nane Taphel
Phares) Nu hoor hier de bediedenisse
(Nane) dat is te segghen dat v coninc
rycke tot eenen eynde ghetomē is (Ta-
phel) dat is te seggen dat ghi niet so lan-
ghe leuen en sult als ghi wepnt (Pha-

res) dat is te seggen dat v conincric ghe-
 deplc en ghegeuen is den coningen vā
 Persen en van Meden. Als die coninc
 dit ghehoort hadde so cleede hi Danielē
 met purple en hi hinc hē een gouden

keten aē den hals en maecte hē die der-
 de na hē alle zyn conincric dore. In dien
 seluē nacht wert Babiloniē gewonnē
 vā Darius en Thirus ope Balchasar
 dooden/en Darius regneerde na hē.

Hoe Daniel die propheet in den cupl
 der leeuwen gheworpen wert Cap.
Als Darius sterck en (cc. xliij.)
 machtich was in zyn conincric
 so oerdineerde hi hondert en .xx. baroe-
 nen vāden wijsen vāden lande/bouen
 de welke hi dri principale insticueerde
 Men dese hōdert en .xx. mānen soudemē
 alle saken brengen op dat die coninc te
 min pinen en arbepts hebben soude
 Onder die drie principale was Daniel
 eene en hi ghincse alle te bouen in wijs-
 heden die int conincric warē noch daer
 en was niemāt zyns ghelike En die co-
 ninck sach soe veel duechden en wijshe-
 den aen hē dat hi hē principael gouuer-
 neur vā sinen conincricke makē wilde

waer af alle die ander princen seer qua-
 lijck te viedē waren en hadden des nūē
 alsoe dat si seer arbepdē om hē eenichs
 sins te bringen indē haet vandē coninc
 maer hi diende so gherrouwelic darmē
 hem niet en conde verstekē aen den co-
 ninck. Doen seidē si tot maltāderen die
 hē bentidē Wi sien wel dat wi tot onser
 begheerten niet comē en connen het en
 wāre bi zjnder wer. Daer om ghingē
 si alle te samē voer den coninc segghen
 de Heere die wise van uwen lande zyn
 ghedelibereert dat ghi oerdinieren sout
 dat niemant raet nemen en soude noch
 eenich dinck eischen den goden noch dē
 lieden vā eenigher wer oft condicien an-
 ders dan aen v tot .xx. dagentoe ende

dat men se in der leeuwē cupl worpē sal die contrarie doen Daer om bidden wi v dat ghi dit vast makē wilt en voer eē wet befeghelen binnen uwen houē op dat niemāt so stout en si dat hi die cōtra riedoe. Die coninck dede ghelijc si hem rieden en hi besegelde also voer eē wet Als Daniel dese statutē hoorde so sloot hi hē in zjn huis en doer die vepnsterē die hooghe stondē sach hi na Jherusalē en also aenbadt hi driewerf des daechs onsen heere. En de ghene die hē benidē die bespieden hē so langhe dat si hē bin nen die. xxx. daghen dicwils god sagen aenbeden inder voerlepder manieren Doen acuseerde si Daniel voer den co ninck begheerde dat hi recht doen sou de na de wet en die statuen die hi gheor dineert hadde. Als die coninck dat hoor de soe was hi seer gheestoor en hi socht weggen o zjn wet te salueren ende om Daniel te beschermē voer de ghene die hē so seere v uolchdē. Sjn viandē merc kende dat hē die coninc soe gheerne had de beschermē soe spraken si tot hē Heer coninc weet voerwaer dat die statuen van die vā Berlen en van Medē ghe maect bi den coninc en zjn princen niet en behooren ghebrokē te worden. Doē gheboot die coninc datmen Daniel ha len soude den welckē hi hemliedē leuer de segghende Die god dien ghi dient en daer ghi om te liden hebt die wil in dijn re hulpen zjn en di beschermen vā alle Als die coninc Daniel (periculen aldus ghelouert hadde in die hāden vā sinen vianden die hē ter doot toe haettē so werpen si hē inder leeuwen cupl. En doen si hē daer in gheworpē hadden so dede die coninc op dat gat vāden seluen cupleenen groten hoop steenē legghen den welckē hi daer op besegelde met zj

epghen signet en metten signetten vā sinē princen om dat hē niemant quacc noch hinder doen en soude. Daer na so ghinc die coninck slapen sonder eten ofc drincken vā grooter droefnissen die hij om Daniel hadde alsoe dat hi van dien nacht niet gheslapē en rōde van groo ter ongenoechtē. Des morgēs so hact alst dach was so ghinc die coninc totter leeuwen cupl met weenen den ooghen seer luide roepende Daniel gods diena re die leeft en regneert inder eewicheyt die selue god dien ghi dient die wil v be schermē voer de barchuysen der leeuwē Daniel antwoerde hē Sewelijck moet ghi inpepse en in vrede leuen Weet dat mijn god sinen enghel tot mi ghesondē heeft die der leeuwen muplen gheslotē heeft alsoe dat si mi niet ghenaecc noch ghequetst en hebbē Want hi heeft mij supuer en reyn vonden noch ick en heb be oeck tegen v noyt niet mis daen Doē de coninck Danielē hoorde sprekē was hi also blijde datter onsprekelijck ware en hij dede hem wt den cupl der leeuwē trecken en hi vant hē also ghesont fray en ongequetst. Daer om machmē wel segghen (Open god bewarē wilt die is wel bewaert) Doen dede die coninc van ghen alle die ghene die Daniel hadden ghewroecht met hare wiuen en kinde ren en hi dedese alle te samen worpē in der leeuwen cupl die welke eer si in dē gront vander cuplen quamen soe had den se die leeuwen al verflonnen en ver schoert in sulcker manerē dat die been deren al in cleppen stuckē gedestruuert waren. Daer na screef die coninc Dari us alle zjn conincriche dore aldus Ich coninc Darius doe v weten dat ic gheor dineert hebbe dat alle de ghene die onā mi zjn eeren en vreesen dē alder hoch

ken god vā Daniel die de waerachtige god van den hemel is die eewelijc leeft en regneert sonder epude/wāt hi is een warachtich verlosser vā sinen vriendē die grote wōderlike wercken doet in dē hemel en inder aerden/die Daniel verlost heeft vanden monden der leeuwen en van sinē viande die hem te onrechte bespedē om hem ter doorte brenghen met haerder nīdigher valschept.

Na dese dingen stelt die scrifture menigerhanden visioen die Daniel claerlijck en seer openbaerlijck sacht/wesende vol wijsheden en der misterien en verborgentheden gods Want hij sacht seer veel tekenen van den staten deser werelt die rijelijck waren/ghelijck die vier principale conincrijcken vāder werelt. Dat is dat conincric vā Sabiloniē herwelcke dat eerste conincric was/en het was gheheeten dat conincric vā Cabdeen. Vā dē conincricke van Persen en van Meden dīwelc dat tweede conincric was en het destrueerde dat eerste Vā dē conincricke vā Grieken/van Alexander/van Yancrist/vand ouerleueringen vā den kinderen vā Israhel/haer eerste transinigracie/en hoe Jeru salem en den tempel gods weder in sta te gheset sōdē worden en daer na wedē gedstrueert sonder pet meer gherepa reert oft op ghemaect te wordē/vā dē roecomēden oerdele en veel dier ghelike dinghen die niet schldich en zyn te comen inder liede handē die dat verstant daer af niet en sōdē connen begripen noch verstaen Want die alder grootste gheleerste clercken vander werelt hebben ghenoech te doen om dat wel te verstante/en daer om zj die om beters wille hier achter ghelaten.

Hier beghint dat boeck van Susanna.

Capittel .cc. xliij.

In der Stadt vā Sabiloniē na dat het volc ghetranslateert hadde gheweest vāder nieuwichept als Daniel noch een ionck man was so was daer een man ghebooren vāden kinderen vā Israhel diemē Joachim hiet/die hadde een seer schoō wijf/en si was oeck veel beter dan si schoon/die mē hiet Susanna. Haer vader en moeder waren seer heplighe liede. Dese Joachim was een groot machrich man vā groter famen eerlijck en rijcke/en hij hadde neuen zj hups oft pallaps eenē schonen hof. En die ioden vāsaemdē dicwils ontrent sinē huise om dat hi die notabelste en de eerlijckste vanden ioden was. In dien tijde waren ghestelt en gheordineert twee principale rechters ouer dat volck van Israhel/vāden eerbaersten vāden volcke van Israhel. Van desen was langentijt te voren ghepropheteert en gheleit (datter quaet en onrecht comē sōdē wt den rechters in Sabiloniē) Dese twee oude rechters frequenteerden dicwijl ten hupsē vā Joachim/en si saghen die schone vrouwe Susanna seer gheerne en si saghen se alle daghe gaen spaciere inden voerhof En si werdē alsoe onsteken metter vlāmen der oncuyshept in oneerlicheit der vleescheliker begeerten tot haer/also dat si niet en sochtē onder haer beydē dan raet en listen hoe si onder haer beyden haren wille daer af souden mogen ghecrigen om die goede vrouwe te onteeren en haren onnutte willen te volbrenghen.

Hoe Daniel Susanna verlostte van der doot. Ca. CC. xliij

Neen tijt ontrēt middach in haers mans hof ghinck spaterē met twee vā hare maechdē. alsoe si alder secretelijck te conde wāt si wilde haer gaē waschen. En dese twee vuple oude boeuē haddē hen geborgē in een serrere plaetse indē se uē hof/en sagen al tegene d; dese vrouwe bedreef/mair si en conde hen niet gesien. Doen se yde die vrouwe tot haren meechdē dat si souden halen haer ouer cleet om haer te beschermene vāder herten der sonnē (wāt het was die manier dat die vrouwe alsulckē cleet ront o hez sperden) En als die maechdē vten boegaert gegac waren en die dore toe ghesloten haddē/quamē bepde die oude boeuē tot Susanna ghelopē seggēde. Wy zijn hier nu onder ons drien alleue en ons en in ich oec niemāt sien. Ghi moeter nu onsen wille doen/en wij moeten vlesichelijc met v te doen hebbē/Wildi dat doē met minnē en vrietscap wel int goede. En wilghs oec niet doē. soe sullen wij seggē en geruygē teghen v dat ghij met eenē iongen mā misdaē hebt en d; ghi daer om bepde uwe meechden van hier gesondē hebt. Susanna haer seluez siende in desen bedwāge se yde si. Ich bē in grooter bedruetheit en in grooter bescaemtheit aen alle siden. Wāt eest dat ich doet ghene dat ghi aen mi begheert en versuect/soe ben ic doot en vdoempt. En eest dat ic niet en doe/soe en can ich vut uwē handen niet onculien. Nochtā eest mi beter dat ich come in uwen handen dan dat ich teghen mijnen god son dichde. Doen beghonst si te roepen mit luyder stemmen en die oude boeuē oec in schelijck. En volck vā Joachims hu-

te quā in haers meesters hof gelooopen daer si Susanna alleen vonden mer de zē twee rechters diese vastelikē wroechden seggende/dat si se beuōden hadden misdoēde met eenē ionghen mā. maer als wij hem wildē houden soe was hij ons te sterck en ont liep ons. Doen die Joachims dienaers vā haerō vrouwe hoorden/warē si seer verwondert wāt si en haddē noyt alsulcken dingen van haer gehoort. Des anderen daechs verlaemdē die lieden/en daer quamen bepde dpe oude boeuē dpe de rechters waren vanden volcke. vol ouer quade valheit/om Susanna ter doot te brengen. En als si te recht ghesetē waren vden si Susanna voer hen brēgen en dedē hair ondeckē (Want si hair aensicht gedect hadde vut scaemte/nochtās sonder scout) Als si ondeckt was en condē hen die twee oude boeuē niet verladen van haer ouer schoon aensicht te aescouwen. Alle haer vriendē en alle die hare kinden wendē seer bitterlijck vā groo-ter deernissen die si op haer haddē/doē stondē bepde die loose valsche rechters op en leyden hen handē op Susannēs hoot. vertellēde en verhalende voer alle volck/hoe si se vōden hadden met eenen iongen mā te doen hebbēde/mettē welken si haer houwelijc gebrokē hadde en hoe si hair meechdē versondē hadde om dat si haer niet wroegē en soudē en hoe si die macht niet en hadden vden ionghen man te houdene. Van alle dese voerscreuen dingen droegē si geruyghenisse seggēde/dat si daer om steruen moeste na die ordinacie der ioclers wet. Doen volck dit aldus gehoort hadde/soe condēmeerdē se Susannen ter doot. En doen si haer ter doot weert leyden souden begonst die goede vrouwe

Sulanna seer bitterlijc te screpen en te weenen segghende met luyder stemmen
Och god almachtich heere der heeren en coninc der coningen die alle grondē der herten doersiet/dien alle secreten en verholentheden openbaer sijn/ghi wetet doch wel goedertieren heere dat dese valsche rechters onrecht gecupchnisse en vonnisse ghegeuen hebbe dair ick nu te onrecht en ouerdient om steruen moet het en si dat ghi mi goedertieren heere te hulpen coemt doer dijn grōdeloose ontfermherticheyt.

Ter stont als die heilige vrouwe Sulanna haer ghebet ghedaen hadde soe sant onse hereden gheest dods indē ionghen man Daniel die met luyder stemmen begōste te roepen seggende Ick en wil dese onnossele vrouwe niet ghedoor hebbe noch icken wil oeck niet dat mi pe mēper vraghe **Doē** dat volc dese woerden hoorde sepdē si **Wat** segdij. Daniel sepdē tot hēlieden **Sidij** wel ondwesen ghi kideren vā israel dat ghi dese vrouwe aldus ter doot vdoemt hebt bi quaden rechte/wāt si hebbe valsche ghetupghe ghegeuen dat sal ic v bewisen **Doē** keerdē si alle weder te rechte/ en Daniel dede bepde dese rechters vā malcanderen en hi vraechde den eenē voer alle dat volc aldus **Segt** mi ghi boose rechter oft ghi dit beuōdē hebt/ onder wat boom eest ghebuert **Hi** sepdē onder eenen vūchboom/ en Daniel antwoerde **Shi** hebt valschelijc ghelogen/ siet den engel gods die hier bereet staet om v te punieren van deser quaetheyt.

Mis Daniel desen geexamineert hadde so dede hi dē anderen voer hē comen en hi sepdē **Segt** mi ghi oude boene onder wat boom hebdisse beuōden **Hi** antwoerde onder eenē prupinboom Dani

el sepdē/ daer hebdi aen ghelogen/ siet hier den enghel dpe v daer af puritie doen sal. Aldus beweweet Daniel dat si valsche ghetupghe gegheuen hadden daer om werden si vanden volche ghedoor en die goede heilige vrouwe Sulana wert verlost waer af Joachim en alle sijn vrienden seer blide warē.

Hoe Daniel den god vā Babilonien destrueerde die Sel ghenact was en sinen tempel met alle den priesters die hem dienden **Capittel. cc. xlv.**

In dien tijde was in Babilonie eenen afgod die Sel gheheeten was metten welckē dat volc veel feestē maecte. Alle daghe sette men voer hē op eenen grote tafele eenen grooten deel witte broodē/wel. rj. hamelen/en. vi. cruycken vol wijns En die coninc quam hē alle daghe aenbeden maer Daniel en wilde hē niet aenbeden. Doen sepdē hē die coninc op een tijt. Daniel waer en aenbeedt ghi den god Sel niet Daniel antwoerde/ ic en wil gheen godē aenbeden die met hāden gemaect sijn. Doen sepdē die coninc En dūct v niet dat Sel leeft die alle daghe also vele eet. Daniel loech seggende **Dijn** god Sel is binen eerde en buyten copere hoe soude hi etē Doen riep die coninc die priesters vanden tempel die Sel dienden/ segghende eest dat ghi mi niet en bewijst waert al blijft dat mē alle daghe voer Sel set/ ick sal v doen steruen/ en eest dat ghi mi behoont dattet Sel eet so sal Daniel ghedoor worden/ dwelt Daniel oeck cōsenteerde. (Daer waren. lxx. priesteren die Sel dienden en dese met harē wijfs en kinderē aten alle die spise diemen voer Sel sette) Die priesters vāden tēpel sepdē **Here** mi sullē wren tēpel bliuen en ghi sult nochtās die spise gheren vindē

Slypt die duere en teekentse met d'yn
fig: et so moechdij die waerhept beuind
den Daer na ghingen die priesters wt
de tempel/ en Daniel stroyde ouer alle
de tempel seer 'secretelijc affchenē/ daer
na sloten si die duere en die coninc teekē
dese met zyn signet. Inder nacht ghin-
ghen die priesters inden tempel doer se-
crete duere die si ghemaect hadden en
si namen die spijse.

Des morghens wel vroech ghinc die
coninc met Daniel indē tempel en sach
dat de spise al wech was daer om begō
te hi mit luyder stemmen te roepē seggē
de **S**el ghi: sijt ee groot god. Daniel
loech en hi hielt den coninck dat hij niet
voorts gaen en soude/ segghende tot hē
Heere wat voestappē: zyn dat die dair
in die affchenē staen Die coninck sepde
Ni dunct dattet mēschen voestappen
zjn. Die coninck dede ter stont alle die
priesters vangen en hi wilde weten vā
waer si indē tempel comen waren. En
als si hē dat ghehoont hadden so dede
hijse alle te samē doden met haer wijs
en kinderen/ en hi leuerde **S**el in de hā-
den van Daniel die hem en linen tēpel
In Babilonien woō (destrueerde
de eenen groten draeck in een hol neuē
den tēpel vā **S**el die Daniel ghedestru-
eert hadde. Dese draeck aenbadē die
lieden voer god. Doen sepde die coninc
tot Daniel **A**v en condij n'pet gheleggē
dat desen god niet en leeft daer om aen-
beedt men hē Daniel antwoerde **I**c en
wil n'p'emant aēbeden dan minen god
die eewelijck leeft sonder steruen/ desen
draeck en is gheen god dat sal ic v bewi-
sen wildij mi cōsent gheuen hē te doden
sonder eenighe wapene/ en die coninck
gaf hē consent Doen maecte Daniel eē-
pille die hi den draeck in zjn backhups

werp en hij sterf ter stont. Doen was
dat volc seer ghestoort tegen den coninc
en tegen Daniel/ en si quamē alle te sa-
men voer den coninc seggende. Leuert
ons desen Daniel oft wij sullē v en alle
dijn vrienden dooden.

Hoe Abacuch Daniel teten droech int
der leeuwē cupl Capittel. cc. xvi.

Danigen ouerlast deden so leuer-
de hi haer Daniel in harē handen hoe
wel dat hijt seer noode dede Doen wert
Daniel in eenen puc gheworpē daer se-
uen leeuwen in waren diemen alle da-
ghe twee misdadige mensche gaf oft. ij.
schapen maer binen dien daghe en gaf
men haer n'pet teten om dat si Danielē
verflinnen soudē. In dien tjde hadde
Abacuch de propheet teten bereept voer
zjn wercliedē dwelc hi haer dragen wil-
de En onder wegen quā de engel gods
tot hem seggende **D**raecht dese spijse in
Babilonien en gheeftse Daniel die in
de cupl der leeuwē is. Abacuch antwoer-
de Heere ick en sach noyt Babilonien
noch ic en weet n'pet waer der leeuwen
cupl staet. Doen nam hē die engel met
eenen hapre van linen hoofde ende hij
droech hē in Babilonien voer der leeu-
wen cupl. Doen riep Abacuch en sepde
Daniel gods dienare neēt dese spijse en
eet wāt god sepnse v. Daniel siēde het
ghene dat hē god dede loefde hē seggen-
de Heere ic bidde v om gracie en ghenade
ic sie wel dat ghi n'p'emāt en vergeet
die v trouwelike dient. Na desen at Da-
niel en die engel droech Abacuch weder
om ter plaetsen vā daer hi hē ghehaelt
Daniel sat. vi. daghen in (hadde
der leeuwē cupl en ten seuensten dage
ghinc die coninc voer den cupl om Da-
niel te beweene/ en hi sach hē int midde

vanden leeuwen ghesont sitten dies hi seer blide was en riep met luyder stemmen seggende. **S**hebndicht sich god vā Daniel die groot en machtich zyt/en hi dede hē ter stont wten cupl treckē en hi dede die ghene daer in worpen die daer schult toe haddē datmē Daniel daer in gheworpē hadde en si werdē ter stont

vāden leeuwen vstonnen. **D**oen sepde die coninck Alle die werelt is sculdich te ontsien en te vreesen dē god vā Daniel want hi is een beschermer en verlosser vā alle die ghene die hē ghetrouwelijck dienen die teekenen en miraculen doet inden hemel en inder aerdē/die Daniel vanden leeuwē verlost heeft.

Hier beghint die hystorie vā Hester.

Capittel .cc. xlvij.

In der tijt dat coninc Assuer⁹ regneerde so hielt hi op eē tijt een grote feestte en een grote maeltijt mit sinen heeren en princē welke feestte en maeltijt .lxxx. daghen duerde. Na dese feestte hielt hi noch een ander feestte in die stat van Buse die .vij. dagen duerde. In dese feestte warē vergadert edele en onede

le rijke en arme/en si aten int incoemē van des conincx hof die soe eerlijc vciert was alst moghelijc was/in welckē hof tēten en pauwelioenē waren daermē onder ac. Dese tenten en pauwelioenē waren ghehecht met sidē coorden en si hinghen aē marmoren colūnen met silueren ringhen Dese tenten en pauwelioenen waren vā siden lakē ghemaect en gheverwet ghelijc dē hemel en met costeliken ghesteeenten beset. Dese hof hietmen den hof des heplichdoms.

Die coninginne Basti hielt des ghelike met harē vrouwē oec eē grote feestte

In des coninc pallaps En ten seuenste daghe ontboot die coninc der coninginnen dat si tot hē quame toe ghemaect also si alder tierlijcst mochte/wāt hi wilde haer schooheyt dē princen en heeren thoonē/maer Vasti en wilde niet comē dwelck die coninck seer qualikē nam/en hi ontboot daer om. vij. wijse die in zijn hof waren en hi vraechde haer wat hij metter coninginnen doen soude die hē also versmaet hadde En een van hē lieden sepde totten coninc Heere Vasti en heeft niet alleen teghen v misdaē mer si heeft oeck blamacie ghedaen alle den mans van uwē conincrijcke/wāt van nu voorts sullen die vrouwē aen haer exempel nemen en seggen (Vasti heeft den coninck vsmaet) daer om doerse wt uwen houē en kiest een ander coninginne/dwelck die coninc also dede.

Hoe Hester coninghinne ghemaect wert/en hoe Vasti verdreuen wert

HIs Vasti vdrē Cap. cc. xlviii. Huen was so sepde des conincnckij heeren Het waer goet dat mē die schooſte maechden diemen gheuindē conde voer den coninc brochte op dat hij eene tot zijnder coninginnen kiese in die stede van Vasti. Dese dingen behaechde den coninc seer wel en hi dede also doen Aldus socht mē de schooſte maech die men in alle dat conincrijck gheuinden conde. In dien tijde woonde in die stad van Susis een iode die Mardocheus ghenaēt was die een seer schoo maget op ghehoudē hadde ghelijc oft zijn dochtere gheweest hadde/en si was Hester ghenaemt En onder alle die die ander maechden en was gheen schooſ noch gheene die den coninc bat behaechde dā si/maer si en wilde niet seggen vā wat volckedat si was/wāt Mardocheus ha-

re oom hadt haer vboden. En die gene diese te bewarē hadde die gaf haer. vij. maechdē om haer te dienē. Dese Mardocheus woonde int incomē van des coninc hups en hi hadde groot vlangent wat vā Hester zij nichte geschien soude **A**llmen Hester. vij. iaer ghehouden hadde en den tijt vuult was dat si bi dē coninc slapen soude Die statuten warē allulck dat die ghene die bi den coninck ginc slapen begheerde allulcke kleederē en bereytselē als haer beliefsde en men gafse haer En als si bi dē coninc gheslapen hadde so ghinc si werch en si en quā niet weder bi den coninc voer dat hijse **A**ls veel andere bi den (ontboot coninc geweest hadden en den nacht aē quā dat Hester bi hē slapen soude so en wilde si haer abijt en bereytsel niet veranderen wāt si was so ouer schoone en vriendelijc vā wesen dat haer elc bemide diese aenslach Si was seere ghemijtsaem oortmoedich en ghenoechlijck En doen si bi dē coninc eenē nacht gheslapē hadde so behaechde si hē badt dā ernige andere en si hadde zijn gracie bouen alle ander vrouwē of maechdē Hi croonde haer coninginne en hi dedese regneren in die stede van Vasti die verdreue was En de seeste van der bruplocht die duerde een gheheele maent met groter blischap en costelijcheyt.

Het ghebuerde op cē tijt dat twee vā des coninc Alluerus camerlingen op hē ghestoort waren en si sochten eē maniere om hem eenichs lins heymelijck te doden En Mardocheus die oom vā Hester die int incomē van des coninc pallaps woonde die hoorde dese dingen segghen en hi condichdese ter stont der coninginnen Hester biddēde haer dat zijt dē coninc Alluerus condigen wilde

vā sinen wege En alst die coninc wiste.
 soe besocht hijt en vant waerachtich en
 dede bepdedie camerlingen hangheu.
Hoe Aman de doot vanden iodē ver
 sochte. Ca. CC. xliij.

Ser cortz hier na v̄hief Afluerus
 die coninc eenē diemē Aman hiet.
 hē makēde die meest vā sinē houe soe dz
 hem een iegelijck eerde. Maer als hez
 Mardoche? uut en in sacht gaē en dede
 hi hem eere noch reuerēcie/dwelc Amā
 sp̄ttē/ende doen hi wiste dat Mardo
 che? een iodē was soe was hi noch meez
 ghestoor. Int twelfste iaer des coninc
 rijk Aflueri. ghinc Amā tot dē coninck
 en seide. Here ghi zijt sculdich v coninc
 rijk in pepse en vrede te houdē. En dit
 segghe ic v om dat in v coninc rijk somi
 geliedē zijn cōtrarie deen dē anderē vā
 leuen. Si en houdē v gheboden noch v
 wet niet. dwelck seer quaet is dat men
 hen alsulckē dingen ghedoghet. Ic wil
 de wel dat ghi geboet die te destrueren.
 En om dat ghi nuwē tribut niet verlie
 sen en sout. sal ic v geuē vax m̄jns selfs
 goede thiē dupsent belantē. Doē die co
 ninc Amā ald? hoerden sprekē seide hij
 Bewaert v gelt wāt ic en begheers n̄.
 maer ic geue v orlof uwen wille met de
 sen liedē te doē/en die coninc gaf hē zjn
 signet om die brieuē te tekenen. Aman
 dede ter stont die brieuē scriuen en bese
 geldense met des coninc segel / Welcke
 brieuē sprakē dat mē alle die iodē dodē
 soude sonder vdrach/waermēse vonde.
Die iodē diete Dulis woēden hoorē
 de dese sencēcie waren seer mistroestich
 En Mardoche? cleede hē met eenē sac
 ke en werp affchē op zjn hoeft seer bitter
 ljk screiende. En Hester hoorēde dz ha
 re oe m soedanigē rou maecte. so wilde
 se we tē waer om. En Mardoche? ons

boot haer dat was om dat die coninc al
 lē de iodē hadde beuolē te dodē/hair bid
 dende dat si dē coninc voer hēlieden bid
 den wilde. Daer op si antwoorde dat si
 n̄ en soude dorren. wāt si in dertich da
 gen tegen hē niet gesproken en hadde.
 Doē ontboet haer Mardoche? weder
 seggende. En pepst niet al sidi in des co
 ninc r hof. als wi alle doot zijn dat gh al
 leene sult cōnen ontulien Wāt en wildi
 ons nu niet helpē/soe sal god eenē ande
 ren wech sueckē ons te helpē. en god he
 u etv tot deser hoochz bracht om dat gh
 ons helpē sout. **H**ester dat hoorende
 geboot haren oem en den anderē iodēz
 dat si drie daghē vasten en biddē soudē
 dwelck si alsoe dedē. En ten derdē dage
 scierde haer Hester soe si alder best con
 de en ghinc met twee marchdē voer dē
 coninck Afluere? die onder sinē throō sat
 en vlamde vā ghestoorhedē. Hester dz
 siende viel op haer knien voer dē conic
 al bescaempr̄ijnde/ En die coninc dese
 ophaffen. haer geuēde een goudē gerde
 die hi in zjn hant hadde segghēde Wāt
 belieft v. Bidt wat ghi wilt/wāt ic saelt
 v gheuen al waert half m̄jn rijk. Doē
 sepde Hester. Ic bidde v m̄jn beminde
 here dat ghi en Amā met mi compt erē
 en die coninc en Amā ghinc mit Hester
 eten/en als si gheten hadden sepde tot
 haer die coninck. Epsther dat ghi wilt
 ic saelt v gheue Hester antwoorde. Ich
 en beghere anders n̄ here/dā dat ghij
 en Amā morgen noch met mij coempt
 eten. dan sal ic v leggen wat mi op ther
 te leit/en die coninc geloefde haer.
Aman was vpter maten seere bl̄hde
 ende vrolijk van hoouerdien/dat hij
 met dē coninc Afluerus geten hadde tē
 hupse der coninghinnen En als hij we
 den pallapsē gaen soude soe sach hi dat

Mardocheus daer sat int inne comen vanden pallapse/ mer noyt en poochde hi hē om Aman eenighe reuerencie te bewisen. Als Aman tot sinē hupse gecomen was so vertelde hi sinē wihue en sinen vrienden die eere en reuerencie die hē de coninc en alle die vā dē houe bewisende waren/ en hoe hē dpe coninginne grote eere dede/ dat si hē also alleen met den coninc ten eten hadde ghenoot. En hi seyde. Al hebbe ic alle dese eere het en is mi al niet also langhe als ic Mardocheus leuende sie. Doen leyden hē zyn wihf en zyn vrienden. Doet een galghe maken en bidt dē coninc dat hē hē daer aen doe hangen so suldij tot uwer intē cien comen. Dien raet behaechde Amā wel en hi dede die galghe makē ghelijc si hē gheraden hadden.

Hoe Mardocheus der coninginnen doom verheuen wert vāden coninck Aluerus Ende hoe Aman ghehanghen wert Capittel. cc. l.

Ofen nachten cōde die coninc nper gheslāpen en daer om dede hi voer hē brengen die hystorien en gesten vā zyn der rjt. Onder dese hoorde hē lesē dat eens twee camerlingen ouerdragē hadden dē coninc Aluerus te doodē dwelc hem Mardocheus getōdicht hadde en hem vā dōt beschermt hadde. Doē vraechde die coninc den ghenē die bi hē waren wat mē Mardocheus daer vore ghegeuē hadde. Sij antwoerden hē. Hi en heeft daer niet vore gehad. Doē seyde die coninck totten sommigen die daer waren. Diet wie daer vore in mij pallaps is. En men seyde hē dat Aman daer was. (Hi was daer gecomē om te veruernē dat hi Mardocheus soude moghen doen hanghen) Als die coninc Aman sach so seide hi tot hē Aman sege

mi/ wat eeren salmen den ghenen doē dien de coninc eeren wilt. Als Amā dat hoorde meynde hi dat die coninc hē hadde wilken eeren/ daer om antwoerde hi hem. Heere men moet dē ghenen dper ghi eeren wilt met dijns selfs tabbaert cleeedē op dijns selfs peert sette op dinē sadele en dñn croone op zyn hooft sette. Aldus is men hē schuldich te leyden al omme doer die stadt/ des coninc peerden voer hē gaende/ en men sal roepen met luyder stemmen/ aldus sal hē ghe
Doen gheboot die coninc (eert wordē ninc dat mē Mardocheus ter stont halen soude en eeren hem inder voerscreuen manieren. Dies was Aman seere verwondert mer hi en dorste daer niet teghen seggen. Als Aman Mardocheus aldus al omme ghelept hadde ginc hi tot sinen hupse met groter bedroeffenissen soe elck wel dencken mach. Ter stont als hi thuis ghecomē was so sant die coninck zyn boden tot hem/ en si leyden hem dat hē met den coninck soude gaen eten dwelc hi niet gheerne en dede/ maer nochtans en dorste hi dat nper laten wt vresen vāden coninck.

Aldus ghinck die coninck mit Aman ten hupse vander coninghinnen en die coninck maecte goede chiere met haer/ maer Aman en hadde gheenen moet. Doen sprac die coninck tot Hester/ wat wildij mi nu bidden. Segheert dat ghi wilt ic sal v dat ter stont geuē. Hester antwoerde. Here ic en bidde noch en begeere anders nper aē v dan dat ghi mi vander doot beschermt wilt/ nper alleē mi/ mer oeck mijn volck. Want eer werdighe heer coninck wi zyn alle ter doot gecondāneert bi eenē groten viant die wi in v hof hebbē. Die coninc horende Hesters woerdē vraechde haer. Wie is

hi in mijn conincryck die allulckē stout
 hept best aen/derf Hester arwoerde/siet
 hier onsen viant die dat bi zjnd groter
 quaethept ghedaē heeft. Als Amā der
 coninginnen die hoorde leggen was hi
 so seer veruaert dat hi niet en wist wat
 doen oft wat seggen. En van ghestoort
 hept liep die coninck Assuerus wter ca
 meren in eenen hof om sinen toernigē
 moet te wat te vercoelen.

Amā siende dat de coninc Assuerus
 ter door toe op hē ghestoort was en dat
 hēt al qualijc ghemaect hadde so ghinc
 hi totter coninginen die op haer bedde
 ghelegen was/wāt si seer bedruet was.
 Amā ghinc voer dat bedde daer die co
 ningine Hester op lach en hi badt haer
 seer hertelijc dat si sinē peys aen den co
 ninc makē wilde. En die wile dat Amā
 aldus bider coninghinnen bedde was
 so quā de coninc in die camere die welke
 als hi Amā voer haer bedde vanc riep
 met luyder stemmen seggende Dese ver
 rader wilt mijn coninginne hier in mij
 presencie vercrachtē Die coninc en had
 de zjn tale niet so haest gheepnt zjn die
 naeren en officiers en qmen en Amā
 wortter stont verwesen. En daer was
 een van haerlieden die dē coninc seyde
 dat int huis vā Amā een galghe was
 die hi hadde doen maken om Mardo
 cheus aen te doen hanghen Doen ghe
 boort die coninc dat mē Amā daer aen
 hangen soude. Als Amā ghegangen
 was so gaf die coninc Amāns hups en
 alle zjn possessien der coninginnen En
 hi institueerde Mardocheū in die stede
 van Amā en hi dede hē zjn signet ghe
 uen en hi maecte hē meester en gonuer
 neur vā sinen houe. Als dit al ghedaen
 was so ghinc Hester voer den coninck
 en viel hē te voete al screpēde/ en si ver

socht aen hē dat hi woude doen weder
 roepē die sentēcie die Amā in sinē na
 me ghesondē hadde ouer al dat coninc
 ryck tegen die ioden/dwelc die coninc cō
 senteerde En hēt gheboort Mardocheo
 dat hi in sinē naem scriuē soude ouer al
 le dat conincryck dat mē niemāt vanden
 ioden dodē en sonde/beuelende dē prin
 cen vā sinen lāde dat si den iodē hier in
 bstant doen souden/seggende En wilt
 niet peysen dat wij nu die contrarie be
 uelen vā dat ghene dat wi tot anderen
 tijden bi Amā beuelē hadden bi faute
 van auise vāden welckē wi ons nu kee
 ren ouermits dat wij beuondē hebben
 dattet al bedroch geweest heeft dardair
 gheschiet is daer o wederroepē wij die
 sentencie om dat gemeyn profijt. Som
 tijts heeft daer seer verheue geweest
 bi coningen en ghestelt in groten state
 die haer officien qualijc bedient hebbē.
 Want die sommige hebben al te hoghe
 gheclommen gheweest inder hoouerdē
 en en grootmoedichept teghen die ghe
 ne diese in allulcken hooghen en eerlijc
 ken staet ghestelt hadde ghelijc dat dese
 Amā heeft willen doen. Hoe wij hem
 meer eeren en reuerencien hebben wil
 lē bewijsen/en hoe wi hē meer duechdē
 hebbē willen doen hoe hi ons meer hel
 uer willen beschadigen en bedernen in
 onse conincryck. Hi heeft Mardocheū
 ter doot willen brengen bi den welcken
 wi leuendich gheworden zjn doer zjn
 goede ghetrouwichept die hēt ons aen
 Hester ghedaen heeft. Amā heeft ons
 willen destrueren en veriaghen en wt
 onsen conincrycke stooten bi den wel
 ken wi considereren dat wi bi gode reg
 neren en dat ons god tot noch toe heeft
 doen regnerē. Wi en willen oeck tegen
 god niet doen noch tegen zjn volc/mer

wij willen dat alle ioden ouer alle onse
lant en conincryck beschermt sullē zyn
en verlost vā alsulche sentēcien als wij
tot anderē tijden teghen haer ghegeuē
en ghetermimēert hebben. En wi wil-
len en beuelen expresselyc dat alle haer
vianden ter stont ghedoot en te nieute
ghedaen sullen wordē sonder enich lan-
gher verbeden.

Die brieuen des conincx werden ghe-
draghen alle zyn conincryck doer/waer
af die ioden seer blide waren/ en si dodē
van haerder wederpartien en van ha-
ren vianden wel. lxxv. duysent personē
binnē den conincrycke in diuersche plaet-
sen. En de ioden wordē ghesalueert en
grotelyc vnaemt ouer alle dat conincryc
vā Assuerus also dat de meeste menich-
te haer wer lieren en aenueerdē die wer-
der ioden En in die stadt vā Susie doo-
den die ioden tot eender reysen wel vijf
duysent vā haren vianden. En op een

Auder tijt werdē die thien kinderen vā
Haman ghehangen/ aldus werdē die io-
den van haren vianden ghewroken.
En doen si dit al ghedaen hadden hielē
si een grote feestē en maectijc al te samē
Di maectē presentē die si Mardochi-
en Hester sonden. Ende Mardochius
en Hester ghebodē dat si en alle de iode
die na haer comē souden die twee dage-
ren souden Want haer dochte dat op
die tijt een nieuwe sonne ende een nieu-
licht gheboten was om dat si god alsoe
gheuisciteert hadde en besermt vā alle
periculē Daer om eest oech redelyc dat
si eewelijc in memorie en in ghedenke-
nisse hebbē dese beneficie en grote gra-
cie die haer god ghedaen heeft.

Hier eyndt die hystorie van die
schoone Hester.

Hier beghint die hystorie vā den heplighen man Job.

Capittel .cc.li.

Iden lande vā Us woōde eē man gheheeren Job die seer goet rechtueerdich en eerlic was rijke vā goede/lepdeē eenen grootē staet. Dese Job hadde. viij. sonen en drie dochteren. Hij was seer rijk wāt hi hadde. viij. dusent scapen/drie dusent kemels/hondt en .i. ghespānen ossen/en viij hondt ezels/hij was eene vā den machtichsten vā dien lāde. Job stont alle dage seer vroech op en dede zjn offerade tot god/biddēde vo re zjn kinderen/wāt hi sorchde oft si onsen heere eenichs sins vtoernden. Het ghebuerde op een tijt dat die enghelen gods voer onsen heere quamē/en daer quā oeck die hellsche dupuel Sathanas tottē welck onse heere sprac Wat soect ghi hier Sathana/vā waer comdi. Hi antwoerde Ic come wter werelt hier beneden daer ic die lāden en steden hebbe doersocht. Doē vraechde hē onse heere En hebdi niet ghemert hoe duechdelic en rechtueerdich dat Job mijn dienaar is Sathanas antwoerde Waer o en soude v Job niet beminen en vreesen dien ghi so vele duechde doet En hebdi zjn hups niet omringelt en zjn lichaē also bewaert dat hē niemāt aen lijf noch aē goet misdoē en can Ghi hebt vmenich suldicht en ghebndijt zjn goet en rijkheden/mer set hē een luttel tijt wt dijn bewaernisse en staet hē met roede des tegenspoets en laet mi een wyle minen wil ouer hē gebruyckē so suldi sē waer om dat hi v bemint/en oft hi niet onpatientelijc teghen v murmurere en sal. Als onse heere Sathanā aldus hoorde spreke sepe hi tot hē Ic stelle in v mach

te en consentere dat ghi uwē wille doet met dat ghene dat Job toebehoort mer aen zjn lichaē en moechdi niet comen. Na desen schiet Sathanas vā daer om Job te persequeren en te benechten. **O**p een tijt maecte Jobs kinderē onder haer met bliscappe goede chiere en daer quā een vā Jobs dienaers die tot haer sepe Die sabis hebbe alle v offē en ezels wech ghelept en alle v dienaarē doot gheslagen also dat daer niemāt te lue bleue en is dā ich alleene o v dese tijdinge te bregen. En als dele zjn tale gheeynt hadde quā daer ter stont een ander die tot Job seide Die caldeen hebbe alle v kemels genomen en alle v dienaers doot gheslagen diese bewaerde wrghenome mi alleene. Ter stont quā dair eē ander vā sinen dienaers seggende De donder en blyem des hemels heeft verflaghen en verbrant alle v scapen en alle de ghene diese bewaerde wrghenome mi alleene. En eer dese zjn tale voleyn den code quā daer een ander seggende. Dijn kinderē maecten met malcaderē goede chiere ten hupsē vā haren outstē broeder en eenen groten storm vā windē heeft dat hups al otwee op haer ghewerpen also dat daer niemāt ontgaen en is dan ic alleene om v die tijdinge te **A**ls Job dit al ghehoort (brengen hadde so schoerde hi sinē tabbaert en hi sloech zjn hooft met vupstē ned vallet de ter aerde/en hi loefde onsen here seggende Ic ben naect wt mijnē moed lichaem ghetomē en ic sal naect weder keeren God hadt mi al ghegeuen en hi heuet mi weder al genomē dat hi mi gheghenen hadde sinē naem si ghebndijt. In gheen dingen en sepe Job eenighe lasterlike woerde tot god/noch hi en dede gheenōhande dingen daer mē hē in

ronde begripen voer onsen heere.

Op een ander tijt quamē die enghelē
des hemels voer onsen here en̄ Sa
thanas oech desghelike En̄ doen hē on
se heere sach vraechde hij hē van waer
hi quā. Die hellsche dupuel Sathanas
antwoerde/ich hebbe alle die werelt do
re gheweest. En̄ onse heere septe hem
Shi en hebt mijnē dienaer Job gheen
gade gheslagen diēs ghelike inder we
relt niet en is van hepligen rechtueer
dighen leuen die mi also seere vreeft en̄
bemint in allen tegenspoede. al heb dij
mi verweert dat ghi hē temptieren en̄
persequeren sout sonder redene oft ver
diēste. Sathanas antwoerde Daer en
is gheen mēsche inder werelt hi en sou
de wellichtelijc verdragen also vele als
Job gheledē heeft of meer als hi dat lijf
ontdraghen mach maer gheraecte ghi
Job aen zjn lichaem ghelijc ghi hē aen
zjn goeden gheraect hebt so sul dij sien
hoe volstantich dat hi in uwer liefte bli
uen sal. Onse heere sprack tot Satha
nas/ich stelle hē in dinen handē mer en
neemt hē siele noch lijf. Mer dezē schiet
Sathanas vā onsen here en̄ hi plaech
de Job met sulcker stinckender vuple
rappicheyt also dat hi niet gheheels en
hadde ouer alle zjn lichaem vandē hoof
de totten voeten dan alleen zjn tonghe
also dat hi ouer alle zjn lichaem scheen
melaetsch te zjn. hi craude zjn lichaem
met een ghebrokē pot scherf en̄ hij lach
op eenen meshoop. Als hē zjn wijf in
desen allendigen staet sach so begonste
si mer hē te spotten leggende Sidt god
en̄ vraecht hē waer dat hij v dese pla
ghe toe ghelondē heeft Vermaledijt hē
die v in deser katiuicheyt doet steruen
met oneerē. Job antwoerde haer Shi
spreect wel ghelijc eē dat quaetste ouer

dadichste wreefste wijf van alle der we
relt Of wij rijcdōmen en̄ ander duech
den van onsen heere ontfangen hebbe
waer om en nemen wij niet danckelijc
den tegenspoet en̄ tribulaciē die hi ons
toe seynt. Anders en septe Job gheene
woerden maer hi was altoos euen lijf
saem ende verduldich.

Tot Job quamē drie rijke machtige
mans van sinē specialen vrienden/daer
af die eene was gheheeten Baldadsub
res/die ander Eliphatemanites/en̄ die
derde Souffernaamachites. dese ouer
droegen onder malkāderen haren goe
den vrient te besoekē om hē te vertroo
sten En̄ als si hē also deerlijc mismaect
vonden liggen opten meshoop so begō
sten si seer te weenen wt groeter cōpal
sien en̄ si bleuen seuen daghen lanck bi
hem sonder eenighe woerdē tot hem te
sprekē om die grote pine en̄ mismaect
heyt die si aen hem saghen.

Als die seuen dagen gheleden warē
so sprac Job Vermaledijt si dē dach dat
ich ghebozen was ende den nacht in dē
welken men septe datter een mensche
ontfanghen was/dien dach en beghee
re ick nyet onder die ander daghen des
iaers/en̄ dyen nacht dat ic ontfanghen
was si alleene sonder vre/heer hebt op
mi deernisse wāt mijn dagen en zjn vā
gheender werden. Wat is die mēsche
en̄ waer om stoordij v teghen hē Waer
om seyndij mi so vele teghenspoets en̄
lijdens/want al en hadde ic gheen lijfē
van v ic hebbe ghenoech te liden vā mi
seluen/het valt mi swaer in deser allen
den te leuen/en̄ mijn leuen is mijn vp
ant Jv en wil ick nyet meer teghen mi
spreken en̄ belieuet v segt mi waer om
oerdeeldij mi aldus/ghi weet doch wel
dat ick tegen v niet ghelondicht en hel

be en niemāt en can dñn hant ontvliē.
Dñn handē here hebbē mñ gemaect
 en gheformeert en in een wepnich tijts
 brengdij mi te niet. **I**ck bidde v here zijc
 ghedachrich dat ghi mi vāden slñm der
 aerde gheschapen hebt/mijn beenderen
 met velle ghecleedt en mi ugadert met
 zenuwen en beenderen en ghi hebt mi
 beloest minē gheest te bewaren. **M**ijn
 vleesch is vā vuplicheden en verrothe
 den versteren mijn huyl is verdroocht
 en te niente ghegaen. **H**eere hebt deer
 nisse op mi ghedēckende dat mijn leuē
 ghelijc een luttel wints is en gheen mē
 sche en weet wāneer dattet vā mi schep
 den sal noch het en sal niet weder in de
 sen werelt keere om duecht te sine wāc
 daer gheene en is. **D**es nachts is minē
 mont in groten liden en die wormē die
 mi eten die en slapē niet en mijn cleedin
 ghe is al verrot. **O** ghi die heere en be
 schermer der mēscen zijc waer om heb
 dij mi ghestelt teghen v die vā mi seluē
 cleyn macht hebbe. **H**eere hebt deernis
 se op mi wāt mijn leuen is ghelijc niet.
Ick wilde wel dattet quaet dat ic ghe
 daen hebbe daer ic desen druc en toornē
 ten om liden moet in een waghe tegen
 malanderen gheweghen waren/ ick
 weet wel dat mijn pine en mijn toornē
 ten veel meerder zñn soudē ic en verdiē
 de noyt den druck noch ongeual die mi
 toecomen en mijn woerdē zñn vol droe
 fenissen. **M**er wilde ic mi rechtuerdich
 makē seggende dat ic sonder sonde ben
 minen mont soude mñ verdoemen en
 teghen mi zñn en spreken. **E**n wilde ick
 mi verantwoerdē teghen hē ick en sou
 de teghen dupsent woerdē niet een con
 nen gheleggen/wāt die hemelē die also
 schone en clac zñn en zñn teghen hem
 niet supuer noch reyn teghelikē. **M**ijn

dozē hebbē alht open gheweest dē ghe
 nē die des behoefde den pelgr is en den
 ghenē die daer voerbi ghingen. **H**eb ic
 mijn broot alleē gheren sonder dē noot
 dorstigen te deplē/oft en hebbe ic dē ghe
 nen niet gheloōt die voer mi ghearbeit
 hebbē/het en wassen geen dñstelē voer
 terwe noch doernen voer rogghe.

Hebbe ic opt den armen vsmact om
 zñn armoede oft en hebbe ic den diena
 ren gheen recht ghedaen die hē mñns
 voer der iusticie berlaechde. **E**n was de
 arme met die wolle vā minen schapen
 niet ghecleet of en gheuoeldē zñn ribbē
 niet die ducht die ic hē dede. **D**ie schou
 der si hē af ghewrongen en ghebroken
 van sinen leden. **I**ck versucht des mor
 ghens eer ic gheren hebbe en het coem
 mi inder kelen ghelijc vuyl watere. **E**n
 hebbe ic niet verdragen en gheswegen
 als oft ic gheen pine en en hadde/ noch
 rans is uwen toerne en gramschap op
 mi ghetomen.

Als **J**ob aldus ghesprokē hadde sep
 den zñn vrienden tot hem. **H**oe langhe
 sult ghi noch aldus rantelen het schijne
 dat v diuersche gheesten doē spreken.
 merct en cōsiderere hoe veel rechtuer
 dighe mēscen ghephnicht en verdoēt
 hebben gheweest/en waerdi dan soda
 nich als ghi segt en ghelijcmen vā v sei
 de ghi en waert tot aldus danigen lēdē
 en misquame niet gecomen. **E**n waert
 dat hi v beminde dien ghi ghediēt hebt
 oft dat hi die machte hadde v te helpen
 hi en soude v in aldusdaniger allenden
 den en armoeden niet latē daer ghi nu
 in zijc. **S**hi moecht nu claeliken merc
 ken en het blijft oeck dat dñn aelmoesse
 nen niet behaechlick en hebbē geweest
 den ghenen daer ghi die doze ghedaen
 hebt en dat hij se oeck nyet danckeliken

onfanghen en heeft.

Job was seer wonderliken droeuich van den woerden die zijn vrienden tot hem spraken en dpe hem vzaechde hoe hi die so veel duechden ghedaen hadde tot sodanigen catiueheyt comen mochte En als Job hemliede so veel vsmact heden hoorde seggen so antwoerde hij.

Ghi verlnaet ende mistroost mi en ic hadde ghewaent dat ghi mi vertroost en goeden moet ghegeuen sout hebben en dat ghi mi vriendeliken toe ghesproken sout hebbē maer ghi verlnaet mi en verwijt mi dat ick wel te vergheefs die aelmoessen en weldade ghedaē hebbe die ic plach te doen/mer nochtā sal ic in hē hopen en laet mi ghi in minē vre.

Da desen sprac Job tot onsen heer (de re leggende Die beenderen houdē aen dat vel en mijn vleesch is bedoruen en te niēte ghegaen. mi en is niet ghebleuen dan die lippen aen die tandē. ende ghi die mijn vriendē zyt hebt doch deernisse op mi want die hant des heerē heuet mi gheraect/waer om veruolchdij mi ghelijc god in wien ick mijn berrouwen hadde Ick weet wel dat mijn ghesontmaker leeft en dat ick ten ioncsten daghe verrijfen sal/ende ick sal hē sien met mijns selfs ooghen.

Mijn figurere mijn crachte en mijn machte sullen vercranchē/mijn dagen ende minen tijt sullen mi ontbreken en te niēte gaen/en alleen die aerde daer ick in begrauen sal worden die sal mij ghenesen. ick en hebbe tegen minē heere niet misdaen als hi mi lidens en onghelucx toe sept/die pine is onghelijck meerder dan die misdaet daer ick ome ghepinicht worde. heere ic bidde v verlost mi doch van deser groter pinen die ick in mijn lichaem swaerliken lidende

ben En als ghi mi ghenesen ende ghesalueert hebt so doet mi voer v comen en ick sal hoozen oft eenich mēsche proeuen wilt dat ick aldus te onrechte ghepinicht en gheoerdeelt worde. mijn daghen zijn ouerledē/en mijn ghedachten zijn met groter confusien te niēte ghegaen ende daer om so is mijn herre seer swaerliken ghepinicht. Ick hadde ghehoeyt dat mij daer vruecht en eere af soude hebben ghecomen mer het is mi qualiker ghegaen dan ick meynde Al hebbe ic nochtās alle dese tribulatiē ghelijc men sien mach ick hope dat god mi noch vtroosten en verbliden sal.

Ick moet ter hellen dalen weder ick wille oft niet en mijn bedde inder dypster nissen makē/ick sepde der verrotheden **G**hi zyt mijn vader en broeder en mijn susters zijn die wormen. Waer is nu mijn hope die ick verwachtē. heere ghi zyt mijn god mijn paciēcie en mijn hope **B**elieuet v heere berecht mij hoe veel sonden dat ic hebbe ende quaetheden ende wilt mij condighen waer om dat ghi dijn aensicht van mi keert ghelijc oft ick dijn vianant ware **G**hi thoōt dijn machte teghen een loof dat mettē winde wech ghedragē wort. **G**hi hebt oerloghe teghen mi aenveert ghelijck teghen den drooghen looue in dē velde dat zijn crachte en machte verloren heuet **G**hi thoont tegen mi groote wreetheyt en ghi wilt mi te niēte doen om die sonden die ghi segt dat ic in mijn der ioncheyt ghedaen hebbe **G**hi hebt mij ne wegghen inden ghesichte ghesiek/en ick en can nergghens ghegaen noch gheheeren ghi en siet mi alroos. ick sal faelgeren ende te niēte gaen ghelijck verrothēte ende ghelijc den cleede dat van den mottē gheten wort. Ende belieftet

v'het waer goet dat ghi mi inder helle
 sere en dat ick in rusten ware tot dat di
 ne gramscap ouerleden is/en ghi sult
 eenē tijt stellen als ghi inder ghedach
 tich zijt. En weet ghi niet wel dat de do
 den weder om leuende worden sullen.
 Ghi doet wech die daghen dat ick in de
 sen staer ben/ontbept tot dat ick veran
 dert ben/en ick en weet den tijt noch de
 vre niet dat ick desen wech sal moete la
 ten daer ick nu inne ben.

O heere ick sal roepen ende ghi sult
 mi antwoerde belieuet v en repcken di
 ne rechter hant den ghenē dien ghi ghe
 maect hebt. here ghi hebt mijn wegen
 ghemerct en hoe ick ghewracht hebbe/
 en wat ick ghedaen hebbe in den wech
 daer ick ben. mer ick bidde v heere dat
 ghi deernisse op mi hebben wilt en dat
 ghi mi niet en oerdeelt na mijn sonden
 die mi teghen v verwracht hebben. Ick
 roepe tot v wilt mi verhooren en mijn
 stemme verheffen. Ghi pleget goeder
 hande tot mi waerts te zijn thoonende
 mi vrientschap/maer mi dunct nu dat
 ghi op mi ghestoor zijt ende dat ghi mi
 ouermits dine wreethept groten druck
 doet liden en ick verwachtē dijn vrient
 schap. Ghi gaect mi grote heerscappie
 grote eere en rijcdommen die ick prisē
 de was en ick meynde dat si eweliken
 gheduert souden hebben mer si hebbē
 mi ghelaten eer dan ick meynde/ ende
 daer omē docht mi dat ghi mi ghestele
 hadt ouer die ydel dingen die niet ghe
 duerigher en waren dan den wint. En
 om dat ick dese dinghen betroude meyn
 nende dat si ewelijc dueren souden en
 si falleerden mi als ick die alder meeste
 meynde te orboren. dies was ic veel te
 meer ghequetst als mi mijn hope ont
 ghinch dan oft ic noyt niet ghehadt en

hadde noch niet beseten en hadde.
Wat baet oft wat helpt mi nu mijn
 groote heerscappie ende dominatie die
 ick hadde aengaende den groten gode
 oft rijcdommen dair ick alle mijn hope
 ende minen troost op gheset hadde als
 si mi in mijnder noot ghelaten hebben
 ende mi af ghegaen zijn. Ick weet wel
 ende sekerliken dat ghi mi na alle dese
 dinghen der doot leuere sult daer ick
 mi niet teghen beschermen/en can der
 welker ick niet ontvopen en can noch
 niemant die ter werelt leuende is si en
 moeten alle gader daer toe comen. mijn
 en coemt niet dan schade ende achter
 deel om dat ick een valsche ende sondich
 mensche ben. En ben ick een rechtveer
 dich mensche so sal ick alsoe veel druck
 ende lidens hebben dat ick mijn hoofd
 nauwelijck en sal connen van minen
 scouderen recht op houden staende om
 dat ick mi vāden sonden wachtē soude.
Als is den boom af ghehouwen hi he
 uet noch hope dat zijn wortelen dyē in
 der aerden ghebleuen zijn noch weder
 groepen ende wassen sal ende dat daer
 bi natueren groene telgherē wt spruy
 ten sullen. **O**ft is den boom verdroocht
 ende staen die wortelen ontrent dē wa
 tere soe sal hi nieuwelinghe groepende
 worden rechs oft hi eerst gheplant wa
 re. maer als die mensche doot inder eer
 den te niēte is/is hi dā anders dā ghe
 lijck oft alle die wateren vander zee wt
 ghedroocht waren. **R**echt also is die do
 de mensche sonder crachte oft machte/
 ende hi en sal niet opstaē voer ten wter
 sten daghe als die werelt vergaen sal.
 Dan sullen alle die dooden op staen die
 leuēde gheweest hebben en si sullen al
 le te samen comē ten oerdele gods dat
 hi int generale houden sal.

Heerre oft ick ghesondicht hebbe end
ghi mi daer af nyet en berispte waer o
thoondi mi daer na uwen euelen moet
en waer om wederhout ghi mijne ver
lossinghe. **H**i doet alleleens ghelijc oft
ghi ghetuychnisse teghen mi hadt end
ghi wilt mi also dooden en te nieut doē
om mijn misdaden die ick meynde dat
ghi ouer langhe verghetē hadt. Waer
om liet ghi mi wt mijns moeders lich
aem comen. ick wilde wel dat mij noyt
mensche tot eenighē daghe ghesien en
hadde en ick wilde wel dat ick te nieute
ghegaen hadde ghelijc oft ick noyt ghe
sien en hadde gheweest/ende dat ick ter
stont in der aerden ghedraghen hadde
gheweest als ic wt mijns moeders lich
aem quā. heere waer om en liet ghi mi
niet steruen in korter tijt tot dat ic gaen
sal in die dōcker dupsternissen ghedect
metten dupsternissen der doot. Die aer
de is vol caruicheden daer clarichepde
noch redene en sijn maer al oos onuer
drachlike pijnē en wooninghen der ee
wigher doot.

Als Job dese woerdē ghesprokē had
de soe seyde Eliphatemānites tot hem.
Wie soude connen vertellen oft moghē
onthouden die woerdē die ghi ghespro
ken hebt/waer toedienē alsulche dwa
se woerden sonder redene oft verstant.
Waer sachmen opt eenighen mensche
lijden oft tegenspoet hebben onuerdiē
En hadstu noyt misdaē noch onsen he
re in eenigher manieren verstoort ghi
en sout aldus niet gheplaecht zijns Als
dijn heere dien ghi ghediēnt hebt inder
enghelen quaetheyt en haer valsch op
set merce so werden si wten hemel ghe
stooten/soe veel te meer moeten die mē
schen gheconfundeert worden die nyet
dan sijn der aerden en sijn en wederē

te nieute gaen ghelijck oft si metter aer
den en merce wor men vgaen warē.

Doen antwoerde Job. ick weet wel
dat hi mij cortz verlossen sal van deser
pinen alst hem belieft ende al soude hij
mi dodē so sal ic nochtās in hē hopen en
betrouwē/ic heb een dinc gheseyt dwelc
ick wel wilde niet hebben gesept en een
ander dwelc ic niet meer vermanen en
sal. **M**ijn ghenuechte is in droefheden
verkeert en alle mijn blijscappē sijn in
scrypen en weenen verandert maer hi
sal mi haest ghenesen alst hē belieft.

Na desen seyde onse here in visioene
tot Eliphatemānites en tot sine ghesel
len. **I**ck ben teghen v en tegen dijn ghe
sellen ghestoort wāt ghi hebt onredelijc
en onrechtueerdelijc voer mij ghespro
ken tegen minen dienaar Job maer si
ne woerden sijn rechtuerdich en waer
achtich die hi ghesprokē heeft/daer ont
offert mijnen dienare Job seuen verrē
en seuen hamels ende bidt hē dat hi on
sen heere voer v bidde.

Als die voernoemde drie vriendē tot
Job quamē so vonden si hē also gefont
en wel te passe van lichame als hi noyt
gheweest hadde/en Job badt onsen he
re voer sijn vrienden en god verhoort e
hē. **O**nse heere verleende Job alle sijn
goet ghedubbeleert dat hi te voren ghe
hadt hadde. **W**ant hi verleende hē. xiiij
dupsent scapen/hondert ghespannē os
sen. vi. dupsent kemelen/ dupsent ezels
vij. sonen/en drie die schoonste dochterē
diemen doen ter tijt vant.

Als die vrienden van Job dit hoorde
soe quamē si hem alle te samen seesterē
en peghelijc gaf hem van haren gode
Alle die werelt dore wist mē te spreken
van Jobs wijsheytende van sijn groo
te paciencie ende dat hē onse heere sijn

goeden al dobbel wederom ghegeuen hadde waer af alle die ghene verwonderd warē die dat hoorden. En Job leefde hondert en. xx. iaer na zynnder tribulacien/ en hi sach zyns kinder kinderen totter vierder generacien.

Die sommighe vraghen waer omē dat die dupuelden hepligen man Job niet so welen beroofde vā zyn wijf als hi van sinen kinderen en van sinen anderen goeden ghedaen hadde. En men seyt dat hi dat dede om deswille dat hē meer pinichde zyns wijfs qualijc spreken dan alle die ander tormēten die hi te lijden hadde.

Hier epndt die hystorie vanden hepligen man Job

Hier beghiet die tafele

De eerste capittle hoe god hemel en eerde schiep met al dat daer in
 Hoe onse heere alle die ghe (ne is dicrten voer Adam dede comen/ en hoe Adam pegheliken ghedierde sinen name gaf Capit. h. Hoe Adam en Eva dat ghebodt gods braken doer dat ingheue des serpents Cap. iij. Hoe Adam en Eva wt den paradise verdreuen werden Cap. iij. Hoe Chapm en Abel ghebooren werden Ca. v. Hoe Chapm sine broeder Abel versloech Cap. vi. Hoe Adam en Eva haren sone Abel hondt iaer lanck beweēden Cap. viij. Hoe dat volck wies ende vermenich suldichde van grade te grade End hoe Enoch in dat eertsche paradys ghedraghen werdt Capit. viij. Hoe Adam en Eva stornen en begrauen werden Capit. ix.

Hoe Jamech Chapm dooerschoot Ca
 Van Tubalen en Jubal die (pit. x. ghebroederen/en van haren consten
 Hoe onse heere Noeghe (Cap. xi boot dat hi die arche maken soude Cap
 Hoe Noe die arche maecte (xij. Cap. xij. Hoe Noe en zyn gheselschap wter archē ghingen Ca. xiiij. Hoe Noe droncken was En hoe zyn sone Cham hē bespote Cap. xv. Hoe Noe sterf. En hoe zyn kinderen den thorne van Babilonien dedē maken Cap. xvi. Van Abraham ende van Toth sine broeder Ca. xvij. Hoe Abraham en Toth van malcanderen ghingen wonen Cap. xvij. Hoe die coninc Cordolaomor en alle zyn volck vā Abraham ghedestruuert werden Capit. xix. Hoe Melchizedech Abraham broot en wijn offerde Capit. xx. Hoe onse heere teghen Abraham sprac en hem een vrucht beloefde Cap. xxi. Hoe Abraham zyns wijfs diestmaget met kinde bevrucht maecte Ca. xxij. Hoe die engelen tot Abraham quamen die hi tot sine huyslepede Cap. xxij. Hoe onse heere tegē Abraham sepe dat hi de stadt van Zodoma verderue en destrueren soude Capit. xxiiij. Hoe twee engelen tegen Toth sprakē en met hem aten Cap. xxv. Hoe vijf conincrijcken vandē hemel sichen viere verbranden. En hoe Toths wijf in eenen souststeen vanderde Cap
 Hoe Toth beyde zyn doch. (xxvi. teren bevrucht maecte Cap. xxvij. Hoe Sara Abrahams vrouwe van tenen sone ghelach. Ende hoe Abraham zyn amie Agar met haren sone Plmahel wt sine huysle verdreef doer dat versoeck van Sara Capit. xxvij.

**Hoe onse here Abraham geboot dat hi
 sine sone Isaac offerē soude** Ca. xxix.
**Hoe Isaac vander doot verlost wert
 doer den wille ons herē** Cap. xxx.
**Hoe Sarra Abrahams huysvrouwe
 sterf** Capit. xxxi. **Hoe Abra
 hams knape die schoone Rebecca in zij
 meesters hof brachte/ die Isaac Abra
 hams sone te wiue nam** Cap. xxxij.
**Van Isaac Abrahams sone. en van
 Rebecca zijn wijf die Bethuels dochter
 was** Cap. xxxij. **Van Esau
 en Jacob die ghebroeds** Ca. xxxij.
**Hoe Esau zijn eerste gheboorte sinen
 broeder vercochte** Capit. xxxv.
**Hoe Isaac blint zijnde van outheit
 en cranck te bedde liggende venisoē be
 gheerde vā Esau sine sone** Ca. xxxvi.
**Hoe Jacob die benedictie van sinen
 vadere Isaac ontfinc die Esau sculdich
 was te hebben** Cap. xxxvij.
**Hoe Jacob int lant van Aram ghinc
 bi Laban sinen oom doer die vreesē vā
 sinen broeder Esau. En vanden visioē
 dat hi sach** Capit. xxxvij.
**Hoe Jacob zijns ooms dochterē Lea
 en Rachel troude** Cap. xxxix.
**Hoe Rachel Jacob hare man bi haer
 twee dienstmaechde dede slapē** Ca. xl.
**Hoe Jacob eenē sone aen Rachel wā
 die Joseph gheheetē wert** Cap. xli.
**Hoe Laban Jacob alle die gheplecte
 beesten gaf om dat hi hem noch dienen
 soude** Cap. xliij. **Hoe Jacob vā
 Aram schiet en lejde mit hem al dat hē
 toe behoorde/ en quam in Bethel bi si
 nen vader Isaac** Cap. xliij.
**Hoe Laban Jacob veruolchde om de
 inweelen die Rachel met haer ghedra
 ghen hadde de welke Laban hare va
 der toe behoorden** Capit. xliij.
Hoe Rachel haren vader Laban be

drooch Cap. xlv. **Hoe Jacob
 seer gram was vā der ondancbaerheit
 die hem Laban bewees** Cap. xlvj.
**Hoe Jacob en Laban met makande
 ren peys maecten** Cap. xlvij.
**Hoe die enghel goods teghen Jacob
 worstelde** Capit. xlvij. **Hoe
 Esau sinen broeder Jacob te ghemoete
 ghinc** Cap. xlix. **Hoe Dichen
 die sone van Emor Jacobs dochter ver
 crachte** Cap. l. **Vander wreke
 die Dimeon en Levi Jacobs kinder n
 deden op Emor en Dichen die haer su
 stere gheuioleert hadde** Capit. li.
**Hoe onse heere Jacob beual te gaen
 woonē int lant van Bethel** Ca. liij.
**Hoe Rachel Jacobs wijf van kinde
 sterf. en hoe Isaac zijn vader sterf** Cap
Hoe Joseph droomde dat hē (lijf
 zijn vader en zijn moeder ende alle zijn
 broeders in toecomēden tijde noch bid
 den sonden **Capit. liij.**
**Hoe Joseph van sinen broeds in een
 cisterne gheworpē wert en dair na ver
 cocht** Cap. lv. **Hoe Josephs
 broeders sinen rock bloedich maecten
 den welchen si alsoe sinen vader Jacob
 sonden** Cap. lvi. **Hoe Joseph
 in Egippen gheuoert wert van dē coop
 lieden van Madian/ welke coopliede
 hem vercochten den prince van dē rid
 derschappe vanden coninck Pharaon
 Cap. lvij. **Hoe Putifars huys
 vrouwe Joseph bi haer wilde doen sla
 pen** Ca. lvij. **Hoe Putifars
 huysvrouwe ouer Joseph claechde/ en
 hoe hi gheuangen wert** Capit. lix.
**Hoe Joseph die droomen van coninc
 Pharaons twee dienaers erponeerde
 en bediededie met hem gheuāgen wa
 ren** Cap. lx. **Hoe die coninck
 Pharaon sinen schencker dede vloffen****

En hoe hi sinen backer dede hanghen
 Cap. lxi. **V**andē droome ofc viss
 bene dat die coninc Pharaō hadde Ca
 pit. lxij. **H**oe coninc Pharaon Jo
 seph wter gheuanckenissen dede verlos
 sen Cap. lxij. **H**oe Joseph des
 conincz droom bediede/ en hoe hē die co
 ninck gouverneur maecte ouer alle dat
 lant vā egipten Cap. lxiiij.
Hoe Joseph seer veel graens verga
 derde/ en hoe hi houde Cap. lxx
Hoe Jacob zjn kinderen in t lant vā
 egiptē sant om cozen te coopen En hoe
 Joseph sinen broeder Symeon gheuan
 ghen hielt Cap. lxxvi.
Hoe Josephs broeders metten cozen
 na hups reysoen En hoe si alle dat gelt
 in haer sacken vōden dat si om dat corē
 ghegeuen hadden Cap. lxxvij.
Hoe Josephs broederen anderwerk
 aen hem om cozen ghesonden werden
 van haren vader Cap. lxxviii.
Hoe Joseph sinen broeders des noe
 nens te engaf Cap. lxxix.
Hoe Josephs broeders metten cozen
 na hups meynden te gaen/ en hoe se Jo
 seph weder omē dede halen berijndende
 hem lieden dat si sinen nap ofc cop ghe
 stolen hadden Cap. lxx.
Hoe hem Joseph liet kennen van si
 nen broeders/ en hoe hysse om sinen va
 der sant Cap. lxxi.
Hoe Jacob met alle zjn ghesinne in
 egipten quam Cap. lxxiiij.
Hoe Joseph sinen vader en zjn broe
 ders voer den coninck Pharao presen
 teerde Cap. lxxiiij. **H**oe Jacob
 den twee kinderen van Joseph zjn be
 nedictie gaf Cap. lxxv.
Hoe Jacob voer zjn doot propheteer
 de en vertelde al dat ghene dat yegheli
 ken van sinen kinderen toe comē moe,

ste. en hoe hi sterf Cap. lxxv.
Hoe Joseph en zjn broeders hare va
 der beweenden en begroeuē Ca. lxxvi
Hoe Josephs broeders hē verghiffen
 nisse baden/ en hoe hi sterf Ca. lxxvij
Hoe de coninc van egipten die kinde
 ren van Israēl begonste te molesteren
 na die doot van Joseph Cap. lxxviii.
Hoe die coninc van Egipten alle den
 vropvrouwē beual dat si alle de knecht
 kens dooden souldē die de hebreuschē
 vrouwē ter werelt brochtē Ca. lxxviii
Hoe Moyses gheboren wert. en hoe
 hem zjn moeder in een kistkē leyde en
 also inder rivieren sette Cap. lxxix.
Hoe Moyses coninc Pharaons cro
 ne in stukken werp en met voeten trat/
 ende hoe hē ren gloepende cole in sinen
 mont stact Cap. lxxx.
Hoe Moyses dat lant van egipten
 rupnde en hoe hē int lant van madiā
 quam Cap. lxxxi. **H**oe onse he
 re hem Moyses openbaerde in eenen
 vierighen dozen Cap. lxxxij.
Hoe Moyses en Aaron zjn broeder
 teghen den coninck van egipten ghin
 ghen spreken Cap. lxxxiiij.
Hoe Moyses en Aaron anderwerk
 teghen den coninc van egipten sprakē/
 en vandē teekenē die si dedē Ca. lxxxv.
Hoe onse heere na dat hi alle die wa
 teren van Egipten in bloede verkeert
 hadde die egipsche persequerde mit di
 uersche plagen eer die coninc vā egip
 ten die kinderen van israhel wilde la
 ten gaen Cap. lxxxv
Hoe dat lant vā egipten metten vlie
 ghen ende metten mupsen gheplaecht
 wert Cap. lxxxvi. **H**oe alle die
 beesten vā egipten storuē Ca. lxxxvij.
Hoe dat lant vā egipten gheplaecht
 wert met groten hagelsteenē Capit.

lyxxviij. ¶ Hoe dat lant van egip-
ten metten pepels en metten sprincha-
nen gheplaecht wert Cap. lxxxix.
¶ Hoe dat lant vā egipten drie daghen
lanck met grooten dupsternissen wert
geplaecht Cap. xc. ¶ Hoe die kin-
deren vā ysrahel dat lam aten en maet-
ten haren paessche bi dat beuel ons he-
ren eer si wten lande vā egipten na die
deserte ghingen Capit. xxi.
¶ Hoe die kinderen vā ysrahel wt egip-
ten na die deserte ghingen Cap. xxij.
¶ Hoe die coninck Pharao en alle zyn
volck in die roode zee verdronckē als si
die kinderen vā ysrahel vūolchdē Cap.
¶ Hoe Moyses metten kinde- (xxij.
ren vā ysrahel in die deserte quā Cap.
¶ Hoe Moyses bi dē wille en (xxij.
benele gods water dede springen wt
steenrooten gheheetē Oreb Cap. xxv.
¶ Hoe die coninc Amelech de kinderen
van ysrahel beuachte Cap.
¶ Hoe Ferro die vader vā Moyses wif
hem quam besoecken Cap. xxvi.
¶ Hoe die kinderen vā ysrahel na dat
si biden berch vā synay ghelogeert wa-
ren Moyses baden dat god tegen hem
niet en sprake Cap. xxvij.
¶ Hoe onse heere Moyses beual dat hi
die kinderen vā Ieni dienare en officie-
ren vander tabernakelē maken soude
Cap. xxvij. ¶ Hoe Moyses de. x.
gheboden vā onsen heere ontfinc op dē
berch van synay Cap. xxix.
¶ Hoeden kinderen vā ysrahel den tye
verdroot dat Moyses also lange bi on-
sen heere was en hoe si een gulden calf
aenbadē Cap. c. ¶ Hoe Moyses
die tafelen in stuckē werp daer die
thien geboden in ghescreuen stonden
Cap. c. i. ¶ Hoe die gene die dē ooc
spronc warē datmē dat gulden calf aē-

badt eenē gulden baert cregen. En hoe
Moyses die dede dooden bi den ghenē
die vā den gheslachte van Ieni waren
Cap. c. ij. ¶ Hoe Moyses onsen he-
re voer zyn volck badt Cap. c. iij.
¶ Hoe onse heere Moyses die thic ghe-
boden anderwert screef in die steenē ta-
felen Cap. c. iij. ¶ Hoe die kinde-
ren vā ysrahel vāden serpenteen werde
gheplaecht Cap. c. v. ¶ Hoe die
kinderen vā ysrahel Sedeon dē coninc
der morianen en den coninc vā basan
tonder brochten Cap. c. vi.
¶ Hoe die aerde haer opende en verflō-
de Corodathan ende Abpron en alle de
ghene die van haren gheslachte warē
Cap. c. vij. ¶ Hoe een vandē kinde-
ren vā ysrahel ghesteet wert om dat hi
den saboch ghebrokē hadde Cap. c. viij.
¶ Hoe die kinderen vā ysrahel in lant
van madian quamē Cap. c. ix.
¶ Hoe die coninc van madian om Sa-
laam lant om dat hi die kinderen van
ysrahel vermaledien soude Cap. c. x.
¶ Hoe Salams ezele teghen hē sprac
doer den wille gods Cap. c. xi.
¶ Hoe Salam die kinderen van ys-
rahel ghebenedide Cap. c. xij.
¶ Hoe die kinderen vā ysrahel met dē
vrouwen vā madian sondichdē. Ende
hoe Moyses die. xij. princen dede han-
gen doer dat beuel ons heerē Ca. c. xij.
¶ Hoe die kinderen vā ysrahel den co-
ninc vā madian en alle zyn volck ver-
sloegen Cap. c. xij. ¶ Hoe Elea-
zar uniuersael priester en bisschop ghe-
maect was vā Moyses na die doot vā
Aron Moyses broeder Cap. c. xv.
¶ Hoe Moyses. xij. mans in lant vā
canaā lant om dat te bespiedē Ca. c. xvi.
¶ Hoe die kinderen vā ysrahel murmu-
reerden teghen Moyses en teghen die

ander gouverneurs vāden volcke Cap
 ¶ Hoe onse heere alle die ghe (c. xvij.
 ne liet steruen die teghen hē ghemur-
 mureert hadden Cap. c. xvij.
 ¶ Hoe onse heere Moyses dat lant vā
 beloesten thoonde Cap. c. xix.
 ¶ Hoe Moyses sterfē begrauē wert
 Cap. c. xx. ¶ Hoe onse heere Josue
 zyn volc dede leyde int lant dat hi hē lie-
 den beloest hadde Cap. c. xxi.
 ¶ Hoe Raab dat leuen behielt vanden
 rwe bodē die Josue ghesondē hadde na
 Jherico o dat lant te bespion Ca. c. xxij.
 ¶ Hoe die kinderen vā ysrahel doer dē
 wille gods de fluuie iordane passeerde
 Cap. c. xxij. ¶ Hoe onse heere den
 kinderē van ysrahel gheboot harē paef-
 schen te houdene Cap. c. xxij.
 ¶ Hoe Josue de stadt vā Jherico destrue-
 eerde en alle dat lant daer ontrēt Cap
 ¶ Hoe Achor ghesleēt was om (c. xxv
 de dieuerie die hi ghedaen hadde in die
 stadt vā Jherico doen die vā Josue inge-
 nomē en gedestruuert wert Ca. c. xxvi
 ¶ Hoe Josue na die doot van Achor die
 stadt van Hay ghewan Ca. c. xxvij.
 ¶ Hoe Josue Adolofech den coninc vā
 Jerusalem en alle zyn hulpers ontlep-
 de Ca. c. xxvij. ¶ Hoe Josue vñf
 coninghen vwan En hoe den dach ver-
 lengt wert doer dat gebet vā Josue Ca
 ¶ Hoe die kinderen vā ysrahel (c. xxix.
 met Josue harē leytsman. xxij. conin-
 ghen vwonē Ca. c. xxx. ¶ Hoe
 Josue onsen heer sacrificie dede in sichē
 Cap. c. xxxi. ¶ Hoe Josue dē coninc
 Bezor dede dooden Cap. c. xxxij.
 ¶ Hoe Josue dat lant dat Emach dē re-
 setoe hoorde Caleph gaf en die stadt vā
 Ebron Ca. c. xxxij. ¶ Hoe Josue
 den kinderen vā ysrahel dat lant vā be-
 loften depldeert hi sterf Cap. c. xxxij.

¶ Hoe Sarath vā den ghesachte van
 Reptalim die kinderen vā ysrahel van
 den coninc van canaā bescermde Cap
 ¶ Hoe Sedeon vā onsen here (c. xxxv
 ghecolen wert o de kinderē van ysrahel
 te vloffen wten handen vā die van ma-
 dian Ca. c. xxxvi. ¶ Hoe Sedeon
 tegen die vā madian ginc Cap. xxxvij
 ¶ Hoe Sedeon die madianitē verwa
 Cap. c. xxxvij. ¶ Hoe die kinderen
 vā ysrahel haer afgodē werch dedē Ca.
 ¶ Hoe Jekte die kinderē van (c. xxxix
 ysrahel wte handen vā haren vbandē
 vloste Cap. c. xl. ¶ Hoe Jekte on-
 sen here beloefde waert dat hi victorie
 vercrege tegen die vā Amon dat hi hē
 sacrificie doen soude metten ghenē dat
 hē binnen sinē hupse eerst int ghemoet
 quame Cap. c. xli. ¶ Hoe die en-
 ghel gods quā totten wine vā Manne
 ende condichde haer de gheboorte van
 Sāpson Ca. c. xli. ¶ Hoe Samp-
 son des leeuwen muplopen brack. En
 hoe hi houde Ca. c. xliij. ¶ Hoe
 Sampson der philistinen terwe coren
 olijf boomen en wjngaerde verbran-
 de Cap. c. xliij. ¶ Hoe die kinde-
 ren vā Juda Sampson den philistinē
 leuerden Cap. c. xlv. ¶ Hoe Sāp-
 son die poorten vā Gaza mit hē droech
 Ca. c. xlvi. ¶ Hoe die valsche vrou-
 we Dalida Sampson bedrooch Cap
 ¶ Hoe Sāpson den tēpel der (c. xlvij
 philistinē dede vallen op hem en op al-
 le de ghene die daer binnē waren Cap
 ¶ Dat eerste boec d coningen (c. xlvij
 ¶ Hoe dat wijf vā Helkana eenē sone
 hadde die Samuel gheheert wert den
 welchen si gode in den tēpel offerde om
 daer gode te dienen Cap. c. xlix.
 ¶ Hoe onse heere teghen Hely dē prie-
 stere sprack Cap. c. l. ¶ Hoe onse
 F h

heere tegen Samuel sprac Cap.c.l
¶ Hoe die philistins ons herē arche na-
men Cap.c.li. ¶ Hoe die philisti-
nen den kinderē van ysrahel die arche
weder om 'gauen Cap.c.liij
¶ Hoe die vā tarathan de arche ons he-
ren in haer stadt haeldē Cap.c.liiij.
¶ Hoe die philistinen vā den kinderen
vā ysrahel ghescoffiert werdē Ca.c.lvi
¶ Hoe de kinderen vā ysrahel aen Sa-
muel v'schten dat si eenē coninck ouer
hair hebbē mochten Cap.c.lvi
¶ Hoe Samuel Saul salsde om conic
te zyn ouer ysrahel Cap.c.lviij
¶ Hoe Naas die stadt vā habes belach
En hoe Saul hem en alle zyn volck de-
struerde Cap.c.lviij. ¶ Hoe de
philistinen verwōnen werdē Ca.c.lx.
¶ Hoe Saul dat lanc vā Amelech tond
bracht Cap.c.lx. ¶ Hoe Samuel
David coninc salsde ouer ysrahel Ca.c.
¶ Hoe David den reke Solpas (tri
doode end zyn hooft af sloech met zyns
selfs sweert en droecht dē coninc Saul
Cap.c.lxij. ¶ Hoe die coninc Saul
David begonst te vvolgen Cap.c.lxij
¶ Hoe Saul Michol zyn dochtere Da-
uid te huwelike gaf Cap.c.lxiiij.
¶ Vnder sprakē die David en Jona-
thas Sauls sone onderlinghe hadden
Cap.c.lxv. ¶ Hoe die coninc Saul
den priester vā Noble ghebeeten Archi-
melech en lxxx. ander priesters dede do-
den Cap.c.lxvi. ¶ Hoe David
die philistinē verwan voer silan Cap.
¶ Hoe Saul teghen David sprac in eē
vallepe en hoe hē David een stuck vā
sinen tabbaert schoerde die hi aē hadde
Cap.c.lxviij. ¶ Hoe hem David te-
ghen Abal stoorde Cap.c.lxix.
¶ Hoe David Sauls lancie en water-
pot nam daer hi inder rentē lach ende

sliep Cap.lxx ¶ Hoe Samuel te-
ghen den coninc Saul sprac na dat hē
door was Cap.c.lxxi. ¶ Hoe Da-
uid die vā Amelech verfloech die de ste-
de vā sichelech berooft en verbrāt had-
den Cap.c.lxxij. ¶ Hoe die conic
Saul en zyn kinderen verflaghē wer-
den vā den philistinen Cap.c.lxxij.
¶ Dat twee boeck der coningen
¶ Hoe David den ghenē dede dooden
die hē Sauls croone brocht En hoe hē
diedoor vā Saul en Jonathas bewee-
de Cap.c.lxxiiij. ¶ Hoe David
coninck ghemaect wert Cap.c.lxxv.
¶ Hoe Joab en Abner elck met haren
volcke teghē malcanderē vochtē Cap.
¶ Hoe Hithoseh Sauls sone (c.lxxvi
hem stoorde teghē abner den prince vā
sinen riddercappe Cap.c.lxxviij.
¶ Hoe Abner David Michol zyn wyl-
lepde die conic Sauls dochter was Ca-
pit.c.lxxviij. ¶ Hoe Hithoseh
Sauls sone ghedoot wert Ca.c.lxxix.
¶ Hoe David die stadt vā Iherusalem
wan Cap.c.lxxx. ¶ Hoe die phili-
stinē tweewerf op stōden teghē David
en hoe hē te lekē verwan Ca.c.lxxxi
¶ Hoe David die arche ons herē bin-
nen Iherusalē haelde Ca.c.lxxxij
¶ Hoe die propheet Nathan teghē Da-
uid sprac Ca.c.lxxxij. ¶ Hoe die
kinderē van Amon coninck Davids bo-
den schoffierdē die hi aen haer gheson-
den hadde Cap.c.lxxxiiij. ¶ Hoe
Joab die kinderē van Amon en die af-
siriens verwan Cap.c.lxxxv.
¶ Hoe Sarlabea vā den coninc David
vercracht wert En hoe Orias hair mā
ghedoot wert Cap.c.lxxxvi.
¶ Hoe onse heere den propheet Nathā
aen David lanc Cap.c.lxxxviij.
¶ Hoe Joab David ontboot dat hi die

stad vā Sabba met foertfen in soude co
men neimē daer hi vore lach **Capit. c.**
¶ Hoe Amon Davids sone Thamar
Absolons suster vercrachte en violcer
de **Cap. c. lxxix.** **¶** Hoe Absolon
sinen broeder Amon doot sloech om des
wille dat hi Thamar zyn suster hadde
vercracht en gheuioleert **Cap. c. xc.**
¶ Hoe die coninck David wter stad vā
Iherusalem vloot wt vreesse van sinen
sone Absolon **Cap. c. xcii.**
¶ Hoe Absolon wten stride vloot die hi
teghen Davids zyns vaders volch had
de. ende hoe hi met sinen hayre aen ee
nen boom bleef hangende en also met
een lancie doerstekē wert **Cap. c. xciii.**
¶ Die namen van den alder stercksten
mannen vandē volcke van ysrahel die
regneerden inden tijde van den coninc
David **Cap. c. xciiii.**
¶ Hoe coninck David alle dat volc vā
ysrahel dede tellen **Cap. c. xcviij.**
¶ Vanden woerden die de coninck Da
uid op zyn dootbedde sprach tot sine so
ne Salomon **Cap. c. xcviij.**
¶ Hoe die coninck Salomō sinen broe
der Adonias ende veel meer andere de
dedoonden **Cap. c. xcviij.**
¶ Hoe die coninck Salomon onsen he
re sacrificie ende offerhande dede Ende
hoe hem onse heere die grote gaue ter
wijshyept gaf **Cap. c. xcviij.**
¶ Hoe coninck Salomon doer zyn gro
te wijshyept recht dede ouer een hint het
welcke twee vrouwen elck haer wildē
maken **Ca. c. xcviij.**
¶ Hoe coninc Salomon den tēpel ons
heeren dede maken **Cap. c. xcix.**
¶ Hoe onse heere hem voer dē coninck
Salomon opēbaerde na dat hi dē tem
pel ghemaect hadde **Cap. cc.**
¶ Vanden drie huytē die coninck Sa

lomon dede maken **Cap. cc. i.**
¶ Hoe die coninghinne van saba edere
coninck Salomon quam om van zyn
grote wijshyept te hooren. En van den
presenten die si hē schanc **Cap. cc. ij.**
¶ Hoe Salomon doer die tempracien
vanden vrouwen god liet te dienen en
aenbede die afgoden **Cap. cc. iij.**
¶ Hoe Soboam na den doot van dē co
ninck Salomō alleene regneerde ouer
die twee gheslachten **Cap. cc. iiii.**
¶ Hoe Helyas acht hondert en vijftich
propheten ter doot bracht **Cap. cc. v.**
¶ Hoe Micheas dye propheet teghen
den coninck Achas sprach na dat hi Be
nadab den coninc van Sabilontē had
de laten vry gaen **Cap. cc. vi.**
¶ Hoe die coninck Achas ghedoot wert
en zyn leuen eynde **Cap. cc. viij.**
¶ Hoe dye propheet Helyas in den he
mel gheuoert wert **Cap. cc. viij.**
¶ Hoe Achalia die moeder van den co
ninck Acharias coninginne zyn wilde.
en hoe si ghedoot wert **Cap. cc. ix.**
¶ Hoe Acharias die coninc van iuda me
laetich wert **Cap. cc. x.**
¶ Hoe Salmanasar Dree vinc en alle
die seuen gheslachten ende leydese in si
ne lanc/ende hij veruulde alle zyn lanc
mer den volcke van ysrahel **Ca. cc. xi.**
¶ Hoe Ezechias de coninck van Iheru
salem die philistinen verwan ende des
truerde alle die hooghe plaecsen van
den afgoden ende hi dede die twee cope
ren serpentes wech **Cap. cc. xij.**
¶ Hoe Ezechias dē coninc Sennache
rib drie hondert besantē siluers sant en
xxx. besantē gouts om dat hi zyn lanc
met vrede laten soude **Cap. cc. xij.**
¶ Hoe die enghel gods hondert dusenc
en. lxxx. dupsent ende. vi. assiriens doo
doode en versloech **Capit. cc. xiiij.**

Hoe onse heere dē coninc Ezechias zyn
 leuen. xv. iaer blengde Cap. cc. xv
Hoe Manasses coninc vā Iherusalē
 was nadie door vā Ezechias sinen va-
 der Cap. cc. xvi **H**oe Manas-
 ses zyn leuen vanderde vā den quaden
 rotten goedē na dat de coninc vā Babi-
 lonien in iudea hadde gheweest Cap
Hoe Josias gedoor wert int (cc. xvij
 gheselschap vāden coninc Aodemo Cap
Hoe Joachim dē propheet (cc. xvij
 Orias dede doden Cap. cc. xix
Hoe Nabuchodonozor Iherusalē pil-
 leerde en den coninc Joachim vanc Ca
Hoe die propheet Jeremias (cc. xx
 gheuangen wert Cap. cc. xxi.
Hoe Iherusalē gedestruert wert int
 elfste iaer vā Sedechias die gheuāgen
 werten zyn oogen wt ghestekē en sterf
 inde gheuāckenis vā Sabiloniē Cap
Die hystorie van Jonas (cc. xxij
 Capit. cc. xxij. **D**ie hystorie van
 Ruth die Noemi wten lande vā moab
 leyde Cap. cc. xxij. **H**oe Ruth
 bi Boos sliep Cap. cc. xxv.
Dat boeck vā Thobias Cap. cc. xxvi
Hoe Thobias die dooden begroef bi
 nachte Ca. cc. xxvij. **H**oe Thobi-
 as blind wert na die catinicheyt der io-
 den Ca. cc. xxvij. **H**oe Thobi-
 as mistroostich zynde vā den smadigē
 woerdē die zyn wif tot hē ghesproken
 hadde onsen heere aenriep Ca. cc. xxix
Hoe Sarra haer in oracien stelde dri
 daghen en drie nachten sonder eten ofc
 drincken s dat verwilt vā eender diest
 maect binen hare hupse Cap. cc. 30
Hoe Thobias sine sone onderwees
 Cap. cc. 31. **H**oe eenē visch dē ion-
 ghen Thobias vllindē wilde Ca. cc. 32.
Hoe die ionge Thobias Sarra ha,
 guels dochter te wine vsocht die hē ha,

guel gaf Capit. cc. 33. **H**oe des
 iongen Thobias vader en moeder ha-
 ren sone beweenden Cap. cc. xxxij.
Hoe die engel hē liet kenne vā Tho-
 bias na dat hi hē sinen sone wederont
 gheleuert hadde Cap. cc. xxxv.
Hoe die oude Thobias onsen heer lo-
 uede na dat die engel wech was Cap.
Die hystorie vā Daniel (cc. xxxvi
 den propheet Cap. cc. xxxvij.
Hoe Nabuchodonozor eenē seer wō-
 derlikē droom droomde dē welckē Da-
 niel bediede doer die godlike inspiracie
 Cap. cc. xxxvij. **H**oe onse heere
 Daniel den droom vā Nabuchodonozor
 dē coninc cōdichde en die bediedenisse
 daer af Ca. xxxviii. **H**oe Na-
 buchodonozor die drie ghesellen vā Da-
 niel in een gloepēde forneps dede wor-
 pen Ca. cc. xl. **H**oe Sabilonien
 ghewonnē wert vāden coninc Darius
 Ca. cc. xli. **H**oe Daniel inder leeu-
 wen cupl gheworpē wert Cap. cc. xlij
Dat boeck vā Susanna Ca. cc. xlij.
Hoe Daniel Susannā vander doot
 verlost Cap. cc. xliij. **H**oe Da-
 niel den god vā Sabiloniē sel destru-
 eerde en sinen tēpel en die priesters die
 hē diendē Ca. cc. xlv. **H**oe Aba-
 ruch Daniel teten droech indē cuple der
 leeuwē Ca. cc. xlvj. **D**ie hysto-
 rie vā die schoone Hester Cap. cc. xlvij
Hoe Hester coninghinne ghemaect
 wert en hoe Vasti vstooten wert Cap
Hoe Aman die doot vā (cc. xlvij
 den ioden vsochte Cap. cc. xlix
Hoe Mardocheus der coninginnen
 oom vheuen wert vā den coninc Aflu-
 rus En hoe Aman ghanghen wert
 Cap. cc. l. **D**e hystorie vā dē heyl-
 lighen man Job Cap. cc. li.

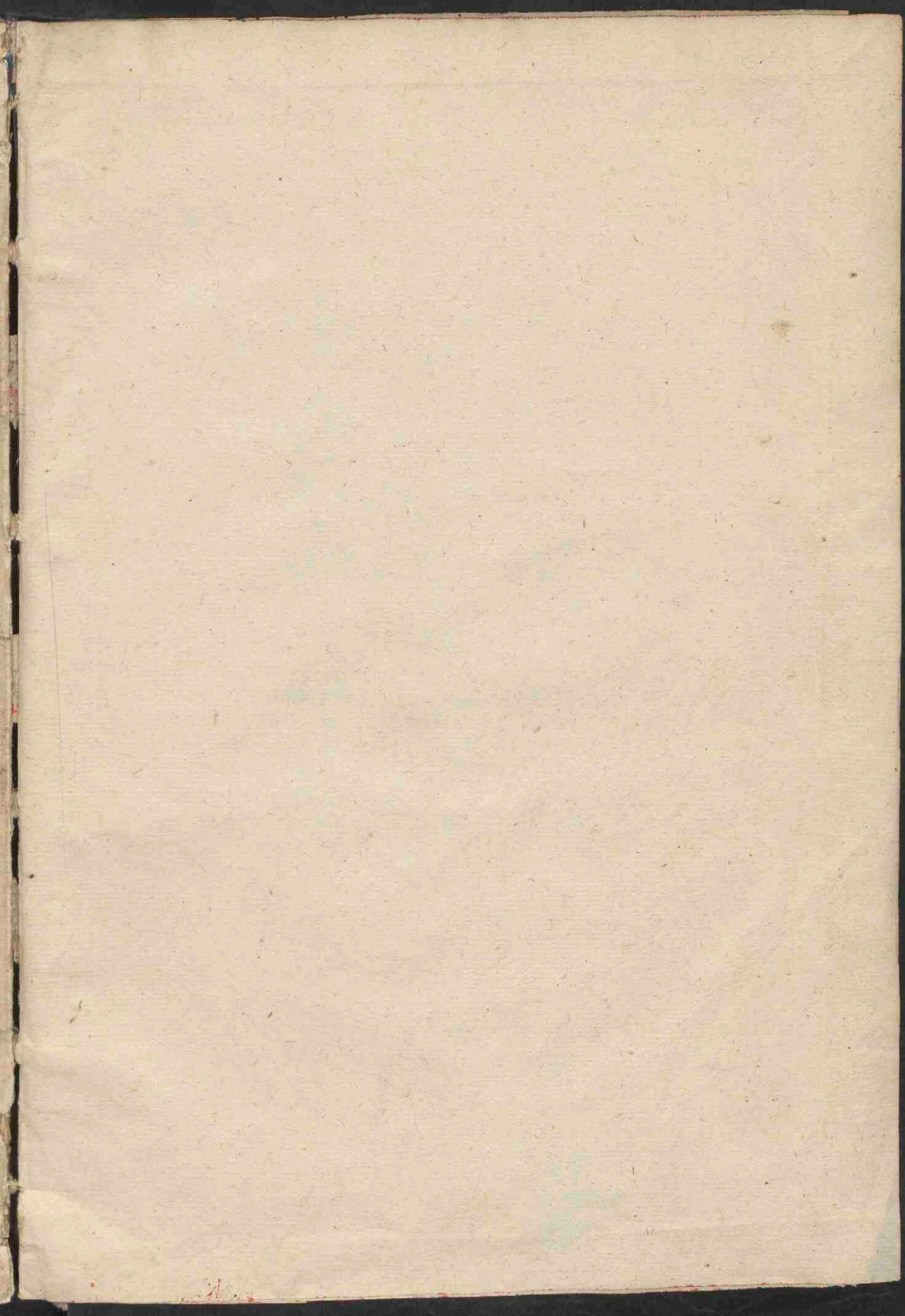
Hier is vdeleynde den **B**ibel int corte nu anderwerf ghe-
 corrigeert ende met veel schoone figueren daer inne
 gheset. En hi is gheprent in die vermaerde coop
 Stadt van Antwerpen/ bi mi Claes de gra
 ue woonende in onser lieuer vrouwe
 pandt binnen die camer poorte
 Inciaer ons liefs heerē. **M.**
.CCCCC. ende. Kvi.
 den. vi. dach vā
 Januario.

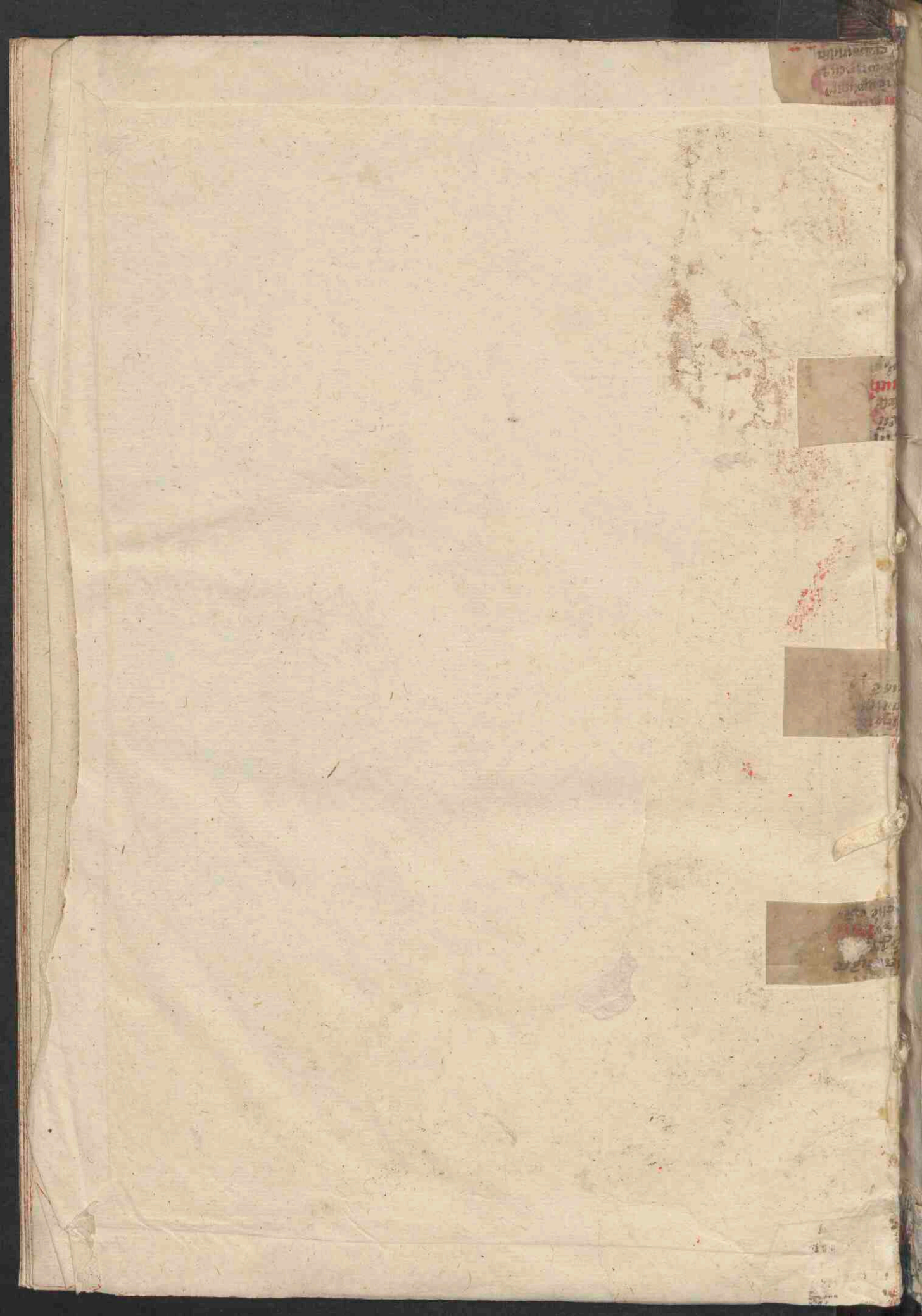

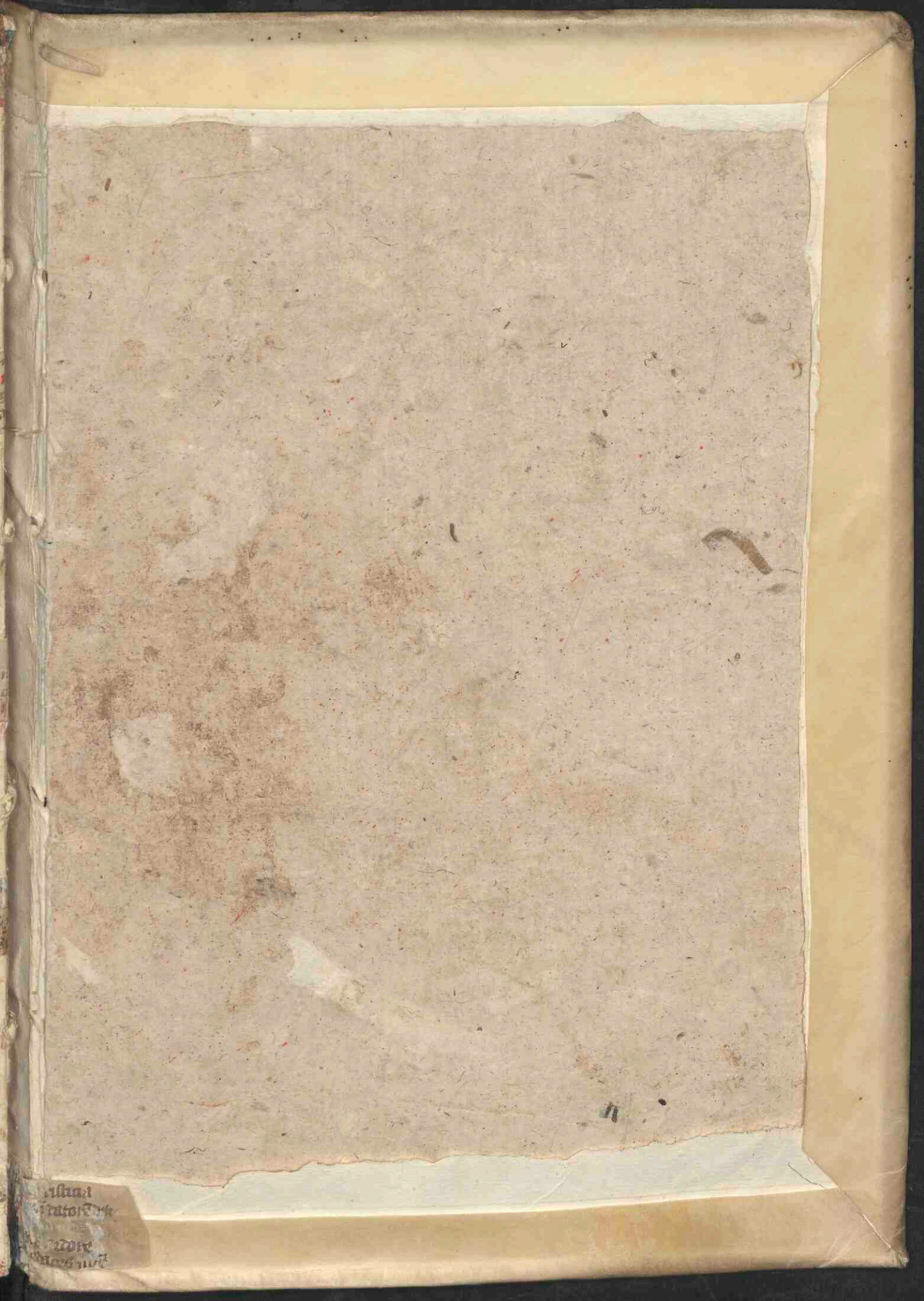
Cum gratia et priuilegio

It is the intention of the Board of Directors
to issue a report on the operations of the
company for the year ending 31st December
1900. The report will contain a full
statement of the accounts and a
balance sheet as at the end of the year.
The report will also contain a
statement of the directors' remuneration
and a statement of the directors' names
and addresses.

THE DIRECTORS

Handwritten text on a small label at the bottom left corner, likely a library or collection mark. The text is partially obscured and difficult to read, but appears to include the words "Handwritten" and "Collection".

